ससाररोगहरमौषधमद्वितीयम् ॥ १ ॥

શ્રીશિવપ્રાત સ્મરણ

જન્મ ભયહરનાર ગગાને ધરનાર, નદિવાહન, અબિકા પતિ અને જેના ચાર હાથમા ખટ્વાંગ, ત્રિશૂળ વરદ અને અભય છે એવા, અને સસાર રૂપીરોગને હરનાર અદ્વિતીય ઓષધભૂત, દેવાધીદેવ શકરનુ હુ પ્રાત કાળમા સ્મરણ કરૂ છુ ૧

प्रातर्नमामि गिरिश गिरिजार्द्धदेहम् ।
सर्गस्थितिप्रलयकारणमादिदेवम् ॥
विश्वेश्वर त्रिजितविश्वमनोऽभिरामम् ।
ससाररोगहरमौषधमद्वितीयम् ॥ २ ॥

જેનુ અર્ધશરીર ગિરિજાથી અલંકૃત છે, જે જગતના ઉત્પત્તિ, પાલન અને પ્રલયના કારણ છે, જીતિલીધેલ વિશ્વના મનને આનદકારક, આદિદેવ અને સસાર રૂપીરોગને હરનાર અદ્વિતીય ઓષધભૂત, વિશ્વના ઇશ્વર, શકરને હુ પ્રાત કાળમા નમસ્કાર કરૂ છુ ૨

प्रातर्भजामि शिवमेकमनन्तमाद्यम् ।
वेदान्तवेद्यमनघ पुरुष महान्तम् ॥
नामादिभेदरहितषड्भावशून्यम् ।
ससाररोगहरमौषधमद्वितीयम् ॥ ३ ॥

એક, અનંત, આદ્ય, વેદાંતથી ઓળખાય એવા અને નિર્દોષ, મહાન્ અને સર્વપ્રાણિવર્ગના અતર્યામી, નામાદિભેદરહિત, અસ્તિ જાયતે ઇત્યાદિ પદ ભાવ રહિત અને સસારરૂપિરોગને હરનાર અદ્વિતીય ઓષધભૂત, શકરને હુ પ્રાત કાળમા ભજુ છુ ૩

प्रातस्समुत्थाय शिव विचिन्त्य ।
श्लोकत्रय येऽनुदिन पठन्ति ॥
ते दु खजाल बहुजन्मसञ्चितम् ।

સતપુરૂષ મનુષ્ય પ્રાણીઓ વચ્ચે જેમ અનભિજ્ઞપણે અને ગરીબાઈમા જ મેલ હોય છે તેવીજ રીતે કમળ પણ જળની ભીતર કાદવ કીચડમાથી પોતા નો જન્મ ધારણ કરે છે અને જે પ્રેમના પોતે અને પોતાને પેદા કરનારા ઇશ્વરી જ્ઞાતા છે એવા નિ સીમ પ્રેમથી સવદા ઉભરાઇ જતી શ્રી જગદબાની પ્રતિમા જેમ સતપુરૂષની આજુબાજુ પ્રકાશે છે, તેવીજરીતે તૃષ્ણાથી ટળવળતી મધુમ ક્ષિકા માટેના ચુપકીદીવાળા પ્રેમમા કમળ મસ્ત હોય છે

પોતાની આસપાસની દરેક વસ્તુમા પોતાના પેદા કરનારને સતપુરૂષ જુએછે, અને શાત આનદમા મસ્ત રહી અહભાવનો ત્યાગ કરેછે, તે પોતાની માતા શ્રી જગદબાને જેટલા ઉત્કટ પ્રેમથી ચાહે છે તેટલાજ પ્રેમથી શ્રી જગદબા તેને ચાહે છે અને તેને શ્રી જગદબા પોતાના દેહ કરતા પણ વધારે પ્રિય હોય છે જેવી રીતે તે આપણને ઘેટાના બચ્ચા જેવો નમ્ર અને નિર્દોષ, બકરીના કુદાકુદ કરતા બચ્ચા જેવો આનદી અને સરલ તેમજ તેજસ્વી સૂર્યના સમાન જ્ઞાન પ્રકા શથી વિભૂષિત અને દયાળુ જણાય છે તેવી રીતે ગદા અને મલિકુળ ક્ષેત્રમા જ ન્મ થયેલો હોવા છતા મોહક કમળ એક પવિત્ર, નિર્મળ અને સુદર વસ્તુ છે જેવી રીતે જીવાત્માનો ઉદ્ધાર કરનારી દયા અને માનસિક પવિત્રતા તેના ગરીબ દેહને ઢાકે છે તેવીજ રીતે જીવનપોષક જળ અને સુવાસિત વાયુ લહરી સુદર કમળને સાફ રાખી તેમા માધુર્ય મુકે છે

સત પુરૂષ આ આનદદાયક યાત્રાની સ્થિતિમા પ્રતિભૂમિકાનુ આરોહણ કરતો કરતો મૃત્યુલોકમાથી મુક્તપ્રદેશ તરફ — મલીનતામાથી વધારે પવિત્રતા તરફ— સુસ્ત તામસ પ્રકૃતિમાથી પ્રકાશમય જ્ઞાન, શાતિ અને આનદ તરફ જાય છે, તે વીજ રીતે આપણે જોઇએ છીએ તેમ કીચડ કે જે ઘણાજ હલકા અને મલીન રજકણોવાળુ પૃથ્વિતત્વ છે તેમાથી સુદર કમળ ચુપચાપ ઉગી નીકળે છે, પછી તેમા રહેલી ગુપ્ત ગરમીથી ધીરા ને શાતપણે પાણીની આરપાર પસાર થતા છે વટે વાયુના અતિ પવિત્ર પ્રદેશમા પ્રવેશ કરે છે ત્યા તે પોતાની પાખડીઓનો કીર્તિવત પોષાક પુરબહારમા વિસ્તારે છે અને તૃષ્ણાતુર મધુમક્ષિકને મિષ્ટ મી જબાની લેવા માટે એકદમ આમત્રે છે આવી રીતે કમળ ચુપચાપપણે કૃપાળુ સૃષ્ટાએ સ્થાપિત કરેલ (અખિલ) સતપુરૂષનુ મોહક જીવન ગુજારે છે તેનુ પુષ્પ પોતાની મેળે સૌંદર્ય અને કીર્તિને શીખરે પહોચે ત્યાસુધી વિકાસક્રમની સઘળી ભૂમિકાઓમાથી નિયમિત રીતે પસાર થાયછે

જ્ઞાન, પ્રેમ, શાતિ, આસ્તિકતા, નિષ્કપટપણુ, ઉદારતા અને પવિત્રતા એ સ ર્વ પવિત્ર જીવનના મુખ્ય લક્ષણો – સતપુરૂષોના સંગીન લક્ષણો છે આવીરીતે કે મળ એ સત પુરૂષના જીવનનો અથસૂચિત કરતુ હોઇ સાંકેતિક શબ્દ છે સાક્ષ

સગીન ધર્મના બધારણમાના આ મુખ્ય મુળ તત્વો— સિદ્ધાંતો છે કાળના પેટા મા દટાઇ ગયેલા અથવાતો સાંકેતિક રહસ્યોમા છુપાઈ રહેલા બધા ધર્મોમા તેઓ મળી આવે છે અને તેમનુ પ્રેમથી અનુસરણ થાય તો તેઓ આપણને સત્ય અને અમરત્વને રસ્તે સીધા દોરી જાય છે

સ્વાર્થપરાયણતા, અહંકાર, દેહઉપરની આસક્તિ, સત્તા, કીર્તિ અને દ્રવ્ય ઉપરની લોલુપતા તે સર્વ ખરા ધાર્મિક સ્વભાવને અપરિચિત હોય છે દુનિયાઇ ગર્વ, જીવનનો આનંદ, ઇંદ્રિની મોજમજાહ અને રાજશ્રી ભોગવિલાસોનો ભપકો, એ સર્વ, પવિત્ર આત્મા કે જે પરમાત્મસ્વરૂપિણી શ્રીજગદંબાની ભક્તિમા ઓતપ્રોત થયેલો હોય છે તેને ખંધન કરી શકતા નથી અથવા તેની વિશુદ્ધિને દાઘ લગાડી શકતા નથી કે જેવીરીતે કમળની વૃદ્ધિ અને સાંદર્યને કીચડથી કાંઇ બાધા અડચણ થઇ શકતી નથી મનોનિગ્રહી, શાંત અને માયાળુ સતપુરૂષ જીવનની મુશ્કેલીઓથી અબાધિત રહીને પોતાના આ મૃત્યુલોકના જીવનના હકપત્રનો સ્વસ્થતા અને આનંદમા રહી ઉપભોગ કરે છે આપણે તેને અખંડ ધ્યાનારૂઢ થયેલો અથવા તો પોતાના ધાર્મિક પરિશ્રમો અને દ્રષ્ટાંતિક નીતિમાન જીવન વડે પાપી અને દુખી મનુષ્યોને બચાવવામા પ્રીતિપૂર્વક રોકાયલો જોઇએ છીએ કમળની પેઠે તેનુ કાર્ય ચુપકીદીવાળુ છે અને તેનો વિજય નિશ્ચિત છે પરમદયાળુ ભગવતીના પગલાને તે સંપૂર્ણ વિશ્વાસથી ઉત્કટ ઇચ્છા પૂર્વક અનુસરે છે અને પરિણામે તેના પ્યારા પુત્રનુ પદ પ્રાપ્ત કરે છે ઇશ્વરી કાનુનો પ્રત્યેની તેની આજ્ઞાધારકતા અને પક્વ જ્ઞાનના હક વડે આ દુનિયા તેની પોતાની જ છે પોતાની આસપાસની દરેક વસ્તુમા તે પોતાનુ અક્ય જાણે છે અને તેની આસપાસનુ દરેક પ્રાણી તેની પવિત્ર, મિલનસાર અને પ્રકાશ રેડતી હાજરીથી રાજી થાય છે

સતપુરૂષનુ હૃદય અને કમળ પરોપકાર અને ધાર્મિક સદગુણોથી સરખા વિભુષિત હોઇ તે ધાર્મિક સદગુણોની મહત્તા જગતની દ્રષ્ટિએ દર્શાવવા માટે સતપુરૂષનુ હૃદય પરમાત્મ સ્વરૂપિણિ શ્રી જગદંબાના નિવાસ માટે જ્યમ યોગ્ય ગણવમા આવ્યુ છે તેવીજ રીતે સાંકેતિક ચિન્હ તરીકે મહાલક્ષ્મી દેવીને કમળાસની તરિકે વર્ણવેલ છે અને તેમા કમળની મહત્તા તેને પોતાના આસન તરીકે પસંદ કરી શ્રી જગદંબાએ વધારેલી છે વનસ્પતિ જેવી વિકાસક્રમમાની પાછલી ભુમીકાએ પણ સદગુણોનો બદલો શ્રી જગદંબા આપે છે ત્યારે વિકાસ ક્રમમા આગળ વધેલ મનુષ્યપ્રાણી, શ્રી જગદંબાની ભક્તિરૂપ ભાવનામા આરૂઢ થાય તો તેના બદલો ઇશ્વરી કાં ન આપે ! આપેજ એ સિદ્ધ વાર્તા છે

અસ્તુ !

શરૂઆતના વિચારો

સુજ્ઞ ગ્રાહકો !

આ માસિકનું ગત વર્ષ ગત વિક્રમાર્ક સંવત્ સાથે સમાપ્ત થઇ નૂતન કાર્તિ પૂર્ણિમાથી શરૂઆત થવી જોઇતી હતી, છતાં ગત વર્ષનાજ અંતિમ સમયમાંની અમારી અનિયમિતતાથી આશ્વિનનો અંક માગશીર્ષમાં પોસ્ટ થયો હતો ત્યાર પછી અમારા સ્વર્ગસ્થ માતુશ્રીની સાંવત્સરિક ક્રિયા તેમજ બીજી કેટલીક નૈમિત્તિક ધર્મક્રિયાઓમાં એકાદ માસ રોકાણ થયા કેડે પ્રેસમાંના ટાઇપ વિગેરે ઘસાઈ ગયેલા જણાયાથી ફરી નવા મંગાવવા, વિગેરે પ્રેસમાં સુધારો કરવાની આવશ્યકતા જણાઇ અને તેથી તેમાં મદદ રૂપે ગ્રાહકોમાંના જેઓ સુહૃદ અને શ્રી પ્રત્યે અનન્ય શ્રદ્ધાળુ હોઇ અમારા પ્રત્યે સ્વભાવિકપણેજ વિશ્વાસનિય દ્રષ્ટિથી જુએ છે તેમના તરફના લવાજમો અગાઉથીજ મંગાવી લીધાં ત્યાર બાદ પ્રેસમાંના તમામ ઘસાયેલા ટાઇપો એકઠા કરાવી અમદાવાદ લઈ જઇ ફાઉંડરીમાં આપ્યા અને નવા ટાઇપોનો ઓર્ડર આપ્યો છતાં ઓર્ડર પ્રમાણે તે માલ ગુડઝમાં આવતાં અને તેને વ્યવસ્થાપુર્વક કેસોમાં નાખતાં વીગેરે કાર્યવાહીમાં ધાર્યા ઉપરાંત વિશેષ સમય થઈ ગયો અધુરામાં પુરૂં તે કાર્યવાહીના ગાળામાં મુલતવી રહેલું સ્ટેટનું છાપવાનું કામ તેમજ બીજાં હમેશનાં ગ્રાહકોનું કામ ચઢી ગયેલું તે તૈયાર કરી આપવામાં પણ કેટલોક સમય વ્યતિત થયો અને હૃદયમાં માસિક શરૂ કરવાની તીવ્ર ઇચ્છા હોવા છતાં અવકાશ મળી શક્યો નહિ અને તેથી આ છમાસના ગાળાના વિલંબ ખાતે અમો અમારા સુજ્ઞ ગ્રાહકોની ક્ષમા યાચીએ છીએ

ઉપર જણાવી ગયેલા બાહ્ય કારણો જો કે વસ્તુતઃ ખરાં છે અને તે દ્વારા ગ્રાહકોના ઉપાલમ્ભમાંથી અમારો બચાવ છે છતાં અમારા અંતરાત્માને અમો ઠગી શકતા નથી અને તેની પાસે તો અમારી ભૂલ—અમારી પ્રમાદ પ્રિયતા — અમારો અધઃપાત એ સર્વ અમારે કબુલ કરવાં પડે છેજ કારણ કે જેનામાં કાર્ય પરાયણતાની અમોઘ શક્તિ છે અને યથાનિયમે જેણે અમુક કર્તવ્યનો સ્વિકાર કરેલો હોઈ તે કાર્ય સફળ કરવાનો નિરંકુશ ઉત્સાહ જેની રગેરગમાં વ્યાપ્ત છે તેને આવાં નિર્માલ્ય બ્હાનાં વારંવાર આગળ ધરવાનો સમય આવતોજ નથી એ અમો સમજીએ છીએ પણ ઉન્નતિની અવરોધક સત્તાઓની અસરમાં જે શરિરયંત્ર સપડાયેલું છે તેના પર અમો વિજય મેળવી શકતા નથી એ વાર્તા એ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે અને કર્તવ્યપરાયણતાથી વિમુખ થવા માટે ગમે તેવાં કારણો ઉપસ્થિત કરી દઇએ છીએ, છતાં સર્વ સાક્ષીભૂત અંતરાત્માને ઠગી શકાતો નથી તે

તો આપણી ભૂલને માટે – આપણા અધપાતને માટે હૃદયમા દશ દીધાજ કરે છે અને એજ એની મોટામા મોટી શિક્ષા છે

અસ્તોદયનો નિયમ પરાપૂર્વથી પ્રચલિત છે દિવસ અને રાત્રિ, સુખ અને દુ ખ, સપત્તિ અને વિપત્તિ, જન્મ અને મૃત્યુ, વિગેરે પર્યાય શબ્દો એ સૂત્રની સાક્ષી છે, અને એજ પ્રમાણે અમારી આ કર્તવ્યવિમુખતા તેનો સમય આવતા — અમારો પુરૂષ પ્રયત્ન હશે તો કર્તવ્યપરાયણતામા ફેરવાઇ જશે અને તે કર્તવ્યપ રાયણતાની શરૂઆત તરિકે આજે છ મહિને પણ આ શ્રી અ બિકા વિજય પુ૦ ૧૧ નો પ્રથમાક આપના હસ્તકમળમા મુકવા અમો શક્તિવાન થયા છીએ

આ દશ વર્ષના આપણા સ બ ધ દરમીયાન અમો અનેકવાર કહી ચુકયા છીએ કે અમોએ અમારૂ સર્વસ્વ શ્રી જગદ બાના ચરણના શરણમાં સમર્પણ કરેલુ છે આ દેહથી એક નિમિત્ત તરિકે શ્રીની ભાવનાતત્રના આધારે તે જે કાર્યમા યોજે ત્યા તેની પ્રેરણા મુજબ કાર્ય કર્યે જઇએ છીએ અને તોપણ ઉપાધિ રહિત અખડ ચિત્તશાતિના સમયમા અ તરાત્માની સ મતિથી જે કર્તવ્યપથ નિશ્ચિત કરેલો હોય છે, તેમા અવરોધક સત્વોની અસરથી જે વિકૃતિ થઇ જાય, તે દુર કરવા સારૂ શ્રી જગદ બાના અનુગ્રહનીજ યાચના કરીએ છીએ કે તેઓ શ્રી અમને સ્વકર્તવ્યપાલનમા ઉત્સાહ, ધૈર્ય અને સ્થિરતા આપે

આપણું વર્ષ જો કે કાર્તિકથી શરૂ થતું હતુ તો પણ વિલ બના આ ગાળાને લઈ હવે ચૈત્રથી શરૂ થાય છે અને ઇશ્વરીની ઇચ્છા તો આશ્વિન સુધીમા તેના ૧૨ અ કો પુરા કરી નવુ વર્ષ ફરી કાર્તિકથીજ શરૂ થશે તો પણ અત્યારે આ અ કથી આપણું નવું વર્ષ હોવાથી તત્સ બ ધે કેટલાક વિચારો જણાવીએ છીએ

દરેક મનુષ્યો આખા વર્ષ દરમીઆન કરેલ પ્રગતિનો વિજય દીવાળીના તહેવારોમા કેવા આન દથી ઉજવે છે અને નવા વર્ષની પ્રગતિ સફળ કરવાની આશામા મ ગળમય આરનો તહેવાર કેવાઉત્સાહથી અને નવીન યોજનાઓના પાયા રૂપ શુભ વિચારોના મ ડળમા ગુજારે છે તે સહુ કોઈ જાણે છે તદ્દન મ દ લાગણીવાળા માણસને પણ જુના વર્ષ અને નવા વર્ષ વચ્ચે અધવચમા ઉપસ્થિત થવાની પળે પરસ્પર અભિન દન આપતા લોકોના ટોળાને જોઇને અને ભાવપૂર્વક શારદાપૂજન તેમજ દેવદર્શન કરતા જોઈને કાઇક પણ અસર થાય છેજ અને તેથી તેવાના હૃદયમા પણ આત્મનિરિક્ષણ દ્વારા પોતાની ક્ષુલ્લકતાના જ્ઞાનની અને ઉન્નતિક્રમની ઇચ્છાઓના ઉત્સાહની ભરતી થાય છે

જુના અને નવા વચ્ચે જીવનના કલ્યાણસંપાદક દ્રશ્યની અમર હમેશા રહેલી હોય છે જુના પ્રત્યે સમય આપણને ધીમે ધીમે જ્ઞાન ઉપન્ન કરવે છે જ્યારે નવા તરફની ગતિ અજ્ઞાતના દ્વાર તરફનો આપણો પ્રવેશ છે ભૂતકાળરૂપી શહેર આપણે આપણી પછળ છોડી દીધુ છે, અને આપણી આગળ કાંય સ્વર્ગનું નંદનવન અથવા તો આફતોની ઉંડી ખીણો એ બેમાનું શું હશે, તેની અગાઉથી કોણ કરી શકે તેમ છે ? કારણ કે ભાવિના પેટામાં દબાયેલા જે અદ્રશ્ય બનાવો સમય આપણા સન્મુખ રજુ કરે છે તેના નિશ્ચય, જ્યારે આપણા મસ્તકો વર્ષોના બોજાવડે અને અજ્ઞાતને જ્ઞાતમાં પરાવર્તન પમાડનારા અનુભવ વડે વધારે સમજદાર થાય છે ત્યારે સમય પોતેજ માત્ર કરી શકે છે

પણ જગત્ પોતેજ વિકાસાવસ્થામાં મહાન દ્રશ્ય છે, જેવી રીતે કે કુદરતની જીવન શક્તિઓ વિકાસક્રમવાળી હોય છે, અને આના કરતા વળી વિશેષમાં તેમની કૃતિ સબંધી સમજણમાં મનુષ્ય જેમ જેમ આગળ વધે છે તેમ તેમ તે જીવનશક્તિઓ ઉત્ક્રમવાળી થાય છે, કારણ કે મનુષ્યે તેમને, પોતાની ઈચ્છાનુસાર ચાલતા સેવકોની પેઠે એકઠી કરીને બળવાન તત્વોના રૂપે ક્રમમાં આણવી જોઈએ તેમછતા જોકે આપણે ભૂતકાળમાં ચાહી હોય એવી ઘણી વસ્તુઓ વિકૃત્યાધિન કાળ આપણી પાસેથી ખુંચવી લેછે છતા તેના રિતિરિવાજો સર્વ ડહાપણવાળા અને પ્રમાણીક છે કારણકે કુદરતને કાયદો જેમાં સર્વ મારૂં જ અને દૈવી હોય છે તે કાયદાનો સમય પણ એ સહચર છે અને તે આપણી શ્રવણેદ્રિમાં દીલાસા ભરેલા સદેશાના રૂપમાં એવી સૂચના કરે છે કે આપણા દરેક બોજામાથી વિશેષ સપૂર્ણ જીવનનું ફળરૂપ બીજ નીચે પડે છે

* * * * * * *

નવું વર્ષ નવી રૂતુ, નવી પેદાશ, નવી જીંદગી એ વિચારો ઉભરાતી ગતિ સબંધે પરસ્પર કેવા સકળાયલા છે! આપણા અંતરાત્મ ઉપર જ્યારે તેની ઉંડી અસર થાય છે ત્યારે ભાવિ પ્રગતિ ક્યાથી શરૂ કરવી તે સ્થાન નિશ્ચિત થાય છે, કે જ્યાંથી આપણે ઉચ્ચ જીવનની મુસાફરીમાં આગળ વધવું જોઈએ

સર્વ મનુષ્યો જે સુખને શોધે છે તે સુખ તેને જ પ્રથમ પ્રાપ્ત કરનારા જેટલા સમજે છે તેના પ્રમાણમાં પ્રથક્ પ્રથક્ તરેહનું વાસ્તવમાં હોય છે, છતા તે સુખ, વર્તનના વિકાસમાં અને સૌદર્યમાંજ માત્ર મળી આવે છે અને તે પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયત્ન તરિકે ઉન્નતિની અવરોધક પાશવ વૃત્તિઓ ઉપર સદ્ગુણોનો વિજય ધ્વજ ફરકાવીને — અજ્ઞાન રૂપી અંધકારમાથી નિકળી દૈવી સત્યો તરફ — જીવનના વર્તનમાના અડગ સિદ્ધાંતો તરિકે સદ્ગુણોનો સ્વિકાર કર્યાની નિશ્ચિત સ્થિતિએ પહોચવું—પ્રગતિ કરવી

અસ્તુ !

કાવ્ય તરંગ.

(લખનાર — કલ્યાણસિંહ નવલસિંહ ક્ષત્રિય, રાજકોટ)

દોહા.

नहि पराग नहि मधुर मधु, नहि विकासी यह काल।
अली कलीहीसो बंध्यो, आगे कौन हवाल. ॥१॥

કવિની અન્યોક્તિ ભ્રમર પક્ષે છે કે— હે ભ્રમર ! આ કમળની કળી મા પરાગ એટલે સુગંધી રજકણો થયા નથી, તેમ મધમમ્જા મકરન્દરસ મિષ્ટ થયો નથી તથા કળી વિકાસને પામી નથી છતા કળી વિષે લુબ્ધ થયેલ છે તો જ્યારે પરાગ મકરન્દ વિકાસ થશે ત્યારે તારી શી દશા થશે અર્થાત્ તેમા લુબ્ધ રહ્યાથી રાત્રિયે કમળ સંકોચાય છે તે પ્રેમ બંધનમા બંધ રહ્યાથી રજનીમા હાથી કમળદળનો ભક્ષ કરશે તે સાથે તારૂ પણ ભક્ષણ થશે

અજ્ઞાત યૌવના નાયકા વિષે કામાસક્ત પુરૂષ પક્ષે કહે છે — હે નરભ્રમર ! આ બાળાને હજુ સ્નેહદર્શન પ્રાપ્ત થયેલ નથી તેમજ શૃંગારાદિ રસ ભરિ તેની મીઠી વાણી પણ છે નહિ તથા શરિરનો વિકાસ થયેલ નથી, છતા એ હવશ અનુરક્ત થયેલ છે તો જ્યારે તે મધ્યા પ્રૌઢા અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયેથી તેના અંગમા પૂર્વોક્ત સર્વ ધર્મો ઉત્પન્ન થશે ત્યારે તારી શી દશા થશે ? અર્થાત્ રતિરંગના બંધનમા બંધાઇ રહ્યાથી પરલોકના સુખસાધન થઇ શકશે નહિ એટલામા આયુબળ પુરૂ થશે

પ્રવૃત્તિ પરાયણ પુરૂષ પક્ષે કહે છે કે — જ્યા તું વસે છે તે મુક્તિ દ્વાર તીર્થરાજ પ્રયાગ નથી તેમજ મધ સમાન મિષ્ટ ભોજન જેવો આનંદ આપનાર મધુપુરી એટલે મથુરાપુરી નું વ્રજમંડલ નથી તેથી ત્યા ની યમુનાજીનું સ્નાનપાન પણ કરતો નથી તેમજ વિશેષે કરી શ્રી કાશીનુ પવિત્ર ક્ષેત્ર પણ નથી તેથી શ્રી ગંગાજીનુ સ્નાનપાન તથા શ્રી વિશ્વેશ્વરનુ સેવન પુજન કરતો નથી, અને આ ઘોર કળીકાળની કુચાલમા પ્રવૃત્ત રહે છે એટલામા આયુબલ સમાપ્ત થયેથી પરલોકમા શી ગતિ થશે ? અર્થાત પવિત્ર તીર્થાદિના સેવનથી પરમગતિ પ્રાપ્ત થાય છે

दया दया सबही कहे दया करो सब कोय।
घरका धरा न पाहिये जो कर दया न होय॥२॥

અર્થ — સઘળા ધર્મોનુ મુળ દયા હોવાથી, દયા કરવાનુ ગવ કોઈ વારવાર કહે છે એટલા માટે સઘળાયે દયા કરવી ઘટે છે કેમકે દયાળુ પુરૂષ ધનાદિ તથા અભયદાન આપી શકે છે ઘરમા મતાડેલ ધન અંધારે હાથમા દીપક લીધા વીના મળતુ નથી તેપછી પોતાને હાથે દાનપુણ્ય કર્યાવિના ખાલી હાથે જેઓ જાય છે તેઓને પરલોકના સુખ મળતા નથી માટે હાથે આપે તે સાથે આવે, અથવા પૂર્વજ ન્મમાં દીધેલ દત્તના દીધવાન ફળથી આ જન્મમા ધનાદિ સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થયેલ હોય છે માટે આ જન્મમા હાથે કરી દીઓ કેમકે દીધાવિના ધર્મોનો ભરેલ ભંડાર સાથે આવશે નહિ એવો સર્વ ધર્મશાસ્ત્ર અને અને સત મહાત્માઓનો મત છે

जप माला छापा तिलक सरै न एको काम ।
मन काचे नाचे वृथा साँचे राचे राम ॥३॥

અર્થ —

" માળા, છાપ તિલક, ધારણ કરે તદપિ કૃતાર્થ થવાતુ નથી વૈરાગ્ય વિવેકાદી સાધન વિના નટવા સમાન મિથ્યાનાચ નાચવાથી શ્રી રામ પ્રસન્ન થતા નથી'

ઉપરોક્ત અર્થ કરવાથી ભક્તિપથમા મોટો વિરોધ આવે તેનો સરસ્વતિ ઉન્નાર્થ એવો થાય છે કે — જપમાળા, છાપા, તિલક ધારણ કરનારને એ એટલે એવુ કો એટલે કયુ કાય સરે નહિ? અર્થાત્ મુક્તિ પર્યંતની સિદ્ધિ થાય તેમ છે ચાહે તેવા કાચા મનથી પણ વૃથા નાચ નાચે તોપણ શ્રીરામ તો સાચેસાચા પ્રસન્ન થાય છે કારણકે બાનાની પત રાખવાની મહારાજની બીરદાવળી નિશ્ચિત છે જેમકે —

સંપૂર્ણ

મહા કવીશ્વર શ્રી કેશવદાસજી કૃત

श्री कवि प्रिया

ગ્રથમાથી

શ્રી અલંકાર સંગ્રહ

(લખનાર — કલ્યાણસિંહ નવલસિંહ ક્ષત્રિય, રાજકોટ)

ભૂમિકા

મહા કવીશ્વર શ્રી કેશવદાસજી કૃત શ્રી કવિપ્રિયા ગ્રથમાથી આ અલકાર સગ્રહ નવમા પ્રભાવથી કરવામા આવેલ છે, તે પહેલાના આઠ પ્રભાવની તથા

નવમા પ્રભાવના ૨૪મા દોહાપર્યંત મૂલ સહિત ગુર્જર ભાષાની ટીકા "સરસ્વતિ શૃંગાર" નામે માસિક ચોપાનિયામા શ્રી કચ્છભૂજવાળા કવિવર શ્રી જીવરામ અજરામર ગોર તરફથી પ્રગટ થયેલ છે એટલે પછી આ નવમા પ્રભાવ પહેલાના આઠ પ્રભાવની ગુર્જર ટીકા લખવામા પિષ્ટપેષણ એટલે દળેલા આટાને ફરી દળવો એ મિથ્યા શ્રમ લેખાય તેથી આ નવમા પ્રભાવથી જે અનંકારો શરૂ થાય છે, ત્યાથી તે ૧૬મા પ્રભાવ પર્યંતની ગુર્જર ભાષામા ટીકા લખી છે

કવિકુલ કમલ પ્રભાકર મહાકવિ શ્રી કેશવદાસજી બુંદેલખંડમાના ઓડછાના કુમારશ્રી ઇંદ્રજીત મહારાજના પ્રધાનપદ ઉપર હતા અને વળી કવીશ્વર હતા તેમણે સવત્ ૧૬૪૮ મા **રસિકપ્રિયા** તથા સવત્ ૧૬૫૮ મા આ **કવિપ્રિયા** નામે ગ્રંથો રચેલા છે તેમજ **શ્રી રામચંદ્ર ચંદ્રિકા** નામનો ગ્રંથ પણ સવત્ ૧૬૫૮ મા અને સવત ૧૬૬૭ મા **વિજ્ઞાનગીતા** નામના રચેલ ગ્રંથો છપાયલા પ્રસિદ્ધ છે તેઓ ભાષાપડીતોમા અગ્રેસર ગણાતા તેમની કાવ્યશક્તિ અદ્ભૂત હોવાથી એક શબ્દના એકથી અધિક અર્થની ગાભિર્યતા રસિક જનોને ઘણો આનંદ ઉત્પન્ન કરનારી લેખાય છે

મહાત્મા શ્રી સૂરદાસજી તથા મહાત્મા શ્રી તુલસીદાસજી અને કવીવર શ્રી કેશવદાસજી એ ત્રણે સતરમી સદીમા થઇ ગયેલા હોવાથી સમકાલિન લેખાય છે શ્રી સુરદાસજી કૃત **સાહિત્ય લહેરી દ્રષ્ટકૂટ** નામે ગ્રંથ સવત્ ૧૬૦૭મા રચાયેલ છે, મહાત્મા શ્રી તુલસીદાસજી કૃત **શ્રીરામાયણ** સવત ૧૬૩૧ માઆરભાયેલ છે અને મહાકવીશ્વર શ્રી કેશવદાસજી કૃત કવિપ્રિયા ૧૬૪૮ મા હોવાથી તેઓ સમકાલિન હોઇ તેઓ માટે કહેવામા આવે છે કે —

दोहा – कविता करता तीनहे तुलसी केशव सूर।
कविता खेती इन लुनी शीला विनत मजुर॥

चद छद पद सूरके चोपाइ तुलसीदास।
दोहो विहारी लालको केशव कवित विलास ॥२॥

ઉક્ત કવીશ્વર શ્રી કેશવદાસજીના કવિત છંદ બહુ સરસ છે તોપણ **શ્રી રામચંદ્ર ચંદ્રિકા તથા વિજ્ઞાન ગીતામા** વિવિધ જાતિના છંદોની રચના છે શ્રી રામચંદ્ર ચંદ્રિકા એ ગ્રંથ શ્રી તુલસીકૃત રામાયણ સમાન સપ્તકાંડમય છે પ્રાચીન કવિજનોએ કેવળ શ્રી ભગવાન રામચંદ્રજી તથા પરમાત્મા શ્રી કૃષ્ણચંદ્રની લીલા — ચરિત્રોના ગુણાનુવાદનુ ગાન કરવામાજ પોતાને કૃતાર્થ માની કાવ્ય

પ્રબધની રચના કરી — પરમાર્થને પથે ચાલી અન્ય જનોનુ પણ કલ્યાણ રેલ છે અર્થાત્ જેઓ ઉક્ત મહાત્માઓના ગ્રથોનુ શ્રવણ અધ્યયન ક છે તેઓ ઉભય લોકમા આનદના ભાગી થાય છે

કા ય કથન રસિક જનોને પણ અત્યત આનદ ઉપજાવે છે

दोहा – तत्रीनाद कवितरस सरसरागा रतिरगा।
अनबुडे बुडे तिरे जो बुडे सबअगा॥ ३॥

સોરઠો — કાવ્યને કીરતિ વેણુ, ગુણહીરા ગમાણ
ભૂમિ ઉપરે ભાર, શાને કીધો, શામશા ?

રસિક ગુણીજનોની સમાજમા કાવ્યમોદય સત્કાર તથા શોભાને પ્રાપ્ત થાય છે

चोपाइ

मणी माणिक मुक्ता छबि जैसी,
अहि गिरि गज शिर सोहन तैसी
नृप किरीट तरुणी तनु पाइ,
लहहि सकल शोभा अधिकाइ,
तैसहि सुकवि कवित बुध कहहि,
उपजहि अनत अनत छबि लहही

અર્થ —મણિ નાગના મુખમા, માણિક પર્વતના શિખરે, ગજમુક્તા હસ્તીના કુભસ્થળમા ઉત્પન્ન થાય છે છતા તે સ્થળે તેની કે સ્થાનની શોભા જણાતી નથી પણ નૃપાળોના કીરીટ — મુગટોમા તથા યૌવન મદભરી સૌંદર્યવતી બાળાના અ ગ ઉપરના આભુષણોમા અલૌકિક શોભા ઉત્પન્ન કરે છે તેમ સુકવિની કાવ્ય પણ સુજ્ઞજનોની સમાજમા પ્રસશાને પાત્ર થાય છે

"जो प्रबध बुध नहि आदरही,
सो श्रम वादि बालकवि करही"

सुज्ञेषु किं बहुना

અપૂર્ણ

શ્રી કાશિકા તીર્થ માલિકા

(યોજક ક્ષેમશંકર વિશ્વેશ્વર શાસ્ત્રી ચુડાના મુ૦ ભાવનગર)

गणेशं गिरीशं च विष्णुं भवानीम् ।
प्रणम्य प्रभेशं मुदा पञ्च देवान् ॥
शुभां काशिकातीर्थमालां प्रकुर्वे ।
जनेभ्यश्च मुक्तिप्रदां दर्शनाद्वै ॥ १ ॥

ગણપતિ, શંકર, દેવી, વિષ્ણુ અને સૂર્ય એ પાંચ દેવોને હર્ષથી પ્રણામ કરી, દર્શનથી માણસોને મુક્તિ દેનાર સુંદર કાશિકા તીર્થ માલિકાને હું રચું છું ૧

एकदा नैमिषारण्ये शौनकादिमहर्षयः ।
सूतं सम्प्रेक्ष्य सत्कृत्य दिव्यज्ञानाभिलाषिणः ॥ २ ॥
एकीभूय समे ते वै सत्वरा भक्तिभाविताः ।
शौनकं च पुरस्कृत्य पप्रच्छुर्विनयान्विताः ॥३॥युग्मम्

એક વાર નૈમિષારણ્ય ક્ષેત્રને વિષે દિવ્ય જ્ઞાનની ઇચ્છાવાળા શૌનકાદિ મહર્ષિ ઓ સૂત પુરાણિના દર્શન કરી તેમનો સત્કાર કરી, ભક્તિયુક્ત અને વિનયવાળા તે સર્વે એક મત વાળા થઇ શૌનક મુનિને અગ્રેસર કરીને અતિત્વરાથી પુછવા લાગ્યા ૨ — ૩

॥ शौनक उवाच ॥

सूत सूत महाभाग कथय त्वं मम प्रभो ।
काशिका तीर्थमालां वै कृपां कृत्वा सुविस्तरात् ॥४॥

શૌનક બોલ્યા — હે સૂત! હે સૂત! હે મહાભાગ! હે પ્રભો! તમે મારા ઉપર કૃપા કરીને અતિ વિસ્તારવાળી કાશિકા તીર્થ માલિકાને કહો ૪

॥ सूत उवाच ॥

शृणु शौनक हर्षात्त्वं मानवेप्सितदां पराम् ।
यामुवाच शिवो देवीं कैलासे पर्वतोत्तमे ॥ ५ ॥

સૂત બોલ્યા — હે શાનક! પર્વતોત્તમ કૈલાસ ઉપર મહાદેવજી જેને પાર્વતીદેવી આંગળ કહેતા હતા તે, મનુષ્યોના મનોરથ પુરનાર ઉત્તમ કાશિકા તીર્થ માલિકાને તમે હર્ષથી સાભળો ૫

कदाचिद्गजा कान्त गिरीश प्रेमसयुता ॥
पप्रच्छ सुखमासीन जीवोद्धारणहेतवे ॥६॥

કોઈ વખત પ્રેમયુક્ત પાર્વતિ, આનદમા બેઠેલા પોતાના પતિ શકરને જીવોના ઉદ્ધારમાટે પુછવા લાગ્યા ૬

॥ पार्वत्युवाच ॥

श्रोतुमिच्छामि हेकान्त तीर्थानामुत्तम स्थलम् ॥
निवास यत्र त्व कृत्वा जीवान्नुद्धरसे भयात् ॥७॥

પાર્વતી બોલ્યા — હે કાંત ! જે સ્થળમા આપ નિવાસ કરીને આ સસારથી જીવોનો ઉદ્ધાર કરો છો તે તીર્થમા ઉત્તમ સ્થળને હુ સાભળવા ઈચ્છુ છુ ૭

॥चन्द्रशेखर उवाच॥

शृणु कान्ते प्रवक्ष्यामि तीर्थानामुत्तम स्थलम् ॥
यत्रस्थो भूरिपापेभ्यो जीवान्सतारयाम्यहम् ॥८॥

શ્રી ચન્દ્રશેખર બોલ્યા — હે કાંતે ! જ્યા રહી હુ જીવમનુષ્યને મહાપાપોથી તારૂ છુ તે, તીર્થોના ઉત્તમ સ્થળ હુ તમોને કહીશ ૮

काशीति मोक्षदा पूर्व मद्रूपा नाऽस्ति सशय ॥
तत्रत्यदेवतीर्थेषु निवसामि सदा प्रिये ॥९॥

મોક્ષ દેનાર કાશી એ નામની પુરી ખરેખર મારૂ સ્વરૂપ છે અને ત્યાના દેવો અને તીર્થોમા મારો સદા નિવાસ છે હે પ્રિયે ! તેમા શકા ન કરવી ૯

तानि ते वच्मि हेकान्ते सावधानतया शृणु ॥
श्रुत्वा दृष्ट्वा च यानि वै मोक्षदानि न सशय ॥१०॥

હે કાંતે ! નામના શ્રવણથી અને સ્વરૂપના દર્શનથી જે દેવો અને તીર્થો નિસંશયપણે મોક્ષના આપનાર છે તે હુ તમોને કહી આપુ છુ તે સાવધાનપણે સાભળો ૧૦

અપૂર્ણ

સૌંદર્યવતી શ્વેતાંગ રાક્ષસી.

(એક અંગ્રેજી વાર્તાનો અનુવાદ)

પ્રકરણ ૧ લું
સૌંદર્યવતી શ્વેતાંગ રાક્ષસીની વાત મ્હેં કેવી રીતે સાંભળી?

ચીન દેશના હોંગકોંગ બંદરે આપણી વાર્તાની શરૂઆત થાય છે. સમુદ્રની શીતળ વાયુલહરિ ગતિમાન ન હોવાથી રાત્રિનો વખત છતાં સખત ગરમીના ઉકળાટને લેઇને મુસાફરો પસીનાથી તરબોળ થઇ અકળાઇ જવાથી ઓક્સીડેન્ટલ હોટેલના દરેક ઓરડામાં હોટેલના નોકરો પંખાની દોરીઓ ખેંચી રહ્યા છે. રાત્રિના અગીઆર વાગ્યા છે, તે વખતે આ હોટેલના બિલિઅર્ડ રૂમમાં ચાર મનુષ્યો હાર જીતના ખેલો રમતા બેઠા છે. ચાઈનીઝ રેવન્યુ ખાતાની સ્ટીમર વાય—ચેંગ નો કપ્તાન બેનવેલ અને ઇંગ્લીશ ક્રુઝર ટાર્ટારિકનો કપ્તાન પેકલ એમને આ રમતમાં પ્રતિસ્પર્ધિ હતા અને પોસ્ટ ખાતાની સ્ટીમર સાનફ્રાન્સીસ્કોનો કપ્તાન મેલોને અને હું જ્યોર્જ ડી નોર્મન વિની પ્રેક્ષકો તરિકે તે રમત જોતા હતા, અને વખતે રમત સંબંધી કાંઇક સલાહ પણ આપતા હતા. રમત બરાબર જામી હતી તેવામાં બારણાને હડસેલો મારી એક મનુષ્ય અંદર ધસી આવ્યો.

" ઓહો! આ કોણ? મનુષ્ય જાતિના નોગંદ લેઇ કહું છું કે આતો પોડી! કાં, ચોકીદાર! રાત્રિના શું સમાચાર છે? દોડતો કેમ આવ્યો?" પેકલે પુછયું.

નવો આવનાર વાળ ઓડાવેલા લાલ ચ્હેરાનો, સફેદ દાંત, વિશાળ નેત્રો, લાંબા કાન અને પીળચટા વાળવાળો ઠીંગણો મનુષ્ય હતો. પસીનાથી રેબઝેબ તે થઇ ગયો હતો અને તેને એટલો તો શ્વાસ ભરાઇ ગયો હતો કે લગભગ બે મીનીટ સુધી ઉપરના સવાલોનો જવાબ આપવા તે અશક્ત હતો.

" મનમાં દબાવી રાખેલી કોઇ બાતમીના હુમલાથી તે પીડાય છે" બેનવેલ જે કે તેને બારિકાઇથી તપાસતો હતો તે બોલ્યો. " ડી નોર્મનવિની! તેને કાંઈ દવા આપો તો ઠીક. અહા, હું ભૂલી ગયો કે તમે એકબીજાથી અપરિચિત છો અને તમારી પરસ્પર ઓળખાણ કરાવવી રહી.— મીસ્તર હેમ્સ વેન્ડરબર્ન, ડોકટર ડી નોર્મનવિની, શરમમાં શું—વાય છે તેમ તમે હવે પરિચિત છો."

" પોડી, જલદી કહે" તેની પાંસળીમાં આંગળી કરતાં પેકલે આગ્રહ કર્યો "જો તું જલદીથી અમોને નહિ કહીશ તો હું પી વેશી (સુખી ખીલુ–

ક્રીશ્ચનોને દફનવવાની જગ્યા) માની તારી રવાનગીના સાક્ષીભૂત થવા માટે અમારે અમારી આવતી કાલની ડયુટી ઉપર નહિ જવાની દીલગીરીભરેલી ફરજ પડશે "

" વારૂ, પહેલુ તો," મીઠ વે ડરબને શરૂ કર્યું, " તમો જાણતા હશો કે— "

" ચાંડીનુ કહેવુ સાભળો, સાભળો વાતની ઘણી સારી શરૂઆત ! '

" પેકલ ! વચમા બોલવુ રહેવા દે અને તેને બોલવાની તક આપ વારૂ, વારૂ હવે આગાડ ચાલવા દે "

" તમો જાણતા હશો કે ઉડનદત્ત — "

" વારૂ— વારૂ, તેનો મુખ્ય અમલદાર પરકીસ, સદગુણોનુ મુર્તિમાન સ્વરૂપ અને પરહેજગાર પહેલો અમલદાર બ્રેડબર્ન, અથવાતો ચીનાઇ મસુદ્રનો જુહો! તે સ્ટીમર સબધી શુ છે? આજ સાજેજ તે શેઘાઈ જવા ઉપડી ગઇ હતી ને ? "

' દોઢ લાખ રોકડ લેઇને તે ઉપડી હતી સાતવાગે લાઇ—ઇ—મુન પાસ મા કાઠે ગઈ તુરતજ ચાચીયાઓએ ઘેરી લીધી મુખ્ય અમલદારે મદદ માટે બીજા અમલદારને સ્ટીમ લાચમા રવાના કર્યો ગનબોટ પણ અતીશય ત્વરાથી ઉતરી પડી અને ઘણી ખરી ગનબોટો પ્રમાણે ઘણી મોડી પહોચતા કાઇ ઉપયોગમા ન આવી મુખ્ય અમલદાર અને દસ માણસો ગોળીથી વીંધાઈ ગયા, પહેલો અમલદાર ખજરથી ઘવાયો પહેલા વર્ગના સલુન પેસેન્જરોની માલમતા લુટી લેવામા આવી અને તેમને તેમની ઓરડીઓમા પુરી ઉપર તાળા દેવાયા પછી તિજોરીના ઓરડાઉપર ધમારો થયો અને નાણાનો દરેકે દરેક રાતો સેંટ (જઇ જેવો સીકો) લઈ ગયા—ઇશ્વિર તણે કે કયા લઈ ગયા હવે, તમે આ ખબર વિશે શુ ધારો છો ?

" ચાચીયા કઇ જાતિના હતા ? "

" તે કોઈ જાણતુ નથી '

" વળી લાઇ–ઇ– મુન પાસ આગળ ! બરાબર આપણા પગ પાસેજ '

" હુ ધારૂ છુ કે, ફરીને પાછી સૌદયવતી શૈતાન શક્ષમી "

" તેના જેવુજ કામ છે કેમ નહિ ? પેકલ ! હવે પેપરો આ બાબત ઉપાડી લેશે અને મુસપેપરો સબધે હુ જે કાઈ જાણુ છુ તે ઉપરથી કહી શકુ છુ

કે તેઓ તમો ગનબોટવાળા માણસોનેજ ઠીક ખાસડા લગાવશે ”

“ જો હુ બ્રીટીશ નૌકાખાતામાનો હોઉં અને એક ચીનાહાથથી લુટાઉં તો તો હુ બદુક ખાઈ મરૂ ”

“ એ વાત હવે જવા દો હુ હવે બુઢ્ઢો થયો છુ અને મારે કોઇ સગાવહાલા પણ નથી પણ તમારા જેવા ઇગ્લાડના ગૃહસ્થો માટે ઠીકજ છે કે આરામથી ઘર આગળ બેસી ગામ ગપાટા ચલાવવા અમો જેટલુ તે સ્ત્રી વિશે જાણીએ છીએ તેટલુ જો તમો જાણતા હોત તો તેણીના સબધે આટલી છુટથી ટીકાઓ ન ચલાવત મારી જાતને માટે, હુ તો માનુ છુ કે તેણી એક રાક્ષસીજ છે ”

મે ધાર્યુ કે હવે વચ્ચે બોલવાનો સમય આવ્યો છે

“ એક ગરીબ મુસાફર પર દયા કરી કોઇ ખુલાસો કરવાની કૃપા કરશો ? ” હુ બોલ્યો, “ પૂર્વમા હુ આવ્યો છુ ત્યારથી સાદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી—સૌદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી—સાદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી, એ સિવાય બીજુ કાઈ હુ સાભળતોજ નથી, કોલબોમા ગવર્મેન્ટ હાકેમ આગળ ટીફીન વખતે—સૌદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી, યોકોહોમામા, ભોજનના મેળાવડા વખતે સાદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી ! નાગાસાકી, ફ્લેગશીપ—સૌદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી અને હગકાગ આહી, સઘળે સાદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી, અને તેના પરાક્રમનુ સ્થળ દરેક વખતે અગાઉના સ્થળ કરતા માઇલોના માઇલો દૂર મ્હને તો ઘણુ આશ્ચર્ય થાયછે ”

ચાર જણમાના દરેકે વાત કહી સભળાવવામાટે શરૂઆત કરી મે મારા હાથ વારજ કરવાની ઢબે જોડયા

“ મારા પર જરા દયા કરો ” મે કહ્યુ, “ સઘળા સાથે ન બોલો ”

ચુપચાપ પ રવવાળા ચીના છોકરાઓમાનો એક, મારી સીગાર સળગાવવા દીવાસળી લાવ્યો અને મે સળગાવી ત્યા સુધી ધરી રાખી પછી એક લાબી આરામ ખુરસીમા આડો પડી મે તેમને વાતનો આરભ કરવા આજ્ઞા આપી

“ પાદ્રીને કહેવા દો ” પેકલે કહ્યુ, “ ઘણીજ અગાધ રસ કલ્પનાશક્તિ માટે તેને અભિમાન લેવાનુ છે બુઢ્ઢા ! વાત ચલાવ, અને તેની ભુજાઓ ઉન્કેરવામા જરાપણ કૃપણતા ન કરતો ”

વે ડરબન ટટાર થયો, સવને ચુપ રહેવા ઇશારત કરી અને ત્યાર પછી નાટકી ઢબે શરૂ કર્યુ — “ સૌદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી કોણ છે ? વાત અધારામા. તેના પગલા પ્રથમ ક્યાથી થયા ? વાત અધારામા તેનુ નામ શું ? મારૂ કહેવુ એમ છે કે ચીનાઓએ તેને આપેલુ આ સૌદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી હોય ના ન હિ પણ તેનુ ખરૂ નામ ? વાત અધારામા જે બાબત ચોકસ થઈ શકે છે તે

ત થતો જાય છે "

"અને તેણીને માટે ઉત્કંઠિત થવા યોગ્ય નથી ? હું તેનો ઇતિહાસ જાણવા ઘણો ઉત્સુક છુ "

"અને તમે મને એમ કહેવા માગો છો કે આ જળપ્રદેશો ખેડતા ઇંગ્લીશ, અમેરિકન, ફ્રેંચ, ચાઇનીઝ અને જાપાનીઝ કાફલાઓ માટે તેણીને પકડવાનુ કાર્ય શુ અશક્ય છે ?'

' હમણા સુધી તો તેમજ છે સવ વૃત્તાત ઉપર લક્ષ આપો તેણી આજે આહી હોય તો આવતી કાલે પત્તો ન હોય સફેદ સ્ટીમર આજે સીંગાપોર નજદીક દેખાય—આવતા ગુરૂવારે મકાસર આગળ ત્રાંબાના રંગની સ્ટીમર દેખાય — આવતા અઠવાડિયામા વળી શેવાહી નજીક કાળા રગની સ્ટીમર જણાય પોલીસ અને બીચારો બુઢ્ઢો એડમીરલ આ માથાકુટથી કંટાળી ગયા છે'

"ઇશ્વરના સોગંદ લેઇ કહુ છુ કે તેણીને જોવાથી હુ ઘણો ખુશી થાઉ "

' એમ ન બોલો, નહિ તો તમે જોશોજ હવે ફરી તે ક્યાથી નિકળી આવશે તે કોઇપણ માણસ કદી જાણતું નથી. એટલુ તો ચોક્કસ છે કે દરેક સ્થળે તેણીના આડતીઆ હોય છે અને કાંઠા ઉપરના ચાચીયામાના અર્ધોઅર્ધ સાથે તેણીને સામેલગીરીનો સબંધ છે હુ ખુશી છુ કે મને સપડાવવા લાયકનો માણસ લેખે તેવો હુ નથી "

"તેણીના વિશે તમે આટલુ બધુ કહો છો છતા પણ હુ ભાગ્યે માની શકુ છુ કે એક સ્ત્રીને માટે આવો ધધો ચલાવવો શક્ય હોય આતો એક વિલક્ષણ ઘટના જેવી બાબત છે '

' વિલક્ષણ ઘટના જેવી નહિ, પણ વિલક્ષણ ઘટના પોતેજ સુરબાયાનો સુલતાન અને ગરીબ બુઢ્ઢો વેસ્લેઇ આ ઘટનાનો અત જોવા ઘણા ખુશી હશે એમ હુ માનુ છુ તે સફેદ સ્ટીમર અને તેમાની ગોઠવણનુ વેસ્લેઇ જે બ્યાન કરે છે તે તો તમે હજી સાભળ્યુ નથી આ સ્ત્રી તુતક ઉપર બેસીને જ્યારે પોતાના અર્ધા બિચેવા પોપચામાથી તેના તરફ લાગો દ્રષ્ટિપાત નાખતી ત્યારે તેના મનમા એમ થતુ કે જાણે ઉભો થઇ ચીસ પાડુ કે બેઠો બેઠો ગાડો બની જાઉ વળી તે સફેદ સ્ટીમર ઉપર તણે બે ત્રણ બાબતો એવી જોઇ છે કે તે કદી ભૂલી જશે નહિ એમ તેનુ કહેવુ છે અને હવે ઉક્ત સ્ત્રી સાથે તે વધારે સહેલગાહ કરવા ખુશી નથી એવી હકીકત મ્હને મળી છે.'

"તે કલ્પનાશક્તિ વિનાનો મનુષ્ય હોવો જોઇએ "

"સારી, શાંત અને સામાન્ય બુદ્ધિવાળો તે મનુષ્ય છે"

"ભલે તેમ હોય પણ મે પહેલા કહ્યું તેમ હુ તો તેણીની મુલાકાતથી શકી થાઉ."

"વારૂ, તમારી ઈચ્છા થેડા વખતમાજ પરિપૂર્ણ થાય તો તેમા કાઈ નવાઈ નથી સઘળા તેણીને પકડવા પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે, પણ મ્હને આશ્ચર્ય એજ થાય છે કે મહિનાઓ થયા તેઓ કાઈ કરી શકયા નથી"

"તેણી આટલો લાબો વખત છટકવા પામી છે એજ વાત મને તો નહિ માનવા જોગ જણાય છે"

હવે તેઓ ફરી રમત શરૂ કરવા જતા હતા તેવામા એક વૃદ્ધ મનુષ્ય દ્વાર ઉઘાડી ઓરડામા આવ્યો તેણે આખે શરીરે સફેદ વસ્ત્ર પહેર્યાં હતા, એક મોટી છત્રી સાથે રાખી હતી અને પહોળી કીનારીની ટોપી માથે પહેરી હતી

"વગર રજાએ અંદર આવવા માટે મ્હને માફ કરશો પણ આપ મ્હને કહી શકશો કે ડીનોમાર્નનિલિ નામનો ગૃહસ્થ કયા હશે ?"

"તે માણસ હુ છુ" મારી ખુરશીમાથી ઉઠતા મે કહ્યુ

"હુ આશા રાખુ છુ કે આપ મને અસભ્યતાવાળો નહિ લેખશો" તેણે ચલાવ્યુ, "પણ આપ મને આપની સાથે વાત કરવા પાચ મિનિટ આપશો તો આપનો મહદુપકાર"

"ઘણીજ ખુશીથી"

તે ઉભો હતો ત્યા હુ ગયો અને બારણા નજીકની એક ખુરશી પર બેસવાની મે નિશાની કરી"

"મ્હને માફ કરશો" તે બોલ્યો, "પણ જે કાર્ય માટે હુ આપની સલાહ લેવાની ઈચ્છા રાખુ છુ તે ઘણું અગત્યનુ અને ખાનગી છે આપણે એકાત કરી શકીએ એવો એકાદ ઓરડો આ હોટેલમા હશે ?"

"ફક્ત મ્હારો સુવાનો ઓરડો છે" મે જવાબ આપ્યો, "ત્યા આપણે તદ્દન એકલા પડી શકીશુ"

"તે ઘણું અનુકુળ આવશે ચાલો, આપણુ ત્યા જઈએ"

એટલી વાતચીત કરી અમો ઉપરને માળ ચડ્યા તેને મારી સાથે શુ કામ હશે તેની અટકળ કરવામા આખે રસ્તે હુ મારા મગજને ગુચવતો રહ્યો તે માણસ એટલો તો ભેદભર્યો હતો અને તેમછતા મ્હને ખુશી રાખવા એટલો આતુર જણાતો હતો કે તેનામા મને રસ પડવા લાગ્યો

અપૂર્ણ.

અમારી ભૂલને અપાયલો અન્યાય.

વિવિધ ગ્રંથમાળા વર્ષ ૩ જું અંક ૩૪-૩૫-૩૬ તરીકે " દસ વાર્તાઓ " નામે પુસ્તક પ્રગટ થયું છે અને જેમાંની લગભગ સાતેક વાર્તાઓ " રોમેન્સ ઑફ હીસ્ટ્રી-ઈંડીઆ " નામે અંગ્રેજી પુસ્તકમાંથી ભાષાંતર છે અને જેમાંની ચાર પાંચ અગાઉ આપણા શ્રી અંબિકા વિજયમાં પ્રગટ થઈ ચુકેલી છે સદરહુ પુસ્તકના પ્રકીર્ણ વિષયોમાં કેટલાક ધતિંગ એ હેડીંગ તળે તેમની એક આનાવાળી ભગવત્ ગીતા સંબંધે કેટલીક હકીકત આપેલી છે તેમાં તેમણે અમારૂં નામ સાથે જોડેલું હોઇ તે સંબંધી અમારા ગ્રાહકો સમક્ષ ખુલાસો કરવાની જરૂર ધારીએ છીએ ।

આજથી આશરે બેએક વર્ષ પહેલા અમારા કુટુમ્બના એક વડીલ બાઇને કેટલાક ગીતાના પુસ્તક પુણ્યાર્થ વહેંચવાની વૃત્તિ થઈ અને તેઓ અમારા એક યજમાન રાજકર્તાના જનાનામાંની બાઇયો પાસે બબ્બે ચચ્ચાર માસ રહેતા હોવાથી ત્યાંના કેટલાક બાઇઓને વાત કરતા તેમાંના બે ચાર બાઇઓએ પણ પોતાની તેવી વૃત્તિ જણાવી આ ઉપરથી તેઓ સહુએ મળી અમારો પ્રેસ ધણીનો જાણી આગ્રહ સાથે પાંચસો સાતસો ગીતાઓ તૈયાર કરી આપવા જણાવતા અમોએ તૈયાર કરી આપવા હા કહી તેઓ સર્વને ઉક્ત ગીતાઓ પુરૂષોત્તમ માસમાં વહેંચાય તો ઠીક એ હેતુથી તે સમય પહેલા જોઇતી હતી અને તે અરસામાં અમારા પ્રેસમાં કામનો ભરાવો હોઇ તૈયાર થઇ શકે તેમ નહોતું તેથી બીજા કોઇ પ્રેસમાં છપાવી લેવા માટે અમદાવાદના કેટલાક પ્રેસોમાં ભાવ અને તૈયાર કરી આપવાની મુદત સંબંધે પત્ર વ્યવહાર કરતા અમોએ જે ભાવથી આપવા ઠરાવેલ તે કરતા કિંમત વધી જવાથી તેમજ મુદતસર તૈયાર પણ ન થાય તેવું તે ધારણા અમલમાં ન આવી ત્યારે કોઈ પ્રેસમાં છાપેલા ફરમા તપાસ કરી અને તેમાં પણ અમારી ધારણા બર ન આવી જેથી છેવટ સસ્તા સાહિત્યની ગીતાઓ લેઈ તેમાંથી તૈયાર ફરમાનો ઉપયોગ કરવા ધાર્યું અને તે તેમની વેચવાની કિંમત મળી જાય તો પછી તે આખી ચોપડીનો ઉપયોગ કરીએ કે પછી તેમાંથી અમને જરૂર પડતા ભાગનો ઉપયોગ કરીએ તેમાં અમને કાંઈ વાંધા પડતું લાગ્યું નહિ તેથી બીજો નકામો ભાગ દૂર કરી ફક્ત ગીતામાત્ર કરવા મેલીકો અને અર્થોવાળો જ ભાગ રાખી અમોએ મૂળ શ્લોક જ આ ૧ પૂંઠા વાળી ગીતાઓ

છપાયેલી હોઇ તેને દર ફુકે લગભગ અર્ધ આના ખેરચી જાડા પુઠા બધાવી લીધા અને પુઠા બાધવામા જ્યા કોરા કાગળ વાપરવા જોઇએ ત્યા આપણા માસિક તથા ફોટાના જાહેર ખબર છાપેલ કાગળોનો ઉપયોગ કર્યો હવે મુદ્દો માત્ર એટલોજ છે કે —

સદરહુ ગીતાઓમા અમોએ પ્રસિદ્ધકર્તા તરિકે અમારૂ નામ મુકયુ તે મુક્ષ શમય કે નહિ ? તે બાબતે અમારી માન્યતા એવી છે કે ગીતાનુ પુસ્તક મહાત્મા શ્રી વેદવ્યાસ પ્રણીત છે અને તે કાળથી અત્યાર સુધીનો તેમનો કોઈ સીધો વારસ તેના પર કોપીરાઈટનો હક ધરાવનાર મોજુદ નથી મતલબ કે તેના ઉપર સમગ્ર ભારતવાસીઓનો સરખો હક છે અને ગમે તે મનુષ્ય તે પ્રસિદ્ધ કરવાનો હક ધરાવે છે તેના અર્થમા પણ ગમે તે વિદ્વાન તેનો અર્થ કરે તે પણ સમાય અર્થ એક જ થી મતલબ નાજ હોઇ શકે નહિ કે તેના ભિન્ન ભિન્ન અર્થ થાય અને તેથી તે મૂળ વસ્તુ— ગીતાના શ્લોક અને ટીકા અમારા પ્રેસમા છાપીએ કે બીજાના પ્રેસમા છપાવીએ અથવા તો કોઈના તૈયાર કરેલા લેઇ ઉપયોગ કરીએ તે સર્વ એક સરખુજ છે પ્રસિદ્ધકર્તા તરિકેનો પોતાનોજ હક છે એવો દાવો કોઈ ધરાવી શકે નહિ —

પ્રેસના નામના સબધમા ભૂલથી તેમ બન્યુ હોય કે પછી અમો પોતે પ્રેસના માલીક હોઇ પ્રેસ એટલી ગણાત હોઇએ અને તેનુ ફળ લેગવીએ તોપણ તે અન્ય મનુષ્યો વાસ્તે ટીકાને યોગ્ય નથી

હવે બાબત ફક્ત મસ્તુનાથ ... પરોપકારનીભાવનાએ જન્મ... ધારણના મ સ્થાથી ... નલોકોને છેતરવા સબધ ... છાપેલી ... તે મળ ધરી તેનો ખુલાસો એ છે કે ... રા ... અમારા પોતાના પદરના ખરચથી વહેચ... તેઓ અમારા સબધવાળા, ... ધર્મશાળાના ગ્રાહક હોઇ ... ગીતા મળે છે એ વા... તે ફક્ત નામનીજ ... ચ્યુ તેજ તેમની પા... સ્વાર્થ તેમા સમાય ...

છતા પણ ... સ્થાનિ એક માણસ ... ની મારફત કામ, ...

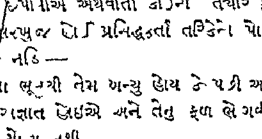

છુટક અકના
રૂા ૦—૩—૦

प्रगट करनार —
... માધવલાલ કુબેરજી શાકતધર્માચાર્ય
મેનેજર, શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક સમાજ
ચુડા (કાઠિયાવાડ)

... ૪ વર્ષ સુધીના ગ્રાહકોને પોસ્ટેજ ... સાથે ભેટ ...

દેવીતત્વ દીવાકર.

(પુસ્તક ૧૦ ના અંક ૪ ના પૃષ્ટ ૮૬ થી ચાલુ)

આ પ્રમાણે સ્ત્રીઓ સાથે વિહાર કરતા ઘણોજ સમય વ્યતિત થઇ ગયો અને ભામજવાલામા રમણરૂપ ઘૃત પડવાથી અધક મત્ત બની ગયો સાંસારના વિચારથી અજાણ થઇ પોતાના પરિવાર અને કારભારી વર્ગની શુભ સલાહનો અનાદર કરી તે અધર્માચરણમા પ્રવૃત્ત થયો વેદની મર્યાદાનુ તેણે ઉલ્લંઘન કર્યું તેના રાજ્યમા અનેક અનાચારો પ્રચલિત થયા મૃત્યુલોકમા પણ મનુષ્યોને દુખ દેવા લાગ્યો એક વખત પોતાની સેના સાથે તે મંદર પર્વત ઉપર ગયો તેની સાથે તેના જેવા દુષ્ટ સ્વભાવના દુર્યોધન અને વૈધસ નામના મંત્રિઓ હતા તે પર્વત ઉપર તેઓ આમતેમ ફરતા હતા તેવામા એક મનોહર અને ખીલતા પુષ્પ જેવી સ્ત્રી તેઓની દ્રષ્ટિએ પડી અને એક ગુફામા મુનીને ધ્યાન કરતા જોયા એટલે તુરત તેઓ બંને દૈત્યરાજ અંધક પાસે આવી કહેવા લાગ્યા,— મહારાજા ! એક સ્ત્રીરત્ન અમારા જેવામા આવ્યું છે અને તેની નિકટમા એક યોગી તપ કરે છે તે યોગી સ્વરૂપવાન હોવા સાથે તેની જટામા ચંદ્ર રહેલો છે કટિની આસપાસ તેણે ચર્મ વિટેલુ છે અને તેનુ શરીર સર્પોવડે વિંટાયલુ છે એક હાથમા તરવાર બીજા હાથમા શક્તિ અને ત્રીજા હાથમા તેણે ત્રિશૂળ ગ્રહણ કરેલ છે બાણ, ભાથો, ટંક વિગેરે પ્રત્યેક પૃથક હાથમા પકડેલા છે મસ્તક ઉપર જટા શોભી રહી છે અને નેત્ર મહા પ્રકાશિત છે તેની પાસે એક શ્વેત પોઠીયો છે તે પણ વૃદ્ધ સરખો જણાય છે ભવ્ય વસ્ત્રાલંકાર અને વિવિધ આભુષણોથી શોભાયમાન પ્રવાલ મણિ, મોતિ ઇત્યાદિથી શણગારેલ તે સ્ત્રી જેણે જોઇ છે તેની ચક્ષુ સફળ છે તે સ્ત્રી તો દેવતાઇ છે એવી અમારી માન્યતા છે મરભાગીઓના એવા વચનો શ્રવણ કરી અંધક દૈત્યના શરીરમા પ્રતિરોમ કામ વ્યાપી રહ્યો અને બોલ્યો કે— જાઓ તે મુનિ પાસે જઇ પુછો કે તુ કોણ છે અને આહી શા વાસ્તે બેઠો છુ ? આ સ્ત્રી તારે શુ થાય ?

એટલે તુરતજ તેઓ શંકર જે સ્થળે તપ કરતા હતા ત્યા જઇ તેમને કહેવા લાગ્યા કે— તુ આહી શુ કરવા બેઠો છે અને આ મનોહર સ્ત્રી કોણ છે ? તે તારા શરીરે રાખ ચોપડી છે ગળામા મનુષ્યના મસ્તક લટકાવેલા છે અને હાથમા બાણ તોમર, તેગ, ભ્રશુંડિ, ત્રિશૂળ વજ્ર ઇત્યાદિ વિવિધ પ્રકારના આયુધો ધરેલા છે ત્હારી જટામા ગંગા છે અને આ માથા ઉપર ખોપરીનો કટકો અગર તો ચંદ્રમા છે અને વળી શરીરપર ઝેરી સર્પો લટકાવી રાખ્યા છે

એ નવ ત્હારા વિપરિત આચરણ કયાં અને સ્થુલ સ્તનવાળી આ કોમળ કામિની કયાં? ઘરડા પોઠીયા ઉપર બેસવું, સંધ્યાકાળને પ્રણામ કરવા અને ત્હારૂં ભોજન પણ દુનિયાથી જુદું, આવી રીતે તું સર્વ ઉંધુંજ કરે છે, પણ અમે ત્હને સમજાવીને કહીએ છીએ કે આ સ્ત્રી તું અમને આપી દે કારણ કે અમારો મહારાજા અંધક ત્રણે લોકનો અધિપતિ છે તેથી આ નારી રત્ન તેને લાજ શોભે તારે માટે તે યોગ્ય નથી તે જે શસ્ત્રાસ્ત્ર ગ્રહણ કરેલા છે તે છોડી દઇ પાછો તપ કરીને શુદ્ધ થા અને અમારા રાજાનો હુકમ જો તું નહિં માનીશ તો અવશ્ય તને મૃત્યુજ પ્રાપ્ત થશે

અંધકના દૂત પાસેથી ઉપરના વચનો શ્રવણ કરી જરા હાસ્યપૂર્વક શ્રી સદાશિવ બોલ્યા કે— ભાઇ, તારે અંધકને જઇને કહેવું કે, તે તો ભગવાન શંકર જે રૂદ્ર કહેવાય છે, તે છે અને તારા માતાપિતા છે હું અજન્મા છું અને આ ગુફામાં હું સર્વદા પાશુવત નામનું વ્રત કરૂં છું મારૂં સ્વરૂપ કોઇપણ જાણી શકે તેમ નથી આ જગતનું મૂલ હું છું મારા આધારે આ જગત્ માત્ર રહેલું છે આ સ્ત્રી મારી પત્નિ છે અને તે પણ જગત્ માત્રની સિદ્ધિ છે તે અયોગ્ય માગણી કરી છે તેથી તને રાક્ષસપણું પ્રાપ્ત થશે અને નિરંતર તું પાપી થઇશ

શંકરનું ગંભીર વચન સાંભળી તેમને પ્રણામ કરીને દૂત તુરત અંધકની પાસે આવ્યો અને તે અજ્ઞાનીને પ્રણામ કરી શંકરનો સંદેશો કહી સંભળાવતાં છેવટમાં જય જય એવા શબ્દો બોલીને કહેવા લાગ્યો,— મહારાજા તે યોગીએ હસીને કહ્યું કે, મયથી ભય પામનારો તે રાક્ષસ કયાં અને પર્વત તથા સમુદ્ર જેવા મ્હારા બાહુઓ કયાં? મારો નંદીશ્વર કયાં અને વાનર આકૃતિવાળો અને જીર્ણ શરીરવાળો રાક્ષસ કયાં? સુરૂપા પાર્વતી કયાં અને મંદ ભાગ્યવાળો તે રાક્ષસ કયાં માટે જો તારે લડવાની ઇચ્છા હોય તો અવશ્ય આવજે તારૂં શરીર કમળ જેવું કોમળ છે અને મારૂં વજ્ર અત્યંત કઠિન છે આવા શબ્દો તેણે કહ્યા છે માટે આપજ વિચાર કરો કે તેણે આપનો કેટલો બધો તિરસ્કાર કર્યો છે

તે સાંભળી અંધકના શરીરમાં અગ્નિ વ્યાપી ગયો અને જાણે અગ્નિમાં ઘી હોમ્યું હોય તેની પેઠે તેના શરીરમાંથી ક્રોધાગ્નિની જ્વાળાઓ નિકળવા લાગી તે મૂર્ખ તુરત હાથમાં કટાર લેઇ ઉભો થયો અને મદિરા પીને તુરત આગળ ચાલ્યો ગુફાના દ્વારમાં જઈ જોયું તો પાર્વતીજી તેની દ્રષ્ટિએ પડયા તેમજ શંકર તથા તેમના નંદિકેશ્વર અને અન્ય શુરાઓ પણ જોયા પાર્વતીજીને હરવા તેણે એકદમ અંદર પ્રવેશ કરવા માંડયો એવામાં શંકરના ગણે તેને અટકાવી

નાખ્યો તેથી અંધકના મેત્રો ગુસ્સાથી લાલચોળ થઈ ગયા અને અંદર જવાનો વારંવાર પ્રયાસ કરવા લાગ્યો છતા દરે વખતે વીરકે તેને અટકાવ્યો

આ વખતે અગ્નિને જોઇ તેમા પડવા માટે પતંગ જેમ ઉંચોનીચો થાય તેમ તે પણ થવા લાગ્યો અને છેવટમા વીર એવા નંદીશ્વર સાથે તેને પાષાણ લગુડ, શસ્ત્ર અને અસ્ત્રથી ભીષણ યુદ્ધ થયુ અને તેમા તે પ્રહાર અને થાકથી વિહ્વળ થઈ હારીને નાશી ગયો મ ગ્રામમાથી અંધક જ્યારે નાશી ગયો ત્યારે તેની સાથમા આવે l ન હો વિગેરે દૈત્યોએ પણ નંદી વગ સાથે યુદ્ધ ક સુ અને તેમા તેઓ હારવાથી લજ્જીત થઇ ત્યા ત્યાર પછી વિરોચન, બાણાસુર, બલી, ભ જ, સુભ જ શબર, વૃત્રાસુર, વિગેર મહાબળવાન ત્યો લડાઈ ક ના આ યા તેમને પણ મહાન શુરવીર નંદીશ્વરે હરાવી અનેક દાનવોનો નાશ કર્યો

અપૂર્ણ

વિનોદ વાટિકા

આપણા લોકોમા જે પ્રદેશમા ચોર લુંટારાનો ઘણો ભય હોય તે પ્રદેશ ાસ કહે ાય છે મેવાસ શબ્દ મહીવાસી નો અપભ્રંશ થયેલ શબ જણાય છે તેનો અર્થ મહી નદીને કાંઠે રહેનાર એવો થાય છે મહીકાંઠે અસલ ઘણી ઝાડી હતી અને તેમા ચોર લુટારા લોકો રહેતા હતા કહ્યુ છે કે —

ઉપજાતિ વૃત્ત

मही मही मडलगा विभाति, गगेव गीता सकलैश्च वेदै
बालोपि चोर स्तरुणोपि चोर, श्चोर विना न प्रसूति नार्य

અર્થ — પૃથ્વીમંડળમા મહી નદી શોભે છે તેને બધા વેદોએ ગંગા જેવી કહી છે પણ તેના બાળકે ચોર, જુવાને ચોર ત્યાની સ્ત્રીઓ ચોર સિવાય જણતીજ નથી

पलाश मुकुल भ्रात्या शुकतुंड पतत्यलि
सोपि जंबुफल भ्रात्या तमालि धर्तुमिच्छति

પોપટ ચાચ રાતી હોવાથી તેને જોઇ આ કેસુડાનુ ફુલ છે એવુ ધારી ને ભમરો, તેમા પડયો અને પોપટે જાણ્યુ કે આ જાબુડુ છે તેથી તેને પકડયો

ઘોડાની વહેચણ

એક માણસ ઘણા દીકરા મુકી મરણ પામ્યો અને પોતાની પાછળ તેણે પુત્રોમા ૧૭ ઘોડા મુકયા હતા મૃત્યુપત્રમા તે લખી ગયો હતો કે મોટા દીકરાએ તે પુત્રોનો અર્ધોભાગ, વચલાએ ત્રીજોભાગ, અને ન્હાનાએ નવનો ભાગ લેવો, વહેચણ કરતા છોકરા પરસ્પર લડવા લાગ્યા કારણ કે સતરનુ અર્ધ કરવા માટે જીવતો ઘોડો વધારે શી રીતે લેવાય ! એકેનો ભાગ બધ બેસે નહિ એવામા એક સાધુ ઘોડે બેસી ત્યા આવી ચડયો તેણે સર્વ હકીકત સાભળ્યા પછી કહ્યુ કે ભાઇઓ, નાહક શુ કામ લડો છો ! લો ! મારો ઘોડો અને પછી વહેચો ઘોડા ની સખ્યા ૧૮ થવાથી તેનુ અર્ધ ૯ અને ત્રીજો ભાગ ૬ અને નવમો ભાગ ૨ એ રીતે ૧૭ ઘોડાની વહેચણ કરી ૧ રહયો તે પોતાનો ઘોડો સાધુએ પાછો લીધો

―――o―――

ટોપરાની શેષ

હરિરામ અને દયાશકર નામના બે મિત્રો હતા તેઓ એકજ જ્ઞાતિના અને કાઇક સગા પણ હતા એક વખત દયાશકર, હરિરામને ઘેર ગયો ત્યારે હરિરામ ઘેર નહોતો, પણ તેની મા અને વહુ ઘરમા હતા તેઓએ ઘરમાથી સાદ પાડીને કહ્યુ કે, પરશાળમા પાટ ઢાળેલી છે તે ઉપર બેસો, હરિરામ બહાર જ ગયા છે તે હમણા આવશે પછી તે પાટ ઉપર બેઠો

હરિરામનો દીકરો પાચ વરસનો હતો તેને એક દિવસ થોડો તાવ આવ્યો હતો તેથી તેની માએ માનતા કરી હતી કે છોકરાને આજનેઆજ તાવ ઉતરી જશે તો માતાજીના નામનો ઘીનો દીવો કરીને નાળીયેર વધેરીશ, તાવ ઉતરી ગયો એટલે ઘરમા દીવો કરી નાળીયેર વધેર્યુ તેની શેષ પાડોશના દીકરાઓમા વહેચી હતી

હરિરામની માએ હરિરામની વહુને કહ્યુ કે આ માતાની શેષ દયાશકરના હાથે પરશાળમા જઇ આપી આવ ત્યારે વહુએ કહ્યુ કે પદર દહાડા પહેલા તમારો દિકરો અને દયાશકર ભાઇ કાઇ કારણથી લડયા હતા ત્યારે દયાશકરભાઇ ગુસ્સે થઇ બોલ્યા કે આજથી મારે તારા ઘરનુ પાણી હરામ છે ત્યારે ઘેર જમવાને તો શુ પણ આખી જ્ઞાતિ જમતી હશે તો પણ હુ તમારા ઘરનુ કો

છોકરૂ સુદ્ધાત જમવા આવીશુ નહિ પછી પાડોશીઓએ મળી તેમનો કજીઓ પતાવ્યો હતો તેથી તે બે જણ ઉપર ઉપરથી બોલે ચાલે છે, પણ હુ ધારૂ છુ કે દયાશંકરભાઇએ સોગન ખાધા છે, તેથી આપણા ઘરનુ પાણીએ પીશે નહી, તો આ ટોપરાની શેષ ભાગ ધારવા પ્રમાણે લેશે નહિ હુ તેમને શેષ આપવા જાઉં અને તે ના પાડે તો હુ ભુંડી પડુ, માટે હુ તો આપવા જનારી નથી, પણ આપણા છોકરા સાથે મોકલો, એટલે તે છોકરાને છોકરા ઉપર હેત આવશે તો છોકરાનો હાથ પાછો ઠેલશે નહિ અને જો મનમા ઉંડે અટસ હશે તો ભત્રિજનો હાથ પાછો ઠેલશે એમ કહીને દયાશંકરભાઇને ટોપરાની શેષ આપવા સારૂ પોતાના છોકરાને મોકલ્યો

છોકરે જઇને દયાશંકરને કહ્યુ કે, કાકા, આ લ્યો તમે ખાઓ ત્યારે દયાશંકરે જાણ્યુ કે કેટલાએક છોકરાને એવી ટેવ હોય છે કે પોતે કાઇ ખાતુ હોય તે વખતે બીજુ કોઇ માણસ આવે ત્યારે કહે છે કે, લ્યો તમે ખાઓ તે રીતે આ છોકરો પણ અમસ્થો કહે છે તેથી દયાશંકરે કહ્યુ કે ભાઈ, તુ ખા, મારે નથી ખાવી પછી તે શેષ લેઇને છોકરો પાછો ઘરમા ગયો અને કહ્યુ કે કાકાએ શેષ લીધી નહિ અને દયાશંકરે છોકરાને કહ્યુ કે તુ ખા એ શબ્દો સાસુ વહુએ ઘરમા પણ સાભળ્યા હતા તેથી તેમને ઘણુ માઠુ લાગ્યુ અને વહુએ ઓળવે રહીને સાસુને કહ્યુ કે હુ નહોતી કહેતી કે દયાશંકરભાઇ આપણા ઘરની શેષ લેશે નહી!

થોડીવાર બેશીને દયાશંકરભાઇ તો તેને ઠામે ગયા પછી હરિરામ ઘેર આવ્યો ત્યારે તેની વહુએ અને માએ કહ્યુ કે દયાશંકરભાઇ આપણા ઘેર આવ્યા હતા, તે થોડીવાર બેશી તમારી રાહ જોઇને ગયા તેમની સાથેનો ટંટો આપણે પતાવ્યો છે અને હવે કાઇ વાંધા વચકા નથી તો પણ તેમના મનમા હજુ ઘણો અટસ છે આપણા ઘરની શેષ એમણે લીધી નહિ અને આપણો છોકરો એ ટલો નાનો છે તેનો હાથ પણ પાછો ઠેલ્યો માટે પરમ દહાડે દયાશંકરભાઈની વર્ષગાંઠ છે તેથી સર્વ સગા વહાલાને જમાડનાર છે તો આપણે ઘેર નોતરા મોકલશે પણ આપણે ઘેરથી કોઇએ તેમને ત્યા જમવા જવુ નથી તેમજ નાનુ છોકરૂ પણ મોકલવુ નથી

દયાશંકરની વર્ષગાંઠને દિવસ નોતરા આવ્યા અને જમવાની વખતે તેડવા પણ આવ્યા છતા હરિરામના ઘરના તો સહુ રિસાઇ બેઠા અને કહ્યુ કે અમારા ઘરનુ કોઈ તમારે ત્યા જમવા આવશે નહિ

દયાશંકરે કહ્યુ કે હવે આપણે કાઈ વાંધો રહ્યો નથી અને તમે શા માટે

જમવા આવતા નથી ? તમારે ઘેર કાંઈ ટાલુ આવ્યુ હોત તો હુ પહેલો આ વીને બેસત. ત્યારે હરિરામની વહુ બોલી કે, તને અમારા ઘરની શેષ પણ લીધી નહિ અને સાતખોટના મારા દિકરાનો હાથ પાછો ઠેલ્યો, માટે અમારાથી તમારે ઘેર જમવા શી રીતે અવાય ? હજુ તમારા મનમા અટમ રહયો છે,

દયાશંકર બોલ્યો કે, મે તો જાણ્યુ કે છોકરો ગમમ્થી કહે છે તેથી મે ટોપરૂ લીધુ નહિ, પણ મને ખબર હોત કે માતાની શેષ છે અને તે મને આ પવા આવ્યોછે તો હુ લીધા વિના રહેત નહિ એમ કહીને કેટલાક સોગન ખાવા અને ઘણી આજીજી કરી ત્યારે હરિરામના ઘરના તેને ત્યા જમવા ગયા

આ વાતને એકાદ વર્ષ થઈ ગયુ ત્યાર પછી એક દહાડો દયાશંકર પોતા ના એક પાડોશીને ઘેર કાંઇ કામ વાસ્તે ગયો ત્યારે પાડોશીની સ્ત્રીએ કહ્યુ કે પરશાળમા પાટ ઉપર બેસો, તેઓ બહાર ગયા છે તે હમણા આવશે પછી તે પાટ ઉપર બેઠો એટલામા તે પાડોશીનો પાચ વર્ષનો છોકરો ઘરમાથી પરસાળમા આવ્યો તેના હાથમા ટોપરૂ હતુ તે છોકરે દયાશંકરને કહ્યુ કે, આ લ્યો, તમે ખાઓ, ત્યારે દયાશંકરે ધાર્યુ કે, કાંઇ માનતાનુ નાળીયેર વધેર્યુ હશે તેની શેષ આ છોકરાની માએ મને આપવા સારૂ આને મોકલ્યો હશે માટે જો હુ તે નહિ લઉં તો તેની માને રીસ ચડશે એમ ધારીને છોકરાના હાથમાથી શેષ લઇને દ યાશંકર ખાઇ ગયો થોડીવાર તો છોકરો તેના મ્હો સામે જોઇ રહયો, પણ પછી તો ખૂબ રોવા લાગ્યો, પેટ કુટવા મડયો અને ભોય પછાડ ખાવા મડયો એટલે તેની માએ ઘરમાથી બહાર નીકળીને છોકરાને પુછ્યુ કે કેમ રોયો ? ત્યારે છો કરે કહ્યુ કે, આ દયાશંકર કાકો મારૂ ટોપરૂ ખાઇ ગયા પછી તે બાઈએ ઘણી રીસ ચડાવીને દયાશંકરને કહ્યુ કે જાઓ, જાઓ, મારા ભાઈ, તમે એ બાળક જેવા છો ? એટલા નાના છોકરાના હાથમાથી ટોપરૂ ખુચીને ખાઇ ગયા ? દયા શંકરે કહ્યુ કે તેણે આવીને મને કહ્યુ કે તમે લ્યો અને— (આટલામા છોકરાની મા વચ્ચે બોલી) એ તો બાળક છે તે કહે તે વાસ્તે તેના હાથમાથી લઇને ટો પરૂ ખવાય ? સવારનો છોકરો રડતો હતો ને કજીઓ કરતો હતો કે મને ટોપરૂ આપ તેથી એક પાડોશીને ત્યાથી કટકો ટોપરૂ મે માગી લાવીને આપ્યુ હતુ ને માડમાડ છાનો રાખ્યો હતો

દયાશંકર— મે તો ધાર્યુ કે માતાની શેષ હશે તે તમે—

છોકરાની મા— ટોપરૂ ખાવાનુ તમને મન થયુ એટલે માતાની શેષ ઠરાવી, તે છોકરે તમને કહ્યુ હતુ કે આ માતાની શેષ છે ?

એવામા તો તે બાઈનો ઘાંટો સાંભળીને પાડોશની પાચ સાત બાયડીઓ

રોગી થઇ ગઇ અને પેલો છોકરો તો બહુજ રડતો હતો વળી તેની માએ તે છોકરાને લાતો મારી મારીને છાનો રાખવા માંડયો

દયાશંકરે કહ્યું કે હું આખું નાળીયેર લાવી આપું

છોકરાની મા— તમે શું લાવીને આપતા હતા ? ચૌટામાંથી હું નહિ મંગાઉં ! પણ ચૌટું શું આંહી ઢુંકડું પડયું છે ? એક ગાઉ જઇને આવીએ ત્યારે ટોપરૂં આવે ત્યાં સુધી આ છોકરા રડી મરે કે નહિ ? પેલી બીજી બાયડીઓએ પણ દયાશંકરને ફીટકાર ફીટકાર કરવા માંડયો અને દયાશંકરની આંખમાં તો આંસુ આવી ગયા પછી ત્યાંથી ઉઠીને નીચું જોઇ ચાલી ગયા

—o—

કાવ્ય વિનોદ.

ગરીબો ઉપરે જો જો, અમીરોનો ગુજારો છે !

ગઝલ

બનાવે હીરને કીડા સહે તે મૃત્યુની પીડા,
મધુ રચનાર છે માખી, રહે છે દુઃખ તે સાખી
હણાયે મોતીને માટે, અવાચક મીન ધારો છે,
ગરીબો ઉપરે જો જો, અમીરોનો ગુજારો છે !

હવે તું લક્ષ લેખી લે કરોડો જીવ દેખી લે,
હજારો હેલને મારી બનાવે બત્તીઓ સારી,
ખરે ગજરાજ કંકણ કાજ રહ્યો સંહાર તારો છે
ગરીબો ઉપરે જો જો અમીરોનો ગુજારો છે !

વળી કસ્તુરી ધરનારા મૃગો વિણ મૃત્યુ મરનારા
બને છે ઢાલ તે માટે, કપાતા કાચબા ઘાટે
મણિ મનમાં વિચારે તો, બધાને પ્રાણ પ્યારો છે
ગરીબો ઉપરે જો જો, અમીરોનો ગુજારો છે !

મણિલાલ કરૂણાશંકર મ્હેતા

એવા જનો આવી જગતમા કામ શુ સારાં કરે?

હરિગીત ૮૬

માબાપની આજ્ઞા કદી અંતર વિષે ધારે નહિ,
સત્પુત્રના શુ ધર્મ તે વળી લેશ વિચારે નહિ,
સેવાતણી શુ આશ અવળા પંથમા મતિ સંચરે,
એવા જનો આવી જગતમા કામ શુ સારા કરે ?

નહિ જાતિનુ અભિમાન કરવા કલેશ છે તત્પર સદા,
કાયા વચન કર્મે થકી દે દીન જનને આપદા,
આડા બની અવળેજ ધધે સર્વ શક્તિ વાપરે,
એવા જનો આવી જગતમા કામ શુ સારા કરે ?

ખાયે પીયે પોષે બહુ સંસારના સુખ ભોગને,
પરલોકની ભીતિ નથી ભજ્યુ ભોગવ્યુ જે આ ભવે
સત્કર્મના રસ્તા વિશે જે પાઈ એક ન વાપરે,
એવા જનો આવી જગતમા કામ શુ સારા કરે ?

મદ મત્સરેથી અંધ પડતા કામનાના ધંધમા,
ક્રોધે ધરે અવળી મતિ વળી નિપુણતા છે ફંદમા,
દુર્જનો ગણી ગુણ દુરા — ચરણમા પડીને મરે,
એવા જનો આવી જગતમા કામ શુ સારા કરે ?

શમ દમ અને વળી શાંતિને શત્રુ ગણીને જે તજે,
વંઠેલ વલખા મારતા દુષ્ટ મનને ભાવે ભજે,
શાસ્ત્રતણા ઉદ્દેશ જેને લેશ કદિ ના સાભરે
એવા જનો આવી જગતમા કામશુ સારા કરે ?

નીતિ તણુ નહિ નામ ને સદ્ધર્મમા પ્રીતિ નહિ,
સુખ ક્ષણિકના ઉપભોગની વળી કામના જીવી નહિ,
કરીન કુભાડો અન્યના ધન ધામ ધસ્તીને હરે,
એવા જનો આવી જગતમા કામ શુ સારા કરે ?

પારસીઓના શ્લોક.

પારસીઓ ઇરાનથી પ્રથમ હિંદુસ્થાનમા આવ્યા અને કેટલાક વર્ષ દીવબંદરમા રહીને પછી સંવત ૭૭૨ ના શ્રાવણ શુદી ૯ શુક્રવારે સંજાન બંદર જ્યાં સુરત તથા મુંબઈ વચ્ચે રેલવે સ્ટેશન આવેલ છે ત્યાં રજપુત રાજાના રાજ્યમાં આવી રહ્યા અને રાજાએ તેઓને ધર્મ વિષે પુછવાથી તેઓએ ૧૬ સંસ્કૃત શ્લોક બનાવીને સમજાવ્યા તે વિદ્યાવિલાસી સજ્જનોના મનરંજનાર્થ અત્ર આપીએ છીએ.

स्रग्धरा वृत्तम्

सूर्यं ध्यायति ये वै हुतवहमनिलं भूमिमाकाश माप्य
तोयेश पचतत्त्व त्रिभुवन सदन न्यायमंत्रैस्त्रिसंध्य
श्री होर्मिज्द सुरेश बहुगुण गरिमाण त्वमेक कृपालु
गौरा धीरा सुवीरा बहुबल निलया स्ते वयं पारसीका

જેઓ સૂર્યનું અને અગ્નિ, વાયુ પ્રથિવ, આકાશ, જળદેવતા, વિગેરે ત્રિભુવનવ્યાપક પંચતત્ત્વનું ત્રણે કાળ યામમંત્રવડે ધ્યાન કરે છે, તેમજ જેઓ અહુરમઝદને, આપ સર્વ દેવોમા શ્રેષ્ઠ, અનેક મહાનગુણગણવડે વિભુષિત તેમજ દયાળુ છો એવી સ્તુતિપૂર્વક યજે છે તેવા અમે ગૌર, ધીર, વીર અને બહુ બળવાળા પારસીઓ છીએ

स्नाने ध्याने सुपाठे हुतवह हवने प्राशनोत्सर्ग काले
शास्त्रोक्त मौनमार्गं निजगुरु विहित धारयतीह ये वै
नाना धुपे सुपुष्पे वर फल निचये पुजयतीह धेनु
गौरा धीरा सुवीरा बहुबल निलया स्ते वय पारसीका

જેઓ સ્નાનમા, ધ્યાનમા પાઠ કરતાં અગ્નિ હોમ વખતે, જમતા અને મળમુત્રોત્સર્ગ વખતે, શાસ્ત્રમા કહેલો અને પોતાના ગુરૂએ દર્શાવેલો મૌન માર્ગ સેવે છે તથા જેઓ વિવિધ પ્રકારના ધુપ, સુગંધી પુષ્પ, ઉત્તમ ફળો અને રસોવડે ગાયનું પુજન કરે છે એવા અમે ગૌર, ધીર, વીર અને બહુ બળવાળા પા

રસીઓ છીએ

रम्यं स्वांगे सुवस्त्र कवच गुणमयं कचुक ये धरति,
युक्तामुर्णां सुपुष्टा महिमुख सामना वधन सर्वं कट्या
मुर्द्धान चित्र वस्त्रै पटयुगलतलै श्छादयतीह नित्य
गौरा धीरा सुवीरा बहुवल निलया स्ते वय पारसीका

જેઓ (ની સ્ત્રીઓ) પોતાના અગે સારા મનોહર વસ્ત્રો અને બખ્તર જેવી કસકસતી કાચળી ધારણ કરે છે, જેમાના સવ મત્રવિધાનથી પુટ કરેલી, સર્પનીમુખાકૃતી જેવી ઉનની (કસ્તી) કટિપ્રદેશ ઉપર બાધે છે અને જેઓ (ની સ્ત્રીઓ) પોતાના મસ્તકો ચિત્રોમય વસ્ત્રોવડે બેવડાપટ્ટથી નિત્ય ઢાકે છે, તેવા અમે ગૌર, ધીર, વીર, અને બહુ બળવાળા પારસીઓ છીએ

यन्मागल्य विवाहे स्वथ शुभ दिवसेपूत्सव गीत वाद्य
श्रीखडाढय सुधन्यं वपुषि युवतयो धारयतीह येषा
आचारैं र्ये पवित्रा बहुगुण विधयो रम्य शास्त्रार्थयुक्ता
गौरा धीरा सुवीरा बहुवल निलया स्ते वय पारसीका

વિવાહ અને તહેવા ના શુભ દીવસોમા ગીતવાદ્યથી ઉત્સવ કરવામા જેઓ મગળ— કલ્યાણ માને છે, જેઓની સ્ત્રીઓ શીતળ ચદનના કીનાથી શરીરોને સણગારે છે અને અનેક પ્રકારના મનોહર રહસ્યોવાળા આચારોવડે જેઓ પવિત્ર છે એવા અમે ગૌર, ધીર, વીર, અને બહુ બળવાળા પારસીઓ છીએ

येषा गेहे सुरम्य मधुर रसमय चान्नदान च नित्य
कासारान् कुप वापीरिह धरणितले दान मे तत्प्रकार
वस्त्राढय द्रव्यदान द्विजवर गुणिना सर्वदा ये चरति
गौरा धीरा सुवीरा बहुवल निलया स्ते वय पारसीका

જેઓના ઘરે રમ્ય, મધુર, અને રસમય અન્નના દાનો નિત્ય દેવાય છે, આ ધરણિ તલ ઉપર તળાવો, કુવા, વાવ, ઇત્યાદિ પરોપકાર માટે કરાવવા—એ પ્રકારના દાન પણ જેઓ આપે છે, અને સદગુણી તેમજ શ્રેષ્ઠ દ્વિજો (મોબેદો) ને સર્વદા જેઓ વસ્ત્રના ગાસડા અને દ્રવ્ય દાન તરિકે આપે છે એવા અમે

ગૌર, પીર, વીર, અને બાહુ બળવાળા પણ અમો છીએ

અપૂર્ણ

ગરીબના આશિર્વાદની શું જરૂર ?

એક નાસ્તિક માણસ હતો તેણે એવો નિશ્ચય કર્યો હતો કે જ્યાં સુધી શરીર છે ત્યાં સુધી જ જીવ છે અને શરીરના નાશની સાથે જીવ પણ નાશ પામશે માટે જીવતા સુધી શરીરને સુખી રાખવું એજ જીવનનું સાર્થક છે મુઆ પછી કાંઇ ભોગવી શકાતું નથી

કોઇ દુખી કે ગરીબ માણસ તેને ઘેર જઈને આશિર્વાદ દે અને કહે કે તમે અમારા જેવા દુખી માણસો ઉપર દયા રાખશો તો પરમેશ્વર તમારા ઉપર દયા રાખશે અને અમારા જેવાના આશિર્વાદથી તમારૂં કલ્યાણ થશે ત્યારે તે નાસ્તિક કહેતો કે, તમારૂં પડતું કલ્યાણ કરવાની તો તારી શક્તિ નથી અને બીજાનું કલ્યાણ તારા આશિર્વાદથી તું શી રીતે કરી શકીશ ? અથવા તારા કહેવાથી પરમેશ્વર કોઈનું સારૂં કે ભુંડું કેમ કરશે ? એવું કહી ગરીબ લોકોને તિરસ્કાર કરી કાઢી મુકતો હતો આવી વાત ઘણા લોકોના જાણવામાં આવી એથી કોઇ દુખી માણસ તેની મદદ માગવા જતું નહોતું

એક વખત એવો જોગ બન્યો કે તે નાસ્તિક એક ગામથી ક્યાંઇ બીજે ગામ જતો હતો અને ઉનાળાના દિવસ હતા રસ્તે જતાં તેને પાણીની ખુબ તરશ લાગી ત્યાં માથું બાંધ્યા વગરનો એક કુવો હતો તેમાંથી પાણી કાઢવા ગયો ત્યાં પગ ખસી જવાથી તે કુવામાં પડી ગયો તે કુવાના એક પાવઠું હતું તેને વળગી રહ્યો અને ઘણી બુમો પાડી પણ વગડામાં કોઇ માણસ હતું નહિ બે ઘડી પછી કોઈક માણસ આવ્યો અને તેણે જોયું તો પેલા નાસ્તિકને કુવામાં પડેલો જોયો નાસ્તિકે તે માણસની ઘણી આજીજી કરી અને કહ્યું કે તું મને બહાર કાઢ તે નાસ્તિકને સર્વ મનુષ્યો ઓળખતા હતા અને સૌની આગળ તે કહેતો હતો કે ગરીબની આશિશ લેવાથી શું ફળ ? આ વાક્યો તેના પ્રસિદ્ધ થયેલા હતાં તેથી તેના ઉપર કોઇને દયા આવતી નહોતી પેલે માણસે

તેને પુછ્યું કે તને બહાર કાઢવાથી અમને શો ફાયદો થાય? હોત તારી પાસે કંઇ માલમતા નથી કે તેમાથી તુ કાઇ મને આપે એમ કહીને તેતો ચાલ્યો ગયો વળી થોડી વાર પછી બીજા બે ચાર જણ આવી ચઢયા તેઓએ પણ નાસ્તિકને એવો જવાબ આપ્યો, પછી તે નાસ્તિક દુખનો ઘણો પોકાર કરીને બોલ્યો કે અરે ભાઇઓ, તમે આ વખતે મારો જીવને બચાવશો તો મારૂ અંતઃકરણ તમને આશીર્વાદ આપશે અને પરમેશ્વર તેનો બદલો તમને આપશે પછી પેલઓના મનમા દયા આવી અને નાસ્તિકને મોતથી બચાવ્યો અને કુવામાથી કાઢયો

દુખી માણસનો આશીર્વાદ લેવાથી શુ ફળ થાય છે અને તે આશીર્વાદ લેવો યોગ્ય છે કે નહિ તે વિશે, પછી ખાતરી તે નાસ્તિકની થઇ માટે ગરીબ અને દુખી માણસનો આશીર્વાદ લેવાથી શુ થાય એવો સશય જેના મનમા હોય ત્યારે તણે પોતાના દુખનો અનુભવ કરી જોનો, એટલે ખાતરી થશે

પુરાણોમાંના દેશોનાં અર્વાચિન નામો.

આનર્તદેશ — ઓખામંડળ
સૌરાષ્ટ્ર — સોરઠ, કાઠિઆવાડ
ગુર્જર — ગુજરાત
પાંચાલ — લાહોરપ્રાંત પણ કેટલાક પુરાણ કાઠીયાવાડનો ચોટીલો ડુંગર છે તે જ નાનુ નામ લખ્યુ છે, અને ત્યા હાલ પચાળ દેશ કહેવાય છે
દશાપુર — પાટણવાડો
સોજકટ — કચ્છદેશ
મરૂ — મારવાડ
મેદપાટ — મેવાડ
માલવ — માલવા
વિદર્ભ — વરાડ
સિંધુ — સિંધ
સૌવિર — સિંધમાંનો રેતાળ પ્રદેશ.

શૂરસેન — મથુરાપ્રાંત
મધુવ — આગ્રાપ્રાંત
મૈથિલ — જનકપુર તથા ગોરખપુરનો પ્રાંત
માગધ — ગયા જી લો
મત્સ્ય — પ્રયાગ, કાનપુર મિરજાપુર, વિગેરે પ્રાંત
કર્ણાટ — ચિત્રકુટ, કાલ્પી
નૈષધ — બંગાળનો એક ભાગ
અવંતિ — ઇંદોર પ્રાંત, ઉજ્જયિની
અંગદેશ — બહાર જ્યાં હાલ પાટણ છે તે પ્રાંત
કલિંગ — ઉડીસા, કટક શહેર છે તે પ્રાંત
આંધ્ર — નાન્યમહેંદ્ર અને વિજય પટ્ટન પ્રાંત
કર્ણાટક — મહીસુર કાવેરી નદી છે તે પ્રાંત.
કામરૂપ — આસામ
કુરૂ — પાણીપત મિરત, લુધીયાના વિગેરે પ્રાંત.
કોશલ — અયોધ્યા પ્રાંત
ગૌડ — બંગાળામાનો ગંગા તરફનો ભાગ
ચેદી — પૂર્વ હિંદુસ્થાનમાં શીશુપાળનો દેશ.
જાલંધર — પંજાબનો દક્ષિણ ભાગ.
નેપાલ — હાલ નેપાળ છે તેજ
મહારાષ્ટ્ર — હાલ પણ તેજ નામથી ઓળખાય છે
પાંડ્ય — મદુરા જી લો
દ્રવિડ — ત્રાવણકોર જી લો
ટંકણ — મદ્રાસ પાસે કુડ્ય શહેરનો ભાગ
ચોલ — અર્કાટ, ત્રિચિનાપલી, તાંજોર, વિગેરે છે તે પ્રાંત
કોકણ — હાલ તેજ નામથી ઓળખાય છે
કેરલ — ગોવા અને કલિકોટ પ્રાંત
કુંતલ — કલ્યાણી તથા કલપુર પ્રાંત
કિરાત — પૂર્વ સમુદ્ર કાંઠે ઉન્નર
કરહાટ — દક્ષિણ કોકણ
કાશ્મીર — હાલ તેજ નામ ચાલુ છે
કેકેય — કાબુલ
ગાંધાર — કંદહાર
પુલિંદ — બલુચીસ્થાન
પારસિક — ઈરાન

મદ્ર — મિસર
સિંહલ — લંકા
હૂણ — તિબેટ
બંગ — બંગાળા, હાલ કામાક્ષી દેવી છે તે પ્રાંત
યવનદેશ — ગ્રીસ, યુરોપિયન તુર્કીનો દક્ષિણ ભાગ
બર્બર — આફ્રિકાખંડનો બાર્બરી
કાંબોજ — કાંબોડીઆ, બ્રહ્મદેશનો દક્ષિણ ભાગ

વિજયી જીવન પ્રાપ્ત કરવાની કળા.

(ગતાંકથી ચાલુ)

ચાતુર્ય — આ શબ્દની ઉત્પત્તિ, અસર અથવા લાગણીની બુદ્ધિ એ અર્થવાળા શબ્દથી થઇ છે પ્રથક પ્રથક સંજોગોમાં શું કરવું ઉત્તમ છે એ વાત તે બતાવે છે સામાન્ય સમજ અથવા બુદ્ધિમતાપણું એવો તેનો અર્થ થઈ શકે યોગ્ય સ્થળમાં, યોગ્ય સમયે, યોગ્ય બાબત કરવાની શક્તિ, યોજનાબુદ્ધિ આપણને આપે છે

૧ બોલવામાં ધીમા થાઓ — એક ગ્રીક કહેવત છે કે, " મુર્ખ મનુષ્ય પોતાની જીભ બંધ રાખી શકતો નથી " તમારો સ્વભાવ કદી ન ખોતા (ગુસ્સે ન થતા) અને કદાચ તેમ બની આવે તો બનતા પ્રયાસે તમારી જીભને બંધ રાખજો અને તે નહી બતાવવાનો યત્ન કરજો

૨ કાર્ય કરતા પહેલા બરાબર વિચાર કરો — કેટલાક લોકો પ્રથમ કાર્ય કરે છે અને પછીથી વિચાર કરે છે ઘણી વખત તેઓને માલુમ પડે છે કે પોતે ભૂલ્યો છે ઘણા મનુષ્યે એ પોતાના કૃત્ય એ જ મુર્ખાઇ ભરેલા કાર્યથી પોતાના જીવન બરબાદ કર્યા છે

સાવધાની — શેકસપીયર કહે છે કે —

> There is a tide in the affairs of men
> Which, taken at the flood leads on to fortune
> Omitted all the voyage of their life
> Is bound in shallows and in miseries "

અર્થ— મનુષ્યના કાર્યોમા પણ ભરતી થાય છે તેથી જો તેને પૂરની વખતે હાથ ધરવામા આવતા—તેમા વિજય મળે છે અને જો તક જવા દીધી તો પછી તેમના જીવનની સઘળી સફર છીછરા પાણીમા અને દુખોમા નિમગ્ન થઈ ચુકી છે

મતલબ એ છે કે— કેટલીક ચોકસ તકો હોય છે જેનો લાભ લેવામા આવે તો વિજયી જીવન તરફ દોરી જાય છે પણ જો તેના અનાદર કીએ તો તે સંકટ અને અગાનિત તરફ પ્રેરતી જાય છે

આ તક— સજોગોનો લાભ લેવા માટે મનુષ્યે સાવધાન રહેવુ જોઈએ વિજયી મનુષ્યો સભાળ પૂર્વક જોનારા છે તેઓ પોતાના ચક્ષુ ખુલા રાખે છે " અને બીજાઓ જેને પસાર થઇ જવા દે છે એવા સજોગોને તેઓ ઝડપી લે છે

સભ્યતા— એક જુની અગ્રેજી કહેવત છે કે 'રીતભાત વડે મનુષ્ય બનાય છે'— એ મનુષ્યના વિકાસના આધાર ઘણેભાગે તેની સભ્ય વર્તણુક ઉપર છે

મનુષ્યે પાડેલી પોતાની પ્રથમ છાપ વધારે ટકી રહે છે આધારણ રીતે લોકો એક દ્રષ્ટિપાત વડે અભિપ્રાય બાધી લે છે અને તે અભિપ્રાય જો પ્રતિકુળ હોય તો પછી તેના મનનુ વલણ ફેરવાવાથી બદલી શકાતુ નથી વિવેકની ખામીને લઇ ઘણા મનુષ્યો પોતાની જાત વિરૂદ્ધજ અયોગ્ય મત બાધી બેસે છે અને તેમણે પોતાનામાથી ખરી ઉત્તમતાઓ તરફ બેદરકારી બતાવી છે

જો કદાચ યુવકો એમ સમજી શકે કે તેઓનુ વ્યક્તિય સુખ લોકપ્રિયતા, ઉન્નતિ અને ઉપયોગિતા, એ સર્વનો આધાર તેમના વર્તન ઉપર કેટલે ભાગે અંશે રહેલો છે તો તેઓ તુરત દીગમુઢ બની જાય

એક ગૃહસ્થ તરીકેની યોગ્યતાની પરીક્ષાઓમાની એક ઉત્તમ પરીક્ષા તેના હાથ તળેના મનુષ્યો તરફ તેનુ વર્તન કેવુ છે, એ છે ડયુકઓફ વેલીગ્ટનને તેના એક નોકરે ચ્હાના કપ લેવાની વિનતિ કરી ત્યારે તેના છેવટના બોલેલા શબ્દો એ હતા કે, " હા તમારી ઇચ્છ છે તો ભલે હુ લઇશ'

" માયાળુ શબ્દો માયાળુ પ્રતિધ્વનિ ઉત્પન્ન કરે છે' સભ્ય સત્કાર પ્રાપ્ત કરવાનો સર્વોત્કૃષ્ટ ઉપાય એ છે કે તમારી જાતથી સારી વર્તણુકનુ દ્રષ્ટાંત બનો.

ઉપરીઓ તરફની વર્તણુક— ઘણા ખરા યુવકો સાંસારિક વ્યહ વારમા દાખલ થતાજ બીજાઓના હાથ તળે મુકાય છે પોતાની ફરજ સભાળ પૂર્વક બજાવવી એ જેમ જાતેજ ઉત્તમ છે તેમ પોતાના ઉપરીઓની સહાનુભુતિ મેળવવાનો પણ સર્વોત્તમ ઉપાય છે

સર્વ મનુષ્યો ભૂલને પાત્ર છે પોતાનો વાક ખુદના દીલથી કબુલ કરવો એ દરેક બાબતમા સરલ રસ્તો છે કેટલાક મનુષ્યો પોતાના થયેલ વાકને માટે બ્હાનુ રજુ કરવાને હમેશા તૈયાર હોય છે એમ કહેવાયલુ છે કે, " જેઓ બ્હાના બતાવવામા હુશીયાર છે તેઓ સામાન્યરીતે બીજા કશા કામને લાયક નથી "

પોતાને ઠપકો મળતો હોય ત્યારે કેવી વતણુક રાખવી એ મોટી આવ શ્યક બાબત છે કોઇ કોઇ વાર ઉપરી અધિકારી ઉતાવળીઆ સ્વભાવનો હોય છે અને સખત ભાષાનો તે ઉપયોગ કરે છે આવા પ્રસગમા સોલોમનની શીખામ ણ યાદ કરવી જોઇએ, " નમ્રતા મહાન વાકોને ઓછા કરે છે "

આત્મશ્રદ્ધા— કોબેટ કહે છે કે, " વિજયને માટે મહેરબાની, પક્ષ- પાત, અથવા મિત્રતા, અથવા જેને લાગવગ કહી શકાય તે ઉપર ભરોસો ન રાખતા મહેરબાની અથવા પક્ષપાત ઉપર મનુષ્ય જે હક રાખી શકે છે તેજ મહેરબાની અથવા તેજ પક્ષપાત સવદા તેની પાસેથી એવોજ હક માગી લેવાની યોગ્યતા ધરાવે છે તમારા હૃદય ઉપર લખી રાખો કે, તમે ફક્ત તમારા પોતા ના સદગુણ ઉપર અને તમારા પોતાના પ્રયાસ ઉપરજ આધાર રાખો છો "

કરકસર— આનો અથ નાણા અને વખત એ બન્નેનો સભાળ પૂ વક ઉપયોગ, એ છે જ્હોનસનનો નિયમ *અવલોકવો જોઇએ*, " તમારી પાસે જે કાઇ હોય તેમાથી હોય તે કરતા કાઇ થોડુ વાપરો— આ પ્રમાણે ક વા માટે તમારા ખચનો સભાળ પૂવક હિસાબ રાખો નજીવા જણાતા ખર્ચ માટે ખાસ સભાળ આવશ્યક છે

ગુમાવેલા પૈસા પાછા મેળવી શકાય પણ ગુમાવેલો સમય મેળવી શકા તો નથી નાણાના હિસાબની પેઠેજ તમારા વખતના વ્યયનો પણ હિસાબ રાખો સપુર્ણ ૨૪ કલાકના વખતના સભાળથી અને ડહાપણથી વિભાગ પાડવા જોઇએ

દરરોજ કેટલોક સમય આત્મા સુધારણામાં વાપરવો

આશા— એક કહેવત છે કે, " જે બાબતને માટે આપણે ધારી ગ

ડીએ કે આપણે કરીજ શકીશુ તો તે બાબત આપણે અવશ્ય કરીજ શકીશુ " અને જે " પ્રયાસ કરવોજ નિરર્થક છે " એમ કહે છે તે નિરાશામા કાઈ બાબત હાથ ધરતો નથી નાહિંમત મનુષ્યો વિજયી જીવન પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી પણ જેઓ આશાન્વિતપણે પ્રકાશમય બાજુના જોનારા હોઈ આનદી હોય છે તેઓજ વિજયી જીવન પ્રાપ્ત કરે છે સાથે સાથે જોઈતી સાવધાની રાખવાની પણ જરૂર છે

અંત — કોઇ ખારજેવી બાબત પડતી ન મુકવી એ તેની મતલબ છે તેનો અભાવ આ જીવન ના નિષ્ફળતા મળવામા ઘણી વાર કારણભુત થાયછે કોઇ પણ માથે લીધેલુ કામ આરંભતા પહેલા બરાબર વિચાર કરો પણ જો તમારી ખાત્રી હોય કે તે કામ યોગ્ય છે તો પછી તેમા સપૂર્ણ વિજય મળે ત્યા સુધી ખતથી મડયા રહો જ્યારે તમે નિષ્ફળ થાઓ ત્યારે 'ફરી યત્ન કરો " પરિશ્રમ કરવાનુ અને સબુરી રાખવાનુ શીખો "

સદાચરણી વર્તન — નૈતિક સદ્ગુણો જેવા કે — સત્યપરાયણતા, પ્રમાણિકતા, પવિત્રતા, મિતાહાર, વિગરેની પ્રાપ્તિ હોવાનુ તે બતાવે છે આ સદ્ગુણો શિવાયનો વિજય સાચો અને કાયમનો હોઇ શકતો નથી અપ્રમાણીક મનુષ્ય થોડા વખત માટે ઉન્નતિ પામતો આપણે જોઈ શકીએ પણ અણચિંતવી અવનતિ તેના અતરૂપ બને છે એવા ઘણા દ્રષ્ટાતો છે

ઇશ્વર ઉપર આધાર — જેવી રીતે બાળકો પોતાના આ દુનિયાઇ બાપ પાસે મદદની અને પોતાનાપર દેખરખ રાખવાની માગણી કરે છે તેવીજ રીતે આપણે પણ પરમાત્મા તરફની તેવી મદદ અને દ્રષ્ટિની આશા રાખવી જોઇએ " તારી સર્વ બાબતોમા તેની સત્તાનો સ્વિકાર કર અને તે તને માર્ગ બતાવશે " વળી પરમેશ્વરે આપણને જે બુદ્ધિ અને સમજશક્તિ આપી છે તેનો પણ આપણે યોગ કરવો જોઇએ

આ જીવનમા મનુષ્યોનો વિજય તેની પાસેના દ્રવ્ય કે તેને મળેલા અધિકારવડે અટકળવાનો નથી ઉત્કૃષ્ટ નૈતિક જીવન એજ સર્વોત્કૃષ્ટ દોલત છે એના વિનાનુ જીવન એ એક નિષ્ફળતાજ છે

જ્ઞાન વાટિકા.

કેટલીક ડચ કહેવતો

આછી ગાયો આછી પીડા

સાનુકૂળ સ્થિતી શિવાયની સઘળી બાબતોમા મનુષ્ય એકરંગી રહી શકેછે,

છીના તળાવમા થોડો વરસાદ પુરતો થઇ પડે છે

આળસુ મનુષ્ય સેતાનનો તકીયો છે

જ્યારે દરેક માણસ પોતાના ઘર આગળ ઝાડુ કાઢે છે ત્યારે મહોલ્લાઓ સ્વચ્છ હોય છે

તાજ માથાનુ દરદ મટાડી શકતુ નથી

જમીનની ખરીદી અને મનગમતુ લગ્ન એ કાર્ય રોજ રોજ થતા નથી

કેટલીકવાર એમ બને છે કે કુશળ ખલાસી વહાણમાજ મૃત્યુ પામે છે

કેટલીક ઓરીયેન્ટલ [પુર્વના મુલકોની] કહેવતો.

એક રતલ શીક્ષણ મેળવવા માટે દશ રતલ સામાન્ય ડાહાપણ (કોમન સેન્સ) ની જરૂર પડે છે

અત્યંત તિક્ષણ ધારવાળી તરવાર મુલાયમ રેશમ કાપતી નથી

નમ્રતાવડે એક હાથીને તમો કાચે તાતણે બાંધી શકશો

ડંખ વિના મધ મળતુ નથી

ઊંટ અને બીલ્લીને એક ગુસરીએ ન જોડો

છરી તેનો પોતાનો હાથો કાપતી નથી, તેવીજ રીતે તમારી પોતાની આકલ તમને નુકસાનકારક થવી ન જોઇએ

ચણવા લાયક પથરો રસ્તામા પડયો રહેતો નથી

મગજ જુદા જુદા હોય તોપણ હૃદય એક મત થઇ શકે છે

આવશ્યકતા નગ્ન મનુષ્યને પણ દોડાવે છે

સૌંદર્યમા સામર્થ રહેલુ છે પણ પૈસો સર્વશક્તિમાન છે

આળસ ગરીબાઇની કુચી છે

સભ્યતા એ સદગુણનો જુદો પાડી ન શકાય તેવો સોબતી છે

લોભવૃતિ હમેશા તળીયા વગરનુ વહાણ ભર્યા કરે છે

જે કોઇ બે સસલાનો સાથે શિકાર કરે છે તે એકને પકડી શકતો નથી અને બીજાને નાસી જવા દે છે

જેને મીણનુ માથુ હોય તેણે તડકામા ચાલવુ ન જોઇએ

જેણે પાણીનો પ્રવાહ ઓળંગ્યો છે, તેજ પાણી કેટલુ ઉંડુ છે તે જાણી શકે છે

જે કાંઇ કાંઈ બોલતો નથી તે કદી જુઠુ બોલતો નથી

જે કોઇ કદી નિષ્ફળ થયો નથી તે કદી મૈસાદાર થનો નથી

જેને સતતિ નથી હોતી તે વાત્સલ્યપ્રેમ શુ છે તે જાણતો નથી

ખરી દારને માટે સો આખો પણ ઘણીજ થોડી છે, વેચનારને માટે એ આખ પુરતી છે

જેને તમે તમારી દાની વાત કહો છો તેને હવાલે તમે તમારી સ્વતંત્રતા સોપો છો

કેટલીક ફ્રેંચ કહેવતો

પ્રેમનુ જે પ્રથમ ચીહ્ન છે તેજ ડાહાપણનો છેડો છે

જો ગરીબાઇ ગુન્હાઓની માતા છે તો ડહાપણની ઉણપ તેમનો પીતા છે

ઘણા મનુષ્યો તેઓના જીવનના પ્રથમ ભાગનો ઉપયોગ, જીવનના છેલ્લા ભાગને દુખી બનાવવામા કરે છે

સ્ત્રીઓ લગ્ન પહેલા હુકમદાર છે પણ લગ્નની પછી ગુલામડીઓ છે

આપણો શોક હૃદય હલવવાથી ઓછો થાય છે

આ દુનીયાનુ સુખ કાચ જેવુ ક્ષણભગુર છે

દાન કરતા દાન આપવાની પદ્ધતિ વધારે કીમતી હોય છે

કપાળ ઉપરથી કોઇનુ અતઃકરણ ઓળખવુ ઘણુ મુશ્કેલ છે

નરમાશથી જ્યા કામ નથી થતું ત્યા કઠોરતા વાપરવી સુનાસબ છે

ચાલુ સમય પ્રત્યે લક્ષ આપો અને ભાવિને મનોયોગો ઉપર છોડી દીઓ

જીવનની દરેક હીલચાલ મૃત્યુ તરફ જતુ એક કદમ છે

વચન આપવુ એ આપવા માટે છે અને આશા રાખવી એ આનંદ લેવા માટે છે

મોટાઓની ભૂલોને માટે ન્હાનાઓને સહન કરવુ પડે છે

લગાઇમા મધુરતા છે અને લગ્નમા ધાસ્તીઓ છે

હમેશા પરિણામ તરફ દ્રષ્ટિ રાખો

ઘણી વાર રોગ કરતા ડાકટરથી વધારે બ્હીવુ પડે છે

ખરાબ સમાચારને પાખો હોય છે

ઘસારે પડેલા રસ્તા ઉપર ઘાસ ઉગતુ નથી

કઠોર શબ્દો તરફ બહેરા બનો

अनेकब्रह्माडस्थितिनियमलीलाविलसिते
दयापीयूषाम्भोर्निधिसहजसवासभवने ।
त्रिधोश्चित्तायामे हृदयकमले ते तु कमले
मनाङ् मन्निस्तारस्मृतिरपि च कोणे निवसतु ॥

શ્રી અંબિકા વિજય.

પુસ્તક ૧૧ મું   અશાડ, પુર્ણિમા, ૧૯૭૦   અંક ૪ થો

શ્રી અંબિકા સ્તુતિ

હરિગીતછંદ

દુર્ગા દયાળી અંબિકા વિશ્વેશ્વરી છો ઈશ્વરી,
સુખની પ્રદા તું સર્વદા હર આપદા આરાસુરી,
આ અટપટો છે કપટ પટ સંસારનો કર ચપટ તું,
રહેવું તટસ્થ ન થાય મા તનુ વ્હારમાં ધર ઝપટ તું
સંસાર તાપ અમાપ હરી કલ્યાણ કરજે સર્વનું,
રાખી ચરણના શરણમાં તું છેદજે મુળ ગર્વનું,
સેવક તણી સંભાળ લઇ મા તાપ ટાળો ત્રીવિધે,
જય કારિણી ભય હારિણી રાખે સદા તું સંનિધે
વિમળા કળા ન કળાય ખળ દળ ખંડનની ખરી,
ભયકાર ભવ-ઇંધન તણો પ્રબળો અનળ તું ઈશ્વરી,
વસીને સદા અમ અંતરે મા સત્ય પથ બતાવજે,
સેવક તણો મા સાદ સુણીને મદદ વ્હારે આવજે
દક્ષ યજ્ઞ વિનાશિની દુર્ગા દયાળી આદ્ય છો,
સચરાચરી માંગલ્યમય જય વેદથી પ્રતિપાદ્ય છે,
ભયપ્રદ ભવાબ્ધિ માહિં છે તું તારનારી નાવડી,
સ્થાપો સુભક્તિ હૃદયમાં એ માગું માધવ માવડી.

દેવી તત્વ દીવાકર.

(ગતાંકથી ચાલુ)

ઋષધરો જય જય શબ્દ કરવા લાગ્યા ભૂમિ ઉપર માગનો ગારો પથરાઈ ગયો લોહીના ઝરણા વહેવા લાગ્યા આસપાસ ભૂત પ્રેત, વૈતાલ, વિગેરે નૃત્ય કરવા લાગ્યા આવી રીતે સગ્રામનુ પરીણામ આવી જતા શંકર પાર્વતિને કહ્યુ કે હે પ્રિયે ! મારે મતમા વિઘ્ન આવ્યુ તેથી તે વ્રત પુણ્ય ફળ આપનારૂ કહેવાય નહિ અને મારા પુણ્યના નાશરૂપે આ પ્રોગનો સભવ છે [illegible] તમને હવે એક ગુફામા મુકી, નદીકેશ્વરની ચોકી રાખી હુ બીજા ગહન વનમા તપ કરવા જાઇશ અને ત્યા દારૂણ તપ કરીશ તમારી સાથે રહેવામા મારૂ મન વારવાર વિક્ષેપ પામે છે એમ કહી તુરત બીજા વનમા ચાલ્યા ગયા અને ત્યા સુર કે અસુર કોઈથી ન બને તેવુ દારૂણ તપ આરભ્યુ

આણી તરફ મદર પર્વત ઉપર પાર્વતીજી [illegible]રની માર્ગ પ્રતિક્ષા કરતા પતિધ્યાનમા નિમગ્ન રહેતા કાળ નિગમવા લાગ્યા અને નદીશ્વર ત્યા ચોકી કરવા લાગ્યા તેવામા કેટલાક સમય પછી અધક પાછો તપ કરીને બળવાન બની અસુર ગણની સેના સાથે શ્રી પાર્વતી દેવી રહેતા હતા તે ગુફાના દ્વાર નજીક આવી ઉભો અને નદીશ્વર સાથે શસ્ત્ર અસ્ત્ર તલવાર ત્રિશુળ ભીંડીપાલ, અકુશ, કરવત, ઢાલ, વિગેરે વડે સગ્રામ કરવા લાગ્યો દેવતાના પાચસો વર્ષ સુધી રાત્રિ દિવસ યુદ્ધ ચાલતા નદીશ્વરે અનેક દૈત્યોને બાણથી વીધી નાખ્યા છતા છેવટ તેઓ દ્વાર વચ્ચે મુર્છા ખાઇ પડ્યા

હવે દૈત્યની સેનાએ ગુફાના દ્વારને રૂધી નાખ્યુ, તે જોઇ પાર્વતીજીએ બ્રહ્મા અને વિષ્ણુનુ સ્મરણ કર્યુ તેથી શ્રી પાર્વતીજી સમિપ પુરૂષરૂપે કોઈથી ન જવાતુ હોવાથી તેઓ પોતપોતાની સેના સાથે સ્ત્રી રૂપે શ્રી પાર્વતીજી પાસે આવ્યા બીજા પણ સિદ્ધ, ગધર્વ ઉરગ, પન્નગ, વિગેરે આવ્યા સ્ત્રી રૂપે આવેલ દેવોની હજારો શક્તિઓથી ગુફા ઉભરાઈ જવા લાગી તેથી પાર્વતીજી પ્રસન્ન થયા અને સર્વને યુદ્ધ કરવાની આજ્ઞા તેમણે આપી દીધી

યુદ્ધની આજ્ઞા મળતાજ તે સર્વ આવેલી શક્તિઓએ હુકાર કર્યો તેથી દીશાઓ ગાજી ઉઠી બીજી દેવીઓ પણ ભેરી, શરણાઈ ઢોલ, ઇત્યાદિ રણોત્સાહ ઉદ્દીપ્ત કરનારા વાજીત્રો વગાડવા લાગ્યા તેના ઘોરનાદથી નદીશ્વર મુર્છામાથી જાગૃત થયા અને પુષ્પના દડાઓની પેઠે દાનવોના મસ્તક આકાશમા ઉછાળવા લાગ્યા

એટલામા હસ્તમા દંડ ધારણ કરી બ્રાહ્મી ક્રોધ કરીને બહાર આવ્યા શં ખ, ચક્ર, ગદા અને પદ્મ ધારણ કરનાર નારાયણી અને આકાશ જેવા પ્રકાશિત શંકર્ષણની શક્તિ પોતાના હસ્તમા હલ લેઇ ત્યા પધાર્યા ઇંદ્રાણી સહસ્ત્ર આરા વાળુ ચક્રયકિત વજ્ર, લેઇને આવ્યા સેંકડો દૈત્યથી જીતી ન શકાય તેવા વેશ્વા નરી નામની શક્તિ પધાર્યા યામ્યા શક્તિ પોતાના હાથમા દંડ લઇને પધાર્યા નિઋતિ શક્તિ હાથમા તિક્ષણ શસ્ત્ર સાથે ત્યા પધાર્યા લડાઇમા ઉત્સાહવાળા વારૂણી શક્તિ પણ પધાર્યા વાયુશક્તિ હાથમા અંકુશ લેઇને પધાર્યા યાક્ષશક્તિ અને ગારૂડીશક્તિ પણ પોતાના શસ્ત્રો લેઇ ત્યા હાજર થયા બીજી પણ અનેક શક્તિઓ આવ્યાથી રણભુમી છવાઇ ગઇ શક્તિઓના સમુહને જોઇ દાનવોની સેના આશ્ચર્ય પામી સ્તબ્ધ થઈ ગઇ અને ભયથી કંપવા લાગી એટલામા દેવી પાર્વતી પોતાની સખીઓ સાથે ત્યા આવ્યા અને નદીશ્વરને સેનાપતિનો અધિકાર સોપી યુદ્ધનો આરંભ કર્યો અંધકે પણ પોતાની સેનાનો વ્યુહ રચી સંગ્રામનો આરંભ કર્યો આ યુદ્ધ જોવા માટે મોટા મોટા દેવો પણ આવવા લાગ્યા

આ યુદ્ધ કરતા કરતા હજારો વર્ષો વીતી ગયા તેવામા તપ સિદ્ધ કરી વ્યાઘ્રામ્બર ઓઢી શંકર આવી પહોચ્યા અને જુએ છે તો સંગ્રામ ચાલી રહ્યો છે સદાશિવને જોઇ પાર્વતીજી તેમના ચરણમા પડયા અને નદીશ્વર પણ વંદન કરીને સમીપમા ઉભા રહ્યા ત્યાર પછી પાર્વતીજી પોતાનુ પરાક્રમ શંકરને બતાવવા સારૂ યુદ્ધ કરવા લાગ્યા અને તે રણ સંગ્રામમા અનેક અસુરોનો સંહાર કરી અને બાકીનાઓને નસાડી મુકયા પછી જે જે શક્તિઓ આવી હતી તેઓ સર્વને રજા આપી અને નદીશ્વરને ગુફાના દ્વારની રક્ષાનુ કાર્ય સોપી પોતે પોતાના પતિ શ્રી સદાશિવના કંઠમા હાથ નાખી ગુફામા ગયા

અપુર્ણ

શ્રી કાશિકા તીર્થ માલિકા.

(ગતાંકથી ચાલુ)

द्वितीयोऽध्याय ॥२॥

॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥

श्रुत्वा प्रभो विचित्राणि तीर्थान्तराणि शम्भो।

त्वत्पापहानि मम मानसमोददानि ॥
जात कृतीह सकलेश्वर जन्म सद्य ।
काश्या पुन कथय शङ्करनामसङ्घम् ॥ १ ॥

અધ્યાય ૨ જો

શ્રી પાર્વતી બોલ્યા — હે પ્રભો! હે શંકર! મારા અંતઃકરણને હર્ષ દેનાર પાપને હરકરનાર, નાના પ્રકારના ઉત્તમતીર્થોને આપ પાસેથી સાભળીને, હે સર્વેશ્વર! આ વખત જલદી મારો જન્મ કૃતાર્થ થયો છે આપ હવે કાશીમા રહેલ શંકરના નામો કહો?

॥ श्रीचन्द्रशेखर उवाच ॥

देवि त्वदीयवरभक्तिवशोऽस्मि नित्यम् ।
त्वद्वाक्यलङ्घनविधौ न हि मे प्रभाव ॥
पञ्चाधिक मम शत शृणु तन्वि नाम्नाम् ।
श्रुत्वा न याति मनुजा जनितिवदु खम् ॥ २ ॥

શ્રી ચન્દ્રશેખર બોલ્યા — હે દેવિ! તમારી ઉત્તમ ભક્તિને હુ આધીન છુ તમારા વચન ઉલ્લંઘન કરવામા મારી શક્તિ નથી હે તન્વિ! જે સાભળી, મનુષ્યો જન્મના તીવ્રદુઃખને પામતા નથી તે ૧૧૦ મારા નામ સાભળો ૨

हेदेवि दण्डपाणिश्च ततो वै नन्दिकेश्वर ॥
तारकस्तारकेशश्च प्रिये त्रिविष्टपेश्वर ॥३ ॥

હે દેવિ! ૧ દંડપાણિ પછી ૨ નંદિકેશ્વર અને હે પ્રિયે! (સંસારથી) તારનાર ૩ તારકેશ અને ૪ ત્રિવિષ્ટપેશ્વર છે

कृत्तिवासेश्वरस्तत्र प्रत्नो रत्नेश्वर शुभ ॥
चारुश्चन्द्रेश्वर सेव्य केदारेश प्रियेऽभय ॥ ४ ॥

હે પ્રિયે! કાશીમા ૫ કૃત્તિવાસેશ્વર, પુરાતની સુંદર ૬ રત્નેશ્વર, અને સેવવાલાયક મનોહર ૭ ચન્દ્રેશ્વર અને સંસારથી મુક્ત કરનાર ૮ કેદારેશ્વર છે ૪

ध्येयो धर्मेश्वरस्तत्र सेव्यो वीरेश्वरो वर ॥

कामेश कामद कान्ते विश्वकर्मेश्वरो विभु ॥५॥

હે કાંતે! ત્યાં ધ્યાન કરવા લાયક ૯ ધર્મેશ્વર, સેવવા લાયક ઉત્તમ ૧૦ વીરેશ્વર, મનોરથના દેનાર કામેશ્વર અને સમર્થ ૧૧ વિશ્વકર્મેશ્વર છે ૫

अविमुक्तेश्वरो दिव्या मणिकर्णेश्वरस्तथा ॥
विख्यातो विश्वनाथश्च दक्षो दक्षेश्वरोऽपि च ॥६॥

વળી ૧૨ અવિમુક્તેશ્વર તથા દિવ્ય ૧૩ મણિકર્ણેશ્વર અને પ્રસિદ્ધ ૧૪ વિશ્વનાથ અને દાક્ષિણ્યયુક્ત ૧૫ દક્ષેશ્વર છે ૬

पावन पार्वतीशश्च पुण्य पशुपतीश्वर ॥
गंगो गङ्गेश्वर शान्त कर्मेश नर्मदेश्वर ॥७॥

પવિત્ર ૧૬ પાર્વતીશ્વ અને શુભ ૧૭ પશુપતિશ્વર, શાંત અને ભજવાલાયક ૧૮ ગંગેશ્વર અને કર્મનાશક ૧૯ નર્મદેશ્વર છે ૭

गभस्तीश्वर ईशानि शन्यगर्भा शनीश्वर ॥
तत्राऽग्नीध्रेश्वर साम्ब उर्वशीश सदाऽनघे ॥८॥

હે ઈશાનિ! ૨૦ ગભસ્તીશ્વર શનિને દુઃખ દેનાર ૨૧ શનીશ્વર અને ત્યાં ૨૨ આગ્નીધ્ર નામના શંકર અને હે નિત્યપવિત્રે ૨૩ ઉર્વશીશ્વર છે ૮

कुलदा नकुलेशोऽस्ति चाषाढेशश्च मुक्तिद ॥
भारभूतेश्वरो वर्यो ललितो लाङ्गुलेश्वर ॥९॥

[illegible] વંશવૃદ્ધિ કરનાર ૨૪ નકુલેશ્વર અને મુક્તિદ ૨૫ આષાઢેશ્વર, સુંદર ૨૬ ભારભૂતેશ્વર અને સુશોભિત ૨૭ લાંગુલેશ્વર છે ૯

मन प्रमोदकेशश्च त्रिपुरांतकेश्वर ॥
प्रिये चाऽस्ति महालेशस्तिलपर्णेश्वरोऽपि च ॥१०॥
प्रीतीकेशश्च शैलेश सगहा सङ्गमेश्वर ॥
सारश्च शारलीनेशो मध्यमेश सुमध्यमे ॥११॥

હે પ્રિયે! ૨૮ મનપ્રમોદકેશ્વર, ૨૯ ત્રિપુરાંતકેશ્વર, ૩૦ મહાલેશ્વર, ૩૧ તિલપર્ણેશ્વર અને ૩૨ પ્રીતિકેશ્વર ૩૩ શૈલેશ્વર અને સંસારાસક્તિ હરનાર ૩૪ સંગમેશ્વર, શ્રેષ્ઠ ૩૫ શારલીનેશ્વર અને હે સુમધ્યમે ૩૬ મધ્યમેશ્વર છે ૧૦—૧૧

અપૂર્ણ

त्नत्पापहानि मम मानसमोददानि ॥
जात कृतीह सकलेश्वर जन्म सद्य ।
काश्या पुन कथय शङ्करनामसघम् ॥ १ ॥

અધ્યાય ૨ જો

શ્રી પાર્વતી બોલ્યા — હે પ્રભો! હે શંકર! મારા અંતઃકરણને હર્ષ દેનાર પાપને દૂર કરનાર, નાના પ્રકારના ઉત્તમતીર્થોને આપ પાસેથી સાભળીને, હે સકલેશ્વર! આ વખત જલદી મારો જન્મ કૃતાર્થ થયો છે આપ હવે ફરીમાં કાશીમાં રહેલા શંકરના નામ કહો?

॥ श्रीचन्द्रशेखर उवाच ॥

देवि त्वदीयवरभक्तिवशोऽस्मि नित्यम् ।
त्वद्वाक्यलघननिधौ न हि मे प्रभाव ॥
पक्त्याऽधिक मम शत शृणु तन्वि नाम्नाम् ।
श्रुत्वा न याति मनुजा जनितिनदु खम् ॥ २ ॥

શ્રી ચન્દ્રશેખર બોલ્યા — હે દેવિ! તમારી ઉત્તમ ભક્તિને હું આધીન છું તમારા વચન ઉલ્લંઘન કરવામાં મારી શક્તિ નથી હે તન્વિ! જે સાભળી, મનુષ્યો જન્મના તીનદુઃખને પામતા નથી તે ૧૧૦ મારા નામ સાભળો ૨

हेदेवि दण्डपाणिश्च ततो वै नन्दिकेश्वर ॥
तारकस्तारकेशश्च प्रिये त्रिविष्टपेश्वर ॥३ ॥

હે દેવિ! ૧ દંડપાણિ પછી ૨ નન્દિકેશ્વર અને હે પ્રિયે! (સંસારથી) તારનાર ૩ તારકેશ્વર અને ૪ ત્રિવિષ્ટપેશ્વર છે

कृत्तिवासेश्वरस्तत्र प्रत्नो रत्नेश्वर शुभ ॥
चारुश्चन्द्रेश्वर सेव्य केदारेश प्रियेऽभय ॥ ४ ॥

હે પ્રિયે! કાશીમાં ૫ કૃત્તિવાસેશ્વર, પુરાતની સુંદર ૬ રત્નેશ્વર, અને સેવવાલાયક મનોહર ૭ ચન્દ્રેશ્વર અને સંસારથી મુક્ત કરનાર ૮ કેદારેશ્વર છે ૪

ध्येयो धर्मेश्वरस्तत्र सेव्यो वीरेश्वरो वर ॥

મેળાવડા સમક્ષ ભાષણ આપતો હતો ત્યારે તેનું ચાલતુ ભાષણ વધારે
સાંભળવાને લોકો નાખુશ જણાયા–તેણે તેમને કહ્યુ કે મારે તમોને ફક્ત
ટુકી વાતજ કહેવાની છે ત્યારે તેઓ સર્વ શાંત રહ્યા ત્યારે તેમણે તેમને
માડયુ કે એક જુવાને આથેન્સથી મેગેરા જવામાટે એક ગધેડો ભાડે ક
ર્યો રસ્તામા જતા બપોર થયા ત્યારે વિશ્રાંતિ લેવા બેસતા ગધેડાનો છાયો
તો તે જગ્યાએ તે ભાડે રાખનાર માણસ બેસવા લાગ્યો તેવખતે ગધેડા-
કે તેને તે છાયો વાપરવા દેવાની ચોખી ના કહી અને તે છાયો પોતે
ડે આપ્યો તે સાથે ભાડે આપ્યો નથી પણ પોતાને વાપરવા માટે રા
... ભાડે રાખનાર બોલ્યો કે પોતે ગધેડો ભાડે રાખ્યો

पावन पार्वतीशश्च ...ગતુ હોય તે સર્વનો તેમા સમાવેશ
गंगो गङ्गेश्वर शान्त कक्र અને પરસ્પર વાદ વિવાદ થવા
પવિત્ર ૧૬ પાર્વતીશ્વર અને શુભ ૧૭ પશુપતિ ... પોતે જતો રહેતો હોય
થમ ૧૮ ગંગેશ્વર અને કમ શાંત ૧૯ નર્મદેશ્વર છે ૭ ... વાતનુ છેવટ સાભળવા
... ઠપકો આપ્યો કે તમો
गभस्तीश्वर ईशानि शन्यशर्मा ... ચુપ કેમ છો અને તે
तत्राऽग्नीध्रेश्वर साम्ब उर्वशीश ... સાંભળતા નથી ! પછી
હે શિવાનિ ૨૦ ગભસ્તીશ્વર શનિને દુખ દેનાર ૨૧ શ ... હવે સર્વ કોઈ
૨૨ આગ્નીધ્રેશ્વર નામના શંકર અને હે નિત્યપવિત્રે ૨૩ ઉર્વશીશ્વર પુરી કરવાનુ
... ગધેડાના
ज्ञलदा नकुलेशोऽस्ति चाषाढेशश्चमुक्तिद ... ત્યારથી તે
भारभुतेश्वरो वर्यो ललितो लांगूलेश्वर ॥९

મોક્ષ ૨૪ આષાઢ વગેરે સિદ્ધિ કરનાર ૨૪ નકુલેશ્વર અને મુક્તિદ ૨૬ આ
સુંદર ૨૬ ભારભૂતેશ્વર અને સુશોભિત ૨૭ લાંગુલેશ્વર છે ૯

मन प्रसोदकेशश्चत्रिपुरांतकरेश्वर ॥
प्रिये चाऽस्ति महालेशस्तिलपर्णेश्वरोऽपि च ॥१०
प्रीती... ભંડનો ... सङ्गमेश्वर ॥

જ્ઞાન–વિનોદ વાટિકા

કેટલીક અફઘાન કહેવતો

પક્ષી અનાજનો દાણો જુએ છે પણ જાળ જોતુ નથી

દુનિયા એ એક મુસાફરખાનુ છે

જો કે વાદળુ કાળુ હોય છે છતા તેમાથી સફેદ જળ પડે છે

ખોરાક ભલે બીજાઓનો હોય પણ પેટ તો તમારૂ પોતાનુ છે

ભલે તમારો દુશ્મન ફક્ત એક રેતીના દોરડા બીસાવ હોય છતા તેને ગપ તુ ય લેખો

જેમ ચક્કી ફરતી ઘાનડી થયા કરે છે તેવી રીતે આ પૃથ્વીતલ ઉપર કાંઈ સ્થાયી નથી

દરેક કાણામા તમારી આ ગળી ન નાખો (મતલબ કે જ્યા ત્યા માથુ ન મારો)

ગાય ભલે કાળી હોય પણ તેનુ દુધ સફેદ હોય છે (બહારના દેખાવ થી પરિક્ષા ન કરા)

જેવી મા હોય તેવી તેની દીકરી, જેવી ઘડી તેવો તેનો આગો (મા એવી દીકરી, ઘડો તેવી ઠીકરી)

ચોરને ચોરી કરવાનુ અને ઘરધણીને સાવચેત રહેવાનુ એક સાથે ન કહો (બે ધણીની નોકરી ન કરો ધણીને કહેશે કે ધા અને ચોરને કહેશે ઉઠ ભાગ)

અનુપકારી પુત્ર તેના પીતાના શરીરપરના મસા બરાબર છે તેને કાપી નાખતા દુખ થાય છે અને રહેવા દેતા એમરૂપ છે

જેના પર નિદ્રાનો અમલ હોય તેને ઉશીકાની જરૂર રહેતી નથી, અને કારણુ જ્યારે ખ્યા મા પડે છે ત્યારે તેને સૌંદયની આવશ્યકતા રહેતી નથી (નિંદ ન દેખે તૂટી ખાટ ભૂખ ન દેખે ... ભાત શુ ક)

કોઠીનુ તળીયુ કદી ન જુવો (કોઠી ધુવે કાદવ શુ ક)

જ્યા સુધી લોઢા ઉપર તમે હથોડાના ઘા કરતા નથી ત્યા સુધી તમે તેને લબાવી શકશો નહિ (એટલે કે દુરાગ્રહી હૃદય સુધારવા માટે સજાની આવશ્યક્તા છે)

ગધેડાનો છાયો

મહાન ગ્રીક વકતા ડીમોસ્થેનીસ એક વખત આથેનીયન પ્રજાના એક

જાહેર મેળાવડા સમક્ષ ભાષણ આપતો હતો ત્યારે તેનું ચાલતું ભાષણ વધારે વાર સાંભળવાને લોકો નાખુશ જણાયા—તેણે તેમને કહ્યું કે મારે તમોને ફક્ત એક ટુંકી વાતજ કહેવાની છે ત્યારે તેઓ સર્વ શાંત રહ્યા ત્યારે તેમણે તેમને કહેવા માંડ્યું કે એક જુવાને આથેન્સથી મેગેરા જવામાટે એ- ગધેડો ભાડે કર્યો હતો રસ્તામાં જતાં બપોર થયા ત્યારે વિશ્રાંતિ લેવા બેસતાં ગધેડાનો છાયો પડતો હતો તે જગ્યાએ તે ભાડે રાખનાર માણસ બેસવા લાગ્યો તેવખતે ગધેડા-ના માલીકે તેને તે છાયો વાપરવા દેવાની ચોખી ના કહી અને તે છાયો પોતે ગધેડા ભાડે આપ્યો તે સાથે ભાડે આપ્યો નથી પણ પોતાને વાપરવા માટે રાખ્યોછે એમ જણાવ્યું ગધેડા ભાડે રાખનાર બોલ્યો કે પોતે ગધેડો ભાડે રાખ્યો છે તેથી ગધેડા સાથે જે કાંઇ લાગતું વળગતું હોય તે સર્વનો તેમાં સમાવેશ થએ લોઇએ ગધેડાના માલીકે તે કબુલ ન કર્યું અને પરસ્પર વાદ વિવાદ વધવા લાગ્યો આટલેથી વાત બંધ કરી ડીમોસ્થીનીસે જાણે પોતે જતો રહેતો હોય તેવો ઢોંગ કર્યો પણ લોકોનું ટોળું બુમપાડી ઉઠ્યું કે વાતનું છેવટ સાંભળવા અમો બહુ આતુર છીએ તે ઉપરથી ડીમોસ્થીનીસે તેમને ઠપકો આપ્યો કે તમો સઘળા ગધેડાના છાયા સબંધી સાંભળવા આટલા બધા ઉત્સુક કેમ છો અને તે કરતા વધારે સારી બાબતો મારા ભાષણમાં કહું છુ તે શા માટે સાંભળતા નથી ! પછી તે પોતે આગળજે ભાષણ આપતો હતો તે પાછું શરૂ કર્યું અને હવે સર્વ કોઈ ગડબડાટ કર્યા વગર સાંભળવા લાગ્યા વધારામાં તે પોતાની વાત પુરી કરવાનું તો ભુલી ગયો અને તેથી ગધેડાના માલીક અને ભાડે રાખનાર વચ્ચે ગધેડાના છાયા સબંધે જે વાંધો ઉઠ્યો હતો તેમાં કોનો હક નિશ્ચિત થયો તેનો ત્યારથી તે આજ સુધીમાં કદી નિર્ણય થયો નથી

જોડા વિશે એક પાશ્ચાત લેખકના વિચાર

પહેલો મોચી કોણ થયો? બેનેડીક્ટ બરાઉથ નામનો સોળમી સદીનો એક વિદ્વાન (ધંધે મોચી) થઇ ગયો તેણે પ્રાચીન કાળની જોડા બનાવવાની કળ વિશે એક નિબંધ લખ્યો છે તેમાં તેણે આ કળાની શરૂઆત ઠેઠ આદમથી કરેલી છે તે કહે છે કે આદમ મોચી હતો અને ઈવ દરજણ હતી આપણો

નિર્ણય ઇડન સુધી લબાવવાનો પ્રયત્ન કર્યા વગર અપદ્ધે વગર હાલતે એટલુ તો નક્કી કરી શકીશુ કે આપણા ગાઢ પરિચયવાળી પ્રાચીન પ્રજાઓ જોડાનો ઉપયોગ કરતી હતી ચપલ એ સામા ન્યગે પગના ઢાકણની ગુણ આકૃતિ હતી મિસરવાસીઓ ગુઝ અને ચપલ એ બન્ને પહેના પેપીરસ નામનો છોડ કે જે પ્રથમ લખાણને માટે ઉપયોગમા લેવાતો અને જેના ઉપરથી હમણા વપરાતા કાગળોને પેપરનુ નામ આપાયુ છે તે પેપીરસના બનાવેલા જોડા ધર્મગુરૂઓ પહેરતા સ્ત્રીઓ અને ઉચ્ચવર્ગના મનુષ્યોને માટે કેઇ નરમ પદાર્થના જોડા સારી રીતે શણગારીને બનાવવામા આવતા અને તેના તળીયાની અદરના ભાગમા ઘણી વખત ગુલામની આકૃતિ ચીતરવામા આવતી, તે એવુ સુચવવાને કે જેઓ પગ ઘિન છે તેઓ પગ તળે કચડાઇ જાય છે

ગ્રીક અને રોમનો કે જેમા ગુલામો અને ગુલામો સિવાયના સર્વ મનુષ્યો સામાન્યપણે જોડા પહેરતા તેઓ પ્રથમ પોતાની રુચિ ગતા ઉપર લક્ષ આપતા અને આકાર રગ તથા તેમા વાપરવાના પદાર્થ સબધી નવી નવી શોધો કરીને પોતાની કલ્પના શકિતને ખીલવતા તેથી આપણે એવા અભ્યાસવ નામે જોઇએ છીએ કે તેના ખરા અર્થ નહી વા મુશ્કેલ છે પણ એટલુ અટકળી શકાય કે જોડાની ચોક્સ જાતો ના મા લખનાર ઓ ઘણી કરીને તેવા મનુષ્યોના નામ ઉપરથી અથવા તો તેની જે સ્થળે પ્રથમ શરૂઆત થઈ તે સ્થળના નામ ઉપરથી તે નામો પડેલા હોવા જોઇએ એક રોમન આજ્ઞા એવી હતી કે જેઓ એડાઇલ ની ચેરીમા નોકરી કરતા હોય તથા જેઓ રતા મેળવી પહેરી બ્હાર ફરી શકે તે સિવાયનો કોઈ મનુષ્ય તે જાતના વપરાશ નહિ રોમન રાજ્યશાસનના સભ્યો બુટને મથાળે સોનાનો અથવા રૂપાનો ચન્દ્ર જડેલો હોય તેવા, ઉચા ચામડાના બુટ પહેરતા આવી રીતે પહેરતા બુટ બસ્કીન—એક જાતનો ઉચો જોડો કહેવાતા અને તેથી હજુ પણ નાટકી લેખોમા સૉક અને બસ્કીન એ શબ્દ લગાડાય છે, એની મતલબ એ છે કે તેઓ તેવી આકૃતિના બુટ દરબાર વિના વાપર્યે નથી છે કરૂણારસના એક્ટર બસ્કિન પહેરતા, અને હાસ્યરસના એક્ટર એક જાતનો નીચો જોડો અથવા સૉક પહેરતા ઓરીલન નામના શહેનશાહે નમ સીન બાનુઓ વિના સર્વને માટે રગીન જોડા પહેરવાની મનાઈ કરી હતી તેના કરતા ઓછા દયાળુ હેલીઓગેબલસે અનેશતવાના જોડા પહેરવાની બાનુઓને મના કરી હતી રોમન સિપાહીઓના જોડા લોઢાના ખીલાથી—અણીઓ બ્હારની બાજુ રહે તેમ—જડેલા હતા અને તેઓ આવા જોડા પહેરીને રણમા આવતા હતા પોતાની સામે થનારા લોકો જોડાની વપરાશ વિનાની જગલી જાતિના હશે એવી ધારણા તેઓએ રાખી હતી પણ આપણે સઘળા જાણીએ છીએ તેમ તેઓ પોતાની આ ધારણામા ભૂલ્યા હતા કારણ કે

આપણા બ્રિટિશ વડિલોએ બહાદુરી ભર્યો અટમત કર્યો ત્યારે તેમણે ગાયના ચામડાના જોડા પહેરેના હતા તે જોડાના નમુનાઓ પુગણા બ્રિટિશ ખડેરોમા મળી આવ્યા છે

પ્રાચીન મેકમનેના જોડા રોમન બસ્કીનના નમુનાની જાતના બનાવવામા આવતા અને તેને હાડ શુ અથવા હાફ બુટ કહેતા સધગ્ળુ લોકોમા લાકડાના જોડા વપરાતા પણ તે એ ના લાકડાનાજ બનવાતા કે લાકડા અને ચામડા એ બનેના બનાવાત એ વાત જરા શકા ભરેલી છે મેકમનોના વખતમા લાકડાના તળીયાવાળા જોડા મહાન પ્રખ્યાત મનુષ્યો વાપરના આવી રીતે ચાર્લેમેગ્નેના પાદ ઇગાનીના રાજા બર્નાર્ડના જોડ તેની મર ખોદનના મળી આવ્યાથી તેનુ વર્ણન આપતા એક ઇટાલીયન લેખક લખે છે કે, "તેના પગ ઢાકનારા જોડા આજ સુધી રહ્યા છે તેના નગીના લાકડાના છે અને ઉપરનો ભાગ લાલ ચામડાને વાધરીઓથી સીવડવેલો છે તે પગ ઉપર એટના તો બધ બેસતા છે કે આગળીઓ નો ક્રમ અગુઠા આગળ અણીરૂપ થઇ રહ્યો છે ત્યા સુધી બરાબર દેખાય છે તેથી જમણા પગનો જોડો ડાબે પગે કે ડાબા પગનો જોડો જમણા પગે પહેરી શકાય નહિ' આ ઘણી અગત્યનુ છે કારણ કે તે લાકડાના તળીયાના પદાર્થ તરિકેનુ માન લાકડાને આપે છે બીજુ કારણ એ છે કે તે આપણા મહાન નાટ્ય શાસ્ત્રનેત્તાની ભમર ગણનાની ભુલ ખુલી કરે છે

—— 0 ——

વિદેશી કોમને આર્ય બનાવવાનુ

સમાજીઓને લાગેલું ચેટક.

અમૃતસરના સિહ સહાયે આ વાત ઉપર આન્દોલન કર્યું છે કે ખ્રીસ્તી, મુસલમાન, વિગેરે વિદેશી—અન્યધર્મી કોમોને હિંદુ બનાવી શકાય એ અસભવિત છે કે નહિ ? તે લખે છે કે મુસલમાન વિગેરેને તેમજ જે હિદુ મુસલમાન કે ખ્રીસ્તી થઇ ગયા હોય તેને હિંદુઓમા લેવાવવાથી હિદુઓની બરબાદી અને અવનતિ થાયછે । તેમા કોઇ પણ રીતે ઉન્નતિ નથી જે મનુષ્ય જાણીબુઝીને મુસલમાન કે ખ્રીસ્તી થઇ ગયો હોય તેને માટે તો હિંદુઓના ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે પ્રાયશ્ચિત જ નથી એટલે કે તે કોઇ પણ રીતે ફરી હિદુ થઇ શકતો નથી હા, જે કોઇ અજ્ઞાનતાથી અથવા બળાત્કાર ગુજરવાથી પ્રાણ બચાવવા ખાતર અથવા અજાણપણે મુસલમાન કે ખ્રીસ્તી થઈ ગયો હોય અને તે એવી દશામા હોય

કે તેનુ પ્રાયશ્ચિત થઈ શકે તેમ હોય તો તે પ્રાયશ્ચિત કરીને દોષમુક્ત થઈ હિંદુઓમા ભળી શકે ખરો આ હિંદુધર્મ એ છે કે જેને માટે બાદશાહ અકબર ઇચ્છા કરતો કરતોજ આ સંસારમાથી ચાલ્યો ગયો આ હિંદુ ધર્મ એ છે કે જેની નવાબ ખાનખાના, ફૈઝી અને દારા શિકોહ વિગેરે ઇન્તજાર કરતા રહ્યા પણ પ્રાપ્ત કરી શક્યા નહોતા આ હિંદુ ધર્મ એ છે કે કર્નલ આલ્કોટ અને એનીબીસંટ તનમનથી જેનો આદર અને ઇચ્છા કર્યા કરે છે પણ પ્રાપ્ત કરી શકયા નથી આ હિંદુધર્મ એ છે કે પ્રતાપી શાહનશાહ પંચમ જ્યોર્જ અથવા શ્રીમાન્ લૉર્ડ હાર્ડિંગ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા કરે તોપણ પ્રાપ્ત કરી શકે નહિ જે મનુષ્ય હિંદુ માતાપિતાથી ઉત્પન્ન થયેલ છે તેજ હિંદુ થઇ શકે છે અને જે હિંદુ માતાપિતાના સંતાન નથી તે કદી પણ હિંદુ બની શક્તા નથી કોઇ પણ મનુષ્યની એવી શક્તિ નથી કે તે અહિંદુઓના સંતાનનો હિંદુ બનાવી શકે જેવી રીતે કેરી દાડમ, ઘઉં, વિગેરે પ્રાકૃતિક વસ્તુઓ છે અને કોઇ મનુષ્યની એવી શક્તિ નથી કે તેના બીજ વગર તેને ઉત્પન્ન કરી શકે તેવીજ રીતે હિંદુ વિર્ય અને હિંદુ રજ વિના હિંદુ સંતાન બની શકતા નથી

તમામ નજરથી એટલી વાતતો નિશ્ચિત છે કે કોઇ અહિંદુ હિંદુ થઇ શકતો નથી પણ શોકની વાત એટલીજ છે કે જે પુરૂષ હિંદુ હોય તે તેને પ્રાકૃતિક રૂપથી પ્રાપ્ત થયેલ હિંદુત્વને બગાડી શકે છે જેવી રીતે હરેક પ્રાકૃતિક વસ્તુ જે પ્રકૃતિદ્વારા ઉત્પન્ન થાય છે તેને હરકોઇ બગાડી શકે છે કે એક ઘઉંના દાણાને પ્રાકૃતિક નિયમથી ઘઉંપણું મળ્યુ છે એ દાણાથી ચાહે તેટલા ઘઉં પેદા થઇ શકે છે પરંતુ જો તેમા કાંઇ દોષ આવી જાય તો પછી તેની ઉત્પતિ થઈ શકતી નથી એટલે કે જો એ દાણાને તોડી નાખો દળી નાખો અથવા શેકી નાખો તો તે ઘઉં પણાની શક્તિથી હીન થઇ જશે જોકે મુસલમાન અથવા ખ્રીસ્તી થઇ જનાર હિંદુ, શરીરના દેખાવમા જેવો ને તેવો રહે છે પણ શેકેલા ઘઉંના દાણાની પેઠે તેમાથી હિંદુપણું જતુ રહે છે તેથી ભિન્નધર્મીઓ જેની નસોમાના રૂધિરના પરમાણુ દુષિત થઇ ગયા છે તેમને હિંદુજાતિથી બહાર રાખવા જોઇએ પ્રત્યક્ષ જોવામા આવે છે કે દાડમના કોથલામા એક દાણો સડી જાય અને તેને ત્યાંજ રહેવા દેવામા આવે તો તે બીજાને પણ અવશ્ય સડાવે છે ટોપલામા એક કેરી ચાદાવાગી થાય અને તે તેમાજ પડી રહે તો તે બધી કેરીઓને દુષિત કરી દીયે છે તેવીજ રીતે જે લોકો હિંદુધર્મથી ભ્રષ્ટ થઇ ગયા છે તેઓને હિંદુઓમા મળેવા રાખ્યાથી કાંઇપણ લાભ ન થતા હાનિજ થાય એ ખુલ્લુજ છે જેઓ ભિન્નધર્મીઓને હિંદુઓમા ભેળવવાનો પ્રયાસ કરવામા મહત્વ માને છે તેઓ પોતેતો જાતિપંક્તિથી હાથ ધોઇ બેઠા છે પણ

વળી બીજાને પણ હવે ભ્રષ્ટ કરવા ઇચ્છે છે તે હિંદુધમનાગૌરવ શું જાણે હિંદુધમના નિયમોના બે વિભાગ છે એક આ લોકનો હિંદુધર્મ અને બીજો પરલોકનું સાધન હિંદુધર્મ આ લોકનો હિંદુધર્મ આ લોકના નિયમો પ્રમાણે પ્રાપ્ત કરવામા કોઇપણ ભિન્નધર્મીને પણ અટકાવ નથી જેક મનુષ્ય (મુસલમાન હોય, ખ્રીસ્તી હોય કે ભલે ચાંડાલ હોય) એના આશ્રયથી મુક્તિ મેળવી શકે છે કબીર, સના, વિગેરે તેના અનેક દ્રષ્ટાંત છે તાત્પર્ય એ છે કે સસારમા એવો કોઇપણ મનુષ્ય નથી કે જે પારલૌકિક હિંદુ ધમને પ્રાપ્ત કરી ન શકે ! હા, એવા મનુષ્યને હિંદુધર્મ ઉપર પુરેપુરી શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ

આજ કાલ જે મુસલમાન, ખ્રીસ્તી, વિગેરેને હિંદુ બનાવવાનો ઢોંગ કરવામા આવે છે તેમા તેમને ધર્મ ઉપર વિશ્વાસ નથી, તેઓ તો કેવળ હિંદુઓની સાથે ખાવાપીવાને માટેજ હિંદુ થવા ઇચ્છે છે મુક્તિ અથવા ધમ તરફ તેમનુ લક્ષ્ય નથી પણ જે મુસલમાનો વિગેરેને હિંદુ ધર્મ ઉપર સત્ય પ્રેમ થયો છે તેમણે તો કોઇ વખત કોઇની પણ સાથે ખાવા પીવા તરફ લક્ષ્ય આપ્યુ નથી અને તે હિંદુ ધમ પ્રેમી મુસલમાન વિગેરે સાથે, તેઓ પુણ ભગવદ્દભક્ત હોવા છતા કોઇએ કદી ખાનપાનનો વ્હેવાર કર્યો નથી કારણ કે હિંદુપણુ તો હિંદુ માતા પિતાના રજવીર્યથીજ મળી શકે છે હિંદુ બનાવવાથી તે કદી પણ મળી શકતુ નથી દેશની ઉન્નતિના બ્હાના તળે આર્ય સમાજીયો અન્યધર્મીઓને આર્ય બનાવવાનો જુઠો લેઠ બ્હાર પડ્યા છે તે તેમના મનનો એક ભ્રમજ છે અને સુધારાને નામે તેઓ આર્ય સસારમા ભ્રષ્ટતાનોજ વધારો કરે છે માટે હે સુધારક નામ ધારિઓ ! અન્યધર્મીઓને ફક્ત હિંદુધર્મ ઉપર શ્રદ્ધાળુ બનાવો અને તેમને હિંદુધમ ઉપર વિશ્વાસ હોય તો હિંદુધમ શાસ્ત્રાનુસાર મુક્તિમાર્ગનો ઉપદેશ આપો પણ એવા અહિંદુઓની સાથે ખાનપાનનો વ્યવહાર કરી આર્ય ઋષિઓના રૂધિરને દૂષિત ન કરો.

(સ ધ પ ઉપરથી)

કવિપ્રિયા—નવમ પ્રભાવ.

કાવ્ય અલંકાર

विशिष्टालंकार—दोहा

जाति स्वभाव विभावना, हेतु विरोध विशेष,

उत्प्रेक्षा आक्षेप क्रम, गनती आशिष लेष १
प्रियसु श्लेष सभेद है, नियम निरोधी मान,
सूक्ष्म लेश निदर्शना, उर्ज सुर सब जान २
रस अर्थातर न्यास है, भेद सहित वितरक,
फेरि अपह्नुति युक्ति है, वक्रोक्ति सविवेक ३
अन्योक्ति व्यधि करत है, सु विशेषोक्ति भाषि,
फिरि सहोक्ति क्रम कहत है क्रमहीलो अभिलाषि ४
व्याज स्तुति निंदा कहे, व्याज निंद स्तुतिवत,
अमित सुपर्यायोक्ति पुनि, युक्ति सुने सब संत ५
सुसमाहित ज्यु सुसिद्ध है, ओर कहे विपरीत,
रूपक दीपक भेद पुनि, वर्ण प्रहेलिका नीत ६
अलकार पर पूत वहि, उपमा जमक सुचित्र,
भाषा इतने भूषणनि, सुनित कीने मित्र ७

ઉપરના સાત દોહામા સામ ન અનકા ના નામ માત્ર કહેના છે તેના લક્ષણ અને ઉદાહરણ હવે પછી ક્રમેથી કહેવામા આવશે આ દોહામા કહેના નામ નિચે જમાદો છે

૧ જાતિ ૨ સ્વભાવ ૩ વિભાવના ૪ હેતુ ૫ વિરોધ ૬ વિશેષ ૭ ઉત્પ્રેક્ષા ૮ આક્ષેપ ૯ ક્રમ ૧૦ ગણના ૧૧ આશિષ ૧૨ લેષ

૧૩ પ્રિયસુ નામ અનાવ ૨ ૧૪ શ્લેષ ભે સહિત ૧૫ નિયમ ૧૬ વિરોધ ૧૭ સૂક્ષ્મ ૧૮ લેશ ૧૯ નિદર્શના ૨૦ ઉર્જ જાણવા

૨૧ રસમય ૨૨ અર્થાતર ન્યાસ ભે સહિત ૨૩ વિતરેક ૨૪ અપન્હુતિ ૨૫ ઉક્તિ ૨૬ વક્રોક્તિ વિવેક સહીત છે

૨૭ અન્યોક્તિ ૨૮ વિધિકરન ૨૯ વિશેષોક્તિ ૩૦ સહોક્તિ તે ક્રમથી કહેવાશે

૩૧ વ્યાજસ્તુતિ નિંદા ૩૨ વ્યાજનિંદા ૩૩ અમિત " અમિનિત "
૩૪ પર્યાયોક્તિ ૩૫ યુક્તિ અલંકારો સઘળા મત નાખળે

૩૬ સમાહિત ૩૭ સુસિદ્ધ ૩૮ વિપરીતિ ૩૯ રૂપકભેદ ૪૦ દીપક ભેદ ૪૧ પ્રહેલિકા, હે મિત્ર કહેવામાં આવેલા છે "

૪૨ પરિવૃત ૪૩ ઉપમાના ભેદ ૪૪ જમક ૪૫ ચિત્ર આ પ્રકારના અલંકારોથી હે મિત્ર ! ભાષાને ભૂષિત કરીએ

ઉપરોક્ત કહેલ અલંકારના નામોના લક્ષણ તથા ઉદાહરણ કવિપ્રિયા ગ્રંથના પ્રભાવોમાં નિચેના ક્રમે વિસ્તાર પૂર્વક વર્ણવેલા છે —

૯ મા પ્રભાવમાં જાતિ અલંકારથી ઉત્પ્રેક્ષા પર્યંત

૧૦ મા પ્રભાવમાં ભેદ સહિત આક્ષેપ અલંકારનું વર્ણન છે

૧૧ મા પ્રભાવમાં ક્રમ અલંકારથી ભેદ સહિત શ્લેષ અલંકારનું તથા અપહ્નુતિ પર્યંતનું વર્ણન છે

૧૨ મા પ્રભાવમાં યુક્તિભેદથી યુક્તિ અલંકાર સુધીનું વર્ણન છે

૧૩ મા પ્રભાવમાં સમાહિત અલંકારથી પરિવૃત પર્યંતનું વર્ણન છે

૧૪ મા પ્રભાવમાં ઉપમાલંકારથી સંકીર્ણોપમા સુધી

૧૫ મા પ્રભાવમાં જમકાલંકારના ભેદ વર્ણન છે

૧૬ મા પ્રભાવમાં ચિત્ર અલંકારના ભેદ વર્ણન છે

जाति अलंकार लक्षण—दोहा

जाको जेसो रुप गुण, कहिये तेहि साज,
तासो जाति स्वभाव कहि वरणत हे कविराज

જેના જેવા રૂપ ગુણ હોય તેવા કહેવા તે જાતી, હેમકોષમાં રૂપ નામ આકૃતિનું છે માટે જ્યાં આકૃતિ વર્ણન કરવામાં આવે તે જાતિ— તથા ગુણ ક્રિયા વર્ણન કરવામાં આવે તો સ્વભાવ એટલા માટે સાજ ભુષણ વસ્ત્ર યુક્ત રૂપ વર્ણન કરીએ " કુવલયાનંદાદિ ભાષામાં, ભાષા ભુષણાદિ જાતિ સ્વભાવોક્તિથી ભિન્ન નથી "

उदाहरण— कवित

पीरी पीरी पाटकी पिछोरी कटि केशवे दार,

पीरी पीरी पागें पग पीरीये पनहिया,
बडे बडे मोतनकी माल बडे बडे नैन
नान्ही नान्ही भृकुटी कुटिल वघनहिया,
बोलनि हँसनि मृदु चलनि चितौनि चार,
देखतही बनै पै न कहत बनाहैयाँ,
सरयूके तीर खेलै चारो रघुवीर हाथ,
द्वै द्वै तीर राती राती ये धनुहिया

કટિ ઉપર પીળા રેશમના પિતામ્બર અને શ્રેષ્ઠ પીળી પા઼ મસ્તકે તથા પગને વિષે પીળી મોજડી રહેલ છે ઉર ઉપર મોટા મોટા મુક્તાની માળા, મોટા મોટા નેત્રો, ભ્રકુટી ટેઢી તે નાના સિંહના બચ્ચાના નખ સદૃશ વાકી છે મૃદુ બોલવુ હસવુ ચાલવુ, જોવુ, એ સુદર તે જોવાનુ બને પણ વર્ણન કરવાનુ બને તેમ નથી સરયુ નદીને કાઠે રામ લક્ષ્મણ ભરત શત્રુઘ્ન, એ ચારે ભાઈ કર વિષે બબ્બે તીર અને લાલરંગના ધનુષ્ય ધારણ કરી રમી રહ્યા છે અપૂર્ણ

લેખક — કુ ગાણુસિંહ ભવતસિંહ ક્ષત્રિય— રાજકોટ

સૌંદર્યવતી શ્વેતાંગ રાક્ષસી

(ગતાકથી ચાલુ)

તેઓ જ્યારે વાત કરતા હતા ત્યારે અમે આવ્યા હતા તે હોડીને વહાણ ની પાછની બાજુ ગે હંકારી જતા સાભળી પછી અમારા વહાણમાનો કાફલો કામે વળી ગયો—મ્હોટા સઢ ચઢાવવામા આવ્યા એક માણસ સુકાનનો ચાક બા વાર ફેરવવા લાગ્યો અને પાચ મીનીટમાતો અમે કલાકના ચાર નૉટ ગણી શકાય તેટલી ઝડપે અમારા ડોલતા વહાણમા સફર ચાલુ કરી આ સઘળો વખત માંગો સોબતી મરી સાથે એક પણ વખત બોલ્યો નહોતો તેની આસપાસ ચના કામકાજ ઉપર તેનુ સઘળુ લક્ષ્ય સજ્જડ ચ્હોટેલુ જણાતુ હતુ તે મ્હારી સામે વિદેશી અંગ્રેજો તરફ ચીનાઓ સામાન્ય રીતે બતાવે છે તેવી ધિક્કારયુક્ત બેદરકારીથી વર્તતો હતો અને આ બાબતમા તેના પર ગુસ્સે ન થવા જેટલુ

વહાણપણ મ્હારામા હતુ

તેમ છતા હુ બેચેન હતો તેની હુ ના કહી શકતો નથી જેને માટે હુ બંધાયેલો હતો તે ભેદી કામગીરી, મારા શાણા સોબતીની વજનદાર પણ ફરી તે સમજમા આવી નહિ અપાયેલી સાવચેતીની સૂચના અને જેઓની વચ્ચે હુ આવી પડયો હતો તે ટોળી, વિગેરે મને આ બેચેનીની અસર ઉત્પન્નકરવાના કારણ ભૂત હતા પણ અમે જેમ જેમ જમીનને પાછળ મુકતા ગયા અને સમુદ્ર રસ્તે આગળ વધતા ગયા તેમ તેમ મ્હારો ભય કાઈક અશે ઓછો થતો ગયો અને હુ મ્હારી આજુબાજુ કોઇ અન્ય સમયે સભવિત ધારી શકુ તે કરતા વધારે ક્રમ પૂર્વક દ્રષ્ટિ કરતો જણાયો

તે વહાણ મે જોયેલા વ્હાણોમા મોટામા મોટુ હતુ અને તે જાતના ઘણા ખરા વ્હાણોની પેઠે ડોલ તથા સઢોથી ખીચોખીચ હતુ રિવાજ મુજબ ખલાસીઓનો કાફલો સખ્યામા વધારે હતો અને તેઓ સર્વ, કોઇપણ મનુષ્યને તેમના તરફ દ્રષ્ટિ કરતા કપારી છુટે એવા કદરૂપા અને બેડોળ ચ્હેરાવાળા હતા અને તેમાનો એક શીગીચાટા ચ્હેરાવાળો મનુસ્ય તો મને ખાસ અરૂચીકર જણાયો મ્હને ખાત્રી પૂર્વક લાગ્યુ કે હરકોઇ કારણને લેઇ આ મનુષ્ય મ્હારા પ્રત્યે સારી લાગણી ધરાવતો નથી અને એક પ્રસગે તો હુ જ્યા ઉભો હતો ત્યાથી પસાર થતા તે મારી સાથે એવી રીતે અને એવા તો જોરથી અથડાયો કે તેણે મને લગભગ ઉથલાવી નાખ્યો કોઇ બીજે વખત હોતતો હુ તેની આવી વર્તણુક માટે ગુસ્સે થયો હોત પણ અત્યારે તો મ્હારા સોબતીની સલાહ સભારી રાખીને હુ શાતજ રહ્યો

આટલા વખતમા લગભગ બે વાગ્યાનો સમય થયો હતો, પવન દર પળે વિશેષ ફુકતો હતો અને મોજાના ઘોડા ચપળતાથી ચઢયે જતા હતા પુરાઉ વહાણ અનુગમતી રીતે પછડાવા લાગ્યુ અને હુ એક સારો સેલર હતો એ વિગેમારા ગ્રહનો ઉપકાર માનવાના મ્હારે ઉપરાસાપરી પ્રસગ પ્રાપ્ત થવા લાગ્યા વહાણની દરેક પછડાટે મોજાના તીક્ષ્ણ ધસારા તેના તુતક ઉપર ફરી વળીને અમારા કપડા તરબોળ કરી દેતા અને અમારી સ્થિતિની અગવડતામા બેહદ ઉમેરો કરતા હતા આટલુ આટલુ વિતતા છતા હજી મ્હારો સોબતી કાઇ બોલ્યો નહિ પણ મે જોયુ કે તે પોતાની આજુબાજુના માણસોની વધારે લક્ષ્ય પૂર્વક તપાસ રાખતો હતો

તુરતજ હુ ઝોકા ખાવા લાગ્યો અને તે રાત્રે મે બીલકુલ નિદ્રા નહી લીધેલ હોવાથી તેમા કાઈ આશ્ચર્ય પામવા જેવુ નથી એક ખુણામા મ ઠોરાઈ ઉઘ

મા ૫૦વાની હુ શરૂઆત કરતો હતો તેવામા મને લાગ્યુ કે કોઇકનુ શરીર મ્હા ના પર ધણ દઇને પડયુ, તે મ્હારો સોગતી હતો કે જે ગેગ પેઠો ઉઘાઈ ગયો હતો અને અચાનક વહાણનો આચકો લાગતા તે ગબડી પડયો હતો તે બરાબર મ્હારી બાજુમાજ તેનો ચ્હેરો મ્હારા કાન પાસે/ રહ્યો તેવીરીને પડયો હતો બીજીજ પળે મે જાણ્યુ કે આ અકસ્માત ઇ। પૂવકનો હતો

" તમારી આખો ઉઘાડી રાખો ' તેણે મ્હારા ।નમા કહ્યુ ' આ વહા ણ ઉપર દગો રમાય છે થોડાજ વખતમા આપણે મુશ્કેલીમા આવી પડીશુ '

ત્યાર પછી મે ઉઘાવનો વિચાર માડીજ વાળ્યો અને મારા અવરના ગ કોચી જે ગ /વામા મે રીવોલ્વર રાખી હતી તે ગજવામા હાથને નગ્ન ને ૫ ણ ભય અનેઆશ્ચર્ય વચ્ચે મને માલુમ પડયુ કે ીવો વર ગુમ થઈ હતી હુ વ હાણ ઉપર આ યો ત્યારથી / મ્હારૂ ગજવુ ।ાગી ીધુ હતુ

મ્હારા ।ભ ।ટનુ વણ । ન રૂ તો પણ ત વધાર સારી રી ે ક પનામા ઉતરી શકશે અને મને નમગ મ યો કે તુરતજ મે મારા સોબતીને મારી હમનશીબી જણાવી દીધી

' મે તમને વખતસ ની ચેતવણી ાપી ્તી ' તેણે શાનપણે જવાબ ા પ્યો હવે આપણુ બને આપા। જીવ ખોઇએ એવો સભવ છે તે છતા જે મ / સુધરી શકતુ નથી તે સહન કરવુ / જોઇએ માટે હવે ઉઘી ગયેલા હોવ એ ે ડો। ડો ાો મ્હારા તરફની ઇ સૂચના ન મળે ત્યા સુધી ગમે તે ચાલ તો પણ હલતા નહિ તે ઠીગણો શીડીબાગ હેરાનો ઉેતન કે ે ખીલ ોને આગળની બાજુ ગોઠવે છે તે સ આખા હિના ।ન ચાચીયામા નહુવી વધ રે નખ્યાત અને લુચ્ચાઇનો ભ ે ૦ૉગ ૦ગ નામના ચાચીયો છે અને જો આપણે તેના હાથમા પડીએ તો આપણુ ભાવિ ુ થવુ જાઇએ તેને માટે બે મત હોજ નહિ

તે ઉધેન મ ન્ય જેવી ખખાર સાથે માળોટીને પડખુ ફર્યો અને મે મારી આખો બધ ી ઉઘી જવાનો ઢો। કર્યો હુ હમણા જે હકીકતનુ વર્ણન કરુ છુ તે બની ત્યાર પછી હુ ઘણા એક વિ િન નઝોગોમા મુકાયો છુ અને જોકે લડવાની ખરી તક આવે ત્યારે જેઓ બ્હાદુરી રાખી શકે તેવા સખ્યાબધ માણસો મે જોયાછે છતા એવો મનુ ય તો ને કદીપણ જોયો નથી કે જે પોતાના મત્યુની તૈયારી થતી તપાસતો, પોણો લાક સુધી કાઇપણ ટીવચાલ ન કરતા શાત પડી રહે અને બેચેનીના ।ઇ ચિન્હ ન બતાવે! હુ તો ખુ ।ા દીલથી કબુલ કરીશ કે હુ તો અતિ ાય ભયગ્રસ્ત થયો હતો દુખદાય રીતે ઉછળતા

તુતક ઉપર પડી રહેવાનુ ભરદરિએ તોફાન અને પવનના સુસવાટા તેમજ ખુની ભામટાઓની ટોળી પોતાના નાશની યોજના ઘડતી હોય તે અંધ અંધકારમા જોવાનુ, એ સવ બહાદુરમા બહાદુર માણસની હિંમતની કસોટી કરેજ ત્યાં તેમા થોડુજ આશ્ચર્ય પામવાનુ છે કે મારા નીચેના અવયવો તુરતજ બરફના ટુકડાઓ માફક શીથીલ થઇ ગયા, મોઢામા દાતો કડકડવા લાગ્યા અને નિરાશાની અવણ નિય આસરે મારા માનસ પ્રદેશોને બાથમા લીધા તુતક ઉપર કુંડાળામા બેઠેલ ટોળા ઉપરથી હુ મારી દ્રષ્ટિ ઉપાડી શકતો નહોતો મારી દ્રષ્ટિએ પડતી તેઓની પીડામાજ મારે માટેનુ ભયકર વશીકરણ હેતુ હતુ

પણ તેમના પ્રત્યેનુ મ્હારૂ લક્ષ, મારી પાયમાલીનુજ કારણભૂત હતુ એમ તરતજ જણાઇ આવ્યુ કારણ કે જો હુ મારી આગલી બાજુ તપાસવામા એટલુ બધુ લક્ષ આપતો ન હોત તો જે લક્કડ કોટને અઢીંગીને હુ બેઠો હતો તેની બ્હારની બાજુ મનુષ્ય શરીરનો સચાર મે નાભળ્યો હોત તેમ બન્યુ હોત તો ચુપકીદીથી સરી આવીને તુતકપર હુ બેઠો હતો ત્યા ઠાનીમાની આગળ વધતી હતી તે આકૃતિ હુ પરખી શક્યો હોત જેને છેડે મારા માથા આસપાસ વિટાઇ રહે તેટલોજ ગાળો હતો એવુ એક પાતળુ દોરડુ તેના હાથમા હતુ

તુરતજ મ્હારા ગળાને કાઇક અડકેલુ જણાયુ મે મારૂ માથુ ઉંચક્યુ અને તેજ પળે મારા મગજમા સત્ય સ્ફુરી આવ્યુ મને ફાસો દેવાનો હતો મારા ગળાને દોરડુ અડક્યુ અને હુ બેભાન થઇ પડયો એ વચ્ચે કેટલો વખત ગયો તે હુ કહી શકતો નથી પણ તે ટુકા ગાળામા મારો સોબતી બેઠો થતા મે જોયો હોય એમ મને યાદ આવે છે પછી એક ઝબકારો થયો, મોટો ધડાકો થયો, મારા કાનમા ગણગણાટ કરતો અવાજ આવ્યો અને એથી કાઇ વધારે મને યાદ નથી

જ્યારે હુ ફરી સાવધ થયો ત્યારે મારો સોબતી મારા ઉપર નીચો નમી મને તપાસતો હતો

“ ઈશ્વરનો ઉપકાર થયો ” ધાર્મિકતાથી તે બોલ્યો, “ હરામખોરે તમને મારી નાખ્યા એમ હુ ધારવા જતો હતો હવે જેમ બને તેમ હુશીઆર થઇ જાઓ, કારણ કે હવે ગભીર મુશ્કેલીનો પ્રસગ ઉભો થાય છે ”

મ્હારાથી બની શક્યુ તેટલુ મે આજુબાજુ જોયુ મારી બાજુમા તે માણસનુ શરીર, હજુ તેના હાથમા દોરડુ પકડેલુ હતુ તેવી સ્થિતીમા પડેલુ હતુ અને તેનો એક હાથ જે લાબો કરેલ હતો તથા બીજો હાથ તેના શરીર નીચે વળી ગયો હતો તેના વલણ ઉપરથી તે મરેલો છે એમ હુ જાણી શક્યો વહાણ

મા પડવાની હુ શરૂઆત કરતો તો તેવામા મને લાગ્યુ કે કોઇકનુ શરીર મ્હા રા પર ધબ દઇને પડયુ, તે મ્હારો સોબતી હતો કે જે બેઠો બેઠો ઉંઘાઈ ગયો હતો અને અચાનક વહાણનો આચકો લાગતા તે ગબડી પડયો હતો તે બરાબર મ્હારી બાજુમાજ તેનો ચહેરો મ્હારા કાન આગળ રહ્યો તેવીરીતે પડયો હતો બીજીજ પળે મે જાણ્યુ કે આ અકસ્માત ઇરાદા પૂર્વકનો હતો

“ તમારી આખો ઉઘાડી રાખો ” તેણે ધીમા મનમા કહ્યુ, “ આ વહા ણ ઉપર દગો રમાય છે થોડાજ વખતમા આપણે મુશ્કેલીમા આવી પડીશુ ”

ત્યાર પછી મે ઉંઘવાનો વિચાર માંડીજ વાળ્યો અને મારા અવળના ખીસ્સાની જે ગજવામા મે રીવોલ્વર રાખી હતી તે ગજવામા હાથને સરકાવ્યો પ ણ ભય અને આશ્ચર્ય વચ્ચે મને માલુમ પડ્યુ કે રીવોલ્વર ગુમ થઈ હતી હુ વ હાણ ઉપર આવ્યો ત્યારથીજ મ્હારૂ ગજવુ કાતરી લીધુ હતુ

હાગ ગભરાટનુ વર્ણન ન કરૂ તો પણ ત વધારે સારી રીતે કલ્પનામા ઉતરી શકશે અને મને ત્રમગ મળ્યો કે તુરતજ મે નાગ ગોખતીને મારી મનશીબી જણાવી દીધી

“ મે તમને વખતસરની ચેતવણી આપી હતી ” તેણે શાનપણે જવાબ આપ્યો “ હવે આપણુ બને આપણા જીવ ખોઇશુ એવો સભવ છે તે છતા જે ભાઇ સુધરી શકતુ નથી તે સહન કરવુ જોઇએ માટે જે ઉંઘી ગયેલા હોય એવો ઢોંગ કરો અને મ્હારા તરફની કાંઇ સૂચના ન મળે ત્યા સુધી તમે તે બાબત તો પણ હતા નહિ તે રીગોર શીળીગાગ કેનો હેતુ કે જે બીજાઓને આગળી બાજુ ગોઠવે છે તે ચ આખા હિન્દુસ્તાન ચાચીગામા સહુથી વધારે નખ્ખાન અને લુચ્ચાઇનો ભરેલો ઠગ છે નામને ચાચીયો છે અને જો આપણે તેના હાથમા પડીએ તો આપણુ ભાવિ શુ થવુ જોઇએ તેને માટે બે મત છેજ નહિ

તે ઉઘેન મનુષ્ય જેવી ખખાર સાથે આળોટીને પડખુ ફર્યો અને મે મારી આખો બધ કરી ઉંઘી જવાનો ઢોંગ કર્યો હુ હમણા જે હકીકતનુ વર્ણન કરૂ છુ તે બની ત્યાર પછી હુ ઘણા એક વિચિત્ર પ્રસંગોમા મુકાયો છુ અને જોકે લડવાની ખરી તક આવે ત્યારે જેઓ બહાદુરી રાખી શકે તેવા સખ્યાબધ માણસો મે જોયાછે છતા એવો મનુષ્ય તો મે કદીપણ જોયો નથી કે જે પોતાના મૃત્યુની તૈયારી થતી તપાસતો, પોતો લાગ સુધી કાંઇપણ ટીવચાવ ન કરતા શાંત પડી રહે અને બેચેનીના ચિન્હ ન બતાવે ! હુ તો ખુલ્લા દીલથી કબુલ કરીશ કે હુ તો અતિશય ભયગ્રસ્ત થયો હતો દુખદાયક રીતે ઉછળતા

તુતક ઉપર પડી રહેવાનું, ભરદરિએ તોફાન અને પવનના સુસવાટા તેમજ ભામગાઓની ટોળી પોતાના નાશની યોજના ઘડતી હોય તે અથ અમ જોવાનું, એ સવ બહાદુરમાં બહાદુર માણસની હિંમતની કસોટી યોગુ જ આશ્ચર્ય પામવાનું છે કે મારા નીચેના અવયવો હુ માફક શીથીલ થઇ ગયા, મોઢામાં દાંતો કડકડવા લાગ્યા અ નિય આમરે મા । માનમ પ્રદેશોને કાબુમાં લીધા તુતક ઉ ટોળા ઉપરથી હુ મારી દ્રષ્ટિ ઉપાડી શકતો નહોતો મારી ? પીઠીમાજ મારે માટેનું ભયંકર વશીકરણ રહેતું હતુ

પણ તેમના પ્રત્યેનું મ્હારૂ લક્ષ, મારી પાયમાલીનુંજ તત્તજ જણાઇ આવ્યું કારણ કે જો હું મારી આગળી એટલું બધું લક્ષ આપતો ન હોત તો જે લમ્બક કોટને અડી તેની બ્હારની બાજુ મનુષ્ય શરીરનો સગાર મે સાભળ્યો હો તો ચુપકીથી સરી આવીને તુતકપર હું બેઠો હતો ત્યા વધતી હતી તે આકૃતિ હું પરખી શક્યો હોત જેને છેડે વિંટાઇ રહે તેવોજ ગાળો હતો એવું એક પાતળું

તુરતજ મ્હારા ગળાને કાંઇક અડકેલું જણાયું અને તેજ પળે મારા નખશીખમાં ભય સ્ફુરી આવ્યું મને ગળાને દોરડું અડક્યું ને હું બેભાન થઈ પડ્યો એ તે હું કહી શકતો નથી પણ તે ટુંકા ગાળામાં મારો જેવો હોય એમ મને યાદ આવે છે પછી એક ઝગઝારો થયો, મારા કાનમાં ગણગણાટ કરતો અવાજ આવ્યો અને ? યાદ નથી

જ્યારે હું ફરી સાવધ થયો ત્યારે મારો નોકર મારા મને તપાસતો હતો

“ ઈશ્વરનો ઉપકાર થયો ” ધાર્મિકતાથી તે બોલ્યો, “ હ મારી નાખ્યા એમ હું ધારવા જતો હતો હવે જેમ બને તેમ ટટ્ટાર કારણ કે હવે ગભીર મુશ્કેલીનો પ્રસગ ઉભો થાય છે ”

મ્હારાથી બની શક્યું તેટલું મે આજુબાજુ જોયું મારી બાજુમા ખુનનું શરીર, હજુ તેના હાથમાં દોરડું પકડેલું હતું તેવી સ્થિતીમા પડેલું અને તેનો એક હાથ જે લાબો કરેલ હતો તથા બીજો હાથ તેના શરીર બી ગયો હતો તેના વલણ ઉપરથી તે મરેલો છે એમ હું જાણી શક્યો વડાબ

વર્ગે ખલાસીઓનો કાફલો ભેગો થયો હતો અને મારા સોબતીએ જેના માટે સાવચેત રહેવાની મને સુચના આપી હતી તે ઠીગણા શીગીનાગ ચ્હેરાના ચાચી ચાનુ ઉશ્કેરાયલુ ભાષણ તેઓસાંભળતા હતા, એક રીવોલ્વર- કે જે મારી હતી એ ઓળખવામા મને મુશ્કેલી ન પડી તે--- તેણે પોતાના એક હાથમા પકડેલી હતી અને તે જે રીતે પાછો ફરી અમારી દીશામા નિશાન કરતો હતો તે ઉપરથી હુ સમજી શકયો કે હવે અમને વગર ઢીલે યમશરણ જવાની કેટલી આવશ્યકતા છે તે તે તેમને સમજાવતો હતો હુ મારા સોબતીની તરફ ફર્યો અને મારી જીદગી બચાવનાર ગોળીબાર માટે તેનો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માન્યો

" તે સબધી કાઇ ન કહેતા " તેણે ઠંડે પેટે જવાબ આપ્યો, " સારૂ નસીબ કે મે તેને આવતા જોયો તમારે યાદ રાખવુ કે તેનાથી તમારા બચાવ ઉપરાંત આપણો એક દુશ્મન ઓછો થયો છે અને આવા પ્રસંગમા દરેક જણ કંઇક ભારે પડતો થઇ પડે તમારે હવે તમારો બચાવ કરવા માટે હાથમા પકડવાનુ કાંઇક સાધન ખોળી લેવુ સારૂ છે કારણ કે મામલો કટાકટીનો છે

લક્કડકોટ નીચે હુ જયા બેઠો હતો ત્યાથી ડાબી બાજુ થોડે છેટે એક મજબુત અને ફીટ લાંબો લોઢાનો સળીઓ પડેલો હતો તે મે મારા હાથમા પકડી લીધો અને તેમ કર્યા પછી મારૂ મન કાંઇક સ્વસ્થ થયુ

જેવો હુ મારી જગાએ ગોઠવણ કરીએ ગયો કે બીજા ગોળીબારનો સણસણાટ કરતો અવાજ મારા કાને સભળાયો અને તેજ પળે એક ગોળી મારી ખોપરીના ડાબા ભાગથી એક તસુ છેટી પસાર થઇ લકડ કામમા પેસી ગઇ

"હવે શરૂઆત થઈ ચુકી" ધિક્કારયુક્ત હાસ્યથી મારો નિડર મિત્ર બોલ્યો ' તમે તૈયાર છો ? તેમની પાસે તે એકજ હથીઆર છે અને તેમા હવે ફકત પાચજ કારતુસ રહેલા છે મારી બાજુમા રહો અને જરાપણ નમતુ ન આપતા કારણ યાદ રાખજો કે તેઓ જો વિજયી થશે તો તમારા તરફ જરાપણ દયા બતાવશે નહિ '

સનનન ! એક બીજી ગોળી મારા કાન પાસેથી નીકળી ગઇ

સનનન ! મારા સોબતીએ ધીમેથી સીસોટી વગાડી અને પછી મારા તરફ

" મારા ખભાને છરકી ગઇ " તે શાંતપણે બોલ્યો, અને પછી પોતાની પિસ્તોલ ઉચકી અમારા દુશ્મનોમાથી એક જે વધારે નજદીક હતો તેને નીશાન લીધો તે માણસ ડુસકાને મળતી ધીમી બુમ પાડી અને હાથ પહોળા કરી ચ્હેરાબરીયા તુતક ઉપર ઉંધો પડયો બહુધા બીજા આચકે તે, તુતકનુ પાણી

વહી જવાની સ્ફુરણમા ધમકાયો અને ત્યા કેટલીક વખત આમ તેમ ઝટકાયો તેને જે રીતે ઉચકી દરીયામા ફેકી દેવામા આવ્યો તેના જેવી નિષ્કાળજી મેં મારી જીદગીમા પહેલા કદી જોઇ નહોતી મરેલા ઉદરડાને નાખી દે તેવી રીત તે હતી

' બે કારતુસો ગયા " મારો સોબતી બોલ્યો

તે બોલતો હતો તેવામા એક ગોળી મારા પગ આગળ તુતકમા વાગી અને બીજી ગોળી મ્હારા જમણા ખભા ઉપર ઘસાઇને ચાલી ગઇ

" ચાર મજબુત રહેજો, તેની પાસે ફકત બે કારતુસ રહ્યા છે ત્યાર પછી બરાબર સાવધ રહેજો, કારણ કે તેઓ સઘળા લોકી સાથે આપણા ઉપર ચોકકસ ધસી આવશે હુ ઇચ્છુ છુ કે તે પહેલા હુ તેમના તરફ એક નિશાન મારી શકુ "

પણ આ ઇચ્છા પુર્ણ થવાનુ ભાવિમા લખાયલુ નહોતુ આબાદ નિશાન મારનાર તરિકેની તેની ચાલાકીની હરામખોરોને પુરતી સાબીતી મળી હતી અને જોકે તેઓ મહાન દુષ્ટો હતા છતા સમજદાર હોઇને તેથી વિશેષ સાબિતી મેળવવાની તેઓ ઇચ્છા રાખતા નહોતા તેથી તેઓ ઓઠામાજ રહ્યા

પળ ઉપર પળ ધીમે ધીમે પસાર થવા લાગી અને દરેક જણ જોતો હતો કે આકાશમાથી રાત્રિનો અમલ ઉતરતો જતો હતો તેમજ પ્રકાશ વધારે ત્વરાથી પ્રસરતો હતો પણ હજુ ઓઠામા સતાયલા તરફથી કાઇ હીલચાલનુ ચિન્હ જણાયુ નહિ મ્હારા મનથી આમ તાકી રહીને રાહ જોવી એ આખી કાર્યવાહીનો ખરાબમા ખરાબ ભાગ હતો અમો તે લક્કડકોટની છાયમા સકોચાઈ ઉભા હતા ત્યારે તમામ પ્રકારના નવા ભયો અમારી સ્થિતિ આસપાસ ઘટ્ટ થતા જણાયા

એકાએક, કાઇપણ આગમ ચિન્હ સિવાય, વાદળા વિનાના આકાશમા સૂર્ય પૂર્ણ તેજથી પ્રકાશી નિકળ્યો તેના આવવા સાથેજ દરીયના પાણી ઉપર પ્રકાશ અને રગ ફરી વળ્યા અત્યાર સુધી મોજાઓનો રગ આખો કાળો લાગતો હતો તે ફરી ગયો અને તે લીલા રગના અને ટીલુવાળા દેખાવા લાગ્યા

અમારો રસ્તો પૂર્વમા હતો અને આ કારણને લેઇ સૂર્ય બરાબર અમારા સ્હેજ સામેજ હોવાથી અમારી દ્રષ્ટિને તેણે આજી નાખી અને તે પળને માટે તે દિશામા શુ બને છે તે જોતા અમને અટકાવ્યા મારા સોબતીને આ કાઇક ચિતાનો વિષય થઇ પડયો અને મને પણ વધારે વખત સુધી તે નિષ્કાળજી વાળી બાબત લાગી નહિ

આકાશની મર્યાદા ઉપર સૂર્ય બે પળ જેટલો ઉચો આવ્યો હશે તેવામા

સામેથી એક બીજો ગોળી બહાર થયો અને હુ એક બુમ પાડી તુર્ત ઉપર પડયો બીજીજ પળે હુ ફરી ઉભો થઇ ગયો અને ઘણી ૮ અસક્તિને લી એક આવતા જણાતા મારા સોબતીની બાજુ પકડી હુ ઉભો રહ્યો તેતો જેઓને તેના ૮ હાત અને બેફી રો જણાતો હતો

"આ બહાર થયો તે નાહી થઇ—હવે નાશની શરૂઆત થઇ ગઈ છે તમારાથી બને તેમ હવે મ્હારી બાજુમા દ્રઢપણે ઉભા રહો અને તમામ પ્રકારની આશા છોડી મરણીયા થઇ લડો—કાંઇ પણ દયાની આશા ન રાખતા નમજ ડાહપણ ના ન બતાવતા

આ શબ્દો તેના મ્હોમાથી ભાગ્યે ૮ નિકળી હશે એટલે તેવામા અમે તુર્ત ઘોડા પગોનો ધડબડાટ અવાજ સાભળ્યો અને તેની પુઠે તીણી કીકીયારી એ સાભળી, અને પછી બાણ ઉઠાગતુ જરા શાત પડતા અમે જે ટેકરાના પાછળના ઉંચા ભાગ ઉપર ઉભા હતા ત્યા તે હરામખોરોને ટગી આવતા અમે જોયા તે હરામખોરોની સખ્યા છ હતી અને બાકીના ત્રણ જરૂર પડે તો મદદ માટે ધસી આવવા માટે તૈયાર થઇ ઉભા હતા

રેશમી માણસનુ માથુ દેખાતા ૮ મારા સોબતીએ પોતાની પીસ્તોલ ઉંચી કરી અને તેનો ઘોડો દબાવ્યો તે કગાળ હરામખોરને બરાબર નાકના હાડકા ઉપર ગોળી વાગી, ત્યા બહાર ગોળી કાણુ પાડી દીધુ અને બીજીજ પળે તેમાંથી ગોળી ટીડ વછુટી બીજી ગોળીએ એક બીજાને તે જ રૂપે પહોચાડયો અને મારવા વખતમા બાકીના ચાર અમારા પર ધસી આવ્યા

તે કટોકટીના પ્રસગે શુ બન્યુ તેની મને બહુજ અપૂર્ણ રીત યાદી છે અને યાદ છે કે જેમાંનો એક આગળ કહી ગયેલ શીગડો અને શીસીયાટા ચ્હેરા વાળો અનુની દૈત્ય કદાવર રૂગ હતો તે ત્રણ માણસો મારા તરફ ધસી આવતા હતા મને યાદ છે કે બચવાની આશા મુકીને મે મારો લેગનો સળીયો બને હાથમા મજબુત પકડીને ઉચકયો અને તેમાનો જે વધારે નજીક હતો તેના માથા ઉપર મારા સઘળા જોરથી ઝાપટયો તે ફટકો તેની ખોપરીના ભાગ ઉપર પડયો અને ઇડાના ગોકળાની પેઠે તેના ચુરચુરા થઇ ગયા ત્રણ તે ચાલીયા હરામખોરો તુર્ત ઉપર એક માણસ પડયા હતો તે બની ગયા અને અમારા ઉપર ધસી આવવાની ઉતાવળમા તેમના પગ ઠોકરાતા તમણે લગાર થઈ જમીન માપી તેઓ નીચે પડયા એમ મ્હેલામા હુ લગાર ભુલ કરુ ત્યા બાકી એક શીગીયાટા ચ્હેરાવાળો હરામખોર ૮ પડયો હતો અને બીજો તો મારી ગઇ ફક્ત ગોથુ જ ખાઇ ગયો હતો તે તુર્ત ૮ સાવચેત થઇ ગયો અપૂર્ણ

——o——

છપાય છે।　　　છપાય છે।　　　માટે તાકીદે નામ નોધાવો.

!! તેરમી સદીનો જોશ જગ !!

રતીકાન્તા યાને મેવાડની

સિંહણ.

વિરત્વ ચેત્રિત

અગાઉથી ગ્રાહક થનાર પ સેથી ફકત આઠઆના પોસ્ટેજ જુદુ
પછીથી બારઆના પાસ્ટેજ જુદુ

આ અત્યુત્તમ નોવેલ માટે વધુ નહી લખતા ફકત આર્યસમાજનુ વાર્ષિક
ાર્ય પ્રકાશ પોતાના તા ૧૫-૭-૧૦ ના અકમા શુ લખે છે-' આ પુસ્તકની
ંદર અસલ ઐતીહાસીક જમાનામા આપણા દેશની ક્ષત્રાણીઓ કેવી બહાદુર
ાતી અને રણ સંગ્રામમા તેઓ કેવુ પરાક્રમ બતાવતી હતી તે સારી રીતે
તાવી આપ્યુ છે હાલમા રજપુતાણીઓને જનાનખાનાની જેલમા રાખવામા
ાવે છે, તેના કરતા જો પ્રથમની માફક તેમને કેળવણી આપી લશ્કરી તાલીમ
ેમજ ઘોડેસ્વારી જો શીખવવામા આવે તો તે ક્ષત્રાણીઓ તેમજ તેની સતતી
ણ બહાદુર બને તેમા કાઇ નવાઇ નથી નિર્માલ્ય થઇ ગયેલી સ્ત્રીજાતીમા
ુષ્યત્વની લાગણી પ્રગટી નીકળે એવો આ પુસ્તકકર્તાનો હેતુ છે તે ઘણો ઉત્તમ
 અમે આ પુસ્તકની ફતેહ ઇચ્છીએ છીએ વીગેરે, વીગેરે "

આ પુસ્તકની ત્રીજી આવૃતી છપાય છે માટે તાકીદે નામ નોધાવો

લેખક	નામ નોધાવવાનુ ઠેકાણુ,
ાજકવિ હર્ષદરાય સુંદરલાલ મુનશી	કેશવલાલ મગનલાલ દૂધવાળા ઠે કાલુપુર રોડ-અમદાવાદ

અખુટ કૌવત આપનારી

પ્રખ્યાત

આતંક નિગ્રહ ગોળીઓ.

તમામ જાતની નબળાઇને દુર કરી શરીરના તમામ ભાગને પુરતુ કૌવત આપે છે કિમ્મત ગોળી ૩૨ ની ડબીનો રૂા ૧ (એક) વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાઇસલીસ્ટ મગાવો

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય,

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

REGISTERED NO B 382

હિંદુસ્થાનમાં બહોળો ફેલાવો પામેલુ શાક્તધર્મના ઉત્તમોત્તમ લેખો

તેમજ કાવ્ય, સાહિત્ય, વિજ્ઞાન, નવલકથા, વિગેરેના

અને બોધક વિષયો ચર્ચતું અને સર્વત્ર સન્માન

પામેલુ માસિક પત્ર —

શ્રી અંબિકાવિજય

પુસ્તક ૧૧ મુ શ્રાવણ-ભાદ્રપદ, પુર્ણિમા ૧૯૭૦ અંક ૫-

વાર્ષિક લવાજમ રૂા ૧-૮-૦ અગાઉથી ભેટના પોસ્ટેજ સાથે

પાછળથી રૂા [illegible] ભેટ વિના છુટક અંકના રૂા ૦-૩-૦

પ્રગટ કરનાર —

રાવળ માધવલાલ કુબેરજી શાક્તધર્માચાર્ય

મેનેજર, શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક સમાજ

ચુડા (કાઠિયાવાડ)

(સમાજના ૧ થી ૪ વર્ગ સુધીના મેમ્બરોને ...)

અનુક્રમણિકા—

વિષયનુ નામ	પૃષ્ઠ	વિષયનુ નામ	પૃષ્ઠ
અ ન ૩ પા ર વી	૬	૬ની ત ય વિચાર	૧૧૨
ર૦ ન ા ચા ર	૬૧	ા મહિલા તા ન આદિ	૧૧૪
સમાનુ ચિ ા ન	૪	ા ય વિનોદ	૧૧૭
ગ્ર મહિલાઓ ા મા દિ	૬૬	સ ૬ા ા વાડ ની ગામ ગ ના ા અને નિરાંઈનું દ ાવિ ા	૧૧
કવિ ચિ ા	૮		
ચિ ાઈ વા હિ	૧	૨નામની ૬ ા	
૩ ા ય વિ ૬	૧ ૦૪	ચિ ક્રિયા	૧ ૩
ૐ વની ર ા ા ર ા ી	૧ ૫	૯ાની ગર ામ ા ી	૧ ૬
ર ની ા મ ા જા નાને બાબ ૧૨૭			

ચાલુ વર્ષની ભેટઃ—

શ્રી મણીદીપ વાનિની જગ બા

ા ન ા ૩ ચો આ માિ ભા હુ તે ૦ ીઆના ાગામા કેના આના તરફ મો ાઈ ાં છે ૦ ઓ ત ર ન ગાવી હોય તેઓ લવા ગમ ત ુર થવા વી ી ધા મોકલવાને ો ર આપી એવી આશા ાખવાના આવે છે

વા વાર વલી અનિાવિતાને લેઈ આપણા શ્રી અંબિકા વિ ાયના ા ક ગ ાયા છે તો શ્રી જ ાદગાની ત ચે શ્ર્ધા ધ ાવનાર, અને શ્રી અંબિકા વિ જાની ઉ તિ જોવા ઈ ાર તર તક પાતપોતાથી બનતા નવા આ ારી આપવા કૃપા ક શે તો તેનો બહુત ઉપ ાર ચેથી દ નામે બ ાગ્ર નિયમિત મ ા અ ગટ કરવામા આવશે

જાહેર ખબરના —ઃ—

જાહેર ખબર આપનારાને ઉમદા તક ! ! !

આ ામિકપત્ર ન ઈ ન ક્રેક વિભાગમાં તેમ ર ાત્ર ર વાડા તથા શ્રી અતી ા ખા ાગા જગ્યામાં ત ઓઈ જાહેર ખબર આપનારને આ ના દગ્ગી વિ શેષ લાભ થવા સ ભવ છે

જગ્યા	વાર્ષિક	છમાસ ા	વણમાનના
ઓક પેજના	૮—૦—૦	૧૫—૦—૦	૯—૦—૦
અધા પેજના	૧૫—૦—	૮—૦—૦	૬—૦—૦
પા ૫ ના	૯—૦—૦	૬—૦—૦	૪—૮—૦

અધ ગા પત્રવ્યવહાર અધિપતિ, શ્રી અંબિકા વિજય ને શીરનામે કરવો.

कुलैः कस्तूरीणां भ्रमरनिशमारास्त्रमपि च
प्रसात प्रोन्मी ब्लिनिवहैरश्रुतचरम्
वहत सोरभ्य मृदुगति विलासा मम शिल
तन श्वासा नासा पुट निहित वासा विदधताम्

શ્રી અંબિકા વિજય.

પુસ્તક ૧૧ મું   શ્રાવણ, પુર્ણિમા, ૧૯૭૦   અંક ૫ મો

ભજન સુબ્રાજની

(૧)

જીવન તારૂ જાય વહ્યુ જ્યમ પાણીની રેન (ટેક)
શુદ્ધ નહિ એ મિશ્ર નહિ એ, કુન પાવકનો મેલ   જીવન–
સૂર્ય ચંદ્ર બે નાના શ્વાસા, ઇંજીન ગ્રહે તપેલ,
મન બુદ્ધિ છે ત્યાં ગાર્ડ ને ડ્રાઇવર જેને હાથ સહુ ખેલ   જીવન–
ગાફેલ તો યમપુર રાહ જાશે ભલે હોય ભણેલ,
ભૂલી જશે તેને સ્થલ ન મળશે, પછિ રોશે કે બેન   જીવન–
સર્વ પ્રકાશક સર્વ નિયામક, સચ્ચિત્ સાક્ષિ રહેન,
પરમધામ મણીદ્વિપ પહોંચવુ શક્તિ વિના નહિ રહેન   જીવન–

(૨)

હે જીવ! જો કહેવું તુ કરતો
તો દુઃખખાણી જાણી જગભીતર તું પગ ભૂમિ ન ધરતો,
ભજી મહામાયા મન દાયાથી શુભ જીવન અનુસરતો
નિશિવાસર પદ પદ પર માધવ નહિ ત્રાસ તાપથી જરતો,
પડતો ધસી અંબા પદ પર ભવસિંધુ ભય તરતો,
મળત જતિ યોગી મુનિ દુર્લભ ગણ મનોરથ ગરતો

દેવી તત્વ દીવાકર.

(ગતાંકથી ચાલુ)

ત્યાર પછી ફરી વળી અંધકે દૂત મોકલી શંકરને કહેવરાવ્યું કે, તું તો યોગી છો અને તેથી તારે સ્ત્રીનું શું કામ છે! સ્ત્રી રત્ન તો અમને જ ઉચિત છે તે વખતે શંકરે ક્રોધથી જવાબ આપ્યો કે, તારા સુર રાજા અંધકને કહેજે કે તારૂં મૃત્યુ જ તને આવી કુબુદ્ધિ સુઝાડે છે માટે ખુશીથી લડવા માટે આવજે દૂત પાછો અંધક પાસે જઈ તેને ક્રોધ ચડે તેવા શબ્દોમાં શંકરનો પ્રત્યુત્તર કહી સંભળાવ્યો તેથી તમામ સૈન્ય એકઠું કરી અંધક લડવા માટે તૈયાર થયો આ વખતે ગિલ નામને અસુરને સિંહ બનાવી તે ઉપર તે ચડ્યો અસુરોએ હિમાલયમાં જઈ એકદમ બાણવૃષ્ટિ કરવા માંડી અને ત્યાંના મનોહર ઉદ્યાનોમાંના વૃક્ષ લતાઓ વિગેરે તોડી નાખી ભંગવાડ કરવા લાગ્યા શંકરે ક્રોધ ચડવાથી તેમણે દેવસેનાને બોલાવતા સર્વ દેવતાઓ પોતપોતાના વાહનો ઉપર બેસી આવ્યા સુમુલ યુદ્ધ શરૂ થયું તેમાં વીઘસ નામનો અસુર હતો તે મહા બળવાન અને માયાવી હતો તે બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને નંદીશ્વરને ગળી ગયો અને ત્યાર પછી સૂર્ય, ચંદ્ર યમ કુબેર, અને બીજા દેવતાઓના સૈન્યને પણ ગળી ગયો વીરભદ્રે શંકર પાસે આવી શંકરને આ સમાચાર કહ્યા અને બોલ્યો કે મહારાજ આ વિઘસ તો બ્રહ્માદિ સર્વ દેવોને ગળી ગયો પૂર્વે હિરણ્યકશિપુને માર્યો હતો ત્યારે ભગવાને નૃસિંહનું રૂપ લીધું હતું અને નખવતી તેને ચીરી નાખ્યો હતો પણ આ યુદ્ધમાં તો વિઘસના રોષ આગળ તો વિષ્ણુ પણ આધિન થઈ રહ્યા તે આશ્ચર્ય છે પૂર્વે વસિષ્ઠના શાપથી આ વિઘસ દૈત્યયોનિમાં જન્મ્યો છે પણ શાપ મળ્યા પછી ઋષિની ક્ષમા માગતા તેમના વરદાનથી તે અજીત અને મહાબળવાન થઈ અમર રહેલો છે તે વખતે દૈત્યોની માયાથી તમામ ઠેકાણે અંધકાર થઈ ગયો હતો તે શંકરે સોમનામના મંત્રનું ધ્યાન કરવા માંડયું ત્યારે પ્રકાશ નામના તેજથી નાશ પામ્યો પછી શંકર પોતાના વૃદ્ધ પોઠીયા પર બેસી લડાઈના સ્થળે વિઘસ હતો ત્યાં આવ્યા શંકર આવતા વિઘસે ગળેલા સર્વ દેવોને બહાર કાઢી નાખ્યા બહાર નિકળેલા દેવો પાછા લડવા લાગ્યા અને અસુરોને મારવા લાગ્યા પણ અસુરની સેના સાથે તેમના ગુરૂ શુક્રાચાર્ય હતા તે મરી ગયેલા અસુરોને પુન પુન જીવતા કરતા હતા આથી શંકરના ગણોએ એકદમ શુક્રને બાંધી લીધા ત્યાર પછી દેવગણોએ જુદા જુદા શસ્ત્રાસ્ત્રોથી દૈત્યોને મારવા માંડયા અને વિઘસનો પણ નાશ કર્યો હવે અંધક શંકર સામે આવ્યો અને પોતાની અનેક પ્રકારની માયા બ

તાવવા લાગ્યો અંધકની ઉપર દેવતાઓ જેમ જેમ બાણોની વૃષ્ટિ કરતા હતા તેમ તેમ શરીરમાથી લોહી ટપકી જમીન ઉપર પડતુ હતુ તેના અનેક અંધક થવા લાગ્યા

આથી કરીને અંધક ઉપર ઘણો પ્રહાર કરવા છતા તેનો નાશ ન થતા ઉલટી તેની વૃદ્ધિ થતી જોઇ શંકરને ક્રોધ ચડયો અને તેમણે પોતાના જમણા અંગમાથી એક અંબિકા ઉત્પન્ન કર્યા તે દેવીનુ એવુ ભયાનક સ્વરૂપ હતુ કે સર્વ કોઇ જોતા ચેતન્ય ભંગ અને આશ્ચર્ય પામે દેવી સેનાની મધ્યમા આવીને બિરાજમાન થયા અને અંધકનુ લોહી જેમ જેમ પડતુ તેમ તેમ પીવા માંડયુ, તેથી ઉત્પન્ન થયેના અનેક અંધકોનો નાશ થઇ એકજ અંધક રહયો અને તેના શરીરનુ લોહી આ રીતે વ્યર્થ જતા તે સુકાઇ ગયો પછી શંકરે તેના હૃદયમા ત્રિશુળ ખોશી દીધુ તેથી તે નીચે પડી ગયો અને બચેલા અસુરો નાશી ગયા દેવતાઓ શંકરની સ્તુતિ કરીને જયનાદ કરતા પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા

હવે ત્રિશુળથી વિંધાયલો અંધક પડયો પડયો શ્રી શંકરના એકસો આઠ નામોનુ સ્મરણ કરતો હતો એમ કરતા કેટલેક કાળે શંકરે તેના ઉપર કૃપા કરી અને તેને ત્રિશુળમાથી મુક્ત કરી કહ્યુ કે—

હે અંધક ! તારી ભક્તિથી હુ પ્રસન્ન થયો છુ તારા પાપ મારા સ્મરણથી નાશ પામ્યા છે માટે હવે તુ સુખી થઇશ

અંધક શ્રી શંકરના ચરણમા પડી બે હાથ જોડી વિનયપૂર્વક કહેવા લાગ્યો કે, મે અજ્ઞાનપણાથી આપની સાથે સંગ્રામમા અવિનય કર્યો છે તેમજ મારી માતા પાર્વતિનુ પણ અપમાન કર્યું છે તેને માટે મને ક્ષમા કરો હુ આપનો ભક્ત છુ, દીન અને હીન છુ માટે કૃપા કરી મારૂ પાલન કરો આ આપના પુત્ર નંદીશ્વર અને માતુશ્રીની કૃપા મ્હારા પર થાય તો હુ અહોભાગ્ય ગણાઉં મને યુદ્ધ વખતે જરા પણ શરમ નહોતી પણ મારી હલકાઇનુ હવે મને ભાન થાય છે મને હવે દાનવ જાતિનુ સ્મરણ ન આવે તેમજ આપનો કૃપાપાત્ર ગણ ગણાઉં તેવી મારા પર કૃપા કરો

આટલુ કહી બે હાથ જોડીને ઉભો રહ્યો ત્યારે શંકર પાર્વતિએ તેના મસ્તક ઉપર હાથ મુકી તેને ઇચ્છિત વરદાન આપ્યુ, એટલે કે તેને પોતાનો મુખ્ય ગણ કરી સ્થાપ્યો

અપૂર્ણ

સમયનું પરિવર્તન

જે હિંદુત્વ રાખવાને માટે ઉદયપુર નરેશ વીર શિરોમણી મહારાણા પ્રતાપસિંહે અકબર બાદશાહના માનિતા રાજા માનસિંહનું અપમાન કર્યું હતું એ રાજા માનસિંહ મુસલમાન થઇ ગયેલા નહોતા, કેવળ બાદશાહની તરફેણ કરવાવાળા અને તેની સાથે સંબંધ રાખનારા હોવાથીજ મહારાણા તેમની સાથે ખાનપાન કરવામાં પણ ઘણા ડરતા હતા. સાથે બેસી ભોજન ન કરવાના કારણથી રાજા માનસિંહ ગુસ્સે થઈ ચાલ્યા ગયા ત્યાર પછી મહારાણાએ તેમના ગયા પછી જમીનને ગંગાજળ છાંટી શુદ્ધ કરી હતી. આ બનાવથીજ મહારાણાને રાજભુવન છોડી પોતાના પરિવાર સહિત જંગલોમાં રહેવું પડ્યું હતું અને કેટલીક વખત ભૂખ્યા પણ રહેવું પડ્યું હતું. છતાં પણ મહારાણાએ હિંદુપણું છોડ્યું નહતું ... બાદશાહ તેઓનું રાજ્ય લઇ લેવાથી ... ધરાવતા હોતા, ... હતી કે— હિંદુઓમાંથી ... વિવાહ વિગેરે ... એ વખતે બાદશાહ કોઇ ... કે જે ... ને હિંદુ બનાવી રાખે બાદશાહ કોઇ કેઇ વખત જનોઇ પહેરી ... મનો ... પુરો ... પણ ... પણ ... બળા ... અને આ ચાહનાને પોતાના મનમાંજ રાખતા ... નમાઇ ...

જે હિંદુત્વ રાખવાને માટે પંજાબના ધર્મવીર હકીકતરાયે પોતાના પ્રાણ આપી દીધા પણ મુસલમાન ... વાત કબુલ કરી નહિ શું તે સમયે આજ કાલના ... જેવા શાસ્ત્રના જાણતા પુરૂષો નહોતા કે જે હકીકતરાયને પ્રાણ બચાવવાની ખાતર મુસલમાન થવાની સંમતિ આપીને અને પાછી ... નિરાશ્રીતામાંથી પેઠે શુદ્ધ કરી લેત ? અથવા હકીકતરાયમાં એટલી પણ બુદ્ધિ હોતી કે— પ્રાણ બચાવવા માટે મુસલમાન થઇને પછી ... મુસલમાનો સાથે ખાવાપીવાનો વહેવાર રાખત અને મશીદમાં નિમાજ પઢતા છતાં પણ મનમાં ગાયત્રીનો પાઠ કરીને હીંદુ ... રાખી રહેત ? કહેવાનો તાત્પર્ય એ છે કે— પહેલાના અને આજકાલના વખતમાં મુખ્ય આશયનો ફરક પડી ગયો છે પહેલાના વેદમતાવલંબી પુરૂષો, ... અને ... આચારથી બચવાની સાથી આચાર હિંદુપણાનું અભિમાન રાખીને, પોતાના ... પરંપરા ગત શુદ્ધ રૂધિરમય શરીરમાં અશુચીભાવનો સંચાર હોવા ... કરતા પોતાના પ્રાણના ... ને ... સમજતા હતા પરંતુ હમણાં એ સમય રહ્યા નથી ધર્મનું લક્ષણ

આચાર લુપ્ત થતો જાય છે, ખાનપાનના વિષયમાં દિવ્ય દ્રષ્ટિ ઋષિમુનીઓએ બાંધેલા નિયમો ઉપર પાશ્ચાત્ય વિદ્યા ભણેલા નવી રોશનીવાળા પાણી ફેરવે છે, પહેલા સત્વગુણી ધાર્મિક પુરૂષો મનુ મહારાજની આજ્ઞા મુજબ ભોજનને નીચ પ્રકૃતિના પુરૂષોથી બચાવીને મૌનપણે જમતા હતા, ભોજન થઈ રહેલ કોગળો કર્યા વગર એંઠે મોંડે ઘરમાંથી બહાર નીકળતા નહોતા, પરદેશ જતી વખતે માર્ગમાં ધાર્મિક પુરૂષના કુવાનું જળ પોતાના માંજેલા લોટાથી ભરીને પીતા હતા પેશાબ અને મળત્યાગ વખતે મૌન રહેતા હતા, - રાત્રિ શરીર પર સુતકનો છાંટો પડ્યાની શંકા પણ આવતી તો મનમાં અત્યંત ગ્લાનિ થઈ શાસ્ત્રાનુસાર શરીર શુદ્ધિ કરતા હતા, યવનાદિ અસ્પૃશ્ય રૂપના સંદેહ પડતા પણ પ્રાયશ્ચિત કરતા હતા દારૂની દુકાન સામે નિકળવાના પણ દોષ માનતા હતા, કદિ કોઈને સ્વરૂપવાન પુત્ર દેખી પ્રેમ કરતા તો પુત્ર દ્રષ્ટિથી કરતા અને કદિ કોઈની સ્વરૂપવાન કન્યા ઉપર સ્નેહ બતાવતા તો તે પુત્રીવત્ ગણી બતાવતા હતા, કદાપિ અજ્ઞાન દશામાં—અજાણપણામાં અભક્ષ્ય ભક્ષણ કે અપેયપાન થઈ જતું તે જાણવામાં આવતાં પોતાની મેળેજ તેનું પ્રાયશ્ચિત કરતા હતા અને ન્હેચ વહાણમાં સફર કરવી પડતી તો બએ દિવસ સુધી સર્વનું એક કાળાસન થઈ જવાની બીકે ભોજન ન લેતા નિરાહાર રહેતા હતા આ સર્વનું કારણ એ હતું કે પહેલા ભારતવર્ષનેજ સબ્રતનો શુદ્ર ગણવામાં આવતો હતો શુદ્ર સત્વગુણી સ્વભાવ હોવાથી તે સમયના દ્વિજોમાં પ્રાકૃતિક અને ગુણોમાં શુદ્ધ શુદ્ધત્વ હતું, એ સમયના બ્રાહ્મણો કેવળ વિદ્યા કે ભવને માટેજ સંસ્કૃત વિદ્યાનો અભ્યાસ કરતા નહોતા, પરંતુ તેમનું મુખ્ય લક્ષ વિદ્યાપ્રાપ્તિદ્વારા વૈદિક તપોનુષ્ઠાનપૂર્વક પોતાની મુક્તિ સાધન તરફ અને જગતપ્રતિ ઉપકાર કરવા તરફ હતું તેઓ યજ્ઞોપવિતને દયાનન્દજીની પેઠે વિદ્યાની ચપરાશ સમજતા નહિ, પણ પોતાના શરીરને જીંદગીભર તપોયજ્ઞના જોડી રાખવા માટે વેદશાસ્ત્રાનુસાર ધારણ કરેલું દીક્ષાસૂત્ર અથવા બ્રહ્મસૂત્ર સમજતા હતા તે સમયના ક્ષત્રિઓ માત્ર ભોગાસક્ત નહોતા પણ ક્ષત્રિય વર્ણને માટે ઉપદેશેલા કર્મોનું અનુષ્ઠાન કરતા થકા દત્તચિત થઈ પ્રજાપાલન અને ગોબ્રાહ્મણની રક્ષાને આવશ્યક કર્મ સમજતા હતા તે સમયના વૈશ્ય બ્યાજ વ્યાપારાદિ વડે આજીવિકા ચલાવવા પોતાનો ધર્મ સમજી ગોપાલનમાં સાવધાન રહેતા હતા અને તે સમયના શુદ્ર દ્વિજોની સેવાવડે આજીવિકા ચલાવી પોતાને અહોભાગ્ય માનતા હતા પરંતુ હવે ભારતવર્ષમાં તે દેવદુર્લભ અમૃતનાડ રહ્યો નથી સત્વગુણ તો એક પ્રકારે ભારતમાંથી વિદાય થઈ ગયો છે હવે તો માત્ર દ્વિજત્વનું અભિમાન રાખવાવાળા, મનુ મહારાજની આજ્ઞાને ઠોકર મારીને કેવળ નીચવૃત્તિના મનુષ્યો સાથે વાતચીત વિગેરેનો વ્યવહાર રાખે છે એટલુંજ નહિ પણ હોટેલ-હાટ-બાટ અને

રેલ્વે ડબામાંના પાટીયા ઉપર ભંગીમુસલાની અડોઅડ બેસી જોડા પહેરીને પ્રેમ સહિત હિંદુ બીસ્કીટના નામથી મુસલમાન બબરચીઓના બનાવેલા બીસ્કુટ ઉડાવે છે કે જેની મુસાફરી વખતે કુવાનું શુદ્ધ પાણી તો ભાગ્યમાંજ ન રહ્યું પણ સ્ટેશન ઉપરના પાણી પાનારની ડોલનું પાણી પણ ભાવતું નથી અને દશવીશ મૈલની મુસાફરીમાંજ ત્રણ ચાર આનાના સોડાવોટર અને બરફ ઉડાવી જાય છે આશરે એકાદ માસ પહેલા એક ધર્માનુરાગી મનુષ્ય પાસેથી વાત સાંભળી હતી કે વિરમગામને સ્ટેશનથી અમદાવાદ જતો એક મનુષ્ય કે જે વશ્ય અથવા ખત્રી જણાતો હતો તે તેના ડબામાં ચડયો બેસતા વેંતજ તેણે ત્યાં વેચાતા ભજીયા લેઇને ઉડાવ્યા ત્યાર પછી રેલમાં બરફ અને પાણી વેચનારા મિયાને હાથમાં કાચનો ગ્લાસ લેઇ જતો જોઇને બોલ્યો કે, શું આપ બરફ વેચો છો ? તેણે કહ્યું કે, જી હા બરફ સોડાવોટર લેમોનેડ સબ તૈયાર હૈ દેખો અભી એક બાબુ સેકંડ ક્લાસમેં પિનાકર આયા હું આ સાંભળી તેણે તે મિયા પાસે એક સોડાની બાટલી અને શરબત બરફ મંગાવી તેજ કાચના ગ્લાસથી, કે જે વડે તે ક્રિશ્ચીયન મુસલમાન વિગેરે સર્વને પાતો ફરતો હતો—તેનાથી પી લીધું અને તેની કિંમત દોઢ આનો આપી શું આ પૈસા આપી અનાચાર વેચાતો લેવા જેવું ન થયું ? આવા બનાવો તો હરહમેશ બનતાજ રહે છે ત્હાની બાબતમાં ઘણા આવીજ બીના થાય છે છતાં ઉચ્ચ કોમના હિંદુઓ તે વ્યહવાર નજરે દેખતા છતાં તે ત્હાનો કપ લેઇ પીતાં સંકોચાતા નથી

ગમે તો છાંટા ઉડી મોઢા ઉપર કાં ન પડે છતાં અનેક પાટલુન ધારી હિંદુ હોવાનો દાવો કરતા થકા ઉભા ઉભા પેશાબ કરે છે દારૂડીયા થઈ ગયા છે અને અનેક પૈસાદાર લોકો તો વિલાયતી દારૂને પાચક સમજીને પીવા લાગ્યા છે કેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે—ભારતવર્ષનું અમુલ્ય ધન સત્વગુણ નાશ પામી તમોગુણ વધી ગયો છે અને તેથી ફરીને ચારે વર્ણ મહા મોહમાં પડી સ્વસ્વરૂપને ભૂલી ગએલ છે જે દેવચિત્રોના મંદિરોમાં દર્શન કરી મનને શાંત અને સ્થિર કર્યા કરતા હતા તે ચિત્રોને શરાબની બાટલીઓ અને સીગારેટની બૉકસો ઉપર ખરીદ કરીને જ્યાં ત્યાં ફેંકવા લાગ્યા જેવીરીતે વિદેશી વ્યાપારીઓ દેવી દેવતાઓના ટ્રેડમાર્કની બાટલીઓથી લોભાવીને હિંદુઓને અહિંદુઓ બનાવી રહ્યા છે તેવીજ રીતે આપણા દેશના પણ અનેક સ્વતંત્ર પ્રકૃતિ વેદના અધિકારી પુરૂષ વેદના ઠમાકવાળા નવા કલ્પિત મતોથી લોભાવીને અનેક અશિક્ષિત અને અલ્પશિક્ષિત હિંદુસ્તાનીઓને નરકગામી બનાવવા લાગ્યા છે આ ઉપરથી એવું અનુમાન થઈ શકાય છે કે આ રીતે અપમાન પામેલા દેવ અને વેદના શાપથીજ ભારત અવનત દશામાં આવી પડ્યો છે માટે હે પુજ્ય હિંદુઓ ! હે સાચા દ્વિજો ! હે ભાયા શું ! આંખો ઉઘાડીને જુઓ કે, પૂજ્ય ઋષિમુનીઓનું રૂધિર અને

તમારા જગતપૂજ્ય હિન્દુત્વની કેવી દુર્દશા થઇ રહી છે કદાપિ આવીને આવીજ સ્થિતિ રહેશે અને તમે તમારા સતાનોને પાખડીઓની ચુગાલમાથી બચાવવા સાવધાન નહિ રહો તો કલીયુગી ફોજ વેદની જુઠી દુહાઇ દેઇને તમારા સતાનોને ધમભ્રષ્ટ કરી નાખી મ્લેચ્છોથી પણ અધમાધમ કરી નાખશે અને તેથી કરીને તમારા કુળનુ અને વડીલોનુ ગૌરવ નષ્ટ ભ્રષ્ટ થઇ જશે

શ્રી કાશિકા તીર્થ માલિકા.

(લેખક— શાસ્ત્રી ક્ષેમશકર વિરેશ્વર — ભાવનગર)

(ગતાકથી ચાલુ)

आस्ति हिरण्यगर्भेश कृशान्वीश्वर ईश्वरि ॥
कालहा कपिलेशश्च वृद्धो वृषध्वजेश्वर ॥ १२

હે ઇશ્વરિ ૩૭ હિરણ્યગર્ભેશ્વર, ૩૮ કૃશાન્વીશ્વર, ૩૯ કાલહર ૪૦ કપિલેશ્વર અને વૃદ્ધ ૪૧ વૃષધ્વજેશ્વર છે ૧૨

शान्ति कृदुपशान्तीशो व्याघ्रेश शौनकेश्वर ॥
जम्बूकेशश्च गोपेशो ज्येष्ठेश कम्बलेश्वर ॥
आत्मस्थश्चान्तरेशश्च वासुकीशो महेश्वरि ॥
पावन पर्वतेशश्च जरासधेश्वरस्तथा ॥ १४ ॥

હે ગૃહેશ્વરિ! શાતિ કરનાર ૪૨ ઉપશાતીશ્વર, ૪૩ વ્યાઘ્રેશ્વર, ૪૪ શૌનકેશ્વર, ૪૫ જબૂકેશ્વર, ૪૬ ગોપેશ્વર, ૪૭ જ્યેષ્ઠેશ્વર, અને ૪૮ કબલેશ્વર છે અતર્યામી ૪૯ આતરેશ્વર અને ૫૦ વાસુકીશ્વર તથા પવિત્ર ૫૧ પર્વતેશ્વર અને ૫૨ જરાસધેશ્વર છે ૧૩—૧૪

सोमनाथो भ्रमेशो वावगस्त्येश्वर इतिहा ॥
कष्टहा कश्यपेशोऽस्ति वैद्यनाथो ध्रुवेश्वर ॥ १५

ઇતિ હરનાર ૫૩ સોમનાથ ૫૪ ભ્રમેશ્વર ૫૫ અગસ્ત્યેશ્વર કષ્ટનાશક ૫૬

કશ્યપેશ્વર ૫૭ વૈદ્યનાથ અને ૫૮ મુનેશ્વ છે ૧૬

गाप गोकरणेशश्च वान्तेऽस्ति वीक्सेश्वर ॥
चित्रगुप्तेश्वरश्चित्र पुण्य पितामहेश्वर ॥ १६

હે મ તે ! ઇંદ્રિઓના ૨૫ ૫૯ ગો઼ રેશ્વ અન ૬ ઈ મે વર આદ્યે વ ૭ નક ૬૧ ચિ઼ગુપ્તેશ્વર અને પવિત્ર ૬૨ પિતામ઼શ્વર ૧૬

कल्शेशश्चचन्द्रेश सौम्या निन्द्रेश्वरस्तथा ॥
अग्निनागेश्वरो ेवि हरि न्द्रेश्व ोऽस्ति वे ॥ १७

હે દેવિ ! ૬૩ કલશે વ અને ૬૪ ૯ ૭ ૯॥ નામ્ય ૬૫ ઉ઼શ્વિર ૬૬ અગ્નીશ્વર ૬૭ નાગેશ્વર અને ૬૮ હરિ ઼ ૯ છે ૧૭

वसिष्ठवामदेवेशो वरणेश कृपान्वित ॥
त्रिसन्ध्येशश्च धर्मेशश्चतुर्वक्त्रेश्वर शुभ ॥ १८
चण्डि चण्डीश्वरो भार्ये भवानी ोऽस्त वे ॥
अपर्ण च परान्नेश परद्र्वेश्वरस्तथा ॥ १९

હે ચંડિ ! ૬ વસિ઼શ્વ ૭૦ વામ઼ેશ્વર કૃપાળુ ૭૧ વ ણેશ્વર ૭૨ ત્રિસધ્યેશ્વર ૭૩ ધ઼ શ્વર અને શુભ ૭૪ ચતુ઼ ે઼વ ૭૫ ચડીશ્વ ર અને હે ભાર્યે ! ૭૬ ભવાનીશકર અને હે અપર્ણે ૭૭ પરાન્નેશ્વર અને ૭૮ પરદ્ર઼વેશ્વર છે ૧૮-૧૯

प्रतीमहेश्वर शान्तो निष्कलङ्केश्वर शुभ ॥
अप्सरेशो महादेवि महाकालेश्वरस्तत ॥ २०

હે મહાદેવિ ! શાત એવા ૭૯ પ્રતીમહેશ્વર શુભ ૮૦ નિષ્કલકેશ્વર ૮૧ અપ્સરેશ્વર અને પ઼ી ૮૨ મહાકાલેશ્વર છે ૨૦

भव्यो ओङ्केश्वर सेव्यो वीरभद्रेश्वर शुभ
व्यासेश्वरो वर शान्त पञ्चयुक्पाण्डवेश्वर ॥ २१

હે શાંતે ! ૯ ય ૮૩ ઓંકેશ્વર, સુંદર અને સેવ્ય ૮૪ વીરભદ્રેશ્વર ઉત્તમ ૮૫ વ્યાસેશ્વર અને ૮૬ પચપડવેશ્વર છે ૨૧

ધ્યાનેશ્વર અને પંચપાંડવેશ્વર છે ૨૧

कर्दमेशश्च रामेश शत्रुघ्नेशश्च शत्रुहा ॥
शङ्कुकर्णेश्वरश्चैव शुद्ध शुक्रेश्वरो वर ॥ २२ ॥
प्रिये प्राणेश्वरस्तत्र रम्यश्च रावणेश्वर ॥
वरो वागीश्वरो देवि ॐकारेश्वर आत्मद ॥२३॥

હે દેવિ ! ૮૭ મહેશ્વર ૮૮ રામેશ્વર અને અંતરંગ બહિરંગના શત્રુ (નામ ક્રોધાદિ— જગતનાજીવનભૂત) ના હણનાર ૮૯ શત્રુઘ્નેશ્વર ૯૦ શંકુકર્ણેશ્વર, શુદ્ધ અને શોભા વિશિષ્ટ ૯૧ શુક્રેશ્વર અને હે પ્રિયે! કાશીમા ૯૨ પ્રાણેશ્વર અને મનોહર ૯૩ રાવણેશ્વર, સુંદર ૯૪ વાગીશ્વર અને આત્મસ્વરૂપ આપનાર ૯૫ ઓંકારેશ્વર છે ૨૨—૨૩

અપૂર્ણ.

કવિપ્રિયા.

(ગતાંકથી ચાલુ)

લેખક — કલ્યાણસિંહ નવલસિંહ ક્ષત્રિય — રાજકોટ

स्वभाव वर्णन—कवित

गोरो गात पातरी न लोचन समात मुख,
उर उरजातनकी बात अवरोहिये,
हँसति कहति बात फूलसे झरत जात,
ओठ अवदात राती रेख मनमोहिये,
श्यामल कपुर धूरिकी ओढनी ओढे उडि,
धूरि एसी लागी केशन उपमा न टोहिये,
कामहीकी दुलहीसी काके कुल उलहीसु,
लह लही ललीत लतासी लाल सोहिये

અર્થ — ગોરૂં ગાત એટલે શરીર, પાતળી નહિ એટલે ભર્યા ઘાટે, નેત્ર

મુખમા સમાતા નથી એ લક્ષણથી મોટા ઉર ઉપર ઉન્નત— કુચની શોભની વાત છે અમવા બોલવામા ફુલ ઝરે છે, હોઠ અને દાતમાની રાતી રેખા મનને મોહિત કરે છે શ્યામ ધૂપી કપૂરની જે ઓઢણી ઓઢેલ છે તે તો ઉગીને નેત્રમા વળી સમાન લાગે છે—તેની ઉપમાનો શોધ કરીયે નહિ એટલે કે બીજી કોઈ ઉપમા છે નહિ કામદેવની દુલડી સમાન આ કાના કુળમા ઉત્પન્ન થયેલી છે લકતની લતા સમાન લાલ શોભે છે

विभावना—दोहा

कारणके बिनु कार्यको, उदय होत जिहि ठौर;
तासों कहत विभावना, केशव कवि सिर मौर

કાર્ય અને કારણ વિના ઉદય થાય તેને કવીશ્વરો વિભાવના કહે છે.

उदाहरण—कवित

पूर्ण कपूर पान खाये कैसी मुख वास,
अधर अरुण रुचि सुधासों सुधारे है,
चित्रित कपोल लोल लोचन मुकुर मैन,
अमल झलक झलकनि मोहि मारे है,
भृकुटि कुटिल जैसी तैसी न कियेहू हाहि,
आजी अैसी आँखे केशव राय हेरि हारे है,
कहे को शृंगारि के शृंगारति है मेरी आली,
तेरे अंग सहज शृंगारही शृंगारे है

અર્થ — કપૂરપૂર્ણ પાન ખાધા વિના તેના મુખનો વાસ તેમજ રક્ત અધર અમૃતની રૂચિને સુધારે છે—ઉત્પન્ન કરે છે ચંદનાદિથી ચિતર્યા વિના કપોલ—ગાલ ચિત્રેલ સમાન, ચપળ નેત્રો કામદેવના દર્પણને મોહ પમાડે તેવા નિર્મળ અને ઝળક ઝળક થયા કરે છે ભ્રકુટિ વાંકી કર્યા શિવાય પણ વાંકી અને અંજન વિના પણ શ્યામ નેત્રો જોઇને હરિ હારી રહ્યા છે અથવા કેશવ કવિ હારી રહ્યા છે નાયકા પ્રત્યે સખીની ઉક્તિ કે હે મારી સખી! તુ શા માટે શ્રૃંગારથી શરીરને શ્રૃંગારે છે? ત્હારા અંગ સ્વાભાવિકજ શ્રૃંગારને શ્રૃંગારે છે અર્થાત શ્રૃંગાર વિના અતિ શોભાયમાન છે.

કપૂર, પાન, અમૃત, દર્પણ, અંજન, શણગારાદિ કારણ વિના તેના કાર્યનો ઉત્ય વર્ણન કરવામા આવેલ છે માટે વિભાવનાલંકાર

पुन विभावना—दोहा

कारण को नहु आनते, कारज होइ सुसिद्ध,
जानो यहै विभावना, कारज छाडि प्रसिद्ध

પુન ભેદ કહેવામા આવે છે કે—કોઈ એક કારણથી ભિન્ન અન્ય કારણ સિદ્ધ થાય તે વિભાવના જાણીયે—

उदाहरण—सवैया

नेकहू काहू नवाइ न वानी नवाये विना सुवक्र भई है,
लोचन श्री विझुकाय विना विझुकीसी विना रँग राग मई है
केशव कौनकि दीनी कहो यह चदमुखी गति मंद लई है,
छोलि न छोहि गई कटी क्षीण सुयौवनकी यह युक्ति नई है

ઉક્તિ સખી પ્રત્યે કિંવા નાયક પ્રત્યે — જુઓ તો આ નાયકાની વાણીને કોઈએ જરા પણ નમાવ્યા વિના વક્ર થઈ ગઈ છે નેત્રની શોભા ઝુકાવ્યા વિના ઝુકાવ્યા સમાન થયેલ છે વિના રંગે રાગયુક્ત થઈ છે આ ચન્દ્રમુખીએ કોણની આપેલી આ મંદગતિ ગ્રહણ કરેલી છે! અને વિના છોલ્યે કટિ-કેડ ક્ષીણ-પાતળી થઈ ગઈ છે એવી યૌવનની યુક્તિ નવીન છે

આમા ઉક્તિથી યૌવન કારણાંતર કિંવા પહેલા વિભાવનામા કારણ વિના કાર્ય, બીજામા યૌવન કારણથી અધરા કાર્ય થવા માટે, કોઈ ઉત્પ્રેક્ષા કહે તો તેમ નથી કેમકે હેતુ હોય ત્યા જ હેતુ ઉત્પ્રેક્ષા થાય છે માટે આ દ્વિતિય વિભાવના આમા તો નયનના રૂપની અધિકતા કરી નાયકને મેળવવા વ્યંગ જાણીયે

हेतु लक्षण— दोहा

हेतु होतहै भांति दो, वरणत सब कविराव,
केशव दास प्रकार करि, वरणि सुभाव अभाव

હેતુ અલંકાર બે પ્રકારનો, એક ભાવ હેતુ જે કોઈથી સજીવ હોય- અન્યની સહાયતાથી પ્રબળ હોય બીજો અભાવ હેતુ જે નિર્બળ હોય અને ભાવ અભાવ દાને મળેલ હોય તે ત્રીજો અભાવ નામથ તેથી ક્ષીણ હોય

स्वभार हेतु—सवैया

केशर चदन ब्रद घने अरविंदन के मकरद शरीरो,
मालति वेली गुलाब सुकेतकी केतिक चपकको घन पीरो
रभनिके परि रभन सभ्रम गर्व घनो घनसारको जीरो,
सीतल मद सुगध समीर हरो इनसो मिली धीरज धीरो

ઘણા ચદન વૃદ અથવા ઘણા કમળોના મકરદને શરીરે લગાવીને, માલતિ, વેલિ, ગુલાબ, કેતકી, કેતકીઠ તથા પીળા ચપકવનના થઇને, રભા (કદલી) ને આલિગન કરીને તેના ગર્વથી ઘનસાર કે કપુર તેના જીરાને નાશ થઈ છે આ શીતળ મદ સુગધમય વાયુ મળીને ધીરજવાનની ધીરજ હરણ કરી શકે છે

ઉક્ત નાયિકાની સખી પ્રત્યે ઉક્તિ છે કે—પૂર્વે કહ્યા પ્રમાણે પવને મળીને અમારી ધીરજ હરણ કરેલ છે અર્થાત અમારો પ્રિયતમ પરદેશ ગયો છે માટે અન્ય નાયકને મેળવ એમ ગુઢપણે કહે છે તથી હેતુ અલકાર—અહીં ચદનાદિ ઉદ્દીપન વિભાવ છે ધીરજનુ હરવુ અનુભાવ અને ધીરજ હર્યાનો વિષાદ તે સચારી તિ થાય—તેથી અગ શ્રગાર છ અગીહેતુ ભુષણ અપૂર્ણ

વિનોદ વાટિકા

નિસ્પૃહિ રાજાની અવધિ

ઉજ્જયિની નગરીમા ભતૃહરિ અને વિક્રમાદિત્ય નામે બે સહોદર રાજકુમાર હતા પુર્વજન્મના પુણ્યથી તેઓ બને પવિત્ર શાંત દયાવાન અને સસારથી વિરક્ત હતા કેટલેક કાળે તેઓનો પિતા મરી ગયા પછી ભતૃહરીને રાજ્યની ઇચ્છા ન હોવા છતા મત્રીઓએ સમજાવીને તેને રાજ્યાસન ઉપર બેસાર્યો રાજાએ મત્રીઓને આજ્ઞા કરી કે જનોએ રાજ્યનુ સુખ ભોગવવુ જોઇએ પણ જે સુખ કોઇ દીવસે ન ભોગવ્યુ હોય એવુ સુખ જ ભોગવાય માટે એક વાર ભોગવાઇ ગયેલુ સુખ ફરી મને ભોગવાવજો ના પછી મત્રીઓએ તે પ્રમાણે કરતા કરતા રાજનીતિમા ચતુર રાજાએ શત્રુઓનો નાશ કરતા અપરાધિઓને શીક્ષા કરતા અને પ્રજાનુ પાલન કરતા એક વર્ષ વહ્યુ એક વર્ષ પુરૂ થતા મત્રીઓ બોલ્યા કે, હે મહારાજા! રાજાએ ભોગવવી જોઇએ એવી અને શાસ્ત્રથી નિષિદ્ધ નહિ એવી સર્વ વસ્તુઓ આપ ભોગવી લીધી છે માટે હવે આપે તેજ વસ્તુઓ ફરી ભોગવવી લેશો નહિ ભોગવાયલી એવી વસ્તુ બાકી રહી નથી

માટે આપને કેવી રીતે ભોગ ભોગવવો તે વિશે આના કર્તા ભર્તૃહરિએ કહ્યુ કે, જો ભોગવાએલનો ફરી ભોગ કરીએ તો ભોગનો અંત આવેજ નહિ અને પુરૂષને સંતોષ મળેજ નહિ કહ્યુ છે કે—

येन संवत्सरो दृष्ट सकृत्कामश्च सेवित ।
तेन सर्वमिद दृष्ट पुनरावर्तते जगत् ॥ १ ॥
भोगेनापि न भोगेभ्यो यस्येच्छा विनिवर्तते ।
तस्य प्राणान्तिको रोगा स्तृष्णा केन निवार्यते ॥ २॥

અર્થ—જેણે એક વર્ષ જોયુ અને એક વાર કામસુખ સેવ્યુ તેણે સર્વ જોઈ લીધુ કેમકે વર્ષ પછી આ જગતની બીજી આવૃત્તિ થવા માંડે છે, ૧

ભોગવતા છતા પણ જેની ઈચ્છા ભોગમાથી નિવૃત્ત ન થાય, તે પુરૂષનો પ્રાણાંતિક (પ્રાણની સાથેજ જાય એવા) રોગ જે તૃષ્ણા, તેનુ કોણ નિવારણ કરે ? ૨

પછી તે પરમ વૈરાગ્યવાન રાજા સઘળા રાજ્ય સુખનો ત્યાગ કરી રાજ્ય સન વિક્રમાદિત્યને સોંપી પોતે તપોવનમા જઈ તપ કરવા લાગ્યો પ્રતિદિન પદ્માસન બાધી સુષુમ્ણા માર્ગે ષટચક્રનુ ભેદન કરી ગર્ભમા રહેલાની પેઠે બાહ્યનુ જ્ઞાન મુકી દઈ પરમાત્માના સાક્ષાત્કારથી પરમ આનંદમય સમાધિમા રહેવા લાગ્યો એક વખત સમાધિમાથી નિવૃત્ત થતા અવકાશ જોઈ પોતાની વલ્કલવસ્ત્રની ફાટેલ જગ્યાને વામના સોયા વડે શીવવા લાગ્યા તે વખતે તેને સમાધિમાથી નિવૃત્ત અને અવકાશવાળો જોઈ તેના વૈરાગ્ય અને તપથી પ્રસન્ન થયેલા નારાયણ ભગવાને પાર્વતીના સાથમા આવી કહ્યુ કે, હે ભર્તૃહરી ! તુ માગી લે ન છે હુ તને પ્રસન્ન થયો છુ માટે માગ ત્યારે ભર્તૃહરિ બોલ્યા કે—

नाऽहं सागर संयुता वसुमतीं मायुर्न कल्पाऽयुतम्
न स्वर्गं न सुरागना न च पद पौरंदर कामये
निष्कामस्य कुतोऽर्थिता परिहृताऽर्थित्वाय दान श्रुत
स्त्व दाताऽसि जगत्प्रभो यदि तदा देह्यर्थिने वाछितम्

અર્થ — હુ સમુદ્ર પર્યંત પૃથ્વીને, દશ હજાર કલ્પ પર્યંત આયુષ્યને, સ્વર્ગને, દેવાંગનાને, કે ઇંદ્રની પદવીને ઇચ્છતો નથી નિષ્કામને અર્થિપણુ (માગવા પણુ) ક્યાથી હોય ? અને જેણે અર્થિપણાનો ત્યાગ કર્યો તેને દાન ...

નું કામનું ? માટે હે પ્રભુ ! તમે જો દાતા હો, તો જે માગતો હોય તેની ઇચ્છા પૂર્ણ કરો.

ભગવાન બોલ્યા, હે પુત્ર ભર્તૃહરિ! તું નિષ્કામ છે તોપણ હું અનેકનો નાથ ઇચ્છા પુર્ણ કરવા આવ્યો છું તો મારા પણ વરદાન દેવાના વચનની મા ઠવા સારૂ તારે કાંઇ પણ માગવું જોઇએ.

ભર્તૃહરિ આ વખતે વાઘના સોયામાથી આજનો રેસો જેનાવડે તેઓ સાધતા હતા તે નિકળી જતા વારવાર મથતા હતા છતા પરોવાતો નહોતો તેથી બોલ્યા કે હે પ્રભુ! આપની આજ્ઞા જ્યારે અતિક્રમ કરવા યોગ્ય નથી તો હમણા હું આ કંથા સીવવા ઇચ્છુ છુ માટે આ સુયાના નાકામા દોરો તુરત પેસી જાઓ.

ભગવાને કહ્યુ કે હે પુત્ર! તને ધન્ય છે હવે આવ મારા જ્યોતિસ્વરૂપમાજ લીન થઇ જા પછી તે ભર્તૃહરિ રાજા સાક્ષાત્ સાયુજ્ય મુક્તિ પામ્યા.

એક જાપાની સ્ત્રીની સ્વદેશ ભક્તિ!

રૂશીયા અને જાપાન વચ્ચે લડાઇ જાગી ત્યારે જાપાને દરિયાઈ લડાઇમા ફતેહ મળતા ખુશ્કી માર્ગે આગળ વધવાની ગોઠવણ ઘણા વિચારપૂર્વક ગી ગખી હતી પણ જાપાનનો એક લશ્કરી અમલદાર લોભે લક્ષણ ભુલી ચાલીસ હજાર પાઉંડને ખાતર પોતાના દેશનુ હિત વેચી પોતે દેશદ્રોહી અને રાજદ્રોહી બન્યો હતો એટલે કે તેણે ૪૦૦૦૦ પાઉંડ લેઇ પોતાને મળેલો ભરમ રૂશીયન જાસુસોના વચને જણાવી દીધો હતો સ્વદેશનુ સત્યાનાશ કરવાનુ કામ કરી મેળવેલા પૈસા લેઇ તે હરખાતો હરખાતો પોતાને ઘેર આવ્યો અને દ્રવ્યનો ઢગલો કરી ગણવા લાગ્યો કદિ નહિ જોયેલા એટલા બધા પૈસા જોઇ તેના નિર્દોષ છોકરા ખુશી થતા હતા અને પોતાના બાપની પાસે આનંદથી રમતા હતા એવામા તેની સ્ત્રી ત્યા આવી પહોચી, તેણે આટલુ બધુ દ્રવ્ય ક્યાથી અને કેવીરીતે મેળવ્યુ તે વિશે પુછતાજ પતિએ હર્ષભેર ઉમંગમા આવી જઠ ખરી વાત જણાવી દીધી અને પોતે કેવો સુખી થશે તે કહેવા લાગ્યો આ અમલદાર અને સ્વદેશ હિત છેક વાત સાભળી એ સ્વદેશભક્ત સ્ત્રી ચમકી ઉઠી અને પોતાના પતિને ધીટકાર આપ્યો પછી તે ધોધમાર વરસાદમા પણ પાસેના પોલીસથાણા ઉપર ગઇ, અને પોતાના પતિના મહા પાપની વાત જાહેર કરી દીધી પછી તે ઘર તરફ દોડી અને તેની પુઠે સિપાઇઓ તથા તેમનો અમલદાર ગયા છોકરા હજુ ઘરમા રમતા હતા પણ તેમના કમભાગ્ય પિતાએ પોતાની દગલ બાજીની વાત બાયડીને મોઢેથી સાભળ્યાથી દેશદ્રોહના મહાપાપના પશ્ચાતાપથી આપઘાત કર્યો હતો અને બાજુમા પેલી અધમ રસ્તે મેળવેલી દોલત રગદોળાતી

પડી હતી સિપાઈઓ લામને તપાસતા હતા તેવામા પાસેના ઓરડામાથી કોઈની વેદનાનો અવાજ આવ્યાથી તેઓએ ત્યા જઇ જોયુ તો પેલી દેશભક્ત અને પતિવ્રતા સ્ત્રી શુગળાઇને મરણ પામી હતી આ બનાવની લશ્કરી અમલદારોને ખબર આપતાજ થયેલી યોજના રદ કરી લડાઇને લગતા તદન નવા નકશા તૈયાર કરવા માડયા ધન્ય છે તે સ્વદેશ ભક્ત સ્ત્રીને! કે જેણે જાપાનનો જોસ અને જશ જાળવી રાખ્યા

આપણા ભારતવર્ષમા પણ આવી સ્વદેશભક્ત સ્ત્રીઓ અનેક થઇ ગઈ છે મહાભારત કાળમા વિદુલા, કુંતી, દ્રૌપદી, વિગેરે સ્ત્રીઓ તેના જ્વલત દ્રષ્ટાન્ત છે તેમજ મુસલમાની વખતમા પણ અનેક રજપુત મહિલાઓના નેક ટેક ઇતિહાસમા સુવર્ણાક્ષરે નોધાયલા છે

કાવ્ય વિનોદ.

હસતા હસતા કરે કર્મ પણ ભોગવતા રોવુ પડશે

હરિગીત છંદ

અનેક જન્મના પુણ્ય સચયે ઉત્તમ માનવ દેહ મળ્યો,
ભરતખડની પુણ્ય ભૂમિમા એ પણ પુણ્ય નમૂનો ફળ્યો,
છતા છોડી વર્ણાશ્રમ ધર્મો અવળા કર્મો આચરશે,
હસતા હસતા કરે કર્મ પણ ભોગવતા રોવુ પડશે

સ્નાન ધ્યાન આદિ ષડ્કર્મો છોડી શુ દમભર દોડે !
નાસ્તિક બની કા નિજ ધર્મની સુખદ શાસ્ત્ર આજ્ઞા તોડે !
ધર્મ કર્મનો મર્મ જાણતા છતા પાપ પથ જે પડશે,
હસતા હસતા કરે કર્મ પણ ભોગવતા રોવુ પડશે

અસત્ય વાત ઉચરિ છેતરી ઠગાતા સુખ મનાતા,
ચાર દિવસની ચટકીમા ભટકી લટકી સુખ મળ ખાતા,
અવર કાજ ખોદે ખાડો પણ તેમા તે પોતે પડશે,
હસતા હસતા કરે કર્મ પણ ભોગવતા રોવુ પડશે

ઠગ બાજીનો ઠાઠ વધાર્યો મિલકત પરની ચોરિને,
કર્યો વધારો ઘરમા પણ તે ભાવિનો ભય છોરિને,
છાનુ રહેશે છેક અહિ પણ ચિત્રગુપ્ત પોથી ચડશે,
હસતા હસતા કરે કર્મ પણ ભોગવતા રોવુ પડશે

અવિચારી વ્યભિચારી બનીને દુ ાચારમા ગચે છે,
મ ટ મમ મ ર ઠાગી મદમસ્ત થઈને નાચે છે
પણ એ અ ના નથી તાના આ ધ ધે જોગ જશે,
હસતા હસતા કરે કમ પણ ભોગવતા રોવુ પડશે

રિબને તાવી રિબાવી ધન લુંટીને પુલાયા
દુરાચારમા ખર્ચ્યાં ામ એ વળી વધારી નિજ કાયા
જણાય ના જરિયે આ મમ ને દેવટ મ ત શુ મ પરશે,
હસતા હસતા કર કમ પણ ભોગવતા રોવુ પ ે

પસ્તાવાનો સમય આવશે પાછળની ગીન પ તા
ળી, જશે મ મનનો મઘળો છેવટ આખો દિ ના,
ની ુ માથુ ધરી હાથથી શરમ માથુ ધરવડશે,
હસતા હસતા ર કમ પણ ભોગવતા રોવુ પડશે

—o—

સૌંદર્યવતી શ્વેતાંગ રાક્ષસી.

(એક અંગ્રેજી વાતાનો અનુવાદ)

(ગતા થી ચાલુ)

તે માવચેન વયેવો હરામખોર જો હુ તેના ઉપર વખતસર ન કુદ્યો હોત તો મ્હારા ઉપર ફાવી ગનો હોત પણ મે મ્હારા હાથમાનો લોઢાનો સળીયો ફે ી દીધો તના સોળતીનો છરો જે તેના હાથમાથી પડી ગયો હતો તે ઉચકી લીધો અને તેના ખભામા તે ઘોચી દેવામાટે મા ઃ શરીરનુ સમતોલપણુ જાળવવા મના ર કર્યો પણ ક વા કરતા મ્હેલુ હમેશા સહેલ હોય છે તેણે મને ઝનુનીપણે પ ડ્યો અને મ જબુત બાથ ભીડી અમારી જીદગીમાટે અમે જગલી બીના ની પે લડતા લડતા આાઘીગમ અને તેઘીગમ ઘસડાઈ જવા લાગ્યા તે મારા કરતા નાઇ ઢુ ો હતો પણ મારા કરતા વધારે ચાલાક અને ફુ તીમા કેળવાયેલો હતો અમે બ ને અગ્નિ ઝરતી આખોથી શ્વાસ ભરાઇ જતા હાફતા હાફતા, એક બીજાની ગરદનો અમારા હાથોથી પકડીને આમ તેમ, ઉચે નીચે, અને ગોળ ચકરમા ફરતા જતા હતા અને દરેક પળે વહાણની બાજુની કિનારી તરફ વધારે ને વધારે પાને ઘસડાયે જતા હતા

આ સઘળી કુસ્તી જોકે એક પળ પુરી તો નહિ લબાઇ હોય છતા

જાણે જુગના જુગ વિતી જતા હોય તેમ જણાતુ હતુ હુ નબળો પડતો જતો હતો મને મ્હારા હરીફની ધિક્કારપુર્ણ ગોળ આંખોમાંથી નિકળતી દ્રષ્ટિથી મે જોયુ કે તે આ બાબત જાણતો હતો પણ તેના સ્થાનની સલામતી નહોતી એટલે ભાગ માનાએ આવી વહાણને એક ખબરાવી દીધી કે બીજીજ પળે અમો બને તુતક ઉપર આળોટી પડ્યા અને પરસ્પર બાથ ભીડી ઉપર હાથ કરવા માટે હાફતા હાફતા પ્રયાસ કરવા લાગ્યા તેમ છતા હુ જે રીત પડયો હતો તે જોતા હવે મારી તરફેણમા લાભ સમાયલો હતો અને તમારે ખાત્રી રાખવી કે તેનો લાભ લેવાનુ હુ ચુકયો નહિ તેના ઉપર ચડી જઈને તેના પર તેનુ શરીર હાલી ચાલી ન શકે તેમ બેસી મે મારા હરીફનુ ગળુ એક હાથે પકડયુ અને બીજો હાથ પાછો ખેચી તેની બે આખોની વચેના ભાગ—ભમર ઉપર મારા સઘળા જોરથી એક મુક્કો લગાવી દીધો અને તેનુ ધારેલુ પરીણામ તુરતજ આવ્યુ મ્હારા હરીફ લોહી ચુતો બેભાન થઈ પડયો

પછી લથડતા પગે હુ ઉભો થયો અને આજુ બાજુ નજર કરી તુતક ઉપર ચાર શબો પડયા હતા તેમાના ત્રણ (વહાણની પાછળની બાજુનો ચઢીયાતો ભાગ) ની કીનારી નીચે જ્યા તેઓ મરણ પામ્યા ત્યાજ ઉંધા પડયા હતા, એક મસ્તુલ પાસે આગળ ત્હેની ખોપરી ભાંગી ગયેલી અને મગજ બ્હાર નિકળી ગયેલો એવી હાલતમાં અને ચોથો રીતસર ચડે તેવી સ્થિતિમા— એક બીજો લકડ કા મરી નીચે મૃત્યુની પીડામા તેના અવયવો વકાકાર થઇ ગયેલા અને તેના મ્હોમાથી લોહીના કોગળા ઓકતો પડયો હતો વધારે શોધ કરતા મને જણાયુ કે મ્હારો નોબતી એક બીજા ખારવાને દબાવીને તેને નાસી જવાનો પ્રયત્ન કરતો અટકાવવાને મ્હોટી જણ પ્રમાણેની ખાની રીવાલ્વર વડે ધમકી આપતો હતો

‘ હુ ધારૂ છુ કે આપનો હાથ હવે ઉપર આવ્યો છે ’ જાણે કે તેના જીવનનો રોજ દિવસ તે આવી જાતના મામલા ગાળવાને ટેવાયલો હોય તેવી શાન્તિથી તે બોલ્યો, “ તમે મહેરબાની કરીને પેલો દોરડાનો ટુકડો મને આપશો ? મ્હારે આ નફટ ખારવાને તે જાતે હાથમા આવ્યો છે ત્યારે મુશ્કેટાટ બાંધી લેવો જોઇએ ’

“ ખરેખર, તે તો ટોળીનો નાયક છે ” તેના બનાવેલુ કામ બતાવતા હુ બોલી ઉઠયો, “ તે માણસ તમે મને બતાવ્યો હતો તે જ નહિ કે ? ’

“ તમારૂ કહેવુ સત્ય છે તે તેજ છે

“ અને હવે તે તમારા હાથમા સપડાયો છે તો તેની શી વ્યવસ્થા કરશો ? ”

મ્હારે આ બાબતમા જો કાંઇ કહવાનુ રહેતુ હોય તો ફક્ત એક જ મ
નમુણ દગી અને લાબુ રોગ, જુઓ! બાગબાર થયુ ને? હવે હુ ધારતો નથી
કે તમે વધારે મુશ્કેલીમા આવો "

એમ કહી તે ઉભો થયો તે માણસને ગોળુ ખવાની દે વી દીધો અને
પછી મ્ હારી તરફ ફર્યો

" ભલા માણસ, તમે જખમી થયા છો " લોહી કવાથી ટપકે છે તે
જોવા માટે મને ગોઝઆમારમા ફેરવતા તે બોલી ઉઠયો

અને જો કે ઉશ્કેરાયનો હોઇ તે વાત ત ન વિસરી ગયો હતે છતા
જખમી થયેલો હતો / મ્હારા ડાબા હાથના માસાવ ભાગમાથી ગોળી આરપાર
નિકળી ગઈ હતી અને તેમાથી વહેના લોહી વડે મ્હારી ચારણી બાય પલળી
ગઇ હતી

મ્હારા મિત્રે, કોઇ તેનામા બાગેજ પાડી શકે એવી સફાઇથી મ્હારો ડગલો
ઉતારી નાખ્યો અને બદીયાનની બાય ફાડી નાખી જખમ ખુલ્લો કર્યો પછી જ્યા
ઉભો હતો ત્યા / ઉભા રહેવાનુ કહીને ઝખમ ધોવા માટે પાણી લેવા માટે
તે ગયો તેમ છતા મે તેને પાછો વળતા જોયો નહિ કારણ કે હવે ઉશ્કેરણીનો
જુસ્સો જતો રહ્યો હતો અને પ્રબળ બેભાનીની અસર મ્હા ઉપર વધતી જતી
હતી મ્હારી આખે નમૂ ધોળો થઈ જતો જણાયો અને જાણેકુ તુરત મ્હા
જેથી મરી જતુ જણાયુ છેવટે મ્હાર પગો લથ વા લા ગ્યા નાનશક્તિ ગુમ
થવા લાગી અને ધબ દેતો કે નીચે પ ડ્યો

જ્યારે હુ ફરી સાવધ થયો ત્યારે હુ તાર ાની બાધેલા ચકરવાના
છાયા તળે સગાની થપ્પી ઉપર સુતેલો હતો મારો સોબતી જેનુ નામ મને
પાછળથી માલમ પડયુ કે વાલ્યર્થ હતુ તે પોતાના હમેશાના સુખતાના ભાવ
વાળા ચ્હેરાપર વિલક્ષણ ગભી ભાવ ધારણ કરીને મારી આ ગુમા ગુઠણભ ડીયે
પડેલો હતો

" હવે તમને કેમ છે? " પાણીનો પ્યાલો મ્હારા હોઠ પાસે ધરતા તેણે
પુછયુ

મે આતુરતાથી પાણી પીધુ અને પછી જવાબ આપ્યો કે " હવે જરા
ઠીક જણાય છે પણ અશક્તિ ઘણી છે "

" અહા, તે પરિણામ મે ધાર્યુ / હતુ " તેણે ફરી ખાત્રી આપતા
જવાબ આપ્યો, " તમારૂ જેટલુ લોહી વહી જવા સભવ હતો તે જોતા આ
કાંઇ વધારે ખરાબ થયુ નથી તેથી આપણે ખુશી થવુ જોઇએ તમારે હિમત
રાખવી હવે તમે તુરતજ સારા થઈ જશો

" નવું કાંઈ બન્યું છે ? "

" કાંઈ બન્યું નથી નિસંશયપણે આપણે જીત મેળવી છે તમારા કામમાંથી હું છુટો થાઉં કે તરતજ ટોળીમાના બાકીનાઓને બોલાવી લેઉં અને વહાણને ફરી રસ્તામાં હંકારવાનું કરૂં આપણે હવે બીનકુલ ટાઈમ ગુમાવવા નો નથી "

" હવે મને પુરતી રીતે આરામ છે ફક્ત હવે મને મારી જાતનું રક્ષણ કરવા માટે કાંઈક, કદાચ અકસ્માત થાય તો જરૂર પડે માટે આપો "

" તમારી પોતાની રીવોલ્વર આ રહી તે ટ્યો તે મે સામેના શીળીયાટા રહે ના હરામખોર પાસેથી પડાવી લીધી છે મે તેને કરીને ભરી છે તેથી, જો તમને જરૂર પડે તો છ ગોળી બ્હાર—બાકીના ત્રણ માણસોમાના દરેકને માટે બબ્બે બ્હાર— સુધી નુકસાન કરી શકશો "

તેની પોતાની રાઇફલ ભરેલ તે બરાબર ભરેલી છે કે કેમ તે જોવાને દ્રષ્ટિ કર્યા પછી તે તુરત ઉપર ગયો અને સંતાયલા હતા તેઓને જો તેઓ પોતાના જીવ બચાવવા ચાહતા હોય તો બાહાર નિકળવાનું ચીનાઈ ભાષામા કહ્યું તેના કથનના પ્રત્યુત્તરમા ત્રણ માણસો ભાખડભડયા બહાર નીકળ્યા અને હારબંધ ઉભા રહ્યા તેમની સાથે સમજુતી સબંધી કેટલુંક ભાષણ કર્યા પછી મને જણાયું કે તેણે તેમને આતુરતા પૂર્વક કેટલાક પ્રશ્નો પુછયા અને તેને જે પ્રત્યુતર મળ્યા તે ખાતે તે ઘણોજ ગભરાટમા પડયો તેને જે કહેવાનું હતું તે સઘળું તે જ્યારે કહી રહયો ત્યારે તેણે કાંઈક ચીજની શોધ કરવા માંડી અને તે ન જડતા તેમને છોડી તે મ્હારી પાસે આવ્યો મારી સાથે કાંઈ પણ બોલતા પહેલા તેણે તુતક પરના શઢો આમતેમ ફેરવી જોયા અને તેમ કર્યા પછી વધારે ગભરાટમા પડેલો જણાયો

" શું હકીકત છે ?" મે પુછ્યું, " શું હજી આપણે વધારે મુશ્કેલીમા છીએ ?"

" મને ભય છે કે તેમજ છે તે લુચ્ચો શેતાન, લડાઈ કેવું વળણ લે છે તે જોઇને અને મારી તરફના વેરના બદલાથી ડરી જઇને, દરીયામા કુદી પડ્યો છે અને તેથી કરીને વહાણ હંકારનાર તેવો મ્હારા શિવાય એક પણ માણસ રહયો નથી આ ઉપરાંત ખોરાક અને પાણીનો જથ્થો— જે, જો આ મુશ્કેલીની બાબત ન બની હોત તો આપણી જરૂરીયાત માટે પુરતો હતો તે હવે ફક્ત બે ત્રણ કે ચાર દિવસ ચાલશે છતા વણુંત્યા સુધ પહોંચવાની હાયપીટ કરવી નિરર્થક છે હવે આપણી પાસે જે કાંઇ છે તેનો કરકસરથી ઉપયોગ કરવો એ ઉપરાંત આપણે કાંઈ વધારે કરી શકતા નથી હવે તે એકલીજ આશા રાખો કે —

વહાણની શોધમાં આપણે છીએ તેને તુરતજ પકડી પાડીએ

" અને તે વળી કયું વ ાા ?

' કેમ, આપણને ટાપુ ઉપર દોઈ જવાનું છે ત વકાણ બીજું કયું વ હાણ હોઈ શકે ?

" આપણે જાઇ વહાણની શોધમાં હોવાના મ્હને ખ્યાલજ નહોતો '

" વારૂ આપણે શોધમાં છીએ અને એમ લાગે છે ્ હજુ આપણે કે ટલોક સમય શોધમાં રહેવુંજ પડશે

આ પ્રમાણે ો નલા તેણે સુકાનનો કબજો લીધો વહાણનું મ્હો ગાળા ા રમાં તેના રસ્તે ફેર યું અને હવે અમે વધારે પશ્ચિમ દીશા ભણીના નવા ર ને કારતા હતા

એક સરખી ાળ ભ લી સ્થિતિમાં અમે હલા ના મ્ના પસાર કર્યા અને નો પણ અમે આ ળ હંકાયે ાયા ગમી સખત હતી— બપોર થતા પવન પડી ગયો અને તે વખત સમુદ્રની સપાટી તેના તરફ દ્રષ્ટિ કરવી પાર મુશ્કેલ જણાય તેવી—ઉ ાજેલા રૂપા જેવી બની રહી પણ જે ાણની શોધમાં અમ હતા તેણે અમારી દ્રષ્ટિને અભિનંદન આપવાનું કંઈ ચિ હ ન બતા યું ફક્ત એકાદ બે દેશી વહાણો ઘણે ુર પૂર્વમાં અને એ મોટી સ્ટીમર ઉત્તર દ્રષ્ટિ મર્યાદામાં દેખાયા

આ શોધ કોઈપણ રીતે આનંદ નહોતી અને લગભગ આખી વખત મે મારી જાતને આ સફરનું સાહસ ખેડવાનું માથે લીધાની મૂર્ખાઈ કયા માં ઠપકો આપ્યો મારા પસ્તાવામાં ઉમેરા કરવાને મારા હાથમાં હજુ ઘા દર ્તું હતું અને જોકે મારા મિત્રે મારી સગવડ ખાતર બાંધેલ ચંદરવા વડે સૂર્યના તાપમાંથી મારૂં રક્ષણ ચોક્સ પ્રમાણમાં થતું હતું છતાં તૃષાની વેદનાથી હું પીડાવા લાગ્યો મધ્યાન્હ કાળ નમ્યો–સૂર્ય પશ્ચિમ તરફ જરા નીચે ઉતર્યો અને તેમ છતાં હજુ પવન નિકળ્યો નહિ આ ભય ર વહાણ જેનો દેખાવ ઠ અને અસહ્ય ક્ટાળા ભરેલો લાગતો હતો તેના ઉપર હજુ એક બીજી રાત્રિ ગુજારવાનું અમારા ભવિષ્યમાં લખાયલું હોય તેમ જણાયું અંધકાર છવાતા તે વહાણ ભુતોથી ભરપુર હોય તેમ લાગતું હતું કારણ કે હમણાના કજીયામાં મરણ પામેલ ખલાસીઓના શબોની ચીતરી ચડે તેવી હાજરી જોકે હવે વહાણ ઉપર નહોતી છતાં તેમનું જે ચિત્ર મ્હારા મગજમાં અંકિત થયેલું હતું તે કોઇ પણ રીતે ભુંસાઇ શકતું નહોતું

અપૂર્ણ

मातस्त्व त्वदपकजद्वयरजो मुद्राक कोटीरिण-
स्ते देवा जयसगरे विजयिनो नि सकमके गता
देवोऽह भुवने न मे समइति स्पर्धा वहत परे
तत्तुल्य नियत यथाऽसुरिमी नाश व्रजति स्वयम्

શ્રી અંબિકા વિજય.

પુસ્તક ૧૧ મુ   ભાદ્રપદ, પુર્ણિમા, ૧૯૭૦   અંક ૫ મો

રત્નરૂપ મનુષ્ય જીવાત્માને બોધ

સોરઠા

શ્રેયસ્કર સત્સંગ, ગત સત્કર્મે સાંપડયો,
સારે આ ભવરંગ, લાભ ન ખોતો રતનિયા
પૂર્વ જન્મ અવસાન, શુદ્ધ વાસનામા હશે,
ગરવુ ગણી જ્ઞાન, રસબસ રહેજે— રતનિય
કઠણ ભોગવી કેદ, જનની કેરા જઠરમા,
છૂટયો જો એ ખેદ, ભવ ભવ ભટકયો— ”
મતલબનુ મરાણ, આ દુનિયા છે અટપટી,
ખટપટ કેરી ખાણ જાણ જરૂર હે—
બેધારી તલવાર, જાતા વળતા કાપતી,
ગાફલ ખાશે માર, ચાલ ચેતિને— ”
જો શ્રી સમર્યો હોત, મોઘુ પામત મોક્ષપદ,
મળત જ્યોતિમા જ્યોત, લટકત નવ તુ— ”
મુક્તિ પુરીનુ દ્વાર, માનવ તનુ મનાય છે,
તે પામી આ વાર, ખોટ ન ખાતો— ”
આ ભવસિંધુ નાવ, માનવ વપુ વિણ અવર ના,

તેનો લેવો લ્હાવ, તક એવી નહિ— રતનિયા
પશુ પક્ષી અવતાર, જો પામર પામ્યો હત
બુદ્ધિ વિના લાચાર, બ યો હોત તુ— ”
બાલપણુ ભાર, પગ વિન કેવો હતો
ઢ ર દેવા તૈયાર, થાતા પડતો— ”
ભૂખ દુઃખનુ ભાન, તુજને નહોતુ તે ઘડી,
માન અને અપમાન, જરા ન જાણે— ”
ઘડી ઘડીમા માત, ખાસ ખબર લેતી હતી
સત્ય સગુ સાક્ષાત, આ જગમા એ—
તુ બાળક બળહીન, પણ વાત્સલ્ય વડે બધા
જ ત્હારે આધિન, ભનુ ભાગ્ય તુજ— ”
રમત ગમતનો નાદ મનને ઘેરી રાખતો
જમવાનુ પણ યાદ, કદી ન આવે— ”
ખાવાની કઇ ચીજ, તે પર તારો પ્રથમ હક
બાળપણાનુ બીજ, એ ફળ આપે— ”
મલકાવે મુખરંગ સુખ થાયે માબાપને
ઉપજે હર્ષ અભંગ, તે પણ તુથી— ”
કુડ કપટની જાળ બાળપણે બાંધીય ના,
એ વિશ્રાંતિ વિશાળ, મન ધરે તુ— ”
વય વધિ થાય કિશોર, વિદ્યા સાધન સાધજે,
તનમનનુ એ જોર વ્યર્થ ન કરતો— ”
સુખ કર મિશ્રી ભાવ રમત અને ભણતર તણો
એ આનંદી લ્હાવ, લેજે રસથી— ”
કેવળ રમત રમે ... દુઃખિયા જે થયા
જોજે તુ જગ ખેલ સત્ય શીખવા— ”
નવી કાંઠા ચડનાર પકવ ઘડે મરને મથો
ગાડે નહિ ગમાર, પસ્તાયે પછી— ”
વિદ્યા સાથે વેર સદ્ગુણથી પણ સ્નેહ ના,
કમ પડો એ ઢેર, ગણુવો ત્હારે— ”
યૌવન મદ છલમય, ત્રિયા પારકી તાકતો,

ઘરથી તૃપ્ત ન થાય, શ્વાન સમો કો— રતનિયા
વૃદ્ધ હોય માબાપ, સાન નાઠી સાઠી કહે,
ભૂલી ખાતો થાપ, નર્ક કીટ બનિ— ,,
પડ રિપુને સન્માન, હિતકર સમજી હેતથી,
આપે છે નાદાન, ગુણહીણા ખળ— ,,
જરા ગ્રસુમે શીર, અલ્પ ખ્યાલ આવે નહિ
થઇ શાણાનો પીર, ખાતો ઠોકર— ,,
હજુ બાજી છે હાથ, ચેતાવુ છુ ચેત લે,
અનુસરશે સત્પાથ, તો જગ જીત્યો— ,,

દેવી તત્વ દીવાકર

(ગતાકથી ચાલુ)

શકર સાથેના યુદ્ધમા અધકની એ દશા થતા તેને ત્રિશુળમા વિધાયલોજ છોડી દઇ બચેલા દૈત્યો પાતાળમા નાસી ગયા એ આપણે ઉપર કહી ગયા છીએ ત્યાર પછી તેના ખાલી પડેલ રાજ્યાસને અગાઉનો રાજા પ્રલ્હાદ બેસીને રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો તેવામા કોઇક કાળે ભૃગુના પુત્ર મહા તપસ્વી ચ્યવનમુનિ નર્મદામા વ્યાહૃતીશ્વરના તીર્થમા નહાવા ગયેલા તેમા જળમા પડતા એક મહા ભયકર ઝેરી નાગે તેમને પકડયા અને પાતાળમા લઇ ગયો ત્યા તેમણે વિષ્ણુનુ સ્મરણ કરતા નાગ ઝેર રહિત થઇ ગયો અને મુનિને પણ તેણે છોડી દીધા પાતાલમા મુનિ ફરતા ફરતા નાગ લોકોના અને દાનવોના મોટા પુરમા ગયા પ્રલ્હાદે ત્યા તેમને જોઇ પૂજા કરી અને પુછીને ખાત્રી કરી કે તેઓ દેવો તરફ ના કોઈ જાસુસ નહોતા પછી ધર્મમા પ્રીતિવાળા પ્રલ્હાદે પૃથ્વી ઉપરનુ કયુ તીર્થ ઉત્તમ એ વિશે પુછતા ચ્યવન મુનિએ જવાબ આપ્યો કે —

" જેઓના મન, વાણી અને કાયા પવિત્ર હોય તેઓને પગલે પગલે તીર્થ છે અને મેલા ચિત્તવાળાઓને તો દીકટ દેશથી પણ ગગા અત્યત અપવિત્ર છે પ્રથમ જો મન પાપરહિત થઇ શુદ્ધ થયુ હોય તો સઘળા તીર્થ પવિત્રતા આપે છે હે દૈત્યોમા ઉત્તમ ! ગગાના કાઠામા સર્વ સ્થળમા નગરો, વ્રજ, આકર, ગામ અને નાહાના ગામડા ઘણા ઘણા છે ભીલ્લ ભિન્ન, મછીમાર, હુણ, વગ, ખસ અને મ્લેચ્છ લોકના પણ નિવાસ છે એ લોકો પરબ્રહ્મ સરખુ ગગાનુ

જળ નવદા પીએ છે અને પોતાની ઇચ્છાથી ત્રણે સમયમાં તેમાં સ્નાન પણ ક◌ે તો પણ તેઓમાથી કોઇ પણ શુદ્ધ મન વાળો થતો નથી જેઓના ચિત્ત વિષયોથી દૂષિત થયેલા હોય તેઓને તીર્થનું ફળ શુ થાય ? માટે મનની શુદ્ધિ પ્રથમ જોઇએ હવે ઉત્તમ તિર્થોના નામ કહુ છુ પ્રથમ તો નમિષારણ્ય પવિત્ર છે, ચક્રતીર્થ અને પુષ્કર તીર્થ પણ પવિત્ર છે પૃથ્વિમા બીજા તિર્થ પણ અસખ્યાત છે અને પવિત્ર પણ ઘણા છે ”

ચ્યવન મુનિના વચન સાભળી પ્ર હ્લાદે નમિષારણ્યમા જવા મન કર્યુ મોટા મોટા દૈત્યોને સાથે લેઇ નિષ્પાપ નૈમિષારણ્યમા આવી ત્યા પરમ આનદથી નાહ્યા ત્યાર પછી ત્યાના તીર્થોમા ફરતા ફરતા સર્વપવિત્ર સરસ્વતી નદીને દેખી સરસ્વતીના જળમા નાહવાથી મહાત્મા પ્રહ્લાદનુ મન અતિ પ્રસન્ન થયુ અને ત્યા વિધિપૂર્વક સ્નાન દાનાદિક કર્યુ

એ પ્રમાણે ત્યા તીર્થવિધિ કરતા પ્રહ્લાદે પોતાની નજીકમા મોટી છાયા વાળો એક વડ જોયો બીજા અનેક જાતના ઉત્તમ બાણો પણ દીઠા ક જે ગૃધ્ર પક્ષીની પાખોવાળા તીવ્ર શીનાથી સજેલા અને બહુજ ઉજ્વળ હતા તે જોઇ પ્રહ્લાદે મનમા વિચાર કર્યો કે ' આ ઋષિઓના પવિત્ર આશ્રમમા અને મહા પવિત્ર તીર્થમા આ બાણો કોના હશે ? આ પ્રમાણે વિચાર કરતા હતા તેવામા તેણે કાળીઆરના ચામડાને ધરનારા અને ઉંચા જટા ધરવાળા નરનારાયણ મુનિને દેખ્યા એઓની પાસે શાર્ઙ્ગ અને પિનાક નામના ઉત્તમ લક્ષણવાળા સુદર બે ધનુષ્ય અને અખુટ બાણવાળા બે ભથા પડ્યા હતા ધર્મના પુત્ર બે મહા યશસ્વી નરનારાયણને ધ્યાનમા બેઠેલા જોઇ દૈત્યોના રાજા પ્રહ્લાદે ક્રોધથી રાતી આખો કરીને કહ્યુ કે –

તે તમો આ ધર્મને નાશ કરનાર શો ઢોંગ માડ્યો છે ? આ સસારના તીવ્ર તપ તપના અને ધનુષ્યનુ ધારણ એ બન્ને સાથે રહેના સાભળ્યા નથી કળિયુગ આવશે ત્યાર આવુ થશે પણ સત્યયુગમા આ બન્ને વાતોને વિરોધ છે બ્રાહ્મણોને તો તપ કરવુ યોગ્ય છે તેમા ધનુષ્યનુ ધારણ કેવુ હોય ? આતો ઢોંગ છે તમો કે જેઓ ક્રિયા ભ્રષ્ટવાળા છો તેમને તો વમનુ આચરણ કરવુ યોગ્ય છે

આ પ્રમાણે પ્રહ્લાદનુ વચન સાભળી નરે કહ્યુ કે ' હે દૈત્યના રાજા ! આ મારા તપની તને ચિંતા કેમ થઈ ? સામર્થ હોય તો જે પુરૂષ જે કરે તે સઘળુ તનાથી થઇ શકે છે હે મૂઢ ! જગતમા પ્રખ્યાતિ પામેલા અમો, બન્ને કામ કરવા સમર્થ છીએ તારા જેવાને તપમા અને યુદ્ધમા સામર્થ ક્યાથીજ હોય ? તુ તારી ઇચ્છા પ્રમાણે તારે માર્ગ ચાલ્યો જા અહીં તુ બકવાદ શામાટે કરે

છે ? તુ કે જે મોહ પામેલો છે તે બ્રાહ્મણોની અલૌકિક શક્તિને જાણતો નથી સુખની ઇચ્છા વાળાએ બ્રાહ્મણોની ચર્ચા ન કરવી જોઇએ ’

“ હે તપસ્વીઓ !” પ્રહ્લાદ બોલ્યો, “ તમારી બુદ્ધિ મદ છે તમો વૃથા ગર્વથી મોહ પામેલા છો હુ દૈત્યનો રાજા અને ધર્મની મર્યાદાનો પ્રવર્તાવનાર જીવુ છુ ત્યા સુધી આ તીર્થમા અધર્મનુ આચરણ થવુ યોગ્ય નથી હે તપસ્વી! યુદ્ધ કરવામા તારી શક્તિ કેવી છે તે હવે બતાવ ”

“ દાનવ ! ’ નરે ઉત્તર આપ્યો, ‘ તારો જો એવોજ વિચાર છે તો ભલે મ્હારા સાથે યુદ્ધ કર હે અધમ ! આજે હુ તારૂ માથુ તોડી નાખીશ કે ફરી કદી તને યુદ્ધ કરવાની ઇચ્છાજ ન થાય ”

નરનુ વચન સાભળી પ્રહ્લાદે તે બને તપસ્વીઓને જીતવાની પ્રતિજ્ઞા કરી ધનુષ્યની દોરીનો ટકાર કર્યો નરે પણ ક્રોધથી પ્રહ્લાદ ઉપર બાણોની વૃષ્ટિ શરૂ કરી—

અપૂર્ણ

શ્રી કાશિકા તીર્થ માલિકા

(લેખક—ક્ષેમશકર વિરેશ્વર શાસ્ત્રી ભાવનગર)

(ગતાકથી ચાલુ)

शुद्ध त्रिलोचनेशश्च सन्धनन्देश्वरौ शिवे ॥
गज विनायकेशो वै गुणदो गौतमेश्वर ॥ २४ ॥

હે શિવે ! શુદ્ધ ૯૬ ત્રિલોચનેશ્વર ૯૭ સધેશ્વર ૯૮ નદેશ્વર ૯૯ ગજવિનાયકેશ્વર અને ખરેખર શુભગુણના દેનાર અથા ત્રિગુણના નાશ કરનાર ૧૦૦ ગૌતમેશ્વર છે ૨૪

पुण्यद पुष्पदन्तेशो महाँस्तत्र महीश्वर ॥
देवि नलकुबेरेशस्ततश्चास्त्यधमेश्वर ॥ २५ ॥

હે દેવિ! ત્યા આગળ પુણ્યના દેનાર ૧૦૧ પુષ્પદન્તેશ્વર, મહાન ૧૦૨ મહીશ્વર ૧૦૩ નલકુબેરેશ્વર અને પછી ૧૦૪ અધમેશ્વર છે ૨૫

दिवोदासेश्वर शुद्धो दालभ्येशश्चतत पर ॥
पवित्र पापभक्षेशो मदभक्षेश्वरस्तथा ॥ २६ ॥

तिलभाण्डेशवाणेशौ विख्यातौ तत्र पार्वति ॥
इति ते शिव नामानि कथितानि मया मुदा ॥ २७ ॥

હે પાર્વતિ ! ત્યા શુદ્ધ ૧૦૫ દિવોદાસેશ્વર અને ઉત્તમ ૧૦૬ દાલભ્યેશ્વર, પવિત્ર ૧૦૭ પાપપ્રશમેશ્વર તથા ૧૦૮ મહબળેશ્વર અને પ્રસિદ્ધ એવા ૧૦૯ તિલભાણ્ડેશ્વર ૧૧૦ બાણેશ્વર છે આવી રીતે મે હર્ષથી તમોને ૧૧૦ શકરના નામ કહ્યા ૨૬–૨૭

अथ शैवनाम्ना हि वर्ग शुभो वै ।
श्रुत पापहर्त्ता सदा क्षेमकर्त्ता ॥
अपि स्नानपुण्यप्रद पाठतश्च ।
धरास्वर्गजैर्माननीयो वरो मे ॥ २८ ॥

મનુષ્યો અને દેવોને માનનીય મારૂ વરદાન છે કે—શુભ એવો આ શિવ નામનો વર્ગ જો સાભળ્યો હોય તો પાપને હરનાર અને સદા ક્ષેમનો કરનાર છે વળી પાઠ કરવાથી ગંગાસ્નાનના પુણ્યને દેનાર છે ૨૮

इति श्रीकाशीखण्डान्तर्गत सक्षिप्त काशिका तीर्थ मालिकाया श्री पार्वती चन्द्रशेखर सवादे शिवनाम गणनाख्यो द्वितीयो ऽध्याय ॥ २ ॥

ઇતિ શ્રીકાશીખડાતર્ગત સક્ષિપ્ત કાશિકા તીર્થ માલિકામા શ્રી પાર્વતી શેખરના સવાદમા શિવ નામ ગણના નામનો દ્વિતીય અધ્યાય સપૂર્ણ થયો ॥ ૨ ॥

तृतीयोऽध्याय ॥ ३ ॥

श्री शौनक उवाच

तत किं कथयामास शङ्कर स्वा प्रिया पुन ॥
कथयाशु कथा सूत ! श्रोतु सत्वरते मन ॥ १ ॥

અધ્યાય ૩ જો

શ્રીશૌનક બોલ્યા — હે સૂત ! ત્યારપછી શકર ફરીવાર પોતાની પ્રિયાને

શુ કહેતા હના તે સાભળવાને સારૂ અંતઃકરણ ત્વરા કરે છે માટે જલદી કહો ૧

श्री सूत उवाच

शृणु शौनक भद्र ते मुनिवर्गयुतस्य वै ॥
सावधानतया वच्मि चन्द्रशेखरभाषितम् ॥ २ ॥

શ્રી સૂત બોલ્યા — હે શૌનક ! મુનિવર્ગસહિત તમારૂ કલ્યાણ થાઓ શંકરનુ કહેલ કહુ છુ તેને સાવધપણાએ સાભળો ૨

श्री पार्वत्युवाच

भक्तभक्तिवशगो यदि स्यास्त्वम् ।
कथ्यतां किमपि तीर्थकदम्बम् ॥
जायते मम मनोऽधिकतृष्णम् ।
कान्त ! ते शुभवच श्रवणाय ॥ ३ ॥

શ્રી પાર્વતી બોલ્યા — હે કાંત ! જો તમો ભકતોની ભકિતને વશ હોતો મને કાઇંક પણ તીર્થ સમૂહને કહો કારણ કે આપના શુભ વચન શ્રવણ કરવાને માટે અંતઃકરણ અતિ તૃષ્ણાવાળુ થાય છે ૩

श्रीचन्द्रशेखर उवाच

हे प्रिये ! त्यजसि किं द्रढधैर्यं वाच्म्यहं सकलकुण्डगजास्यान् ॥
भैरवान्निखिलसूर्यसमूहं केशवाकृतिचयं तव मूर्त्तीः ॥ ४ ॥

શ્રી ચંદ્રશેખર બોલ્યા — હે પ્રિયે ! તુ શામાટે અધીરી થાય છે હુ તને સર્વ કુંડોને, ગણપતિઓને, ભૈરવોને, સર્વ સૂર્યસમૂહને, વિષ્ણુમૂર્તિઓને, અને તારી મૂર્તિઓને (દેવીઓને) કહુ છુ ૪

चत्वारिंशच्च कुण्डानि वक्ष्यामि ते प्रयत्नतः ॥
ज्ञानदा ज्ञानवापीचौंकारगङ्गा च पुण्यदा ॥ ५ ॥
वरणा दण्डखातं च ज्येष्ठाकुण्डं शुभप्रदम् ॥
द्रौपदीकुण्डमीशानि शुद्धं गन्धर्वतीर्थकम् ॥ ६ ॥

હે ઇશાનિ ! પ્રથમ પ્રયત્નથી તુને ૪૦ કુટો કહી આપુ છુ જ્ઞાનપ ૧ જ્ઞાનવાવ અને પુષ્યનંદ ૨ ઓમરગગા ૩ વરણા, ૪ દડખાત, શુભનંદ ૫ જ્યોત ૬, ' ાપીકુ અને શુદ્ધ ૭ ાધવતીથ છે ૫—૯ અપૂ

કાવ્ય વિનોદ

(લેખક—મણિલાલ કરૂણાકર મ્હેતા)

ભજન (૧)

શુ સાર આ સસારે, મન મુરખ કાંઈ ન વિચારે—ટે
માત તાત સૌ સ્વારથના છે ભગીની ભ્રાત તેવા સમજી લે,
તુ અવ તારા ધારે મન મુરખ—
તન ધન સંપતિ ને સુત ાગ, નહીં કે તુ મારા મારા,
કોઇ ામ ના વે તારે, મન મુ ખ—
શ્રી હરીનુ નમરણુ નથી રતો ફોટી આંખે નીશદીન ફરતો
શીર મોતનો ભય ભારે મન મુરખ—
મણી માધવનુ ધ્યાન ધરી લે સ્વર્ગે જવાના સાધન કીને,
વ્હાલાજી આવે વારે, મન મુરખ—

ભજન (૨)

નભુ લે ભજરે જાવુ સઘળુ તજ મનવા
જુઠી જગ જાળ છોડી પ્રભુ લે ભજી ટેક
જઠરે તુ કોલ કરીને પ્રસવને પામ્યો અ યા
બાળ લીલામા ભૂ યો ભૂધર જીરે મનવા જુઠી—
જુવાનીમા યુવતી સ ગે મોજો તે માણી અલ્યા
વિસાયા વનમાળી સ્મૃદ્ધિ ઉવટી સજીરે મનવા જુઠી—
વૃદ્ધ થયો ને તને વ્યાધિઓ વળગી અ યા
સ્હાય શી રીતે થાય, હવે હરજીરે મનવા જુઠી—
મણી કહે રામ નામ રટને તુ પામર પ્રાણી
હારેલી બાજી તા હાથે છે હજીરે મનવા જુઠી—

ગઝલ

ાના મને સ ાા વ્હાલા, સબધી સ્નેહીઓ હાલા,

ન કોઈ કાંઇ લૈ જાયે, બધુ અહીંયાજ રહી જાયે,
મમત બાંધે મુરખ મોટા, બધા છે ખ્યાલ તુજ ખોટા,
ચતુર વિદ્વાન પણ ચુક્યા, ન કાળે કોઇ ને મૂકયા

વજીરોને અમીરોને, ગરીબોને ફકીરોને,
નૃપાલો શાહ સાહેબને, અબળ બળવાન વીરોને,
યુવાનો બાળને વૃદ્ધો, તરૂણનો સાથ જો સઘો,
સ્મશાને સર્વ જઇ સુમ્યા, ન કાળે કોઇને મૂક્યા

હજારો રક્ષકો રાખી, જગતમા દક્ષતા દાખી,
લડયા રણમા બની શૂરા, કર્યા કઈ દુશ્મનો પુરા,
બળે ધ્રુજાવતા ધરતી, દુહાઈ દેશમા ફરતી,
ચિતા કરી કાષ્ટમા પુકયા, ન કાળે કોઇ ને*મૂક્યા

ન સમજે શુદ્ધ વાણીને, સુતો શુ ? સોડ તાણીને,
ખલકનો ખેલ ખોટો છે, શીરે યમ દંડ મોટો છે,
મણી નજરો નજર જોયા, ગુણી બહુ હાથથી ખોયા,
ગ્યા ના કોઈના રૂકયા* ન કાળે કોઇને મૂકયા,

પૂર્વકાલના બ્રાહ્મણોની

શાસ્ત્રપરાયણતા અને નિર્વાહનુ નિશ્ચિન્તપણુ

શ્રી દેવ્યધામનિવાસી શ્રીમત્પરમહંસ પરિવ્રાજકાચાર્ય શ્રીકૃષ્ણાનંદ સરસ્વતીના આ શબ્દો આપણા અંતઃકરણમા કોરી રાખવાસરખા છે કે શાસ્ત્રજ્ઞાનમા પરાયણતા એજ બ્રાહ્મણવર્ણનુ બ્રાહ્મણપણુ છે વ્યવહારમા તો માત્ર પ્રાણનિર્વાહ પદ્ધતિથીજ વર્તી બ્રાહ્મણે શાસ્ત્રીય વિચારોથી લોકકલ્યાણ કરવાનેજ પોતાના જીવનનુ ખરૂ કર્તવ્ય સમજવુ જોઇએ હાલના બ્રાહ્મણો જેઓ " લાડી વાડી અને ઘોડી " માટે આંધળી દોડ કરી રહ્યા છે તેઓના પૂર્વજો એકાંત પ્રદેશોમા વસી શાસ્ત્રીય વિચાર અને શાસ્ત્રીય આચાર માટે પોતાનુ આયુષ્ય ગાળતા હતા તેઓની એવી પ્રવૃત્તિના પ્રભાવને લીધેજ તે કાળની પ્રજા અને તે કાળના રાજાઓ તેમને શોધતા શોધતા તેમની પાસે જતા, તેમનુ શરણ લેતા અને તેમનુ સેવન કરતા હાલ ઉદરપોષણ, જિહ્વાનાચ અને ક્ષુદ્ર અભિલાષાઓથી મારાર્યા જતા, ઐહિક અને આયુષ્મિક શ્રેયને ગુમાવી બેસતા આધુનિક ભૂદેવો (!) અને મહા

* રોકયા

રાજો (!)ના પૂર્વજો ઠામિની આિની કામનાઓની જાગમા કદી પણ ફ્રુમાઇ રહેતા નહિ, ધનધામના પતીંગોમા લેવાઈ રહેતા નહિ અને મિષ્ટાનાજ ઓડકાર ખાઇ અછીઅછી થતા પેટપર હાથ ફેરવ્યો જેને જીવિતસર્વસ્વ પામી ચુકયા કે સ્ત્રી પુત્રાદિકને માટે અન્નવસ્ત્રના ગેઠી કોઠા ભરી મૂકયાથીજ ભવની ભાવઠ ભાગી ઈ એવુ તેઓને સ્વપ્ન પણ આવતુ ન હતુ આને લીધેજ તેઓના યશ આજસુધી ગવાય છે આ કારણથીજ તેઓ પ્રાતઃસ્મરણીય છે સર્વ દેશોની પ્રજામાના ન્યાયી બુદ્ધિમાન પુરૂષો આ હેતુથીજ આર્યાવર્ત્તના બ્રાહ્મણો મહાસમર્થ હતા એમ કહેછે અને આથીજ આપણે સૌ આજ માનપુરઃસર તેઓના દૃષ્ટાત લઈ સત્યમાર્ગે ચાલવાનો તથા બીજાઓને સત્યમાર્ગે ચલાવવાનો કોઇ કોઇ વખતે અભિલાષ ધરી આનદ માનીએ છીએ

આજે આપણે બહાના દઇએ છીએ કે અમે શાસ્ત્રવિચાર કેવી રીતે કરી શકીએ ? શુ અમને કોઇ રાજા કે કોઇ ધનવાન ગૃહસ્થ કાઈ વર્ષાસન આપે છે? વળી અમારા શરીરને પણ સહન થવુ જોઈએ ના ! આખો દિવસ વાચવાથી, ભણ્યા કરવાથી કે વિચાર કર્યા કરવાથી અમોને ઉધરસ, અજીર્ણ, વગેરે થાય એવે વખતે કોણ આડે આવે કે કોણ અમારી રક્ષા કરે ? શાસ્ત્ર વિચાર રવાનુ તો ઘણુ અમારા મનમા પણ આવે છે પણ વખત ન મળે તેનુ શુ કરવુ ? સવારના બને તો નહાવા ધોવાનુ તરત આટોપી બે ગૃહસ્થને ત્યા જરા તેમની મરજી સાચવવા આટો લઈ ઘેર આવીએ ત્યા દશ અગિયાર તો બજી જાય પછી રસોઇ તૈયાર હોય તે જમવા બેસીએ તેમા પણ કલાક દોઢ કલાક તો જવો જોઇએ ? એમ કરતા મધ્યાહ્ન થાય એટલે કાઇ આરામ તો લેવો જોઈએ ? ઈશ્વરે માણસ બનાવ્યા છે તે કાઇ ગદ્ધાવહીતરૂ કરવાને નહિ કોઇ વખત નાત મેળો કે યજમાનનુ જમણ હોય તો વળી બપોર ત્યા રસોઈ કરવામા કે બજાર માથી માલ ઉપાવી ઉપાડી સોડે પહોચાડવામા ગાળવી પડે તે દીવસ આરામ લેવાનુ માડી વાળીએ બપોર પછી સાજ સુધીમા કાઇ આજીવિકામાટે કામધધો તો કરવોજ જોઇએ કહો આમા અમોને શાસ્ત્રીયવિચાર કરવાનો અવકાશ કયારેમળે ? બાકી અમારાથી બને છે એટલુ તો કરીએ છીએ

આપણી વિકળતાનુ આ એક અશમાત્ર દિગ્દર્શન છે આવા આવા પ્રકારની અસખ્ય વિકળતાઓમા આપણે ઘેરાઇ ગયા છીએ અને જે કાઇ આપણુ ખરૂ કર્તવ્ય છે તેને બાજુપર મૂકી બેઠા છીએ આપણે ખરડના કાકરાઓની ભારીઓ બાધવામા એટલાબધા નિમગ્ન થઇ ગયા છીએ કે ખરા રત્નોને ગુમાવી બેસીએ છીએ દુઃખદ પ્રવૃત્તિઓમા સુખની મિથ્યા આશાઓ રાખી સુખના ખરા સાધનો ને ભૂલી જઇએ છીએ આ સઘળુ બતાવી આપેછે કે આપણી બુદ્ધિ ઠેકાણેથી

ખમી ગઇ છે આપણને ભાન નથી રહ્યુ કે આપણે કોણ છીએ ? આપણે સમજતા નથી કે આપણુ કર્તવ્ય શુ છે ?

આપણે બ્રાહ્મણ છીએ બ્રાહ્મણોનુ કર્તવ્ય શાસ્ત્રીય વિચાર કરવા અને તેવા વિચારો કરી લોક કલ્યાણ કરવુ એજ છે માત્ર ઉદરપોષણ, જિહ્વાલૌલ્ય અને ક્ષુદ્ર અભિલાષાઓ એ આપણુ કર્તવ્ય નથી જિહ્વાલૌલ્ય અને ક્ષુદ્ર અભિલાષાઓ તો સવથા ત્યાજ્ય છે કર્તવ્યપરાયણ રહી શકાય એટલા માટે ઉદરપોષણ એટલે જઠરાગ્નિને કાંઇપણ આહાર આપી શાંત કરવો એટલુજ, પ્રધાન-કર્તવ્યને અંગે આપણે કરવાનુ છે પણ ઉદરપોષણને માટેજ મોટા જંગ ખોદવા અને આપણા બ્રહ્મત્વમવસ્વનો ભોગ આપી દેવો એ કોઇપણ રીતે યોગ્ય નથી પૂર્વકાળમા જેઓએ શાસ્ત્રીય વિચારો કરી લોકકલ્યાણ કરેલા છે તેઓ શાસ્ત્રીય વિચારો સિવાયની સઘળી બાબતોનો આસનિર્વાહની પદ્ધતિથી *એટલે જે વખતે જે બાબત આડે આવી તે તે બાબતનો તે વખતે જે તે કઇ ફડચો કરી નાખવો પણ કર્તવ્ય વિચારોમા ખલલ પાડનારી તે બાબતને ચામડુની માફક ચોટી ન રહેવુ એવા વિચારના પ્રાધાન્યવાળી રીતિથી તેનો નિકાલ લાવી દેતા નીચેનુ પવિત્ર દૃષ્ટાંત વાચો

વૈશેષિકદર્શનના કર્તા કણાદમુની ન્યાયશાસ્ત્રનો વિચાર કરવામા પ્રવૃત્ત રહેતા હતા એ શાસ્ત્રીય વિચારમા તેમનુ મન એટલુબધુ તલ્લગ્ન થઈ ગયુ હતુ કે તેમણે દુનિયાની બીજી બધી બાબતોતરફથી પોતાની વૃત્તિ સંપૂર્ણ વાળીજ લીધી હતી પોતાના ઇષ્ટ શાસ્ત્રીયવિચારમા સંસારના અન્ય કાર્યો તેમના મનથી વિઘ્નરૂપજ હતા વધારેતો શુ પણ ભોજન કરવાની તરખડમા વખત રોકવો એ પણ તેમના મનથી મોહોટો વિક્ષેપ હતો પોતે એકાતવાસમા પરાયણ હોવાથી ભોજન પકાવવાની તરખડ પોતાને હાથે કરવી પડે તેમ હતુ અને એવી તરખડને સ્વીકારી એટલો વખત પણ શાસ્ત્રીયવિચારનો ભોગ આપવો એ તેમના મનથી બહુજ ભારે પડી ગયુ બીજી તરફ જો ક્ષુધાની બાધાને શાંત કરવામા બેદરકાર રહે તો તેથી આરોગ્ય લથડે અને આરોગ્ય લથડતા મનની ઉપર કાંઈ ખરાબ અસર થાય એટલા માટે ક્ષુધાની બાધાના પ્રમાણમા પેટમા કાંઈ કાંઇ અનાજ નાખવુ જોઇએ એમ પણ તેમના મનમા આવ્યુ તેથી ક્ષુધાની બાધા પણ ન નડે અને પોતાના પ્રધાન કર્તવ્યમા વિક્ષેપ પણ ન પડે તે માટે એ મુનિએ એવી ગોઠવણ કરી કે આજુબાજુના કોઇ ભદ્રજનો ભક્તિભાવથી કાચા ધાન્ય કણ આપી જાય તે એક વલ્કલના કટકામા રાખી મૂકવા માડ્યા અને મધ્યાન્હકાળ સુધીના પોતાના નિત્યકર્મને પહોંચી લઇ પછી જ્યારે પોતાના ઇષ્ટવિચારમા એકાગ્ર મનથી સ્થિર આસને બેસે ત્યારે પેલી ધાન્યકણની પોટલી પોતાની બાજુમા રાખે પોતાના કર્તવ્યમા ગુલતાન થઇ જતા જો યાદ ન આવે તો એક બે દીવસ ઉપવાસમા

પણ ચા થા જાય અને એ નવું વિસે ઉદરમાંથી જઠરાગ્નિ ચાહિને માગી લે અર્થાત્ ક્ષુધાની બાધા જણાવા લાગે અને તેને લીધે પોતાના ઇષ્ટવિચારમાં વિક્ષેપ થતો દેખાય તો તરતજ પેલી પોટલીમાંથી થોડાક કણ ખાઈ ક્ષુધાની શાંતિ કરી પાછા પોતાના કર્તવ્યમાં લાગી જાય. આ ગોઠવણ તેમને ઘણીજ અનુકૂળ થઈ પડી અને તેથી તેમણે કયાકણ ખાઈનેજ પોતાનું જીવન વ્યતીત કર્યું. આની રીતે દાણા કણ ખાવાને લીધે તેઓ કણાદ* એ નામથી વિશ્વવિખ્યાત થયા.

આ કણાદમુનિએ ન્યાયશાસ્ત્રમાં વિશેષ નામનો એક નવો પદાર્થ સિદ્ધ કર્યો તેને લીધે તેમનું રચેલું ન્યાયશાસ્ત્ર વૈશેષિક દર્શન કહેવાયું. આ વૈશેષિક દર્શનમાં પ્રમાણગત વિચાર અતિશય ઉત્તમ રીતે કરેલો છે. જો કે વેદાંતસિદ્ધાંતને પૂર્વમીમાંસાના કેટલાક ભાગોની પેઠે એનો પણ કેટલોક ભાગ અનુકૂળ નથી તો પણ એમાંના પ્રમાણગત વિચારને વેદાંતસિદ્ધાંત તેમજ અન્ય સિદ્ધાંતો પણ બહુ આદરપૂર્વક આવકાર આપે છે. એ દર્શનના પહેલા અધ્યાયમાં સમવાયસંબંધથી સંબદ્ધ સઘળા પદાર્થોનું કથન, બીજા અધ્યાયમાં દ્રવ્યનિરૂપણ, ત્રીજા અધ્યાયમાં આત્મા અને અંતઃકરણનું લક્ષણ, ચોથા અધ્યાયમાં શરીર અને તદુપયોગિ વિવેચન, પાંચમા અધ્યાયમાં કર્મપ્રતિપાદન, છઠ્ઠા અધ્યાયમાં શ્રૌતધર્મનું વિવેચન, સાતમા અધ્યાયમાં ગુણ અને સમવાયનું પ્રતિપાદન, આઠમા અધ્યાયમાં જ્ઞાનની ઉત્પત્તિ અને તેના મૂળ કારણ વગેરેનું પ્રતિપાદન, નવમા અધ્યાયમાં બુદ્ધિવિશેષનું પ્રતિપાદન, અને દશમા અધ્યાયમાં આત્માના ગુણભેદનું પ્રતિપાદન કરવામાં આવ્યું છે.

કણાદ મુનિએ પોતાનો સિદ્ધાંત જણાવ્યો છે કે વેદવિહિત ધર્મના પાલનથીજ સ્વર્ગ અને મોક્ષ એ બન્નેની પ્રાપ્તિ થાય છે, અર્થાત્ ધર્મદ્વારમાં પેસી કર્મમાર્ગમાંજ અટકી રહે તો સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ થાય છે અને ધર્મદ્વારમાં પેસી તત્ત્વજ્ઞાન પામેછે તો મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાયછે. એમાંથી ગમે તે મેળવવાને વાસ્તે ધર્મની તો પહેલી જરૂર છે. ધર્મના સેવનવગર એ બેમાંથી એક પણ પામી શકાતું નથી.

કણાદમુનિના નામથી આયુર્વેદસંબંધી નાડીવિજ્ઞાન નામનો એક નાનો સરખો પ્રકરણગ્રંથ પ્રખ્યાત છે. એમાં તેઓ જણાવે છે કે આ આયુર્વેદ પ્રથમ શ્રી મહેશ્વરે બ્રહ્માને આપ્યો, બ્રહ્માની પાસેથી ઇંદ્ર શિખ્યા અને ઇંદ્રની પાસેથી એ જ્ઞાન મને મળેલું છે.

---

* कणान् अत्तीति कणादः

આવી રીતે કણાદમુનિ આયુર્વેદના વિચારમા પણ કૃતશ્રમ હતા એમ જ ણાયછે પણ તેમની ખરી નામના તો ન્યાયશાસ્ત્રને લઇનેજ છે એમના વૈશેષિક દર્શનપર અસ઼ખ્ય પ ડિતોએ પરાકાષ્ઠાનો શ્રમ ઉઠાવ્યો છે અને એને અનુસારે અનેક નાના મોટા ગ્રથો લખાયા છે

કણાદમુનિનુ આ દૃષ્ટાત આપણને શુ જણાવે છે? એજ કે તે કાળના બ્રાહ્મણો વિદ્યા અને ધર્મના સેવનમાજ નિમગ્ન રહેતા એ પ્રધાન કર્ત્તવ્યનેજ સર્વાશે જાળવી લેતા અને તે સિવાયની બધી બાબતોમા ગમે તેમ ચલાવી લેતા જ્યારે આજ આપણે વિદ્યા અને ધર્મનુ સેવન કરવાની બાબતોને જેમ તેમ ચલાવી લઇએ છીએ અને તે સિવાયની બીજી બધી બાબતોનેજ સર્વાશે જાળવવા ના વલખા મારીએ છીએ આજે દિવસ ઉગ્યાથી આથમ્યા લગી જમણની પાછળ ઢેંગન થવુ હોય તો તે આપણે ખુશીથી કબુલ કરીએ છીએ, આજીવિકાના ક્ષુદ્ર લાભ ને માટે મોટી મારપછાડ ઉગ્ર આવેશથી કરી મૂકીએ છીએ, વિષતુલ્ય પરિ ણામ લાવનારા વિષયાભિલાષોમા વેગથી વધતા જઇએ છીએ અને નાત જાતના મકૃતીયા મમતમા આખુ જીવિત અર્પણ કરી દઇએ છીએ પણ વિદ્યાના કે ધર્મના સેવન માટે થોડો ઘણો વખત મેળવવાનુ પણ આપણાથી બની શકતુ નથી તથા વિદ્યાની કે ધર્મની વાત નિકળે છે ત્યા આપણને બગાસા આવવા લાગેછે અને કોઇ આપણને ગમે તેટલા પડકારે તોપણ આપણુ મન જરાપણ અકુરિત થતુ નથી આ વાત શુ આપણે વિચારવાજેવી નથી? તમો થોડા તો થોડા ગમે તેટલા અશે શાસ્ત્રીયસસ્કારોથી સપન્ન બનો જેથી તમારા સતાનોમા તમારો એ ગુણ ઉતરી તેઓ શાસ્ત્રિયસસ્કારોથી વિશેષ સપન્ન થાય બ્રાહ્મણો જેમ જેમ શાસ્ત્રીયસ-સ્કારોથી સપન્ન થતા જશે તેમ તેમ તેઓ પોતાની પૂર્વની પ્રશસ્ત સ્થિતિને પાછી હાથ કરી શકશે આ સિદ્ધાતને તો કોઇ સહૃદય અનિર્બાધ્યજ ગણશે શ્રી વિદ્યા દેવી, ધર્મ અને એ બન્નેના મૂળ પ્રવર્ત્તક શ્રી વેદનારાયણ સર્વ બ્રાહ્મણોને સન્મતિ આપી તેમને શાસ્ત્રીય આચાર વિચારો તરફ દોરી તેમનુ તથા તે દ્વારા સર્વ મનુ ષ્યોનુ કલ્યાણ કરો એમ સર્વનિયતા સર્વેશ્વરના ચરણકમળમા પ્રણામપુષ્પાજલિ સાથ અમારી પુન પુન પ્રાર્થના છે તથાસ્તુ!

(બ્રાહ્મણ)

ઇનામની કવિતા

નાત્રેના ગાદપૂર્તિ એક પખવાડિયા અંગે અમારા ગ્રાહકોમાના જેઓ પુરી ને મોકલશે તેમાથી આનંદ કવિતાઓમા મુકાબલે જેની કવિતા સર્વોત્તમ સરસ જણાશે તેને "કૃપાળદેવ અને શક્તિદેવી" નામે અતિહાસિક નોવેલ ઇનામ તરિકે આપવામા આવશે

" ઘોડી મારે ઘોડીને "

ગાડુભૂના વિદ્યાવિલાસ માટે આ યોજના છે તો તેમા સર્વ વિદ્વાન બધુઓ રસથી ભાગ લેશે એમ આશા રાખવામા આવે છે

અધિપતિ

કવિપ્રિયા

(લેખક— કુંવર શ્રી ચત્રસિંહ નવલસિંહ ક્ષત્રિય— રાજકોટ)

ગતાકથી ચાલુ

જો અભાવ યોગી હોય અને નાયકનો મિલાપ થયો ન હોય અને આની રીતે કહે તો વિમનસ્કા નાયિકા જાણવી

अभाव हेतु—सवैया

जान्यो न मै मद यौवनको उतर्यो कब कामको काम गयोई,
छोडयो न चाहत जीव जोरि कलेवर छाडि दयोई,
आवति जाति जरा दिन लीलति रुप जरा सब छीलि गयोई,
केशव राम ररौ न ररौं अन साधेही साधन साधु भयोई,

કોઇ એક વૃદ્ધ પુરૂષની તેના સખા પ્રત્યે ઉક્તિ છે કે— મ્હારી જુવાનીનો મદ ક્યારે ઉતર્યો તેમજ કામની કાયશક્તિ ગઇ તે કાંઈ મ્હારા જાણવામા આવ્યુ નહિ જીવ આ શરીરનો ત્યાગ કરવા ચાહતો નથી પણ બળે શરીરનો ત્યાગ કરી દીધો અથવા શરીરે બળનો ત્યાગ કર્યો જરા અવસ્થા (વૃદ્ધપણ) દિવસોને ગળ્યે જાય છે— વખતને ટુંકો કરે છે અને રૂપ હતુ તે બધુ જરા અવસ્થા ગળી ગઇ શ્રી રામ નામનુ રટણ (સ્મરણ) કર્યા વિના અને મયમા

હિ કાઇ પણ સાધન સાધ્યા સિવાયજ સાધુ થઇ ગયો

પ્રશ્ન — આમા પ્રથમ વિભાવના કેમ નહિ ? કારણકે વિના સાધ્યે સાધુ થયો અકારણાતર પણ છે માટે દ્વિતિય જોઇએ

ઉત્તર — નિબલ બલ રહિત જે જરા અવસ્થા તે કારણ છે તેને અન્ય ની સહાયતા પ્રાપ્ત થઇ નહિ માટે વિભાવના

भावअभाव—सवैया

जा दिनतें व्रषभान ललीहि अली मिलये मुरलीधर तेही,
साधन साधि अगाधि सवे बुधि सोधि जे दुत अभूतनमेहीं,
ता दिनतें दिनमान दुहूनकि केशव आवति बात कहे हीं
पीछे अकाश प्रकाश शशी चढि प्रेम समुद्र बढे पहिलेहीं

સખી પ્રત્યે સખીની ઉક્તિ કે — હે સખી ! જે દિવસથી તે વ્રષભાનવ ની શ્રી રાધીકાજીનો મુરલીધર શ્રીકૃષ્ણચદ્ર સાથે મેળાપ કરી આપ્યો છે, અને અગાધ બુદ્ધિ વડે શોધેલા સાધન સાધી અભૂત એટલે નહિ બને તેવુ દ્રુતકમ કર્યું છે, તે દિવસથી હર હમેશ તે બનેને માટે એવી વાતો ચાલે છે કે, ચદ્રપ્રકાશ તો આકાશમા પાછળથી થાય છે પણ તે પહેલાજ પ્રેમ સમુદ્રમા ભરતી થાય છે- વધી જાય છે

આમા સખીએ મેળવી આપ્યા તે સ્વભાવ અને ચદ્રોદય વિના પ્રેમસમુદ્રની ભરતી તે અભાવ

રસ અનુકુળ વિકારને ભાવે કહેવામા આવે છે અને અનુચિત રતિભાવ જેટલા તે અભાવ તો આહિ બનેને મુખચદ્ર જોવાની ચાહના છે તેથી પ્રેમ સમુદ્રનુ વધવુ તે અનુચિત ભાવ, માટે ભાવ અભાવ બને થયા અને બનેના હેતથી હેતુ

अथ विरोधाभास लक्षण—दोहा

वरणन लगै विरोधसो, अर्थ सवै अविरोध,
प्रकट विरोधामास यह, समुझत सवै सुवोध

વર્ણન કરવામા વિરોધ લાગે પણ સઘળો- અર્થ અવિરોધ તે પ્રગટ વિરોધા ભાસ સુષ્ટ બુદ્ધિમાન સમજે છે

उदाहरण—कवित

परम पुरुष कु पुरुष सग शोभियत,
दिन दानशील पैं कुदानहीं सो रति हे;
सुरज कुल कलश राहुसो रहत सुख,
साधु कहे साधु परदार प्रिय अतिहे,
अकर कहावत धनुष धरे देखियत,
परम कृपाल पै कृपाण कर पतिहे,
विद्यमान लोचन ह्वै हीन वाम लोचननि,
केशव दास राजा राम अद्भूत गतिहे

શ્રી રામચંદ્રજી મહારાજની અદ્દભુત ગતિનુ વર્ણન કરવામા — પોતે પરમ પુરૂષ હોવાછતા કુ પુરૂષ સગ શોભે છે તે વિરોધ પરતુ કુ એટલે ભૂમિ તેના પુરૂષ એટલે ભૂપતિઓના સાથમા શોભે છે અથવા કપિ રીછના સગમા એ દિવસ દિવસે દિવસે દાનશીલ હોવા છતા કુદાનમા પ્રીતિ એ વિરોધ પરતુ કુ એટલે ભૂમિ તેના દાનમા પ્રીતિ એ અવિરોધ

સૂર્ય કુળના કળશ છતા રાહુથી સુખ રહે છે તે વિરોધ પણ રાહુ એટલે રાજમાર્ગ અર્થાત્ સુમાર્ગમા રહેવાથી સુખ માનવામા આવે છે એ અવિરોધ સાધુ પુરૂષો કહે છે કે સાધુ છો છતા પરદારા અતિ પ્રિય છે એ વિરોધ પણ પર એટલે ઉત્કૃષ્ટ,એવા સ્ત્રી જે સીતાજી અતિ પ્રિય છે એ અવિરોધ

અકર કહેવાયો છો છતા કરને વિશે ધનુષ્ય ધારણ કરેલુ દેખાય છે એ વિરોધ પણ અકર એટલે કોઇને દડદાતા નહિ એ અવિરોધ પરમ કૃપાળુ છતા કૃપા નહિ એ વિરોધ પણ કૃપાણ એટલે ખડ્ગ જેઓના કર વિશે છે તેઓના તો સ્વામી છો એ અવિરોધ

બે નેત્રો વિદ્યમાન છે છતા વામનેત્ર હીન એ વિરોધ પરતુ વામ એટલે પર સ્ત્રી અથવા વિષમ દ્રષ્ટિવાન, તેના સામે હીન દ્રષ્ટિ છે અથવા વામ એટલે ટેરા લોચનવાળા રાવણાદિને હીન એટલે નાશ કરેલો છે (એ અવિરોધ) એવી શ્રી રામચદ્રજી મહારાજની અદ્દભૂત ગતિ છે અપૂર્ણ

સૌંદર્યવતી શ્વેતાંગ રાક્ષસી

(એક અંગ્રેજી વાર્તાનો અનુવાદ)

(ગતાંકથી ચાલુ)

સૂર્ય જ્યારે દ્રષ્ટિમર્યાદા નિચે અદ્રશ્ય થઇ ગયો ત્યારે સમુદ્રની સપાટી ઉપર મહાન શાંતિ વ્યાપી રહી અને તેનો ફક્ત કોઇ કોઇ વખતે ડોલ તથા બીજા લાકડા કામના ઘસણના અવાજથી ભંગ થતો હતો ધીમે ધીમે અમારા ઉપર અંધકાર છવાઇ ગયો, પ્રથમ થોડા તારા આકાશમા દેખાયા અને ત્યાર પછી અસંખ્યાબંધ–અગણિત તારાઓથી આકાશ આચ્છાદિત થઇ ગયુ પણ હજી પવન જરાપણ નહોતો અને અત્યાર સુધીમા મ્હારી તૃષાની વેદના ટોચે પહોચી હતી આશરે સાત વાગે મ્હારો સોબતી મ્હારા હોઠ પણ ભાગ્યેજ ભિંજાઇ શકે તેટલુ છતા મ્હારા હીરાઓ કરતા વધારે કિંમતી–પાણી એક નાના પ્યાલામા માગ પાને લાવ્યો અને મ્હે પીધુ ત્યાસુધી પ્યાલો મ્હોએ વગી રાખ્યો

" હુ કહેવાને દીલગીર છુ કે આપણી પાસે તેટલુજ પાણી હતુ " મે પાણી પીધા પછી તે ગંભીર ભાવથી બોલ્યો, " હવેથી આપણે તેના વિના ચલાવી લેવુ પડશે "

તેના શબ્દો મ્હારા કાનમા ઑતના ખીલા પેઠે લાગ્યા અને હુ પાછો તુરતજ તરશ્યો થયો હુ ધારૂ છુ કે મને સખત તાવ આવેલો હોવો જોઇએ ટુકામા હુ જાણુ છુ કે મે મારી આખી જીંદગીમા એવી શારીરિક પીડાવાળી રાત્રિ કદી ગુજારી નથી

બીજી સવારે સૂર્ય ઉગ્યો ત્યારે હુ નિદ્રાવશ હતો પણ તેના તાપે મને જગાડી અમારી સ્થિતિનો દુઃખદ ખરો ખ્યાલ મને ઉપજાવ્યો મ્હારા સોબતી હજુ સુકાન ઉપરજ હતો અને જ્યા હુ પડ્યો હતો ત્યાથી હુ જોઇ શકતો હતો કે હજુ અમે તેજ દિશામા હંકારતા હતા તેણે મને મારી તબીયતના સમાચાર પુછ્યા અને તે વધારે ઠીક બતાવવાને મે ઉઠવા પ્રયાસ કર્યો પણ ફરી પાછો બેભાન થઇ પડ્યો

હુ જ્યારે ફરી સાવધ થયો ત્યારે તુરતજ પાણી—પાણી ! પાણી ! પાણી ! ની બુમની ગુંજારવની યાદી શિવાય શુ બન્યુ તેની મને કાંઇ યાદી નથી પણ તેના એક ટીપાના બદલામા હુ સો પાઉન્ડ આપુ તેપણ તેતો મુદલ નહોતુજ

ત્રીજા પહોરના સુમારે અમારી સ્થિતિ ખરેખર ઘણીજ દયાજનક થઇ પડી.

ગમે મધળા વહાણ હંકારવાને માટે પણ નકામા થઇ પડ્યા હતા મિત્રો અને શત્રુઓ દુશ્મનાવટ છોડી નાશી ગયા એ માણસ તો તૃષાની પીડા સહન ન થવાથી દરીયામાં કુદી પડ્યો અને એવી રીતે પીડામાંથી છુટ્યો તેના દાખલાને બીજા અનુસર્યા હોત પણ પ્રતિજ્ઞા પૂર્વક જણાવી દીધું કે જે કોઇ તેમ કરવા પ્રયત્ન કરશે તો તેને તે ગોળીબ્હારથી ઉડાવી દેશે

આશરે સાડા સાત વાગે દ્રષ્ટિમર્યાદા નિચે સૂર્ય અદ્રશ્ય થયો અને તેની રવાનગી વખતેજ એ ખુશનુમા પવન લ્હેરી આવી એક કલાકમાં તો પવન લ[illegible]રી ચાલુ રહી ને તેણે સામાન્યરૂપ પકડયું ત્યાર પછી અધકાર વડે દરેક વસ્તુ અસ્પષ્ટ થતા પહેલા તુતક ઉપરના એક ચીનાની બુમથી મારો સોબતી ઉભો થઇ ગયો વહાણની કિનારીએ ધસી જઇ તેણે પશ્ચિમ તરફ તાક માંડી

" હા ! તેજ છે ! આપણે બચ્યા છીએ, ડી લોમનવિલ—આપણે બચ્યા છીએ તે કહે છે તેમ તે સ્કુનર (એક જાતની સ્ટીમર) જ છે '

તેજ વખત તે રહસ્યમય રાત્રિ દરમીયાન હુ ચોથી વખત બેભાન થઇ પડ્યો

प्रकरण ३ जुं

સૌંદર્યવતી શ્વેતાગ રાક્ષસી

જ્હેં મ્હારા નેત્ર ઉઘાડયા ત્યારે હુ મ્હારા નિ:સીમ આશ્ચર્ય વચ્ચે સુખવરિત પણે બાધેલા ચ્હદરવા નિચેના એક સુખદાયક ગુંથેલા બિછાનામાં વસ્ત્રોથી સુસ જ્જ થયેલોજ સુતેલો હતો મારા આરામગાહની ઉંચી વાસની દિવાલોને લીધે મ્હારી આજુબાજુના દેખાવમા મ્હારા પગોના કુણા શિવાય બીજુ કાઇ દેખી શકતો નહોતો પણ જ્યારે હુ બેઠો થયો અને બાજુની કિનારી પરથી ડોકીયુ કર્યુ ત્યારે મ્હારી દ્રષ્ટિએ જે પડ્યુ તે અમારા વહાણના તુતકના ખોખરા પાટિયા નહોતા પણ એક સુંદર અને સારી બાંધણીના યૉટ (એક જાતની નાની સ્ટીમર) નુ સ્વચ્છ તુતક હતુ મ્હારૂ ઝુલતુ બિછાનુ વહાણના મધ્ય ભાગે હોય તેમ જણાતુ હતુ અને મ્હેં જ્યા દ્રષ્ટિ કરી તે બાજુ ઉપરથી નિર્ણય કરતા—ચક્કર ઉપર કામ કરતો એક માણસ અને ફેરાડમાનુ પીતળકામ પાલીસ કરતા બે માણસો શિવાય—સમગ્ર તુતક ઉપર હું એકલોજ હોઉં તેમ મને લાગ્યુ આ આગબોટ કોની હશે ? આના ઉપર હુ કેવીરીતે આવ્યો હોઇશ ? અને મને આહિં આવ્યા કેટલો સમય થયો હશે ? આ પ્રશ્નોનો ઉત્તર મેળવવા જોકે મ્હેં મ્હારા મગજને ઘણો ગુંચવ્યો છતા એક પણ બાબતનો નિર્ણય મને

મળી શક્યો નહિ મ્હારી સ્મરણશક્તિએ મ્હારી સેવા સ્વિકારવાની ના –ની દીધી, અને તેથી, છેવટ થાકીને હું પાછો પથારીમાં પડયો અને ફરી એકવાર મ્હારા નેત્રો બંધ કર્યા

આ પ્રમાણે હું ભાગ્યેજ ફરી ગયો હોઈશ તે પહેલાં બીજી બાજુ ઉપર કાંઈક અવાજ સંભળાતાં હું બેઠો થઈ ગયો અને ઊંડીરીતે જોઈ તે બાજુ જોયું ત્યાં મેં જે જોયું તેનું વર્ણન હું કેવીરીતે કરૂં ? ત્યાર પછી ત્રણ વર્ષ વ્યતિત થયાં છે તોપણ, તે પળે મ્હારી સામે જે ચિત્ર હતું તેને લગતી ઝીણામાં ઝીણી વિગત પણ જાણે કે તે દ્રષ્ટાન્ત ગઈ કાલેજ બની હોય અને મ્હારી સ્મરણ શક્તિમાં સ્પષ્ટ રીતે કોતરાઈ ગઈ હોય તેવી રીતે મને સંપૂર્ણ યાદ છે

હાથ રાખવાના હાથા ઉપર એક કોણી રાખી તે નજીક હાવની કમળ સરીખી હથેલી પર હડપચી ટેકીને એક સવા । સુંદર લનના નેતરની એક લાંબી ખુરશીમાં બેઠેલી હતી તે સુંદરી એટલી બધી મનોહર અને લાવણ્ય વતી હતી કે હું સત્યને અવલંબી ખાત્રી પૂર્વક કહી શકું છું કે મારા આખા જીવનભરમાં કદી પણ તેવી રમ્યાંગી યુવતી મ્હેં જોઈ નહોતી અથવા ભવિષ્યમાં જોવાનો સંભવ પણ નથી જો કે તેણી બેઠેલી હતી અને તે કારણને લઈ હું તેની બરાબર ઉંચાઈ નક્કી કરી શક્યો નહિ છતાં મ્હારી ખાત્રી હતી કે તે સામાન્ય કરતા વધારે ઉંચી હોવી જોઈએ તેના અવયવો હું જેટલું જોઈ શક્યો તે ઉપરથી ઘાટદાર અને પ્રમાણસરના જણાતા હતા તેનું મુખ કમળ અતિશય સુંદર હતું અને તેની ભામાશો કુરંગસમાં ...ણુપયત લંબાયના નેત્રો અને દીપની શીખા સરીખી સીધી નાસિ । વધારો કરતા હતા માથાપરના શ્યામ કેશ કલાપમાં સુવર્ણ રંગી જાય અનેક શોભા ઉત્પન્ન કરતી હતી તેણે સર્વાંગે શ્વેત વસ્ત્રો પહેર્યાં હતાં તેનાં કેડશુઝ (તુતકપર પહેરવાના જોડા)અને માથા પરની પહોળી પનામાં હૅટ (ટોપી) એ બને પણ શ્વેતજ હતાં ફક્ત એકજ ચીજ આ સુંદરતાના નમુનાને આડખીલી જેવી હતી જે પ્રમાણમાં તે સૌંદર્યવતી હતી તે પ્રમાણમાંજ તેનાથી વિરૂદ્ધ ગુણવાળો એટલે બેડોળ અને બીહામણો એક પીળો બુલડોગ, પોતાના આગલા પગના પંઝા વચ્ચે માથું રાખીને લપાઈ બેઠો હતો અને તેણી નાશ કરવા ઇચ્છે તેવો કોઈ શખ્સ આજુબાજુ છે કે નહિ તેની ખાત્રી કરવા તે પોતાની લોહીની પ્યાસી ક્રુર આંખો તેણીના ચ્હેરા પર વારંવાર ફેરવતો હતો

તેણી, ખરેખર તેણીના પોતાના વિચારોમાંજ નિમગ્ન થયેલી લાગતી હતી અને ખુરસીની બાજુમાં તેણીનો જે હાથ જે લટકતો હતો તે કુતરાના માથા ઉપર ઠર્યો અને ધીમે ધીમે તેનાપર પસવારવાની પેઠે ફરવા લાગ્યો ત્યાર પછી

તેના નેત્રો ઉંચકાયા અને હુ તેણીના તરફ જોઇ રહ્યો હતો તે તેણીએ જોયુ હું જાગ્રત થયેલો છુ એમ જોઇ તે ઉઠી અને મ્હારા તરફ આવી

" કેમ, છેવટે તમે જાગ્યા કે ડૉકટર ડી નોમનવિલિ ? " તેણી હસતા હસતા બોલી અને તેણીનો સ્વર આશ્ચર્યજનક મને જણાયુ કે તેના સર્વ અંગાનુ દોવાય એ હુ જોઇએ તેના કરતા પણ તે સ્વર ઘણોજ મધુ હતો " તમે ઘણી લાંબી ઉંઘ ખેંચી બાર કલાક ! '

" બાર કલાક ! ' હુ આશ્ચર્યસહ બોલી ઉઠયો અને તેણીને માટે મ્હારા ચહેરાપર રમી રહેલા અમશ્ર ભાવ વડે મે તેણીપર દ્રષ્ટિ ફેરવી " હું બાર કલાક ઉંઘ્યો એમ શુ તમો કહો છો ? હુ ભાગ્યેજ તે માની શકુ છુ અમો તે લુચ્ચાઓના વહાણપર હતા ત્યાર પછી થોડીજ પળો પસાર થઇ હોય એમ કેમ લાગે છે ત્યારે ! અને ત્યાર પછી શુ બન્યુ છે ? જેને માટે અમે હોંગકોંગથી નીકળ્યા હતા તે આ સ્ટીમર છે ?

" હા તે આ બોટજ છે તે વહાણ દ્રષ્ટિએ પડયુ તે વેળાએજ અમો તમારે માટે ચિંતાતુર થતા હતા તમારા સોબતીએ જે હકીકત જણાવી છે તે ઉપરથી મને ભય લાગે છે કે તમોએ તે વહાણ ઉપર બહુજ હેરાનગતિ ભોગવી "

" એ અનુભવ ફરીથી લેવાની જરૂર પડે હુ જોતા નથી ' મે ગમ્મતથી જવાબ આપ્યો, આવો એકજ અનુભવ આખી જીંદગીભરને માટે પુરતો છે હુ આશા રાખુ છુ કે મારો મોબતી તેના સાહસોને લીધે કાંઇ નુકશાનગ્રસ્ત નહિ હોય

" તે બાબતનો ભય રાખવાની તમારે જરૂર નથી તેની જાતના અનુભવ લેવાને તે ટેવાયલો છે અને તમે જોયુ હશે તેમ તેની તેનાપર કાંઇ અસર થઇ નથી તે હમણા નીચે છે પણ તુરત ઉપર આવશે કે તુરતજ તેને હુ તમારી પાસે મોકલીશ હવે તમે ફરી પાછા સુઇ જાઓ અને થોડી વધારે ઉંઘ લ્યો તો ઠીક તમારે યાદ રાખવુ જોઇએ કે તમારી તનદુરસ્તી અમારા માટે ઘણીજ કિંમતી છે '

' હુ જાણતો નથી કે હુ બરાબર સમજી શકતો હોઉ પણ આપશ્રી આ આગ્રહ છે ' મે કહ્યુ ' પણ આ આગ્રહીનીએ તે પહેલા આ બોટનુ નામ અને મ્હારા બચાવ માટે કોણનો મને આશ્રય આપ્યો તેનો મ્હને કહેશો ? '

મ્હે મ્હારા મગજને ઘણુ

અપૂર્ણ

છપાય છે। છપાય છે। માટે તાકીદે નામ નોધાવો।।

।। તેરમી સદીનો ભેગ ૭ગ ।।

રતીકાન્તા યાને મેવાડની સિંહણ.

વિરત્વ વેલિકા

અગાઉથી ગ્રાહક થનાર પાસેથી ફક્ત આઠઆના પોસ્ટેજ જુદુ
પછીથી ભાગોના પોસ્ટેજ જુદુ

આ અત્યુત્તમ નોવેલ માટે વધુ નહી લખતા ફક્ત આર્યસમાજનું વીજી આર્ય પ્રકાશ પોતાના તા ૧૫-૭-૧૦ ના અંકમા શું લખે છે—" આ પુસ્તકની અંદર અમલ ઐતીહાસીક જમાનામા આપણા દેશની ક્ષત્રાણીઓ કેવી બહાદુર હતી અને રણ સંગ્રામમા તેઓ કેવું પરાક્રમ બતાવતી હતી તે સારી રીતે બતાવી આપ્યું છે હાલમા રજપુતાણીઓને જનાનખાનાની જેલમા રાખવામા આવે છે, તેના કરતાં જો પ્રથમની માફક તેમને કેળવણી આપી શસ્ત્રની તાલીમ તેમજ ઘોડેસ્વારી જો શીખવવામા આવે તો તે ક્ષત્રાણીઓ તેમજ તેની સંતતી પણ બહાદુર બને તેમા કાંઇ નવાઇ નથી નિમાલ્ય થઇ ગએલી સ્ત્રીજાતીમા મનુષ્યત્વની લાગણી પ્રગટી નીકળે એવો આ પુસ્તકનો હેતુ છે તે ઘણો ઉત્તમ છે, હમે આ પુસ્તકની ફતેહ ચ્હાઇએ છીએ વીગેરે, વીગેરે "

આ પુસ્તકની ત્રીજી આવૃતી છપાય છે માટે તાકીદે નામ નોધાવો

લેખક	નામ નોધાવવાનું ઠેકાણું,
રાજરાવ ઉપેંદ્રરાય સુંદરલાલ મુનશી	કેશવલાલ મગનલાલ દુધવાળા ઠે કાળુપુર રોડ-અમદાવાદ

અચુક તાકાત આપનારી

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

તમામ જાતની નબળાઈને દૂર કરી શરીરના તમામ ભાગને પુનઃ જીવન આપે છે કિંમત ગોળી ૩૨ ની ડબીનો રૂ. ૧ (એક) વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાઈસલીસ્ટ મંગાવો

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી
આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય
જામનગર —કાઠિયાવાડ

REGISTERED NO B 38

शाक्त प्रकीर्ण ३ अक १ लो

હિંદુસ્તાનમાં બહોળો ફેલાવો પામેલું, નાગરિકમાં તેમજ
ભવ્ય સાહિત્ય, કળાકૌશલ્ય, નીતિ, જ્ઞાન, વીગેરે સબંધી
રસમય અને બોધકરેણો ચર્ચતું અને સર્વત્ર
સન્માન પામેલું માસિક પત્ર —

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બહાર પડે છે)

પુસ્તક ૧૦ મું કાર્તિક પુર્ણિમા, ૧૯૮૬ અંક ૧ લો

અનુક્રમણિકા —

આશીર્વચન	૧	સ્નેહ સંદેશ	૧૫
એક ભક્તનું પંચાંગ		આભાર સ્વિકાર	૧૫
પંચાંગનું ટિપ્પણ	૨	નારી વિલાસ	૧૬
દેવી તત્વ દીવાકર	૪	સુદૃષ્ટિ કરેના વિચારો	૧૮
કન્યા કથા	૭	દુર રહેતા પખીન	૨૧
ગત વર્ષનું અવલોકન અને		સાહિત્ય	૨૨
આહાર સાથેનો સંબંધ	૭	આ વર્ષની ચાર ભેટો	૨૨
નુતન વર્ષની શુભેચ્છા	૧૪	ચિતોડનો ઘેરો (નાટક)	૨૫

પ્રગટ કરનાર —

માધવલાલ કુબેરજી રાવળ શાક્તધર્માચાર્ય

મેનેજર, શ્રી [illegible] સમાજ ચુડા (કાઠીયાવાડ)

(સમાજના ૧ થી ૪ વર્ગ સુધીના મેમ્બરોને પોસ્ટેજ અને ભેટ સાથે મફત)

વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથીજ રૂ ૧—૮—૦ ભેટના પોસ્ટેજ સાથે

પાછળથી રૂ ૨—૦—૦ ભેટ વીના છુટક નકલના રૂ ૦—૩—૦

શ્રી [illegible] પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ચુડા.

विज्ञप्ति —

આ માસિકનું દશમું વર્ષ કાર્તિક પૂર્ણિમાએ શરૂ થાય છે પણ આ કાર્તિક પૂર્ણિમાના અંક ગત વર્ષના છે ના આ અંકમાં જણાવેલ શરીરની બિમારીને લઈ અમો મોડો પ્રગટ થયો છે તે બાબતે સુજ્ઞ ગ્રાહકો ક્ષમા આપશે એમ અમો આશા રાખીએ છીએ અને માગશીર્ષથી અંતર નિયમિતપણે પ્રગટ કરવાનું વચન આપીએ છીએ

ગયા વર્ષની ચાર ભેટોની યોજના વધારે ખર્ચાળ હોઈ આ માસિકને અંગે નભી શકે તેમ નથી છતા માસિકની ઉન્નતિને ખાતર ગ્રાહક વધારવાની આશાથી તે યોજના આ વર્ષને માટે પણ કાયમ રાખી છે આ વર્ષની આપવા ધારેલી ચાર ભેટોનું વિસ્તારપૂર્વક નિવેદન આ અંકના ૨૨ મા પૃષ્ઠે આપેલું છે અને આ ભેટોથી સર્વ ગ્રાહકો સંતુષ્ટજ થશે એમ અમે આશા રાખીએ છીએ

ગ્રાહકોને ભેટો વી પી થી મોકલવાનું કામ યોગ્ય વખતમાં શરૂ થશે અને હાલ અમારા જે ગ્રાહકો છે તેમના તરફથી વી પી મોકલવાના ઓર્ડરની રાહ ન જોતાં યથાક્રમે વી પી કરવામાં આવશે તોપણ જો આવી ભેટોનો લાભ સંભવ નથી છતાં કદાચ કોઈ ગ્રાહકને ગ્રાહક રહેવાની ના મરજી હોય તો તેમણે વેળાસર ખબર આપવી કે જેથી નાહક ખર્ચમાં થી બચી શકાય

આ ... પરીક્ષાના તેમજ પરિચય વિનાના ટકાઉ સદ્‌ગૃહસ્થો તરફ આ અંક ગ્રાહક થવાની વિજ્ઞપ્તિ સાથે મોકલવામાં આવ્યો છે તેમજ હવે પછીના અંકો પણ ચાલુ રાખવામાં આવશે માટે જેઓને ગ્રાહક થવા ઇચ્છા ન હોય તેમણે આ અંક પહોંચેથી તુરત ખબર આપવા અગર અંક પાછો મોકલવો

આ માસિક તરફ લાગણી ધરાવનાર ગ્રાહકોને પોતપોતાથી બનતા નવા ગ્રાહકો વધારી આપવા વિનંતિ કરવામાં આવે છે

श्री शक्तिधर्मोद्धारक समाज

વર્ગ	૧ લો	પેટ્રન એકી વખતે રૂા ૫ સમાજના ...મા આપનાર સદસ્ય
વર્ગ	૨ જો	લાઇફ મેમ્બર એકી વખતે રૂા ૧ સમાજના ફંડમા આપનાર સદસ્ય
વર્ગ	૩ જો	વાર્ષિક મેમ્બર A દરવર્ષે રૂા ૫) સમાજના ફંડમા આપનાર સદસ્ય
વર્ગ	૪ થો	વાર્ષિક મેમ્બર B દરવર્ષે રૂા ૨ા સમાજના ફંડમા આપનાર સદસ્ય
વર્ગ	૫ મો	સભ્ય કોઇપણ આ વર્ગમાં હરકોઇ વખતે સમાજના શ્રી આગામી ... મંદીર ફંડમા રૂા ...ના ...આપનાર સદસ્ય

ઉપરના ચાર વર્ગના મેમ્બરોને આ માસિક તેની ભેટસાથે ફ્રી મળે છે વર્ગ ૧ થી ૩ સુધીના મેમ્બરોને આ માસિક ઉપરાંત સમાજ તરફથી જે જે પુસ્તકો હેડબીલ વીગેરે પ્રગટ થશે તે પણ ફ્રી પોસ્ટેજ સહ અને વર્ગ ૫ ને બપાતી ધનામી ટીકીટોમાની એકેક ટીકીટ ફ્રી આપવામા આવે છે વર્ગ ૪ થાને માસિક અને તેની ભેટો ફ્રી મોકલવામા આવે છે

दुरापा दुर्वृत्ते दुरित दमने दारणभरा,
दयार्द्रा दीनाना मुपरि दलदिंदी वरनिभा,
दहति दारिद्र्य द्रुम कूल मुदार द्रविणदा,
त्वदीया द्रष्टिर्मे जननि दुरद्रष्ट दलयतु

* *

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે.)

* *

પુસ્તક ૧૦ મુ.   કાર્તિક, પુર્ણીમા, ૧૯૬૯   અંક ૧ લો.

आशीर्वचन

भिक्षु क्वास्ति बलेर्मखे पशुपति किनास्त्यसौ गोकूले ?
मुग्धे पन्नगभूषण सखि सदा शेतेच तस्योपरि ।
आर्येमुञ्च विषादमाशु कमले नाहम्प्रकृत्या चला
इत्थ वै गिरिजा समुद्रसुतयो सभाषण पान्तुव ॥

કમળા (લક્ષ્મીજી) પાર્વતિને પુછેછે કે —ભિક્ષુ (શંકર) ક્યાં છે ?
પાર્વતિ— ભિક્ષુ (વામન એટલે કૃષ્ણ) બલિરાજાના યજ્ઞમાં ગયાછે
કમળા— પશુપતિ (શંકર) ક્યાં છે ?
પાર્વતિ— પશુપતિ (ગાયોનો ગોવાળ કૃષ્ણ) શું ગોકુળમાં નથી ?
કમળા— મુગ્ધા સર્પજે ભુષણ જેનું (એવા શંકર) ક્યાં છે ?
પાર્વતિ— સખી તે (કૃષ્ણ) હમેશા સર્પની ઊપરજ ક્ષીરસાગરમાં સુવેછે
કમળા— આર્યે ! વિષાદ (વાદવિવાદ) છોડી દે

ત્યારે પાર્વતિજી વિષાદનો અર્થ વિષને પી જનાર શંકર સમજ્યા તેથી કહ્યું કે, લક્ષ્મી ! હું તારા જેવી ચળપ્રકૃતિ વાળી નથી કે એકને છોડી બીજા પાસે ચાલી જાઉં

ઉપર પ્રમાણેનું ગિરીજા તથા સિંધુરાજની પુત્રી લક્ષ્મીનું સંભાષણ તમારૂં રક્ષણ કરો !

" નંદન "

नविन वर्षारंभे गतवर्षना अनुभवनु अवलोकन

अने

श्री अंबिका विजयनो तेना सुज्ञग्राहको साथेनो संबंध

એ નામના વીષયને માટે આ અગ્રસ્થાન હોવુ જોઈએ છતાં તેના લખાણમાં જરા સમય દેર થતા તે ૭ પેજ ઉપરથી શરૂ થયેલો છે અને તે દરેક ગ્રાહક માટે અગત્યનો હોઈ તે વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે એડીટર

ટિપ્પણ

૧ કાર્તિક માસના કૃષ્ણ પક્ષની અષ્ટમી કાલાષ્ટમી કહેવાય છે તે મધ્યાહ્ન વ્યાપિની લેવી તે દિવસે કાલભૈરવનો જન્મ થયો છે તેથી તે કાલભૈરવની જયંતિ તિથિ છે માટે કાલભૈરવની પૂજા કરી તેને ત્રણ અર્ઘ્ય દેવા શક્તિ પ્રમાણે ઉપવાસ અથવા ફળાહારાદિ કરવુ રાત્રિનુ જાગરણ કરવુ યજ્ઞાદિ સત્કર્મોમાં વિઘ્ન કરનારા રાક્ષસો વિગેરે દુષ્ટ સ્વભાવવાળાઓને દૂર કરવા માટે રૂદ્રદેવે કાલભૈરવનુ સ્વરૂપ ધરેલુ છે

કાર્તિક માસમાં હમેશાં સ્નાનદાનાદિ ઘણાં સત્કાર્યો કરવાના છે તે વિશેની હકીકત ઘણી વિસ્તીર્ણ હોવાથી કાર્તિક માહાત્મ્ય નામના પ્રસિદ્ધ ગ્રંથમાંથી જાણી લેવી

૨ માગશીર્ષ માસની શુક્લ પંચમીને દિવસે નાગોની પૂજા કરવાની કહેલી છે તેથી તે પણ નાગપંચમી કહેવાય છે

૩ માગશીર્ષ માસના પ્રથમ રવિવારથી આરંભી બાર માસના રવિવારને દિવસે ગમેતે ઇષ્ટ સિદ્ધિ માટે સૌર વ્રત કરવાનુ છે માગશીર્ષના રવિવારોમાં ત્રણ તુલસીપત્રો પોષમાં ત્રણ તોલ ઘી માઘમાં ત્રણ મુઠી તિલ ફાલ્ગુનમાં ત્રણ પલ દધિ ચૈત્રમાં ત્રણ પલ દુધ વૈશાખમાં જરા ગોમય જ્યેષ્ઠમાં ત્રણ અંજલી જલ આષાઢમાં ત્રણ મરી શ્રાવણમાં ત્રણ પલ સાથવો ભાદ્રપદમાં ગોમૂત્ર આશ્વિનમાં શર્કરા અને કાર્તિકમાં ઉત્તમ હવિષ્ય એઓનુ ભક્ષણ કરવુ સૂર્યનુ પૂજન કરવુ અને બીજા વ્રતોની જે સામાન્ય પરિભાષા છે તે પ્રમાણે સર્વ કાર્ય કરવુ આથી સર્વ સિદ્ધિ થાય છે

૪ માગશીર્ષ શુદી પૂર્ણિમા એ દત્તજયંતિ કહેવાય છે તે દિવસે દત્તાત્રેયનો પ્રદોષ સમયે જન્મ થયેલો છે અત્રિમુનિના પુત્ર હોવાથી આત્રેય શબ્દ લાગુ અને વિષ્ણુએ દીધેલા હોવાથી દત્ત શબ્દ લાગુ એટલે તેમનુ દત્તાત્રેય નામ કહેવાય છે દત્તાત્રેય વિષ્ણુના અવતાર કહેવાય છે તથા તે મહાસિદ્ધ યોગી છે આ વિષયની કથા શ્રીમદ્ ભાગવતમાં છે એમણે ચોવીસ ગુરૂઓ કરેલા છે તદ્વિષયનુ વિસ્તીર્ણ અને ચમત્કારી આખ્યાન એકાદશ સ્કંધમાં આવેલુ છે તે દિવસે દત્તાત્રેયનુ પૂજન તથા વ્રત બીજા વ્રતોની પેઠે કરવાના છે

એક માસનું પંચાગ

સંવત ૧૯૬૯ ના કાર્તિક વદી ૧ થી માગશીર્ષ શુદી ૧૫ સુધી

તિથિ	વાર	તારીખ	હકીકત
૧	સોમ	૨૫	
૨	મંગળ	૨૬	
૩	બુધ	૨૭	સંકષ્ટ ચતુર્થી
૪	ગુરૂ	૨૮	
૫	શુક્ર	૨૯	
૬	શનિ	૩૦	
૭	રવિ	૧	કાલાષ્ટમી
૮	રવિ	૦	આઠમનો ક્ષય છે
૯	સોમ	૨	
૧	મંગળ	૩	
૧૧	બુધ	૪	ઉત્પતિ એકાદશિ ઉત્થાત્ ૪૭—૧૨ સુધી
૧૨	ગુરૂ	૫	
૧૩	શુક્ર	૬	
૧૪	શનિ	૭	
૩	રવિ	૮	
૧	સોમ	૮	માગશર માસ બેઠો
૨	મંગળ	૧૦	
૮	બુધ	૧૧	
૪	ગુરૂ	૧૨	
૫	શુક્ર	૧૩	નાગ પંચમી
૬	શનિ	૧૪	
૬	રવિ	૧૫	સૌરવ્રતનો આરંભ
૭	સોમ	૧૬	
૮	મંગળ	૧૭	
૯	બુધ	૧૮	
૧૦	ગુરૂ	૧૯	
૧૧	શુક્ર	૨૦	મોક્ષદા એકાદશી ઉત્થાત્ ૧૬—૫૯ સુધી
૧૨	શનિ	૨૧	
૧૩	રવિ	૨૨	
૧૪	સોમ	૨૩	દત્ત જયંતિ
૧૫	મંગળ	૨૪	

વિશેષ્ય વિષયોમાટે ક્યાં છે તે સામેના ૯૨ ટિપ્પણમાં જુઓ

देवी तत्व दीवाकर.

ગત વર્ષના છેલ્લા અંક સુધીમાં આ દેવી તત્વ દીવાકર એ નામનો વિષય ચાલુ કર્યો ને બે વર્ષ પુરા થાય છે અને આજ સુધી દરેક અંકે તે વિષય નિયમિત ચાલુ રહ્યા છે તેમાં આપણે આદિસૃષ્ટિની હકીકત કાળ સ્વરૂપનો પ્રબંધ પ્રલયોના સ્વરૂપ જગદંબાની ઉપાસનાથી સૃષ્ટિ ક્રમમાં નિર્માયલા દેવ દેવીઓનાં આખ્યાન છેલ્લા મહાપ્રલય પછીના છ ગત મનુઓના સામ્રાજ્યમાં બનેલા વંશાવળી ઇત્યાદિ ઇતિહાસની તેમજ વર્તમાન વૈવસ્વત મન્વંતરમાં સૂર્ય અને ચંદ્ર વંશની શરૂઆત કરનાર ઇક્ષ્વાકુ અને પુરૂરવા સુધીના પ્રણાલીબદ્ધ ઇતિહાસની રૂપરેખા ભાવિના સાત મનુઓના વર્તમાન ચરિત્રોમાંની મનુપણું મેળવવા યોગ્ય કરાવથી જગદંબાની ઉપાસનાઓ વિગેરે વૃતાંતો યથા ક્રમ આપી ગયા છીએ પણ હવે તે ઇતિહાસનું સ્વરૂપ સમજાવતા પહેલા જે હકીકત આપી ગયા તે અરસા દરમીયાન બીજી બાજુ બનેલા બનાવો વર્ણવી ઇતિહાસની સાંકળના આંકડા મેળવવાના છે એટલે કે પૃથ્વીમાંના મનુવંશ વર્ણવ્યા તે દરમીયાન આ બ્રહ્માંડમાંના બીજી બાજુના બનાવો જેવા કે દેવ દૈત્યોના યુદ્ધો જગદંબાના અનેક સ્વરૂપે અવિર્ભાવ અને દેવોને કરેલી સહાયતા વિગેરે તેમજ શક્તિનાં પ્રકૃતી સ્વરૂપો કળા સ્વરૂપો અંશાંશ સ્વરૂપો વિગેરે વૃતાંતો વર્ણવવાના છે અને ત્યારપછી જગદંબા સંબંધી ભક્તિનું જેમાં પ્રાધાન્ય છે તેવા રાસ ગરબા વર્ણવીશું પણ આ બીજી બાજુના બનાવો વર્ણવતા પહેલા આગળ કહેલી હકીકતમાંની એક ત્રુટી રહીથી ખંડિત રહેલી સાંકળ સાંધવાનું યોગ્ય ધારીશું

પ્રથમ આપણે કહી ગયા છીએ કે બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને સદાશિવ એ ત્રણે દેવો જગદંબાના તામસી સ્વરૂપ યોગનિદ્રા રૂપે મહાકાળીના અનુગ્રહે મધુ કૈટભના ભયમાંથી મુક્તથયા પછી દેવીની વિશેષ કૃપાથી વિમાનદ્વારા મણીદ્વીપમાં જવા ભાગ્યશાળી થયા હતા અને ત્યાંથી સૃષ્ટિ સંપાદન કરવાની આજ્ઞા સાથે તેમને અનુક્રમે મહાસરસ્વતિ મહાલક્ષ્મી અને મહાકાળી એ નામની ત્રણ શક્તિઓ મળી હતી ત્યાર પછી સહુ સહુએ પોતપોતાના લોકો રચી સૃષ્ટિની નિયંત્રણાનું કામ વ્હેંચી લીધું હતું વળી વધારામાં શ્રી વિષ્ણુએ પોતાની કૃતજ્ઞતા દર્શાવવા અંબામખ નામનો દેવીનો યજ્ઞ કર્યો હતો

ઉપર પ્રમાણે ત્રણ દેવોને ત્રણ શક્તિઓ મળવાનું કહી ગયા તેમાં સદાશિવને મહાકાળી મળેલા હતા છતાં આ ગજ દક્ષ કન્યા સતિનો વિવાહ સદાશિવ સાથે થયાનું આપણે કહી ગયા તેથી મહાકાળી છતાં સદાશિવ દક્ષકન્યાનો સ્વિકાર કરે એ અશક્ય છે અને દક્ષકન્યા સતિનું જન્મ કારણ કહેવું આગળ ઉપર રહી ગયેલ તેથી તે પુર્વાપર વિરોધ આવે છે માટે રહી ગયેલ બાબત પ્રથમ કહી આપણો વિષય પછી આગળ ચલાવીશું

બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને સદાશિવ સૃષ્ટિ સંબંધી કાર્યો કરવામાં પ્રવૃત્ત થયા હતા તેવામાં કેટલોક કાળ ગયા પછી હાલાહલ નામના દાનવો ઉત્પન્ન થયા અને તેઓએ એકદમ ત્રૈલોક્યને જીતી લીધું બ્રહ્માના વરદાનથી ઉન્મત થયેલા એ દૈત્યોએ વૈકુંઠ તેમજ કૈલાસને પણ પોતાની

પ્રબળ સેનાથી ઘેરો ઘાલ્યો હવે વિષ્ણુ અને સદાશિવે યુદ્ધ કરવાનો આરંભ કર્યો દેવ અને દૈત્યોની સેનામાં મહાન સંહાર થવા લાગ્યો અને સહુ કોઈ ત્રાહે ત્રાહે પોકારવા લાગ્યા આ પ્રમાણે સાઠ હજાર વર્ષ સુધી તે દૈત્યો સાથે યુદ્ધ કરી તે બે દેવોએ તે દૈત્યોને મારી નાખ્યા અને ત્યાર પછી સ્વસ્થ થઈ પોત પોતાના લોકમાં ગયા વિષ્ણુ અને સદાશિવ આ પ્રમાણે પોતાના લોકમાં ગયા પછી પોતાની શક્તિઓ કે જેના પ્રભાવથી પોતે તે દૈત્યોને મારી શક્યા હતા તેમની પાસે પોતાના પરાક્રમનું અભિમાન કર્યું એઓને ખોટું અભિમાન ધરાવતા જોઈ લક્ષ્મી તથા ગૌરીએ તેઓની હાસી કરી તેઓને હસતી જોઈ તે દેવો ક્રોધાયમાન થયા અને તેમને કઠોર વચન કહ્યા. આ પ્રમાણે માયાએ કરેલા મોહને લીધે વિષ્ણુ અને સદાશિવને ભ્રમિત થએલા જોઈ લક્ષ્મી તથા ગૌરી પોતપોતાના પતિને છોડી દઈ તેજ ક્ષણે અંતર્હિત થઈ ગયાં અને તે વખતે હાહાકાર થઈ રહ્યો પોત પોતાની શક્તિઓનું અપમાન કરતા તેઓ જતા રહેવાથી વિષ્ણુ અને સદાશિવ તેજ વિનાના શક્તિ રહિત વિક્ષેપ પામેલા અને બુદ્ધિ વગરના થઈ ગયા તેઓને આ પ્રમાણે થઈ ગયેલા જોઈ બ્રહ્મા બહુજ ચિંતાતુર થયા અને વિચાર કરવા લાગ્યા કે "આ તે શું થયું? આ વિષ્ણુ અને સદાશિવ કે જેઓ દેવતાઓમાં અગ્રેસર છે તેઓ પોત પોતાના કાર્યથી વિમુખ કેમ થઈ ગયા? આ સંકટ શા કારણથી ઉત્પન્ન થયું? નિરાપરાધ જગતનો અકાળે લય થવાનો છે કે શું?" આ પ્રમાણે અત્યંત ચિંતાગ્રસ્ત થયેલા બ્રહ્માએ નેત્રો મિંચી ધ્યાન કરતા આ સઘળું પરાશક્તિના કોપથી થયું છે એમ જાણવામાં આવતા તેનો ઉપાય કરવા તત્પર થયા ઉપાયની શોધ ગોઠવણ થાય અને વિષ્ણુ અને સદાશિવ પાછા પોતાની અસલ સ્થિતિમાં આવે ત્યાં સુધી બ્રહ્માએ પોતાની શક્તિવડે પોતાના કાર્ય ઉપરાંત તેમના કાર્યો પણ કરવા માંડ્યા ત્યાર પછી તે બે દેવોના શ્રેયને માટે મનુ અને સનક વિગેરે પોતાના પુત્રોને બોલાવ્યા અને તેઓને કહ્યું કે, "હું હમણાં બહુજ વ્યવસાયમાં પડેલો છું અને પરાશક્તિને રાજી કરવાસારૂ જગતનો ભાર મેં માથે લીધો છે તેથી હાલ હું તપ કરી શકું તેમ નથી પરાશક્તિના કોપથી વિષ્ણુ અને સદાશિવ વિક્ષેપ પામેલા છે માટે તેઓને સ્વસ્થ કરવા માટે તમો પરમ ભક્તિથી અદ્ભુત તપમાં ઉદ્યુક્ત થઈ પરાશક્તિને પ્રસન્ન કરો કે જેથી તેઓ પોત પોતાની શક્તિઓ પામી આગળ હતા તેવા થાય હે પુત્રો! આમ કરવાથી તમારો યશ વધશે અને જેના કુળમાં એ શક્તિઓનો જન્મ થશે તેનું કુળ સર્વ જગતમાં પવિત્ર અને પ્રસંશનિય થશે તેમજ તેઓ પોતે પણ કૃતાર્થ થશે" આ પ્રમાણે બ્રહ્માનાં વચન સાંભળી દક્ષ વિગેરે તેમના સઘળા પુત્રો પરાશક્તિનું આરાધન કરવા માટે વનમાં ગયા

તેઓ હિમાલયની તળેટીના વનમાં રહી માયાબીજના જપમાં તત્પર રહી ધ્યાન ધરીને તપ કરવા લાગ્યા પરાશક્તિનું ધ્યાન કરતા એક લાખ વર્ષ વીતી ગયા ત્યારે તે દેવીએ પ્રસન્ન થઈને તેમને પ્રત્યક્ષ દર્શન દીધું તેમના ચાર હાથમાં અનુક્રમે પાશ, અંકુશ વરદાનની મુદ્રા અને અભયની મુદ્રા હતા ત્રણ નેત્રવાળાં કરૂણારસથી ભરપુર અને સચ્ચિદાનંદ રૂપિણી તે જગદંબાને જોઈ નિર્મળ હૃદયવાળા તે લોકોએ તેમની નીચે પ્રમાણે સ્તુતિ કરી

હે દેવી! હે જગદંબા તેઓ સ્તુતિ કરવા લાગ્યા, "આપ કે જે વ્યષ્ટિ સ્થુળ

દેહના અભિમાની વિશ્વરૂપ સમષ્ટિ સ્થુળ દેહના અભિમાની વૈશ્વાનરરૂપ વ્યષ્ટિ લિંગ દેહના અભિમાની તૈજસરૂપ સમષ્ટિ લિંગ દેહના અભિમાની સુત્રાત્મારૂપ વ્યષ્ટિ કારણ દેહના અભિમાની પ્રાજ્ઞરૂપ અને સમષ્ટિ કારણ દેહના અભિમાની અવ્યાકૃતરૂપ છો તેમને અમો પ્રણામ કરીએ છીએ વળી આપ કે જે જીવના અધિષ્ઠાન ભૂત બ્રહ્મરૂપ, સત્યરૂપ અને સત્ય શા દેહના લક્ષ્યાર્થરૂપ છો તેમને વારંવાર સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરીએ છીએ

દક્ષ વિગેરે નિર્મળ મુનીઓ આ પ્રમાણે જગદંબાની સ્તુતી કરી તેમના ચરણારવિંદમા નમ્યા પછી પ્રસન્ન થયેલા દેવીએ કોયલ સરખા મધુર સ્વરથી કહ્યુ કે હે ભાગ્યશાળીઓ ! વર માગો હુ સર્વદા વર દેનારી છુ એ પ્રમાણે જગદંબાનુ વચન સાંભળી તેઓએ માગ્યુ કે બ્રહ્મા અને વિષ્ણુના શરિરમા શાંતી થવી જોઇએ અને તેમને તેમની શક્તિઓ મળવી જોઇએ તેઓમા વળી દક્ષપ્રજાપતીએ વધારામા માગ્યુ કે હે જગદંબ ! તમારો જન્મ મારા કુળમાં થવો જોઇએ કે જેથી હુ કૃતાર્થ થાઉં હે પરમેશ્વરી ! જપ ધ્યાન પુજા આપના મ્હોંથીજ મને કહો

હે દક્ષ ! દેવીઓરૂપ મારી શક્તિઓનુ અપમાન કરવાને લીધે શીવ અને વિષ્ણુની એવી સ્થિતી થઇ છે માટે એવો અપરાધ કદીપણ કરવો ન જોઇએ હવે મારી કૃપાથી તેઓના શરીરમા શાંતિ થશે અને તેઓને વાસ્તે મારી પ્રેરણાથી એક શક્તિ તમારા ઘરમા પ્રગટશે અને બીજી શક્તિ ક્ષીરસાગરમા જન્મશે જે માયાબીજ છે તે મારો મુખ્ય મંત્ર છે એથી સર્વદા હુ રાજી થાઉં છુ મારા વીરાટ સ્વરૂપનુ અથવા હમણા તમારી આગળ ઉભેલા આ સ્વરૂપનુ અથવા સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપનુ ધ્યાન કરવુ આ સઘળુ જગત મારા ધ્યાનરૂપ છે તમ લોકોએ સર્વદા મારૂ પુજન અને મારૂં ધ્યાન કરવુ

આ પ્રમાણે કહીને તે મણીદ્વીપમાં રહેનારા જગદંબા અંતર્ધાન થઇ ગયા અને દક્ષ વિગેરે નિર્મળ મુનીઓ પાછા બ્રહ્માની પાસે આવ્યા અને તેઓને સઘળી વાત કહી સંભળાવી પછી પરાશક્તિની કૃપાથી શીવ અને વિષ્ણુ સ્વસ્થ થઇ સૃષ્ટિ સબંધી પોતપોતાના કાર્યમાં પ્રવૃત્ત થયા આ વાતને કેટલોક વખત થઇ ગયા પછી દક્ષને ઘેર પરાશક્તિના તેજનો અવતાર થયો તે વખત રાજી થયેલા દેવતાઓ પુષ્પની વૃષ્ટિ કરવા લાગ્યા અને સ્વર્ગ લોકમા સંભ્રમમાં પડેલ લોકો હાથની કોણીઓથીજ દુદુભી વગાડવા લાગ્યા નિર્મળ હૃદયવાળા સાધુલોકોના ચિત્ત પ્રસન્ન થયા નદીઓ માર્ગે ચાલવા લાગી અને સુર્યની કાંતિ સ્વચ્છ થઇ મહામાયા જગદંબાના જન્મ સમયમા સર્વત્ર મંગળ વરતાઇ રહ્યુ પરાશક્તિ સત્ય હોવાને લીધે દક્ષ પ્રજાપતિએ તેમના અવતાર રૂપ પોતાની પુત્રીનુ નામ સતી રાખ્યુ અને એ સતી કે જે પ્રથમ શિવની શક્તિ હતા તેજ પાછા દક્ષપ્રજાપતીએ શિવને આપ્યા

ત્યારપછી કેટલેક કાળે ચાક્ષુષ મન્વંતરમા દેવ અને દૈત્યોએ મળી સમુદ્ર મથન કર્યુ હતુ અને તેમાથી ચાદ રત્નો પૈકી પરાશક્તિના અંશરૂપ લક્ષ્મી નીકળ્યા હતા તેમને વિષ્ણુએ પોતાની પત્ની કરી રાખ્યા એ હકીકત આગળ આવશે

અપુર્ણ

कचन कण

Grains of Gold

સ્વાભાવિક બુદ્ધિ અને પવિત્રતા દુનિયામા જે વિચાર ફેકે છે તે દરેક વિચાર દુનિયાનુ સ્વરૂપ બદલી દીયે છે

કોઇ પણ નવિન સત્ય જાહેરમા આવ્યા છતા તેનો સ્વિકાર ન કરવાનો યત્ન કરવો એ સૂર્ય ઉદય થતા નેત્રો મીચી દઇ તેનો અસ્વિકાર કરવાના યત્ન બરાબર છે

આધુનિક સમયની અનેક ભયકર ભૂલોમાની એક એ છે કે આરોગ્ય શાસ્ત્રના કાયદાનુ ઉલ્લઘન કરીને તેની શીક્ષામાથી બચીજવા માટે દવાના થોડા ટીપા ગળે ઉતારી જઇશુ અને તે આપણી કુટેવોના પરિણામનુ વાળણુ થઇ પડશે એવી દરેક મનુષ્યની સામાન્ય કલ્પના છે

વૃદ્ધત્વ એ એક એવુ કપીત ભયકર પ્રાણી છે કે જેનાથી આપણ સર્વ બહુજ ભય પામીએ છીએ છતા આજેજ કામ ઉપર બેસો અને તમારા મિત્રોમાના જેઓ વૃદ્ધત્વને લીધે મરી ગયા હોય તેઓની ગણતરી કરો પરિણામે તમને તે સખ્યા ઘણીજ નાની જણાશે તાત્પર્ય એ છે કે વૃદ્ધત્વ કરતા વ્યાધિઓથી વીશેષ ભય રાખીને તેનાથી દુર રહેવા બુદ્ધિપૂર્વક સાવચેતી રાખવાની છે

આત્મામાથી દયાળુ અનુકપાનો વિસ્તાર જેમજેમ વધતો જાયછે તેમતેમ આત્માની યોગ્યતા વધે છે

તમારી સ્વાર્થમયતા તમે જ્યા છો ત્યાજ તમને જકડી રાખેછે અને નિસ્વાર્થ બુદ્ધિ તમને વધારે ઉચ્ચ ગતીએ લઇ જાય છે

એક પ્રજાનો જે અલૌકીક—દૈવતાઇ કાયદો છે તે બીજી કોઇ પ્રજાનો કુદરતી કાયદો પણ હોઇ શકે

આવશ્યકતા એ સ્વાભાવિક બુદ્ધિનુ પારણુ છે અને ઉદ્યોગ તેની કબર છે

આ સૃષ્ટિમા જો કીનાખોર સ્ત્રી પુરૂષોની હયાતી ન હોય તો ઇશ્વર પણ કીનાખોર ન હોય

नविन वर्षारंभे गत वर्षना अनुभवनु अवलोकन

અને

श्री अंबिका विजयनो तेना सुज्ञ ग्राहको साथेनो संबंध

ગત વિક્રમાર્કનો ભુતકાળના ઉદરમાં લય થવાની સાથેજ આપણા શ્રી અંબિકા વિજયનુ નવમુ વર્ષ પણ પુરૂ થાયછે અને નવિન વર્ષના મગળમય પ્રભાતના સુર્યોદય સાથેજ પરમ કૃપાળુ શ્રી જગજ્જનનીની કૃપામૃત દ્રષ્ટિની-દ્રષ્ટિના સિંચનથી શ્રી અંબિકા વિજયના દસમા

भुक्ते स याति नरकं सुकरेष्वाभि जायते

ઉપરોક્ત શ્લોકમાં કહ્યું તેમ જે મનુષ્ય મોહ અથવા પ્રમાદવશ થઇ દેવપૂજન કરતો નથી તેને દોષ લાગે છે અને ઉપાસનાનું મુળ શક્તિ છે તેમજ ભક્તિની શરૂઆત દેવ પૂજનથીજ છે

પરમાત્મા અને તેની શક્તિ એ બને એકજ સ્વરૂપ છે એ આપણે શ્રી અંબિકા વિજયમાં અનેકવાર સિદ્ધ કરી ગયા છીએ એટલે વાર વાર કહેવાની જરૂર રહેશે નહિ કે પરમાત્મા છે તેજ શક્તિ છે અને શક્તિ છે તેજ પરમાત્મા છે અને તે નિરાકાર હોવા છતાં ભક્ત લોકોની ઇચ્છાશક્તિના બળે સાકાર સ્વરૂપ ધારણ કરેછે અને ભક્તિનો પ્રારંભ પણ સાકાર સ્વરૂપ થીજ થઇ શકે છે

હવે ભક્તિનું મુખ્યઅંગ જે પૂજન છે તેને માટે છ આયતન એટલે સ્થાનની આ રતા છે

अप्स्वग्नौ हृदये सूर्ये स्थण्डिले प्रतिमासु च
षट् स्वेतेषु हरे सम्यगर्चनं मुनिभि स्मृतम्

જળ અગ્નિ હૃદય સૂર્ય સ્થંડિલ અને પ્રતિમા એ છ સ્થાને પરમાત્માનું પૂજન કરવાનું મુનિઓએ કહ્યું છે અને તેનું આવાહનથી વિસર્જન સુધીમાં ષોડશોપચાર પૂજા થઇ શકે છે આજ શાસ્ત્રોથી અજ્ઞાત મનુષ્યોને મૂર્તિ પૂજા એ પથ્થર અથવા ધાતુને પૂજવા જેવું લાગેછે પણ ખરૂં તત્વ તેઓ સમજતા નથી વાસ્તવિક રીતે તો મૂર્તિ એ બેસવાની ગાદી રૂપ છે અને આવાહનદ્વારા પરમાત્માને આપણે તે ગાદી ઉપર બેસારીએ છીએ

ધ્રુવ પ્રહ્લાદ અભિમન્યુ વિગેરે હાના હાના છોકરાઓએ પણ ઇશ્વર ભક્તિ કરીને ભગવદ્ દર્શન મેળવ્યું હતું તે વાતો જગ જાહેર છે નામદેવ નામના એક ન્હાના છોકરાએ પોતાના બાપને વિઠ્ઠલની પૂજા કરતો જોયો અને તેને પણ પૂજા કરવાનું મન થયું તે ધીમે ધીમે, વિઠ્ઠલ વિઠ્ઠલ એવો જપ કરવા લાગ્યો તેના મનમાં તો શાલિગ્રામની પ્રતિમા એજ ખરો વિઠ્ઠલ (ઇશ્વર) હતો જ્યારે જ્યારે તેને લાગ મળે ત્યારે તે પૂજાની ઓરડીમાં પેસે અને શાલિગ્રામની મૂર્તિ પાસે જઇને પ્રેમથી અને આનંદથી કહે કે " હ, આજ ઠીક લાગમાં આવ્યા છો વિઠોબા ! પરંતુ હેનો બાપ વિઠ્ઠલની મૂર્તિને ન્હવડાવીને તેની પૂજા કરવા દેતો નહોતો એક દિવસ હેના બાપને પરગામ જવું પડયું અને આ તરફ બાપ હરખેલા થઇ ગયા છોકરે બાપને જતી વખતે કહ્યું કે તમે તો ગામ જાઓ છો હમણાં બાપડા વિઠોબાની પૂજા કુણ કરીશ

બાપ બોલ્યો ઠીક પણ સવારમાં શાનું કર્યા પહેલાં તું ખાવા માગે છે ત્હારા જેવો છોકરો તે દેવની પુજા શું કરવાનો હતો ! પૂજા કરવાની હોંશ હોયતો દેવને જમાડિને

પછી પોતે જમવુ જોઈએ " એમ કહી બાપ ગામ ગયો

આ હરખેલા છોકરાને રાત્રે ઊંઘ પણ ન આવી અને રાતમાંજ ફરી ઊઠીને પોતાની માને પુછે કે પરોઢીયુ થયુ ? સવાર ક્યારે પડશે મા ? હુ વિઠોબાની પૂજા ક્યારે કરૂ ? વ્હાણુ વાતાંજ છોકરો નદીએ જઈ સ્નાન કરી આવ્યો એટલે તેની માએ દેવને નીચે ઉતારી આપ્યા છોકરે દેવની મૂર્તિ કાઢીને તરભાણુના પાણીમા ઝબોળી એકદમ બહાર કાઢી અને પ્રીત આસનમા બેસાડી પોતાની માને કહેવા લાગ્યો કે ' મા ! જલદી દુધ લાવ વિઠોબા ન્હાઈને બેઠા છે હેમને બહુ ભૂખ લાગી છે '

હેની માએ આણી આપેલા દુધનો પ્યાલો દેવ સામે મુકી તે કહેવા લાગો કે મહારાજા દુધ પીઓ દેવે દુધ પીધુ નહિ છોકરે આંખો મીંચી ધીમે ધીમે ગણગણવુ શરૂ કર્યુ અને ' રામ રામ વિઠ્ઠલ વિઠ્ઠલ ' એમ બોલવા લાગો હેના મનમા ખાત્રી હતી કે મ્હારી આ ભક્તિથી પ્રસન્ન થઈને દેવ જરૂર દુધ પીશે વચ્ચે વચ્ચે તે થોભી રહીને આંખો ઉઘાડે અને દેવ દુધ પીએછે કે નહિ તે ચુપચુપ જુએ ઘણીવાર સુધી રામ રામ વિઠ્ઠલ વિઠ્ઠલ ના જપ કર્યા પણ દેવે કાંઈ દુધ પીધુ નહિ તેથી છોકરે કંટાળી જઈને તથા ભૂખ તરસ અને રાતના થાકથી વ્યથિત થઈને બિચારો નામદેવ રડવા લાગો દીર્ઘ શ્વાસ લેવા લાગ્યો હોઠ સુકાઈ ગયા ' હાય અરે વિઠોબા ! આજ ત્હારૂ હૃદય આવુ પત્થર જેવુ કેમ થઈ ગયુ છે ! હુ છોકરૂ છુ માટે શુ તુ દુધ પીતો નથી ? મ્હારા જેવા ગરીબ ભોળા છોકરાથી પણ રીસાય છે ? "

બિચારો છોકરો રડીરડીને આખરે ચુપ રહ્યો આંખોમાથી અશ્રુ પ્રવાહ ચાલ્યા કર્યો અને છેવટ હેને મુર્છા આવી આડોશી પાડોશી એકઠા થયા અને તેમણે હેના મ્હોપર પાણી છાંટયુ જ્યારે હેને શુદ્ધિ આવી ત્યારે સૌએ તેને સમજાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો કે તુ દુધ પી દેવ દુધ પીતા નથી તે તો ફક્ત વાસનાનાજ ભૂખ્યા છે

ઇશ્વરને પણ છેતરવાની અક્કલ એ છોકરામા હજુ આવી નહોતી તે સત્યનુ—પ્રમાણિક પણાનુ પુતળુ હતો છેવટે હઠ લેઈને તે રડવા લાગ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે જો વિઠોબા દુધ પીતો નથી તો મ્હારે પણ ખાવા પીવાની કે જીવવાની દરકાર નથી ' નાયમાત્મા બલહીનેન લભ્યઃ' દુબળ મનને આત્મલાભ કદી થતો નથી ન્હાના સરખા નામદેવ ! તારામા કેટલું જોર કેટલું આત્મબળ છે ! એ ન્હાના છોકરાએ ઉપર પ્રમાણે નિશ્ચય કરીને તુરતજ એક લાંબી છરી હાથમા લીધી અને પોતાના ગળા ઉપર મુકી બોલ્યો વિઠોબા ! પી નહિતર હુ મરૂ છુ !

છરી ગળા નજીક જતાંજ ઓચીંતુ એ શુ થયુ ! વિઠોબા એકદમ મૂર્તિમાન પ્રગટ થયા અને દુધ પીવા લાગ્યા

કોઈ કહેશે કે ગપ છે પણ સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા અને ઇચ્છાશક્તિથી શું થાય નથી થતુ ? આધુનિક સમયમા પાશ્ચાત્ય પ્રજાએ માનસ શાસ્ત્રના પ્રયોગથી એવા ચમત્કારો સિદ્ધ કર્યા

છે તો નિષ્પાપ અને પૂર્ણભક્ત નામદેવ પોતાની ભાવનાને બળે પરમેશ્વરને મૂર્તિમંત કેમ ન કરી શકે ?

શુદ્ધ હૃદયની ભક્તિ (ઉપાસના) નું કેટલું સામર્થ્ય છે તે આપણે જોયું જ્યાં રાજ્ય સત્તા કે બીજી કોઇ પ્રબળ સત્તાનો આદેશ ચાલતો નથી ત્યાં ઉપાસના પોતાનું સામ્રાજ્ય સ્થાપી શકે છે લંગોટી પહેરેલો ભિક્ષુક જેવો જણાતો એક સાધુ પોતાની ઉપાસનાને બળે હજારો મનુષ્યને પોતાની પાછળ દોરવા સમર્થ થાય છે ત્યારે આપણે વિચાર કરો કે આપણે ગમે તેવા પ્રયત્ને પણ આપણું કહેલું પુરા દશ જણાને પણ માન્ય કરાવી શકીએ છીએ ?

ઇશ્વર પ્રત્યેના પ્રેમનું ક્ષેત્ર વિશાળ કરવાને ઉપાસના (ભક્તિ) જ મુખ્ય સાધન છે એ પ્રેમ વધારતા જઇ છેવટ પોતાનો અહંભાવ ભાવ ભુલી જવો અને ઇશ્વર પરાયણ —ઇશ્વર સ્વરૂપજ થઇ જવું—આત્માનું પરમાત્મામાં આરોપણ કરી દેવું એજ જ્ઞાનનું લક્ષ્ય છે

આપણું શ્રી અંબિકા વિજય એ ઉપાસના (ભક્તિ—પ્રેમ) તત્વનુંજ પોષક છે અને જેઓનો જીવન ઉદેશ આ દ્રશ્ય સૃષ્ટિમાંજ સમાયલો નથી તેઓને તો વ્યવહારિક ધર્મ વિજ્ઞાન અને શિક્ષણ વિગેરેને બોધતા સર્વોત્તમ છાપકામ અને છટાદાર ભાષામાં રમતા અન્ય માસિકને મુકાબલે આ માસિક ગમે તેવા રૂપરંગમાં હોવા છતા શ્રેયસ્કરજ જણાશે તેમાં વળી જેઓની જગદંબા પ્રત્યે કાંઇક પણ શ્રદ્ધા હશે તેઓતો દેવી ધર્મ સંબંધે આ એકજ માસિક હોઇ તેના તરફ અપુર્વ સ્નેહભરી દ્રષ્ટીથીજ નિહાળશે તેમજ તેને જોઇતો આશ્રય આપવામાં પણ કટિબદ્ધ રહેશે વળી આપણા શ્રી અંબિકા વિજયનું લવાજમ રૂા ૧—૮— છે તે આજ કાલના સુધારાના અને સસ્તા વાચનના જમાનામાં એટલા લવાજમમાં કોઇ કોઇ અઠવાડિક પેપરો મળતા હોઇ ઉપરક દ્રષ્ટિએ જોનારને વધારે જણાશે પણ વિચાર કરવો જોઇએ કે તેટલા લવાજમમાં અમોએ ગઇસાલ ચાર ભેટો આપી છે શ્રી જગદંબાના ફોટા કોઈ નહીનો ઘરમાં લટકાવ્યા હશે તો પણ જેટલી જેટલી વખત દ્રષ્ટિએ પડતા હશે તેટલી વખત જગજ્જનુનીનું નામસ્મરણ કરાવતા હશે તેમજ પૂજનમાં રાખ્યા હશે તો ઇશ્વરીના ગુણાનુવાદનું ભાન કરાવી ઇશ્વરી પ્રત્યેના પ્રેમ (ભક્તિ) માં કાંઇક વૃદ્ધિ તો થઇજ હશે તેમજ હરપાળદેવ અને શક્તિદેવી નામના નોવેલે એક નવલકથાના આનંદ ઉપરાંત શ્રી શક્તિની શ્રદ્ધાના મુળને વધારે દ્રઢ બનાવ્યા હશે આ ફાયદો જોકે વ્યવહારિક દ્રષ્ટિએ ક્ષુદ્ર—નજીવો જણાશે છતા પારલૌકિક જીવનમાં તેની શું અસર છે તે તો પરિણામેજ જણાશે

આ ભેટો છુટક રૂા ૨— — ની કિંમતે આપવામાં આવેછે અને તેની ઉપયોગીતા જેઓ જાણેછે તેઓ તો તે કિંમતે છુટક પણ ખરીદે છે વ્યવહારની પ્રવૃત્તિ એટલી બધી વધી ગઇ છે કે નાના મોટા પારમાર્થિક વ્યવસાયોમાં ફુરસદનો સર્વત્ર અભાવજ હોય છે તેમ ઉપયોગીતા છતાં આ ફોટા છુટક લેવા કદાચ ફુરસદ ન મળે છતા શ્રી અંબિકા વિજયના ગ્રાહકોને તે ભેટ તરિકે હોઇ વગર માગ્યેજ ઇચ્છા હોય કિંવા ન હોય છતા તેનો લાભ આપવામાં આવે છે એટલે કે લવાજમ ઉપરાંત ભેટનીજ કિંમત વધી જાયછે છતા ખાર

માસ સુધી માસિક મળે તે વધારામાં છે કદાચ, એમ ધારીએ કે માસિકનો કાંઇજ ઉપયોગ નથી છતાં પ્રતિમાસે ફક્ત એકજ વખત પોસ્ટમાંથી મળે ત્યારે, શ્રી અંબિકાના નામનું સ્મરણ આપે છે એટલું પણ તેનું ઓછું મહત્વ નથી. રામ રામ ને બદલે મરા મરા નો જપ કરતા વાલ્મિકી જેવા અધમ જાતિના મનુષ્યો મહામુનિની પદવીને પ્રાપ્ત થયા તે એ નામ-સ્મરણના મહત્વની વાતથી કોઇ શ્રદ્ધાશીલ આર્ય અજ્ઞાત નથી. કાંઇજ ઉપયોગ નથી એતો ફક્ત કલ્પના છે પણ તાત્પર્ય એ છે કે ફક્ત માસિકનું નામાભિધાનજ આટલું રહસ્યપૂર્ણ છે તદુપરાંત દેવીની ઉપાસનાનું તત્વ આ માસિકમાં ઓતપ્રોત ભરેલું છે એમ અમને મળેલા અનેક અભિપ્રાયો ઉપરથી અમો કહી શકીએ છીએ તેમજ વળી વધારામાં કંચન કણ વાણીવિલાસ સાહિત્ય, કાવ્યવિનોદ વિગેરે નૈતિક, સામાજીક અને બોધક વિષયોથી ગ્રાહકોની સેવા બજાવવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત સર્વ હકીકતનું વિચાર પૂર્વક મનન કરતાં આ માસિકના ગ્રાહકોમાંના દરેક ગત વર્ષ આ માસિક ખરીદવામાં લાભકારક ખરીદીજ કરી છે એમ કોઇ કહી શકશે. હવે ભાવિના ઉપયોગ માટે ગત વર્ષના અનુભવોનું નિરિક્ષણ જેમ દરેક હૃદયને કરવાનું છે તેમજ આપણે પણ શ્રી અંબિકા વિજયના સંબંધમાં કરીશું.

ગત વર્ષ દરમીયાન માસિકની પ્રગટ તિથિની નિયમિતતા સાચવવા અમે પુરતો શ્રમ લીધો છે છતાં દીલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે અભાગ્યથી તે બની શક્યું નથી. કાગળનો સ્ટોક અગાઉથી ખરીદી રાખેલો હોઇ તે અમો એકજ જાતના અને સારા વાપરી શક્યા છીએ. છાપકામ ઉપર પુરતી દેખરેખ રાખેલી છતાં ફક્ત ૭ મો અને ૧૨ મો એ બે અંકોમાં એક વખત ગેઇ પરોપકારી કાર્યમાં રોકાતા અને બીજી વખત અચાનક વ્યાધિગ્રસ્ત થતા— ગ્રાહકોને કંટાળો આવ્યો છે પણ તે તે પ્રસંગે તે કારણો દર્શાવી યાચેલી ક્ષમા મળી ગયા હોય અમારી માન્યતા છે અને આ નવિન વર્ષના માર્ગશીર્ષમાં આ પ્રથમ અંક મોડો નીકળે છે તે પણ ગત વર્ષના ૧૨ મા અંકમાં જણાવેલી વ્યાધિગ્રસ્ત દશાને આભારી હોઇ તે બદલ ફરી ક્ષમા યાચીએ છીએ અને ગતવર્ષના અનુભવનો ભાવિમાં ઉપયોગ કરવા તરીકે અમો જાહેર કરીએ છીએ કે આ વર્ષમાં કોઇ પણ ગ્રાહકને કંટાળાનું કારણ ન મળે તેટલા માટે અમો પુરતી સાવચેતી રાખીશું. વળી વધારામાં ગત વર્ષમાં આપેલ ચાર ભેટો કરતાં વધારે સરસ એવીજ બીજી ચાર ભેટો અથવા તેટલાજ ખર્ચમાં બની શકે તેવી કોઇ અમુક ભેટોની આ વર્ષમાં પણ યોજના કરીશું અને તે યોજના આ અંકમાંજ આગળ પ્રગટ કરેલી આપ જોશો.

આપણા જીવનકાળના વિદેહ સંબંધે ગતવર્ષના અનુભવો પૈકી આપણે શ્રી અંબિકા વિજય દ્વારા યથેચ્છ અનુભવનું અવલોકન કરી ગયા. અત્યાર સુધીમાં તે દ્વારા આપને મળેલ અનુભવનો આપ સર્વે ગ્રાહકો ભાવિમાં ઉપયોગ કરશો તેમજ કર્મ અને ઉપાસના વડે મેળવેલી ચિત્તશુદ્ધિ દ્વારા— નિષ્કામ ભક્તિથી—ઉપાસનાની છેવટ ભૂમિકા પ્રેમ લક્ષણા ભક્તિથી પ્રેમસ્વરૂપ બની રહી— જ્ઞાન મેળવી મોક્ષના અધિકારી થશો અને આ દુસ્તર

માર્ગનું અવલંબન કરવામાં શ્રી જગદમ્બાની જગદમ્બા નિરંતર આપને સહાય થાઓ તેમજ આ માર્ગમાં સહાયરૂપ થઇ પડે તેવા લખોથી આપ સર્વ ગ્રાહકોની સેવા બજાવવાનું સામર્થ્ય અમને આપો એવી શ્રી જગદમ્બા પ્રતે અંતિમ પ્રાર્થના છે

હવે ઉપટ ફક્ત બાબત આપના લક્ષ ઉપર મુકવાની બાકી છે ગત વર્ષના પ્રથમ બે અંકોમાં પ્રગટ કરેલી શ્રી જગદંબાની આજ્ઞા અનુસાર એક જરા વિલંબથી પણ અનુકૂળતા મળે ત્યારે શ્રી આગામી દુર્ગાસ્વરૂપ મંદિર વ્યવસ્થા ફંડ ઉપાડવામાં આવ્યું છે અને તેનો ભાર ઉપાડવા કેટલાક ગ્રાહકો તેમજ અન્ય દેવી ધર્માનુયાયી ગૃહસ્થો તરફથી મદદ મળી છે તો પણ સર્વ ગ્રાહકો યથાશક્તિ મદદ કરવાનું અને પોતપોતાના સ્નેહિ સંબંધી અને મિત્રવર્ગ તરફની યોગ્ય મદદ અપાવવાનું મન ઉપર લેશે તો આ નવમાજ ધારેલુ કાર્ય પૂર્ણ થઇ શ્રી જગદંબાના દુર્ગાસ્વરૂપ પ્રાગટ્યનાં દર્શન કરવા આપણે સર્વે ભાગ્યશાળી થઇશુ તેમજ આપણા સર્વની એકત્રિત ભાવના બળે શ્રી જગદમ્બાના તે સ્વરૂપદ્વારા આપણો ઐહિક અને પારલૌકિક ઉત્કર્ષ સાધી શકીશુ

—oooo❀oooo—

विक्रमार्क सवत १९६९ नुतन वर्षनी शुभेच्छा

हरि—वसत

૯ ૧ ૬ ૯
ખંડ ઋષિ શતક ફરે રસ ચક્ર વર્ષ પ્રવેશતાં
ગત ભૂલિ ધરિ કર્તવ્ય દૃગ અન્યોન્યને અભિનંદતાં
સ્નેહાર્દ્ર હૃદયે હળીમળી આ દિવસ નવલા રંગથી
મહી સૌખ્યતા સર્વત્ર આશિષ આપવી ઉમંગથી

લ્હેરો અનેક ઉદધિ ઉરમાં વહે છે
તેમાં જુની નવિ નહિ સહુ કોઈ કહે છે
એવીજ રીત આ કાળ અનંત ગણતાં
જુનો નવો ન દિન એક સત્ય ભણતાં

તોપણ વિસામા વાટના જન જાત માટે મન ધરી
બેઠા મળો વિશ્રાંતિ લ્યો શિર ભાર ઘડી અળગા કરી
પાછળ નિરિક્ષણ વર્ષનું કરી હૃદય ઉત્સાહે ભરો
સ્થાપિત સિદ્ધ લક્ષ્ય અનુભવ પ્રેરી ઉરમાં દ્રઢ કરો

વળિ, વાટના કુત્સિત કલેશો તોડવાને

બાધા વિવિધ મન આલસ ફેંકવાને,
શુ સ્નેહના દીપકથી ઉર દો ઉજાળી,
માઠા સમામહિ આમ મળતા દિવાળી

આ નવલ વર્ષે હર્ષસહ ઉત્કર્ષે નવલા રંગમાં
સુખ સપ સંપતિ સાંપડે આરોગ્ય વાધે અંગમાં
ક્ષાંતિ સરલ યશ વિમળ સન્મતિ સૌખ્યદાતા પામજો,
શ્રી શક્તિ ભક્તામક્ત ઉર આલ્હાદ અતિશે જાગજો

माधव.

नवल वर्ष—स्नेह

ગયો વિષમ કાળ ને વિકટ માર્ગ પુરો થયો,
ગયો અધમ દ્વેષ ને અખુટ પ્રેમ વહેતો થયો
થઇ રસિક પૃથ્વી ને રસિક તેમ વૃક્ષો થયા
હતા હૃદય શુષ્ક તે નવલ વર્ષ ભીનાં થયા

કદી અવરને તમે દુઃખદ શબ્દ કીધા હશે
કદી રમત માત્રમાં સરલ દીલ દુઃખ્યા હશે
હજી વખત હાથ છે સહજ જ્ઞાન તાજુ કરો,
થવા જીવન ઉચ્ચ આ નવલ વર્ષ ઐક્યે રહો

હરી અમલથી મળી પદવી ઉચ્ચ ભીન્ન થયા
મળી વિમળ થઇ જવા વિકળ થઇ જવા તે નથી
થયું અધિક જ્ઞાન તો અવર જીવને તારજો
બધી વિષય વાસના નવલ વર્ષમાં મારજો

ફરો જન સમાજમાં હૃદય ભેદ છોડી તમે
હરો અવરને થતી હૃદય વેદના આ સમે
કરો અબળને તમે સબળ સ્નેહ મૈત્રી કરી
તરો નવલ વર્ષમાં સરલ પ્રેમ કીસ્તી કરી

केशव

सामार स्विकार

આપણા શ્રી અંબિકા વિજયના આમળના વખત લેખક, જેઓએ પોતાના અમુલ્ય

કાવ્યશ્રુત, જેવા કે વાગ્યવિલાસ રસુધાસાગર વિષાદ શ્રી જગદબાના 'સ્તવનો વિગેરેથી આપણા અબિકા વિજયના ગ્રાહકોના લાબી મુદ્દત સુધી મન રંજન કર્યું છે અને જેઓ હમણા સરસ્થાન શ્રી લાઠીના ગગારસ્વરૂપ ભામાશ્રીના કારભારી હાઇ વ્યવસાય પરાધિનતાને લઇ ગ્રાહકોની તેવી સેવા બજાવવા અશક્ત છે છતા આ માસિક પ્રત્યે નિરતર માન અને કૃપાની દ્રષ્ટિ રાખ્યા કરેછે તેઓએ હમણા શ્રી આગામી દુર્ગાસ્વરૂપ મદિર ફડ' માં રૂા ૭) મોકલી આપ્યા છે તે ઉપકારસહ સ્વિકારવામા આવે છે

ઠક્કર ગૃહસ્થ રા નતાપસિહ જુણાજી જાડેજાએ ઉપરની રકમ મોકલતા તે સાથે નિચેનુ કવિત લખી મોકલ્યુ છે જેમા તેમના પ્રેમ અને વિનયાદિ સદ્ગુણોનુ ચિત્ર આલખાયલુ હોઇ ને ગ્રાહકોની જાણ માટે અત્ર આપવામા આવે છે

कवित

विदुरकी भाजी लीनी निवाजीके नदलाल,
दुर्योधन मिजवानी ताजी तज दीनी हे,
सिवरीके बोर अरु तादुल सुदामा जुके,
स्नेहसो स्विकारे श्याम बात ना नवीनी हे
तेसेंजु आगामी दुर्गा स्वरुप मदीर काज,
अल्प भेट भावजुत अर्पन जु कीनी हे,
ख्याल कर समे काल लायक माधवलाल,
कीजीये कबूल मेरी हेरी मिसकीनी हे

વાણીવિલાસ.

મહાત્માઓએ પરમાર્થ માટે રાજ્યસેવા કરવી ઉચિત છે

પશ્ચિમ તરફના એક બાદશાહના આબાદ શહેરમા એક મહાત્માની મોલવી રહેતો હતો તેની ઇશ્વર પ્રત્યેની અપાર શ્રદ્ધા તે સબધેનુ અપુત્તમ જ્ઞાન અને નકી દયા વિગેરે અસાધારણ સદ્ગુણોથી આસપાસના પ્રદેશમા તે ઘણી ખ્યાતિ પામ્યો હતો તેની આવી અદ્ભુત ખ્યાતિ સાભળી તેનો એક અગાઉનો મુરીદ (શિષ્ય) તેની પાસેથી કાઇ બોધ લેવા અને તેની અમૃતમય પવિત્ર વાણી સભળવા માટે તેને મળવા આ પો પુછપરછ કરતો તે મોલવી સાહેબને ઘેર ગયો અને પોતાને મોલવી સાહેબને મળવુ છે એમ જણાવ્યુ ત્યારે માણસોએ તેને સત્કાર સાથે જવાબ આપ્યો કે તેઓ આ વખતે તો બાદશાહની હજુરમા ગયા છે તે બપોરે ઘેર આવશે

ત્યારે પેલા માણસે તે નોકરને સવાલ કર્યો કે "મૌલવી સાહેબ સરકારમાં શામાટે ગયા છે?"

નોકર— "તેઓનો હમેશા આ વખતે બે કલાક સુધી બાદશાહની હજુરમા રહે છે

આ શબ્દો સાભળી પેલા માણસને ભારે નિરાશા અને દિલગીરી થઇ— તેણે વિચાર્યુ કે જે માણસ લોભાદિ દુર્ગુણોથી બંધાયના બાદશાહો પાસે નિત્ય ધક્કા ખાય છે તે જગતનુ શુ કલ્યાણ કરશે? એટલુજ નહિ પણ જે અજ્ઞાનીઓની આશા ઉઠાવે છે, તેને જ્ઞાનીજ શા માટે કહેવો જોઇએ?

આવા આવા તર્ક વિતર્કથી તેને એમ સમજાયુ કે મૌલવી સાહેબ જ્ઞાની હશેજ નહિ અને હુ જ્ઞાનાભિલાષાથી આવ્યો તે ફોકટ ફેરોજ પડ્યો આવા વિચારથી તેણે મૌલવી સાહેબને મળ્યા વગરજ પોતાને ગામ પાછા ફરવા વિચાર કર્યો પણ મૌલવીના માણસોએ તેની ઘણી આગતા સ્વાગતા કરી તેથા તેમજ ધક્કો તો પડ્યો એમ ધારી વિવેકની ખાતર તેણે મળ્યા વિના પાછા જવાનુ માંડી વાળ્યુ

મૌલવી સાહેબને સરકારમ થી આવવાને હજુ વાર હોવાથી થોડીવાર ત્યાં બેસીને પછી તે બજારમા જરા ફરવા નિકળ્યો દરમીયાન બજારમા કોઇ દુકાનમાથી કાંઇ ચોરી થયેલી હતી, તે ચોરની સિપાઇ લોક શોધ કરતા હતા તેમણે આ પરદેશી માણસને જોઇને તેનેજ પકડી લીધો । તેણે પોતાનુ નિર્દોષપણું સાબિત કરવાને નમ્રતાપૂર્વક આજીજી કરી પણ તે પોલીસે માની નહિ અને એ પરદેશીજ ચોર છે એમ સમજીને તેની પોલીસ તપાસ કરવા (માર મારવા) ને તેને ચાવડીપર લઇ ગયા એટલામા સરકારમાંથી ઘર તરફ વળેલા મૌલવી સાહેબ ત્યા આવી ચડ્યા તેમણે માણસોની ભીડ થયેલી જોઇ પુછ્યુ કે આ શી ધામધુમ છે? ત્યારે એક માણસે તેમને હકીકતથી વાકેફ કર્યા તેથી ચોરને જોવા તથા બરાબર હકીકત મેળવવા તેઓ ચાવડી પર ગયા ત્યા પેલા માણસને માર મારવામાટે બાંધીને તૈયાર કરેલો તેમણે જોયો તેથા સિપાઇઓને ચોરીની હકીકત પુછી અને પછી પકડાયેલા પેલા ચોરને નિરખીને જોયા બાદ તે આ બોલ્યા કે —

આ માણસને એક આંગળી પણ લગાડશો નહિ તેને જલ્દી છોડી દો એ ચોર છે એમ તમે શી રીતે જાણ્યુ? એની પાસેથી ચોરીની શી સાબિતી તમને મળી છે? અને શા કારણથી તમે એને પકડ્યા છે?

મૌલવી સાહેબના એક હાથની લાંબી રૂપાના પત્રાજેવી સફેત દાઢી, તેમની પોણી સદીની વયને ખચીત શોભા આપતી હતી તેમના તમામ સફેદ કપડાં અને તેવીજ 'તાર' અને તેજસ્વી મુખાકાંતિ તેમની પવિત્રતા સાબિત કરવાને માટે બસ હતી તેમના તેજમા ખુદ બાદશાહ પણ અંજાઇ જતા હતા ત્યારે આ બિચારા સિપાઇઓ શી ગણત્રીમાં? મૌલવીના વચનો સાભળી સિપાઇઓએ દીન વાણીથી બોલ્યા કે સાહેબ આ માણસના ચોર તરીકેની કશી સાબિતી અમને મળી નથી અમે તો ફક્ત તેને પરદેશી જાણી શકથી પકડ્યો છે,

આપની આજ્ઞા હોયતો તેને છોડી દઇએ

મોલવી— આ માણસનુ મોઢુ જોવાથીજ ખાત્રી થાયછે કે તે ચોર નહિ પણ ઇશ્વર
નો સંપૂર્ણ શ્રદ્ધાવાન ભક્ત છે તેણે આ મારામા કોઇવાર ચોરી કરીજ નહિ હોય તેમ કરશે
પણ નહિ માટે તેને તરત છોડી દ્યો અને તમારા ખરા ચોરની બેગાસર તપાસ કરો

આ હુકમથી સિપાઇઓ પેલા નિર્દોષ મનુષ્યને તત્કાળ છોડવા લાગ્યા અને મોલવી સાહેબ
પોતાના ઘર તરફ ગયા

આ બનાવથી પેલા માણસે નક્કી કર્યુ કે— મહાત્માઓએ સ્વાર્થમાટે નહિ પણ
પરમાર્થ માટે રાજ્ય સેવા કરવી જોઇએ

ઘેર જતાંજ મોલવીના માણસોએ તેમને કહ્યુ કે કોઇ માણસ આપને બહાર ગામથી
મળવા આવેલ છે અને તે હમણા જરા બજારમા ગયેલ છે એટલામાંજ પેલો માણસ
આવ્યો તેને જોતા [illegible] પકડાયો હતો એમ મોલવી સાહેબે ઓળખ્યો પણ જ્યારે
તેણે જણાવ્યુ કે હુ આપનો પૂરતો આભારી એક શિષ્ય છુ ત્યારે તેમણે બહુ આનંદ
બતાવ્યો પછી તે જીજ્ઞાસુએ તે જ્ઞાની મોલવી પાસેથી ઘણો ઉપદેશ લીધો અને પોતાની
શંકાઓ દૂર કરી અને તે દિવસથી તેની સંપૂર્ણ ખાત્રી થઇ કે મહાત્માઓ જંગલમા રહેવાથી
માત્ર પોતાનુજ કલ્યાણ કરી શકે છે, પણ શહેરમા રહેવાથી અનેક જનોનુ કલ્યાણ કરી
શકે છે

ફૅશનના પંઝામા

હુ ફક્ત એક મીનીટને માટે તમને મળવા માગુ છુ સીડીને તળીએ ઉભેલી એક
લેડી (સ્ત્રી) બોલી પણ આ ગાઉન (ઘાઘરા જેવુ ઘેરદાર વસ્ત્ર) ની ફેશન એટલી
તંગ છે કે હુ સીડી ચડી શકતી નથી તમો જરા નીચે આવશો?

જો હુ ત્યાથી આવી શકાત તો હુ ઘણી ખુશીની સાથ આવતે ઉપરથી નિઃશ્વાસ પૂર્વક
યો પણ આ નવી હૅટ (ટોપી) એટલી બધી પહોળી છે કે દાદર સોસ

મહાત્માઓએ પરમાર્થ માટે રા—
પશ્ચિમ તરફના એક બાદશાહના આબાદ શહેરનો ભાગ
તેની ઇશ્વર, પ્રત્યેની અપાર શ્રદ્ધા તે સર્વોપરી અદ્ભુત એ ભાઇને તરફણુઘનો સારો ભાગ
અસાધારણ સદ્ગુણોથી આસપાસના પ્રદેશમા તે ઘણી પ્રખ્યાતિ પામ્યો હ
ખ્યાતિ સાંભળી તેનો એક અભાગિયો મુરીદ (શિષ્ય) તેની પાસેથી કા ટોપી ને આપો બાગ
તેની અમૃતમય પવિત્ર વાણી સાંભળવા માટે તેને મળવા આવ્યો પુછપરછ
સાહેબને ઘેર ગયો અને પોતાને મોલવી સાહેબને મળવુ છે એમ જણા
તેને સત્કાર સાથે જવાબ આપ્યો કે તેઓ આ વખતે નો બાદશાહ
બપોરે ઘેર આવશે વડી નુકમાન થાય છે

ના બોલ્યાં ! સીગારેટથી મગજને નુકસાન થતુંજ નથી, કારણ કે જે લોકોને મગજ (બુદ્ધિ) હોય છે તેઓ કદી સીગારેટથી તેને ખરાબ કરતાજ નથી

એક પ્રાચીન પુસ્તકમાંથી ચુંટણી કરેલા વિચારો

દારુના શોખીનોને અર્પણ ! ! !

છાકટપણું એ મનુષ્ય જાતિના ઇતિહાસમાંના પુરાણા દુર્ગુણોમાંનો એક દુર્ગુણ છે પાયમાલ થયેલાં જીવનોમાં તેનો અયોગ્ય દેખાવ મળી આવે છે અને ઘણીક કોમોનો વિનાશ થવામાં તેનોજ મુખ્ય હાથ છે

ખોટા લાડ લડાવવા જતાં નોહા પોતેજ કલંકિત થયો છે તેના ન્હાના પુત્ર હેમ ઉપર જે વર્તનને લીધે નિરંતરનો શ્રાપ ઉતર્યો તે વર્તન માટે તે થોડે અંશે પણ જવાબદાર હતોજ

લૉટની પુત્રીઓ જલદ દારૂના પરિણામોથી ખરેખર વાકેફ હતીજ તેઓ જાણતી હતી કે તેનો નિસ્સો હોય ત્યારે કોઈ પણ રસ્તો એમનો નથી પાપમય અને હલકા દરજ્જાનો નથી લાગતો કે જે લેવો અશક્ય હોય શું?

ન્યાયબુદ્ધિનો નાશ કરવો અને નૈતિક સ્વભાવને ઉથલાવી દેવો એ દારૂના પરિણામોમાંના મુખ્ય છે

જો જલદ દારૂ વડે પ્રથમથીજ મનને મૂઢ—અસાવધ બનાવવામાં આવે તો ગુન્હાહિત કાર્ય વધારે સરલ જણાય છે અને પાપની ભય કરતા ઓછી થાય છે ઇશ્વરની મુળ પ્રજાની બુદ્ધિ દારૂએ છીનવી લીધા પછી તેઓ પોતાના પેદા કરનારને ભૂલી ગયા અને પોતાના હાથેજ સ્થાપન કરેલા કાલ્પનિક દેવોને નમવા લાગ્યા

મનુષ્યના પેટમાં દારૂ પડે છે કે તરતજ તેના હૃદયમાંના વિકારો એકદમ બંધન મુક્ત થઇ જાય છે મનુષ્યનું મન ઠેકાણે હોય ત્યારે તે ગમે તેવો ભલો હોય છતાં દારૂની અસર તળે અતિશય નિંદ્ય—અધમ કૃત્યો કરવા તે નહિ દોરવાય તેની કાંઇ જામીનગીરી નથી તેની છુટી થયેલી જીભ પોતાનાંજ છાનાં રહસ્યો ખુલ્લાં કરશે ઘણીજ મૂર્ખાઇ ભરેલો લવારો—બકવાદ કરશે અથવા ખાલી ઉલ્લાસથી પોતાનેજ હાસીપાત્ર બનાવશે તેની સ્ત્રી તથા છોકરા તરફ તેનો હાથ નિર્દયપણે ઉપડશે પોતાની મીલ્કત કોઇને લખી આપશે અથવા તો પોતાના કુટુંબની ખોરાકી પોષાકના આધારના પદાર્થો પોતાના મોજમજાહના સોબતીઓમાં વહેંચી આપશે ઘણા ગરીબ મૂર્ખાઓ ધીમેધીમે છાકટપણાની સ્થિતિએ પહોંચેલા છે અને આ ખબર પડી જતાં તેઓ પોતાને ન્યાયના નિકળ પંજામાં સપડાયેલા જુએ છે

આફતથી ઘેરાયલા કોણ હોય છે ? દીલગીરીનો વાસ કોના હૃદયમાં છે ? નાહક તકરારો કોણ ઉભા કરેછે ? બકબકાટ કોણ કરેછે ? કારણ વિના દુઃખી જીવન કોણ ગાળેછે ? કોની આંખો લાલચોળ હોય છે ? આવા પ્રશ્નોનો જવાબ મુળથીજ જે છે તેજ હાલને માટે, પણ જે બુદ્ધિમાન મનુષ્યોના આ કહેણની આપણા ન્યાયાધિશો અને કાજીઓ ખાત્રી આપેછે તેઓ આપણને કહેછે કે નાહક તકરારો અને વિના કારણ ઉદ્ભવતી બદનામીઓ કરનારાઓ કે જેનાથી તેમની કારકીર્દી ઉખરાઇ જાયછે તેનું મુળ છાકટપણામાં છે જેઓ પોતાનો બાકી વખત પીઠામાં ગુજારે છે તેઓની જીંદગી બરબાદ જાયછે

મોજમજાહ પોતાના જેવા સોબતીઓ સાથેની ગમ્મત આનંદી સ્વભાવ નિર્ભય હાજરજવાબીનો સ્વાદ—આ સવ આનંદોની ખાતર મનુષ્યો પાતાની સમજ શક્તિઓ । હાથની અવગણના કરે છે પણ જલદ દારૂએ આપેલી સવ આશાઓ ભ્રમણાઓ ઠરેછે અને છેવટે તે ઝેરી સાપની પેઠે દશ દેછે ઝેરી સપને પાળવો અને દારૂ પીવાની ટેવ પાડવી એ બને બરાબર છે

આ દુર્ગુણને વશ થવું, સાથે મનની અને હૃદયની ઉચ્ચ સ્થિતિ જાળવી રાખવી એ સર્વથા અશક્યજ છે દારૂના શોખીનોનો એક નઠારો ભાગ એ છે કે સવારમાં વ્હેલા ઉઠીને જેઓ દહાડાની શરૂઆત દારૂ પીવાથીજ કરે છે અને રાત્રે બેશુદ્ધ થઇ પડે ત્યાં સુધી પીધાજ કરેછે તેઓને ધિક્કાર છે !

જેઓ દારૂ પીવામાજ પોતાના સવ બળનો ઉપયોગ કરનારા છે અને પોતાના બળવાન શરીરને જેઓ દારૂથી બગાડે છે તેઓને ધિક્કાર છે ! દારૂ એ અધમતામાં નિર્દોષતાની કલ્પના કરાવે છે અને ભલાનું ભલાપણું ભુલાવી દીએ છે

ઇઝરાયલે ના રાજ્યની પાયમાલી કરનારા એફ્રેઇમના દારૂડીયા હતા બાબીલોનનો નાશ દારૂના અત્યંત વપરાશને લીધે થયો પર્શિયા (ઈરાન) મોજમજાહથી દુષિત થયેલું હતું અને તેનું ગ્રીકોના હાથથી નાશ પામ્યું પણ ત્યારપછી તે ગ્રીકો પોતે દારૂના કેફથી નબળા પડ્યા લોકોના રંગદીલનું તેમ પણ દારૂના પરિણામેજ નાશ પામ્યું અને અત્યારે પણ મનુષ્યજાતનો કાંઇ બીજા કારણ કરતા દારૂના વાપરવાથીજ વધારે નબળી થતી જાયછે રાજાઓ અને રાજકુમારો માટે તો દારૂ પીવાનોજ નથી જે રાજ્યકર્તાને પોતાનું રાજ્ય ટકાવી રાખવું હોય તેણેતો પરહેજગારજ રહેવું જોઇએ

જનસમાજના કાંઇ પણ ભાગને દારૂના વપરાશની અપવાદ તરીક રજા આપવી ઘટે તો તે ફક્ત જીવનકલહમાં હારી ગયેલાઓને અને જેઓએ પોતાની ફુલકતા સિદ્ધ કરી બતાવી છે એવા નાલાયકનેજ યોગ્ય છે જે મનુષ્ય મરવાની અણી ઉપર હોય અથવા જેનું હાથ ન રૂઝે એવા દુઃખના જખમથી ચીરાઇ જતું હોય તેનેજ ફક્ત પોતાની ગરીબાઇ ભુલવા અને યતું દુઃખ વિસરી જવા દારૂ લેવા દ્યો પણ મનુષ્યજાતને અરેરે જે સઘળું કરી શકાય તેમાં ફક્ત દારૂનો ઉપયોગ કરવાનોજ બાકી હોય એવો વખત જ્યાં સુધી નથી આવ્યો જ્યાં સુધી જીવન આશાના અંકુરો અને અધમ લાલસા પ્રત્યે તિરસ્કાર દર્શાવવા જેટલી હિમ્મત હોય

ત્યાં સુધી કોઇપણ મનુષ્યને પોતાના સોબતીના ખભા ઉપર વધારાનો બોજો મુકવા ન દેતા અથવા તો તેના મ્હો આગળ કેફી દારૂનો પ્યાલો ધરીને તેના શરીરની રક્ત વાહિનીઓમાં વિષનું મિશ્રણ કરવા ન દેતા. જેઓ પોતાના માનવ બંધુઓને આ નાશકારક રસને જવાબમાં સહાયભૂત થાય છે તેઓના ઉપર ઇશ્વરી કોપ ઉતરે છે. જેઓ પોતાના પડોશીને દારૂ આપે છે, તેઓને તેમજ જેઓ પોતે પીએછે તેમને ધિક્કાર છે।

—ooooo❀ooooo—

दुर रहेतां पखीने

— શિખરિણી —

સદા આવી સામે તરત તુજ નેનાં નચવીને —
હર્યું હૈયું મારૂં પ્રણય રસ મીઠો છલકીને
પરન્તુ ઉડી જા વદન મૃદુ થાને બતાવીને?
તજી ભીતિ સવ મુજ કર વિશે તું રંગે લહે
રસીલી વાણીના ફરી શ્રવણ માટે તલપીને —
અરે શું ગાયું કે મુજ મન ભમે છે તુજ પુઠે
મધુરું એ ગાણું ફરી લલકારે ત્યમ હવે
પધારી સાંનિધ્યે રમ થઇ લાડે બમ મને
વિભુએ તુંમાં શી અનુપમ પ્રભા ને રૂપ ધર્યું!
મનોહારી કેવું લલિત સ્વરમાં માર્દવ ભર્યું!

— અનુષ્ટુપ —

જાણે છે તું હવે ભીતિ પંખીડા ઉર વાતની
હરે શાને ત્હમી રોજ ત્હી દૂર રમે હવા?
તુજ માટે કર્યું જે મે પાંજર કાંચન તણું,
આવ ત્યહાં ઉડી આર ખાઇ લે ફળ પ્રેમનું
પ્રેમના વ્યાધિને જાણે પ્રેમી અંતર કોઇક,
તુજમાં છે નથી પ્રેમ તો પાછી શીદ એટલું?

"मकरन्द"

साहित्य.

कुडलियां

परनिंदा परनारि अरु, परद्रव्यनकी आश
छोडी तीनो धातकु, भजो एक अविनाश
भजो एक अविनाश, तबें जगनाथ निवाजे
जन्म मरण जजाल, प्रभु सो पल पल भाजे
हरि गुरु विन हरिदास, सिंधु यह तरनो भारी,
तजो तीनका संग, द्रव्य निंदा परनारी

हरिदास

अपनी भावी भोगवी, सगर कृष्ण रावन,
गांधारी घेली भइ, सत सुतके कारन
सत सुतके कारन, भुखे मरि भइ दिवानी,
कहा न मान्या काहु, अघफल खाया छानी
एते सुत एके न, तोय कयों कहा आवी,
सगर कृष्ण, रावन, भोगवी अपनी भावी

हरजीवन.

आ वर्षनी चार भेटो

શ્રી અંબિકા વિજય આઠ વર્ષનું થતા સુધી અમોએ પ્રથમ વર્ષ સિવાયના દરેક વર્ષ દરેક ગ્રાહકને આઠ આનાની કિંમતની ભેટ આપી છે મતલબ માસિકની વ્યવસ્થા શ્રી શક્તિ ધર્મોદ્ધારક સમાજને હસ્તક હોવાથી ફક્ત ગ્રાહકો વધારવાના ઉદેશથી કાંઈ પણ નફાની આશા રાખ્યા સિવાય બહુજ નુકસાન ખમવાનો સમાજને પણ સ્વિકારીને દરેક ગ્રાહકને દરેક આઠ આનાની એવી ચાર ભેટો આપી હતી. છતાં અમારો પ્રયાસ તેમજ શ્રી અંબિકા વિજય પ્રત્યે જરૂર

ચલાતા રાખતા કેટલાક સુજ્ઞ ગ્રાહકોનો પૂરતો આશ્રય—એ રીતે બન્ને હોવા છતાં જે પરીણામ ની આશા હતી તે આશા સંપૂર્ણ દરજ્જે ફલીભૂત થઇ નથી અને તેથી આ પ્રયાસ એક વર્ષ વધારે લંબાવવા માટે આ વર્ષે પણ ચાર ભેટનીજ યોજના કાયમ રાખવામાં આવે છે અને તેથી ગ્રાહકો વધારવામાં અમારા હિતેચ્છુ ગ્રાહકો તરફની મદદની પણ પૂર્ણ અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે તો આશા છે કે શ્રી જગદંબાની સેવા નિમિત્તે સર્વ ગ્રાહકો અમારી આ માગણી સ્વિકારશેજ

ભેટોની વિગત —

૧ શ્રી ૐકાર સ્વરૂપિણી

ગત વર્ષની ભેટ હ્રીંકાર સ્વરૂપિણીમાં જેમ એ બીજમંત્રમાંથી શ્રી જગદંબાનો મસ્તક (ઉપરનું અર્ધ શરીર) નો પ્રાદુર્ભાવ જણાવેલો છે તેમજ ૐકાર એ પરમાત્મ સ્વરૂપ હોય "પરમાત્મા છે તેજ શક્તિ છે અને શક્તિ છે તેજ પરમાત્મા" એ અનુસાર શ્રી જગદંબા પણ ૐકાર સ્વરૂપ હોય ૐકારમાંજ શ્રી જગદંબાના દર્શન થાય એવી રીતનો આ ફોટો કરેલો છે વળી આ ૐકાર અને શ્રી જગદંબા એકજ સ્વરૂપ જણાય તેવી રીતે સંકલિત હોવા છતાં શ્રી જગદંબાના પૂર્ણ સ્વરૂપે સિંહની સ્વારી સાથે દર્શન થાય છે એ જગદંબા પ્રત્યે પ્રેમથી ઉભરાતા હૃદય માટે કાંઇ ઓછું આનંદકારક નથી

૨ હિમાલય જ્ઞાનોપદેશ

તારક નામનો અસુર દેવતાઓની સ્વર્ગમાંની રિદ્ધિ સિદ્ધિ લુંટી લઈ તેમને અનેક પ્રકારે પીડવા લાગ્યો, ત્યારે સર્વે દેવો વિષ્ણુને શરણે ગયા અને ત્યાં વિષ્ણુએ તેમને શ્રી જગદંબાનો અનુગ્રહ મેળવવાનો પ્રયાસ કરવાનો ઉપદેશ દેતા વિષ્ણુ સહિત સર્વ દેવતાઓ દેવી ઉપર તપ કરવા માટે હિમાલયમાં આવ્યા અને ત્યાં નિયમ દેવીનો મોટો યજ્ઞ કર્યો પછી જુદા જુદા દેવતાઓ જુદા જુદા વ્રતો ઉત્સવો પારાયણો અનેક પ્રકારના દેવીના મંત્ર, બીજમંત્ર અને સૂક્તોના જપો પાઠ, ધ્યાન સમાધિ, વિગેરે અનેક પ્રકારની ઉપાસના કરવા લાગ્યા તેથી કેટલેક સમયે મણીદ્વીપવાસિની શ્રી જગદંબા પ્રસન્ન થતા અકસ્માત ચૈત્ર સુદી નવમી ને શુક્રવારે પ્રથમ તેજરૂપે પ્રગટ થઇ પછી પોતાના અત્યંત સુંદર રૂપે દર્શન આપી સર્વ દેવતાઓને વરદાનોથી કૃતાર્થ કર્યા હવે તારકાસુરને એવું વરદાન હતું કે સદાશિવના ઔરસ પુત્રને હાથે તેનું મૃત્યુ થાય પણ આ વખતે સદાશિવ તો દક્ષના યજ્ઞમાં સતીનું અપમાન થતા સતીનો દેહ યોગાગ્નિથી દગ્ધ થતા ક્રોધિત થઇ કેટલોક કાળ ભ્રમણ કર્યા પછી સાંપ્રત કોઇ એકાંત સ્થળે ધ્યાનમાં મગ્ન થઇ રહેલા હતા તેથી સદાશિવને અન્ય ન હોતી સ્ત્રી સિવાય ઔરસ પુત્રની પ્રાપ્તિ તો ક્યાંથી સંભવે ? તેથી દેવતાઓ પર અનુગ્રહ કરવા અને પોતે આપેલ વરદાનનું પાલન થવા જગદંબાએ સાક્ષાત્ હિમાલયને સંબોધી જ્ઞાનયોગ ક્રિયાયોગ કર્મ 'ઉપાસના નવધા ભક્તિ' જ્ઞાન વિગેરેનો ઉપદેશ આપી સર્વેને પોતાનો અવતાર થવાને લાયક અધિકારી—પાત્ર મેનકાનો 'ગર્ભ' તેના આશ્રયમાં તાદૃશ ચિતાર

કે અને સિંહારૂઢ થયેલા શ્રી જગદંબા પોતાની સ્તુતી કરતા સર્વ દેવતાઓ સમક્ષ હિમાલયને જ્ઞાનોપદેશ કરે છે તે આ ફોટાનો વિષય છે

૩ મધુ કૈટભ વધ

આ સપ્તશતી—ચંડીપાઠમા ત્રિકાળદર્શી અને ચિરંજીવ માર્કંડેય ઋષીએ રચેલા આ કથાનકથી શ્રી જગદંબાની ભક્તિમા શ્રદ્ધા રાખતા કોઇ મનુષ્ય ભાગ્યેજ અજ્ઞાત હશે છતા સારાંશ તરિકે કહેવાનુ કે પ્રલય મહાપ્રલય પછી શ્રી વિષ્ણુ શેષ ઉપર સુતા હતા તેમની નાભિમાંથી લોકરૂપ કમળ ઉદ્ભવ્યુ હતું અને તે કમળ ઉપર ચતુર્મુખ બ્રહ્મા બેઠેલા હતા તેવામા વિષ્ણુના કાનના મેલમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ મધુ અને કૈટભ એ નામના બે દૈત્યોએ બ્રહ્મા પાસે આવી તેમને કમળનુ આસન છોડી દેવા અથવાતો પોતાની સાથે યુદ્ધ કરવાનુ કહ્યુ તેથી બ્રહ્મા ભયભીત થઇ વિષ્ણુને ઉઠાડવા લાગ્યા પણ યોગનિદ્રાને વશ થયેલા વિષ્ણુ જાગ્યા નહિ ત્યારે બ્રહ્માએ શ્રી જગદંબાની સર્વોપરી સત્તાનો સ્વિકાર કરી યોગનિદ્રાની ઘણી સ્તુતિ કરી ત્યારે યોગનિદ્રા વિષ્ણુના શરીરનો અધિકાર છોડી દઇ પોતાના સ્વરૂપે આકાશમા ઉભા રહ્યા અને મધુ કૈટભને પોતાની માયાના મોહ પમાડી વિષ્ણુના હાથથી તેમનો વધ કરાવ્યો આ વખતના સંપૂર્ણ દેખાવની તાદ્રશ્યતા આ ફોટામા છે

૪ સુરથ વૈશ્ય વરપ્રદાન

આ સુરથ રાજા અને સમાધિ નામનો વૈશ્ય એ બન્ને પણ સપ્તશતી—ચંડીપાઠના મુખ્ય પાત્રો છે તેમને ઉદ્દેશીનેજ જગદંબાના ત્રણે વિસ્તારવાળા ચરિતોની ટુંકામા શ્લોક—મંત્રબદ્ધ રચના સુમેધા મુનિના મ્હોંએથી માર્કંડેય ઋષી કહેવરાવે છે રાજ્યભ્રષ્ટ થયેલો સુરથ રાજા અને કુટુંબથી તજાયલો જ્ઞાનાભિલાષી સમાધિ વૈશ્ય એ બન્ને સુમેધા મુનિના અનુગ્રહથી જગદંબાનુ માહાત્મ્ય જાણી તેમની સર્વેષ્ટ સિદ્ધિ આપનારી ભક્તિનુ જ્ઞાન મેળવે છે અને તે પ્રમાણે જપ તપના અનુષ્ઠાનદ્વારા અને પોતાના સ્વશરીરનુ હોમાગ્નિમા બલિદાન આપતા જગદંબાની પ્રસન્નતા અને પ્રત્યક્ષ દર્શન મેળવવા ભાગ્યશાળી થાયછે છેવટમા વરદાન તરિકે સુરથરાજા પોતાનુ ગયેલુ રાજ્ય અને વૈશ્ય પોતાની ઇચ્છાનુસાર જ્ઞાન મેળવે છે અને વધારામા શ્રી જગદંબાના અનુગ્રહથી સુરથરાજા આ વૈવસ્વત મન્વંતર પછી સાવર્ણિ નામના આઠમા મનુ થવાના છે અને પોતાના ભક્ત આ સાવર્ણિ મન્વંતરના સાત્ત્વિક મારેજ યોગ્ય ભાવે (જુદા જુદા આત્માઓના અનેક જીવનના અનુભવે બંધાયેલ છેવટની વાસના રૂપે ભાવે કે જે અનુસાર નવા કલ્પની શરૂઆત થાય છે તે) તૈયાર કરવા માટે અધિકારી આત્માઓને પોતાની ભક્તિમા કેળવવામાટે શ્રી જગદંબા થોડા સમયમાં પોતાના અંશથી શ્રી દુર્ગા સ્વરૂપે પ્રગટ થવાના છે અને તેમના પ્રાગટ્ય વખતે મંદિર વિગેરે વ્યવસ્થા થવા શ્રી આમામી દુર્ગાસ્વરૂપ મંદિર ફંડ અમોએ ઉઘાડેલુ છે

ઉપરોક્ત વસ્તુદ્વારા ભક્તજનોના હૃદયમા શ્રી જગદંબાની ભક્તિની વધારે ઉંડી છાપ પડે તે માટે આ ફોટામા તે વસ્તુનો ચિતાર આપેલો છે જપ તપમા મગ્ન રહેતા રાજા

અને કેશ્વ હોમકુંડ આગળ બેઠેલા છે રાજા પોતાના મસ્તક અગો કાપી બલિદાન આપે છે અને પ્રસન્ન થયેલા જગદંબા પ્રત્યક્ષ મૂર્તિમંત થઇ દર્શન આપે છે વિગેરે આ ફોટામાનો દેખાવ શ્રી ભક્તિની શ્રદ્ધાના ગુણને દૃઢ કરે છે

ઉપરોક્ત ચારે ફોટા આ વખતે ખાસ હુશીયાર આર્ટીસ્ટને રોકી તૈયાર કરાવવામા આવ્યા છે અને તે આજસુધીમા અમારાં તરફથી પ્રગટ થયેલા તમામ ફોટા કરતા ઘણાજ સુંદર અને ચિત્તાકર્ષક છે ગ્રાહક શિવાયના કોઇપણ ગૃહસ્થને જોઇતા હશે તો - દરેકના રૂા —૮—૦ લેઇ આપવામા આવશે પણ જેઓ ગ્રાહક છે અને નવા ગ્રાહક થશે તેમને વિનામુ પેજ ફક્ત માસિકનુ લવાજમ વસુલ કરવા રૂા ૧—૯—૦ ના વી પી થી મોકલવામા આવશે

चितोडनो घेरो

(ઐતિહાસિક નવલકથા)

મેવાડની મુખ્ય રાજ્યધાની ચિતોડના નામથી અને ત્યાના રાજવંશ સીસોદીઆના પરાક્રમોથી કોઇ પણ હિંદવાસી ભાગ્યેજ અજાણ્યો હશે હિંદમા મુસલમાન બાદશાહી સ્થપાયા પછી આ રાજ્યવંશે અનેક રણજંગોમા મુસલમાનોને હરાવ્યા છે અને અકબરના સમયમા દરેક રાજપુત રાજ્યે પોતાની દીકરી મુસલમાનોને આપી સમયને માન આપ્યુ હતુ ત્યારે આ એકલાજ રાજ્યવંશે અનેક વિપત્તિઓ વેઠવા સાથે રાજ્ય સુખનો ભોગ આપી પોતાની નિષ્કલંક કીર્તિ સાચવી રાખી છે મુસલમાની વખતમા આ રાજ્યવંશના દરેક રાજાને પોતાનુ રાજ્ય અને આબરૂ સાચવવા અનેક વખત મુસલમાનો સાથે લડવુ પડયુ છે છતાં જ્યાસુધી ચિતોડ તેમની રાજ્યધાની તરિકે જાહોજલાલી ભોગવતુ રહ્યુ તેટલા વખતમા ફક્ત ત્રણ વખત તેના પર ઘેરો ઘાલી મુસલમાનો તેને જીતી લેવામા ફાવ્યા છે

પહેલો ઘેરો રાણા લખમસીના વખતમા તેના કાકા ભીમસીંહની સ્ત્રી પદમનીથી લોભાઇ અલાઉદ્દીને ઘાલ્યો હતો અને તેનો છેવટમા ભીમસીંહ પોતાના બાર પુત્રોમાંના એકને રાજ્યવંશ સાચવવા બહાર મોકલી બાકીના ૧૧ પુત્રો અને અનેક રાજપુતો સાથે કેસરીયા કરીને રણમા પડ્યા અને રાજપુતાણીઓ કિલ્લામા જોહુરમા બળી મર્યાં બાદ ચિતોડ મુસલમાનોના હાથમા આવ્યુ હતુ પણ ત્યારપછી કેટલેક સમયે ત્યાના સુબા માલદેવ પાસેથી આ રાજ્ય વંશના હમીરે પુન પાછી લીધુ હતુ

બીજો ઘેરો બ્હાદુર સંગ રાણાના પુત્ર વિક્રમજીના વખતમા ગુજરાતના બ્હાદુરશાહે ઘાલ્યો હતો અને તેમા પણ દેવલાના સરદાર વાઘજીએ કેસરીયા કરી ચિતોડની કીર્તિ સાચવી હતી અને રાણી કરણાવતીએ હુમાયુને ભાઇ કરી તેના પર રાખડી મોકલી તેની મદદ માગી હતી પોતાના પિતા બાબરને હરાવનાર સંગની રાણી કરણાવતીની રાખડી સ્વિકારીને

પોતાના પિતાનું વેર મુલીકબ ઊદાર દિલનો હુમાયુ મદદ આપે પણ તે પહેલા ચિતોડ મેવાડ ગયું હતુ અને કરણાવતી અનેક રાજપુત સ્ત્રીઓ સાથે જોહરમા બળી મુઇ હતી હુમાયુએ આવી બ્હાદુરશાહને નસાડયો અને વિક્રમજીતને પુન ચિતોડની ગાદીએ સ્થાપન કર્યો હતો

બીજો ઘેરો રાણો ઉદયસિંહ કે જે બાયલો અને રાજાના યોગ્ય ગુણોથી વંચિત હોવાનુ ઇતિહાસમા નોધાયલુ છે તેના વખતમાં હતો અને ઘેરો ઘાલનાર અકબર બાદશાહ હતો મુસલમાન ઇતિહાસ કર્તાઓ અકબરે એકજ વખત ચિતોડ ઉપર હુમલો કર્યો અને જીતી લીધુ એમ કહે છે પણ રાજપુત વંશાવળી અકબરના બે હુમલાનુ વર્ણન કરેછે પહેલા હુમલામા અકબર હારી ગતો અને એ હરાવનાર રાણા ઉદેસીંગની રાખ હતી તેણીએ મરદાનગીથી રાજપુતોની સરદારી લેઇ ફોજ ના બ્હાર નીકળી મુસલમાનોની છાવણી ઊપર ધસારો કર્યો એટલુજ નહી પણ બાદશાહના પોતાના તંબુ સુધી ધસારો લેઇ ગઇ આથી મુસલમાનો ગભરાઇ નાસી ગયા રાણાની આ જીત એની રાખની બ્હાદુરીથી થઇ એમ જાહેર કર્યાના એના સરદારો તો ગુસ્સે થયા અને તેથી તે રાખને મારી નાખી આ માહોમાહ કજીયા થયા તેનો લાભ લેવા અકબરે એક જબર લશ્કર લઇને ચિતોડને ફરી ઘેરો ઘાલ્યો આ સૈન્ય એટલુ બધુ હતુ કે તેની છાવણીએ દશ દશ માઇલ જગ્યા રોકી હતી જેવો અકબરે ચિતોડને ઘેરો ઘાલ્યો કે તુરતજ રાણો ઊદેસીંગ નાસી ગયો પણ તેથી ચિતોડના રજપૂત હિંમત હારી ગયા નહિ ચંદ્રસીંહનો વંશજ સહીદાસ પોતાના અનંત ભાયાતોને લેઇને ચિતોડના રક્ષણાર્થ ઉભો હતો સુરજ દરવાજા ઉપર મુસલમાનોએ હુમલો કર્યો ત્યારે તેનુ રક્ષણ કરતા કરતા તે ત્યાંજ કપાયો ચંદ્રભાગના સગા સાંગાનો વંશજ બહારીયાનો દુદો નાનત અને તેના ભાયાતો દિલ્હીના પૃથુરાજના વંશજ મેલા અને કોઠારીયાના ઠાકોરો બીજોલીનો પરમાર સાદરીના ઝાલા એમણે પણ પરાક્રમો કરી પોતાના માણસોને ઊશર્યા દેવનાનો વાઘજી તો પ્રથમ બ્હાદુરશાહના ઘેરામા મરાયો હતો પણ ત્યાર પછી તેની ગાદીએ બેસનાર સીંહાનાર પણ ચિતોડના રક્ષણાર્થ બ્હાદુરીથી લડ્યો એતો રાણાના પોતાના પગારનો પણ એ સિવાય ચિતોડનુ રક્ષણ કરવા બીજા રાજાઓ પણ આવ્યા હતા તેઓમા ઝાલોરનો સોનીગઢારાવ કસુરીદાસ રાઠોડ કર્મસીંગ ઇન્દ્રા દુદો સાદાણી અને ગ્વાલીયરનો તુવાર રાજા એ મુખ્ય હતા

પણ મેવાડના ઇતીહાસના આ વખતના કાળા પાનામા જે જે નામો ઝળકતી નીકળે છે અને જે નામો હજુસુધી ખરા રાજપુતો અને ભાટ ચારણો પવિત્ર ગણે છે તેમજ અકબરે પોતે પોતાની કલમ વડે જે નામોને અમર કર્યા છે તે નામો જેમલ અને ફતાપત્ત મીનના છે કેટલાક ઇતીહાસકર્તા જેમલને રાણાનો પટાવત ગણે છે પણ કેટલેક સ્થળેથી એવી પણ હકીકત મળે છે કે તે મારવાડના મેડતાનો બ્હાદુર રાઠોડ ઠાકોર હતો અને અકબરના માનપાત્ર પોતાના કાકાના દગાફટકાથી તેને પોતાના કુટુમ્બ સાથે મેડતા છોડી પોતાના મિત્ર કેલવાના તાબેદાર (કેટલેક સ્થળે ફતેસિંગ લખેલ છે પણ તેજ આ કેલવાનો પ્રતાપસિંહ હશે) પાસે રહેવુ પડ્યુ હતુ અને મિત્રધર્મે તેમજ રાજપુતીધર્મને અનુસરી છેવટમા

તેને ચિતોડના રક્ષણાર્થ દેશવટુ પકડ્યું હતું

જ્યારે સુરજ રનાજી પાસે સનુષ્ય મરાણો ત્યારે ત્યાના લશ્કરની સરદારી કેળવાનો પ્રતાપસીંગને મળી પ્રાચીન કાળની સ્પાર્ટન માતાની પેઠે તેની માએ પોતાના એકના એક પુત્રને કસરીઆ કરવાને અને ચિતોડના બચાવમા છુટ આપવાને માટે હુકમ કર્યો અને સ્પાર્ટન માતા કરતા વિશેષમા—પોતાના પુત્રને તેની પ્રાણપ્રિયા પત્નિની યાદ આ સાથી રમેને કેસરી પ્રકાશિત કીર્તિને ઝાખ લગાડે એવી શકાથી તેણીએ પ્રતાપની યુવાન વહુને બાતો આપી હથીઆરબધ તૈયાર કરી અને બને જણીઓ દુશ્મનો ઊપર તુટી પડી ચિતોડના રક્ષણએ પોતાની બાજુ ઊભ રહી તે સાસુ વહુને લડાઇમા મરાતા જોઇ અને આ પ્રમાણે પોતાની મેનાને અને સ્ત્રીઓને પરાક્રમ કરીને મરતા જોઇ તેઓ પણ મરણીયા થયા અને ઘણા દહાડા સુધી ચિતોડનો બચાવ કર્યો પણ તાબે થવાનું નામ લીધુ નહિ એ ધમારામા પ્રતાપસીગ પણ પોતાની માતા અને સ્ત્રીની સાથે બહાદુરીથી લડતા મરાયો પ્રતાપસીગનુ આ છેલ્લી વખતનુ પરાક્રમ અવર્ણનિય હતુ આ પ્રમાણે જુસ્સાબંધ લડતા પ્રતાપસિગ મરાયાથી ચિતોડગઢમાના લશ્કરની સરદારી શુરવીર જયમલે લીધી અને ચિતોડનો બચાવ કરવાનુ કામ તેણે માથે લીધુ ત્યારથી આપણી આ વાર્તાની શરૂઆત થાય છે

ચિતોડના સરદાર જયમલ કીલ્લા ઉપરથી શત્રુ સૈન્ય કે જેમાનો કેટલોક ભાગ ઝાડની ડાળીઓથી બનાવેલ અને ચામડાથી મઢી લીધેલી ટટ્ટીઓની ઓથે ઓથે આગળ વધતો આવતો હતો તેની હીલચાલ તપાસતો ઉભો હતો કીલ્લામા ખોરાક પાણી પુષ્કળ હતા કીલ્લાનુ રક્ષણ કરનાર સૈન્યમા આઠ હજાર રાજપુતો હતા અને કીલ્લાનો એકપણ પત્થર સાબુત હોય ત્યાસુધી શત્રુને શરણ ન થવાનો દ્રઢ નિશ્ચય દરેક જણ ધરાવતા હતા ઘેરો ઘાલ્યાને બે માસ થઇ ગયા હતા અને તે સૈન્યની સરદારી અકબરે જાતે લીધી હતી છતા હજુ કાઇ પણ સતોષકારક પરીણામ આવ્યુ નહોતુ ઘેરાયલા રાજપુતો ક્ષત્રીપુત્રોને છાજે તેવા નિશ્ચિત ધૈર્ય અને વીરતાથી લડતા હતા મોરચો ઘણોજ મજબુત હતો અને અત્યાર આગમચ કેટલાક રાજપુત સરદારોએ કેસરીયા કરી શત્રુ સૈન્યમા ઝોકાવ્યુ હતુ તેમજ કેટલાક સરદારો શત્રુના ધસારા સામે કીલ્લાનો બચાવ કરતા રણમા પડ્યા હતા છતા રાજપુતોએ જરા પણ મચક આપી નહોતી

પોતાના સૈન્ય સાથે અકબરે જે જે શહેરો પર ચડાઇ કરેલી તે તે શહેરો તેના કીલ્લા ગમે તેવા મજબુત છતા ત્વરાથી તાબે કરી લીધાનો તેને આજસુધીનો અનુભવ હોવાથી આ સ્થળે આટલુ બધુ રોકાણ રહેવુ પડતા તે ઘણો ગુસ્સે થઇ ગયો હતો છતા કીલ્લાનો બચાવ કરતું સૈન્ય કેવુ જોરાવર છે તે તે જાણતો હતો તેમજ તે સૈન્ય જેઓનુ બનેલુ હતુ તે રાજપુતો કેવા શુરવીર હોય છે તે પણ તેની જાણ બહાર નહોતુ અને તેથી આ ચિતોડનો કીલ્લો સહેલાઇથી તાબે નહીંજ થાય એમ તેણે ધારી મુક્યુ હતુ—

જયમલ આ પ્રમાણે શત્રુસૈન્યની હીલચાલ તપાસતો કીલ્લાપર ઉભો હતો તેવામા તેની જી

અહા ! સદલ ! ત્હારા પ્રેમનો હકદાર થવાને હું લાયક છું એ શું મ્હારે સાબિત કરી આપવું જોઈએ ? આતો કાંઈક બગાતાર ગણાય

પોતે જે કીર્તિના હકદાર હોય તે કીર્તિ પોતાના પરાક્રમોથી સ્થાપિત કરવાને માટે શુરવીર પુરૂષ હમેશા અભિમાન ધરાવે છે અને તેના માટે આ બગાતાર નથી

પણ હું ત્હને વચન આપુછું કે તું જે પળે મ્હારી પોતાની થઈશ તેજ પળે હું ત્હારો પતિ રાજપુત નામને કલંકિત કરે એવો નાલાયક નથી એની તું જે સાબીતી માગે છે તે આપીશ

નહિ રૂપસિંહજી ! ઘેરો હજુ ચાલુ છે જ્યા સુધી જુલમી બાદશાહ કતલ થઈ જશે નહિ કે આપણા કીલ્લાની સમીપતા છોડી નાસી જશે નહિ ત્યા સુધી હું તમારી ઇ છામા સહાનુભુતી ધરાવતી નથી.

અકબરની સેનામા એક રાજપુત હતો કે જે તિરસ્કાર વૃત્તિથી ચિતોડ છાડી મોગલ સેનામા ભેળાયો હતો પોતાના દેશ બંધુઓનો ત્યાગ કરવાનું તેને નીચે મુજબ કારણ મળ્યું હતું — શુરવીર સરદાર જયમલની નાની પુત્રી તરફે પ્રેમથી ઉત્તેજીત થઈને તેણે તેણીના હાથનું માગુ કર્યું પણ આ સંબંધમા તે માણસ દરજામા પોતાનો બરાબરીયો નથી એમ જાણી તેણીના માબાપે તેની માગણીનો સ્વીકાર કર્યો નહિ બાળાએ પણ પોતાના માબાપના વિચારને માન આપી તેને પોતા તરફની ના કહી દીધી અને તેથી તે ઘણોજ દીલગીર થયો

આ જનુની સૈનિકોના આવેશો ઘણા નબળ હોયછે અને આ માણસની નિરાશ થયેલી લાગણીઓએ તેને પોતાના દેશ બાંધવોને દગો દેવા પ્રેર્યો તે શત્રુ સૈન્યમા ગયો અને ઘેરો આગળ વધારવાની ઘણીજ અનુકુળતા મળી શકે એવી કેટલીક બાતમી આપી પોતાને મળેલ બાતમીનો કેવીરીતે લાભ લેવો તે અકબર સારીરીતે જાણતો હતો પણ વિગ્રહનીતિની મર્યાદા ઉપરાંત તેનો તે વિશ્વાસ રાખતો નહોતો બાદશાહની યુક્તિઓના ભેદવિશે તેને કાંઈ જાણવા કે જોવા દેવામા આવતુ નહોતુ છતા બ્હારથી તેના તરફે વિશ્વાસ અને માયા ભરેલું વર્તન ચલાવવામા આવતું હતુ તોપણ તેણે પોતાની શકદાર તરીકેની સ્થિતિ જોઈ લીધી અને તેથી તેનું અભિમાન જાગૃત થયું જે માણસ પ્રત્યે દગાખોર હોવાના શક રાખવામા આવે તેણે ખરેખર દગાખોર થવું એમાંજ ન્યાય છે એવી તેના આવેશે સુચવેલી અસત્ય ન્યુનિકાને અનુસરવા ને તયાર થયો પોતાની ઇચ્છાઓ તૃપ્ત કરવા દરેક ચીજનો ભોગ આપે એવો એ ભયંકર ગરમ મીજાજનો જનુની માણસ હતો દગા ભરેલી કોઈ બીજી યુક્તિથી જયમલની સંમતી મેળવી તેની પુત્રી સાથે પરણવુ અને આ પ્રમાણે પોતાના પ્રેમ અને વેરના આવેશને તૃપ્ત કરવો એવો વિચાર કરીને તેણે શુરવીર સરદાર જયમલને મળવાનો અને પોતાની માગણી સ્વીકારવાની કીંમત તરીકે મોગલ બાદશાહને કતલ કરવાની દરખાસ્ત કરવાનો નિશ્ચય કર્યો

પ્રથમ મુશ્કેલી કીલ્લામાં શીરીતે પેસવું એજ હતી એક બાજુએ જ્યાં કોટની દીવાલ ઘણીજ ઉંચી હોઇ તે બાજુથી કોઇ દુશ્મન ફાવી જવાનો સંભવ ઓછો હતો ત્યાં પહેરેગીરોની સંખ્યા ઓછી હતી તેમજ તે પહેરેગીરો પણ બહુજ સાવધ રહેતા નહોતા એ વાતથી તે નાહેર હોઇને તણે તેજ સ્થળેથી દીવાલ ઉપર ચડવાનો યત્ન કરવા નિશ્ચય કર્યો એક અંધારી રાત્રે તે પોતાની સાથે આશરે નવ નવ ઇંચ લાંબા કેટલાક ખીલાઓ લેઇ કીલ્લા તરફ ચાલ્યો દિવસને વખતે કુદરતી હાજતને બ્હાને કોઇને શક ન આવે તેમ તે મુસલમાનોની છાવણીમાંથી નીકળી ગયો હતો કીલ્લાના પાછલા ભાગમાં જ્યાં દીવાલ લગભગ ૮૦ ફુટ ઉંચી હતી ત્યાં પહોંચતાં જ તણે ચતુરતા કામમાં ખીલા બેસાડવાનું શરૂ કર્યું આ પથ્થરો સારી રીતે ઘડીને ચુના વગરજ એક બીજા ઉપર મુકવામાં આવેલા હોઇ અથવા તો લાંબા વખતને લઇ વચમાંનો ચુનો ખરી ગયેલો હોય થોડી મહેનતે ખીલા અંદર પેસાડવાને પુરતી ફાટો હતી પહેલો ખીલો જમીનથી એક વાર ઉંચો બેસાડીને તેના ઉપર તે ઉભો અને બીજો ખીલો તેનાથી એક ફુટ ઉંચે બેસાડીને તેના ઉપર તે ચડ્યો આવી રીતે આ સાહસમાં જો કે ઘણું મોટું જોખમ સમાયલું હતું છતાં શાંતિ અને ધીરજથી આ રીતીએ કામ ચાલુ રાખીને છેવટ તે દીવાલને મથાળે પહોંચ્યો

પોતાની ઇચ્છા બર લાવવા માણસમાં જેવી આતુરતા હોય છે તેવી આતુરતાથી તે જ્યારે આ પ્રમાણે ઉપર ચડતો હતો ત્યારે તેને સારે નસીબે ઉપરનો પહેરેગીર તે દેશમાં ગવાતું કોઇ ગીત લલકારતો હતો તેથી આ ભયંકર ચઢાણ દરમીઆન થતો કોઇ અવાજ તે સાંભળી શક્યો નહોતો

આ રાજપુતે દીવાલ ઉપર ચડવા માંડ્યા પહેલા પોતાનાં કપડાં ઉતારી નાખ્યાં હતાં તેથી રાત્રીના અંધકારમાં તેની ચામડીનો ઘેરો રંગ મળી જઇને કીલ્લા ઉપરથી કોઇ જોતું હોય તેને દેખાય તેમ નહોતું તેથી ઊલટી રીતે કોટ ઉપરના પહેરેગીરનું સફેદ બદીયાન અંધકારમાં તે ઘણે દુરથી જોઇ શકતો હતો દીવાલને મથાળે પહોંચતાંજ પહેરેગીર જેવો તેના પાસે થઇને ચાલી ગયો તેવોજ તે કુદીને અંદરની બાજુ પડ્યો પછી તે જાણે અંદરની બાજુથી આવ્યો હોય તેમ જાણી જોઇને પહેરેગીર પાસે ગયો અને પોતે જાણે તેમનામાંનોજ હોય તેમ પહેરેગીર સાથે સહજ વાતચીત કરી પોતાના આવ્યા સંબંધમાં કોઇ શક ઉત્પન્ન થયો નથી એમ નક્કી કરી લીધું તેને પોતાની જાતનો જોઇને જેના મનમાં કાંઇ પણ શક નહોતો એવા તે પહેરેગીરને તે જયમલની સરદારી તળેના સૈન્યમાંનો નથી એવો કાંઇ સંશય ઉત્પન્ન ન થયો અને તેથી તેને કાંઇ પણ વધારે પુછગાછ સિવાય આગળ જવા દીધો તે રાજપુત એક દેવાલયના દરવાજાની કમાન તળે જઇ સુતો અને બ્હાણું વાતાંસુધી શાંતપણે ઉંઘ્યો બ્હાણું વાતાંજ તે સરદાર પાસે જઇ ઊભો રહ્યો

" આપ મને આ કીલ્લામાં જોઇને ખરેખર આશ્ચર્ય પામ્યા હશો " તે બોલ્યો " આપ મને એક દગાખોર તરિકે ગણો છો પણ તેમાં આપની ભુલ થાયછે તે સાબિત કરી આપવાને અને નિર્દય દુશ્મનના જુલમી પંજામાંથી આ શહેરને બચાવવા હું શક્તિવાન છું એમ

બતાવી આપવાને હું આવ્યો છું '

જે માણસ ગુસ્સે થઇને દુશ્મનની છાવણીનું શરણ લેકે તેને દગાખોર તરિકેજ ગણવામાં આવે છે જયમલે કહ્યું

પણ આપ એ વાતથી અજાણ્યા નહિજ હોવ કે દુશ્મનની છાવણીમા જવાથી મારા પાસે એવી બાતમીઓ હોવી જોઇએ કે જે વડે દુશ્મનોને આગળ વધતા અટકાવી આ શહેરના લોકોની જીંદગી અને માલમી કતનું આપ રક્ષણ કરી શકો

તમો દગાખોર નથી એવી મારી માન્યતા બંધાવાની આશા ધરાવતા પહેલા તમોએ તમારા દેશ બાંધવોના હિત અર્થ તેવી બાતમી મેળવી છે એ બતાવી આપવું જોઇએ

આ કી લ્લામાના સૈન્યના બચાવ માટેની દરખાસ્ત કરવાને માટેજ હમણા હું આપની પાસે આવ્યો છું

તે બતાવી આપો '

ચોક્કસ સરતોથી હું સુલતાન બાદશાહને મારી નાખવાનું માથે લેઉં છું '

તે સરતો શું છે? "

આપની ન્હાની પુત્રી મને લગ્નમા આપવી

મ્હારે જો વીશ પુત્રીઓ હોય અને તે સર્વ આવી ખિતસરની નોકરીના ઇનામ તરિકે આપવી પડે તો પણ હું તેને ઘણુ મોટું ઇનામ ન ગણું આપણા કીલ્લા ઉપર લશ્કર લેઈ આવનાર તે દુશ્મની બાદશાહનો નાશ કરો અને પુરાવો લાવજો સાથે મારી પુત્રી તમને લગ્નમા આપવાનું હુ વચન આપુ છુ

હું તેના મોતનો પ્રયાસ કરવાનું લગભગ વચન આપુ છું અને મારી પોતાની ઇચ્છા વિના બીજું કોઇ તેને સલામત રાખી શકશે નહિ

મારે તમને કહેવાની જરૂર નથી કે મારી ગતે વરના આવેશથી તમે દુશ્મનો સાથે મળી ગયા છો એવી સર્વની માન્યતા બંધાઇ ગઈ છે બ્હાદુર અને પ્રમાણિક માણસોના હૃદયમા આવી માન્યતા એકવાર બંધાઇ ગયા પછી તેને દુર કરવી એ કાંઇ રહેલું કામ નથી તમે જે દરખાસ્ત મુકીછે તે પુર્ણ કરી શકશો તો તમારા માટેનો જે ખરાબ અભિપ્રાય અમારા અંતઃકરણમા બંધાયો છે તે તુરતજ દુર થઇ તેને બદલે તમો વિશ્વાસપાત્ર થઇ શકશો

આ મુલાકાતના પરિણામથી તે રાજપુત પુર્ણ સંતુષ્ટ થયો પણ જ્યારે તેણે પોતાના પ્રેમની વસ્તુને મળવા માગ્યું ત્યારે તેણીના પિતાએ જવાબ આપ્યો કે —

અપુર્ણ

—ooooo—

अलभ्य सौरभ्य कविकुलनमस्या रुचिरता
तथापित्वद्धस्ते निवसदरविंद विकसितम्
कलापे काव्यानां प्रकृतिकमनीयस्तुतिविधौ
गुणोत्कर्षाधान प्रथितमुपमान समजनि

* *

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે.)

* *

પુસ્તક ૧૦ મુ   માગશર, પુર્ણીમા, ૧૯૬૯ અંક ૨ જો.

શ્રી आगामी दुर्गास्वरुप स्तवन

દુર્ગા દયાળી દેવિ વિષ્ણુ હૃદય સત્તા ધારિણી,
જનની સકળ બ્રહ્માંડની હર વામ પાર્શ્વ વિહારિણી,
શુભ સમય સાવર્ણિ તણા આગામી ધારી ચીતને
પ્રગટી કૃપાળી શરણ લ્યો નિજ સર્વ આશ્રિતજીવને

બ્રહ્માંડ પિંડ અનેકની રચના રચી લીલા થકી
ચૈતન્યરૂપે અણુઅણુમાં તું વસી વિશ્વે નકી
ખાલી ન સ્થળ તારા વિના સચરાચરે કો સમયે
સાકાર થઈને શરણ લ્યો દુર્ગાસ્વરૂપે શ્રી હવે

કોટિ સૂરજ બિંબ સરિખી શરિર કાંતિ શોભિતી
છે અક્ષિ લજ વિશાળ કરણા માતૃભાવે સુચવતી
અધરોષ્ટ લાલપ્રવાલ અમીઝર નાસિકા દીપકશીખા
ઇન્દ્રિનીલ કેશકલાપ શિર કર્પે દીપે કોટિધા

બાહુ મૃણાલ વિશાળ કાનન સુધ હણવા ભાવતા
સંપૂર હેમ સમા પયોધર જગપોષણ વતરતા
કટિ કેસરી શુભ ચરણ તું હું શરણ લઉં પ્રેમથી
દુર્ગાસ્વરૂપે દર્શ જન જગદંબ આપો રૂપેમથી

माधव

એક માસનું પંચાંગ

સંવત ૧૯૬૮ ના માગશીર્ષ શુદી ૧ થી પોષ શુદી ૧૫ સુધી

તિથિ	વાર	તારીખ	હકીકત
૧	[illegible]	૨૫	
૨	બુધ.		બીજનો ક્ષય છે
૩	ગુરૂ	૨૬	
૪	શુક્ર	૨૭	[illegible]
૫	શનિ	૨૮	
૬	રવિ.	૨૯	
૭	સોમ	૩૦	
૮	મંગળ	૩૧	[illegible] કૃષ્ણાષ્ટમી
૯	બુધ	૧	
૧૦	ગુરૂ	૨	
૧૧	શુક્ર	૩	[illegible] કલાક ૧૧—૪ સુધી છે ધનુર્માસનો આરંભ
૧૨	શનિ	૪	
૧૩	રવિ	૫	શિવરાત્રિ
૧૪	સોમ	૬	સોમવતી અમાવાસ્યા
૩૦	મંગળ	૭	કલાક [illegible] ૨૧—૧ સુધી છે [illegible]
૧	બુધ.	૮	
૨	ગુરૂ	૯	
૩	શુક્ર	૧૦	
	શનિ	૧૧	
૫	રવિ.	૧૨	ધનુર્માસની સમાપ્તિ
૬	સોમ.	૧૩	મકર રાશિનો સૂર્ય ૨૧—૩૧ પછી થાય છે [illegible] પુણ્યકાળ [illegible] [ના [illegible] સુધી છે
૭	મંગળ	૧૪	
૮	બુધ.	૧૫	અષ્ટમી વ્રત
૯	ગુરૂ	૧૬	
૧૦	શુક્ર	૧૭	
૧૧	શનિ.	૧૮	[illegible] પુત્રદા એકાદશી
૧૨	રવિ.	૧૯	વૈષ્ણવોની પુત્રદા એકાદશી
૧૩	સોમ	૨૦	
૧૪	મંગળ	૨૧	
૧૫	બુધ	૨૨	માઘ સ્નાનનો આરંભ

[illegible] ક્યાં છે તે સામયિક [illegible] ટિપ્પણમાં જુઓ

પચાગનું ટિપ્પણ અથવા આ માસમાના વ્રતોની વિધિ

૧ કાશીખંડમા માગશર વદી આઠમને દિવસ કાળભૈરવની પૂજા કરી તેની પાસે ઉત્સવ પૂર્વક રાત્રિનુ જાગરણ કરવાથી સર્વે પાપોનો નાશ થાય છે એમ કહ્યુ છે ભૈરવની ઉત્પત્તિ પ્રદોષ કાળમા થઇ છે માટે પ્રદોષ વ્યાપિની અષ્ટમી લેવી એમ કેટલાએક કહેછે પણ શિવરહસ્ય પ્રમાણે મધ્યાન્હ સમયે ભૈરવની ઉત્પત્તિ છે માટે મધ્યાહ્ન વ્યાપિની લેવી આ વ્રતથી મનુષ્ય વિઘ્નોના સમુદાયને જીતી શકેછે અને કાલોદક નામના તીર્થમા સ્નાન કરી પિતૃઓનું તર્પણ કરી, કાળભૈરવના દર્શનથી પોતે તથા પિતૃઓ નરકમાથી ઉદ્ધરે છે

૨ કૃષ્ણાષ્ટમીની કથા આદિત્ય પુરાણના અગીયારમા અધ્યાયમા છે અને મેરૂ પર્વતના દક્ષિણ શિખર ઉપર બિરાજતા નંદિકેશ્વરે નારદ મુનિને કહેલી છે નિવૃત્તિ પરાયણ પુરૂષોની તપોવૃદ્ધિ કરનાર અને પ્રવૃત્તિ પરાયણ પુરૂષોને સૌભાગ્ય, કીર્તિ અને અક્ષર સુખ આપનાર છે

માગશર વદી આઠમે પ્રાતઃકાળમા પીપળાનુ દાતણ કરી, સ્નાન કરી, પિતૃઓનુ તર્પણ કરી પોતાને ઘેર આવી શંકરની પૂજા કરી જરા ગૌમૂત્ર પાન કરી ઉપવાસ 'કરવો' એથી' અતિરાત્ર નામના યજ્ઞનુ આઠગણુ ફળ થાય છે પોષ વદી આઠમે, પીપળાનુ દાતણ ઘૃતનુ પાન, શંભુ નામના મહાદેવનુ પૂજન અને તેથી આઠ વાજપેય યજ્ઞનુ ફળ છે માહ વદી આઠમે વડનુ દાતણ ગાયના દુધનુ પાન મહેશ્વર નામથી પૂજન અને આઠ અશ્વમેધનુ ફળ છે ફાગણ વદી આઠમે વડનુ દાતણ ઘૃતનુ પાન, મહાદેવ નામથી પૂજન અને આઠ રાજસૂય યજ્ઞનુ ફળ છે ચૈત્ર વદી આઠમે, ઉંબરાનુ દાતણ શુભ જેવા યવોનુ ભક્ષણ સ્થાણુ નામથી પુજન અને અશ્વમેધનુ ફળ છે વૈશાખ વદી આઠમે ઉંબરાનુ દાતણ દર્ભના જળનુ પાન શિવ નામથી પુજન અને અગ્નિષ્ટોમ યજ્ઞનુ ફળ છે જેઠ વદી આઠમે, પીપરનુ દાતણ ગાયના શ્રૃંગોદકનુ પાન પશુપતિ નામથી પુજન રાત્રે શિલાતળમાજ શયન અને કોટિ ગોદાનનુ ફળ છે અશાડ વદી આઠમે પીપરનુ દાતણ ગોમયનુ પ્રાશન, ઉગ્ર નામથી પૂજન અને સૌત્રામણિ યજ્ઞનુ ફળ છે શ્રાવણ, વદી આઠમે, ખાખરાનુ દાતણ, આકડાના પત્રનુ પ્રાશન શર્વ નામથી પૂજન, અને કલ્પ પર્યંત કૈલાસવાસ, એ ફળ છે ભાદ્રપદ વદી આઠમે ખાખરાનુ દાતણ બિલ્વપત્રનુ ભક્ષણ ત્ર્યંબક નામથી પુજન અને સર્વ દીક્ષાનુ ફળ છે આશો વદી આઠમે જાંબુનુ દાતણ ચોખાના પાણીનુ પાન ભીમ નામથી પૂજન અને પુંડરીક યજ્ઞનુ ફળ છે કાર્તક વદી આઠમે, જાંબુનુ દાતણ પંચગવ્યનુ પ્રાશન ઈશાન નામથી પૂજન અને અગ્નિષ્ટોમનુ ફળ છે

વર્ષની સમાપ્તિમા ઉદ્યાપન કરવુ લિંગતોભદ્ર મંડળ કરી, પચરંગી ચંદરવો બાંધી આચાર્યાદિ બ્રાહ્મણો વરાવી સુવર્ણમય ઉમામાહેશ્વરની મૂર્તિ તથા રૂપાનો પોઠીયો સ્થાપી કલશ સ્થાપન પૂર્વક પૂજન કરવુ રાત્રિનુ જાગરણ કરવુ નવમીને પ્રાતઃકાળે અગ્નિ સ્થાપન કરી વ્રતયુક્ત તિલદ્રવ્યથી ત્ર્યંબકમંત્ર પૂર્વક અષ્ટોત્તરશત આહુતિથી હોમ કરવો બાર

બ્રાહ્મણો જમાડવા દાનો દેવા દક્ષિણાનુ નૈવેદ્ય ધરાવવુ

૩ બાર સંક્રાંતિઓમા જ્યારે ધનુ સંક્રાંતિ આવે ત્યારે ધનુર્માસ કહેવાય છે તેમા હમેશાં અરૂણોદય સમયે નદીમા સ્નાન કરી નિત્યકર્મ કર્યાપછી સૂર્યનો ઉદય થતા મુહૂર્તમાત્રમાં બ્રાહ્મણોને ખીચડી ઘી અથવા લાડુનુ ભોજન કરાવી દક્ષિણા તથા ઉનના વસ્ત્ર વિગેરે આપવાં આખો મહિનો ન બને તો નહિ રવિવારે એ પ્રમાણે કરવુ આ વ્રતથી ધન ધાન્ય આરોગ્ય અને પુત્ર પરિવાર મળેછે

૪ સોમવતી અમાવાસ્યાની કથા ભવિષ્યોત્તર પુરાણમા છે પીપળાના વૃક્ષને દોર પણ ૬૫ કે ૨૭ સાથે એક સો આઠ પ્રદક્ષિણા કરી તે દ્રવ્ય ફળનુ દાન કરવુ વિગેરે લોકપ્રસિદ્ધ હોઇ અત્ર લખાણ કરતા નથી

૫ માગશર વદી અમાવાસ્યાએ ગૌરીતપાવ્રતનો આરંભ કરી શકાય છે અને તે સોળ વર્ષ સુધી કરવાનુ છે સ્નાન, નિત્યકર્મ વિગેરે કર્યાપછી વ્રતનો અને વ્રતાંગે ઉપવાસ કે નક્ત ભોજનના સંકલ્પ કરી ગૌરી મહેશ્વરનું સપરિવાર પૂજન કરવુ આઠ તંતુઓની વાટ વાળો ઘીનો દીવો કરી તેનુ પૂજન કરી દિવસ રાત્રિ તેને અખંડ રાખવો બીજે દિવસે સવારમા આઠ સૌભાગ્ય પદાર્થો યુક્ત ધાતુ પાત્ર ઉપર પકવાન સાથે તે દીપને મુકી તેની પૂજાકરી સૂર્યને બતાવી પૂજેલા બ્રાહ્મણના જોડલાને તેનુ દાન દેવુ અને સુવાસિની સ્ત્રીનો આશિર્વાદ લેવો બીજે વર્ષે એ સર્વ કૃત ૧ પડવાને દિવસે કરવુ ત્રીજે વર્ષે બીજને દીવસ કરવુ એ પ્રમાણે પ્રતિવર્ષ એકેક તિથિ આગળ ચાલવુ સોળ વર્ષ સુધી આ પ્રમાણે કરતા ઉદ્યાપનમા પુર્ણિમાને દિવસે સ્ત્રી સહિત સોળ બ્રાહ્મણોને નિમંત્રણ કરી મધ્યાહ્ન સમયે અષ્ટદલ કમલમા ગૌરીનુ પૂજન કરવુ પ્રત્યેક જોડલાને જમાડી વસ્ત્રાલંકાર તથા વિવિધ પકવાનોનુ દાન દેવુ—આચાર્યને સુવર્ણમય મુર્તિ પયસ્વિની ગાય અને દક્ષિણા આપી વ્રતની પૂર્ણતા કરવી સ્ત્રીને આ વ્રત કરવાથી અખંડ સૌભાગ્યનુ સુખ મળેછે

૬ જુદી જુદી સંક્રાંતિઓમા જુદીજુદી પૂજનપદ્ધતિ અને દાનોથી વિવિધ પ્રકારના સિદ્ધિ આપનારા સંક્રાંતિ વ્રતો જેવાકે ધાન્ય સંક્રાંતિ વ્રત લવણ સંક્રાંતિ વ્રત ભોગ સંક્રાંતિ વ્રત રૂપ સંક્રાંતિ વ્રત તેજ સંક્રાંતિ વ્રત સૌભાગ્ય સંક્રાંતિ વ્રત તાંબુલ સંક્રાંતિ વ્રત મનોરથ સંક્રાંતિ વ્રત અશોક સંક્રાંતિ વ્રત આયુ સંક્રાંતિ વ્રત ધન સંક્રાંતિ વ્રત સર્વ સંક્રાંતિ વ્રત વિગેરે સ્કંદ પુરાણમા કહેલા છે લખાણ ભયે અત્રે આપેલા નથી ઇચ્છા હોય તેમણે વ્રતોત્સવ વ્રતરાજ વિગેરે ગ્રંથોમાથી કે વિદ્વાન બ્રાહ્મણ દ્વારા જાણી લેવા

૭ પોષ શુદી આઠમ જો બુધવારના યોગવાળી હોય તો તે દિવસે સ્નાન જપ હોમ દેવપિતૃતર્પણ અને બ્રહ્મભોજન કરવાથી ઘણુ પુણ્ય થાય છે તેમાં પણ જો ભરણી નક્ષત્રનો અથવા રોહિણી કે આર્દ્રા નક્ષત્રનો યોગ હોય તો અત્યુત્તમ પુણ્ય પર ગણાય છે

देवी तत्व दीवाकर.

(અંતાકથી ચાલુ)

ભરતખંડમાંના સૂર્યવંશી અને ચંદ્રવંશી રાજકુળોનો ઇતિહાસ કે જેમાં શ્રી જગદંબાની ભક્તિ પ્રાધાન્ય સ્થાન ધરાવે છે તે શરૂ કરતાં પહેલા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિથી વૈવસ્વત મન્વંતર સુધીની સીધી વંશાવળી આપણે આપી ગયા તે દરમીયાન બીજી બાજુ બનેલા બનાવોનુ વિવેચન કરવું યોગ્ય ધારીએ છીએ આ વિવેચનમાં કશ્યપના વંશજો, દિતિ, અદિતિ દનુ, વિગેરેના પુત્રો દેવ દાનવો વચ્ચે સ્વર્ગના રાજ્યપદ—ઇંદ્રાધિકાર માટે વારંવાર થયેલા યુધ્ધો નો મુખ્ય સમાવેશ થાય છે અને દેવોની સહાયતા અર્થે, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, સદાશિવ અને છેવટ જગદંબાએ પણ આ યુધ્ધોમાં મુખ્ય ભાગ લીધેલો છે અને તેને પરિણામેજ મહિષાસુર, શુંભનીશુંભ, દુર્ગમ, અરુણ, અંધક વિપ્રચિત્તિ વિગેરે દૈત્યોને માર્યાના શ્રી જગદંબાના કથાનકો છે આ સર્વ આખ્યાનો યથાક્રમ કહેવા તે આપણાં પુરાણોમાં ઇતિહાસાનુસાર ક્રમબદ્ધ ન હોવાથી મુશ્કેલ કામ છે છતાં તેનુ સંશોધન કરી યથામતિ, ક્રમાનુસાર ગોઠવી કહેવામાં આવશે અને ત્યારપછી શક્તિઓનુ વર્ણન કર્યા પછી સૂર્યચંદ્ર વંશો આગળ ચલાવવામાં આવશે

કશ્યપની સ્ત્રી અદિતિને પેટ ઇંદ્ર સરખો દેવોનો અધિપતિ પુત્ર હોવાથી તેની બ્હેન અને સહપત્નિ દિતિએ તેના જેવા પુત્રની અભિલાષાથી કશ્યપ ઋષીની પ્રાર્થના કરતાં તેમણે તેને પયોવ્રતનો ઉપદેશ કર્યો તે અનુસાર વ્રત કરતાં તેને મહા બળવાન ગર્ભ રહ્યો ઇંદ્રે ઇર્ષાથી તેના પેટમાં પેસી તે ગર્ભના વજ્ર વડે કડકા કરી નાખ્યા અને તે ૪૮ વાયુ થયા તે હકીકત આગળ કહી ગયા છીએ ઇંદ્રના આવા વર્તનથી દિતિ શોકાતુર રહેતાં હતા તેવામાં એક દિવસ કશ્યપઋષી સંધ્યાકાળે યજ્ઞશાળાની બ્હાર આવ્યા તે વખત દિતિએ કામાતુરપણાથી તેમનું વસ્ત્ર પકડ્યું ધર્મભંગ માટે કશ્યપે ઘણું સમજાવ્યા છતાં દિતિ ન માની ત્યારે ને ધર્મ વિરૂદ્ધ કાળમાં રતિદાન આપતા ગર્ભ રહ્યો અને હિરણ્યાક્ષ હિરણ્યકશિપુ, જેવી આસુરી પ્રજા જન્મી ઇંદ્ર પ્રત્યે ક્રોધના સંસ્કાર તેમને ગર્ભમાંજ મળેલા હોઇને તેમજ અયોગ્ય કાળમાં તેમની ગર્ભ સ્થિતિ હોવાથી તેમની બુદ્ધિ દુષ્ટ હોઇને તેઓ મુળથીજ દેવતાઓની સાથે વિરોધ ધરાવનાર હતા અને તેથી દેવનો અને દૈત્યનો એવી રીતે બે પક્ષ બંધાઇ ગયા હતા દેવોના ગુરૂ બૃહસ્પતિ હતા અને દૈત્યોના ગુરૂ ભૃગુના પુત્ર શુક્રાચાર્ય હતા બંને પક્ષ વચ્ચે વારંવાર યુધ્ધો થતા અને જે પક્ષ જીતતો તે સ્વર્ગનો અધિકાર ભોગવતો દૈત્યો ઘણા પાતાળમાં રહેતા પણ તેમાં કોઇ બળવાન થતો તો તેને અગ્રણી કરી તેઓ બીજા લોકો જીતી લેતા અને ઠેઠ સ્વર્ગ સુધી પહોંચતા અને તે વખતે દેવતાઓ સામે થતાં હારી જતા તો ત્યાંથી નીકળી જઇ પહાડોની ગુફાઓમાં સંતાઇ રહેતા અને ત્યાં તપદ્વારા બ્રહ્મા વિષ્ણુ સદાશિવ કે જગદંબાની સહાય મેળવવા પ્રયાસ કરતા વળી દૈવ અનુકૂળ થતાં આવી સહાય દેવોને મળતી ત્યારે તેઓ દૈત્યોને હરાવી સ્વર્ગનુ રાજ્ય પાછું મેળવતા અને દૈત્યો પોતાના પાતાળના રાજ્યમાં જતા રહેતા

ઉપર કહેલા દિતિના બંને પુત્રો હિરણ્યાક્ષ અને હિરણ્યકશિપુ પાતાળનું રાજ્ય ભોગવતા

હતા તેમાં હિરણ્યાક્ષ કાંઇ સનતી ન હોવાથી પુત્ર નાપ્તિની કામનાથી વનમા જઈ શંકર ઉપર તપ કરવા લાગ્યો ઘણાક વર્ષે તપ કરતાં તે એક દુબળો અને અસ્થિરૂપેજ થઇ ગયો ત્યારે શંકર પ્રસન્ન થઇ ત્યાં પધાર્યા અને વરદાન માગવા કહ્યું ત્યારે તે બોલ્યો કે —

હે મહારાજ ! મારે પુત્ર નથી તેથી તેની ઘણી ઇચ્છા રહે છે માટે હે ચંદ્રમૌલિ ! મને એક સુંદર અને પરાક્રમી પુત્ર આપો મારા ભાઇને નલ્હાદ વિગેરે ચાર પુત્રો છે અને મારેતો એક પણ નથી એ શું ? આથી મારો નિવંશ જતાં મારું રાજ્ય બીજા ભોગવશે પુત્ર વિનાના મનુષ્યની ગતિ સ્વર્ગમા નથી અને તેથીજ સઘળા મનુષ્યો રાતદિવસ તે માટે માથાકુટ કરે છે અને પુત્ર ન થાયતો છેવટ ક્રીત વિગેરે બાર પુત્રમાં એકપણ કરેછે પરંતુ મારેતો ઔરસ એટલે મારા શરીરથી સવર્ણ જાતીમા ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર જોઇએ છીએ તે આપવાની કૃપા કરો

તેનું કહેવું સાંભળી શંકર બોલ્યા કે — હે દૈત્યરાજ ! તારા કર્મમા ઔરસ પુત્ર તો નથી તો પણ મારે એક અંધક નામનો પુત્ર છે તે તારા જેવોજ પરાક્રમી અને બળવાન છે તે તને આપું છું

આટલું બોલી તુરત હિરણ્યાક્ષને તે પુત્ર આપ્યો તે લઇ ખુશી થતાં તેણે શંકરની ઘણી સ્તુતિકરી અને પછી પુત્ર સાથે પોતાના પાતાળના રાજ્યમા ગયો

(અપુર્ણ)

વાણીવિલાસ

સરલતાની મહત્તા

પૂર્વે બગદાદની ગાદીપર કલીફ હરૂન અલ રસિદ નામે એક મહાન્ પાદશાહ થઇ ગયો છે તેનું નામ કદાચ અમારા વાચનારાઓએ અન્ય ગ્રંથો દ્વારાએ જાણ્યું હશે એ પાદશાહ ઘણોજ ન્યાયી નીતિવાન ઉદાર આસ્તિક અને ગરીબો પર રહેમ રાખનારો હતો તથા જગતનું કલ્યાણ કરનાર મહાત્મા—જ્ઞાનીઓ તરફ તે અતિ પ્રીતિ ભાવ રાખનો હતો તે પોતાના રાજ્યમા કોઇ જગ્યાએ અને કોઇપણ વખતે ગેરઇન્સાફ ન થાય એ એ બાબતની જાતેજ ઘણી કાળજી રાખનારો અને બુદ્ધિશાળી અને વિદ્વાન નરેશ હતો કલીફ હરૂન અલ રસિદે પોતાનો એક રાજ્ય મહેલ બનાવ્યો પરંતુ તેની યોગ્યતાનો મોભનો વાંસ ઘણી તપાસ કરાવ્યા છતાં તેને તે દેશો તરફથી મળી આવ્યો નહિ તેથી ખાસ એટલા માટે પોતાના વહાણો વિદેશમા મોકલ્યાં છતા પણ કેટલાક વખત સુધી તેના વિશાળ મહેલના માપનો સીધો વાંસ મેળવ્યો નહિ પરંતુ અંતે ઘણી તપાસ કરાવતાં સિલોનદ્વીપની નજીક હિંદુસ્તાનના દક્ષિણ કિનારાપરથી એક સારો અને સીધો તે મહેલની લાયકાતનો મોટો વાંસ મળ્યો તે વહાણમા

ચડાવીને કલીફના માણસો પોતાના દેશ તરફ લઇ ગયા અને એબિસીનીઆ તુર્કસ્તાનના બેલસોરા (બસરા) બંદરે તે વહાણ પહોંચ્યુ, ત્યારે ત્યાંથી કલીફને વાંસ મળ્યાના ખબર મોકલ્યા તે સાંભળીને કલીફ બહુ ખુશી થયો અને તેણે પોતાના ઉમરાવોને હુકમ કર્યો કે " એ વાંસ જોવા માટે આપણે સવારી સહિત બેલસોરા બંદરે ચાલીશુ " તે પ્રમાણે જ્યારે પાદશાહ અને તેના અમીર ઉમરાવોની સવારી વાસ જોવા માટે બેલસોરા જવાને તૈયાર થઈ ત્યારે તેને જોઇને રૈયતના પણ ઘણા માણસો ત્યા જવા માટે સજ્જ થયા એ સર્વે માણસો જ્યારે બેલસોરાના બંદર પર પહોંચ્યા ત્યારે ત્યા એક મોટો મેળો થઇ રહ્યો કલીફે તે વાંસને એક છેડાથી બીજા છેડાલગી બરાબર જોયો, તેથી તેને તે ઘણોજ પસંદ આવ્યો વાસ જોયા પછી તેણે ત્યા પાસેજ પોતાના તબુ ખડા કરાવીને એક ભારે દબદબાથી પાદશાહી કચેરી કરાવી, અને પોતાને આવો શ્રેષ્ઠ વાસ આખરે દુનિયામાંથી મળ્યો તેની ખુશાલી દર્શાવતા તે લાવનારાઓને ઇનામો આપ્યા આવી રીતે જે વખતે કચેરીમા ખુશીનો રંગ જામી રહ્યો હતો તે વખતે એક મહાન, તત્વ જ્ઞાની ફકીર ત્યાં આવી ચડયો તેણે બીજા માણસોને પુછ્યું કે " આ શેનો મેળો ભરાયો છે ? " ત્યારે લોકોએ જવાબ આપ્યો કે,

પાદશાહના મહેલ માટે એક ઘણો લાંબો અને સીધો વાસ હિંદુસ્તાન તરફથી આવ્યો છે તેને જોવા માટે કલીફ પોતાની સવારી સહિત અહી આવેલ છે, અને તેનીજ ખુશાલીમાં આ મોટો દરબાર ભરવામા આવ્યો છે.

આ અજાયબ જેવી હકીકત સાંભળીને ફકીર મનમા ખુશી થયો અને પોતે પણ તે વાસ જોવા માટે કિનારા તરફ ગયો તે દેખાવે તથા પોષાકમાં ઘણો સાદો ફકીર છતાં પણ વિદ્વતામા ઘણોજ પ્રસિદ્ધ હોવાથી લોકોને કાને કાન જતાં તરત તેના આવ્યાની ખબર કલીફ પાસે પહોંચી પણ કલીફે વિચાર્યું કે તે મહાત્મા મારી પાસે ન આવતા સીધો વાસ તરફ જાય છે તો હાલ તેને જવા દઇને વળતી વખત અહીં બોલાવવો

પેલો જ્ઞાની ફકીર વાસ પાસે ગયો અને પ્રથમ તો તેણે વાસ જોવા નિમિત્તે તેને એક આખી પ્રદક્ષિણા કરી અને પછી એક છેડા પાસે પોતાનું મોઢું રાખીને જાણે વાંસને કંઇ પુછતો હોય એવો ડોળ કર્યો, પછી જાણે વાસ તેને કંઇ ઉત્તર આપતો હોય અને તે કાન દઇને બરાબર સાંભળતો હોય તેમ તેણે પોતાનો કાન તે વાંસ ઉપર ધર્યો પછી જાણે વાસે જે જવાબ આપ્યો હોય તે, તે માન્ય રાખતો હોય તેમ તેણે માથું નમાવીને હા કહી અને પછી ત્યાંથી પોતાને માર્ગે જવા લાગ્યો એટલામાતો કલીફના હજુરીએ આવીને તેને ઘણા માન અને વિવેકથી કહ્યું કે " સાંઇ ! આપના દર્શન અને મુલાકાતનો લાભ મેળવવા માટે નેકનામ કલીફ આપને રાજસભામાં પધારવાની વિનંતી કરે છે "

આ આમંત્રણ સ્વિકારીને તે જ્ઞાની પુરૂષ કલીફની કચેરીમાં ગયો ત્યા કલીફે તેનો ઘણો સત્કાર કર્યો પછી કહ્યુ કે—" આપે વાસને શો સવાલ કર્યો ? તથા વાંસે આપને શો ઉત્તર આપ્યો ? તે મહેરબાની કરીને જો આપની ઇચ્છા હોયતો સંભળાવશો તેથી હું આપનો ઉપકારી થઇશ "

ત્યારે તે જ્ઞાની ફકીરે કબીરને કહ્યું કે—'હે ! જહાનના માલીક ! મે તે લાકડાને પુછ્યું કે' હે ! કાષ્ટ ! તું જડ અને નિરસ છતાં તારામાં એટલો બધો શો ગુણ છે ! કે જેને દુનીયાના તમામ બાદશાહો સલામ કરવા જાય છે તે બાદશાહોનો બાદશાહ તારી સલામ કરવા માટે પોતાના કચેરી મંડળ સહિત આટલે દુર ચાલીને આવ્યો છે ? ત્યારે તે લાકડાએ મને ઉત્તર આપ્યો કે હે ! ખુદાના બંદા ! તું કહેછે તેમ હું રસ વગરનો અને જડ છું તથાપિ મારામાં એક ઘણોજ મોટો સરળતા (સીધાપણા) નો ગુણ રહેલો છે કે જેથી મને આ બગદાદના બાદશાહે હિંદુસ્તાનથી પોતાના મહેલમાં રાખવા માટે અહીં મંગાવ્યો છે એટલુંજ નહિ પણ આટલી લાંબી મુસાફરી કરીને તે મને સામો મળવા આવ્યો છે તે માત્ર મારામાં એકજ સરળતાના ગુણનો પ્રતાપ રહ્યો તેથીજ છે તે પરથી તારે વિચારી લેવું કે હું જડ છું તથાપી મારામાં સરળતાનો ગુણ હોવાથી હું આટલું માન પામ્યો ત્યારે માણસ જે ચૈતન્ય રૂપ છે તેમાં જો સરળતાનો ગુણ હોય તો તે કેટલું બધું માન પામે ? એ વાસનો જવાબ મને અક્ષરે અક્ષર ખરો લાગવાથી મે મારૂં માથું નમાવીને તેનું કહેવું કબુલ કરતા તેને માન આપ્યું

આ સાંભળીને કલીફ તેમજ તેના રાજસભાસદોના મનરંજન થયા ત્યારપછી પેલો ફકીર પોતાને રસ્તે ગયો અને કલીફે તે વાસ લાવીને પોતાનો મહેલ પુર્ણ કર્યો

માતૃભક્ત સિકંદર

સિકંદર બાદશાહનું નામ વિશ્વવિખ્યાત છે એણે આખી દુનિઆ જીતી હતી એ વાત અમારે અહીં કહેવી નથી અમારે અત્રે કહેવુંછે એટલુંજ કે એની મા ઓલીમ્પીઆસનો સ્વભાવ અતિશે ખરાબ હતો તે પોતાના પુત્રના કામમાં વારવાર આડી આવતી હતી એનું એ કામ સિકંદરને જરાપણ પસંદ નહોતું તોપણ તે તેનો કદી અનાદર કરતો નહોતો તેના તરફ તે સદા ભક્તિભાવથી વર્તતો અને તેણીને ભારે માન આપતો એવી માતા પ્રત્યે મહા મમતા રાખવા માટે સિકંદરને બેશક બહુજ સાબાશી ઘટેછે

સિકંદર બાદશાહ જ્યારે એશિઆ ખંડના દેશો જીતવા આવ્યો હતો, ત્યારે પોતાના દેશનો કાર્યભાર વેહેવાનું તેણે એન્ટીપેટર નામના સરદારને સોપ્યું હતું સિકંદરની માતે રાજ્યકારભારમાં માથું મારવાની બહુ ટેવ પડી હતી તેથી તેણે ઘણીજ નમ્રતાપૂર્વક વિનંતિ પત્ર લખ્યો કે આપે મારાપર મેહેરબાની કરીને રાજ્ય કારભારની ખટપટમાં હાથ ઘાલવાનું માફ કરવું અને એન્ટીપેટરને કંઈ હરકત થાય તેમ કરવું નહીં આ પત્રના પ્રત્યુત્તરમાં ઓલીમ્પીઆસે ઉલટો એવી સખ્ત ભાષામાં તેને ઠપકો લખ્યો કે તે વાંચીને રૂંવાડા ઉભા થાય એટલું છતાં સિકંદરે તે ઠપકો ધીરજથી સહન કર્યો અને તેની વિરૂદ્ધ એક પણ શબ્દ લખ્યો કે બોલ્યો નહીં તે ઉલટો એશિઆ ખંડની લડાઈમાં મળતી લુટમાંથી ઉમદા ચીજો પોતાની માતા તરફ બક્ષીશ મોકલતો

દિવસે દિવસે ઓલીમ્પીઆસ એન્ટીપેટરને અધિકાધિક પજવવા લાગી તેથી કંટાળીને

તેણે સિકંદરને આવાહને બીજો એક પત્ર લખ્યો અને તેમાં તેની મા વિશે બહુ સખ્ત ભાષામાં ફરિયાદી કરી એ વાંચીને સિકંદરે ચાત અનથી ; એન્ટીપેટરને જે ઉત્તર લખ્યો હતો તે અમીત લક્ષમાં લેવા લાયક છે

તેનો ઉત્તર આ મતલબનો હતો—કે ટીપેટરને થોડીજ ખબર છે કે મારી માના નેત્રમાંથી ટપકેલું એકજ આંસુ આના જેવા હજાર પત્રને ધોઇ નાખવાને સમર્થ છે. પોતાની માતા તરફ આટલુંબધું હેત રાખનાર માણસો દુનિઆમાં બહુજ થોડા જણા આવશે

यज्ञनु रहस्य

(જગદ્વિખ્યાત સ્વામી રામતિર્થના લેખ ઉપરથી)

(ગયા વર્ષના ૧૨મા અંકના પૃષ્ઠ ૨૮૪ થી ચાલુ)

સ્ત્રીઓ, બાળકો અને મજુરવર્ગની કેળવણી પ્રત્યે બેદરકારી રાખવી એ જે શાખાપર આપણો આધાર હોય તેજ શાખાને કાપી નાખવા સમાન છે એટલુંજ નહિ પણ ખુદ પ્રજારૂપી વૃક્ષના મુળમાં ઘા કરવા બરાબર છે

વીશમા શતકના ઋષિકુમારો ! જો તમે શ્રુતિનો ઉપદેશ સમજશો તો તમને સંકુચિત કરી નાખનારા જે મેકડો પેટાવર્ણો તથા પંથ રૂપી બારે કતમ તમારા પર સાધ્યા છે તે તમારે ફાડી તોડી નાખવા પડશે જો તમારા આત્માને ઓળખવાને તમે તૈયાર ન હો જો તમને શ્રુતિનું અભિમાન હોય અને આ સખત તાપથી બળતા ખરા ઉન્હાળામાં પણ જો તમે શિયાળાને માટે કરાવેલા કપડા વાપરવાનો આગ્રહ ધરતા હો તો તમને તમારા પૂર્વજોના કસમ છે કે તમારી સાંપ્રત સ્થિતિ કેવી છે તે જાહેરમાની કરીને લક્ષમાં આણો. મનુષ્યદેહ કેવળ કાળનેજ આધિન નથી પરંતુ દેશને પણ આધિન છે કાળની દૃષ્ટિથી જોતા તમે હિમાલયમાં રહેતા ઋષિઓના ખુદ વંશજ હશો, પરંતુ સ્થળની દૃષ્ટિથી જોતા કળા કૌશલ્ય અને વિજ્ઞાન શાસ્ત્રના પક્કા જ્ઞાતા તથા વ્યવહારકુશળ યુરોપીઅનો અને અમેરીકનોની સાથે જે સમકાલીન અસ્તિત્વનો સંબંધ તમે ધરાવો છો તેનો ઇનકાર તમે કરી શકશો નહિ આનુવંશિક (વંશપરંપરાના) સંસ્કારથી તમારામાં ઉપનિષદનું જ્ઞાન ભલે આવે, તેને ભલે પ્રાપ્ત કરો પરંતુ લૌકિક બાબતમાં તો જાપાન તથા અમેરિકાનું વ્યાવહારિક જ્ઞાન સંપાદન કરી તેને પોતાના જીવનમાં ઓતપ્રોત ગુંથી દેવાથીજ તમે જગતના જીવન કલહમાં ટકી શકશો એક વૃક્ષનો કોમળ છોડ જો આસપાસની જમીન હવા પાણી પ્રકાશાદિમાંના પોષક તત્વો લઇ તેને પચાવવાનો ઇનકાર કરે અને પોતાના બીજ વિષે બડાઇ મારવા માંડે તો તે જરૂર મરી જાશે એમ નક્કી સમજવું પોતાના શારીરિક અસ્તિત્વનો પરિત્યાગ કરવાનો ઉપદેશ આપવાની કલ્પના પણ 'રામ' ના મસ્તકમાં આવનાર નથી પણ 'રામ' તમને

ફરમાવે છે કે તમારે વધવુ જોઈએ વર્તમાન અને ભુતકાળ આ ઉભયનો વિચાર કરીને તમારે વધવું જોઈએ અને જે પ્રમાણે તેઓ (યુરોપીયનો તથા અમેરિકનો) તમારી બ્રહ્મવિદ્યાને તેમની પોતાની કરી લે છે તે પ્રમાણે તમારે તેમના ભાતિકશાસ્ત્રને તમારૂં પોતાનુ કરવુ જોઈએ

ઇતિહાસ તથા અર્થશાસ્ત્ર પરથી જણાય છે કે ધનની વૃદ્ધિ અને પ્રજાની વૃદ્ધિમાં એકજ નિયમ પ્રવર્તે છે અને તે નિયમ સમયાનુસાર ક્ષય (કાપકુપ—દેશાંતર) કરવાનો છે જો આપણે ભુખે મરતાં બેકાર ૨૭ કિરોડ લોકોને ૦ ૨ તની ઓછી વસ્તીવાળા ભાગમાં પોતાનુ ગુજરાન ચલાવવાને માટે મોકલી દઈએ તો તે લોગ ઉન્નત થશે અને આથી હિંદુસ્તાનના લોગ દુરદુરના દેશમા પ્રસરી જશે આથી હિંદુસ્થાનનુ આલસ્ય નષ્ટ થશે દેશને ઓછો બોજો ધસડવો પડશે અને આલસ્ય ઉત્પન્ન કરનાર કાર્બોનિક એસિડ ગેસ પણ સાથે સાથે કમી થશે જો આ પ્રમાણે તમે ખુશીથી કરશો તો વિશ્વરથના ચક્ર (પડા) સાથે જાણે તમે દેશને જોડી મુક્યા હોય તેમ તમારો વિજયરથ જોરથી દોડશે જો એમ નહિ કરોતો ઇશ્વરના નિર્દય ચક્રો દેશમા ફરવા માંડશે અને પોતાના માર્ગમા જે આવે તેના જરા પણ અટક્યા વગર એક સરખી રીતે ચુરેચુરા કરી નાખશે આ નાશમાથી જો તમે તમારૂ રક્ષણ નહિ કરશો તો કપકો તમારે શિરજ રહેશે તમે ગમે તેમ માનો પણ ઇશ્વરને તમારા પ્રત્યેની દયાને ખાતરજ રોગ દુષ્કાળાદિથી આ કાપકુપ કરવી પડે છે જો એક માણસ પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ સૃષ્ટિનિયમાનુસાર કરે તોજ તેમાંના તે બચી શકે આવા મનુષ્યનુ નામ પોતાના કરેલા પ્રયત્નોથી સૃષ્ટિની ચુંટણી (Natural selection) ની યાદીમા દાખલ થઇ જાય છે અને જીવનકલહમાથી તેને મુક્તિ મળે છે

હવે કેટલાક લોકો કહે છે કે ' ગરીબ બેકાર લોકોનેજ શા માટે હદપાર કરવા જોઈએ! આવા માણસોની કલ્પના એવી હોવી જોઈએ કે જે પ્રમાણે ગાડા માણસને હરિવાસમા તમ વડાથી જાડી નાખવામા આવેછે તે પ્રમાણે દરેક માણસને ઘરમા ગોંધી રાખવા જોઈએ જે ખોલીમાં તમે જન્મ્યા હતા તે ખોલીની બહાર શા માટે જાઓ છો? ઘરમુકીને રસ્તાપર પણ શા માટે આવો છો! તમે જે પ્રમાણે ભુલોકના બાળક છો તેજ પ્રમાણે સ્વર્ગ લોકનાં બાળક પણ છો બલ્કે તમે સ્વર્ગ રૂપજ છો તમે જ્યાં જાઓ ત્યાં તમારૂ ઘર છે એક જ જગ્યાએ તમારે ગોંધાઇ રહેવાની જરૂર નથી હિંદુસ્થાન દેશપણ આજે જગતને છોડી એકલો રહી શકશે નહિ પુર્વે એવો એક કાળ હતો કે જ્યારે હિંદુસ્થાન અલગ તથા ઇરાન અને મિસર અલગ થઇ ગયા હતા પણ આજે બાષ્પ (વરાળ) અને વિદ્યુતની મદદથી દેશકાળના બંધન મૃતપ્રાય થયા છે અગાઉની માફક સમુદ્ર અટક (પ્રતિબંધ) તરિકે રહ્યો નથી પણ રાજમાર્ગ બની ગયો છે પ્રાચીન કાળના દેશો તે આજે શહેરો બની ગયા છે અગાઉના શહેરોને લોકો આજે માત્ર રસ્તા ગણી કહે છે માટે હવે સમુહ વિષેની કલ્પના વિસ્તૃત કરવાનો સમય આવી પહોચ્યો છે! સૃષ્ટિ અને ઇશ્વરના બાળકો ' સઘળા દેશોપર તમારો એક સરખો જ હક છે સઘળી માનવજાત તમારા ભાઇબેન છે હિંદી પ્રજાને મળે ત્યાંથી ભિખારીઓનો જે બોજો ઉઠાવેલો છે તેમાં વધુ ભાર કરવાને બદલે સમાજના

ઉપર્યુક્ત ઉદ્યોગી માણસ બનીને જ્યા જીવનનો ઉત્તમ રીતે નિર્વાહ થઇ શકે ત્યાં ખુશીથી જાઓ ઇશ્વર અને માનવ જાતિના તમને કસમ છે જાઓ ! ચાલો તૈયાર થાઓ !

(અપૂર્ણ)

—oOOOO✽OOOOO—

काव्यविनोद

जे आपशो ते पामशो

—હરિગીત—

પોતા તણા તેમજ પરાયાને તમે જો આપશો—
આનંદ ઉત્તેજન અને દઇ સ્હાય સિદ્ધિ ચાહશો
તો જરૂર પડતા પ્રાપ્ત કરશો સ્હાય સઘળાં સ્થાનથી,
જે આપશો તે પામશો શંકા જરી તેમાં નથી

જે માણસો દુઃખ પામતા હો દિલગીરી કે ભૂનથી,
આશ્રય દિલાસો આશ સઘળાં તે જનોને આપવી
કંગાલ કેરા ખોત નાહીં અન્ન વસનો કારણે—
શ્રુતિ ઉપર પડતા બિચારાને મદદ કરવી ઘટે

દુર્ભાગ પતિની યોષિતા નિજ સ્વામી સ્વર્ગ સીધાવતાં—
દુઃખી નિરાશ્રિત થઇ જતી—જો વૃદ્ધ તો પછી શી મણા !
આવી સ્થિતિમાં તેહને આશ્રય અનુકમ્પિત બની—
નિજ શક્તિ અન્વય આપી આશ્વાસન થકી સંતોષવી

કરવી અદા આ ફર્જ જે સૌ શીષ ઉપર લટકતી,
જે વાવશો તે વાઢશો શંકા જરી તેમાં નથી
વિણ ભેદ પાત્રાપાત્રનો દો સ્નેહ વ્યક્તિ સર્વને,
ના માગશો તે સ્નેહનું પ્રતિફલિત કોઈની કને

તે સ્નેહ વિશ્વમાંથી સદાએ સ્હાય તમને આપશે
જે અર્પશો તેની તમોને વસ્તુત પ્રાપ્તિ થશે

" मकरन्द "

, જણાવે છે કે તમારે વધવું જોઇએ વર્તમાન અને ભુતકાળ આ ઉભયનો વિચાર કરીને તમારે વધવું જોઇએ અને જે પ્રમાણે તેઓ (યુરોપીઅનો તથા અમેરિકનો) તમારી બ્રહ્મવિધાને તેમની પોતાની કરી લે છે તે પ્રમાણે તમારે તેમના ભાતિકશાસ્ત્રને તમારૂં પોતાનું કરવું જોઇએ

ઇતિહાસ તથા અર્થશાસ્ત્ર પરથી જણાય છે કે વૃક્ષની વૃદ્ધિ અને પ્રજાની વૃદ્ધિમાં એકજ નિયમ પ્રવર્તે છે અને તે નિયમ સમયાનુસાર કલમ (કાપકુપ—દેશાંતર) કરવાનો છે જો આપણે ભુખે મરતા બેકાર ૨૬ હિંદિ લોકોને જગતના ઓછી વસ્તીવાળા ભાગમાં પોતાનું ગુજરાન ચલાવવાને માટે મોકલી દઇએ તો તે લોકો ઉન્નત થશે અને આથી હિંદુસ્તાનના લોકો દુરદુરના દેશમાં પ્રસરી જશે આથી હિંદુસ્થાનનું આલસ્ય નષ્ટ થશે દેશને ઓછો બોજો ઘસડવો પડશે અને આલસ્ય ઉત્પન્ન કરનાર કાર્બોનિક એસિડ ગેસ પણ સાથે સાથે કમી થશે જો આ પ્રમાણે તમે ખુશીથી કરશો તો વિશ્વેશ્વરના ચક્ર (પૈડાં) સાથે જાણે તમે દેશને જોડી મુકયા હોય તેમ તમારો વિજયરથ જોરથી દોડશે જો એમ નહિ કરોતો ઇશ્વરના નિત્ય ચક્રો દેશમાં ફરવા માંડશે અને પોતાના માર્ગમાં જે આવે તેનાં જરા પણ અટકયા વગર એક સરખી રીતે ચુરેચુરા કરી નાખશે આ નાશમાંથી જો તમે તમારૂં રક્ષણ નહિ કરશો તો ટપકો તમારે શિરજ રહેશે તમે ગમે તેમ માનો પણ ઇશ્વરને તમારા પ્રત્યેની દયાને ખાતરજ પ્લેગ દુષ્કાળાદિથી આ કાપકુપ કરવી પડે છે જો એક માણસ પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ સૃષ્ટિનિયમાનુસાર કરે તોજ તેમાંથી તે બચી શકે આવા મનુષ્યનું નામ પોતાના કરેલા પ્રયત્નોથી સૃષ્ટિની ચુંટણી (Natural selection) ની યાદીમાં દાખલ થઇ જાય છે અને જીવનકલહમાંથી તેને મુક્તિ મળે છે

હવે કેટલાક લોકો કહે છે કે ગરીબ બેકાર લોકોનેજ શા માટે દરબાર કરવા જોઇએ? આવા માણસોની કલ્પના એવી હોવી જોઇએ કે જે પ્રમાણે માળી માણસને દરિયાવાળમાં ત્યાંથી ઝાડી નાખવામાં આવે છે તે પ્રમાણે દરેક માણસને ઘરમાં ગોંધી રાખવા જોઇએ જે ઓરડીમાં તમે જન્મ્યા હતા તે ઓરડીની બહાર શા માટે જાઓ છો? ઘર મુકીને રસ્તાપર પણ શા માટે આવો છો? તમે જે પ્રમાણે ભુલોકના બાળક છો તેજ પ્રમાણે સ્વર્ગલોકના બાળક પણ છો બલકે તમે સ્વર્ગ રૂપજ છો તમે જ્યાં જાઓ ત્યાં તમારૂં ઘર છે એકજ જગ્યાએ તમારે ગોંધાઇ રહેવાની જરૂર નથી હિંદુસ્થાન દેશપણ આજે જગતને છોડી એકલો રહી શકશે નહિ પુર્વે એવો એક કાળ હતો કે જ્યારે હિંદુસ્થાન અલગ તથા ઇરાન અને મિસર અલગ થઇ રહ્યા હતા પણ આજે બાષ્પ (વરાળ) અને વિદ્યુતની મદદથી દેશકાળના બંધન શિથિલ થયા છે અગાઉની માફક સમુદ્ર અટક (પ્રતિબંધ) તરિકે રહ્યો નથી પણ રાજમાર્ગ બની ગયો છે પ્રાચીન કાળના દેશો તે આજે શહેરો બની ગયા છે અગાઉના શહેરોને લોકો આજે માત્ર રસ્તા ગણી કહે છે માટે હવે સ્વગૃહ વિષેની કલ્પના વિસ્તૃત કરવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે! સૃષ્ટિ અને ઇશ્વરના બાળકો! સઘળા દેશોપર તમારો એક સરખો જ હક છે સઘળી માનવજાત તમારાં ભાઇબેન છે હિંદી પ્રજાને મળે ખાખો ભિખારીઓનો જે બોજો ઉઠાવેલો છે તેમાં વધુ ભાર કરવાને બદલે સમાજના

जाणवा जोग

૧ હાથી કેમ સુંઘે છે

ઘણાનો એક મોટો વિચાર એવો છે કે હાથી તેની સુંઢની મારફતે કાંઈપણ ચીજની ચાખ લઈ શકે છે પણ શ્વાસ લેવાના કામને માટે એ સઘળી જાનવરની કામી સુંઢ ક્યારેપણ ખપમા આવતી નથી મી૦ ‘ એચ હાસ ’ નામનો એક લખનાર એ વીશે લખતા જણાવે છે કે એક નાકાને તમે નસકોરાનું નામ આપોતો હાથીને માત્ર એકજ નસકોરૂં છે, કે જે તેના માથા માહેલા હવાના માર્ગોમાથી નીચે લંબાઇ, ઉપરના તાળવામા જરા આગલી બાજુથી બાહેર આવે છે તેની સુંઘવાની શક્તિના સઘળા જ્ઞાનતંતુઓ એજ નાક અથવા નસકોરામા છે અને જો કાંઇ ચીજ તે સ્વભાવથી સુંઘવા માગતો હોય તો પોતાની સુંઢ વડે એ તાળવાના નાકા આગળ લાવી તે સુંઘે છે

૨ દુનીઆમા ઠંડી રાજધાની

‘ સેંટ પીટર્સબર્ગ ’ જે રૂશીઆના મુલકનું પાયતખ્ત શેહેર છે તે આખા યુરોપની રાજધાનીઓમા સખત ઠંડીની બાબતમાં સરસાઇ ભોગવે છે આખા વરસની ગરમીનો આડસટો ફેરેનહીટની પાત્રીસ ડીગરી સુધીનો રહેછે શીયાળાની ઠંડીનો મારો સખ્ત પડેછે, કેટલીક વેળા તો પારો મીંડાથી પણ પચાસ ડીગ્રી નીચે જાયછે ! તો પણ ત્યાંની હવા સ્વચ્છ અને ખુશનુમાજ ચાલુ રહેછે ઉનાળો પણ રોશનીવાળો, અને ગરમ રહેછે તે વેળાનું માપ ૯૮ ડીગ્રી સુધીનુ પણ જણાય છે છતા તે પાણીની વરાળનુ ઘણી સરદીવાળી અને નાપસંદ દાખલ થાય છે ત્યાની નીવા નદી, જે લંડનની ‘ ટેમસ ’ નદીથી પણ પોહોળી છે તે વહી, ઝડપથી વેહેતી અને બીલોરના જેવી સ્વચ્છ રહેછે, અને અકટોબર મહીનાની આખરથી તે એપ્રીલની આખર સુધીતો તે પર બરફનું જાડુ પડ બંધાયલુ રેહેવાથી તે ઉપર ત્યાના રેહેવાસીઓ ચાંદનીમા તરેહવાર રમતગમતો કરેછે

૩ ઘરડા નીશાળીઆ

કેટો—જ્યારે તે ગ્રીક ભાષા ભણ્યો ત્યારે ઘરડો ખખ હતો

શેખસાદી—પોતાની ઉમરનાં ૪૩મા વરસથી શીખવાનું શરૂ કીધુ

માઇકલએન્જેલો—તેણે ૭૦ વરસની ઉમરે કહ્યું કે “ હું હજુતો ભણવા જાઉંછું

જોન કેમ્બલ—હેમલેટ (Hamlet) નામની ચોપડી ૩૦ વાર લખી રહ્યા પછી બોલ્યો “ હવે હું બરાબર સમજવા લાગ્યો છું ”

ચીશીસંગીડસ—મરણ પથારીએ અને આવેલી છતા બોલી કે “ અફસોસ ! વારાફરતી હું ક્યારે શીખીશ ! ”

સુધારવાળા જાણવાનો નિશ્ચિત છે, જેથી અપમ કે ગુનેગારોને મદદ કરવાની જેમ મોજનામાં તે પૈસા વડે કેટલું ખર્ચ બતી છે । ૯૯, મ્હારી દૃઢ માન્યતા છે કે તમાકુ પીવી એ પૈસાની ભયંકર પાયમાલી છે

વાહ તે પ્હેલો રહ્યો ! પછી સુર બોલ્યો, અને તેમા કાંઇક સત્ય પણ છે માટે તે કબુલ રાખવો જોઇએ મહેરબાની કરી આગળ ચલાવો !

ત્રીજે છોકરાએ આગળ ચલાવ્યું, મેં આ વિષય ઉપર ઘણું વાંચ્યું છે અને મારી ખાત્રી છે સારા સારા ડાકટરો એકમતે કહે છે કે તમાકુ પીવાથી તંદુરસ્તીને નુકશાન થાય છે તમાકુમાં નીકોટીન નામનું ઝેરી સત્વ રહેલું છે અને કેમીસ્ટ તમને કહેશે કે આખા ફાર્માકોપીયામાં નીકોટીન કરતા વધારે ભયંકર ઝેર પ્રુસીકએસીડ છે દરેક મનુષ્ય જાણે છે કે તમાકુ દેહમાની ઘણી ખરાબી કરે છે લોહીને પાતળું કરે છે અને જ્ઞાનતંતુની પાયમાલી કરે છે પહેલવાનોને કેળવવામાં આવે છે ત્યારે તેમને તમાકુ પીવાની મનાઇ હોય છે અને તેઓ સખ્ત નિયમિતપણું જાળવવામાં આવે છે હવે જો તમાકુ પીવામાં નુકશાન ન હોય તો દુનિયામાં આવો એક મરણો કાયદો શા માટે હોય ? મ્હારી તો ખાત્રી છે કે તમાકુ પીવાથી તંદુરસ્તીને નુકશાન છે

" બીજા નંબરનો રહ્યો ! ચાલો પ્રમુખ બોલ્યો આગળ ! હું કહું ? આપણી ટીમ ચાલી શકશે નહિ

અપૂર્ણ.

साहित्य.

कवित

विषहीकी भुमिमांहि विषके अकूर भये,
नारी विष वेली बढी नख शिश देखिये,
विषहीके जर मूल विषहीके डार पात,
विषहीके फूल फल लागे जु विसेखीये;
विषके ततु पसार उरझाइ आटी मार,
सब नर वृक्ष पर लपटेही लेखिये,
सुंदर कहत कोउ सत तरु बचि गये,

तिनके तो कहु लता लागी नहि पेखिये

सुदरदास

धन हित धाय धाय धाम धाम धध कियो,
दियो नहि दान दु ख दागते दहानो हे,
कलमकी काती करि कटि केते केते काध,
आध अज्यो चेत भव वारिध वहानो हे,
खरच्यो ना खायो ना खेर खुशी पायो ना,
गोविद गुण गायो ना चलत चहानो हे,
आदित कहत आयो मूठी मजबूत बाधि,
पाछे पछतायके पसार पुनि जानो हे

रविराम

सवैया

सत प्रेम प्रेम परिब्रह्म, ताप सीतहु तन तावे,
स्वामि धर्मके सूर, प्रेम परि अग कटावे,
सती श्यामके प्रेम अग अगनीमे जारे,
यहें रीतसें प्रीत, सोय भावोक विचारे,
साधन विशेप सो सो सरे, चित अनुमान द्रढाइये
सिद्धा बदत सागर सुनो, प्रेम नेम यो पाइये

मेरामण

चितोडनो घेरो

(ગતાંકથી ચાલુ)

નહિ તમા હજુ ગામોર તરિકેના હક્કની છાપાનુ છો મારી પુત્રી સાથે વાત

કરવાની તક મળવા પહેલા તમારે તે કલંકથી મુક્ત થવુ જોઇએ '

મારી પ્રમાણીકતાને માટે આપને શક છે ? '

તમારી પ્રમાણીકતા માટેની મારી પાસે કાંઇ જામીનગીરી નથી અને તેથી આટલા વખતની તમારી ગેરહાજરી કાંઇ કપટયુક્ત નહોતી એવુ જ્યાસુધી તમે જણાવી શકયા નથી ત્યાસુધી હુ તમોને દગાખોર કરતા બીજી કાંઇ સારી ઉપમા આપી શકતો નથી

આવતા કૃષ્ણપક્ષ પહેલા મોગલ રાજ્યના શત્રુમાની એક રજપુત હુ બાકી પાડુ તો આપ મને વિશ્વાસુ ગણશો ?

મુસલમાન બાદશાહનો નાશ તમને તમારા દેશબાંધવોના તેમજ મારા પોતાના વિશ્વાસ પાત્ર બનાવશે

તે રાજપુત અકબરની છાવણીમા પાછો ફર્યો તેની ગેરહાજરી સર્વ જાહેરમા આવી ગઇ હતી તેને બાદશાહ પાસે બોલાવી જવામા આવ્યો. બાદશાહની હજુરમા દાખલ થતાજ અકબરે તેના મ્હોપર તીવ્ર અને માર્મિક દ્રષ્ટિ ફેરવી પણ તે જરાયે ઝીખો પડયો નહિ

રાજપુત યોદ્ધા ! ' બાદશાહે કહ્યુ ગયરાત્રે તમે છાવણીમાથી ગેરહાજર હતા તમારી ગેરહાજરીનુ શુ કારણ ?

" બાદશાહ સલામતનુ ભલુ કરવુ તે

કાયદાનો ભંગ કરવાથી કાંઇ બાદશાહનુ ભલુ થઇ શકતુ નથી

મા । દેશના દુશ્મનોના ભલાને માટે કીલ્લામા પ્રવેશ કરીને મે જાસુસનુ નિર્દય કામ કર્યુ છે "

બાદશાહ એક પળસુધી શાંત રહ્યો પણ તપાસની અદ્‌ભુત અસરવાળી તેની દ્રષ્ટિ દગાખોર ઉપર ફેરવી હતી તમે શુ બાતમી લાવ્યા ? છેવટે તેણે પુછયુ

બાતમી એવી મળી છે કે રાજપુત સૈન્યમાંના કેટલાક વીણી કાઢેલા શુરવીરો આવતી કાલે સવારમા કેસરીયા કરી રણજંગમાં ઉતરવાના છે સરદારનો એવો નિશ્ચય છે કે દરેક જણે મરી ખુટવુ પણ વશ ન થવુ અને બાદશાહનો જીવ લેવા તેણે એક છુપો મારો યોજેલો છે "

છુપો મારો ક્યાં હશે તે તમે જાણો છો ?

બાદશાહી છાવણીમાજ

અકબર આ નિર્ભીક યુક્તિથી ઠગાય તેવો નહોતો મનુષ્ય સ્વભાવ વિશે તેને ઘણી સારી પરીક્ષા હતી અને તેથી પોતાના દેશના દુશ્મનના ભલામાટે કોઈ માણસ કાંઇ પણ સ્વાર્થી ઉદ્દેશ સિવાય ફક્ત ઉદારપણે પોતાની જીંદગી જોખમમા નાખે એ વાત તે માની

શક્યો નહિ છતા તેણે પોતાનો શક છુપાવી રાખ્યો અને તે રાજપુત જે સૌરો તીરંદાજ કહેવાતો હતો તેને પોતાનુ તીર કામઠુ લેઇ પોતાની સાથે દુશ્મનોના કીલ્લા આગળ આવવા કહ્યુ બાદશાહે પોતાની સાથે ફક્ત થોડાજ માણસો લીધાં હતા અને બાદશાહ પછવાડે તેનો ઘોડો દોરી લઇને સાઇસ ચાલતો હતો

કીલ્લાથી તેઓ તીરવા છેટે હતા ત્યારે દુશ્મનોની ટોળીને આટલી બધી નજીક જોઇ હુમલાની તે શરૂઆત છે એમ ધારી રાજપુત સૈનિકો કોટ ઉપર એકઠા થયા અને તે એકઠા થયેલામા સરદાર જયમલ પોતાના કદાવર અંગને લીધે તરી આવતો હતો

હવે ' અકબરે રાજપુતને કહ્યુ 'તમે મને હમણા જે બાતમી આપીછે તે સચ છે એવુ સામેના સરદારના માથામા તીર મારીને સાબીત કરી આપો '

રાજપુત તેમા સંમત હોય તેમ જણાયો અને બાદશાહી ઘોડાને ઝાલીને ઉભેલા સાઇસ તરફ ધીમે પગલે ગયો આથી કરીને તે હવે બાદશાહી ટોળકીની લગભગ સીધી લીટીમા આવ્યો આ માણસ પાસે ઉભો રહી રાજપુતે પોતાની કમાનપર એક તીર ચડાવ્યુ અને કોટ ઊપર તાક્યુ અકબર અને તેના માણસોની દ્રષ્ટિ જે માણસને દરેક જતી પળમાં તીર મ્હારનાની તેઓ આશા રાખતા હતા તેના તરફ વળેલી હતી તેવામા રાજપુતે એકદમ ફરી જઇ તે તીર બાદશાહ તરફ છોડ્યુ તીર તેનો ખભો વીંધી હાડકામા જઇ ભ્હોટયુ રાજપુતે પોતાની કમાન ફેંકી દીધી કટાર ખેંચ્યો અને ઘોડો ઝાલી ઉભેલા સાઇસની છાતીમા ભોકી દઇને ઘોડા ઊપર ચડી ગયો ઘોડાની બાજુમા જોરથી એડી મારતાજ તે કુદ્યો અને વિજળીની ત્વરાથી કોટ તરફ દોડાવી ગયો

સરદારો આશ્ચર્યવત્ થઇ ઉભા રહ્યા અકબરના દ્રષ્ટિપાતમા અગ્નિકણ જણાતા હતા પણ તે કાંઇ ન બોલ્યો અને સન પાછા છાવણીમા આવ્યા વાગેલુ તીર કાંઇક મુશ્કેલીથી ખેંચી કાઢવામાં આવ્યુ તોપણ કેટલાક દહાડા સુધી તેનાથી તંબુ બ્હાર ન નીકળાયુ પણ એક પખવાડિયામા જખમ રૂઝાઇ ગયો

તે દરમીયાન તે રાજપુત તીર છોડ્યા પછી કોટના દરવાજા તરફ ઘોડો દોડાવી ગયો હતો તેને તુરતજ અંદર લેવામા આવ્યો તેના કામની હકીકત સેનાપતિને પહોંચાડવામાં આવી અને તેણે તેને તુરતજ પોતાની પાસે બોલાવ્યો

હમણાં હુ મારી પત્નિના હક્દાર તરીકે આવ્યો છુ- મારા તીરે મહાન બાદશાહને વીંધી નાખ્યો છે '

તે કપાઇ મુવો છે?

તે ફરી ઉઠે એ અશક્ય છે

' જે શરતો નક્કી કરી છે તે તમે પૂર્ણ કરી છે એવુ સાબિત કરી આપવામા આવશે ત્યારજ આપેલ વચન પાળવાનો વખત આવશે

પેરાપલા શહેરમાં તરતજ ખબર મળ્યા કે અકબરનો જખમ રૂઝાતો જાય છે રાજપુતને ફરી સેનાપતિ આગળ બોલાવવામાં આવ્યો

' તમારૂં ધારેલું કામ બજાવવામાં તમે નિષ્ફળ ગયા છો ! જયમલ બોલ્યો રાજપુતના બન્ને મિત્ર તેથી મારી શરત હું રદ કરૂં છું હવે મારો એવો નિશ્ચય છે કે તમારે તમારી જામણી દગાખોરીની સજા ભોગવવી જોઈએ તમે દેશદ્રોહી હતા તોપણ તમે જો તમારા દેશનું વેર વાળવાના કામમાં તમારા ગમે તેવા ઉદ્દેશો હોવા છતાં સાધનભૂત થયા હોત તો તમારી જીંદગી બચી જાત અને મારી પુત્રી બળિદાન તરીકે હોમાત પણ તમે વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય મનુષ્ય નથી અને તેથી મૃત્યુ યોગ્ય છો

તે રાજપુતને તુરતજ પુર્ગના નજદીકની મુસલમાન છાવણીમાં મોકલી આપવામાં આવ્યો અને તે સાથે બાદશાહની ઈચ્છા હોય તેવી રીતે દગાખોરને કરે એ મતલબનો પત્ર સેનાપતિ તરફથી લખવામાં આવ્યો અકબરે સભ્યતામય પ્રત્યુત્તર સાથે જયમલના માટે આવેલ માણસોને પાછા મોકલ્યા અને એક બાદશાહી હાથી પોતાની આગળ લાવવા ફરમાન કરી દગાખોરને આગળ ઉભા રાખવા હુકમ કર્યો મૃત્યુને હસી કાઢનો હોય તેવા જરાપણ ગભરાટ વિનાના ચહેરે રાજપુત આગળ આવ્યો તેણે પોતાના હાથની અદબ વાળી હતી અને બાદશાહ તરફ તિરસ્કારનો એક દ્રષ્ટિપાત ફેંક્યો બાદશાહના હાથની ઈશારત થતાંજ માહાવતે હાથીને આગળ ચલાવ્યો અને તે કેદીની પાસે પહોંચતાંજ હાથીએ તેને સુંઢથી નીચે રોળી પાડ્યો પોતાનો ભારે પગ તેના શરીર પર મુક્યો અને પછી તેને કચરી નાખી મૃત્યુવશ કરી દીધો

પ્રકરણ ૨ જું

ઘેરાનું કામ હવે વધારે જોરથી ચાલુ થયું ઘેરો ઘાલનારાના બચાવ અર્થે વપરાતી કે સાબુત નામની રીત જે હિંદુસ્તાનમાં મશહુર છે તે રીતથી જારી કરવાનો બાદશાહે હુકમ આપ્યો બાદશાહી ફોજે હવે નીચે પ્રમાણે આગળ વધવાનું — કીલ્લાથી બંદુકની ગોળી પહોંચે તેટલે છેટે છુટી જુદી ટુકડીઓ પોતાની આસપાસ કામચલાઉ ચાલતા કોટ કે જે બન્ને બાજુ ઝાડની ડાળીઓ રાખી વચમાં માટી ભરીને અથવા માટીવાળા ટાટા ઉપર ચામડું મઢી લઈ બનાવવામાં આવ્યા હતા તે ઉભા કરી દઈ તેની ઓથ ઓથે આગળ વધતા જતા હતા અને કીલ્લાપાસે પહોંચતાંજ સુરંગ ખોદતા લાકડાના ઘણા જમીનમાં ઉભા કરતા અને તેની સાથે બાંધી પોતાના માથા ઉપર પાલખ બાંધી દેતા કે જેથી કરી તેની નીચે કોઈ પણ ભય સિવાય તેઓ સુરંગો ખોદવાનું કામ કરી શકે સુરંગ તૈયાર થઈ જતા તેમાં દારૂ ભરી ઉડાડવામાં આવતી અથવા તો એવી રાખેલ નીચેની ટુકડીઓ તે જગ્યા તરફ ધસી જતી અને ગાબડું પડેલ દીવાલ ઉપર હલ્લો કરતી આ વખતે બે તરફના બે બુરજો નીચે એવા પાલખો બાંધી લેવામાં આવ્યા હતા અને પાલખ નીચે એક સુરંગ ભરવામાં આવી હતી

ગમે તે જોખમે અને શ્રમે કીલ્લો હાથ કરવાનો અકબરનો દૃઢ નિશ્ચય હોવાથી સુરંગો ખોદવાનું અને છોડવાનું કામ તે હમેશા પોતે જાતે તપાસતો હતો. ઘેરાએલા રાજપુતો તરફ કેટલાક ધસારા કરવામા આવ્યા હતા અને તે ધસારા જોકે બરાબર અનુકુળતા સાધીને તેમજ બળપૂર્વક કરેલા હોવાછતા મોગલ સેનાની સારી વ્યવસ્થાને લીધે નિષ્ફળ ગયા હતા

પોતાના બાદશાહની હાજરીથી ઉત્તેજીત થઇને સુરંગોનું કામ કરનારા ઘણાજ ઉત્સાહ અને ખંતથી પોતાનુ કામ કરતા અને સૈનિકો પણ રાજપુતના વારંવારના ધસારા સામે ખરા ધૈર્યથી ટક્કર ઝીલતા અને તેથી રાજપુતોનું મરણીયા વૃત્તિનુ અપ્રતિહત પરાક્રમ નિષ્ફળ જતુ અકબર પોતાની દૃષ્ટિ ફક્ત અમનદારો ઉપરજ નહિ પણ પોતાની ફોજના દરેકે દરેક સાધારણ સિપાઇ ઉપર પણ રાખતો અને દરેકના શૌર્ય અને ઉત્સાહની પોતે જાતે કદર કરતો તેથી તે પોતાના સઘળા સૈનિકોમા વ્હાલો થઇ પડ્યા ઉપરાત દરેક સૈનિક એવા તો ખરા દીલથી પોતાની ફરજ બજાવતો કે તેને મારે દુશ્મનો પણ આશ્ચર્યચકિત થતા

દરમીઆન મુસલમાનોના આવા ધસારાના દબાણથી તેમજ રાજપુતોના દરેક હલા નિષ્ફળ જવાથી કીલ્લામા ઘણોજ ગભરાટ વ્યાપી ગયો હતો સેનાપતિની સ્ત્રી હમેશા કોટ ઉપર આવતી અને રાજપુતોને ઉત્સાહિત કરતી કીલ્લા ઉપર ચડી જવાના દુશ્મનોના એક પ્રયાસમા રાજપુતોના અડગ શૌર્યે તેને પાછા પાડયા હતા અને તેમા તે પ્રભાવશાળી સ્ત્રીએ પોતાને હાથે કીલ્લાની ટોચે પહોચેલા કેટલાક મુસલમાનોને હડસેલી પાડયા હતા સ્ત્રી જાતિને માટે દુર્લભ ગણાતી કીર્તિ પ્રાપ્ત કરવાને તે આકાંક્ષિત હોઇને તેણે એકજ અસાધારણ સાહસિક કાર્ય કરવા નિશ્ચય કર્યો

સ્વામીનાથ ! તે બોલી, " દુશ્મનોની છાવણીમા હું જઇશ અને એક સ્ત્રીનો હાથ તેના હૃદયસુધી પહોચી શકેછે કે નહિ તેની અજમાયશ કરીશ

' ભલે ' તેનો પતિ બોલ્યો, દુશ્મનનો નાશ કરવા યોગ્ય સબબ્યતા તને તારામા જણાતી હોયતો જા પણ તું શું યુક્તિ કરીશ ?

માત્ર બાદશાહના તંબુએ પહોચવું ત્યારપછી શું કરવુ તે સ્ત્રી જાતિનો નિશ્ચયાત્મક સ્વભાવ અને આ મારો હાથ સારીરીતે જાણે છે !

નિશ્ચયવતી રાજપુતાણી પોતાના સર્વોત્કૃષ્ટ સુંદર પોષાકમા સજ્જ થઇ અને સંધ્યાકાળના અરસામા દુશ્મનોની છાવણી તરફ ગઇ હજુ તેનામા અનુપમ સૌંદર્ય હતુ ચોકીદારે તેને રોકતા પોતે એક ગાનારી હોવાનુ અને પોતાની કળાની ઉત્તમતા મોગલ બાદશાહને બતાવવા ઉત્સુક હોવાનુ તેણે જણાવ્યુ તે એકલી હતી અને કોઇપણ સોબતી વિનાની ફક્ત એક સ્ત્રીને છાવણીમા દાખલ કરવામા કાંઇ વધારે જોખમ જણાય નહિ અકબરને જાહેર કરવામાં આવ્યું કે એક હિંદુ નાયકી તેની આગળ મુજરો કરવા ઇંતેજાર છે અને બાદશાહ કે જે આખા દિવસના અસતત શ્રમ પછી, હમણા હાથ ધરેલા આ કાર્યમા કુદરતી રીતેજ જે કાળજી અને ચિન્તાઓથી ઘેરાએલો હતો તેમાથી છુટો થઇ વિશ્રાંતિ લેવા ઉત્સુક હતો તેણે તેને પોતા સમક્ષ લાવવા ફરમાન કર્યું તે જેવી બાદશાહ હજુર આવી કે તુરતજ

તેણીના દમામની કુદરતી ગંભીરતાથી અને તેણીના ચ્હેરાની સત્તા ચલાવતી અસરથી અકબર આશ્ચર્યચકિત થઇ ગયો. તેણે તુરતજ જોઇ લીધું કે તેણી કોઇ સામાન્ય નર્તકી નહોતી અને તેના મનમાં એકદમ દમાનો સંશય આવતાં હુકમ કર્યો કે હવે પછી કોઇ પણ વ્યક્તિને—પુરૂષ કે સ્ત્રી કોઇને પણ—ગમે તેવું બ્હાનું બતાવે તોપણ છાવણીમાં દાખલ થવા ન દેવી.

નારૂ બસ બાઇ, બાદશાહે કહ્યું, તમારી શું ઇચ્છા છે?

મેં સાંભળ્યું છે કે બાદશાહ સલામત જે કોઇ તેને આનંદ પમાડવામાં નસીબવંત નીવડે તેને ઊદાર હાથે નવાજનાર પુરૂષ છે. મારી સ્વદેશી વીણા ઊપર હું સારો કાબુ ધરાવતી કહેવાઉં છું તેથી આપને પ્રસન્ન કરવાની ઇચ્છા મને થઇ આવી છે.

વીણા ઘણું મધુર વાદ્ય છે! બાદશાહ બોલ્યો, આગળ આવી તમારી કળા અજમાવો અને જો તે તમારા સૌંદર્ય જેવીજ મોહક હશે તો મને પ્રસન્ન કરવામાં નિષ્ફળ થશે નહિ.

તે બાદશાહની નજીક આવી અને અકબરે તેને પોતાની જમણી બાજુ બેસાડી વાદ્ય શરૂ કરવા કહ્યું. તોપણ તે વખતે તેણે તેણીના ઊપર તપાસનો એવો તો તિક્ષ્ણ દ્રષ્ટિપાત કર્યો કે પોતાના ઉપર છુપી તપાસ છે એવો ભય રાજપુતાણીના મનમાં ઊદ્ભવ્યો. તોપણ તેણીએ જરાપણ ગભરાટ સિવાય પોતાની વીણાના તાર મેળવવા શરૂ કર્યા અને ઘણીજ ઊસ્તાદીથી એક ગાયન ગાઇ બતાવ્યું. બાદશાહ પ્રસન્ન થયો. તેણીએ બીજા કેટલાક રાગ રાગણી ઘણીજ બાહોશી અને લાગણીપૂર્વક ગાઇ બતાવ્યા અને છેવટ બાદશાહના હૃદયની ઊંડાણમાં તેની ઘણીજ અસર થઇ. પ્રસન્નતાની ધુનમાં તે સાવધાનીનો દોર ચુક્યો અને તેની બીજી તરફ બેઠા તેણીએ એક મજબુત ચાકુ પોલાદી બ્હાર કાઢ્યું પણ તેણીના રેસા સીકારના શરીરમાં તે પેસે તે પહેલાંજ તેનું કાંડું બાદશાહે પકડ્યું અને તેણીના હાથમાંથી કટાર છીનવી લીધો.

તારી વાદકળાની સમાપ્તિ તો ઘણી સરસ! તીવ્રહાસ્ય કરીને બાદશાહે કહ્યું.

હું નિષ્ફળ થઇ છું, કાંઇપણ ગભરાટવિના શુરી ક્ષત્રાણી બોલી, અને પરિણામ માટે હું તૈયાર છું બાદશાહ! હુકમ કરો, હું મરવાને તૈયાર છું. સઘળાનો તોલ બાંધ્યા વગર મેં આ પ્રયત્ન કર્યો નથી. હવે જ્યારે મ્હારૂં મ્હોત થશે તેની મને દરકાર નથી. તમે જુઓ કે મને ગમે તેવું દુઃખ આપો તે હું હસતી સહન કરૂં છું. અને તમે જે દુશ્મનને હરાવવા પ્રયાસ કરો છો તેઓના શૌર્ય સબંધે કાંઇક ખ્યાલ લાવવા એક મર્ણમુખમાં ઊભેલી સ્ત્રીનું ખરી ખાત્રીનું કહેવું માનજો કે સામેના કીલ્લાની અંદર એક પણ એવો મનુષ્ય નથી કે જે પોતાના દેવોને વિસારનાર—ધર્મદુશ્મનો ઊપર વેર લેવામાં બહાદુરીથી મૃત્યુમાં ઝંપલાવતાં આચકો ખાય!

અકબરે કાંઇ જવાબ ન આપ્યો પણ એક ખાલી તંબુમાં તેણીને સખત ચોકી પહેરા

નીચે રાખવાનો હુકમ કરીને બીજે દીવસ સવારે તેણીને ચીતોડના દરવાજા પાસે પહોંચાડી અને છાવણીમાંથી વિદાય કરતાં તેણીને કહ્યું કે મોગલોના બાદશાહ સ્ત્રીઓ સાથે લડાઇ કરતો નથી અભિમાની રાજપુતાણીના મન ઉપર પોતાની નિષ્ફળતાને માટે અને બાદશાહના મોટા મન માટે ઘણીજ ઊંડી અસર થઇ અને તેમ છતાં પોતાની જીંદગીના જોખમે પણ તેને ગમે તે પ્રકારે મરણશરણ કરવાનો પોતાનો નિશ્ચય તે ફેરવી શકી નહીં તેની સેના વા માટે અદ્ભુત હતી અને તે પોતે એટલો બધો કીર્તિમાન શાથી હતો તેને માટે તેણી હવે આશ્ચર્ય પામતી નહોતી અને તેને ઘેરો ઉઠાવી લેવાની ફરજ પાડવાની તેણીની આશાઓ આ પળથી અદ્રશ્ય થવા માંડી અપ્રતિહત શૌર્ય અને મૃત્યુ પ્રત્યેની નિર્ભયતા એ બે સદ્ગુણો કે જે એક શુદ્ધ ક્ષત્રીના આભુષણ ગણાય છે તે તેણે અકબરમાં જોયા હતા અને આ સદ્ગુણો કે જે દરેક બ્હાદુર માણસમાં સાચા પણે રહેલા હોયછે તે ઉપરાંત તેનામાં કાંઇક ઇશ્વરદત્ત વિશેષતા હતી એમ તેણીને લાગ્યા વિના રહ્યું નહિ તેણીએ પોતાના પતિ જયમલને પોતાનો ભય કહી બતાવ્યો કે આવા અસાધારણ મનુષ્યની સરદારી તળેના દુશ્મનોની ઉપર ફતેહજ થવી જોઇએ ' પણ આપણે આપણા કીલ્લા ઉપરજ લડતાં લડતાં મરી શકીશું ઉત્સાહ પુર્વક તેણીએ કહ્યું " અને જ્યારે પણ તેમની ફતેહ થશે ત્યારે તે ઇતીહાસમાંના ઘાતકી વૃતાંત તરિકે હમેશને માટે નોંધાઇ રહેશે

' પ્રિયે ! " જયમલે કહ્યું આપણે હજુ નિરાશ થવાનું કાંઇ કારણ નથી કીલ્લાનું રક્ષણીય સૈન્ય હજી બળવાન અને એક નિશ્ચયવાળું છે આપણી પાસે લગભગ પાંચ મહિના ચાલે તેટલો ખોરાક છે અને તે સમય પહેલા તો ચીતોડના ધણી મુસલમાનો થશે કે હિંદુ એ રહેશે તેનો નિર્ણય થઇ જશે

સ્વામીનાથ ! પોતાનો જીવ લેવાનો પ્રયત્ન કરનારનો જીવ ન લેતાં તેણીને તેણીના મિત્રો પાસે જેણે સહીસલામત પહોંચાડી તે કાંઇ સામાન્ય મનુષ્ય ન કહેવાય પૃથ્વીનીસર્વોત્તમ કવાયદી સેનાનો સરદાર અકબર ગણાય છે છતાં તેની ફોજની સંખ્યા કે બ્હાદુરી કરતાં તેની પોતાની ઉદારચરિતતાથી આપણે વધારે બ્હીવાનું છે આવા પ્રતાપી દુશ્મનનો દુનિયામાંથી અસ્ત કરવામાં આ હાથ નિષ્ફળ ન ગયો હોત તો મ્હને કેવી અક્ષય કીર્તિ પ્રાપ્ત થાત !

હું તેની ઘણીજ પ્રસંશા કરું છું

તેની જેટલી પ્રસંશા કરું તે પ્રસંશાને માટે તે લાયક છે તેમજ તેના તરફ જેટલો દ્વેશભાવ ધરાવી શકું તે દ્વેશભાવને માટે પણ તે લાયક છે સ્વામીનાથ ! તે માણસને બીજી દુનિયામાં મોકલવાના બદલામાં જો કાંઇ મ્હારી પોતાની અને મારા સંતાનોની જીંદગી સાટામાં માગતું હોય તો તે પણ આપું '

બીજે દિવસ સવારે સેનાપતિ અને તેની સ્ત્રી કોટ ઉપર બચાવ કામનું નિરિક્ષણ કરતાં હતાં કારણ કે દુશ્મનોની હીલચાલ ઉપરથી તેઓ બેચાર ઘડીમાં હુમલો થવાની આશા રાખતાં હતાં અને તે સામે ટકાવ બરેલી દુર દેશી સુચવી શકે તેવી દરેક ગોઠવણ તેઓએ

કરી રાખી હતી કેટલાક નીચા બુરજો આગળ જ્યા કોટ નબળો હોવાનુ જયમલ ધારતો હતો ત્યા તે બુરજો પાછા નવુ બાંધકામ કરવા તેણે હુકમ આપ્યો હતો અને અત્યારે તે તે કામ તપાસતો હતો તેવામા કોટના તળીયા તરફથી એક મોટો ધડાકો સાભળતાજ અંદરના સર્વ માણસો ગભરાઇ ગયા ધડાકો એટલો બધો જોરથી થયો હતો કે કોટ ઉપર ઊભેલા સર્વ મ્હાભર પડી ગયા અને કોટની નીચાણમાથી ઘણોભાગ પડીને માણસો અંદર આવી જઇ શકે તેવુ બાકુ પડ્યુ તરતજ એક બીજો આગળના કરતા મોટો ધડાકો થયો તેનાથી પહેલુ બાકુ વધારે મોટુ થતા એક બીજુ પણ બાકુ પડ્યુ તરતજ જણાયુ કે દુશ્મનોએ બે સુરંગો ફોડી હતી અને કોટમા આવીરીતે માર્ગ થતા દુશ્મનો પોતાની સઘળી ફોજથી એક સાથે હુમલો કરશે એમ ઘેરાયલા રજપુતો ધારતા હતા તેઓ કોટમા પડેલ બાકોરામા મનુષ્ય શરીરોની દિવાલવડે શહેરનુ રક્ષણ કરવા ખીચોખીચ એકઠા થઇ ગયા છતા જેમ ધારવામા આવ્યુ હતુ તેમ દુશ્મનોએ શહેર ઊપર હલ્લો કર્યો નહિ આનુ કારણ એક પગને માટે એકે આકસ્મિત કલ્પનાઓના વિષય બન્યુ હતુ બના તરતજ જણાઇ આવ્યુ હલ્લો કરવા માટે તૈયાર રહેલા અકબરના સૈન્યમાના વીણી કાઢેલા બે હજાર માણસો પહેલી સુરંગ ફુટી ત્યારે બન્ને સુરંગો એક સાથેજ ફુટી છે એમ ધારીને આગળ ધસી ગયા હતા અને તેને બાકોરા એકદમ હાથ કરવા માટે તે ટુકડી તુરત બે સરખા ભાગમા વહેચાઇ ગઇ હતી સુરંગોમાંની એકજ હજુ ફુટી હતી અને બીજી સુરંગ પાસે જ્યારે ટુકડી પહોચી કે તુરતજ જમીનના સખત આચકા સાથે તેઓ આમ તેમ ઢળી પડ્યા તેઓના પગ નીચે જમીન ફાટી અને સૈનિકોની મોટી સખ્યા આકાશમા ઉડી ઘણાકનાં કપાતા ધડોમાથી હાથપગ ધડોધડ ઉડી ગયા અને અવર્ણનિય ગભરાટનુ સ્થળ તે થઇ પડ્યુ મોગલ સેનાના પદર અમલદારો અને ચારસો ઉપરાત સૈનિકો આ અકસ્માતમા માર્યા ગયા

આ અણચિંત્યા અકસ્માતથી હલ્લો કરનારી ટુકડીઓ ઉત્સાહ ભંગ થઇ ગઇ ગભરાટ નરમ પડ્યો ત્યાસુધી તેઓ થોભી ગઇ અને આવી રીતે તેમના દુશ્મનોને સામના માટે તૈયાર રહેવાનો વખત મળ્યો ત્યાર પછી તેઓ બાકોરાઓ તરફ ઉત્સાહિત હૃદયે તો નહિ પણ હિમ્મતભેર આગળ ધસ્યા પરાક્રમી રાજપુતો તેમનો સત્કાર કરવા માટે તૈયારજ હતા બાકોરા હાથ કરવા માટેનો દરેક હલ્લો પોતાના કીલ્લાના બચાવમાટે મરણીયા થયેલા રાજપુતોએ પાછો વાળ્યો દરેક હુમલામાં મુસલમાનો પાછા પડ્યા અને ખરેખર શરમભરેલી રીતે તો નહિ પણ હારનુ કલંક વ્હોરીને તેઓ ઘણાજ નિરાશ હૃદયે પોતાની છાવણીમા પાછા ફર્યા તેઓ હુમલો લઇ ગયા તે પહેલા અકસ્માત બન્યો તેમાજ તેમની હારનુ કારણ સમાયલુ હતુ એમ અકબર જાણતો હોવાથી તે જાતે આ નિરાશ થયેલા સૈનિકોમા ફર્યો તેઓના મંદ પડેલા આત્માઓને ઊત્તેજ્યા અને નવા હુમલાઓ માટે નેમને ઊત્સાહિત કરી મેલ્યા

(અપૂર્ણ)

શ્રી જગદંબાના ફોટાઓ ! ! !

ફોટાનુ નામ	સાઇઝ	કિંમત	ફોટાનુ નામ	સાઇઝ	કિંમત
જગતોદ્ધાર	કેબીનેટ	રૂ ॥	અમ્બરવાસિની	કેબીનેટ	રૂ ૦॥
માતસ્વરૂપ		રૂ ॥	રથવાહિની	"	રૂ ૦॥
ઉદ્ધાર પુનર્જિવન	"	રૂ ૦॥	રામચંદ્રજીનો અભામખ		રૂ ॥
ચંડમુંડ મર્દિની		રૂ ૦॥	મહિષમર્દિની	"	રૂ ૦॥
સરસ્વતિ	"	રૂ ૦॥	શંકર (દીગંબર)	"	રૂ ૦॥
શંકર (કનામ)	"	રૂ ૦॥	કોટેશ્વરમાતા મહાત્મા કાર્ડસાઇઝ		રૂ ૦।
શ્રી અંબાજીના ગોખની ફુલસાઇઝ		રૂ ૨	શ્રી અંબાજીના ગોખની કેબીનેટ		રૂ ૧

ખાસ વહેચવા માટે સસ્તી કીમતે ! ! !

શ્રી અંબાજી અને બહુચરાજીના થાના વર્ણન —

રૂ ૧) ની ૭૨ નકલ રૂ ૦॥ ની ૩૫ નકલ

આ કરતા ઓછી સંખ્યામા આપવામા આવતી નથી

દેવી ભક્તોમા બહોળા પ્રચારને માટેજ ખાસ !

श्री नवरात्रिनी कथा–(કાચુ પુઠુ) રૂ ૧) ની ૧૦ નકલ

" (પુઠુ જાડુ પગીવાળુ) રૂ ૧) ની ૫ નકલ

ઉપરના માલની ફક્ત થોડી થોડી નકલોજ એ બારથી વેચવા કાઢેલી છે માટે ખલાસ થયાપછી મળી શકશે નહિ વહેલો તે પહેલો

श्री शक्तिधर्मोद्धारक समाज चूडा (काठियावाड)

जाहेर खबर

ફક્ત જુજ નકલો બાકી છે

જે સદ્‌ગૃહસ્થોને તેમજ વિદ્યાર્થીઓને સદ્‌વ્રત નામનુ ઉત્તમ ન્હાનકડુ પુસ્તક જોઇતુ હોય તેઓ નીચેના શીરનામે રૂ —૦—૯ ની ટીકીટ મોકલશે તો કાંઇપણ લીધા સિવાય ભેટ મોકલી આપવામાં આવશે આમાથી રૂ —૦—૬ ની ટીકીટ મ્હોંઘાઇ અને રૂ ૦—૦—૩ મંડળના લાઇબ્રેરી ફંડમા જશે

લી॰ સેવક

રાયપુર ભાઉની પોળ અમદાવાદ

નૈષધરાય બાપાલાલ દવે
સ્થાપક, આસ્તિક યુવક મંડળ

આતકનિગ્રહ ઔષધાલયમા તૈયાર થતા ઉપયોગી

ફતેહમદ ઔષધો

૧ આતકનીગ્રહ ગોળીઓ—ખરૂ જીવન આપનારી પ્રખ્યાત પૌષ્ટિક દવા કી. ૧ ગોળી ૩૨ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ ૧

૨ વાજીકરણ તેલ—ગએલા પુરૂષાતન પાછુ લાવી આપનાર બહારના ઉપચાર રૂપ ઉત્તમ ઉપાય કીમત તો ૧ ॥ ની બાટલી ૧ ના રૂા ૪

૩ બાળમિત્ર—બાળકોના દરદો જેવા કે તાવ ઝાડો ખાંસી આફરૂ વગેરેને મટાડી તેઓના શરીરને મજબુત તથા પુષ્ટ બનાવનારી ચમત્કારિક ગોળીઓ કિમત ગોળી ૩ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ ૧

૪ શુદ્ધ મોતીનો સુરમો—આખોની શક્તિને ટકાવી રાખેછે તથા ઝાખ ઝામરા વગેરેને દુર કરેછે કીમત કાળો સુરમો તોલા ૧ નો રૂા ૧॥ તથા ધોળો સુરમો તોલા ૧ ના રૂા ૨

૫ નેત્રાન્ધ મ ર—આખના દરદો જેવા કે ફુલુ પડળ ઝાખ વગેરેને તોડી આખને ચોખ્ખી કરવામા કદીપણ પાછો ન હઠે તેવો ઈલાજ કિમત તોલા ॥ ની ગોળી ૧ નો રૂા ૧

૬ કાસાતક—ઉધરસ મટાડવા માટે અકસીર ઈલાજ કીમત—ગોળી ૫ ની ડબી ૧ નો રૂ ૧

૭ ઉઘની ગોળીઓ—ચોખ્ખી ની ૨ લાવી મગજને શાન્તી આપે છે કિમત ગોળી ૧૬ ની ડબી ૧ રૂા ૧

૮ રેચક ગોળીઓ—કબજીયત દુર કરી દસ્ત સાફ આવે છે કિમત ગોળી ૩૨ ની ડબી ૧ ના આઠ આના

૯ મદુરનટક—પાડુ કમળો બરોળ વગેરે મટાડે છે કિમત—ગોળી ૧ ની ડબી ૧ નો રૂા ૧

૧૦ જ્વરાતક—હરકોઈ જાતના તાવના જોસને એકદમ હળવુ કરી મટાડે છે કિમત ગોળી ૪ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ ૧

૧૧ ચન્દ્રપ્રભા—પ્રમેહ પથરાજ સરેમ વગેરે મટાડે છે કિમત ગોળી ૧૬ ની ડબી ૧ નો રૂ ૧

આ સિવાય પણ કોલેરાપીલ્સ, કર્ણ તેલ, આયુષવર્દ્ધક તેલ, વાત ગજ કેસરી તેલ, અમૃત બુધ પાક, મદનમદન મલમ હાથરની સોગટી, દતમજન, કેશરાદિ ગોળીઓ, ગીલ્ડીવીસ પાઉડર, વગેરે દવાઓ તથા પુસ્તકોની પુરી વિગત જાણવા માટે અમારા ઔષધાલયનુ પ્રાઈસલિસ્ટ મ ગાવવા મહેરબાની કરો

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજી
જામનગર—કાઠિયાવાડ

REGISTERED NO B 382

शाक्त प्रकीर्ण ३ अंक ३ रो

હિંદુસ્થાનમા બહોળો ફેલાવો પામેલુ, શક્તિધર્મના તેમજ
કાવ્ય સાહિત્ય, કળાકૌશલ્ય, નીતિ, જ્ઞાન, વીગેરે મળવી
રસમય અને બોધકરેખો થયલુ અને ગનન
સન્માન પામેલુ માસિક પત્ર —

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બહાર પડે છે)

પુસ્તક ૧૦ મુ   પોષ, પુર્ણીમા, ૧૯૬૮   અંક ૩ જો

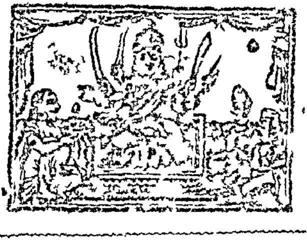

પ્રગટ કરનાર —

માધવલાલ કુબેરજી રાવળ.   શાક્તધર્માચાર્ય
મેનેજર, શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક સમાજ મુ। (કાઠીયાવાડ)

(સમાજના ૧ થી ૪ વર્ગ સુધીના મેમ્બરો પોસ્ટેજ અને ભેટ સાથે ...)
વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથી રૂ ૨—૮—૦ ભેટના પોસ્ટેજ સાથે
પાછળથી રૂ ૨—૦—૦ ભેટ વીના   છુટક નકલના રૂ ૦—૩—૦

શ્રી લોહાણામિત્ર પ્રિં। પ્રેસ, સુરત

ગઇ અને પતગીયો અગ્નિનો જ્વાળા કરતો પોતેજ બળી જાય તેમ મહાદેવના કપાળમા રહેલ ત્રીજા નેત્રમાના અગ્નિથી ક્ષણમાત્રમા બળી ગયો આ રીતે વસતની કથા છે અને સર્વ મનુષ્યે પોત પોતાના ઇષ્ટ પાસે વસંતોત્સવ કરવો એ પરપરા છે પોતાના ઇષ્ટ પાસે વૃક્ષોની વાડી કરી વન જેવી શોભા કરી, ગુલાબ અને અબીલથી ચિત્ર વિચિત્ર મડળો કરવાં દેવ આગળ ગુલાલ ઉડાડવો પરસ્પરમા પ્રસાદરૂપ ગુલાલ ઉડાડવો ગીત નૃત્ય વાદિત્ર અને ભજનથી મોટી ધામધુમ કરવી

૬ સ્મૃતિ સમુદ્રમા કહ્યુ છે કે આ સપ્તમીને દિવસ અરૂણોદય સમયમા વિધિ પ્રમાણે સ્નાન કરવાથી સૂર્યગ્રહણમાં કરેલા તીર્થસ્નાન પ્રમાણે પુણ્ય થાય છે અને આયુષ્ય આરોગ્ય સપતિની વૃદ્ધિ થાય છે આ સપ્તમીનુ નામ રથસપ્તમી અચલાસપ્તમી અને પુત્રસપ્તમી છે અને તે તે વ્રતોની જુદી જુદી વિધિ છે

૧ **રથ સપ્તમી** છઠને દિવસે દિવસમા મૌન રાખી તેલવિનાના અન્નનુ એકવાર ભોજન કરવુ દીન અંધ તથા અનાથોને ભોજન કરાવવુ રાત્રિએ બ્રાહ્મણો સમક્ષ વ્રતનો નિયમ સાતમના રોજ અરૂણોદય પહેલા ઊઠી યથાશક્તિ સુવર્ણ રૂપુ તાંબુ કે મૃત્તિકાના પાત્રમાં કસુંબાથી રંગેલી વાટવાળો તેલનો દીવો કરી મસ્તક પર લેઇ સૂર્યનુ ધ્યાન પ્રાર્થના કરી નદી વિગેરે જળાશયમા તે દીવો મુકી દેવો અને પછી સ્નાન તર્પણાદિ કરવાં ઘેર આવી એક સુંદર રથ તૈયાર કરવો પુષ્પમાળાથી તેને શણગારવો રથને મડપમા સ્થાપી સૌરસૂક્તનો પાઠ કરી સ્વસ્તિવાચન કરવુ રથમા સૂર્યની સુવર્ણની મૂર્તિ સ્થાપી તેમની અને સારથીની પૂજા કરવી નૈવેદ્ય ધરાવવુ પ્રાર્થના કરવી રથ પાસે ગીત નૃત્ય વાદિત્રોથી ઉત્સવ કરવો રાત્રીએ જાગરણ કરવુ સવારમા પોતાના ઘરથી સૂર્યના મદિર સુધી રથયાત્રા કરવી ત્યા જઇ આચાર્યને રથનુ અને રાતી ગાયનુ દાન કરવુ

૨ **અચલા સપ્તમી** ઊપરની રથ સપ્તમીની વિધિમા જણાવ્યા પ્રમાણે જળાશયમાં દીવો તરતો મુકી દીધા પછી ત્યાંજ જળાશયને કિનારે કેસરી ચદનથી અષ્ટદલ કમળ કરી મધ્યમા પ્રણવયુક્ત સદાશિવનુ અથવા માયાબીજ યુક્ત જગદભાનુ અને ફૂલદલથી ક્રમે કરી રવિનુ ભાનુનુ વિવસ્વાનનુ ભાસ્કરનુ સવિતાનુ અર્કનુ સહસ્ત્રકીરણનુ અને સર્વાત્મકનુ યથાધિકાર પ્રણવ કે માયાબીજ પૂર્વક તે તે નામમત્રોથી આવાહન કરી ષોડશોપચાર પૂજન કરવુ અને પછી જળમા વિસર્જન કરવુ ઘેર આવી તામ્રપાત્રમા તલના પિષ્ટને ગુડ તથા ઘ્રત સહ સ્થાપી તેમા સુવર્ણનું તાલપાત્ર સ્થાપી તેને રાતાવસ્ત્રથી આચ્છાદિત કરી ચદન પુષ્પાદિથી પૂજા કરી બ્રાહ્મણ દ્વારા તેને અભિમંત્રિત કરી બ્રાહ્મણને આપી દેવુ વ્રત મહિમા સૂચક કથાઓનુ શ્રવણ કરવુ પાખડી અને નીચ લોકો સાથે ભાષણ ન કરવુ ઉપવાસ કે એકાહાર કરી વ્રતને બીજે દિવસ બ્રહ્મભોજનાદિ કરી સમાપ્તિ કરવી

૩ **પુત્ર સપ્તમી** આદિત્ય પુરાણમા કહ્યુ છેકે એ દિવસે ઊપવાસ કરી જે કોઇ મનુષ્ય સૂર્યનારાયણની વિધિપૂર્વક પૂજા કરે છે તેને ઘેર સર્વ દેવ પુત્ર ફળ આપે છે આ સપ્તમીથી આરભી એક સવત્સર સુધી પ્રત્યેક માસની બન્ને સપ્તમીને દિવસે આ વ્રત કરવાથી પુત્રફળ

થાય છે છઠને દિવસ જીતેંદ્રિય રહી નીચ લોકોના સંસર્ગને છોડી, ઉપવાસ કરી શ્વેત પુષ્પો તથા શ્વેત ચંદનાદિ ઉપચારોથી સૂર્યનું પૂજન કરી રાત્રિનું ભૂમિ શયન કરવું સપ્તમીને દિવસ પ્રાતઃકાળમાં સ્નાનાદિ નિત્ય ક્રિયાઓ કરી લઇ સૂર્યનું પૂજન કરી વ્રતના સકામ કે નિષ્કામ સંકલ્પ સાથે ઉપવાસ કરવો તથા અગ્નિ હોત્રમાં હોમ કરવો પોતે અગ્નિહોત્રી ન હોય તો યથાશાસ્ત્ર અગ્નિ સ્થાપન કરી ઘૃતથી સૂર્ય મંત્ર વડે ૧૦૮ આહુતિઓ દેવી દહીંભાતથી અથવા દુધપાકથી બ્રાહ્મણોને યથાશક્તિ જમાડવા કૃષ્ણ પક્ષમાં પૂજન વિધિમાં રક્ત પુષ્પો અને રક્ત ચંદન વાપરવાં

देवी तत्व दीवाकर

(ગતાંકથી ચાલુ)

હવે આ અંધક શંકરનો પુત્ર શીરીતે થયો તે કહેવું જોઇએ એક વખત કૈલાસમાં સતીએ મશ્કરીમાં પોતાના કોમળ કરપંકજ વડે શંકરનાં નેત્ર ઢાંકી દીધાં તેથી નેત્રમાં ગાઢ અંધારૂં થઇ ગયું અને નેત્રની ગરમીથી સતીના હાથમાં પસીનો ઉત્પન્ન થયો તેથી મદનું જે જલ થયું તેમાંથી ગણ ઉત્પન્ન થયો તે ભયંકર વિકરાળરૂપ આખા મસ્તક ઉપર કેશવાળો ગાતો હસતો નાચતો અને રૂદન કરતો ઉત્પન્ન થયો તેણે મેઘ સરખા ગંભીર નાદથી દીશા આકાશ અને પાતાળ ગજાવી મુક્યાં આથી નેત્ર વીંચી ગયેલા શંકર હસીને બોલ્યા કે સતી તમે મને કેમ બીવરાવો છો? ત્યારે સતીએ નેત્રપરથી હાથ લઇ લીધા એટલે શંકરે અંધકાસુરને દીઠો તે અંધારામાંજ ઉત્પન્ન થયેલો હતો તેથી તેને નેત્ર નહોતાં સતીએ અંધકને જોઇ પુછ્યું કે ' પ્રાણનાથ ! આ કોણ છે ? કોનો પુત્ર છે ? અને આને ઉત્પન્ન કરવાનું કારણ શું છે ?

શંકર બોલ્યા કે સતી ! તમે મારી આંખો બંધ કરવાથી તેમાં થયેલ અંધકારમાંથી તે ઉત્પન્ન થયો છે માટે આને ઉત્પન્ન કર્તા આપણું બંને છીએ આ મહા પરાક્રમી થશે આપણે તેની રક્ષા કરવી જોઇએ

શંકરના વચન સાંભળી સતી પ્રસન્ન થયાં હતાં અને તેને પુત્રવત્ ઉછેરી મોટો કર્યો અને હિરણ્યાક્ષની માગણીથી શંકરે તેને તે પુત્ર આપ્યો

હવે બ્રહ્માથી ઉત્પન્ન થયેલા સ્વાયંભુવ મનુ સૃષ્ટિ કરવાની શક્તિ મેળવવા પોતાના પીતા બ્રહ્માની સેવા કરતા હતા તેમને બ્રહ્માએ દેવીનું આરાધન કરવા પ્રેરણા કરી તેથી આદિમનુએ અનેક પ્રકારના તપથી દેવીને રાજી કર્યાં અને તેમની અનેક પ્રકારે સ્તુતિ કરી તેથી જગદંબાએ પ્રસન્ન થઇ તેમને નિર્વિઘ્ન સૃષ્ટિ થઇ જાકશે એવું વરદાન આપ્યું

દેવીનું વરદાન મેળવ્યા પછી મનુ પોતાના પિતા પાસે આવ્યા અને સૃષ્ટિનો આરંભ કરવા માટે સ્થળની માગણી કરી હવે તે વખતે પૃથ્વી આકસ્મીક પ્રલયથી જળમાં ડુબી પાતાળમાં ગઇ હતી તેથી તેઓ મરીચી આદિ મુનિવરો સાથે તે સંબંધે વિચાર કરવા લાગ્યા તેવામાં બ્રહ્માની નાસિકામાંથી એક આંગળા જેવડો સુવર નીકળ્યો અને સહુના જોતાં છતાંજ તે

આકાશમાં ઉભેલો સુવર ઘડી માત્રમાં હાથી જેવડો થઇ ગયો

આ વાત મોટા આશ્ચર્યરૂપ થઇ પડી મરીચી અને સનક આદિ મુનિવરોથી વિંટાયલા બ્રહ્મા કલ્પના કરવા લાગ્યા કે ' સુવરના મિષથી આ કયુ મોટુ દિવ્ય ભૂત આવેલુ છે આ મારા નાકમાંથી નિકળ્યું એ ભારે આશ્ચર્ય થયુ છે પ્રથમ તો આ સુવર અંગુઠાના માથા જેવડો જોવામાં આવ્યો અને ક્ષણમાત્રમાં મોટા પહાડ જેવડો થઇ ગયો રખેને શ્રી જગદંબાની માયામાં રમતા વિષ્ણુ ભગવાન હોય ! "

આ પ્રમાણે બ્રહ્મા તર્ક કરતા હતા તેવામાં તેમની આગળ પહાડ જેવડા વરાહ ભગવાને ગર્જના કરી દિશાઓને ગજાવી મુકી જન તપ અને સત્ય લોકમાં રહેનારા તે મોટા દેવતાઓ અને બ્રાહ્મણો પોતાના ખેદનો ક્ષય કરનારી તે વરાહની ઘુઘવાટી સાંભળીને ઋગ્વેદ સામવેદ અને અથર્વવેદના છંદોમય ઉત્તમ સ્તોત્રોથી અને નયનોથી તે આદિ પુરૂષની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા વિષ્ણુ ભગવાન તેઓએ કરેલી સ્તુતિઓ સાંભળી કૃપા—કટાક્ષથી તેઓપર અનુગ્રહ દેખાડી જળમાં પેઠા વરાહજી અંદર પેસતા તેમની ક્રુર કેસવાળીની પછાટથી પીડાયલો સમુદ્ર બોલ્યો કે હે શરણાગતની પીડાના ક્ષય કરનારા દેવ ! મારી રક્ષાકરજો એ પ્રમાણે સમુદ્રનુ વચન સાંભળી વરાહજી જળચરોને ચીરતા થકા જળની અંદર ઉંડા ગયા ત્યારે ડરર દોડતા અને પૃથ્વીને શોધતા એ સર્વેશ્વર વરાહજીએ ધીરે ધીરે સુંઘી સુંઘીને પૃથ્વીને શોધી કાઢી તે સમયે તેણે જળનીઅંદર રહેલી સર્વ પ્રાણીઓના આશ્રયરૂપ પૃથ્વીને પોતાની દાઢથી ઉપાડી લીધી પૃથ્વીને દાઢની અણીમાં ઉપાડીને આવતા યજ્ઞ પુરૂષ વિષ્ણુ ભગવાન જેમ કમલિનીને ઉપાડીને દિગ્ગજ શોભે તેમ શોભવા લાગ્યા મનુસહિત દેવતાઓના સ્વામી બ્રહ્માએ દાઢની પૃથ્વીને ઉપાડીને આવતા ભગવાનને જોઇ તેમની અનેક પ્રકારે સ્તુતિ કરી તેના પ્રત્યુત્તર રૂપે લીલા પૂર્વક તેમની સામે જોવારૂપ ભગવાને અનુગ્રહ બતાવ્યો

હવે આ પ્રમાણે વરાહજી પૃથ્વીને પોતાની દાઢની અણીપર લઇ આવતા હતા તેવામાં હિરણ્યાક્ષ નામનો મોટો દૈત્ય જે પાતાળનો અધિપતિ હતો તે તેમને પૃથ્વીને લઇ જતા જોઇ તે પડાવી લેવા માટે રસ્તો રોકીને ઉભો દૈત્ય પાસે પહોંચતાજ તેણે વરાહજી પર મહાનો પ્રહાર કર્યો કે તુરતજ વરાહજીએ પોતાની દાતરડીવતી તે મોટા દૈત્યને ચીરી નાખ્યો એ દૈત્યના લોહીના ગારાથી ખરડાયલા વરાહજી ભગવાને રમતાં રમતાં દાઢવડે પૃથ્વીને લાવીને જળ ઉપર સ્થાપી અને પછી પોતાના સ્થાનકે ગયા

હિરણ્યાક્ષના મરણ પછી તેની ગાદીએ તેનો પુત્ર અંધક બેઠો પણ તેનો કાકો હિરણ્યકશિપુ મહા બળવાન હતો તેમજ તેણે પ્રથમ બ્રહ્મા ઉપર મહાન તપ કરી પોતાનુ મરણ શસ્ત્ર અસ્ત્ર શુષ્ક કાષ્ટ વૃક્ષ પર્વત પાણી અગ્નિ વાયુ કે બીજી ચીજથી તથા સ્વર્ગમાં પાતાળમાં કે પૃથ્વી ઉપર અને દિવસે રાત્રીએ કે બપોરે ન થાય એવુ વરદાન મેળવ્યુ હતું તેથી તે મસ્ત થયેલો હતો તેણે અંધકને ગાદીએથી ઉઠાડી મુકયો અને પોતે રાજ્ય કરવા લાગ્યો અને અંધક પણ શોકાતુર હૃદયે શ્રી સદાશિવની ઉપાસના કરવાના નિશ્ચયથી ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યો અપૂર્ણ

મિત્રનુ હૃદય—

એક લેખક લખે છે કે તુટેલી મૈત્રી ચિ ાઇ વાસણની પેઠે સધાઇ શકાય છે પણ તેનો સાધો હમેશા દેખાય છે " અને તે વચન સત્ય અને ડહાપણ ભરેલુ છે આપણા હિંદિ સાહિત્યમા પણ તેજ મતલબનો એક દોહરો છે જેનુ ચોથુ ચરણ વિચ ગાઠ પડ જાય છે એટલે સંધાનાથી પડેલ ગાઠ હમેશા દશ્યમાનજ રહે છે મૈત્રી એ એક અમુલ્ય—એવી અમુલ્ય કે બેદરકારપણે ફેકી દેવા કે તોડી નાખવા જેવી ચીજ નથી 'મિત્ર' શબ્દને જગત્ ફક્ત ઉપલક દ્રષ્ટિએ જુએ છે તેનો ખરો સત્ય અને ઉંડો અર્થ ભૂલી જવામા આવ્યો છે અને એક કલાકની પીછાણવાળાને અથવા આકસ્મિકરીતે પ્રસગમા આવી ચડેલાને જે મરણામા અમુલ્ય અર્થ રહેલો છે તે સજ્ઞાથી ઓળખવામા આવે છે તમારો મિત્ર એજ હોવો જોઇએ કે જે તમારા દુર્ગુણો તેમજ સદ્દગુણો પીછાણતો હોય— જે તમારી નિષ્ફળતા અને ફતેહો—તમારા ઉદ્દેશો અને લક્ષ્યો— તમારા આનદો અને તમારી લાલસાઓ— તમારી આશાઓ અને નિરાશાઓ—એ સવ બીજા સર્વ કરતા સારી રીતે સમજતો હોય અને બીજા કોઇથી ન બની શકે તેટને દરજ્જે દીનસોઇ ધરાવતો હોય મિત્ર કાણ હોઇ શકે કે જેની પાસે સલાહ માટે સુખમાટે અને ઊ તેજન માટે જઇ શકો અને મેળવી શકો તે ભલે બીજા મનુષ્યો જેવો વિદ્વાન કે બુદ્ધિવાન ન હોય પણ તે તમારા કહેવાની મતલબ બરાબર સમજે છે અને તમારૂ કહેવુ તે ફક્ત શાતપણે સાભળી રહે એટલાથીજ તમને ઉત્સાહ અને નવી હિમત આવેછે એટલુજ બસ છે

જેના જીવનમાં આવી મૈત્રીનુ સૌંદર્ય કે શક્તિ આવેલા છે તે પુરૂષ કે સ્ત્રીને ભાગ્યશાળી સમજવા મૈત્રીની કિમત બરાબર સમજે આવી મૈત્રીને અખડ રીતે જાળવી રાખવા તમારૂ સવ સામર્થ વાપરો તે તુટે નહિ તેની સભાળ રાખો કારણકે જ્યારે તે તુટે છે ત્યારે સહેલાઇથી સાધી શકાતી નથી અને પછી કદાચ સધાય છતાં તેનો રણકો બોદો વાગેછે અને પરસ્પરની પ્રથમની હૃદયૈક્યતા અને વિશ્વાસ સપૂર્ણપણે પાછા આવતા નથી

" મહાન વિચારો."

વર્તમાન અને ભવિષ્ય

પરિણામ માટે ચિન્તા ન કરો, એટલે કે ભવિષ્ય માટે ઉત્કંઠિત ન રહો પણ પોતાની જાતમા કાંઇ ખોડ કે દુર્ગુણ હોય તેનીજ ચિન્તા રાખો અને તે દુર કરવા ઉત્કંઠિત રહો કારણ આ સાદુ સત્ય લક્ષમા રાખો કે— સાચામાથી ખોટુ પરિણામ આવતુ નથી અને સારા વર્તમાનમાથી ખરાબ ભવિષ્ય જ મતુ નથી તમે તમારાં કાર્યોના સરક્ષક છો, પણ તે કાર્યોદ્વારા જે પરિણામો ઉદ્દભવે તેના સરક્ષક નથી આજના કાર્યો આવતી કાલનુ સુખ અથવા દિલગીરી લાવે છે તેથી તમારે માટે શુ પરિણામો આવવાના છે તે સબધે કાળજી રાખવાને બદલે તમે શુ વિચારો છો અને શુ કાર્યો કરો છો તે સબધેજ માત્ર કાળજી

ઑાબ! તમારી દલીલ ઉડી ગઇ એક જણ બોલ્યો આગળ ચલાવો બાળા!"

બીજુ, સીબીલે આગળ ચલાવ્યુ કોઇ જણ કહે છે કે તે પોતે વખત ગાળવા તમાકુ પીએ છે વખત ગાળવો! પણ વખતજ આપણને ત્વરાથી પસાર કરી જતો નથી? અને એક ફેરી વખત ગયો તો કદી પાછો આવતો નથી! વખત! કેમ તેજ વસ્તુના આપણા જીવન બનેલાં છે! અને તે જીવન— અરે, તેમાંનો દરેક દિવસ—શુ કિંમતી નથી? અરે આપણે બુદ્ધિવાળા મનુષ્ય પ્રાણીઓના જીવન અમોલ્ય અને વધુ કરીને ટુંકા હોય છે તેથી વખતને આપણે આળસુ પણે સરી જવા દેઇ શકતા નથી આપણે આપણા જીવનના દરેક દિવસનો ઘણામા ઘણો અને સારામાં સારો ઉપયોગ કરવો જોઇએ!

તે એવાં તો લાગણી ભરેલા સ્વરે બોલી કે બધા તરુણો પર તેની અસર જામી રહી અને તે ઓરડામા કેટલીક પળ સુધી શાંતિ પ્રસરી રહી પછી સીબીલ બોલી હવે ત્રીજા જવાબ માટે તે નીજ કહે છે કે "મને તમાકુ પીવી ગમે છે તેથી હુ પીવુ છુ" મને કહો કે તે પણ શુ યોગ્ય કારણ છે? બેશક દારૂડીઆને દારૂ પીવો ગમે છે અને તેથી તે પીએ છે! કોઇ ચીજ ગમે તેવી નુકસાનકારક હોય છતા તે ફક્ત આપણને વાપરવી ગમે છે તે સહજ કારણને લઇ આપણે તે વાપરવી? નહિ! મને ભય લાગે છે કે તે જવાબ પણ આપણે કબુલ રાખી શકીશુ નહિ!

ફરી પાછા બધા પેટ પકડીને હસ્યા પછી તેણી બોલી "ચોથુ કારણ શુ હતું તે હવે મને યાદ કરવા દ્યો"

'મે કહ્યુ હતુ કે' એક તરુણ બોલી ઉઠયો' 'કે મને તમાકુ પીવાની ટેવ પડી છે અને તે ટેવ હુ છોડી શકતો નથી તેથી હુ તમાકુ પીઉ છુ'

અરે હા' સીબીલે જવાબ દીધો તમે જ્યારે તમારૂ આ કારણ બતાવ્યુ ત્યારે મારા મનમાં વિચાર આ પેર હતો કે શબ્દકોષમા અશક્ય એ નામનો શબ્દજ નથી એ શુ આ તરુણ જાણતો નહિ હોય? તમે કદી આ ઉમદા લીટીઓ સાંભળી છે—

"So nigh is grandeur to our dust
So near is God to men
When duty whispers low, 'thou must!'
The soul replies 'I can!'"

(અર્થ — આપણા પૃથ્વીતળની એટલી બધી નજદીકમા મોટાઇ રહેલી છે ઇશ્વર મનુષ્યની એટલો બધો સમીપ છે કે જ્યારે અંતઃકરણમાં ફરજ ધીમેથી કહે છે કે "તારે કરવુ જોઇએ!" ત્યારે આત્મા જવાબ આપે છે કે "હુ કરી શકીશ!")

આ કડીઓ કેવી ઉમદા છે! પણ તમે કહો છો કે આદતને ટપ્પામડી છોડ્યા પછી જો ... કાંઇ ... છે એમ હુ ... શકુ છુ ... તે હવે છોડી ...

[illegible]

છે પણ પ્રાચીન લોકો કહેતા કે, 'સઘળી સુંદર બાબતો મુશ્કલીવાળી હોય છે!' અને આ જીવન પ્રતિક્ષણ બદલાતી બાબતોનું બનેલુ છે પરીચિત વસ્તુઓ છોડી નવી નવી વસ્તુઓ તરફ મન આકર્ષાય છે જુની ટેવો છોડી નવી અને વધારે સારી ટેવો ગ્રહણ કરવા તરફ તેનુ વલણ છે આપણા ગઇકાલના કાર્યો ગમે તેવા ગાંડપણ ભરેલા હોય છતા ગઇકાલે જે આપણે કર્યું તેજ આજે આપણે કરવુ જોઇએ એ વિચાર કેવો ભૂલ ભરેલો છે! એક કવિ કહેછે કે —

> Every day is a fresh beginning
> Every morn is the world made new

અર્થ — દરેક દિવસ એ નવી શરૂઆત છે દરેક પ્રભાતે દુનિયાએ નવિનતા ધારણ કરેલી હોય છે

આ કહેવુ સત્ય છે અને આપણે દરેક નવા દિવસ સાથે નવી અને વધારે સારી ટેવો વાળા નવા પ્રાણીઓ થવુ જોઇએ '

"હેરી! બોબસ્મીથ બોલી ઉઠયો, ' બાબાએ તમારી દલીલોને મુળમાંથી ઉડાવી દીધી છે! બાળા! સીબીલ તરફ નેગન સાથે ફરતા તે બોલ્યો ' હુ ખાત્રીપૂર્વક જણાવુછુ કે તમારે વકીલ થવુ જોઇએ! બધા તર્કોના કારણોના જવાબો તમારી પાસે તૈયાર છે અને તે પણ વળી હાજર જવાબ! તે આશ્ચર્ય કારક છે'

'' તેમા આશ્ચર્ય કારક કાંઇજ નથી!" સીબીલે હસતા કહ્યુ " તમે જુઓ છો અને જોશો કે તમારી તબાકુની હિમાયત કરનારી દલીલો એવીતો લુલી છે કે તેને તોડી પાડવી સહેલ છે અત્યાર સુધીમા મ્હે તબાકુને માટે કાંઇપણ ડહાપણવાળી કે જરાપણ વજનવાળી એક પણ દલીલ સાભળી નથી '

તેણીના નિષ્કપટ અને ખુલ્લા દિલના બોલવાથી સવને અત્યન્ત રમુજ પડી અને થોડીવાર સુધી તો તેણી પણ બોલી શકી નહીં ત્યાર પછી તે બોલી કે — ' હવે ફક્ત તપાસ્યા વિનાનું એક કારણ રહ્યુ!'

હા બાળા! ડબાના ખુણામા બેઠેલો એક તરૂણ બોલ્યો 'તે મ્હારૂ છે! મ્હે કહ્યુ છે કે તબાકુ પીવામાં હુ કાંઇ નુકસાન જોતો નથી તેથી હુ તબાકુ પીયુ છુ તમે એમ નહિ કહી શકો કે તે ખરાબ કારણ છે!"

" પણ તમે જુઓ છો તે સત્યજ છે એમ તમારી ખાત્રી છે? સીબીલે પુછયુ કોઇ આંધળો મનુષ્ય માણસોની ભીડવાળા રસ્તે જવામા કાંઇ ભય જોતો ન હોય પણ તેનું તે કહેવુ શું તેની સલામતીની ખાત્રી આપે છે? વૈદકખાતાના માણસો કે જેમણે મનુષ્યશરીરનો અભ્યાસ કરેલો હોય છે તેઓ કહે છે કે તબાકુ હોઠી બિગાડે છે, અને શ્વાનતંતુ, ફેફસા તથા હૃદયને નુકસાન કરે છે છતા તમારૂ ' તેમા તમે કાંઇ નુકસાન જોતા નથી એ કહેવુ શુ તેને

काव्यविनोद

હીંચકો —

કો મુગ્ધ બેઠી હીંચક આવી બીજી ઉભી સદા,
વ્હેલી કહે છે બ્હેન કેવી હીંચક મીઠી મજા !
' એ હીંચકામાં તો કહુવા મિષ્ટતા બન્ને રહી –
જેને ગમે જે તે લઇ જન હીંચકે હીંચે સખી !
બીજી મુખે એ સાંભળી વ્હેલી કુતૂહલ સહ પુછે
આશ્ચર્ય ના પામીશ બ્હેની એ કથનમાં સત્ય છે
શું સત્ય છે? વ્હાલી કહે તેની ખબર મુજને નથી
હું જાણું કેવળ એટલું કે સુખ છે તેમાં સખી
આ વિશ્વ—જીવન હીંચકો છે જન હીંચે તેમાં ઘણા,
કો સુખમાં કો દુખમાં કો આશ કે નિરાશમાં
કો સ્નેહમાં કો વૈરમાં કો છે દયા દપમાં
! ગાન કરતાં શોક કરતાં લડી મરતા અહા !
આવી અનેક સ્થિતિમહીં એ હીંચક હીંચાય છે
છેડા ઉભય એ હીંચકાના પૃથ્વી અને આકાશ છે
મીઠી મજા એ હીંચકાની બુદ્ધિથી લેવાય છે
જીવન થવાથી ઉચ્ચ તેની મિષ્ટતા પેખાય છે
છે સત્ય તારૂં કથન કે એ હીંચકામાં સુખ છે
કિંતુ ન સમજે અર્થ તેનો તો પછી એ દુઃખ છે !
વિવેક પ્રજ્ઞા સત્ય નીતિ ધર્મવાળી દોરી
કરવાથી મળશે સુખ ઉંચુ હીંચકાની લ્હેરથી !'

દોલતસિંહ

— જીવન દરપણ —

માર્ગમને તૈયાર કરો અને સ્વારી માં
આપીને જ્યારે તે પાછો આવ્યો ત્યારે તેણુ તમ જીવન પ્રેમે છલકશે
ઘોડાની સાથે જો હવેથી નાજુકની કાયળી નરા માનવતા બનાવશે
અત્યા નહીં શાંતિકરકે તેને આતુરતાથી પુર સ્મિત વદને વિલસશે
— એ સુખનું જ્યાં દરશન થશે

આપણુ ભલા તો જગ ભલા ' એ સત્ય જગ જાહેર છે,
તેમાંથી માડી રક તક એમાં ન લગીરે ફેર છે
તમ જીવનમાંહી શ્રેષ્ઠ વસ્તુ જગ પાસ ધર્યે જશો
જીવન અરીસો જગત છે તો શ્રેષ્ઠ વસ્તુ પામશો

साहित्य

(कुंडलिया)

पानी बाढो नावमें, घरमें बाढो दाम,
दोउ हाथ उलेचिये, यही सयानों काम
यही सयानों काम, रामको सुमिरण कीजे,
परस्वारथके काज, शीश आगे धरि दीजे,
कहे गिरिधर कविराय, बडनकी याही बानी,
चलिये चाल सुचाल, राखिये अपनो पानी

गिरिधर

मिशरी घोरे जूठकी, ऐसे होय हजार,
झेर पिवावे साचका, सो विरला संसार
सो विरला संसार, पटतर उनका ऐसा,
मिशरीझेर समान, झेर हे मिशरी जैसा,
कथें शु कवियाा कान, भूल मत जैयो भोरे,
जिनके शिर पैंजार, जूठकी मिशरी घोरे

कहान

[छप्पो]

विमल चित्त करि मित्र, शत्रु छल बल बस कीजे,
प्रभु सेवा बस करो, लोभवंतहि धन दीजे;
युवति प्रभु बस करो, साध आदर बस कीजे,

महाराज गुनकथन, वधु सम आदर दीजे,
गुरु नमि सिस,रससों रसिकने, नियावल बुधमन हरो,
मूरख विनोद सुकथा वचन, सुभ सुभाय जग वस करो

कवच

यज्ञनु रहस्य

(જગદ્વિખ્યાત સ્વામી રામતિર્થના લેખ ઉપરથી)

હિંદુસ્તાનના સંકટનું નિવારણ કરવું એ બાબત કેટલાક માણસોને એક રાષ્ટ્રીય પ્રશ્ન જેવી લાગતી હશે પણ રામને તો આ બાબત આંતર્ રાષ્ટ્રીય (International સર્વે દેશોના) પ્રશ્ન જેવી લાગે છે કોઇના મનમાં આ પ્રશ્ન સ્વદેશાભિમાનનો લાગતો હશે પણ રામને તો તે સમસ્ત માનવજાતિ સબંધીનો લાગે છે મારા બાળકો મારી દ્રષ્ટિ સમીપ ભૂખથી ટળવળીને મરે તેના કરતા દૂર દેશમાં જીવતા રહીને ઉન્નતિ પામે એ વધારે ઇષ્ટ છે પ્રેમના આંસુથી ભરેલી આંખો સહિત રામ તમને રજા આપે છે જાઓ

પરદેશમા પોતાનો ઉદરનિર્વાહ કરી થોડી વધુ કમાણી થાય તો પુન સ્વદેશમાં આવજો જે નમાણે જાપાની તરૂણો પાશ્ચાત્ય જનનુ વ્યવહારિક જ્ઞાન પોતાના દેશમાં આણ્યુ તે પ્રમાણે તમે પરદેશમાં મેળવેલુ જ્ઞાન તમારા દેશી બંધુઓને અર્પણ કરી તેમને સુખી કરજો જો પરદેશમા તમારો નિર્વાહ જેમ તેમ કરતા ચાલે તો તો ત્યાં જઇ રહેજો અને જો તમારે હિંદમાતાની દુખિત છાતી પર નિરભાગી બોજા થઇને જ રહેવાનુ હોય તો તો એકદમ અરબી ... ડુબકી મારજો અને સમુદ્રનુ આતિથ્ય સ્વીકારજો પરંતુ હિંદુસ્તાનના કિનારાપર પુન પાય મૂકશો નહિ સ્વદેશાભિમાન અને સ્વદેશ પ્રીતિ તમને આ પ્રમાણે કરવાની જ આજ્ઞા કરે છે

રામ જેટલો મનુષ્ય પ્રાણીને ચ્હાય છે તેટલો ઇતર પ્રાણી તથા પાષાણને સુદ્ધા ચ્હાય છે રામ ના મનમા વાદરા પણ દેવના જેટલાજ પ્રિય છે પરંતુ જે સત્ય છે તે તો સત્ય તરીકે જ પ્રકાશશે ? જૂઠુ બોલે તે દેવની અવકૃપાને પાત્ર થાય છે જૉનબુલ (ઇંગ્લાંડ) ના પંજામાથી છૂટવાનો આયર્લાંડને જે નાનો સરખો માર્ગ નામ થયો હતો તે એ હતો કે ગરીબ બિચારા આઇરિશ લોકો દરવર્ષે હજારોની સંખ્યામા પોતાની જન્મભૂમિ છોડી અમેરીકામા જઇને રહ્યા હિંદના આળસુ લોકોએ મારા પ્રિય અમેરીકા કિંવા ઇતર દેશોમા જઇ ગરદી કરવી એવી રામ ની ઇચ્છા નથી વસ્તુસ્થિતિ જ એવી છે કે તમારા પરદેશગમનમા તેમનો પણ ફાયદો સમાયેલો છે જે વૃક્ષો એક ઠેકાણે ગરદી કરી મોટી સંખ્યામા ઉગે છે તે ઘણા ક્ષીણ અને કમજોર હોય છે તેમાંના એકાદ વૃક્ષને પોતાની મૂળ જગ્યાએથી ઉખેડી બીજા કોઇ દૂરના સ્થળે રોપો તો તે એક પ્રચંડ વૃક્ષ થઇ જશે જો તમે પરદેશગમન

કરશો તો જે સ્થળે તમે જશો ત્યાં એક ભૂષણરૂપે જ વિરાજશો અમેરિકાના ધનાઢ્ય લોકો ની અગાઉ એવીજ સ્થિતિ હતી ત્યાંના ઘણા ખરા લોકો પ્રથમ યુરોપથી ભિખારી હાલતેજ આવ્યા હતા સર્વ રાષ્ટ્રોના ઇતિહાસ પરથી સિદ્ધ થાય છે કે લોકો જેમ પરદેશગમન કરે છે તેમ સમાજસ્થિતિ સુધરતી જાય છે

ત્યાગ વિશે બીજા બે શબ્દો કહું છુ ત્યાગનો અર્થ જો કદિ 'ત્યાગ' કરવામાં આવે છે ત્યાગ જેવા ઉદાત્તશબ્દનો અર્થ ક્રિયાશૂન્ય અજગર વૃત્તિ (અજગરના જેવું આળસુપણું— એદીપણું) અથવા આત્મઘાતક દુબળતા કરશો નહિ અથવા તેનો અર્થ નિષ્ઠુર ! તથા શરીરને કલેશ આપનાર વૈરાગ્ય વૃત્તિ પણ સમજશો નહિ ઇશ્વરનું પવિત્ર દેવાલય— તમારો માનવી દેહ—જરા પણ પ્રતિકાર કર્યા વગર માંસભક્ષક ક્રૂર વરૂને ખાવા દેવું એ કાંઇ ત્યાગ નથી પોતાની જાતને એ પાપ તથા અઘોર પાતકને તાબે કરી દેવાનો તમને શું અધિકાર છે ? જારકર્મી મનુષ્યને પોતાનું પવિત્ર તનુ અર્પણ કરવું એ કાર્ય કાંઇ સ્ત્રીની ત્યાગવૃત્તિ પ્રદર્શિત કરતું નથી ત્યાગ એટલે પોતાનું સર્વસ્વ સત્યને (સત્યસ્વરૂપને) અર્પણ કરવું તે આ આપણો દેહ આ આપણી સર્વ માલમિલ્કત ઇશ્વરની છે તમે તમારો પહેરો નીમકહલાલીથી ભરો ઇશ્વરની સોંપેલી પવિત્ર મૂડીમાં અન્યાય તથા પાપને હાથ ઘાલવા દેશો નહિ પ્રથમ સત્યથી આપણે ભિન્ન છીએ એવું સમજીને તેથી અલગ રહેવું અને પછી ધર્મના નામ હેઠળ ત્યાગ કરવો એ બીજાની વસ્તુનું અપહરણ કરવા જેવું છે પારકી વસ્તુનું દાન કરવું એ પાપ નહિ તો બીજું શું ? સત્યરૂપી ચળકતા રવિની પેઠે પ્રકાશો સત્ય સ્વરૂપ બનો આજ માત્ર વાસ્તવિક ત્યાગ છે પણ જરા થોભો એને આપણે 'ત્યાગ નું નામ આપી શકીશું કે ? શું એ દૈવી ઐશ્વર્ય નથી કે ? દૈવીપણું અને ત્યાગ'નો અર્થ એકજ થાય છે વિદ્યા અને વિનય તેના બાહ્ય ચિન્હો છે

અપૂર્ણ

—o

चितोडनो घेरो

ઐતિહાસિક નવલકથા

(ગતાંકથી ચાલુ)

પોતાની જીતથી અને દુશ્મનોના નાશથી રાજપુતોનાં હૃદય એટલાંતો ઉત્સાહિત થયાં હતાં ` તેઓએ કોટમાં પડેલાં બાકોરાં પુરી લેવામાં અસાધારણ ખંતથી પ્રયાસ કર્યો અને બીજે દિવસ સવાર પહેલાં તો કાદવની જાડી ભીંતથી પુરી લીધાં કાદવની ભીંતાશને લઇને તેની સપાટી એટલી બધી લીસી હતી કે ત્યાં થઇને કોઇ ઉપર ચડવાનો પ્રયાસ કરે તે સહજ થવો અશક્ય હોઇને તે બચાવકાર્ય ખાત્રી વાળું હતું મુસલમાનો આથી કાંઇ ગભરાયા નહિ પણ શહેર લેવાના પ્રયત્નો પાછા વધારે ખંતથી તેમણે ચાલુ કર્યા

મુશ્કેલીઓથી મન પાછું હટે તેવો માણસ આબર ન હતો. જેમ જેમ મુશ્કેલીઓ વધતી ગઈ તેમ તેમ તે વધારે ઉત્સાહિત થતો ગયો. તે શાન્ત અને દૃઢ મનથી પોતાનું કામ કર્યે જતો હતો અને તેથી જણાઈ આવતું હતું કે સંપૂર્ણ ફતેહ થયા પહેલા કશાથી તે સંતુષ્ટ થશે નહિ. તેના સૈનિકો પોતાના અમલદારોના હુકમ બજાવવામાં બહુજ ખંત રાખવા લાગ્યા અને છેવટના અકસ્માતની અસરથી તુરતજ છુટા થયા. હિંદુઓ પણ સપળા સજાવો સામે તૈયારી કરવામાં મંદ નહોતા અને ફક્ત થોડા દિવસમાંજ સુરંગો કોઆ પહેલા ચીતોડનો કીલ્લો જેવો મજબુત હતો તેવોજ મજબુત તેમણે કરી લીધો.

સુરંગનો અકસ્માત બન્યા પછી આબરે પાછી બીજી સુરંગો ભરવાનું કામ થવા માંડ્યું હતું અને એક રાત્રે તે પોતે પાલખ નીચે રહી મજુરોને સુચના આપતો હતો. તે આ પ્રમાણે ત્યાં ઉભો હતો તેવામાં ફરી પાના બાંધ કામ કે જે હવે સંપૂર્ણ થઈ ગયા હતા તે મસાલના અજવાળે તપાસનો ચિતોડનો સેનાપતિ તેની દ્રષ્ટિએ પડ્યો. પોતાના સૈનિકમાના એકના હાથમાંથી બંદુક લઈને તેણે એવીતો આબાદ નેમથી તે છોડી કે તેની ગોળી જયમલના કપાળમાં જઈ વાગી. ઘેરાયલા શહેરના કોટ ઉપર ઘણોજ ગડબડાટ મચી રહ્યો એ ત્યાંથી સહેલાઈથી જોઈ શકાતું હતું. માણસો આમ તેમ દોડાદોડ કરતા હતા અને કોટ ઉપર સૈનિકોની અને શહેરીઓની મેદની જામી રહીહતી. અકબરે તેપળથી ફતેહ પોતાના હાથમાં નેઈ ત જાણતો હતો કે રાજપુતો તેમના સેનાપતિના મરણથી નિરાશ અને બેદરકાર બની જશે અને તેથી રાજપુત સૈનિકો જ્યારે તદન નાઉમેદ થઈ જાયછે ત્યારે કેસરીયા કરી દુશ્મન ઉપર તુટી પડેછે એ વાત સામાન્ય પણે પ્રચલીત હોય તેણે આવા હલ્લા સામે તૈયારી પણ કરી રાખી.

હજુનો પ્રભાત થવાને ઘણી વાર હતી તે પહેલા તો મુસલમાની છાવણી ઉપર પાણીના પુરની પેઠે રાજપુતો ધસી આવ્યા. યવન સેનાની સારી વ્યુહરચના અને સૈનિકોની ઘણી વધારે સંખ્યા ન હોત તો આ હુમલાની સામે તેમને ટકવું ઘણું મુશ્કેલ પડત. રાજપુતો પોતાના ગત સેનાપતિની વિધવાની સરદારી તળે એવાતો મરણીયા થઈને લડતા હતા કે ઘડીભરતો તેમના સામે કોઈ ટકી શક્યું નહિ. વિધવાએ પોતાનો ઘોડો આકસ્ય આવેશથી અકબરના તંબુ તરફ દોડાવ્યો. તેણીને આગળ વધતી અટકાવવા એક ઉમરાવ વચ્ચે પડતા તેને તેણીએ પોતાના ન્હાના ભાલાથી વિંધી નાખ્યો અને પોતાની ગતિ ચાલુ રાખી. બાદશાહી તંબુએ પહોચી અહીંના બાદશાહી અંગરક્ષકો તેણીની સામે થયા અને તેમાના મોખરે હતેલાએ

તેણીના ઘોડા ઉપર તલવાર મારી તેણી ત્હેને ભાલાથી મરણ શરણ કરી પોતાના ઘોડા ઉપરથી કુદી પડી અને તંબુમા ધસી જાઇ પલંગ તરફ કુદી—પણ તે ખાલી હતો કેટલીક ઝપાઝપી પછી ઘણી મુશ્કેલીથી ત્હેને પકડવામા આવી, પણ આ ઝપાઝપીમા તેણીએ કેટલાક અંગ રક્ષકોને ઘાયલ કર્યા હતા અને તેણીની ગરદન ઉપર પણ એક બીજો સખ્ત જખમ થયો હતો તેમજ આ જખમમાથી એટલું બધુ લોહી વહેતું હતું કે છેવટ તે બેભાન અને પોતાનો શીયરતોત ચાલુ રાખવાને અશક્ત થઇ પડતા યુદ્ધથી પરાઙ્મુખ થવાની તેણીને ફરજ પડી હતી આ સમય દરમીયાન તેણીના લગભગ સઘળા સૈનિકો કપાઇ મુવા હતા અને જે થોડા બચ્યા હતા તે આ નિરાશાગય શોકસમાચાર કહેવા કિલ્લા તરફ પાછા ફર્યા

આખર પોતાના તંબુમા દાખલ થયો અને જેણીએ પોતાના પતિના મૃત્યુનું વેર લેવા આવું અસાધારણ અને બહાદુરી ભરેલું સાહસ ખેડ્યુ હતું તે ઉમરાઉ સ્ત્રીને તેણીના પોતાના અને પોતાના દુશ્મનોના લોહીમા તરબોળ થયેલી સ્થિતિમા ભૂમિપર બેભાન પડેલી જોઇ તેણે તુરતજ તેણીના જખમો ઉપર મલમપટા કરવાનો અને સહવાર પડતા સુધી તેણીની કાળજી પૂર્વક સારવાર કરવાનો હુકમ આપ્યો તેણીના શૌર્યથી તે છક થઇ ગયો, તેણીના દુખ પ્રત્યે દયા અને માનની લાગણી તેના હૃદયમા સ્ફુરી અને કિલ્લાનો બચાવ કરતું સૈન્ય સહવારમા જો શરણ થાય તો ઘણી લાભકારક સરતોથી સુલેહ કરવા તેણે નિશ્ચય કર્યો. થોડાએક શત્રુઓની અડગતાથી તે સાનંદાશ્ચર્ય પામ્યો હતો અને કહેવાય છે કે તેણે પોતાના એક વિશ્વાસુ સરદારને એમ કહ્યું હતું કે તે પોતે આવા સૈન્ય વડે સમગ્ર દુનિયા જીતવાનું માથે લેઇ શકે

સહવાર થતા બંદીવાન સ્ત્રી બિછાનામાથી ઉઠી અને બાદશાહને મળવાની ઇચ્છા બતાવી તેણીને તુરતજ તેના સમક્ષ લાવવામાં આવી

મોગલોના બાદશાહ!' તે નિર્ભયપણે બોલી, ત્હમારો જીવ લેવાના મે ત્રણ વખત પ્રયત્ન કર્યા છે ત્હમારો યોગ્ય બદલો ભોગવવાની હિંમત હું ધરાવું છુ મ્હારા કાર્યોથી ઉદ્‌ભવેલી અને મ્હારી નિષ્ફળતાને યોગ્ય હોય તેવી હરકોઇ શિક્ષા ખમવા હુ તયાર છુ કયા પ્રકારના મોતની શિક્ષા મ્હને ફરમાવો છો?'

બાઇ! ધર્મયુદ્ધમા દુશ્મનના પ્રાણ લેવાનો પ્રયાસ કરનારને સજા ફરમાવવામાથી અલ્લાહ મને બચાવે! જેણે તમારા પતિનો ઘાત કર્યો છે તેના પ્રાણ લેવાના પ્રયાસ તમો કરો એ સ્વાભાવિક છે મ્હે તેનો નાશ જો કે દુશ્મનાવટની ખાતર નથી કર્યો કારણ કે હુ તેની વીરતા અને સ્વદેશવત્સલતાનો પ્રશંસક છુ છતા વિજયાન્વિત પરિણામે પહોચવાના શોકકારક ઉપાય તરિકે તેનો નાશ આવશ્યક હતો તેનું મૃત્યુ ઉત્કટ દુશ્મનાવટની સ્થિતિમાથી

જુદા પાડી ન શકાય એવા આકસ્મિક નમૂનાઓમાનો એક છે હવે મારે ચિતોનો ઘેરો ઉઠાવી લેવામાટે સુલેહની શરતો સબંધે દરખાસ્ત કરવાની છે

મારા દેશબંધુઓને કલંકિત કરે એવી કોઇ દરખાસ્તનો નિર્ણય કરવા હું અધિકાર ધરાવતી હોઉં તો હું તેમને ફરમાવું કે તેમાનો એક પણ માણસ અવશેષ રહે ત્યાંસુધી તમારા સામે ટક્કર ઝીલવી

પણ બાદશાહ હું જે શરતો સુચવવા ધારૂંછું તે તમને તેમજ સામેના કિલ્લા રહેવાસીઓને અનુકુળ આવે તેવી— તમારો મોભો સચવાય તેવી છે

તેઓને જેણે બદલો ન વાળી શકાય તેવું મહાન નુકસાન કર્યું છે તે મોગલોના બાદશાહ તરફથી કોઇપણ સરત અનુકુળ હોઇ શકેજ નહિ જે શાંતિમા તમે નાહક વિઘ્નરૂપ થઇ પડ્યા છો તે શાંતિ ચિતોના રહીશોને સુખરૂપ ભોગવવા દેવા આ સ્થળ છોડી તમે તમારી છાવણી ઉઠાવી ચાલ્યા જાઓ એ શિવાય હું કશું સાંભળવાની નથી હું હમણા તમારા કબજામા છું તમારૂં વેર લેતા હું તમને અટકાવતી નથી નામર્દના જેવા સંતોષાનંદથી ભલે મને શિક્ષા કરો મ્હારા જીવનના છેલ્લા શ્વાસ સુધી હું તે બહાદુરીથી ખમવા તૈયાર છું જે મનુષ્યે હિંદુઓના પવિત્ર દેવાલયોને ભ્રષ્ટ કર્યા છે અને તેમના દેવોની પ્રતિમાઓને મસ્જીદોના પગથીઆઓમા ચણી લીધી છે તેના તરફની કોઇ પણ શરતો તે ગમેતેવી લાભકારક હોય છતાં તે સાંભળવા હું માગતી નથી અને મારાજીવનની છેલી ઘડી સુધી હું તેના તરફ તિરસ્કારની દ્રષ્ટિથીજ જોઇશ

હાય! મુસલમાન અને હિંદુની ઉદારતા વચ્ચેનો ફરક હું તમને બતાવીશ જેને તમે વેરની પવિત્ર ફરજ ગણો છો તેજ ફક્ત માન્ય રાખી શકે એવા ઝનુની આવેશમાં તમે મારો

લેવા ત્રણ વખત પ્રયાસ કર્યો છે તમારો મોભો સચવાય તેવી સુલેહની શરતો સાંભળવા તમે ના કહો છો તમે મારા વતનની પ્રાણઘાતક દુશ્મનાઇ પ્રદર્શિત કરો છો જો કે તમે મારા કબજામાં છો અને તમારા તિરસ્કારની આગળ વધતી જતી ગતી એકપળમા અટકાવી દેવા હું સમર્થ છું છતાં હું ક્ષમા રાખું છું તમે છુટા છો, તમારા શહેરના દરવાજા સુધી તમને ફરી પહોંચાડી જવા તયાર થવાનો મે મારા માણસોને હુકમ કર્યો છે'

રાજપુતાણીએ પોતાનું મસ્તક ફેરવ્યું એક ક્ષણને માટે આંસુએ તેણીની આંખને ચળકતી બનાવી, પણ અભિમાનની ગરમ ઉગ્રતાએ તેના ઉત્પાદકમાજ તે સુકવી દીધા અને તે આગળ વહેતા અટકી ગયા તે એક પણ શબ્દ બોલી નહિ, પણ બાદશાહને જતા જતા અભિમાન

પૂર્વક સલામ કરી શાનપણે તે તખ્તુ બ્હાર નીકળીને તેણીને માટે તૈયાર કરાવેલી ડોળીમાં ચઢી બેઠી અને થોડીવારમાં ફરી પાછી ચિતોડના કિલ્લામાં જઈ પહોંચી નિરાશાના અને મૃત્યુના વિચારોથી તેનું હૃદય હવે ધડકવા લાગ્યું પોતાના શત્રુની ઉદાર ક્ષમાશીલતા તેણે કબુલ રાખી હતી અને પોતાના અને પોતાના દેશબંધુઓના કુટુમ્બમાંની એક છેલ્લી અને ભયંકર ફરજ બજાવવાને માટેજ તેણે પોતાની જીંદગીનો સ્વિકાર કર્યો હતો આખરનો વખત આવી પહોંચ્યો હતો—જે કર્તવ્ય હમણાં તે બજાવવાની હતી તે કાર્યની ગંભીરતાએ તેના આત્માને પ્રેરુ ન કર્યો

ચિતોડના રહેવાસીઓ હવે તદ્દન નિરાશ થઈ ગયા તેઓનો સેનાપતિ મરણ શરણ થયો હતો કિલ્લાનો બચાવ કરતા સૈન્યમાંની મોટી સંખ્યા છેલ્લા હુમલામાં કપાઈ ગઈ હતી અને બચાવની કાંઈપણ આશા જણાતી ન હતી પરિણામ ઘણું ભયંકર જણાતું હતું દુશ્મનોના હાથમાં પકડાવાના ભયથી પોતાના જીવનનો અંત આણવાની અનેક અસાધારણ રિતિઓ અમલમાં મુકતા ઘણા મનુષ્યો દોરવાઈ ગયા હતા આવો ભયંકર રસ્તો લેવા જેમણે તેઓને ફરજ પાડી હતી તેઓના ઉપર શ્રાપ વર્ષાવતા અને પરસ્પરની ગોદમાં મરી જતા આખા કુટુમ્બોના કુટુમ્બો નાશ પામવા લાગ્યાં શહેરમાં એવું એક પણ ઘર નહોતું કે જે મરેલા કે મરવા પડેલા મનુષ્યોથી ચિક્કાર ન હોય। કિલ્લો લડાઈ શિવાય મૃત્યુના પોકારોથી લગભગ ભરાઈ ગયો હતો અને જીંદગીનો અંત આણવાના ઉદ્દેશની ઉપર ફતેહ મેળવવાની આશાઓનો પુરેપુરો પાક લગભગ પાકી જવા આવ્યો હતો

દિવસો એક પછી એક પસાર થતા ગયા તેમ તેમ તેવા બનાવો જ્યાં ત્યાં દ્રષ્ટિગોચર થવા ચાલુ રહ્યા મુડદાઓ રસ્તામાં રખડવા લાગ્યા અને તેમની અંત્યેષ્ટિ કરનાર કોઈ મળતું નહિ તેથી તેના કોહવાટનેલઈ હવા બગડતા રોગનો ઉપદ્રવ ફાટી નિકળ્યો અને સત્વર પાયમાલીના ચિન્હો દ્રષ્ટિગોચર થવા લાગ્યા જયમલની શુરવીર વિધવા કે જે કિલ્લાનો બચાવ કરતા સૈન્યની સરદારી ભોગવતી હતી તને આ ખરાબ હવાનો ચેપ લાગતા બે ત્રણ દિવસ સુધી તેને બિછાને પડવું રહેવુંપડ્યું પણ પુનઃ તબિયત સુધરતા તે ત્યાંથીઉઠી કોટ ઉપર આવી શહેરના રહીશોની નિરાશા તેના સાંભળવામાં આવી હતી પણ તે વિશે તેણે કાંઈ અભિપ્રાય ન આપતા શાંતિથી પોતાનું કર્તવ્ય બજાવ્યે ગઈ અને પોતાના મુખ્ય સરદારોને બોલાવી તેમાંના આગેવાન રૂપસિંહને ઉદ્દેશી તેણે કહ્યું —

" દુશ્મનો અજીત છે અને આપણા પાસે હવે માત્ર આપણાં દેહના ફેરફારની તૈયારી કરવા શિવાય કાંઈ અન્ય ઉપાય નથી માટે તમને કહેવાની જરૂર નથી કે, આવો જાતિક સમય

આવી પડતાં એક રાજપુતનું કેવી રીતનું વર્તન હોવું જોઇએ

નહિ આવી નિરાશા શા માટે? રૂપસિંહ બોલ્યો હજુ સુધી આપણે સવ ખપી ગયા નથી સૈનિકોની સખ્યા હજુ પુરતી છે અને તેઓ સવ શૂરવીર છે વધારામાં આપણા દુશ્મનો છેલ્લા વિગ્રહમા નબળા પડ્યા છે

' તેઓ તેમના બળથી ભરપુર અને આપણે માત્ર આપણી નબળાઇમા ભરપુર છીએ તેઓ હયાત રહેવાના અને આપણે મરી ખપવાના છીએ માટે તમને તયારી કરવાનો હુકમ આપવાની કશી અગત્ય નથી કારણ કે હું જાણુંછુ કે શૂરવીરને છાજતુ પરાક્રમ બતાવી મૃત્યુને ભેટવામા આપણામાંનો કોઇ પણ પાછો હઠે તેમ નથી

રૂપસિંહ જોકે હિંમતવાન પુરૂષ હતો છતા રાજપુત વિધવાએ આવુ જે ભયંકર કતવ્ય સુચવ્યું તેને માટે કોઇપણ રીતે તૈયાર નહાતો તેણીની પુત્રી પ્રત્યે તેનો પ્રેમ હતો અને આદિ મોગલબાદશાહની આશાને લીધે માજી સેનાપતિની વિધવાએ જે અસાધારણ નિર્ણય સુચવ્યો તેની આવશ્યકતા તે સ્પષ્ટરીતે જોઇ શકયો નહોતો તેઓને કદાચ શરણે થવાની ફરજ પડે તોપણ અકબરની ઉદાર રાજનીતિ એટલી બધી પ્રખ્યાત હતી કે હારેલાઓની સાથે કોઇપણ જુલમી વતન નહિ ચલાવવામા આવે તેવી ધારણા સવ કોઇ ખાત્રી પૂવક રાખી શકતા હતા તેથી આવા ઉદાર શત્રુને વખતસર શરણે જવું એમાંજ સલામતી અને ડહાપણ છે એમ રાજપુતો માનતા હતા

તેણી જે અત્યારે બચાવનાં સાધનોની ગોઠવણ કરતી હતી તેણીની પાસે જ્યારે તેણે પોતાનો આ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો ત્યારે આવા નામોશીથી ભરેલા કાયની દરખાસ્ત મુકનાર તરફ તિરસ્કારનો દ્રષ્ટિપાત ફેકી તે બોલી —

શું ! મારી પુત્રીના ભવિષ્યનો ભરથાર જ રાજપુત કોમને અણછાજતી આવી દરખાસ્ત મુકે છે ! બસ ! થઇ ચુક્યું ! આજથી મારા મન તમે એક અપરિચિત વ્યક્તિ છો

તેણીએ મ્હોડુ ફેરવી નાંખ્યુ અને તેનો જવાબ સાંભળવા ના પાડી દુશ્મનો તરફથી હૂમલો કરવામા આવે તો શું કરવુ તેને માટે યોગ્ય હુકમો આપ્યા પછી તેણી જેઓને નિરાશાએ આત્મઘાતી કાર્યો તરફ પ્રેર્યા હતા તેઓની તપાસે ગઈ ત્યાના શોકકારક દ્રશ્યથી માત્ર તેણીનુ હૃદય વધારે નિશ્ચયાત્મક બન્યુ મૃત્યુ પામેલાના શબો તરફ તેણી જરા પણ શોક ની લાગણી શિવાય જોઇ રહી મૃત્યુ પામતા મનુષ્યોની સાથે જાણે કે તેઓ આનંદમય નિવાસમા પ્રવેશ કરતાં હોય તેમ વાતો કરી અને અને તેઓના અંત સમયના આલાપમાં

પ્રશ્ચાતાપ કે દુઃખના કશાં ચિન્હ તેણીને જણાતાં ન હતા, મૃત શરીરો મહોલ્લાઓમા છુટા છવાયા પડેલાં હતા અને મૃત્યુના તરેહવાર દશ્યો તેણીના હૃદય ઉપર કાંઇ પણ આઘાત કરી શક્યા નહિ તેણીનો આત્મા આવેશની સંપૂર્ણ સત્તા નીચે હતો તેનાપર એક તિવ્ર લાગણીનું આધિપત્ય હતુ પોતાના ઘરમા પ્રવેશતાજ તેણીને તેની મોટી પુત્રી મળી

' સહસા ! ' તે શાંતપણે બોલી મૃત્યુ આપણામા અદ્રશ્યપણે પોતાનુ કાર્ય ચલાવી રહ્યુ છે વિજેતાઓ વિજયમાળાનુ સૌંદર્ય પ્રાપ્ત કરી શકશે નહિ મૃત શરીરોના કોહવાટથી બગડેલ વાતાવરણ તે કરમાવી નાખશે પુત્રી ! આપણે બીજી દુનિયાપ્રતિ ગમન કરવુ જોઇએ વધારે પ્રકાશમય ભૂવનમા નિવાસસ્થાન પ્રાપ્ત કરવા માટે શુ આ મૃત્યુ લોક તજવાને તયાર છે ? આપણા આ ક્ષુદ્ર શરીરો ભસ્મ થઇ જશે ત્યારે બીજા ભૂવન પ્રતિ પ્રયાણ કરવાને માટે આપણા આત્માઓને માર્ગ સુચવવામા અગ્નિદેવ આપણો નેતા થશે .

માતુશ્રી ! મ્હારા નસીબમા લખાયલી ઘટનાઓ અમલમા મુકવા હુ તૈયાર છુ હુ જે સ્વતંત્રતામા જન્મેલી છુ તે સ્વતંત્રતામા જ્યા સુધી રહી શકુ તે કરતા વધારે સમય પ્રાણ ધારણ કરવાની મ્હને ઇચ્છા નથી અને વધારામા મુસલમાનોની બંદીવાન થવા કરતા આપણા ઉપર દુશ્મનો જે બંધનો નાખવા તત્પર થયા છે તે બંધનોમાથી મુક્તિ અપાવનાર અગ્નિ જ્વાળાઓને ભેટવા હુ વધારે ઉત્સુક છુ)

માતા પોતાની પુત્રીને ભેટી પડી ન્હાની પુત્રીએ આ સંવાદ સાંભળ્યો હતો અને ત્હેનુ હૃદય ધડકવા લાગ્યુ અત્યારસુધી તેણી આ જીવનને સ્વિકારયોગ્ય અને મધુર મિલકત માનતી હતી તેથી ભેંકાર ઉપર ચડવાની અને અગ્નિની જ્વાળાઓ સાથે શરીરમાનુ ચેતન છોડી મુકવાની જરા પણ ઇચ્છા નહોતી તે યૌવનમદથી ભરેલી, સંપૂર્ણ આરોગ્ય અને મોજમજાહની અત્યંત શોખીન હોવા સાથે પાશ્ચર વૃત્તિનો સુંદર પ્રવાહ ત્હેની નસોમા વહેતો હતો અને તેથી મૃત્યુ તેણીને ભય અને શ્રાપ રૂપ લાગતુ હતું તેણીને તેણીની માતા સમક્ષ બોલાવવામા આવી અને ત્હેની મા ગંભીર પણ કરડા અવાજે બોલી કે —

' પુત્રી ! મૃત્યુની છેલ્લી ઘડી માટે તારે તૈયાર રહેવુ યમદેવનુ આજ્ઞાપત્ર આપણને પહોંચી ચુક્યુ છે અને તેનુ ઉલ્લંઘન આપણે કરી શકતા નથી તેના ફરમાનને આધિન થવુ એજ આપણી ફરજ છે અને આપણી ફરજ અદા કરવી એજ શ્રેયસ્કર છે મ્હારી પુત્રી ! આપણે મરવુજ જોઇએ '

તે ગરીબ બાળા ફીક્કી પડી ગઇ અને એક પણ શબ્દનો ઉચ્ચાર કરી શકી નહી, કારણ

કે તેની માતાના કરડા સ્વભાવ આગળ કાંઇ પણ વિરૂદ્ધતા ચાલી શકશે નહી એમ તે સારી પેઠે સમજતી હતી તેણીએ નમ્રતાપૂર્વક નમન કર્યું અને જેવું તેણીએ પોતાના મનોભાવ છુપાવવા પોતાની શુરવીર માતાના આગળથી મુખ ફેરવ્યું કે તરતજ તેણીની આંખોમાં આંસુ ભરાઇ આવ્યાં પોતાની પુત્રીને રજા આપ્યા પછી નજીક આવતા આત્મભોગના સમયને માટે દ્રઢ નિશ્ચય કરવાનો તે વિચાર કરવા લાગી

જોહર કરવાનો દ્રઢ નિશ્ચય કર્યા પછી સેનાપતિની શુરવીર વિધવાએ પોતાના સર્વ રાજપુત સૈનિકોને એકઠા કર્યા અત્યારસુધીમાં બે હજાર રાજપુતો કપાઇ જતાં બાકી ત્રણ હજારની સંખ્યા હમણાં કિલ્લામાં હતી તેઓ સર્વ આવી જતાં શુરી વિધવાએ પોતાનો નિશ્ચય તેમની પાસે વ્યક્ત કર્યો તેઓએ કાંઇ પણ અવાજ કર્યા સિવાય શાંતિથી સાંભળ્યા કર્યું પણ તેમણે ધારણ કરેલી ગંભીરતા તેમના વિચારની મહાન અડગતાનો ઉદ્દેશ દર્શાવી આપતી હતી તેઓ પણ હવે કેસરીયાં કરવાના નિશ્ચય ઉપર આવ્યા અને કિલ્લામાંથી એકદમ બહાર નીકળી છાપો મારવા તૈયાર થયા રૂપસિંહ પણ તેઓની સાથેજ હતો તે યુદ્ધમાં જવાનો હતો એમ જણાતું હતું પણ કશું બોલતો નહોતો જ્યારે તે શુરવીર મંડળ સ્થાપન કરવા તત્પર થયું અને તેમની તલવારો સૂર્યના કીરણોમાં ચળકવા લાગી ત્યારે તે કરડી રાજપુતાણી તેઓની તલવારો દુશ્મનોના લોહીથી તૃપ્ત થશે એ વિચારે તેમના તરફ આહ્લાદ અને અભિમાનપૂર્વક જોઇ રહી સર્વ તૈયાર થઇ જતાં તેણે પોતાનો હાથ હલાવ્યો કિલ્લાના દરવાજા ઉઘાડી નાખવામાં આવ્યા અને શુરવીર મંડળે મૃત્યુની છેલ્લી લડાઇ લડવામાટે પોતાની કુચ શરૂ કરી

મહાન જળપ્રલય થવા માટે પાણીની મોટી રેલ આવે તેમ તેઓ આગળ વધ્યા ત્યારે તેઓ તે વીર મર્દાનાઓથી કાન બહેર મારી જવા લાગ્યા અનુપમ વીરતા બતાવી આત્મભોગ આપનાર આવા શુરવીર સૈનિકો હવે શું કરશે તે મોગલો જાણતા હતા શરૂઆતથીજ ગભરાટ ફેલાયો કાંઇ પણ ભય રાખ્યા સિવાય લડનાર ટુકડીમાં સર્વત્ર કાપાકુપી ને મૃત્યુ ફેલાવા લાગ્યા ટુકડીનો કોઇ પણ ભાગ બાકી રહ્યો નહોતો કદાચ કોઇ રાજપુતને જીવતોજ કેદી તરીકે પકડવામાં આવતો હતો કે તરતજ તે પોતાની તલવારથી આત્મઘાત કરતો હતો મુસલમાનોની અંદર કતલ ઘણીજ ભયંકર હતી તે અતિ ઉશ્કેરાયેલ શુરવીર પુરૂષો કે જેમણે મૃત્યુને પોતાની જીંદગી અર્પણ કરી દીધી હતી તેમની તલવારોથી હજારો મુસલમાનોના નાશ થયો

અપૂર્ણ

શ્રી જગદંબાના ફોટાઓ ! ! !

ફોટાનુ નામ	સાઇઝ	કિંમત	ફોટાનુ નામ	સાઇઝ	કિંમત
જ્વાળેશ્વર	કેબીનેટ	રૂા ૦॥	ત્રંબકવાસિની	કેબીનેટ	રૂા ૦॥
શાંતસ્વરૂપ	"	રૂા ૦॥	રથવાહિની		રૂા ૦॥
કેદાર પુનર્જિવન	"	રૂા ૦॥	રામચંદ્રજીનો અભિષેક	"	રૂા ૦॥
ચંડમુંડ મર્દિની	"	રૂા ૦॥	મહિષમર્દિની	"	રૂા ૦॥
સરસ્વતિ	"	રૂા ૦॥	શંકર (દીગંબર)	"	રૂા ૦॥
શંકર (કૈલાસ)		રૂા ૦॥	કોટેશ્વ માના મંદિરમાં કાર્ડસાઇઝ		રૂા ૦૧
શ્રી અંબાજીના ગોખની ડ મસાઇઝ		રૂા ૨	શ્રી અંબાજીના ગોખની કેબીનેટ		રૂા ૧

ખાસ વહેંચવા માટે સસ્તી કીંમતે ! ! !

-શ્રી અંબાજી અને બહુચરાજીના યાત્રા વર્ણન —

રૂા ૧) ના ૭૫ નકલ રૂા ૦॥ ની ૩૫ નકલ

આ કરતા ઓછી સંખ્યામાં આપવામાં આવતી નથી

દેવી ભક્તોમાં બહોળા પ્રચારને માટેજ ખાસ !

શ્રી નવરાત્રિની કથા–(કાચુ પુંઠુ) રૂા ૧) ની ૧૦ નકલ

" (પુંઠુ જાડુ પકીચાલુ) રૂા ૧) ની ૫ નકલ

ઉપરના માલની ફક્ત થોડી થોડી નકલોજ એ ભાવથી વેચવા કાઢેલી છે માટે ખલાસ થયા પછી મળી શકશે નહિ વહેલો તે પહેલો

श्री शक्ति धर्मोद्धारक समाज चूडा (काठियावाड)

जाहेर खबर

ફક્ત જુજ નકલો બાકી છે

જે સદ્‌ગૃહસ્થોને તેમજ વિદ્યાર્થીઓને મહેનત નામનું ઉત્તમ જ્ઞાનકંદ પુસ્તક જોઈતું હોય તેઓ નીચેના શીરનામે રૂા ૦—૦—૮ ની ટીકીટ મોકલશે તો કાંઈપણ લીધા શિવાય ભેટ મોકલી આપવામાં આવશે બહારગામથી રૂા ૦—૦—૬ ની ટીકીટ મોકલવી અને રૂા ૦—૦—૩ ગામના લાઇબ્રેરી ફંડમાં જશે

લી૦ સેવક

રાયપુર ભાજીની પોળ
અમદાવાદ

જૈષ્ઠરામ બાપાલાલ દવે
સ્થાપક, આર્ય યુવક મંડળ

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલયમાં તૈયાર થતાં ઉપયોગી

કિંમતી ઔષધો

૧ આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ—અપૂર્વ શક્તિ આપનારી પ્રખ્યાત પૌષ્ટિક દવા કીમત ગોળી ૩૨ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ ૧

૨ વાજીકરણ તેલ—ગએલા પુરૂષત્વને પાછું લાવી આપનાર બહારના ઉપચાર રૂપ ઉત્તમ ઉપાય કીમત તોલા ॥ ની બાટલી ૧ ના રૂ ૫

૩ બાળમિત્ર—બાળકોના દરદો જેવા કે તાવ ઝાડો ખરાબ ખાંસી વગેરેને મટાડી તેઓના શરીરને મજબુત તથા પુષ્ટ બનાવનારી ચમત્કારિક ગોળીઓ કિંમત ગોળી ૩ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ ૧

૪ શુદ્ધ મોતીનો સુરમો—આંખોની શક્તિને ટકાવી રાખે છે તથા આંખના દરદ વગેરેને દૂર કરે છે કીમત કાળો સુરમો તોલા ૧ નો રૂ ૧॥ તથા ધોળો સુરમો તોલા ૧ ના રૂ ૨

૫ નેત્રાંજન નં ૨—આંખના દરદો જેવા કે ફુલું પડળ ઝાંખ વગેરેને તોડી આંખને ચોખ્ખી કરવામાં કદીપણ પાછો ન હઠે તેવો ઈલાજ કિંમત તોલા ॥ ની શીશી ૧ નો રૂ ૧

૬ કાસાંતક—ઉધરસ મટાડવાને માટે અકસીર ઈલાજ કીમત—ગોળી ૫ ની ડબી ૧ના રૂ ૧

૭ ઉંઘની ગોળીઓ—ચોખ્ખી નીદ્રા લાવી મગજને શાંતી આપે છે કિંમત ગોળી ૧૬ની ડબી ૧ રૂ ૧

૮ રેચક ગોળીઓ—કબજીયત દૂર કરી દસ્ત સાફ લાવે છે કિંમત ગોળી ૩૨ની ડબી ૧ ના આઠ આના

૯ મંડુરવટક—પાંડુ કમળો, બરોળ વગેરે મટાડે છે કિંમત—ગોળી ૧ ॥ ડબી ૧નો રૂ ૧

૧૦ જ્વરાંતક—દરેક જાતના તાવના જંતુને એકદમ કાબુમાં લઈ મટાડે છે કિંમત ગોળી ૪૦ ની ડબી ૧ નો રૂપિયો ૧

૧૧ ચંદ્રપ્રભા—પ્રમેહ, પથરાવળ, હરસ વગેરે મટાડે છે, કિંમત ગોળી ૧૬ ની ડબી ૧ નો રૂ ૧

આ સિવાય પણ કોલેરાપીલ્સ, કર્ણ તૈલ, આયુષ્યવર્દ્ધક તૈલ, વાત કેસરી તેલ, બાલતારણ પાક, ગ્રહમદન મલમ, દાદરની ભુકી, દંતમંજન, કેશરાદિ ગોળીઓ, સીફીલીસ પાવડર, વગેરે દવાઓ તથા પુસ્તકોની પુરી કિંમત જાણવા માટે અમારા ઔષધાલયનું લીસ્ટ મંગાવવા મહેરબાની કરો—

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજી

જામનગર—કાઠિયાવાડ

REGISTERED NO B 382

शाक्त प्रकोर्ण ३ अक ४ थो

હિંદુસ્થાનમાં બહોળો ફેલાવો પામેલું, શક્તિધર્મનું તેમજ
કાવ્ય, સાહિત્ય, કળાકૌશલ્ય, નીતિ, જ્ઞાન, વીગેરે સબંધી
ઉત્તમ અને બોધક લેખો આપતું અને સર્વત્ર
સન્માન પામેલું માસિક પત્ર—

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બહાર પડે છે)

પુસ્તક ૧૦ મું માઘ, પુર્ણિમા ૧૯૬૯ અંક ૪ થો

પ્રગટ કરનાર —

માવવલાલ કુબેરજી રાવળ. શાક્તધર્માચાર્ય
મેનેજર, શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક સમાજ. ચુડા. (કાઠીયાવાડ)

(સમાજના ૧ થી ૪ વર્ગ સુધીના મેમ્બરોને પોસ્ટેજ અને ભેટ સાથે મફત)
વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથીજ રૂ ૧—૮—૦ ભેટના પોસ્ટેજ સાથે
પાછળથી રૂ ૨—૦—૦ ભેટ વીના છુટક નકલના રૂ ૦—૩—૦

શ્રી જોગવરસિંહજી પ્રિંટીંગ પ્રેસ, ચુડા

दरेक ग्राहके खास लक्षपर लेवा योग्य विज्ञप्ति —

પોષ પુર્ણિમાના અંક પછી લગભગ બે માસ ઉપરાંત જેટલા લાંબા વખતે આ માઘ પુર્ણિમાના અંક ગ્રાહકોને આપ્યો છે અને તે વિલંબને માટે અમો દિલગીર છીએ પણ આમાં માતુશ્રી બે માસ માંદગી ભોગવી સ્વર્ગવાસ થયા તેમની આરસાર અને ઉત્તરક્રિયા વિગેરેના રોકાણ એ આવશ્યક ફરજ હોઈ અમારા સુજ્ઞ ગ્રાહકો ક્ષમા આપશે એમ અમો આશા રાખીએ છીએ ચૈત્રી પુનમ ઉપર ફાગણનો અંક નીકળશે અને વૈશાખ પુર્ણિમાએ ચૈત્ર—વૈશાખ બે અંક સાથે કાઢવામાં આવશે

આ વર્ષની ભેટો અમારા ગ્રાહકોને ઘણીજ પસંદ પડી છે એમ અમો કેટલાક સુજ્ઞ ગ્રાહકો તરફથી આવેલા અભિપ્રાયો ઉપરથી જાણી શક્યા છીએ અને ગ્રાહકોને તે સંબંધે સંતોષ મળવાથી અમો અત્યાનંદ પામ્યા છીએ સ્થળ સંકોચને લેઈ આ અંકમાં ફક્ત ત્રણ અભિપ્રાય પ્રગટ કર્યા છે પણ આવતા અંકમાં બીજા અભિપ્રાયો પ્રગટ કરવામાં આવશે આ અભિપ્રાયો ઉપરથી આ વર્ષમાં જે ગૃહસ્થો તરફ ગ્રાહક થવા માટે વિનતિ પત્ર સાથે માસિક શરૂ કરવામાં આવ્યું છે તેઓમાંના જેઓ તરફથી હજુ વી પી નો ઓર્ડર મળ્યો નથી તેઓ તુરત નિશ્ચયપણે વી પી થી ભેટ મંગાવી લેશે એમ આશા રાખવામાં આવે છે

ઘણા ગ્રાહકો તરફ અનુક્રમે વી પી કરવા શરૂ થયા છે પણ અમો દિલગીર છીએ કે તેમાંના પાંચ સાત ગ્રાહકો તરફથી અત્યાર સુધીમાં માસિક બંધ કરવાના કાંઈપણ ખબર મળ્યા શિવાય વી પી રીફ્યુઝ કરવામાં આવ્યા છે તેઓને અમારે જણાવવું જોઈએ કે દરેક અંકમાં ખબર આપવામાં આવે છે કે જેઓને ગ્રાહક ન રહેવું હોય તેમણે અમને ખબર આપવા આવતા અંક પાછો મોકલવો છતાં ત્રણ અંક મુફ્ત મોઢે સ્વીકાર્યાબાદ ફક્ત ખબર આપવાના પોતાના પ્રમાદથી વી પી નું સવા બે આનાનું નાહક ખર્ચ અમને કરાવ્યું છે આ માસિકની ભેટો જોતાં સહજ જણાશે કે આ કાર્યમાં નિઃસ્વાર્થ બુદ્ધિ છે ફક્ત શ્રી જગદંબાના યશોગાનના પ્રચાર માટે અમારો આ પ્રયાસ છે અને તેવા આવા વર્તનથી તેઓ અમને નિરુત્સાહ કરી દીએ છે આ પ્રમાદથી હાની રકમો મળી એક મોટી રકમ થાય છે અને તેથી જે નુકશાન થાય છે તેનો ન્યાય અમો શ્રી જગદંબાનેજ સોંપીએ છીએ છતાં તેઓ અમારા નિરુત્સાહના કારણભૂત ન થાય એટલા માટે તેમજ આ વર્ષની ભેટો એવી છે કે તેમાંજ લવાજમ ઉપરાંત રકમ વસુલ થાય છે તેથી અમો તેવા ગ્રાહકોને પણ વી પી રીફ્યુઝ થયા છતાં માસિક આ વખતને માટે બંધ કરતા નથી અને આશા રાખીએ છીએ કે ભેટોના અભિપ્રાયો ઉપરથી તેઓને આ વર્ષમાં કેટલો ફાયદો છે તે તેઓ લક્ષ ઉપર લેશે તેમજ પોતાના અયોગ્ય વર્તનને માટે પશ્ચાત્તાપના પરિણામરૂપે રીફ્યુઝ થયેલ વી૦ પી. ના ખર્ચ સાથે રૂા ૧—૧૧— નું ફરી વી પી કરવાનો તેઓ ઓર્ડર આપશે શ્રી જગદંબા તેઓને સદ્‌બુદ્ધિ આપે એમ અમો ઇચ્છીએ છીએ

છેવટમાં અમારા સુજ્ઞ ગ્રાહકોમાંના જેઓ તરફથી અમોને આ ભેટો બાબત અભિપ્રાયો મળેલા છે તેઓનો અમો ખરા અંતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માનીએ છીએ અને તેથી અમોને જે ઉત્સાહ મળેલો છે તે ઉપરથી અમો આ માસિકની સ્થિતિ સુધારવા વધારે પ્રયત્નશીલ થયા છીએ કાંઈપણ નહાની આશા કે અર્થની દરકાર શિવાય આ માસિકને અમો થોડા વખતમાં સચિત્ર કરવા ધારીએ છીએ અને તત્સંબંધે આવતા અંકમાં અમો વિશેષ હકીકત નિવેદન કરીશું

અધિપતિ

શ્રી અંબિકા વિજય

પુસ્તક ૧૦ મુ   માઘ, પુર્ણીમા, ૧૯૬૯   અંક ૩ જો

એક માસનુ પચાંગ

સવત ૧૯૬૯ ના માઘ વદી ૧ થી ફાગણ શુદી ૧૫ સુધી

તિથિ	વાર	તારીખ	હકીકત
૧	શુક્ર		પડવાનો ક્ષય છે
૨	શનિ	૨૨	
૩	રવિ	૨૩	
૪	સોમ	૨૪	સકષ્ટ ચતુર્થી "અગારક ચતુર્થી "
૫	મગળ	૨૫	
૬	બુધ	૨૬	
૭	ગુરૂ	૨૭	
૮	શુક્ર	૨૮	
૯	શનિ	૧	માર્ચ માસ બેઠો
૧	રવિ	૨	
૧૧	સોમ	૩	વિજયા એકાદશી ઉદયાત્ ૩૮—૮ સુધી છે
૧૨	મગળ	૪	
૧૩	બુધ	૫	
૧૪	ગુરૂ	૬	મહા શિવરાત્રિ "
૦૦	શુક્ર	૭	શ્રાદ્ધની અમાવાસ્યા ઉદયાત્ ૫૭—૨૮ સુધી છે
૧	શનિ	૮	ફાગણ માસ બેઠો પયોવ્રત આરભ "
૧	રવિ	૯	
૨	સોમ	૧	
૩	મગળ	૧૧	
૪	બુધ	૧૨	
૫	ગુરૂ	૧૩	
૬	શુક્ર	૧૪	
૭	શનિ	૧૫	દુર્ગાષ્ટમી
૮	રવિ	૧૬	આજથી હોળાષ્ટક બેસે છે
૯	સોમ	૧૭	
૧૦	સોમ	૦	દશમનો ક્ષય છે
૧૧	મગળ	૧૮	શિવમાર્ગીઓની આમલકી એકાદશી
૧૨	બુધ	૧૯	વૈષ્ણવોની આમલકી એકાદશી
૧૩	ગુરૂ	૨૦	
૧૪	શુક્ર	૨૧	હુતાશની " (હોળી) પ્રગટવી
૧૫	શનિ	૨૨	મન્વાદિ તિથિ અભ્યગસ્નાન આબાના મોરનુ ભક્ષણ અસ્તોદય ચદ્રગ્રહણ

ટિકાયોગ્ય વિષયોમાટે ક્રમાક છે તે બીજા પૃષ્ટે ટિપ્પણમાં જુઓ

त्वन्नाम स्मरणात्पलायनपरा द्रष्टु च शक्ता न ते
भूत प्रेत पिशाच राक्षस गणा यक्षाश्च नागाधिपा
दैत्या दानव पुंगवाश्च खचरा व्याघ्रादिका जंतवो
डाकिन्य कुपितांतकाश्च मनुज मातः क्षण भूतले

પંચાગનું ટિપ્પણ અથવા આ માસમાંના વ્રતોની વિધિ

૧ આ વ્રત સંકટ હર ગણપતિ વ્રત કહેવાય છે દિવસે નિત્ય નૈમિત્તિક ધાર્મિક કૃત્યો કરી રાત્રે ગણપતિનું પૂજન કરી લાડુનું નૈવેદ્ય ધરાવી ચંદ્ર દર્શન કર્યા પછી નૈવેદ્યનું નક્ત ભુક્ત કરવાથી અભિષ્ટ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે કથા આમાં વ્યાસમુનિના ઉપદેશથી વનવાસ પામેલા યુધિષ્ઠિર આ વ્રત કરવાથી પુનઃ રાજ્ય પ્રાપ્તિ સાથે સર્વ સુખોના ભોક્તા થયા હતા

૨ આ દિવસે ગણપતિના ચંદ્રના અને મંગળના વ્રતપૂજનથી સર્વ મનોરથો પ્રાપ્ત થાય છે કથા ગણેશ પુરાણમાં છે ઉપવાસાદિ નિયમો અને પૂજન બીજી ચતુર્થીઓ પ્રમાણે છે અવંતિ નગરના ભરદ્વાજ મુનિ એક સુંદર સ્ત્રી જોઈ કામાસક્ત થતા સ્ખલિત થયેલ વીર્યમાંથી ભૌમ નામના કુમારની ઉત્પત્તિ થઈ તેને મુનિએ ઉપનયન સંસ્કાર કરી ગણપતિના મંત્રનો ઉપદેશ કર્યો પૃથ્વી દેવીએ તેને પોષિત કર્યાથી તે ભૂમિપુત્ર કહેવાય છે પિતાના ઉપદેશ પ્રમાણે તેમણે ઇંદ્રિયોનું સંયમન કરી વાયુનું ભક્ષણ કરી એકાગ્રચિત્તથી ગણેશની ઉપાસના કરવા માંડી આવા દારુણ તપાનુષ્ઠાનમાં એક હજાર વર્ષ વ્યતીત થતા માઘ કૃષ્ણ ચતુર્થીના ચંદ્રોદય સમયે ગણપતિએ પ્રત્યક્ષ થઈ તેમને અભિષ્ટ સિદ્ધિનો વરપ્રદાન કરતા તેઓની સ્વર્ગમાં સ્થિતિ થવા સાથે ગ્રહમાં તેમની ગણના થઈ અને આ ચતુર્થી તેમના નામ ઉપરથી અંગારક ચતુર્થીના નામથી પ્રસિદ્ધી પામી મંગળ દેવે ત્યાં એક મોટું મંદીર કરાવ્યું અને તેમાં દશ ભૂજાવાળી મોટી શુંઢ દંડવાળી અને સર્વ અવયવોમાં સુંદર ગણપતિની મૂર્તિ તેમાં સ્થાપી અને પોતાની મૂર્તિ પણ તેમાં સ્થાપી ત્યારથી તે ક્ષેત્ર સિદ્ધિપદ થયું અવંતિથી પશ્ચિમ તરફ તે ગણપતિનો તથા મંગળનો પ્રાસાદ ભક્તોને ચિંતામણીની પેઠે સર્વે સિદ્ધિ પ્રદાતા હોઈ ચિંતામણી પ્રાસાદ એ નામથી પ્રસિદ્ધ થયો

૩ મહાશિવરાત્રિનું વ્રત અત્યંત પ્રસિદ્ધ હોવાથી તેના સંબંધી કથા આપવાની અત્ર આવશ્યકતા નથી તે દિવસે ઠેકાણે ઠેકાણે આ વ્રતના માહાત્મ્યની કથાઓ વંચાય છે તેથી જગ પ્રસિદ્ધ છે

૪ કશ્યપ મુનિની દિતિ અને અદિતિ નામની સ્ત્રીઓને પેટે અનુક્રમે દૈત્યો અને દેવો ઉત્પન્ન થયા હતા તેમાં તેઓ ભાગ્ય પ્રમાણે વારા ફરતી ઉચ્ચાધિકાર ભોગવતા હતા દૈત્ય જમાં બલિરાજા મહાબળવાન હતો તેણે સ્વર્ગ વિગેરે દેવતાઓનું સામ્રાજ્ય પોતાને સ્વાધિન

કરી લેઇ યજ્ઞ યાગાદિ સત્કાર્યો કરવા માંડ્યા તે વખતે અદિતિએ[૧] પોતાના દેવ પુત્રોના હિત અર્થે કશ્યપની પ્રાર્થના કરતા તેમણે આ પયોવ્રતનો ઉપદેશ આપ્યો તેનો સારાંશ નીચે પ્રમાણે છે —

ફાગણ શુક્લ પ્રતિપદાથી દ્વાદશી પર્યંત બાર દિવસનુ આ વ્રત છે માઘ અમાવાસ્યાને દિવસે વરાહે ઉખેડેલી મૃત્તિકાના લેપન પૂર્વક સ્નાન કરી નિત્ય કર્મો કરી લેઇ સદાશિવથી અભિન્ન સ્વરૂપવાળા વિષ્ણુની મૂર્ત્યાદિકમા ષોડશોપચારથી દ્વાદશાક્ષર મંત્રવડે પૂજા કરવી દુધપાકનુ નૈવેદ્ય ધરાવવુ અને તેનો હોમ કરવો નૈવેદ્ય વૈષ્ણવને દેવુ અથવા પોતે જમવુ મુખવાસાદિ લઇ અષ્ટોતર શત દ્વાદશાક્ષર મંત્રનો જપ કરવો પ્રદક્ષિણા કરી દંડવતનમસ્કાર પૂર્વક ક્ષમા માગવી ઓછામા ઓછા બે બ્રાહ્મણોને જમાડી પોતે ભોજન કરવુ અને તે રાત્રિએ બ્રહ્મચર્ય પાળવુ પ્રતિપદાના પ્રાત કાળમા સ્નાનાદિ કર્મ કરી વિષ્ણુની મૂર્તિને પય સ્નાન પૂર્વક ઉપચારોથી પૂજી પોતે બારે દિવસ સુધી કેવળ દુધનુજ પાન કરીને રહેવુ ઉપર પ્રમાણે હમેશ હોમ અને બ્રાહ્મણ ભોજન કરાવવુ ત્રણ વખત સ્નાન કરી પૂજન કરવુ નીચ લોકો સાથે ભાષણ ન કરવુ સ્થૂળ કે સૂક્ષ્મ કોઇ જીવની હિંસા ન કરવી સાત્વિક વૃત્તિથી વિષ્ણુના ધ્યાનમા તત્પર રહેવુ ત્રયોદશીને દિવસે વિષ્ણુને પંચામૃતથી સ્નાન કરાવી મહાપૂજા કરવી દુધપાકનો ચરૂ કરી હોમ કરવો આચાર્ય વિગેરેને દક્ષિણા દેવી અનાથોને અન્ન વસ્ત્રાદિ આપવા વ્રતનુ ફળ ઇશ્વરાર્પણ કરવુ અને પછી ઇષ્ટ બંધુઓ સાથે ભોજન કરવુ

અદિતિએ એ વ્રત કર્યું આ વ્રતનુ ફળ પુત્ર પ્રાપ્તિ છે તે પ્રમાણે વિષ્ણુએ પોતેજ અદિતિને પેટે જ શ્રી વામનાવતાર ધારણ કર્યો અને ત્રણ પગલા પૃથ્વી લેવાના બ્હાનાથી બલિરાજા પાસેથી ત્રિલોકનુ રાજ્ય લેઇ દેવોને પાછુ આપી અદિતિનો મનોરથ પૂર્ણ કર્યો

૫ હુતાશની સબંધી કથા ભવિષ્યોત્તર પુરાણમા છે ફાલ્ગુણ પુર્ણીમાએ લોકો ઉન્મત્તપણે ઉત્સવ કેમ કરેછે એવુ યુધિષ્ઠિરે પુછતા, શ્રી કૃષ્ણે કહ્યુ કે —રઘુરાજાના વખતમા ઢુંઢા નામની રાક્ષસી જુદા જુદા રૂપ લઇ લોકોના ઘરમા પેસી બાળકોને મારી નાખતી હતી તેથી સઘળી પ્રજા રાજાપાસે ફરીયાદ કરવા ગઇ રાજાએ વસિષ્ટ મુનિની સલાહ લીધી ત્યારે મુનિ બોલ્યા કે —એ ઢુંઢા રાક્ષસી માલી નામના રાક્ષસની પુત્રી છે ઉગ્ર તપશ્ચર્યાથી તેણે સદાશીવને પ્રસન્ન કરી વરદાન માગ્યુ છે કે કોઇ પ્રકારે તેનુ મૃત્યુ ન થાય ત્યારે સદાશિવે અપવાદ તરિકે ફાગણ માસમા સંધ્યા સમયે ચૌટામા ઉન્મત્ત બાળકોથી તેને અગ્નિ વડે ભય થશે એમ કહી તે શિવાય કોઇ પ્રકારે ત્હારૂં મર્ણ નહી થાય એમ વરદાન આપ્યુ છે તેથી એ રાક્ષસી વરદાનથી મસ્ત બની પોતાને ફક્ત બાળકોથીજ વૈર છે એમ માની બાળકોને ઢુંઢી ઢુંઢીને મારી નાખે છે માટે ફાગણ પુર્ણીમાની સંધ્યા સમયે ચૌટે ચૌટે કાષ્ટ વિગેરે એકઠા કરી તેમા અગ્નિ મુકવો અને બાળકોએ ઉન્મત્તપણે બુમો પાડવી અને તે વખતે રક્ષોઘ્ન મંત્રો ભણીશ તેથી તે રાક્ષસી જરૂર તેમા ઝડપાઇ જશે અને લોકોના બાળકો ઉપરની આફતનો સદાને માટે નાશ થશે રઘુરાજાએ તે પ્રમાણે કર્યુ અને તે પ્રમાણે તે ઢુંઢા રાક્ષસી અગ્નિ

આગમાં ઝડપાઇ નાશ પામતા લોકોનો ભય દુર થયો ત્યારથી હોળીનો આવો ઉત્સવ ઉત્સવ ચાલુ થયો છે

આ દિવસે કેટલાક લોકો એક ભુક્ત કરે છે અને કેટલાક હોળીના દર્શન કર્યા પછીજ ભોજન કરે છે હોળીના ઉત્સવને અંગે ઘણા લોકોમાં ધાણી દાળીયા તથા સાથવો ખાવાનો ચાલ છે કેટલાક લોકો શરીરમાં નીકળતા વાળાના દરદની શાંતિ માટે રૂપાનો વાળો કરાવી હોળીમાં નાખે છે

રાજાએ સ્નાનાદિ કર્મથી શુદ્ધ થઇ બ્રાહ્મણો પાસે સ્વસ્તિવાચન કરાવી હોળી કે જેને ઢુંઢા રાક્ષસીની ચિતારૂપ ગણેલી છે તેની પૂજા કરવી બાળકો તથા રક્ષકોને વસ્ત્રો તથા ખાવાના પદાર્થો આપવા હોળીને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરવી અને છેવટ ઘી સહિત દુધથી છાંટીને હોળીને શાંત કરવી એમ મનાયું છે કે હોળીના હોમથી રોગોની અને બીજા પણ ઉપદ્રવોની શાંતિ થાય છે

देवी तत्व दीवाकर

(ગતાંકથી ચાલુ)

હવે રાજ્યાસન ઉપર બેઠેલો હિરણ્યકશિપુ મત્ત થઇ સ્વર્ગ પૃથ્વી અને પાતાળ સુધી ત્રિલોકનો અધિપતિ થયો તેને સંહ્લાદ અનુહ્લાદ હ્લાદ અને પ્રહ્લાદ નામના ચાર પુત્રો થયા તે પુત્રો પૈકીનો પ્રહ્લાદ ભગવદ્ભક્ત હતો અને તેને હિરણ્યકશિપુએ હરિની ભક્તિ છોડવા અને પોતાના દૈત્યસ્વભાવ પ્રમાણે વર્તન રાખવા ઘણું ઘણું સમજાવ્યો અનેક પ્રકારનો ભય બતાવ્યો વિવિધપ્રકારની શિક્ષાઓ કરી છતાં તે માન્યો નહિ એક વખત તપ્ત લોહસ્તંભ ઉભો કરાવી પ્રહ્લાદને તેની સાથે બાથ ભીડાવી બાળી મુકવાની શિક્ષા કરવાને તે દૈત્ય પિતા તયાર થયો અને પ્રહ્લાદને ધમકી આપી કહ્યું કે આમાં પણ ત્હારો હરિ હશે તો ત્હારી સ્હાય કરશે પ્રહ્લાદે તેમાં પણ ઇશ્વર હોવાનું જણાવતા દૈત્યરાજે ક્રોધથી લાલચોળ થઇ તિરસ્કાર પૂર્વક તે સ્તંભને પાટુ મારતા તે ફાટયો અને તેમાંથી નૃસિંહ રૂપ ધારણ કરી પ્રભુ પોતાના ભક્તની સ્હાય કરવા પ્રગટ થયા તે રાક્ષસે નૃસિંહ સામે લડવું શરૂ કર્યું તેઓ વચ્ચેના ભીષણ યુદ્ધમાં બ્રહ્માનો એક દીવસ વ્યતીત થઇ ગયો હિરણ્યકશિપુના સર્વ અસ્ત્ર નાશ પામ્યા ફક્ત એક ત્રિશૂળ રહ્યું તે વડે તે નૃસિંહ સાથે લડવા લાગ્યો નૃસિંહે પણ તેને થોડી વાર રમાડી પોતાના પંજા વડે તેને એકદમ પકડી લીધો કંઠમાં હાથ નાખી બીજા હાથના નખવડે તેના આંતરડાં કાઢી પોતાના કંઠમાં પહેરી લીધા પાટુનો માર મારી અધમુવો કરીને પછી તેને મારી નાખ્યો દૈત્યશત્રુ હિરણ્યકશિપુને મારી પ્રહ્લાદને પોતાની પાસે બોલાવ્યો પ્રહ્લાદ નૃસિંહ ભગવાનને પ્રણામ કરી ઉભો એટલે ભગવાન તેને રાજ્યાસનપર બેસાડી પછી અંતર્ધાન થયા

હવે વનમા ગયેલ અધક એક પગે ઊભારહી તપ શરૂ કર્યું તેણે દશ હજાર વર્ષ સુધી શિવમત્ર જપ્યો અને તે દરમીયાન અન્નજળનો ત્યાગ કર્યો પછી તેણે એવો નિશ્ચય કર્યો કે મારા શરીરમાં જે લોહી તથા માસ છે તે કાપી તેનો હોમ કરૂ તો સદાશિવ પ્રસન્ન થશે એમ ધારી તે તે પ્રમાણે કરવા લાગ્યો છેવટે તેનુ શરીર ચર્મમાત્ર રહ્યું એટલે તેના હોમ કરવો ધાર્યો તે જોઇ દેવ ગણોએ તેને વાર્યો અને છેવટે બ્રહ્મા પ્રસન્ન થઇ ત્યા પધારી બોલ્યા —

હે ભાઇ! તારે જે કામના હોય તે માગી લે અગ્નિમા પડી આત્મહત્યા શા માટે વહોરી લે છે? એમ ન કર

બ્રહ્માના વચન સાભળી અધક શાન્ત થઇ તેમને પ્રણામ કર્યા અને બોલ્યો કે, ' મહારાજ્જા! મારા શત્રુઓ જે મારૂ રાજ્ય લઇ ગયા છે તે મને પાછુ મળે મારી આધણી આત્મા સાક્ષી થાય ઇદ્ર વિગેરે દેવો મને કર આપે અને મારૂ મૃત્યુ દેવ દૈત્ય ગધર્વ કે મનુષ્યને હાથે ન થાય એમ માગુ છુ ''

તેના વચન સાભળી બ્રહ્મા જરા ચમક્યા પણ પોતાના ગભરાટ દબાવી રાખી બોલ્યા કે ' ભાઇ! તે મન વસ્તુ તને આપુ પણ મરણમા તુ કાઇ પણ વસ્તુ છોડીને વર માગે તો અપાય આ જગતમા એવો કોઇ પણ જન્મ્યો નથી તેમ જ મરી પણ નહીં કે જેનુ મૃત્યુ હોય નહિ વળી તમારા જેવા સત્પુરૂષો આખુ આવરદા માગતા પણ નથી તો તમે મરણમા કાઇ પણ વસ્તુને નિમિત્ત રાખોતો સારૂ કહેવાય

મહારાજ! દૈત્યે જવાબ આપ્યો ભલે આપની તેવી ઇચ્છા છે તો એમ કરૂ છુ આ જગતના ઉત્તમ મધ્યમ અને કનિષ્ટ એ ત્રણ પ્રકારની સ્ત્રીઓ થાય છે તેમા પણ જે રત્નરૂપ હોય અને એક વખત મારી માતુશ્રી કહેવાણી હોય તેમ મન, વચન અને કર્મથી જેનુ સ્વરૂપ અજેય હોય એવી નારી ઉપર મારી દસના સ્વભાવ પ્રમાણે ત્વરાથી નજર પડે ત્યારે મારો નાશ થાય

બ્રહ્મા તથાસ્તુ કહીને તેમજ પોતાના રાજ્યમા જવાની આજ્ઞા આપીને અતર્ધાન થયા બ્રહ્માના પ્રસાદ મેળવી અધક પોતાના રાજ્ય તરફ ગયો રાજ્યધાનીના શહેર નજીક પહોચતા તેને આવેલો સાભળી શહેરમાના સભાવિત ગૃહસ્થો તેની સામે આવી તેને આદર સત્કારથી લેઇ ગયા પ્રહ્લાદ વીગેરે પણ તેને તાબે થઇને રહ્યા અને તેનુ કામ કરવા લાગ્યા પછી અધક પાતાળમાથી સ્વર્ગ જીતવા માટે ચડયો અને ત્યા જઈ સ્વર્ગમાના દેવ તથા ઇદ્રને કર આપતા કર્યા પછી સર્વ રાક્ષસ દેવ ગધર્વ યક્ષ પીશાચ મનુષ્ય ચોપગા ગીધ વીગેરે પ્રાણીને જીતી પોતાને વશ કર્યા આવી રીતે ત્રણ લોકના સ્થાવર અને જગમ પ્રાણીને પોતાને વશ કરી મનોહર નારીઓનુ હરણ કરવા લાગ્યો સ્વર્ગ પાતાલ અને પૃથ્વીમાથી જે જે સ્વરૂપ સ્ત્રીઓ જોવામા આવી તેઓને હરી લાવી તેમની સાથે પર્વતો ઉપર મનોહર નદી તટોમા,

અને બીજા રમણીય સ્થાનોમા વીહાર કરવા લાગ્યો

તે સ્ત્રીઓની વચ્ચે રહી તે સ્ત્રીઓને મનોહર રસનુ પાન કરાવી તેનુ ઉચ્છિષ્ટ પોતે પીએ વળી કૂળાદીક તેઓને ખવરાવી પોતે ખાય મય દાનવે બનાવેલ મનોહર વીમાનમા તેમની સાથે બેસી ક્રીડા કરે અને સુગંધી ચંદનહાર અને વાળા વીગેરેનો નીરંતર શરીરે લેપ કરી તેમની સંગે રમણ કરે આવી રીતે વીલાસમા દૈત્યાઓના દશહજાર વર્ષ વીતી ગયા અને અધિક મત્ત બની ગાંડા જેવો થઇ ગયો

અપૂર્ણ

यज्ञनु रहस्य

ગતાંકથી ચાલુ

વદિકકાળમા પણ અહંકારમાથી ઉત્પન થયેલા કર્મકાંડથી જ મુક્તિ મળતી નહોતી મુક્તિ હમ્મેશા જ્ઞાનથી મળે છે કત યના ભારથી દબાઇ ગયેલો અને દોડાદોડથી હારી ગયેલા સ્વાર્થીપણાનો સુધરેલો ગુલામ આધુનિક ઉપલક ક્રિયા કર્મકાંડ દ્વારા પાપ અને દુ ખથી મુક્ત થઇ શકશે નહિ તે જગતની સર્વ સંપત્તિ તો મેળવશે પરંતુ આપણો આત્મા તે સર્વનો આત્મા છે એવુ જ્ઞાન થયા વગર તેને શાંતિ મળનાર નથી જગતના સઘળા પરિવર્તનો અને સંયોગોમા એક તત્વ અંતર્ભૂત થયેલું જણાય છે અને તે આત્મનતિતી છે અને જ્યા સુધી એક માણસનુ જીવન કૃત્રિમતા બાહ્યાચાર તથા દ્રશ્યમા જ ગુંચવાઇ ગ્યુ છે ત્યા સુધી પ્રત્યેક ઉથલપાથલ તથા પરિ તનથી માત્ર સૂકા કચરાનો નવીન થર જ બહાર આવે છે જમીન (ખરી વસ્તુ) તો બીલકુલ દેખાતી જ નથી જ્યા સુધી સર્વ વસ્તુ આપણે પોતે જ છીએ એવા દૃઢ નિશ્ચય રૂપી આરોગ્ય તમારા શરીરને પ્રાપ્ત થયુ નથી ત્યા સુધી સુધારણાનો સર્વ ભપકો દેહાભિમાનનુ દુખકારક વ્રણ (ચાંદુ) ઢાંકવાની મલમપટ્ટી જ હી શકશે વેદાંતનો આ જ્ઞાનકાંડ તે જ ખરો વેદ છે અને એને જ ષડ્દર્શનકારોએ જન તથા બુધ્ધ ગ્રંથકારોએ શ્રુતિ નુ નામ આપ્યુ છે હિંદુભાઇઓ ! આજ શ્રુતિ નો આશ્રય લો આનતકાળની આવશ્યકતા જાણો મૂર્તિ તથા કર્મકાંડ બદલો આ રીતે તમારૂ હિંદુ તરીકેનુ વ્યક્તિત્વ જગાવી શકશો એટલુ જ નહિ પરંતુ તમારી ઉન્નતિ થઇ તમે સર્વ જગતના ગુરૂ ક્રિવા માર્ગદર્શક બનશો બીજાની અલગ રહેવાથી નામ થયેલી ઘેરાયલા પાણીના જેવી શિથિલતા આ રીતે દૂર થશે અને સર્વનો સમાવેશ કરનારી નવીનતા તમારામા આવશે આત્મજ્ઞાન વિના કાર્ય કરનાર મનુષ્યની સ્થિતિ અંધારી કોટડીમાના મનુષ્યના જેવી થાય છે તેનું મસ્તક ભીંત સાથે ભટકાય છે ટેબલથી ઘુંટણ ભાગે છે ખુરસીપરથી ઉથલાઇ પડે છે અને સર્વ પ્રકારે તે હેરાન હેરાન થાય છે પ્રકાશમા કામ કરનાર મનુષ્યને આવો ત્રાસ વેઠવો પડતો નથી જ્ઞાનહીન મનુષ્ય ઘોડાની પુંછડી પકડીને આખે રસ્તે લાત ખાતો ખાતો જાય છે અને જ્ઞાનવાન્ મનુષ્ય ઘોડાની પીઠપર સ્વાર થઇ જઇને આનંદ તથા સુખની સાથે મોજ કરતો માર્ગ કાપે છે આત્મજ્ઞાની મનુષ્યને કોઇ પણ કર્મ કર્મ તરીકે લાગતુ નથી વસંતઋતુનો વાયુ કુસુમ ગંધ જેટલી સહેલાઇથી લઇ શકે છે તેટલી સહેલાઇથી સ્થિતપ્રજ્ઞ મનુષ્ય એક પદા

એવા પ્રચંડ કાર્યને કરે છે શંકરાચાર્ય કહે છે કે આત્મજ્ઞાની મનુષ્ય કાંઇ જ કર્મ કરતો નથી તેમની દૃષ્ટિથી જોતા આ વાત સાચી લાગે છે કારણ કે એવું કાંઇ પણ કાર્ય નથી કે જે તેમને કષ્ટપ્રદ લાગતુ હોય સર્વ કામ તેમને રમત ગમત મોજ-આનંદરૂપજ લાગે છે તેમને કોઇ પણ કામ કર્તવ્યરૂપ (બંધનરૂપ) લાગતુ નથી તે પરિસ્થિતિનો રાજા બને છે (He is the Master of the Situation) તે કદિ સંતપ્ત થતોનથી, તેને મનથી સર્વ વાત બની ગયેલી હોય છે, તે કૃતકૃત્ય થયેલો હોય છે, તે ઉદ્વેગ ધરતો નથી, તેને દુઃખ થતુ નથી, તે સદા ધીર તથા ઉલ્લસિત અને 'કર્મ કરવાની દોડાદોડીમાથી મુક્ત હોય છે

પરંતુ એવા મનુષ્યને આળસુ એદી કહેવામા આવશે કે? ત્યારે તો તમે સૃષ્ટિને પણ આળસુ અને સૂર્યને પણ નિરુદ્યોગી કહેશો નિષ્કામતાના અપૂર્વ, અસામાન્ય ઉપદેશક શંકર તરફ જ દૃષ્ટિ કરો સમસ્ત માનવ ઇતિહાસમા આટલા થોડા કાળમા બીજા એકજ વ્યક્તિને હાથે એટલુ બધુ કામ થયુ હોય તેવુ એક તો ઉદાહરણ આપો ! તેમણે સેંકડો ગ્રંથો રચ્યા સંસ્થા (મઠ) સ્થાપી, રાજાઓને સ્વમતાનુયાયી (પોતાના મતના શિષ્ય) બનાવ્યા અને રામના સેતુથી હિમાચલ પર્વતના સર્વ ભરતખંડમા પ્રચંડ મહા સભાઓ ભરી (સુધી) જેવી રીતે નક્ષત્રોમાથી પ્રકાશ અને પુષ્પમાંથી સુગંધ ચારે તરફ પ્રસરે છે તે પ્રમાણે આ મહાકાર્યનો નચ... ઓ... તેમનામાથી સહજ નીકળ્યો હતો

અને મનુના કહેવા પ્રમાણે આત્મયજ્ઞીને સ્વરાજ્ય પ્રાપ્ત કરાવી આપનાર બ્રહ્મયજ્ઞ સંબંધે ઉલ્લેખ કર્યા સિવાય રામ ' રહી શકતો નથી તમારુ સર્વ મમત્વ આસક્તિ ' મારુ તારુ ની કલ્પના કામના રાગદ્વેષ મનોવિકાર મરજી, ઇતરાજી શિષ્ટાચાર દેહ મન ઇંદ્, પાપ પુણ્ય નામરૂપ મોહ, ઇત્યાદિ સર્વની જ્ઞાનાગ્નિમાં આહુતિ આપો તેમનો ત્યાગ કરો તેમને ફેંકી દો આ સર્વનો ધૂપ કરો અને तत्त्वमसि ના જ્વલંતકુંડમા જ્યારે એ વસ્તુઓ બળતી હોય ત્યારે તેના સુગંધનો આસ્વાદ લો

આપણુ બ્રહ્માત્મત્વ સિદ્ધ કરી મોહ તથા દૌર્બલ્યનો ત્યાગ કરો તેને જીતો તેને વશ કરો સ્વાત્મનિષ્ઠ મનુષ્યને આખા જગતે એક બાજુ થઇને માગ આપવો જ જોઇએ જગતના પ્રભુ તમે થાઓ નહિ તો જગત્ તમારા પર જ પોતાનું પ્રભુત્વ જમાવી દેશે સંશયપણું (કે વા અશ્રદ્ધાના ગુલામને મોક્ષ પ્રાપ્ત થનાર નથી આવા જ લોકો સોગન ખાય છે કારણ કે તેઓના પોતાના અસ્તિત્વનુ (अहमस्मि હુ છુ એ) વિધાન પોકળ—વ્યર્થ હોય છે પોતાની બ્રહ્માત્મતા વિષે તમને શંકા છે કે? હૃદયમા સંશયને જગા આપવા કરતા તેમા બંદુકની ગોળીને જગા આપવી બહેતર! તમારુ અંતઃકરણ તમને દગો દે છે કેમ? તેને ખેંચી કાઢો અને દૂર ફેંકી ઉલ્લસીત વૃત્તિથી સત્ય સાગરમાં પ્રવેશ કરો ગભરાઓ છો શામાટે ?

કોનાથી ડરો છો ?

ઇશ્વરથી ? એ તો સાવ મૂર્ખતા છે

– –

માણસથી ડરો છો ? એ તો બીરુતા છે
પચ મહાભૂતથી ડરો છો ?
તો તો હિમ્મત ધરો
તમારી જાતથી જ ડરો છો ?
ત્યારે તો આત્માને ઓળખો
હો ? હુ ઇશ્વર છુ
રામ સત્ય સ્વરૂપ છે

વાણી વિલાસ

ઇરાનના બાદશાહ નાદિરશાહનો એક આગળનો ધણો માનીતો વઝીર જગલમા જઇને ઇશ્વર ભજન નિમિતે ફકીરી લઇને બેઠો હતો બાદશાહ પોતે કોઇવાર ફરતો ફરતો ત્યા ઇ ચડયો અને જે દીવાન પોતાને ત્યા મોગી અમીરી સ્થિતિમા હતો તેને આવી ફકીરી સ્થિતિમા જોઇને તેનુ મન દુભાયુ તેથી તેણે વઝીરને કહ્યુ કે અત્યારે તને જે વસ્તુ જોઇતી હોય તે તુ મારી પાસેથી માગી લે તુ જે માગીશ તે આપવા હુ ખુશી છુ ત્યારે તે ફકીર થયેલા અમીરે હસીને કહ્યુ કે— તુ કોણ છે? તુ તો મારા ગુલામોનો ગુલામ છો ત્યારે તારી પાસેથી હુ શુ માગુ ? બાદશાહે તેવીજ ઢબથી કહ્યુ કે— અરે ! તુ ભૂલે છે હુ તો ઇરાનનો પાદશાહ છુ અને જે માણસ જે વસ્તુ માગે તેને તે આપવાને સમર્થ છુ! તુ મને દાસાનુદાસ શા કારણથી કહે છે?

વઝીર—' જ્યારે માણસ દુનિયામા હોયછે ત્યારે તે લોભ મોહ મદ તૃષ્ણા ઇત્યાદી નો દાસ હોય છે પરતુ જ્યારે તે દુનિયાનો ત્યાગ કરીને જગલમા જઇ વસેછે ત્યારે તૃષ્ણાદીક તેના દાસ થઇ રહેછે તેથીજ કહુ છુ કે તૃષ્ણા વગેરે જે મારા ગુલામ છે તેમને તુ વશ છો અર્થાત તેનો (મારા ગુલામોનો) તુ ગુલામ છો ત્યારે હુ તારી પાસેથી શુ માગુ ? ત્યાગીઓ પાસેથી ગૃહસ્થોએ માગવાનુ પ્રયોજન છે પણ ગૃહસ્થો પાસેથી ત્યાગીઓને માગવાનુ કઇ ઉંજ નહિ

આ સત્ય વચનોથી આનદિત થઇ તથા પોતાના પેલા વઝીર—ફકીરનો ઉપકાર માનીને નાદિરશાહ ત્યાથી રવાને થયો

સ્કોટલાંડનો રાજા રોબર્ટ બ્રુસ જ્યારે ઇગ્લડે સાથે લડાઇ કરતો હતો ત્યારે એકવાર તે દાણાની વખારમા સુતો હતો ત્યા સવારમાં એક નવાઇ સરખો બનાવ તેના જોવામા આવ્યો એક કરોળીઓ તે ભડારની પક્વાસાપર ચડવાનો યત્ન કરતો હતો ત્યાથી તે પાછો જમીનપર પડયો પછી તેણે બીજીવાર ચડવા માડયુ તેમા પણ તે પાછો પડયો વળી તેણે ત્રીજીવખત ચડવા માંડયુ તેમા તે નિષ્ફળ થયો ચોથી વારનુ પરિણામ પણ એવુજ આવ્યુ-

એ પ્રમાણે તેણે બાર વખત ચડવાનો પ્રયત્ન કીધો અને તે સઘળી વખત તે પાછો જમીનપર પડયો. તોપણ તે હિંમત હાર્યો નહી. જાણે ગમે તેટલી વખત પડીને પણ આખરે ફતેહ મેળવવાની તેણે પ્રતિજ્ઞા લીધી હોય એવું તેના આગ્રહ ઉપરથી દ્રષ્ટિગોચર થતુ હતુ પછી તેરમી વખત તે ચડયો અને પોતાને ધારેલે ઠેકાણે સલામત જઈ પહોચ્યો. કરોળીયાનો આવો અસાધારણ આગ્રહ જોઇને એ રાજાને ઘણી હિંમત આવી તે ઇંગ્રેજો સાથે લડતા બાર વખત હાર્યો હતો પણ આ બનાવ જોઇને તેણે નક્કી કર્યું કે મારે હવે કદી પણ નાહિંમત થવુ નહી પરતુ જય મેળવતા સુધી આગ્રહપૂર્વક મચ્યા રહેવુ પછી તેણે ઇંગ્રજો સાથે તેરમી લડાઇ કરી અને તેમા તેને સંપૂર્ણ ફતેહ મળી માણસ જો અખંડ આગ્રહ રાખે તો તેને વહેલો કે મોડો જય મળ્યા વગર રહેતો નથી થોડી નાઉમેદીથી આપણે નાહિંમત થવુ જોઇતુ નથી

ફરજ

(લેખક—નન્દન.)

મનુષ્યનુ જીવન પોતાના માટેજ નથી પરતુ તેનો ઉપયોગ બીજાના ભલાને માટે પણ કરવાનો છે દરેકને—ગરીબને તેમજ પૈસાદારને પોતાની ફરજો બજાવવાની છે કેટલાક મનુષ્યોને જીંદગી એ એક આનદરૂપ છે જ્યારે કેટલાકને તે દુખરૂપ છે પરતુ ઉત્તમ પુરૂષો પોતાના મોજશોખ માટે તથા પોતાની કીર્તિને માટે પોતાની જીંદગી ગાળતા નથી કીન્તુ અન્ય જનોના પરોપકારાર્થેજ ગાળે છે એક પ્રખ્યાત અંગ્રેજ લેખક કહેછેકે— આપણામાનો દરેક જણ એક મધ્ય બિંદુ છે અને તેની આસપાસ ઘણા વતુલો દોરાયલા છે આપણી પાસેથી જે પહેલુ વતુલ દોરાયલુ છે તેમાં સ્ત્રી પરીવાર માતા પિતા વિગેરેનો સમાવેશ થાય છે તે પશ્ચાતનુ વતુલ સગા સબધીઓ સુધી લબાય છે તે પશ્ચાત એકજ ગામમા રહેતા આપણા શહેરી ભાઇઓ અને છેવટે જતા આખી મનુષ્ય જાત સુધી તે લબાય છે '

એ પ્રમાણે આપણે ધીરે ધીરે આપણુ વતુલ લબાવી અને અંતે જતા આખી મનુષ્ય જાતને ઉપયોગી થઇ આપણી ફરજો બજાવવાની છે આ ફરજો બજાવવાનુ કામ આપણે ખંત તથા ધીરજથી કરવાનુ છે આપણા નાના વતુલોની આપણી ફરજો બજાવ્યા પહેલા બીજા મોટા વતુલમાં દોડવાની આપણે જરૂર નથી, કેમકે તેથી આપણે નાના વતુલોની ફરજો ભુલી જઇએ છીએ અને મોટી ફરજો બજાવવાની આપણામા શક્તિ હોતી નથી તેથી આપણે બને રીતે અપૂર્ણ રહીએ છીએ

હવે આવી ફરજો આપણે કેવી રીતે બજાવવી તે સ્વાલ સ્વાભાવિક રીતે ઉત્પન્ન થાય છે પરમાત્મા તથા મનુષ્યો તરફ આપણી ફરજો, ધીરે ધીરે એક વૃત્તિથી બજાવવામા પરમેશ્વરે આપણને જેજે શક્તિઓ આપી છે તેને ખીલવવાની જરૂર પડે છે પરમેશ્વરે આપણને ઘણી શક્તિઓ આપી છે પરતુ તેમનો વિકાસ કર્યા સિવાય તે શક્તિઓનો સદુપયોગ થઇ શકતો નથી એ પરમ કૃપાળુ પ્રભુની ઉચ્ચ ઇચ્છા શક્તિ આપણા કાર્યોનો રસ્તો નક્કી કરે છે

શુભાશુભનો વિચાર કરવાની શક્તિ શુ સત્ય છે તથા શુ ખોટુ છે તે ઓળખવાની શક્તિ વિગેરે જે બક્ષીસો પરમાત્મા તરફથી આપણને મળી છે તેથીજ આપણી આ દુનીઆમા મનુષ્ય જાતી પ્રત્યેની તથા ઈશ્વર પ્રત્યેની શુ શુ ફરજો છે અને તે બજાવવામા શુ શુ જોખમદારીઓ માથે રહેલી છે તેનુ ભાન આપણને થાય છે

આવી ફરજોનુ વર્ણન માપી શકાય તેવુ નથી તે ફરજો જીવનના દરેક આરંભમા આપણે બજાવવાની છે ઉચ્ચ જીવન ગાળવાનુ મુખ્ય સૂત્ર એજ છે કે ગમે તેમ થાય તોપણ આપણી કર્તવ્ય પરાયણ બુદ્ધિને અનુસરીને વર્તવુ મહાન્ થવા માટે દરેક માણસે યત્ન કરવા જોઇએ આશાઓ રાખવી જોઇએ તથા પ્રાણત્યાગ થતા સુધી પણ તેમાથી પાછુ હઠવુ જોઇએ નહિ એક અંગ્રેજ ગ્રંથકાર કહેછે કે

Do you wish to be great ? Then begin by being little Do you de ire to construct a vast and lofty fabric ? Think first about the foundation of humanity

પ્રત્યેક પ્રત્યેક વ્યક્તિને પ્રત્યેક પ્રત્યેક સમયે પ્રત્યેક પ્રત્યેક ફરજો બજાવવાની છે દાખલા તરીકે પુત્રને પીતા તરફની ફરજો પુત્ર તરફ પિતાની ફરજો શેઠને નોકર તરફની નોકરને શેઠ તરફની શિષ્યને ગુરૂ પ્રત્યે ગુરૂને શિષ્ય પ્રત્યેની મનુષ્યને મનુષ્ય તરફની મનુષ્યને ઇશ્વરપ્રત્યેની પ્રજાને રાજન પ્રત્યેની રાજાને પ્રજા પ્રત્યેની અને પછી કુટુબ પ્રત્યેની ફરજો દરેક મનુષ્યે બજાવવાની છે એક મનુષ્યની ફરજ વીષેના વિચારો અત્રે ટાંકવામા આવે છે—એક માણસ કર્તવ્ય પરાયણ બુદ્ધિનો હતો તે માંદા મનુષ્યોની મુલાકાત લેતો તેઓની પથારીઓ ઉપર તેમની પાસે બેસી તેઓને દિલાસો આપતો તેઓની ચાકરી કરતો એક વખતે તેના મિત્રે તેને આવા કાર્યના માટે ઠપકો આપ્યો ત્યારે તેણે તેના જવાબમા કહ્યુ કે— હુ મારી સ્ત્રી તથા છોકરા માટેજ મારા ધંધા તરફ જરા ધ્યાન આપુ છુ પરંતુ મારો ખાસ અભિપ્રાય એ છે કે કદાચ જો મારે સ્ત્રી તથા છોકરા ન હતે તો મારૂ બધુ જીવન હુ પરોપકારાર્થ ગાળતે આ શબ્દો પોતાની ફરજ માટે કર્તવ્ય પરાયણ મનુષ્યના છે તેજ પ્રમાણે ડા બર્નાર્ડોના જીવનનો વૃતાંત છે— આ મહાન્ પુરૂષનુ કાર્ય કરવા તરફ શી રીતે લક્ષ ગયુ તેની વાત અતિશય કરૂણાજનક છે તે ૧૮૬૬ મા લંડનની એક દાક્તરી શાળામા વિદ્યાર્થી હતો અને રાત્રે એક પરોપકારી શાળામા શીખવવા જતો વહાણુ વાયુ અને સર્વ છોકરા પોતપોતાને ઘેર ગયા પણ એક દશ વર્ષનો બાળક પાછળ રહ્યો ડા બર્નાર્ડોએ કહ્યુ હવે બત્તી બુજાવવાનો વખત થયો છે તો બાપુ હવે તુ તારે ઘેર તારી મા પાસે જા છોકરાએ જવાબ દીધો સાહેબ મને અહિ રહેવા દ્યો મારે માબાપ નથી ડૉ બર્નાર્ડોએ કહ્યુ ત્યારે તારા કોઇ સગા વ્હાલા તો હશેને? છોકરાએ કહ્યુ ના સાહેબ. બર્નાર્ડોએ કહ્યુ ત્યારે બાપુ તુ કોને ત્યા રહેછો છોકરાએ જવાબ આપ્યો સાહેબ રાત્રે હુ એક ઘાસના ગાડામા પડી રહુ છુ. ડા બર્નાર્ડોએ પુછ્યુ ત્યારે તને નિશાળે કોણ લાવ્યુ? તે છોકરાએ જવાબ આપ્યો, મને એક છોકરાએ કહ્યુ કે અહી તાપવાનુ મળશે તેથી હુ

અહિ આવ્યો આ અધનગ્ન ચીથરાથી વિટાયલા ભૂખથી દુબલ બની ગયેલા બાળકની હકીકત સાભળી ડો બર્નાર્ડોનુ હૃદય દયાથી ચીરાયુ અને એ છોકરાને ગરમ ગરમ ખાઈ કરીને પોષ નાખે સુવાની જગ્યા નક્કી કરી આપી અને પુછયુ દુખી બાળક, તારા 'જેવા કોઈ બીજા છોકરા છે? હોયતો મને બતાવ' એ છોકરાએ પોતાના જેવા દુર્ભાગી બાળકોના પડી રહેવાના સ્થાન બતાવ્યા અને ત્યારથી ડો બર્નાર્ડોના અનાથાશ્રમની સસ્થા સ્થપાઇ

ડો બર્નાર્ડોનો દાખલો લઇ હિન્દુસ્તાનના પૈસાદાર લોકો ગરીબ નિરાધાર માણસોને બનતી મદદ કરી સારે રસ્તે ચડાવે તો શુ તે તેમની ફરજ નથી? અલબત છે પરતુ પૈસાદાર લોકો પોતાના મોજશોખ દારૂ અને રન્ડીબાજીમા પૈસા ઉડાવે કે એવા ગરીબ દુખી અનાથ અને નિરાધાર મનુષ્યોને મદદ કરે? પૈસાના મદમા અધ બની ગયેલા મનુષ્યો શુ તમને નર્મદાશકર અને દલપતરામની કડીઓ યાદ નથી આવતી? શેની આવે! પૈસાના મદરૂપી અધકારથી તમારી બાહ્ય તેમજ આતર ચક્ષુઓ બધ થઈ ગઇ છે તમારુ હૃદય જૂઠ બન્યુ છે પરતુ ઉભા રહો હુ તમને વચન બાણ વડે ઉત્તેજીત કરી યાદ દેવડાવુ છુ કે —

વિનતિ હું કરુ દેશીઓ રૂડા, ગરીબ જનને લક્ષ દો વડા
જરણ આંધળા પાંગળા બહુ ખમવ લેવી રોગી તણી સહુ

* * * * *

નિજળ ગામ નવાણ ગળાવો વાવ કુવા નદી તીર તળાવો

* * * * *

ધોગી રચો રૂડી ધર્મશાળાઓ જ્યા નર નારી રહે નબળાઓ
તે જનના તન તાપ નિવારો તે ધનના ધણી ધર્મ તમારો

* * * * *

શુ આમ કરવુ એ તમારી ફરજ નથી? અલબત છેજ પરતુ તે ભુલી જઇ તમારા મોજશોખમા ફક્ત તમે આનદ માનો છો અને તેનેજ તમે તમારી ફરજ સમજો છો

હમેશા રાત્રીએ જ્યારે તમે નિવૃત્ત થાઓ ત્યારે તમારી જાતનો હિસાબ લો તમારા આત્માને પુછો કે — તારો વખત તે ફાયદાકારક રીતે ગાળ્યો છે કે કેમ? જો પ્રત્યુત્તર હા મળે તો તમે તમારી ફરજ બજાવી છે નહિતો તમે તમારા કર્તવ્યથી વિહિન રહ્યા છો શુ આપણા ફુરસદના વખતમાં એવા થોડા પણ સજોગો નથી બનતા કે આપણે આપણા દેશી બાઇઓ અને બ્હેનોની સેવામા તત્પર રહીએ? આપણા પોતાનાજ ઘરમાં થોડા માયાળુ શબ્દો વડે આપણે ધૈર્યથી વધારે શાંતિ અને આનદ પ્રસરાવી શકીએ નહિ? આપણે આપણી જરૂરીઆત ઓછી કરી જેઓને આપણા જેટલી ચીજો મળતી નથી તેઓને માટે જરાપણ બચાવી શકીએ નહિ? શુ આપણે આપણા દેશી બાઇઓને દિલાસો આપીને તેઓના અશ્રુ સુકાવી શકીએ નહિ? શુ ઉલટમા આપણે એકજ મદદ ભરેલા શબ્દથી માયાળુ કામ કરી

ગીએ નહિ ? શુ આખા દિવસમા એવા દુઃખાને નથી થતા કે જે આપણે દુર કરી શકીએ ? ગરીબાને માટે કામ કરવાની ઇચ્છા રાખનાર માણસને આપણે ગરીબાને ઘેર અથવા તેવી સસ્થાઓમા મોકલી શકીએ નહિ ? મૃત્યુની પથારી પર પડેલ માણસની છેલ્લી ઘડીઓમા આપણે તેને આનદ આપી શકીએ નહિ ? ટુકામા આખા દિવસમા આપણે એવા કાર્યો કરી શકીએ નહિ કે જેથી આપણે બતાવી શકીએ કે આપણે આપણી ફરજ કેટલેક અશે બજાવી છે હિંદુસ્તાનના એક મહાન્ પુરુષ લખે છે કે —

The longer one lives observes and thinks the more deeply does he feel there is no community on the face of the earth which suffers less from political evils and more from self inflicted or self-accepted or self created and therefore avoidable evils than the Hindoo community

અર્થાત જેમ જેમ માણસ લાબી મુદત જીવે છે તથા વિચાર કરેછે તેમ તેમ તેને, વધારે ખરી રીતે લાગેછે કે હિંદુ પ્રજા જેટલી બીજી કોઇ પ્રજા વધારે દુખી નથી પરતુ તે દુખો પ્રજાએ પોતાની જાતેજ ઉત્પન્ન કરેલા છે અને તેમા અન્યનો દોષ નથી માટેજ આવા દુખો દુર થઇ શકે તેમ છે માટે દરેક મનુષ્યે—ગરીબ તેમજ પૈસાદારે એકત્ર થઇ એક બીજાને મદદ કરી તેમના દુખમા ભાગ લેવો અને અતે તો ધર્મ કરવા તરફ લક્ષ લગાડવુ એ તેમની ફરજ છે આવો વખત ફરી ફરીને મળનાર નથી માટે ત્વરાએ કટીબદ્ધ થઇ તમારી ફરજ અદા કરો કારણ કે —

To day man lives in pleasure wealth and pride
To morrow poor or life itself denied

અર્થાત— આજે મનુષ્ય સુખી હોય પૈસાદાર હોય તથા મગરૂર હોય પરતુ કાલે તે ગરીબ સ્થીતિમાં આવી પડે છે અથવા આ દુનિયામા રહેવાને તેનો હક રહે નહિ માટે મનુષ્યે પોતાની ફરજ જેમ બને તેમ જલદી બજાવવા જાગ્રત થાઓ બેઠા થાઓ ખરાબ વિચારો કાર્યો અને વચનો પ્રચલીત થતા અટકાવો સારા વિચારો કાર્યો અને વચનોને બનતી મદદ આપો તમે પૈસાદાર થાઓ પરતુ તે તમારા માટે નહિ પણ તમારી માતૃભૂમિને પૈસાદાર બનાવવામા તમારી દોલત અર્પણ કરો તમે મહાન પુરૂષ થાઓ તે તમારી ઇચ્છાઓ પુરી પાડવા નહિ પરતુ દેશને મહાન બનાવવા માટે તથા હિંદુસ્તાન આખી દુનીઆની પ્રજામાં માથુ ઉંચુ રાખીને ઉભુ રહી શકે તેવી સ્થીતિએ તેને પહોંચાડવા તમે વિદ્યા સપાદન કરો તે તમારા ઉદર પોષણાર્થેજ નહિ પણ તેનો ઉપયોગ તમારા દેશી ભાઇઓના ભલામાજ કરો તમારૂ શરીર મન તથા આત્મા દેશની સેવા કરવા માટે સબળ બનાવો

આ પ્રકરણ સમાપ્ત કર્યા પહેલા અમારે કહેવુ જોઇએ કે જો દરેક મનુષ્ય અડગતાથી પોતાની ફરજો નિસ્વાર્થ બુદ્ધિથી બજાવે જશે તો હિંદુસ્તાન દુખી સ્થીતિમાથી ઉચ્ચ

સ્થાનિએ આવશે   અરસ્તુ

' Does any one wish to do his duty ? Then he must be strong in body and mind '

મૈત્રી સબંધે વિચાર–રત્નો

મિત્રો એ ઇશ્વરી બક્ષીસો છે અને જીવનના સર્વોત્કૃષ્ટ ખજાના છે

પ્રતિકુળ સમયમા ખરા મિત્રોની મુલાકાત થાય છે ત્યારે તે વરસાદના ઝાપટા દરમીયાન સૂર્ય કીરણના જેવુ દરશ છે પરસ્પર મળી જતા કાળા વાદળા વચ્ચે એક પળને માટે દ્રષ્ટિએ પડતું ને જળમય કીરણ છે   સ્કૉટ

હૃદયને બાંધવાના સઘળા સાધનોમા મૈત્રી એ ઉત્તમ સાધન છે, અને મૈત્રીમા શ્રદ્ધા, એ ઉમદામા ઉમદા હિસ્સો છે

દૂર વસતા મિત્રોની યાદી ઘણી મધુર છે અસ્ત થતા સૂર્યના નમ્ર કિરણોની પેઠે તે કોમળતા યુક્ત છતા અંતઃકરણ ઉપર શોકપ્રદ અસર કરે છે   વૉશીંગ્ટન અર્વિંગ

મૈત્રી એ સાંજનો પડછાયો છે અને તે જીવનના અસ્ત થતા સૂર્યને પુષ્ટિ આપે છે

લા ફાઉન્ટેન

આપણા આનંદને બમણો કરીને અને આપણી ઉદાસીના વિભાગ કરી દઇને મૈત્રી એ સુખમા વૃદ્ધિ કરે છે અને દુખને ઓછુ કરે છે   સીસીરો

આપણે જેવા હોઇએ તેવુ જ દેખાવુ હૃદયમા હોયતેજ બોલવુ સઘળી બાબતોમા આપણી જાતને સત્યની વફાદાર બનાવવી અને મૈત્રીના પવિત્ર ધર્માદારી થવુ

લોંગ ફેલો

સઘળી બક્ષીસોમા મૈત્રી એ પરમ પવિત્ર છે ઇશ્વર આપણને તેના કરતા વધારે પવિત્ર કાંઇ પણ આપી શકતો નથી તેના વડે દરેક આનંદ વૃદ્ધિગત થાય છે અને દરેક દુખ ઓછુ થાયછે જે પોતે મીત્ર કેમ બનવુ તે જાણેછે તેવા દરેકને મીત્ર મળી શકે છે   દિલ્ટન

તમારા બાળપણાના બીજ્જે વેરી નાખો અને તે સઘળા તમે તમારા જીવન ક્રમમા જેમ જેમ આગળ વધતા જશો તેમ તેમ તમારી સદ્‌વૃત્તિને પુષ્ટ કરતા રહેશે તેમને છોડી દેવા અને પાક આપનારનો ભરોસો રાખો કે તે દરેક બીયાને ઉગાડશે તેવી રીતે જીવનના

સુધી તમને મિત્રની ખોટ પડશે નહિ — જે એચ બ્રાઉન

कंचन कण

Grains of Gold

પણી આસપાસ હમેશા શુ બને છે તે સબંધેનો જરા સરખો વિચાર આપણને બતાવી કે આપણી ઇચ્છા કરતા કાઇક વધારે મહાન નિયમ સઘળી બાબતોમા પ્રવર્તે છે શ્રુ દુઃખદ શ્રમો અનાવશ્યક અને નિષ્ફળ છે આપણા સદેશા સાદા અને સ્વાભાવિક માજ આપણે બળવાન છીએ અને નમ્રતાપુર્વક આપણી જાતને સતોષી રાખવામા આપણે યશાળી થઈ શકીશુ શ્રદ્ધા અને પ્રેમ—શ્રદ્ધાયુક્ત પ્રેમ સાવધાનીના મહાન બોજામાથી પણને મુક્ત કરે છે ઓ મહારાજ ધુઓ! ઇશ્વરનુ અસ્તિત્વ છે ! કુદરતના મધ્ય બિંદુમા ને દરેક મનુષ્યની ઇચ્છા ઉપર એક મહાન આત્મા છે કે જેથી આપણામાંનો કોઇ સ઼ઘને કાઇ નુકસાન કરી શકતો નથી તેણે પોતાનો પ્રબળ જાદુ કુદરતમા એવો તો ઓતપ્રોત કર્યો છે કે જ્યારે આપણે તેમની સલાહનો સ્વિકાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણે ઉન્નત થઇએ છીએ અને તેના પ્રાણીઓને જખમી કરવાના જ્યારે ધમપછાડા કરીએ છીએ ત્યારે આપણા હાથ આપણી બાજુએ જકડાઇ જાય છે અથવા તો તે હાથો વડે આપણી પોતાનીજ છાતી કુટાય છે સઘળી બાબાતોનો સવ પ્રબંધ આપણને શ્રદ્ધાનુ શિક્ષણ આપે છે આપણે ફક્ત તાબે થવાનીજ જરૂર છે આપણા દરેકને માટે તે માર્ગ પ્રદર્શક છે અને શાંતપણે સાભળવાથી આપણે સત્ય શબ્દ શ્રવણ કરી શકીશુ — આર ડબલ્યુ ઇમર્સન

આનંદીપણા સાથે શક્તિનો વાસ હોય છે આશા આપણને ઉદ્યોગી સ્થિતિમા મુકે છે અને નીરાશા શક્તિનો ઉચ્છેદ કરે છે — ઇમર્સન

ધારણ કરવા યોગ્ય વસ્તુઓમા આનંદીપણુ એ સર્વોત્કૃષ્ટ છે—તે હૃદયની ખુબીઓમા ગણાયેલુ છે — સ્માઇલ્સ

નિષ્કપટતા મિશ્રિત આનંદી સ્વભાવ સૌંદર્યને આકર્ષક બનાવે છે જ્ઞાનને આનંદપ્રદ બનાવે છે અને બુદ્ધિને સારા સ્વભાવવાળી કરે છે માંદગી ગરીબાઇ અને દુઃખને તે ઓછુ કરે છે અજ્ઞાનતાને તે મિલનસાર સાદાઇમાં ફેરવી નાખે છે અને કુબડાપણાને અનુકુળ માની લે છે — જે એડીસન

स्खलित मनने*

(ગજલ—સાખી)

અહો પખી ઉડીને ક્યા ભમે આકાશની માહી ?
મજા મીઠી મળે છે શી કહે પખી તને ત્યાહી ?
પખી દુર દુર ઉડતું આવે નહિ મુજ પાસ
પિજર આ ખાલી પડ્યુ તારે માટે ખાસ
રહીશ તું ક્યા સુધી ત્યાહી ? ઉડી તું આવ અહીં જલ્દી
કરે દુખી—સતાવે કા રહીને ત્યા મને પખી!
તારા વિણ ગમતું નથી રહુ એકલો આપ,
તારી પણ તેવી ગતી—હું અહીંને તું ત્યાય
મનાઇ જા હવે વ્હાલા તજી દે રીસ મન પખી !
વીચારે વાણીએ કર્મે થતી હમ્મેશ તુજ ઝખી !
તારાં જાનાથી બન્યુ મગજ સદન વેરાન
તારા વીણ પ્રિય પખીડા અતી વહુ હેરાન
ઉડી આવ્ય ઉડી આવ્ય ભલા પખી ઉડી આવ્ય !
મળી દે ખેલવુ છોટે અરે ઉડી અહીં આવ્ય !

मनपखीनु प्रत्यागमन

—મદાક્રાન્તા—

આવ્યુ પખી ખરર કરતું શાત મુદ્રા ધરીને
ત્યાગી જાવુ પ્રણયી ઉરને વાત એ કે વડી છે !
ઓહો પામે જન દુર રહે શાતિ ક્યાથી લગીરે !
પ્રેમી કેરૂ ઉર દુભવીને સૌખ્ય ક્યા શોધશે એ !

* આ માસિકના ચાલુ વર્ષના પહેલા અંકમા મે "દૂર રહેતા પખીને એ નામક પીસ 'મકરંદ' ના ઉપનામથી આપેલો છે તે સ્થળે કલ્પેલું પખી મન—વિચાર તરીકે લેવાનુ છે એ સ્થળે હું ફૂટ નોટ કરતા ભુલી ગયો છુ એ પીસ કર્યા પછી આ પીસ તેના અનુસધાનમા જ કરેલો છે મારા આ બે પીસો ઉપલક દ્રષ્ટિથી શ્રૃગારિક ગિરાવાળી ભાસે છે પરતુ સહજ વીચાર કરવાથી ભાવ સ્પષ્ટતા સમજી જવામા આવશે વીનાર વાળા મનુષ્યને વિચાર—મન એ સ્નેહના પાત્રોજ છે

દોલતસિંહ.

—શિખરિણી—

સદૈવે સાનંદે દૂર દૂર રહે તું ખગ પ્રીતે
હવે આલિંગીને મુજ કર લિશે એ રમી હસે
ગઇ ભીતિ ભાગી શરમ પણ તુટી ગઇ ખરી
નથી હૈયા માંહે મિલન મધુ થાતા રીસ જરી

હવે ગાતું મ ઉ સ્વર થકી જ ગાદ મધુર એ
વદી મીઠી વાણી વ્યથિત દિલ શાંતિ સુખ ભરે
ઉડીને વર્ષાવે પરમપ્રીત પુષ્પો નભ થકી
નભા રેડે ત્યાંથી પુનિત ઉર થાતું મળ ત..

સદા મારા માટે મધુર સુખ એ વેષ્ટવ્યું કરે
અને પાછું આવી નિજ સદન મધ્યે લપી રહે
મને એ દેખાડે દૃગ સમીપ મૂર્તિ નવલ કો
અનેરા ભાવો હૃદય પ્રકટાવે દીપ નવો

દોલતસિંહજી

आश्वासन

ફરતા ફરતી છાંયડી દુઃખ આવે ને જાય
દુઃખ પછી સુખ આવશે સદા દુઃખી નહિ કોય
આ સંસારે અવતરી દુઃખી સુખી સહુ હોય
તડકા પાછળ છાંયડો સદા દુઃખી નહિ કોય
દુઃખ આવે નવ છોડવી હિંમત જેવી હોય
હિંમતથી દુઃખ નાસશે સદા દુઃખી નહિ કોય
સુખમાં મ્હાલે મોજથી આગમને નવ જોય
કાળ થકી માણસ મરે સદા દુઃખી નહિ કોય
સુખને ઇચ્છે સહુ જન દુઃખ ઇચ્છે નહિ કોય
એવો મનુષ્ય સ્વભાવ છે સદા દુઃખી નહિ કોય
દુઃખના દી તો વહિ જશે સુખમાં વસશો સોય
દિલગીર થશો ન સજ્જનો સદા દુઃખી નહિ કોય

ધીર

अमारा मातुश्रीनो शोकजनक स्वर्गवास

લખતાં અસહ્ય દીલગીરી ઉપજે છે ચક્ષુઓ અશ્રુથી ઉભરાઇ જાય છે, અને હૃદય વિદીર્ણતાથી ઉદ્ભવેલ ચિત્તક્ષોભે જ્ઞાનતંતુરૂપી વાણીદેવીની વીણાના તારો અવ્યવસ્થ કરી ગુંચવી નાખ્યા છે આવી મનોવ્યગ્રતાના સમયમાં તત્સંબંધે હૃદયમાંથી નિકળતા ઉદ્ગારો અનુકુળ ભાષારચનામાં શીરીતે અત્ર મુકી શકાય? તેથી અમારૂં હૃદય—ચિત્ત જે સ્વરૂપમાં છે તેજ સ્વરૂપમાં અમારા સુહૃદ ગ્રાહક ગણ સમક્ષ રજુ કરી ત્હેના વડે અમારા તપ્ત હૃદયને કાંઇક શાન્તિ અને દિલાસો મળશે એવી આશા રાખીએ છીએ

આ સંસારમાં માતાપિતા એ પ્રત્યક્ષ દેવસ્વરૂપો છે અને તેમાં પણ પિતા કરતાં માતાનું પૂજ્યત્વ દશગણું વધારે શાસ્ત્રમાં મનાયલું છે તેમજ મા એ શબ્દ સઘળી ભાષાઓમાં પ્રથમ શિખાય છે અને સૌથી છેલ્લો વિસરાય છે આ ઉપરથી દરેક મનુષ્યની પોતાની માતા પ્રત્યેની ફરજો ઘણીજ ઉચ્ચ શ્રેણીની હોવીજ જોઇએ એ સિદ્ધ થાય છે તેમજ પરમાત્માને એક પુરૂષ વ્યક્તિ—પિતા તરીકે પૂજવા કરતાં માતા તરીકે— જગદંબા સ્વરૂપે પૂજવાથી આપણા હૃદયમાં અલૌકિક દિવ્ય સ્નેહ—જ્યોતિનો પ્રાદુર્ભાવ થતો હોવાથીજ પ્રાચીન કાળના ઋષિ મુનિઓએ આપણા આ દેવીપંથની સ્થાપના કરેલી છે અને તેની યોગ્યતા અને ગૌરવ પણ સુપ્રસિદ્ધ છે—પરમાત્મા પણ પોતાના શક્તિ સ્વરૂપે—જગદંબા સ્વરૂપે આપણા હૃદયમાંની તે દિવ્ય સ્નેહ જ્યોતિના પ્રતિફળ રૂપે આપણા મનોરથો સિદ્ધ કરે છે કહેવાનો આશય એ છે કે દરેક મનુષ્યને જગન્નિયંતા તરફની સર્વોત્કૃષ્ટ બક્ષીસોમાંની એક જે જન્મતાંજ મળે છે તેની જગદંબાનું પ્રત્યક્ષ આદ્યત્વ—માતા—જોકે તેમના બદલો વાળી ન શકાય તેના ઉપકારોના સ્મરણમાં તેમની બની શકે તેટલી સેવાનો લાભ લેવાયો છે છતાં સો વર્ષે પણ જ્યારે માગ પડે છે ત્યારે તેને માટે શોકની પારાવાર લાગણી થાયજ એ સ્વાભાવિક છે વળી બાળકમાં સારા નરસા ગુણોના જે સંસ્કારો બંધાય છે તે પણ માતા તરફનીજ સમાની છે અને દેશની ઉન્નતિનો આધાર પણ ઉચ્ચ સંસ્કારો વાળી માતાઓ ઉપર અવલંબેલો છે માતા તરફના સ્નેહની જોડી આ જગતમાં દુર્લભ છે અને कुपुत्रो जायेत क्वचिदपि कुमाता न भवति એ જગજાહેર છે અને તેથી દરેક બાળકને (મનુષ્ય ગમે તેટલી મોટી, ઉમરનો ઉચ્ચપદાધિકારી કે જ્ઞાની હોય છતાં માતાની દ્રષ્ટિએ તો તે બાળકજ છે) પોતાની માતાનો સદાને માટે વિયોગ થતાં અપ્રતિમ શોક ઉત્પન્ન થાય એ સ્વાભાવિક છે અને તેમાં પણ માતા જેવી માતાનું વિસ્મરણ અશક્ય છે

અમારા એક કુટુંબી અમને પોતાના દિલાસાપત્રમાં લખે છે કે —

આપના માતુશ્રીના શોકકારક સ્વર્ગવાસના સમાચાર મળતાં પારાવાર દિલગીરી ઉત્પન્ન થાય છે ત્હેમને માટે આપને શોક થાય એતો સ્વાભાવિકજ છે પણ ત્હેમના સંબંધમાં જે જે મનુષ્યો આવ્યા હશે તેઓ સર્વને પણ આ ખબર મળતાં શોક થવોજ જોઇએ કારણ કે તેઓ સદાચારી, ધૈર્યશાળી, ઉત્સાહી, સહનશીલ, વિગેરે ઉચ્ચ અને દૈવી ગુણોના સ્થાનરૂપ

હોય દરેકના માન અને નસશાનુ પાત્ર હતા

છેવટમા અમારા એ સુમાતાના અમારા ત્રત્યેના ઉપકારો અકથ્ય છે શ્રી જગદંબા પોતાના દિવ્ય સ્વરૂપમા અમારા એ માતુશ્રીના આત્માને સ્થાન આપો એ અમારી અંતિમ હૃદયગત ભાવના—ત્હેમને શ્રદ્ધાંજલીરૂપે સમર્પણ હો ! ! !

અમારા સુજ્ઞ ગ્રાહકો જાણી શક્યા હશે કે ઉપરોક્ત કારણને લઇ ગત માઘ માસનો અંક અમો તેના નિયત સમયે ત્રગટ કરી શક્યા નથી અને તે અંક આ ફાલ્ગુણ પુર્ણીમા પછી મોકલવામા આવે છે અમારા આ વિલબને માટે દરેક ગ્રાહક તરફની ક્ષમાની આશા રાખીએ છીએ

માધવ

ચાલુ વર્ષના ચાર ભેટો સબધે અભિપ્રાય—

વેરાવળ તા ૨૭—૨—૧૯૧૩

મે શ્રી અંબિકાવિજય ના અધિપતિ સાહેબ જુગ

આજરોજ રૂા ૧—૮— ના વી પી થી ભેટો મળી છે માસીક સાથે રૂા ૧—૮— ના લવાજમમા આ ભેટો ઘણીજ નસશાયુક્ત ગણી શકાય તેમા જરાએ શ નહિ સુરય વર્ષ વરપ્રદાન મને ઘણીજ લીઝ ગણુ કરતા સરસ લાગે છે વિગેરે

રણછોડલાલ બહેચરદાસ છાયા
હેડ લાર્ક બી એસ એન કો લીમીટે

શક્તિધર્મોદ્ધારક સમાજના મેનેજર

વિનતિ સાથે લખવાનુ કે તમારી મોકલેલી ભેટના માટે નંબર ૪) નું વી પી. આજરોજ મળ્યુ છે જે સ્વિકારી અત્યાનંદ પામ્યા છીએ બાદ જણાવવાનુ કે આ સાથ જણાવેલા મે શીરનામાથી બીજા બે વી પી. મોકલી માસીક શરૂ કરશો

દયારામભાઈ ગોવનભાઈ મોની
મુ. વરીયાવ

મહેન્દ્ર ઓફીસ વાડી રંગમહાલ વડોદરા તા ૧૨—૩—૧૩

વી પી દ્વારા ભેટો મળતા અત્યાનંદ વિશેષ લખવાને ખુશાલી ઉપજે છે કે ફોટોગ્રાફ્સનું કામ જોતા વીલક્ષણ સ્વરૂપ છે ફોટોગ્રાફ્સ જેટલા દર્શનીય છે તેટલાજ પ્રસશનીય છે માત્ર દોઢ રૂપીયાના લવાજમમા માસિક સાથે આવા પ્રકારની ભેટો આપવાના સાહસ માટે તમને

ધન્યવાદ ઘટે છે

લી સ્નેહાકાંક્ષી
એમ એસ ભટ્ટ વડોદરા

આ વર્ષની ઉપરોક્ત ચાર ભેટો તૈયાર થઇ ગ્રાહકો તરફ મોકલાવવાનું કામ શરૂ થઇ ગયું છે જેઓના તરફથી વી૦ પી મોકલાવવાના ઓર્ડર આવે છે તેમને તુરતજ મોકલવામાં આવે છે અને બાકીના જે ચાલુ ગ્રાહકો છે તેમને અનુક્રમે અમારી સગવડ પ્રમાણે મોકલવામાં આવે છે આ વર્ષની ભેટમાં જે ચાર ફોટા આપીએ છીએ તેની પ્રસંશા અમારે મ્હોંએ કરવાથી આત્મશ્લાઘાનો દોષ થઇ જવાના ભયથી ફક્ત તે વિશે આપણા ગ્રાહકો તરફથીજ મળેલા અભિપ્રાયોમાંના ફક્ત બે ત્રણ સ્થળ સંકોચને લેઇ ઉપર આપ્યા છે તે તરફ સુજ્ઞ ગ્રાહકોનું લક્ષ ખેંચીએ છીએ કારણ કે—આપ આ ભેટો જોશો કે સહજજ વિચાર આવશે કે રૂા ૧—૮— ના લવાજમમાં રૂા ૨) ના ફોટા તો મળી ગયા અને માસિક બાર માસ સુધી વધારામાં ક્યાંથી આપ સર્વે ગ્રાહકો શ્રદ્ધાળુ છો તેથી જાણી શકશો કે આ કાર્યમાં અમારી તદ્દન નિઃસ્વાર્થ બુદ્ધિ છે ફક્ત શ્રી જગદંબાનાં યશોગાનનો બહોળો પ્રચાર કરવાનોજ ઉદ્દેશ છે છતાં પણ આ ભેટો જ્યાં સુધી આપે જોઇ નથી ત્યાંસુધી તેની મહત્તા શાનાથી સમજાય? અને તેથીજ ઉપરોક્ત અભિપ્રાયો અત્ર પ્રગટ કર્યાં છે લખવાને અત્યંત દીલગીરી થાય છે કે વર્ષની શરૂઆતથીજ દરેક અંકમાં અમો જાહેર કરીએ છીએ કે ગ્રાહક ન રહેવું હોય તો ના લખવી અથવા અંક રીફ્યુઝ કરવો છતાં મુરબ્બીઓ અંકો સ્વીકારી જવા અને લવાજમની ઉઘરાણીમાં ભેટોનું વી પી આવે ત્યારે રીફ્યુઝ કરવું! આતે કેવાની મહાશયતા! આ ભેટો મોડી રવાના કરવી શરૂ કરી છે અને ગ્રાહક રહેવાની ઇચ્છા ન હોય તો તેમ કરવાની તક પણ ઘણીવાર આપી છે છતાં આપણા ચાલુ ગ્રાહકોમાંના બે ચાર ગૃહસ્થ તરફથી ઉપર પ્રમાણે વર્તન ચલાવવામાં આવ્યું છે અને તેથી માસિકને અંગે જે નુકશાનનો સંભવ છે તેમાં તેમણે વધારો કર્યો છે આનો ન્યાય અમો શ્રી જગદંબાને સોંપીએ છીએ અને તમામ ગ્રાહકોને ફરી એક વખત વધારે છેલ્લી તક આપીએ છીએ કે જેઓને ગ્રાહક ન રહેવું હોય તેમણે આ અંક મળેથી વળતી પોસ્ટે લખી જણાવવું અન્યથા વી પી રવાના કર્યા પછી રીફ્યુઝ થશે તો તેમનાં નામો જાહેરમાં મુકવામાં આવશે

જે ગ્રાહકોને શ્રી જગદંબા પ્રત્યે શ્રદ્ધા ભક્તિ છે તેઓને અમો વિનંતિ કરીએ છીએ કે તેઓ આ વર્ષની ભેટો મળ્યેથી પોતાના લાગતા વળગતા સ્નેહિ સંબંધીઓ વિગેરેમાં બતાવવા તસ્દી લેશે અને આ રીતે દરેક ગ્રાહક અમોને એકેક નવો ગ્રાહક મેળવી આપી શ્રી જગદંબાના યશોગાન પ્રસારતા આ શ્રી અંબિકા વિજય માસિકને મદદરૂપ થઇ પડશે દર વર્ષે રૂા ૧—૮— લવાજમ જોકે વધારે પડતી રકમ નથી છતાં કોઇ શ્રદ્ધાળુ મનુષ્યને તેટલી પણ સગવડ ન હોય તો ' શ્રી આગામી દુર્ગાસ્વરૂપ મંદીર ૫૬ ની ૨૫ ટીકીટ ની એક બુક ભરાવવાનો ફક્ત પ્રયાસ કરશે તો રૂા ૨—૮— કમીશન મેળવી તેમાંથી માસિકનો લાભ લેવા શક્તિવાન થશે એ હકીકત પણ અમારા સુજ્ઞ ગ્રાહકો યોગ્ય સ્થાને જાહેર કરવા કૃપા કરશે એમ આશા છે

અધિપતિ

તમે કોણ છો? ઉમદા બાળાએ શાન્તપણે પુછ્યું

તમારા ભાવી પતી તરિકે જે નક્કી થઇ ચુકેલ છે અને જે તમને આ નવની જગ્યાથી શુખશાન્તિના સદન તરફ લેઇ જવા ઉત્સુક છે તે પતિને માટે તમે આવો પ્રશ્ન પુછી શકો તે શું સંભાવિત છે!

મદાલસાનો ભાવી પતી રૂપસિંહ પોતાના કુળની કીર્તિને કલંકીત કરે તેવો નથી જે મનુષ્ય કેસરીઆ કરી રણમાં ઝુકાવ્યા પછી દુશ્મનને પીઠ બતાવી નાશી આવીને કિલ્લામાં ભરાયો છે તેની સાથે જયમલની પુત્રી દીપણ લગ્નસંબંધથી જોડાઇ શકશે નહિ રૂપસિંહ! તું શું મૃત્યુથી ડરે છે!

નહિ પણ મદાલસા! ધર્મના નામે આ ઝીંદગી વડે સુખોપભોગની આશા હોઇ શકતી હોય ત્યાંસુધી તે વ્યર્થ ફેંકી ન દેવા યોગ્ય ગણાય છે આત્મભોગ વડે કાંઇપણ શુભ પરિણામ આવી શકતું હોય તો તે આત્મભોગ આપવો એ આપણી ફરજ છે પણ તે શિવાય તો મૂર્ખતા ભરેલા અને વ્યર્થ આત્મભોગ જ થાય

કલંકથી મુક્ત રહેવું શું સારૂં નથી? પોતાની આબરૂ સાથે મૃત્યુ લઇને નાસવું તેમાં પાપ નથી? ઝીંદગી અને ગેરઆબરૂ એ બેના વચ્ચે સંશયમાં રહેછે તે મનુષ્યનો આત્મા સુંદર હોઇ શકે પણ જે મનુષ્ય ગેરઆબરૂ ભરેલી ઝીંદગીનો વિચાર કરે છે તે ઘણોજ નીચ છે રૂપસિંહ! આપણે લગ્ન સંબંધથી જોડાઇ શકીશું નહીં

નિષ્ફળ ગયેલા રાજપુતને ઘણો મોટો આઘાત થયો તેની હતીમાં સાંભળવાની તેવ્રીએ ના રહી અને તેની પાસેથી ચાલી જતા તેના ઉપર તિરસ્કારયુક્ત ધિક્કારનો દ્રષ્ટિપાત કર્યો તે તેનો ચક્કતજ થઇ ગયો વિચારો અને શરમ વચ્ચે ઝુલતો તે અચેતજ ઉભો રહ્યો તે થોડીવાર કાંઇપણ નિશ્ચય ઉપર આવ્યા શિવાય ઉભો રહ્યો તેવામાં તે ઓરડો ધુમાડાના ગોટે ગોટથી ભરાઇ ગયો જે રસ્તે થઇને આ ધુમાડો આવતો હતો ત્યાં દોડી જઇ તે બાગબગીચાના ચોગાનમાં આવ્યો અને એક ભયંકર રીતે તેની નજર દ્રશ્ય પડ્યું બોધ ત દેવા નીચે આવેલા એક વિશાળ ઓરડામાં જોહરના અગ્નિ સળગાવવામાં આવ્યો હતો અને ત્યાં ગત સેનાપતિની વિધવા અને ન્હાની પુત્રી શિવાયની બીજી ગણત્રીએ કુલ બની ૧૦૭ સ્ત્રીઓ એકઠી મળી હતી પતિહિ એક નગીનાની અંદર નજર કરી તો તે ઓરડામાં ખડકેલા લાકડાઓમાં જેના વડે હમણાજ અગ્નિ મુકેલો હતો તે મશાલ હાથમાં લઇને સુંદર મદાલસા ત્યાં ઉભી હતી વાડીપળમાં ધુમાડાના ધ્વજાને લીધે તેની કદરૂપી આ સર્વ દ્રશ્ય અદ્રશ્ય થયું અને બળતી આગના અવાજોથી મૃત્યુ પામતી સ્ત્રીઓની બુમો પણ તે સાંભળી શક્યો નહિ ભયંકર કાળરૂપ જેવા બળતા જોહરના અગ્નિની જવાળાઓ આકાશમાં પહોંચી અને — દ્રશ્ય અને તેનો ધ્વનિ બને ભયંકર હતા હવે જેથી મૃત્યુ મુખમાં પડી મરેલી બાળાને કાંઇ બચાવી શકે તેમ નહોતું તે મૃત્યુની પવિત્ર સહચરી બની ગઇ હતી આ જવાળામય લગ્ન પછી — જોહરમાં અનેક બાળાઓએ પોતાના જીવન નષ્ટ કર્યાં હતા રૂપસિંહ આ ભયંકર દ્રશ્ય આગળથી પગેજ ઉદાસ અંતઃકરણે ચાલી ગયો

આખરે કિલ્લામા ભેરાયલા તરફ ઘણીજ ઉદાર શરતોની માગણીઓ લેઇને પોતાના વકીલને મોકલ્યો પણ તેનો ધિક્કાર સાથે અસ્વિકાર કરવામા આવ્યો

તમારા બાદશાહને કહો ' જવાબ મળ્યો ' કે અમારી બાપીકી જમીનની માલીકી ગુમાવવાના જે પ્રયાસ કરેછે હેના તરફની કોઇ પણ શરત અમે સ્વિકારી શકતા નથી અમારી ધારણા પ્રમાણે શરણે જવુ ' એ શબ્દ ફક્ત નામર્દોનાજ શબ્દકોષમા હોય છે

વકીલ પાછો ફર્યો અને આખરે શહેર કબજે કરવાનો નિશ્ચય કર્યો તેજ દહાડે બે સુરંગો ફોડવામા આવી અને તેથી આગળની પેઠે બે જુદીજુદી જગ્યાએ કોટમા બે બાકા પડ્યા ચીતોડ ઉપર અત્યારે અમલ ચલાવતી શુરવીર સ્ત્રી આથી કરીને કાઇ ગભરાઇ નહિ રક્ષણીય સૈન્યમાના ફક્ત બસો માણસો શિવાયનો દરેક જણ કપાઇ મુએલો હતો સંખ્યાબંધ શહેરીઓ પોતાની મેળેજ પોતાના કુટુમ્બો સહિત વિજેતાના હાથમા ન પડવા માટે મૃત્યુ શરણ થયા હતા તેમ છતા તેણીએ છેલ્લો પ્રયાસ અજમાવવા માટે જેટલા શહેરીઓ એકઠા થઇ શક્યા તેટલા કર્યા અને કિલ્લાની અંદર લડવાને માટે ખુશી એવો એકપણ મનુષ્ય રહે ત્યા સુધી કિલ્લાનો બચાવ કરવા નિશ્ચય કર્યો

જે વખતે કોટમા ગાબડા પડ્યા તેજ પળે શુરવીર વિધવાએ તે બંધ કરવા હુકમ આપી દીધા અને તેથી કરી થોડા વખત માટેનો સહજ બચાવ દુશ્મનો સામે ખડો થયો કાદવથી ભરેલા મોટા લાકડાના ચોકઠાં અગાઉથીજ તૈયાર રાખવામા આવ્યા હતા અને હુકમ મળતાજ તે કોટના બાકોરામા ગોઠવી દેવામા આવ્યા કિલ્લા ઉપર ન્હાની પણ નિશ્ચયાત્મક બુદ્ધિની રાણી કચરાવાળા મેલા ઉકળતા પાણીના મોટા મોટા વાસણો લેઇને ઉભી હતી અને તુટેલી દીવાલ ઉપર કોઇ દુશ્મન ચડવા પ્રયત્ન કરતો તો તેના માથાપર તે રેડી તેને બાળી મુકતી સ્ત્રીઓની પણ કેટલીક સંખ્યા પથરા વિગેરે ફેંકી શકાય તેવા સાહિત્યો સાથે ત્યા એકઠી થઇ હતી અને તેઓ પણ દુશ્મનોને ખાળી રાખવામા બનતો પ્રયાસ કરતી હતી કિલ્લામાની મુખ્ય મુખ્ય સ્ત્રીઓને તો તેમના પતિઓ પુત્રો અને ભાઇઓએ જોહરમા બળી જવા દીધી હતી અને થોડી જે તેમાથી બચી હતી તે આ પ્રમાણે કામમા લાગી હતી

શહેરના રહીશો જ્યારે આ પ્રમાણે કિલ્લાના બચાવ કામમા વળગેલા હતા ત્યારે રૂપસિંહ પોતાની પ્રેમમૂર્તિની માતા પાસે આવ્યો તેણે હેના તરફથી ધિક્કારના દ્રષ્ટિપાત સાથે ફરી ગઇ

નહિ તે બોલ્યો ' એક નિરાશ થયેલા મનુષ્ય તરફથી મ્હો ન ફેરવો મે જે કીર્તિને કલંકિત કરી છે એમ તમો ગણોછો તે મારી થયેલ ભૂલ હુ સુધારવા આવ્યો છુ મ્હારી વિલાસપ્રિયતાની જ્વાળા હવે શમી ગઇ છે અને મ્હારા નસિબના વધારે ઉદાસ સંજોગોને હુ તાબે થાઉ છુ'

' જે મનુષ્ય રાજપુતાણીએ કહ્યુ 'પોતાના જીવનને કીર્તિ કરતા વધારે વ્હાલુ ગણેછે તે મનુષ્ય એક શુરવીર તરિકેના મોતને યોગ્ય રહેતો નથી ચિતોડના અભાગ્યે બચાવના

ઇતિહાસના કાળા પાના ઉપર કુરતી હકીકત લખવા માટે આ કિલ્લામા પુરતા માણસો છે માટે તમે વિજેતાની પાસે ખુશીથી જાઓ અને તમારા નામર્દ હૃદયમાંનો તાબેદારીના બંધન વાળી જીંદગી વ્હેનો સાથે ગુજારો અમો રૂપસિંહ તરફની કાંઇ મદદ માગતા નથી

રાજપુતે પોતાનો હોઠ કરડયો પણ ત્યાંથી તે ખસ્યો નહિ દુશ્મનો હવે આવતા દુશ્મનો તરફનો એક ત્વરિત તીરછો દ્રષ્ટિપાત આ આગળ વધતા જતા બંધની પડે તેના ઉદ્દામાનો બાપ ? નિશ્ચય પ્રકટ કરતો હતો તે દ્રષ્ટિપાત એક ટાંપી રહેલા વાઘના જેવો હતો તેણે પોતાની તલવાર ખેંચી અને તે શાંત પણ મક્કમ પગલે બાકોરાના સહુથી ઓછા સલામત ભાગ તરફ ચાલ્યો

દુશ્મનો ત્વરાથી આગળ વધી આવતા હતા અને દરીયાની મોજાની પેઠે આગળ નમરી જતા હતા આગની હરોળ કિલ્લા નજીક પહોચી ત્યારે ઝપાઝપી ઘણી સખ્ત હતી વેગવાળા સમુદ્રના ટકી ન શકાય તેવા નિશ્ચય આગળ તેઓ પાછા પડ્યા તેમના ઉપર તલવાર રાખેલા સાધનોનો વરસાદ થયો બચાવની આ નવિન રીતથી દુશ્મનો ગભરાઇ ગયા તેઓ પાછા હઠયા પણ ફરીને હલ્લો કર્યો તેનું પણ તેજ પરીણામ આવ્યુ દુશ્મનો એકે દરેક હુમલામા પાછા હઠયા હતા છતા કિલ્લો ઘણે ઠેકાણે તુટેલો હતો દુશ્મનોની [illegible]થી હિંદુઓને ઘણુ નુકશાન વેઠવુ પડયુ ઘોડા ઉપર આવેલા સિંહ જેવા ઝનુનથી રૂપસિંહ લડતો હતો તે બે વખત સખત રીતે ઘાયલ થયો છતા તેણે પસંદ કરેલ જગ્યાથી એક તસુ પણ ખસ્યો નહિ રાત્રી પડતા આ ઝપાઝપીઓનો અંત આવ્યો અને મુસલમાનોને પાછા ફરવાની ફરજ પડી

વેરાયતાઓ પોતાની ક્ષણભરની ફત્તેહથી ઉત્તેજીત થયા હતા છતા એનો ખુલ્લુંજ [illegible] કે બીજા દિવસને માટે તેઓ આ હુમલાઓ સામે ટકી શકશે નહિ દુશ્મનોના [illegible] ઝખ્મોથી તેમની સંખ્યા ઘણી ઓછી થઇ ગઇ હતી અને ચાલુ હુમલાઓથી તેમના કામચલાઉ રાંગ કામ ઘણા નબળા પડી ગયા હતા છતા નિશ્ચય કરવામા આવ્યો હતો કે એક મનુષ્ય ટક્કર ઝીલવા મોજુદ રહે ત્યાંસુધી સામે થવુ

સવાર થતાજ હલ્લો ચાલુ થયો કિલ્લા ઉપર ચડવાનો પ્રયત્ન કરતા ઘણા મુસલમાનો ઉંધે મસ્તકે પાછા પડ્યા પણ તેમની જગ્યા તેમના જેવાજ નિશ્ચય વાળા અન્ય સેનાનીઓથી પુરાઇ જવા લાગી અને છેવટે નિરાશ થતા હિંદુઓનો અત્યંત પ્રયાસ છતા દુશ્મનોના પગ ટક્યાં અને કિલ્લો લેવામા તે ફતેહમંદ થયા રૂપસિંહ કેટલાક દુશ્મનોને માર્યા પછી એક બંદુકની ગોળી મસ્તકમા લાગતા પડયો શુરી રાજપુતાણી જો કે ઘણે ઠેકાણે ઘાયલ થઇ હતી છતા ચિતોડના બહાદુર રક્ષકોને ઉત્તેજન આપતી આગળ ધસી પણ દુશ્મનોએ ઉદારચરિત પણે પોતાની તલવારો મુકી દીધી અને તેણીને જીવતી પકડી લેવા પ્રયત્ન કર્યો દુશ્મનોનો ઇરાદો જાણી લેતાં તેણી તરત શહેર તરફ પાછી ફરી અને અફઘાન સેનાનીઓએ તેની પુઠ પકડી જો કે તેણી હજુ લોહીમા તરબોળ હતી છતાં પોતાની પુઠ પકડનારા પહેલા તે પોતાને ઘેર પહોચી ગઇ મહેલમા પહોચતાં તેણીએ દરવાજો બંધ કર્યો અને પોતાની બાકી રહેલી પુત્રીને પોતાની પાસે બોલાવી બોલી,—

અપૂર્ણ

શ્રી જગદંબાના ફોટાઓ ! ! !

ફોટાનું નામ	સાઇઝ	કિંમત	ફોટાનું નામ	સાઇઝ	કિંમત
જહાંગીદાર	કેબીનેટ	રૂા ॥	૧૦અરવાસિની	કેબીનેટ	રૂા ૦॥
શાંતસ્વરૂપ	'	રૂા ૦॥	સ્થાહિ ી	'	રૂા ૦॥
કેદાર પુનર્જિવન	"	રૂા ૦॥	રામચંદ્રજીનો અભ્યાસ	'	રૂા ૦॥
ચંડમુંડ મર્દિની	"	રૂા ૦॥	મહિષમર્દિની		રૂા ૦॥
સરસ્વતિ		રૂા ૦॥	શંકર (દીગંબર)		રૂા ૦॥
શંકર (કૈલાસ)	"	રૂા ૦॥	કોટેશ્વરમાતા મહાત્મા કા. સાઇઝ		રૂા ૦૧
શ્રી અંબાજીના ગોખની પુસ્તસાઇઝ		રૂા ૨	શ્રી અંબાજીના ગોખ ી કેબીનેટ		રૂા ૧

ખાસ વહેચવા માટે સસ્તી કીંમતે ! ! !

શ્રી અંબાજી અને બહુચરાજીના યાત્રા વર્ણન —

રૂા ૧) ની ૭૨ નકલ રૂા ॥ ની ૩૫ નકલ

આ કરતા ઓછી સંખ્યામા આપવામા આવતી નથી

દેવી ભક્તોમા બહોળા પ્રચારને માટેજ ખાસ !

श्री नवरात्रिनी कथा–(કાચું પુઠું) રૂા ૧) ની ૧ નકલ

" (પુઠું જાડું પગીવાળુ) રૂા ૧) ની ૫ નકલ

ઉપરના માલની ફક્ત થોડી થોડી નકલોજ એ ભાવથી વેચવા કાઢેલી છે માટે ખલાસ થયા પછી મળી શકશે નહિ વહેલો તે પહેલો

श्री शक्ति धर्मोद्धारक समाज चूडा (काठियावाड)

जाहेर खबर

ફક્ત જુજ નકલો બાકી છે

જે સદ્‌ગૃહસ્થોને તેમજ વિદ્યાર્થીઓને સંવત નામનું ઉત્તમ હાનકડું પુસ્તક જોઇતું હોય તેઓ નીચેના શીરનામે રૂા ૦—૦—૮ ની ટીકીટ મોકલશે તો કાંઇપણ લીધા શિવાય ભેટ મોકલી આપવામાં આવશે આમાથી રૂા ૦—૦—૫ ની ટીકીટ મ્હોકાણે અને રૂા —૦—૩ મંડળના સાર્વજનિક ફંડમા જશે

લી સેવક

રાયપુર ભાઊની પોળ અમદાવાદ | નૈષધરાય બાપાલાલ દવે સ્થાપક, આદિત્ય યુવક મંડળ

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલયમાં તૈયાર થતા ઉપયોગી

ફતેહમંદ ઔષધો

૧ આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ—મધુર જીવન આપનારી નામાંકિત પાચક દવા કિંમત ગોળી ૩૨ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ ૧

૨ વાજીકરણ તેલ—ગએલા પુરૂષત્વને પાછું લાવી આપનાર બહારના ઉપચારરૂપ ઉત્તમ ઉપાય કીમત તોલા ॥ ની બાટલી ૧ ના રૂા ૫

૩ બાળમિત્ર—બાળકોના દરદો જેવા કે તાવ ઝાડો બાદી આફરો વગેરેને મટાડી તેઓના શરીરને મજબુત તથા પુષ્ટ બનાવનારી ચમત્કારિક ગોળીઓ કિંમત ગોળી ૩ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ ૧

૪ શુદ્ધ મોતીનો સુરમો—આંખોની શક્તિને ટકાવી રાખે છે તથા ઝાંખ નબળાઇ વગેરેને દુર કરેછે કીમત કાળો સુરમો તોલા ૧ નો રૂા ૧॥ તથા ધોળો સુરમો તોલા ૧ ના રૂા ૨

૫ નેત્રાંજન મલમ—આંખના દરદો જેવા કે ફુલું પડળ ઝાંખ વગેરેને તોડી આંખને ચોખ્ખી કરવામાં કદીપણ પાછો ન હઠે તેવો ઇલાજ કિંમત તોલા ॥ ની ડબી ૧ નો રૂા ૧

૬ કાસાંતક—ઉધરસ મટાડવા માટે અકસીર ઇલાજ કીમત—ગોળી ૫ ની ડબી ૧નો રૂ ૧

૭ ઊંઘની ગોળીઓ—ચોખ્ખી નીંદ્રા લાવી મગજને શાંતી આપે છે કિંમત ગોળી ૧૬ની ડબી ૧ રૂા ૧

૮ રેચક ગોળીઓ—કબજીયાત દુર કરી દસ્ત સાફ લાવે છે કિંમત ગોળી ૩૨ની ડબી ૧ ના આઠ આના

૯ મધુરવટક—પાંડુ કમળો બરોળ વગેરે મટાડે છે કિંમત—ગોળી ૧ ની ડબી ૧નો રૂા ૧

૧૦ જ્વરાંતક—હરકોઇ જાતના તાવના જોસને એકદમ કાબુમાં લઇ મટાડે છે કિંમત ગોળી ૪ ની ડબી ૧ નો રૂપિયો ૧

૧૧ ચંદ્રપ્રભા—પ્રમેહ વધરાવળ હરસ વગેરે મટાડે છે કિંમત ગોળી ૧૬ ની ડબી ૧ નો રૂ ૧

આ સિવાય પણ કોલેરાપીલ્સ, કર્ણ તેલ, આયુષ્યવર્દ્ધક તેલ, વાતગજ કેસરી તેલ, અશ્વગંધાદિ પાક, પ્રાણમર્દન મલમ, દાદરની મોગઠી, દંતમંજન, કેશરાદિ ગોળીઓ, સીફીલીસ પાઉડર, વિગેરે દવાઓ તથા પુસ્તકોની પુરી વિગત જાણવા માટે અમારા ઔષધાલયનું પ્રાઇસલિસ્ટ મંગાવવા મહેરબાની કરો

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજી

જામનગર—કાઠિયાવાડ

REGISTERED - NO.B 382

शाक्त प्रकोर्ण ३ — अंक ५ मो

હિંદુસ્થાનમાં બહોળો ફેલાવો પામેલું, શક્તિધર્મના તેમજ
કાવ્ય, સાહિત્ય, કળાકૌશલ્ય, નીતિ જ્ઞાન, વીગેરે સબંધી
રસમય અને બોધક લેખો ચચતુ અને સર્વત્ર
સન્માન પામેલું માસિક પત્ર—

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બહાર પડે છે)

પુસ્તક ૧૭ મુ — ફાગણ, પુર્ણિમા, ૧૯૯૯ — અંક ૫ મો

પ્રગટ કરનાર—
માધવલાલ કુબેરજી રાવળ — शाक्तधर्माचार्य
મેનેજર, શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક સમાજ ચુડા (કાઠીયાવાડ)
(અમારા ૧ થી ૪ વર્ગ સુધીના મેમ્બરોને પોસ્ટેજ અને ભેટ સાથે મફત)
વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથીજ રૂ ૧—૮—૦ ભેટના પોસ્ટેજ સાથ
પાછળથી રૂ ૨—૦—૦ ભેટ વીના — છુટક નકલના રૂા ૦—૩—૦

શ્રી લોહાણામિત્ર પ્રિં ટીંગપ્રેસ, સુરત.

ग्राहकोने विज्ञप्ति

આ માસિકનું વર્ષ કાર્તિકથી શરૂ થાયછે અને અધવચમાંથી ગ્રાહક થનારને પણ જ્યાં સુધી પાછલા અંક શીલીકમાં હશે ત્યાંસુધી પહેલા અંકથી મોકલી આપી શરૂઆતથી ગ્રાહક ગણવામાં આવશે

બાહ્ય રીતે અનિવાર્ય સંજોગોને લેઈ કેટલાક માસ થયાં આ માસિકના અંકો અનિયમિતપણે પ્રગટ થાય છે તોપણ હવે આવતી વૈશાખ પુર્ણીમાએ ચૈત્ર—વૈશાખ અંક ભેગો કાઢી નિયમિત કરવામાં આવશે

જુના ગ્રાહકોમાંના કોઈ કોઈ તરફથી ગયું વર્ષ પુરૂં થયા પછી નવા વર્ષના ત્રણ ચાર અંકો મુંગેમોઢે સ્વીકાર્યા છતાં વી પી કરવામાં આવેછે ત્યારે રીફ્યુઝ કરવામાં આવે છે તેને માટે અમો દિલગીર છીએ જેઓ તરફથી એ પ્રમાણે બન્યું છે તેઓ તરફ હજુ અંકો મોકલવા ચાલુ રાખ્યા છે અને તેઓ ચાલુ સાલની ભેટ સંબંધીના આ અંકમાં છપાએલા અભિપ્રાયો વાંચી અમારા ઉદ્દેશ તરફ દ્રષ્ટિ કરી અમને થએલ ખર્ચ સાથે ફરી વી પી કરવાનો ઓર્ડર આપશે એમ આશા રાખવામાં આવે છે

આ માસિકના અમારા કેટલાક ગ્રાહકો પણ વચમાં બંધ પડી ગએલ પરિચીત ગૃહસ્થો તરફ ચાલુ સાલથી વિનંતિપત્ર સાથે માસિક શરૂ કરવામાં આવ્યું છે તેમાંના કોઈ કોઈ તરફથી ત્રણ ત્રણ અંકો સ્વીકાર્યા પછી અમો વી પી કરવાની તૈયારી કરીએ છીએ તેવામાં ચોથો અંક રીફ્યુઝ કરવામાં આવે છે તેઓને માટે બહેતર હતું કે ગ્રાહક નહેતું થવું ત્યારે પ્રથમથીજ અંકો સ્વીકારવા નહોતા પણ અત્યાર સુધી અમને ખર્ચ કરાવ્યા પછી અંક રીફ્યુઝ કરવો એમાં સજ્જનતા નથી છતાં બન્યું તે ખરૂં હવે જેઓ તેવા ગ્રાહકો છે તેઓ સર્વે ચાલુ સાલની ભેટ સંબંધીના અભિપ્રાયો ઉપર પોતાનું લક્ષ્ય આપશે અને તે ઉપરથી અમારા પ્રયાસ પ્રતિ સહાનુભુતિ ધરાવી વી પી નો ઓર્ડર આપશે અથવા તો વી પી આવે ત્યારે સ્વીકારી લેશે એમ આશા રાખવામાં આવે છે

છેવટમાં —માસિક ટકી રહેવાનો આધાર ફક્ત ગ્રાહકોના લવાજમ ઉપર છે દરેક દરેક ગ્રાહકનું લવાજમ વસુલ થાય છતાં પણ ચાલુમાસની ભેટ એવી છે કે બાર માસ સુધી અંકો મોકલતાં કાંઈ પણ બચત રહે નહિ તેવી સ્થિતિમાં આવા નુકસાનો ઉપાડી શકાય તેમ નથી તેથી આ માસિકના દરેક હિતેચ્છુકને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે પોત પોતાની ભેટ તેઓ વી પી થી મોકલવાનો ઓર્ડર આપશે તેમજ પોત પોતાથી બનતા નવા ગ્રાહક વધારી આપશે

અત્યાર સુધીમાં આ માસિકની નાણાં વિષયક સ્થિતિ બહુ નબળી છે અને તેથી ભવિષ્યમાં શું થશે તે અમો કાંઈ કહી શકતા નથી પણ આ માસિકને કાયમ ટકી રહેલું જોવા ઇચ્છતા સજ્જનો પોતાથી બનતો પ્રયાસ કરી પોતાની સહાનુભુતિ દર્શાવી આપશે.

ગયા અંકમાંની વિજ્ઞપ્તિમાં આ માસિક સચિત્ર કરવા સંબંધી આ અંકમાં કાંઈક હકીકત આપવાના વિચાર અમોએ દર્શાવેલ પણ જ્યાં સુધી અમો આ માસિકને કાયમ ટકાવી રાખવા જેવો ઉત્સાહ ગ્રાહકોમાં જોતા નથી ત્યાંસુધી તેવું સાહસ ખેડવા માટે ઉદ્યુક્ત થઈ શકતા નથી

પત્રિપતિ

नमन्मौळि श्रेणित्रिपुर परिपथि प्रति लसत्
कपर्द व्यावृत्ति स्फुरित फणि फूत्कार चकित
लसत्फुल्ला भोज श्रदि महरण कोऽपि चरण
श्चिर श्वेतश्चारी मम भवतु वारीश दुहितु

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે)

પુસ્તક ૧૦ મુ   ફાગણ, પુર્ણીમા, ૧૯૬૯   અંક ૫ મો

श्री जगदम्बानी भक्ति अने तेना साधनो—

આપણા આર્ય શાસ્ત્રોમા ધર્મ અર્થ કામ અને મોક્ષ એ ચતુર્વર્ગ પુરૂષાર્થ માનેલો છે આ સ્થળે ધર્મ એટલે પુત્ર મિત્ર કલત્ર આદિ દેહના સબંધીઓ, જન સમુહ રાજ્યસત્તા વિગેર પરત્વારિક ધર્મોની સિદ્ધિ તેને ધર્મ ગણેલો છે અર્થ સિદ્ધિ એટલે દ્રવ્યપ્રાપ્તિ માનેલી છે, કામપ્રાપ્તિ ઇચ્છેલા ભોગો મેળવવા એ છે અને મોક્ષ એટલે આ સૃષ્ટિની ઉત્પાદક અને તેમાના દરેક જડચૈતન્યાદિ પ્રાણી પદાર્થ માત્રમા પ્રતિબિંબિત જીવ ભાવે લીલામાત્રથી વિલસતી અને સર્વને નિયમવશ વર્તાવતી શ્રી જગદમ્બાના ભક્તિ અને અનુગ્રહદ્વારા પોતાનુ શુદ્ધ તત્પરસ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરવુ તે છે સ્ત્રી પુત્રાદિ પ્રત્યેના યથેષ્ટ ધર્મો પાળવા દ્રવ્યોપાર્જન કરવુ અને ઇચ્છિત ભોગો ભોગવવા એ ત્રણ તો અનેક મનુષ્યો કરે છેજ કારણ કે તેમા કાંઇ ભારે પુરૂષાર્થ નથી પણ ઉક્ત ત્રણેની સિદ્ધિ એવી રીતે કરાય કે જેથી કરીને ચતુર્થ મોક્ષરૂપ ફળ પ્રાપ્ત થાય અને તેજ એ ત્રણની પ્રાપ્તિ સાર્થક છે મહાત્મા પુરૂષો પણ એજ નમોધી ગયા છે જેની પ્રાપ્તિ અતિ સહજ હોય કઠીન પુરૂષાર્થની આવશ્યકતા ન હોય અને મન અથવા પ્રાણનો જય જેમા સાધવાનો ન હોય એવુ કાંઇ શાસ્ત્રવિહિત પ્રાધાન્ય ગણી શકાય નહિ ને પ્રયાસ વિના શ્રમે અથવા સહજ પ્રવૃત્તિથી થતુ હોય તે કરવા મહાત્માઓ કાંઇ શાસ્ત્રમા લખીને નમોધે નહીં અને શાસ્ત્રો જો કે ઉપરોક્ત ચતુર્વર્ગ પુરૂષાર્થ—ધર્મ અર્થ કામ અને મોક્ષને પ્રાધાન્ય ગણે છે છતાં પ્રથમના ત્રણ મોક્ષને અંગે સહાયક થઇ પડે તેવી રીતે તેનો ઉપયોગ કરવાનો છે

મન્વાદિ સ્મૃતિ ગ્રંથોમા તેમજ સંહિતાના ગ્રંથોમાં તે ગ્રંથોના કર્તા રૂષીઓએ આશ્રમ વ્યવસ્થા બાંધી છે તે પણ ફક્ત સર્વ જીવોને ક્રમે ક્રમે ઇશ્વરાભિમુખ કરી સત્ય સ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરવા માટેજ છે તેમજ ઉપરોક્ત ચતુર્વર્ગ પુરૂષાર્થમાના લક્ષ્ય સ્થાન મોક્ષ પર્યંત પહોંચવા

માટે સત્શાસ્ત્રોમાં કર્મ ઉપાસના અને જ્ઞાન એ તેના ત્રણ સોપાનો વર્ણવેલા છે વ્યવહારુ કર્મો તો સંસારપાશને દૃઢ કરનારાં હોવાથી તેમજ સંસારમાંના અનેક જન્મના સંસ્કારોથી સહજ—સ્વાભાવિક રીતે બંધાય છે પણ સારાસાર વિવેક બુદ્ધિ જેની જાગ્રત થઇ છે તેણે તો પોતાને આ સૃષ્ટિમાં મળેલ જન્મ—પાત્રનો વેશ ભજવતાં છતાં પોતાના મૂળ સ્થાને પહોંચવાનો ક્રમ ચાલુ રાખવો જોઇએ અને તે ક્રમ યથાર્થ સમજવા માટે સાધુ સંતો અને સદ્ગુરુનો આશ્રય લેવો યોગ્ય છે

મનુ ભગવાને બ્રહ્મચર્યનું પ્રતિપાદન કરનાર બીજા અધ્યાયમાંજ કહ્યું છે કે —

आचम्य प्रयतो नित्य मुभे सध्ये समाहित
शुचौ देशे जप जप्य मुपासित यथाविधि

અર્થાત્ — નિત્ય પવિત્ર થઇને આચમન કરી સાવિત્રી મંત્રનો જપ જપતાં યથાવિધિ સવારની તથા સાંજની સંધ્યાને ઉપાસવી આ પ્રમાણે આ પરમ તત્ત્વસ્વરૂપની સિદ્ધિનો આરંભ બાળપણથીજ કરવો આવશ્યક ગણ્યો છે અને જેમ જેમ આયુષ્ય ક્ષીણ થતું જાય તેમ તેમ જીવતર નિર્મળ થતું જાય શાંતિધન વધતું જાય અને ઉત્તરોત્તર તત્ત્વ સ્વરૂપમાં સ્થિતિ થતી જાય તેને માટેજ વાનપ્રસ્થ અને સંન્યસ્ત આશ્રમોની વ્યવસ્થા રાખેલી છે

હવે આપણે આપણા મૂળ વિષય ઉપર આવીએ શ્રી જગદંબાના આપણે સર્વ ભક્તો છીએ તેથી જગદંબાનું સ્વરૂપ જાણવાની આવશ્યકતા પ્રથમ છે

'દેવ' નો વૈદિક ભાષામાં દીપ્તિ અથવા આયુષ્ય દેનારી શક્તિ એવો અર્થ થાય છે તેમજ દેવતાનો અર્થ તે ઇશ્વર શક્તિનાં જુદાં જુદાં સ્વરૂપ પછી તે બાહ્ય શક્તિ હોય કે અંતર્ગત ઇંદ્રિય શક્તિ હોય—એવો અર્થ થાય છે અધિદૈવ શબ્દની સાથે આધ્યાત્મિક શબ્દની તુલના કરી જોતાં દેવતા એ શબ્દ સમષ્ટિરૂપ શક્તિ વાચક છે એમ જણાઇ આવે છે સૂર્ય દેવતા એટલે સર્વ પ્રાણીઓમાંની જોવાની આદિત્ય નામની શક્તિ અને આ વિશ્વનું નેત્ર જે સૂર્ય તે એ શક્તિનું ચિન્હ છે હસ્તેંદ્રિયનો દેવતા એટલે સર્વે હાથની શક્તિ અને એ દેવતા ઇંદ્ર કહેવાય છે પદ દેવતા એટલે સર્વ પગમાંની શક્તિ એ દેવતાને વિષ્ણુ કહે છે તેજ પ્રમાણે બીજા દેવતાઓનું સમજવું હવે દેવ પ્રત્યક્ષ ખરી ભક્તિ કરવી એટલે આપણી દરેક મનુષ્યની ઇંદ્રિયશક્તિઓ તે તે સમષ્ટિરૂપ ઇંદ્રિય દેવતાઓને અર્પણ કરવી એ છે દેશમાંના સર્વ હાથના હિતને માટે કામ કરવું એજ ઇંદ્રની ભક્તિ કર્યા બરાબર છે આદિત્યની ભક્તિ કરવી એટલે સર્વ નેત્રોમાં ઇશ્વરનું અસ્તિત્વ જાણવું—સર્વ નેત્રોને માન આપવું આપણા ગેરવર્તનથી કોઇની દૃષ્ટિને કષ્ટ થવા ન દેવું આપણી તરફ જોનાર સર્વને પ્રેમયુક્ત સ્મિતપૂર્વક આશિર્વાદ આપવો અને આપણાં નેત્ર વિશ્વની ચક્ષુને, એટલી અનન્ય ભક્તિથી અર્પણ કરવાં કે આપણો સર્વ અહંકાર નાશ થવાથી વિશ્વના ચક્ષુરૂપ પરમાત્મા આપણા નેત્રોમાં સર્વદા પ્રકાશતો રહે બૃહસ્પતિની ભક્તિ કરવી એટલે દેશના સર્વ મગજોને આપણું મગજ એટલે બુદ્ધિ વિચાર અર્પણ કરવા અથવા આપણા દેશબાંધવોના હિત સંબંધને વાસ્તે પોતાના હિત સંબંધને લીન કરી—મેળવી તેમના ઉદયથી આનંદ પામીને તેઓ અને આપણે ભિન્ન નથી એવા વિચારોથી દેશહિત સાધવું ઇત્યાદિ ઉપરોક્ત સર્વ પ્રથક્ પ્રથક્ શક્તિઓના દેવ

ગણાવ્યા તે ફક્ત આ દશ્ય સૃષ્ટિનાજ અને તેટલી તેટલી શક્તિને આરોપણ કરેલા સ્વરૂપો છે પણ આપણે જે જગદંબાના ભક્તો છીએ તે જગદંબા તો સમ્યક્ અનંત બ્રહ્માંડોમાંની સર્વ શક્તિઓનુ સમષ્ટિ સ્વરૂપ છે અને તેની સત્તા નીચે સમસ્ત બ્રહ્માંડો અને તે બ્રહ્માંડોની નિયંત્રણા ઉપર યોજેલા દેવો પણ આવી જાય છે અને તેજ મહાશક્તિને કેટલાક મહાત્માઓ પરમ પુરૂષ પરમાત્મા કહે છે અને કેટલાક મહાત્માઓ તે પરમાત્મા નિરાકાર હોઇ તેની આ મહાશક્તિને લઇને સર્વ બ્રહ્માંડોને નિયમમાં પ્રવર્તાવનાર કોઇ શ્રેષ્ટ સત્તા છે એમ માની સાક્રિયાદ્વારા તેનો સાક્ષાત્કાર કરી શ્રી જગદંબા સ્વરૂપે અને અખિલ ચરાચરની ઉચ્ચ સત્તા તરિકે તેનો સ્વિકાર કરે છે ઉપરોક્ત જે પ્રથક્ પ્રથક્ શક્તિમય દેવો વર્ણવ્યા છે તેના ભક્તોનુ કર્તવ્ય શું છે તે આપણે કહી ગયા છીએ તેની તુલનામાં આ મહાશક્તિના ભક્તો તરિકે આપણુ કર્તવ્ય આપણે સમજવાનુ છે છતાં તેનો નિર્ણય કરવા માટે આપણે આત્ર કહેવું જોઇએ કે એ મહા શક્તિ— શ્રી જગદંબા આ વિશ્વના પ્રત્યેક અણુ અણુમાં સત્તામાત્રરૂપે વ્યાપક હોવાથી આપણો આત્મા કે જે અનેક જન્મોના સંસ્કારોથી જીવસ્વરૂપે બદ્ધ થયેલો છે તે શ્રી જગદંબાનુ પ્રતિબિંબ અથવા તો મહાન ચૈતન્ય સાગરના એક બિંદુવત્ હોઇ તે પ્રત્યેનુ આપણુ કર્તવ્ય આપણે બજાવીશું તો તેથી જે વિશાળ કર્તવ્યની જવાબદારી આપણા માથે રહેલી છે તે આપણે સાધી શકીશું

આપણે આપણા આત્મા પ્રત્યેનુ જે કર્તવ્ય બજાવવાનુ છે તે મુખ્ય એટલુંજ છે કે તે આત્માનુ ખરૂં સ્વરૂપ ઓળખવુ અને એ આત્મ સ્વરૂપ સમષ્ટિરૂપ જગદંબાનુજ બિંદુવત્ ચૈતન્ય હોવાથી ઘટાકાશ અને મઠાકાશની ઉપાધિ જેમ ઘટ અને મઠનો ધ્વંસ થતા મહદાકાશ રૂપે એકરૂપ થઇ જાય છે તેમજ આ બિંદુવત્ ચૈતન્ય અનંત મહાસાગરમાં કર્મક્ષય અને માયાની ઉપાધિના ધ્વંસ થતાજ એકરૂપ થઇ જશે આ ક્રમ કે જેને મહત્પુરૂષો પરમ ધર્મ કહી ગયા છે તે પ્રાપ્ત કરવાના સાધનરૂપ ઉપરોક્ત કર્મ ઉપાસના અને જ્ઞાન એ ત્રણ મુક્તિ શિખરે પહોચવાના સોપાનો છે

૧ કર્મ —

આપણા આર્યશાસ્ત્રોએ અધિકાર પરત્વે સ્નાન સંધ્યા, જપ હોમ સ્વાધ્યાય, દેવપૂજન આતિથ્યાદર યમ નિયમ આસનાદિ અષ્ટાંગ યોગમાની પૂર્વ ભૂમિકાઓ સદ્દગુરૂની સેવા સત્શાસ્ત્રોનુ શ્રવણ વિગેરેની સત્કર્મમાં ગણના કરેલી છે આ કર્મો સકામ અને નિષ્કામ બે પ્રકારના છે સકામ કર્મથી અહિક સુખો અને સ્વર્ગાદિ ભોગો પ્રાપ્ત થાય છે પણ ઉચ્ચાધિકારીને તો નિષ્કામ કર્મજ યોગ્ય છે નિષ્કામ કર્મથી ચિત્તશુદ્ધિ દ્વારા તે ધ્યેય સ્વરૂપ શ્રી જગદંબાની મૂર્તિનુ તપ્ત બનવા યોગ્ય યોગ્યતા ધારણ કરે છે અજ્ઞાન લોક એમ સમજે છે કે કર્મ કરતા કર્મની ફલસિદ્ધિથી વધારે સુખ મળે છે પણ તે ખોટુ છે ફળ કર્મના કરતાં અધિક સુખદાયક હોઇ શકતું નથી, સુખ એ કર્મરૂપી વસ્ત્ર તળે ઢંકાયલું હોય છે ખરા કર્મ કર્યા પછી થતો આનંદ મોક્ષની એક ચીનગારી અથવા અજ્ઞાન આત્મસાક્ષાત્કારજ છે તે તમને શુદ્ધ નિર્મળ અને પરમાત્મ સ્વરૂપમાં લીન બનાવી દે છે આ આનંદજ કર્મનુ નિમિત્ત

લાભ મળે છે

શ્રી જગત જનુની મહામાયાની કૃપાથી તમો આથી પણ સારી ભેટ આપવાને શક્તિવાન થાઓ તથા શ્રી અંબિકા વિજયનો બહોળો ફેલાવો થાય એવું અંતઃકરણથી ઇચ્છીએ છીએ

લી શુભેચ્છક
રમણીકલાલની વતી
લાલાજી હરીદાસના પ્રણામ

ઝરીઆ તા ૨૩—૩—૧૩

પરમ સ્નેહિ ભાઇ

તમારા તરફથી મહેરબાની વી પી લેઇ લીધુ છે તે ઉપરાંત જે અમૂલ્ય છબીઓ તમોએ મોકલાવી છે તે સાનંદાશ્ચર્યથી નિહાળતાં નિઃસંદેહ અતિ આનંદ થયો છે સાદર હાર્દિક ધન્યવાદ આપી દેવાયો છે

છબીઓમાં ૐકાર સ્વરૂપિણી જગદંબા મધુ કૈટભવધ વિગેરે ખાસ મનહર છે

છેવટ તમારા પ્રયાસને અધિકાધિક ફતેહ ચ્હાઉં છું

માણેકલાલ ઠેવચંદ દોશી
બેંગાલ કોલ સપ્લાયર્સ

ડાકોર તા ૨૩—૩—૧૯૧૩

શ્રીયુત મહાશય શાક્ત ધર્માચાર્ય રા ગ માધવલાલ

લખવાને આનંદ થાય છે કે શક્તિ ધર્મોદ્ધારકસમાજ તરફથી દરમાસે અંબિકા વિજય માસીક પ્રગટ થાય છે તેમાંના વિષયો જ્ઞાન સાથે ગમત આપનારા ઉપરાંત ઐતીહાસીક નોવેલ આપવામાં આવે છે તેથી તેમાં ઓર વધારો થાય છે શ્રી અંબિકા વિજયનું લવાજમ જે ગ્રાહકો તરફથી આપવામાં આવે છે તેનો બદલો દર વરસે અપાતી ભેટોમાંજ વળી જાય છે આટલુંજ નહિ પણ લવાજમ કરતાં ભેટોની કીમત વધારે ગ્રાહકોને મળે છે આના ધર્મકાર્યના પ્રગટ થતા માસીકના ધર્માચાર્ય પોતાના હીત તરફ ન જોતા ગ્રાહકોને શ્રીનું ખરૂં રહસ્ય સમજાવવાનો પ્રયત્ન કરતા જે સાહસ ઉઠાવે છે તેમાં શ્રી અંબિકા સહાય થાઓ આ સાલે જે ભેટો મારા તરફ આવી તે મે તપાસી તેમજ ઇતર વિદ્વાનોએ તપાસી તો એક અવાજે આ પરોપકારી ધર્માચાર્યના સાહસને અતી હર્ષ સાથે વધાવી ભવિષ્યમાં આબાદી થવા ઇચ્છે છે આજસુધી અપાયલી ભેટો જો કે સરસ તો હતી પણ આ સાલની ભેટોએ હદ વાળી છે તેમાં લવાજમ ઉપર સુરત ન રાખતા ગ્રાહકોના મન રંજન કરવા ઉપરાંત શ્રીનું ખરૂં રહસ્ય જણાવવા કરેલ પ્રયાસથી હું તેમજ મારા વિદ્વાન સ્નેહિમંડળ ખુશી થયું છે

આવા ધાર્મિક કાર્યની ઉન્નતિનો આધાર ગ્રાહકો તરફથી મળતા લવાજમ તેમજ અન્ય સખી ગૃહસ્થોની ઉદારતા ઉપર રહે છે તો શ્રીની કૃપા ઇચ્છનારાઓએ લવાજમ સબંધે વગર

ઉત્તરોત્તરોએ નાથા પગાર કરવા એ વિદ્વાનોની ખાસ ફરજ છે તેમજ આ માસીકના અન્ય ગ્રાહકો મેળવી આપણી આ બાળ સસ્થાને ઉછેરી યુવાન વયમા લાવવા દરેક માણસે પ્રયાસ કરવો ઘટે છે

શ્રીની આજ્ઞાનુસાર કૃપાપ્રસાદી વડે આવા શુભ સ્વરૂપો ફેલાવવાના પ્રયાસમા ફળીભૂત થાઓ એવી શ્રી પ્રત્યે પ્રાર્થના છે

માસિકના અગે ફોટોના વખાણ કરવા આવશ્યક હોવા છતા લબાણ ભયે ઉપરના દર્શીપણ અતિશયોક્તિ વિનાના શબ્દો શુદ્ધ મનવડે લખી વિરામ પામુ છુ

લી૦ શ્રીનો સેવક
જોષી લઘુ માવજી વકીલ
ના જય શ્રી અબિકા

ઝવડીઆ તાલુકા સ્ટ૦ તા ૧—૪—૧૩

શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક સમાજના મેનેજર સાહેબ મુકા.

શ્રી અબિકા વિજય ની ચારે ફોટા અમને મળ્યા છે આ માસીક માટે અમને કહ્યા શિવાય ચાલતુ નથી કે પોતાના ગજા ઉપરાત કામ કરી બનાવી ગ્રાહકોને સંતુષ્ટ રાખવા પ્રયત્ન કરે છે આ માસીક લવાજમના પ્રમાણમા ફોટા ઉપર ધ્યાન પહોચાડતા ખાત્રી થાય છે કે તદ્દન મફત જેવુજ છે આવુ એક પણ માસીક સાહસ હજુ સુધી કર્યુજ નથી એમ અમારૂ માનવુ છે ફોટોગ્રાફી કામ ઘણુજ સારૂ છે ૐકાર સ્વરૂપનો ફોટોગ્રાફ પૂજનીય છે ને તેને માટે ખાસ મારી પસદગી દર્શાવી આપવી ઘટે છે લી૦

પી જે૦ ભટ્ટ માસ્તર

આ અભિપ્રાયો ઉપરાત હજી ફોટો મોકલવાનુ કામ શરૂ હોવ બીજા અભિપ્રાયો મળ્યે જાય છે છતા સ્થળ સકોચને લેઇ આટલા અભિપ્રાયો પુરતા લેખીએ છીએ એકદર રીતે આ ફોટાનીજ કિમત લવાજમ કરતા વિશેષ હોવાથી તેમજ ફોટના ચારે ભાગ શ્રી જગદબા પ્રત્યેના ભક્તિ ભાવને પોષનારા હોવાથી અમારી આ કાર્યમા નિસ્વાર્થ વૃત્તિ પ્રદર્શિત કરવા સાથે ગ્રાહકોને સપૂર્ણ સતોષ આપવા અમો શક્તિવાન થયા છીએ અને તેથી શ્રી જગદબા પ્રત્યે શ્રદ્ધા ધરાવતા સજ્જનોને શ્રી અંબિકા વિજયના ગ્રાહક થવાનો અમો નિષ્કપટે આગ્રહ કરીએ છીએ

સાધવલાલ કુબેરજી ગવરા શાક્ત ધર્માચાર્ય
મુ૦ (કાઠીવાવાડ)

વાણી વિલાસ

ઇમામ ગીઆલી નામના એક મુસલમાન સાધુ વિષે એમ કહેવાય છે કે તે ભણતો હતો ત્યારે એક રાત્રે થોડી રાત સુધી વાચીને પોતાની અભ્યાસની ઓરડીમા ઉંઘી ગયો

, સ્વપ્નમાં તેને જ્ઞાનદેવતા (ખ્વાજા ખિજર)ના દર્શન થયા અને તેણે તેના ાન અને નામ પુક મારીને જગતનું સર્વ જ્ઞાન આપવાનું કબુલ કર્યું પરંતુ આત્મજ્ઞાન ધરાવનાર ઇમામ ગીઝાલી એ તેનો અસ્વિકાર કરીને ફક્ત પોતાને મોડી રાતસુધી વાંચવાને ચાલે તેટલું તેલ માગ્યું કે પાસેના માગ કરતા લાંબો માર્ગ જ તેને ગમ્યો કારણ કે સુપાઇને શુપચુપ પાછલે બારણેથી સ્વર્ગમાં દાખલ થવાની તેની ઇચ્છા નહોતી

નાણાની મર્યાદાઓ —

એમ કહેવાય છે કે દ્રવ્ય વડે આપણે હરકોઇ ચીજ ખરીદ કરી શકીએ છીએ જવાબ હા અને ના બને છે

આપણે	ખોરાક ખરીદી શકીએ પણ	ખાવાની રૂચી ખરીદી શકતા નથી
	દવા	આરોગ્યતા
„	જ્ઞાન	બુદ્ધિ
	મોજમજાહ	આનંદ „
	સોબતીઓ	મિત્રો
	મુલાયમ બીછાના „	શાંત નિદ્રા
	નોકરો	વફાદારી
	ભપકો	સુખીજીવન
	ચુપકીદી „	શાંતિ

જ્ઞાતાઓ —

જે કોઇ જ્ઞાતા છે અને પોતે જ્ઞાતા હોવાનું જાણે છે તે ડાહ્યા છે—તેને અનુસરો

જે કોઇ જ્ઞાતા છે પણ પોતે જ્ઞાતા હોવાનું જે જાણતો નથી તે નિંદ્રાગ્રસ્ત છે— તેને જાગ્રત કરો

જે કોઇ અજ્ઞાન છે અને પોતે અજ્ઞાત છે એમ જે જાણતો નથી તે મૂર્ખ છે— તેનો ત્યાગ કરો

જે કોઇ અજ્ઞાન છે અને પોતે અજ્ઞાત છે એમ જાણે છે તે એક બાળક છે—તેને શિક્ષણ આપો

આવશ્યક નિયમો —

૧ તમારા ઘરને સુવ્યવસ્થિત રાખો વ્યવસ્થા એ એક લોહચુંબક છે આરોગ્યના સુખ અને લક્ષ્મીને તે આકર્ષણ કરે છે દરેક વસ્તુને માટે સ્થાન અને દરેક વસ્તુ તેના સ્થાને

૨ તમારા સાહીત્ય—રાચરચીલા અને તેમ થોડા પણ સુંદર અને યોગ્ય રાખો ઉપરા ઉપરી ખરીદવાથી સાવધ રહો કોઇવસ્તુ નવી પ્રાપ્ત કરો કે જુનીનો ત્યાગ કરવો—ખને સાચેજ તમે રાખીશકતા નથી

૩ જીવન પ્રવાસમા આગળ વધતા જાઓ તેમ તેમ સુધરતા જાઓ કદીપણ ઉતાવળીયાપણુ ન કરતા તેમજ લાસરીયાપણું પણ ન કરશે તમારા હાથોને જે કરવાનુ મળી આવે તે સંપૂર્ણ કરવા દો તમારા મનમા એક સમયે એકજ બાબત ધારણ કરો જ્યારે તે પાર થાય ત્યારે તેને બહાર કાઢો

૪ તમારા શબ્દને તમારી જાતમાટેના કાયદા તરીકે સ્થાપન કરો તમારા વચનોને અનુસરો

૫ તમારા શ્રુકકાયને નીયમીત કરો સાત કલાક એક કલાક આરામ ભોગવો કામ કરવામા અને રમવામા ન મગ્ન થાઓ અને વીશ્રાંતિ માટે યોજો

૬ તમારા શરીર—રથને ચાલતો રાખો પણ લગામ કદી છોડી ન દેતા

૭ વ્હેલા ઉઠો પહેલા કલાક ઉપર આખા દીવસનો આધાર છે

૮ યાદ રાખો કે—સ્થીર હૃદય, તીવ્ર મગજ અને તાજુ શરીર એ આરોગ્યતા છે તમારી ચીંતાઓને તમારી સાથે બીછાને ન લઇ જતા મગજ અને શરીર બન્નેને સાથે નીદ્રા લેવા દો

આરોગ્યતાની કહેવતો —

શરદી સહેજમા થઇ આવે છે પણ તેને દુર કરવી વીષમ છે

સારૂ આરોગ્ય અમૂલ્ય છે છતા પણ તે મુલ્ય શિવાય મેળવી શકાય છે

વ્યાધીની સામે સર્વોત્કૃષ્ટ બચાવ સાદુ જીવન છે તમારો ખોરાક બરાબર ચાવો કારણ કે તમારી હોજરીને દાંત નથી મુરઘી પોતાનો ખોરાક ચાવ્યા શીવાય ગળી જાય છે પણ તે સાથે તે દળવાના પથરા પણ ગળી જાય છે

ચોખ્ખી હવા લોહીને શુદ્ધ કરે છે અને શુદ્ધ લોહી તમને વ્યાધી સામે ટક્કર લ્યો તેવા બનાવે છે

એક ઔંસ જેટલો અટકાવ એક શેર જેટલી દુરસ્તીની બરાબર છે

શાહનશાહ વીલીયમના મુદ્રા લેખો —

જર્મન શહેનશાહના ટેબલ ઉપર નીચે પ્રમાણેના મુદ્રા લેખો ટાંગેલા છે

દુખના વખતે દ્દઢ રહો

અપ્રાપ્ય વસ્તુની ઇચ્છા કરવી નીરર્થક છે

ગામ થએલ સમયમા સંતોષ માનો દરેક વસ્તુમા સત્ય હોય તે જુઓ

દુખનો હજારો કલાકોમા તમારી જાતને એકાદ સુખની કલાક વડે દીલાસો આપો

નિરતરના વીજયમાં પરીણામ પામે છે એ વાત જાણવી એ અતિશય ઉત્સાહ આપનાર છે

પાપી મનુષ્ય અને મ ધુ પુરૂશમા જે તફાવત છે તે એજ કે — તમાના એક આતુર પણે પ્રયાસ કર્યો છે તે સબધે ચિતન કર્યું છે અને પરીણામમા ખરાબ પ્રાપ્ત કરી છે ત્યારે બીજાએ આતુરપણે પ્રયાસ કર્યો છે તે સબધે ચિતન કર્યુ છે અને પરીણામે ભલાઇ પ્રાપ્ત કરી છે ઇચ્છા એકજપ્રકારની છે મન પણ એજ રિતિએ કામ કરે છે દરેક દ્રષ્ટાતમા શરીર પણ એજ પ્રકારનુ છે પણ દરેક પોતાના ઇચ્છા મન અને શરીરનો જુદા જુદા ઉદ્દેશથી ઉપયોગ કર્યો છે

તેથી જો નિરતર અસત્યની પછવાડે દોરવાવાની અને સત્યનો અસ્વિકાર કરવાથી એક મનુષ્ય પાપી બને છે તો તેવીજ રીતે એ પણ ચોકસ છે કે પવીત્રતાની ઇચ્છાને નિરતર વળગી રહેવાથી અને દુર્ગુણોને દ્રઢપણે ત્યાગ કરવાથી એક મનુષ્ય પવિત્ર થવો જોઇએ

કોઇ મનુષ્ય પાપી બને તો તેમા તેનો પોતાનોજ દોષ છે એ શુ આપણે નથી જાણતા ! તેણે તેમ કરવુ પસદ કર્યુ છે જો તેની તે બાબતમા પસદગી ન હોતતો તેનામા,પાપની વીધામાનતાજ ન હોત કારણ કે મનુષ્યો ફક્ત પોતાની મેજે ચાલનાર યત્રોજ છે

નીતીપરાયણતાના જીજ્ઞાસુએ યાદ રાખવુ કે પોતાના અનીતીમાનપણાને માટે તે પોતે એકલોજ ઠપકાને પાત્ર છે કારણકે તે પોતે જે અસત્ય હોય તેનો ત્યાગ કરી જે સત્ય હોય તેજ ગ્રહણ કરવા શક્તિવાન છે સદ્ગુણોનો સપુર્ણપણે સ્વિકારીને પોતાના સઘળા વિચારો અને કાર્યો વડે પોતે તે સદ્ગુણોનેજ અનુસરશે એવો દ્રઢ નિશ્ચય તે પોતે રાખી શકે છે

નીતિપરાયણતા એ પ્રાપ્ય વસ્તુ હોઇને તેના રસાસ્વાદને માટે જેઓ તૃષ્ણાતુર છે તેઓજ અભિનદવા યોગ્ય છે

શરૂઆત કરનારે પોતાના મનના સઘળા સશયો છોડી દેવા જોઇએ અને પોતાના શ્રમોની પછવાડે ? કીર્તિવત લ્હાવો નિશ્ચિતપણે પ્રાપ્ત થનાર છે તેના તરફ દ્રષ્ટિ રાખીને પ્રબળ ઉત્સાહ ધારણ કરી વફાદારીથી કાયરહત્ત થવુ જોઇએ ?

મન ઉપર અકુશ

જીજ્ઞાસુ જ્યારે પરમાત્મ તત્વની શોધમા ઉદ્યુક્ત થાય છે ત્યારે તેણે આચારમા મુકવાની મુશ્કેલ બાબતોમાની એક તેના પોતાના મનને અકુશમાં રાખવુ એ છે આ કાર્ય કેવુ સખ્ત અને મુશ્કેલ છે તે તો ફક્ત જેણે આ દિશામા પ્રયત્ન કર્યો છે તેઓજ જાણી શકે છે જ્યારે આપણે વિચારોને અકુશમા રાખવા વિશે વિચાર કરવો શરૂ કરીએ છીએ ત્યારેજ આપણુ મન સવદા કેવી નિરકુશ સ્થિતિમા રહેલું છે મગજના કોઇ દ્વારા કે વિચાર તરગ રૂપી તુરગ ઉપર સ્વાર થવામાટે કેવુ હોશીલું છે અને દરેક પ્રકારની સૂચનાઓને અવલબવા કેવુ તત્પર હોય છે એ આપણા જાણવામા આવે છે ઉદ્દેશ વિનાના ભટકતા વિચારોમા

આપણે કેટલો બધો અમૂલ્ય સમય નિરર્થક બરબાદ કર્યો છે તેનું અવલોકન કરવાનું કાર્ય કેટલું બધું ચોંકાવનારૂં અને શરમ ઉપજાવનારૂં છે! તેજ સમયનો આપણે કોઈ કાર્ય પરત્વે સદુપયોગ કર્યો હોત તો ત્હેનાથી આપણે દૃઢ અને ઉચ્ચ ચારિત્ર્યશાળી બની શક્યા હોત અથવા તો જહેના નિદિધ્યાસથી આપણું જીવન સંસ્કારી બને આપણું હૃદય વિશુદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે આપણી નૈતિક વૃદ્ધિ પામે અને દૈવીજ્ઞાનના ભંડારરૂપ આપણે બનીએ તેના વિચારોના ચિંતનમાં આપણે તેજ સમયનો સદ્વ્યય કરી શક્યા હોત

મને એમ જણાય છે કે મનુષ્ય જે દિવસ આ સત્યથી પરિચીત થાય છે તેજ દિવસ ત્હેની જીંદગીનો મહાન દિવસ છે

પ્રથમ તો મન અંકુશમાં રહેવાનો અસ્વીકાર કરે છે પોતાની સ્વતંત્રતા જાળવી રાખવા ઇચ્છતો અણપળોટાયલો વછેરો જેમ લગામ ચડાવા નથી દેતો તેવી સ્થિતિ મનની પણ આ સમયે હોય છે પણ આપણે જો વિચારને અંકુશમાં રાખવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવા ઇચ્છતા હોઈએ તો આપણે ઘણીજ ધીરજ રાખવાની આવશ્યકતા છે અને ભટકતા વિચારોને ફરીથી અને ફરીથી અને ફરીથી— એમ વારંવાર પાછા ઠેકાણે લાવવા જોઈએ વારેઘડીએ આપણે નિરાશ અને નાહિંમત થઈ જતા જણાઈશું અને કંટાળો આવતા પ્રયાસ છોડી દેવા લલચાઈશું છતાં પણ તે કાર્ય ઉપરથી હાથ ઉઠાવી લઈશું તો તે ખરેખર ભયંકર આપત્તિરૂપ થઈ પડશે

મન ઉપર કસાવવાની પહેલી બાબતોમાંની એક ધીરજની આવશ્યકતા છે ઉતાવળ કર્યાથી કોઈપણ વ્યાયામમાં કાંઈ પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી તેથી ત્વરા કરી નિષ્ફળતા અનુભવવી તેના કરતા ધીમા પ્રયાસથી વિજય પ્રાપ્ત કરવો એ વધારે સારૂં છે આ કાર્યમાં આપણું મન ટેવાયલું ન હોવાથી રખેને તે કંટાળી જાય અને તેથી કરીને હાથ ધરેલા આ સુંદર કાર્યને માટે નાલાયક થઈ બેસે! માટે આરંભમાં, વધારે પડતો શ્રમ મનને ન આપવો અથવા તો વિચારોને ઠેકાણે લાવવામાં— લક્ષ્ય ચિંતન ઉપર સ્થાપન કરવામાં વધારે પડતો વખત ન ગુજારવો ઉપર આપણે આ કાર્યને સુંદર કહ્યું તેમ તે ખરેખર સુંદરજ છે કારણ કે મનના વેગોને મનુષ્ય જ્યાંસુધી તાબે કરી શકતો નથી ત્યાંસુધી તે ખરેખરો મનુષ્ય નથી

શરૂઆત કરવાની સારી રીત એ છે કે તેને માટે ખાસ વખત— બને તો સ્હવારમાં વહેલાનો વખત—મુકરર કરવો પ્રારંભમાં તે દશ મીનીટ સુધીનો પછી વીશ મીનીટ સુધીનો હોવો જોઈએ એકાદ બે અઠવાડીયા પછી ક્રમે ક્રમે આ વખત વધારી અરધી કલાક સુધી વધારવો અને આ પ્રમાણે ધીમે ધીમે લક્ષ્ય ચિંતનના કાર્યમાં મનને પરિચીત કરવું

એક શબ્દ લેવો અને તેનું મનન કરવું એ ઘણું શ્રેયસ્કર છે દાખલા તરીકે દયા શબ્દ લ્યો દયામાંના સૌંદર્યનો વિચાર કરો તેની શક્તિ કેટલી હિતકર અને સુખાભાસવાળી છે? તે બીજાઓ પ્રત્યે કેવી રીતે વર્તનમાં મુકી શકાય? તેનો ઉપયોગ ક્યારે થઈ શકે? તેનું પ્રથક્કરણ કરો દરેક વેધસ્થાનેથી તેના સૌંદર્યનું નિરીક્ષણ કરો કદાચ તમને જણાશે કે તમારૂં મન

નિરંતરના વીજયમાં પરીણામ પામે છે એ વાત જાણવી એ અતિશય ઉત્સાહ આપનાર છે

પાપી મનુષ્ય અને મહા પુરૂષમા જે તફાવત છે તે એજ કે — તેમાના એક આતુર પણે પ્રયાસ કર્યો છે તે સબંધે ચિંતન કર્યું છે અને પરીણામમા બુરાઇ નાશ કરી છે ત્યારે બીજાએ આતુરપણે પ્રયાસ કર્યો છે તે સબંધે ચિંતન કર્યું છે અને પરીણામે ભલાઇ નાશ કરી છે ઇચ્છા એકજ પ્રકારની છે મન પણ એકજ રિતિએ કાર્ય કરે છે દરેક દ્રષ્ટાંતમા શરીર પણ એકજ પ્રકારનું છે પણ દરેકે પોતાના ઇચ્છા મન અને શરીરનો જુદા જુદા ઉદ્દેશથી ઉપયોગ કર્યો છે

તેથી જો નિરંતર અસત્યની પછવાડે દોરવાયાની અને સત્યનો અસ્વિકાર કરવાથી એક મનુષ્ય પાપી બને છે તો તેવીજ રીતે એ પણ ચોકસ છે કે પવીત્રતાની ઇચ્છાને નિરંતર વળગી રહેવાથી અને દુર્ગુણોને દ્રઢપણે ત્યાગ કરવાથી એક મનુષ્ય પવિત્ર થવો જોઇએ

કોઇ મનુષ્ય પાપી બને તો તેમા તેનો પોતાનોજ દોષ છે એ શું આપણે નથી જાણતા ! તેણે તેમ કરવું પસંદ કર્યું છે જો તેની તે બાબતમા પસંદગી ન હોતતો તેનામા, પાપની વીધમાનતાજ ન હોત કારણ કે મનુષ્યો ફક્ત પોતાની મેળે ચાલનાર યંત્રોજ છે

નીતીપરાયણતાના ઉત્રાસુએ યાદ રાખવુ કે પોતાના અનીતીમાનપણાને માટે તે પોતે એકલોજ ઠપકાને પાત્ર છે કારણકે તે પોતે જે અસત્ય હોય તેનો ત્યાગ કરી જે સત્ય હોય તેજ ગ્રહણ કરવા શક્તિવાન છે સદ્ગુણોનો સંપૂર્ણપણે સ્વિકારીને પોતાના સઘળા વિચારો અને કાર્યો વડે પોતે તે સદ્ગુણોનેજ અનુસરશે એવો દ્રઢ નિશ્ચય તે પોતે રાખી શકે છે

નીતિપરાયણતા એ પ્રાપ્ય વસ્તુ હોઇને તેના રસાસ્વાદને માટે જેઓ તૃષ્ણાતુર છે તેઓજ અભિનંદવા યોગ્ય છે

શરૂઆત કરનારે પોતાના મનના સઘળા સંશયો છોડી દેવા જોઇએ અને પોતાના શ્રમોની પછવાડે જે કીર્તિવંત લ્હાવો નિશ્ચિતપણે પ્રાપ્ત થનાર છે તેના તરફ દ્રષ્ટિ રાખીને પ્રબળ ઉત્સાહ ધારણ કરી વફાદારીથી કાર્યતત્પર થવુ જોઇએ.

મન ઉપર અંકુશ

જીજ્ઞાસુ જ્યારે પરમાત્મ તત્વની શોધમા ઉધુક્ત થાય છે ત્યારે તેણે આચારમા મુકવાની મુશ્કેલ બાબતોમાની એક તેના પોતાના મનને અંકુશમાં રાખવુ એ છે આ કાર્ય કેવુ સખ્ત અને મુશ્કેલ છે તે તો ફક્ત જેણે આ દિશામા પ્રયત્ન કર્યો છે તેઓજ જાણી શકે છે જ્યારે આપણે વિચારોને અંકુશમા રાખવા વિશે વિચાર કરવો શરૂ કરીએ છીએ ત્યારેજ આપણું મન સઘળા કેવી નિરંકુશ સ્થિતિમા રહેલું છે મગજના કોઇ ખૂણા કે વિચાર તરંગ રૂપી તુરંગ ઉપર સ્વાર થવામાટે કેવુ હોંશીલું છે અને દરેક પ્રકારની સૂચનાઓને અવલબવા કેવુ તત્પર હોય છે એ આપણા જાણવામા આવે છે ઉદ્દેશ વિનાના ભટકતા વિચારોમ

* દુનિયાને ખરા ગુણદોષ બતાવી સન્માર્ગે દોરવી પણ તે ખરી ફરજ બજાવનારા લાખોમા કોઈકજ ભાગ્યે મળી આવે છે

એ સાભળી ભૂષણે ઉત્તરમા કહ્યું કે 'જહાંપનાહ! ઈશ્વરકૃત્ય વિષે વિચાર કરતા આપણે મનુષ્યદેહનુ અવલોકન કરીએ છીએ તો તેમણે પણ સારી અને શોભાયમાન વસ્તુ બહાર પ્રગટ બતાવી છે, અને નઠારી દુર્ગંધી વસ્તુઓ અદરના ભાગમા ગુપ્ત રાખીછે તો સદરહુ કુદરતી નિયમને અનુસરી અમે કવીયો પણ મહાન્ પુરુષોના દુર્ગુણોને છુપાવી તેમના દ્રષ્ટાંતિક સદ્ગુણો દુનિયાની નજરપર લાવી તેને સન્માર્ગે ચડવાનુ સાધન ખડુ કરીએ તેમા કાઈ ખોટુ નથી એટલુજ નહિ પણ આમેરના મહારાજા જયસિહ જેવા સત્યવાર્તા સાભળનારા શ્રોતા મળે તો ખરેખર સત્ય પ્રગટ કરવાને કવિરાજ બિહારીના જેવા સત્ય કહેનારા ઉપદેશકની કઈ અમારા હિંદુ કવિયોમા ખોટ નથી માટે આ બાબતનો દોષ આપ કવિયોને શિર મૂકો છો તેના કરતા વધારે દોષને પાત્ર તો તેમા શ્રોતા વર્ગ છે એમ મારુ માનવુ છે સબબ આપના મનમા એમ આવતું હોય કે આપના ખરા ગુણદોષ સાભળતા આપને ગુસ્સો ઉપજે નહિ તો હુ તે સભળાવવા હજૂરમા હાજર છુ બાદશાહે ભૂષણની ઘણી આનાકાનીને અંતે પણ પોતાના ખરા ગુણદોષના કવિતા સાભળવા તિવ્ર લાગણી જણાવાથી કવિરાજે પ્રસિદ્ધ સભાસદોની સાક્ષીએ પોતાને માટે અભયદાન લઈને પછી નીચે પ્રમાણે કવિતો સભળાવ્યા

कवित

किवलेकी ठोर वाप, वादशाह शाहजाह,
ताको केद कियो मानो, मक्के आग लाई हे,
वडो भाई दारा वाको, पकडके केद कियो,
म्हेर हु न आनी याको, माको जायो भाई हे,
वधु तो मुरादवक्ष, वाध चूक करवेको,
वीच ले कुरान, खुदाकी कसम खाई हे,
भूषन भनत योही सुनहु नौरगजेव!
एतेही अजाव कीय, पादशाही पाई हे १

तसवी ले हाथमे, सु प्रात करे वदगीपें,
मनमें कपट सो,जपे हे जाप जपके,
आगरेमे आय दारा, चोकमे चुनाय दीनो,

गरुडको दावा जैसें नागके समूह पर,
दावा नाग[1] यूथ पर, सिंह-शिरताजको,
दावा पुरहूतको[2] पहारनके पूरपर,
दावा सब पछिनके, गनपर बाजको,
भूपन अखंड नवखंड मही मंडलमें,
तमपर दावा रवि किरन समाजको,
पूरव पछाह देश उत्तरतें दच्छिन लौं,
जहां पातशाही तहां दावा शिवराजको ६

આ કવિત બોલી કવિએ સિંહાસનપર બેઠેલા મહારાજા તરફ નિહાળીને જોયું કે જે પુરુષ ગઢકાસે મળેલ તેજ શિવાજી મહારાજ પોતે છે તેથી તેના મનમાં અનેક તરંગો આવવા લાગ્યા તે સ્વપ્ન વિચિત્રતા મહારાજાના સમજવામાં આવી જતાં તરતજ તેમણે કવિને દ્રવ્યાદિના પુષ્કળ પારીતોષિક વડે પ્રસન્નતાપૂર્વક સન્માન કર્યું તેમજ પોતાના રાજ્યકવિનું પદ અર્પ્યું ત્યાં રહીને કવિરાજે મહારાજાની બેહદ તારીફમાં ઘણી ઉત્તમ કાવ્ય રચી આખા હિંદમાં પ્રસરાવ્યા આડી અનેક યુદ્ધ પ્રસંગે મહારાજા તથા તેમના સૈન્યને વિર રસથી ઉત્તેજિત કરવા તેમણે સારૂં જોર કરવા માંડ્યું અને કવિરાજ ભૂષણના આવ્યા પછી શિવાજીએ વિશેષ વિશેષ બહાદુરીનાં કાર્યો કરવા માંડ્યા હોય એમ જણાય છે

શિવાજી મહારાજ પાસે ઘણી મુદત રહ્યા પછી પોતે કરેલા કાવ્યથી શિવાજી મહારાજની કીર્તિ દુનીઆના કેટલે સુધી પ્રસરી છે તેની જાતે ખાત્રી કરવા કવિરાજ ભૂષણ હિંદમાં ફરવા નીકળ્યા પ્રથમ પોતાના જૂના આશ્રયદાતા પન્નાનરેશ છત્રશાલસીંહ મહારાજના દરબારમાં આવ્યા ત્યારે છત્રશાલસિંહને વિચાર થયો કે કવિને શિવાજી છત્રપતિએ દ્રવ્ય તો અપાર આપ્યું છે ત્યારે હવે કયા ઉપાયથી હું તેમને વધારે સંતુષ્ટ કરી શકું? આવા ખ્યાલથી કવિરાજને વિદાય કરતી વખતે મહારાજા છત્રશાલસિંહે અચાનક તેમની પાલખીનો વાંસ પોતાના કાંધપર લઇ લીધો!!

છત્રશાલસિંહજીની આ અપૂર્વ નમ્રતા જોઇને કવિરાજને અતિ લાગણી થઈ ને તેજ વખત તેઓ નીચે પ્રમાણે તેમની પ્રશંસાના કાવ્યવચનો બોલ્યા —

(दोहा)

ए देखो छत्ता पता, ए देखो छत्रसाल।

૧ હાથી ૨ ઈંદ્ર

ए दिल्हीको ढाल ए–दिल्ही ढाहन वाल ७
इक हाडा बूंदी धनी, मरद गहे वा बाल,
सालत नौरंगजेबकों, ए दोनो छत्रसाल ८

पुन: कवित्त

राजत अखंड तेज, छाजत सुयश बडो,
गाजत गयद दिग्गजनि हिय सालको,
जाहिके प्रतापसों मलीन आफताव[1] होत,–
ताप तजि, दुर्जन करत बहु ख्यालको,
साजो सजि गज तुरी,[2] कौतल कतारें[3] दीन्हे,
भूषन भनत एसो दीन प्रतिपालको ?
ओर राजा राव मन एकहु न ल्याऊं अब
शाहुकों[4] सराहों की सराहो छत्रसालको ९

વળી મહારાજાએ પોતાના ભુજદંડમાં પકડેલી બરછીને જોઈને કહ્યું કે —

कवित्त

भुज[5] भुजगेशके वे सगिनी भुजगिनी[6] सी
खोदी खोदी खाती देह दारुन दलनके,
बखतर प्राखरनि बीच धसी जात मीन–
पैरी[7] पार जात परवाह ज्यों जलनके,
रैया राव चंपतिके छत्रसाल महाराज !
भूषन सकत को बखानी तों बलनके !

---

૧ સૂર્ય ૨ રાજાની સવારી માટે શણગારેલા ઘોડા ૩ હારો—લાઇનો ૪ શિવાજી, તેમના પિતાનું નામ શાહાજી એ પરથી શિવાજીને કોઈ સાહુ પણ કહે છે ૫ હાથરૂપી શેષ નાગ ૬ નાગણી ૭ તરીને ૮ પક્ષીની પાંખ

તાને ઓળખાવવાનું પડતું મુકતું નહીં તે પોતાને મહાન રાજા કરતા પણ અધીક સમજતો હતો એકવાર તેણે તે વખતના રાજા ફીલીપ ઉપર પણ એક પત્ર મોકલ્યો તેમાં તેણે લખ્યું હતું કે— ફીલીપ પ્રતી—મેનીક્રટીસ જ્યુપીટરની સલામ સાથે ફીલીપે પણ પ્રત્યુત્તરમા ડાહપણથી લખ્યુ કે— મેનીક્રેટીસ પ્રતી—ફીલીપ તરફથી તંદુરસ્તી અને આરોગ્ય સહિત સાથે આ લેખનો ભાવાર્થ વાચનાર સેહેલથી સમજશે કે ફીલીપે ટુંકામા મેનીક્રેટીસને બેવકૂફ બનાવી જણાવ્યુ હતુ કે તેની અક્કલ ઠેકાણે નથી આ મશ્કરો રાજા એટલુંજ કરીને બેસી રહ્યો નહીં, પણ તેણે મેનીક્રેટીસને સધ્ધ્યાબધ પ્રસીદ્ધ મનુષ્યો વચ્ચે બનાવીને તેની ફજેતી કરવાનો નિશ્ચય કર્યો તેણે આ માની વૈદ્યરાજને એક મોટી ઉજાણીમા નોતર્યો બીજા સદ્‌ગૃહસ્થોની મેજપર તરેહવાર સ્વાદિષ્ટ પકવાન પીરસ્યા પણ આ વૈદ્યરાજની મેજપર સુખડ અને લોબાનાદી ધુપ કર્યો કેમકે જ્યુપીટર દેવતાને લોકો કાંઇ જમાડતા નહોતા પણ માત્ર ધુપ કરતા હતા બીજા પરોણાઓએ પકવાનોપર હાથ ચલાવવા માંડ્યો ત્યારે આ દંભી વૈદ્યરાજે ધાર્યું કે મને જ્યુપિટર તરીકે માન આપીને હવે મારી મેજપર પણ પકવાન પીરસશે પણ એ વીપે તેનો કાંઇએ ધડો પણ કર્યો નહીં તે બાપડો બીજા જમનારાઓના મુખ તરફ ટગરટગર જોવા લાગ્યો અને ઝંખવાણો પડી ગયો પરોણાઓ જમતા જમતા એક બીજા સામું જોઇ સ્મિત હાસ્ય કરવા લાગ્યા એ રીતે આ વૈદ્યરાજને તેઓએ પૂરેપુરા બનાવ્યા એ દિવસ પછી તેમણે પોતે પોતાને જ્યુપિટર તરીકે લખવા બોલવાનું છોડી દીધુ અને બીજાઓ તેને જ્યુપિટર કહે ત્યારે તે શરમાવા લાગ્યા.

चितोडनो घेरो

ગતાંકથી ચાલુ

“ મ્હારી પુત્રી આપણી ભેવટની હતેકની પળ આવી પહોચી છે દુશ્મનોના હાથમાં આપણે જીવતા પકડાવાનું નહિ ”

“ આ ચોકપર સર્વેજણને માટે આગળથી તૈયાર સળગાવી રાખેલ બળતી મશાલ તેણે લીધી. પુત્રીમા હેની માતા જેવું શૌર્ય નહોતુ—જોહર તરફ આગળ વધતા તેણીએ ચીસ પાડી પણ તેણીની નિશ્ચયાત્મક માતાએ પોતાના અવશેષ બળને એકઠું કરી તેનો હાથ મજબુત પકડ્યો અને તેને ઉપર ખેંચી ગઇ મ્હારી પુત્રી! મૃત્યુ સિવાય હવે બીજો ઉપાય નથી તે શાંત પણે બોલી તે જોહર ઉપર ચ્હડી, કપતી બાળાને હૃદય સરસી ચાંપી બળતી મશાલ નમાડી દીધી અને થોડી પળમા માતા અને પુત્રી બંને મૃત્યુની બાથમા વિદાય થયા. આખરના સૈનાની એ દરવાજે ભાગી અંદર પેઠા તો શિકાર છટકી ગયેલો જણાયો જોહરના લાકડાને ઉપર તેલ વિગેરે જ્વાળાગ્રાહી પદાર્થો છાંટી જલદી સળગી જાય તેવા બનાવવામા આવ્યા હતાં તેના ભડભડ થતા બળતા તરફ તેઓ આશ્ચર્યવત્ જોઇ રહ્યા વહેમ અને નિરાશાનું ભયંકર દ્રશ્ય જોવું પણ ભયંકર હતુ

ચિતોડનો દુર્ગ બીજી વખત મુસલમાનોથી જીતાઇ ગયો જે હિંદુઓએ આત્મ સમર્પણને

અસામાન્ય રસ્તો ગ્રહણ નહોતો કર્યો તેમજ રણયજ્ઞમા કેસરીયા કરી પ્રાણદાનની છેલ્લી આહુતિ આપવામા જેઓ સામેલ નહોતા થયા તેઓ દેવમદિરોના દ્વારોને શત્રુના અટકાવ માટે કામચલાઉ કોટ તરિકે ગણી તેમા એકઠા થયા અને વિધર્મી વિજેતાઓને શરણ ન થતા પોતાના શરણરૂપ પવિત્ર સ્થાનોમા મૃત્યુને ભેટવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો અકબર પોતે હવે શહેરમા દાખલ થયો અને દેવમદિરોનો કબજો લેવાનો તેણે પોતાના સેનાનીઓને હુકમ આપ્યો મદિરોમા ભરાયેલા હીંદુઓએ જરા પણ સામે થવાનો પ્રયત્ન ન કર્યો પણ યજ્ઞના અવાક્ પ્રાણીઓની પેઠે દુશ્મનોની તલવારોને આધીન થયા હજારો ધર્માધ હીંદુઓ આ પ્રમાણે સ્વધર્મ ખાતર પચભૂતના દેહને નશ્વર ગણી બચાવનો કિંચિત્ પણ યત્ન કર્યા વિના બેદરકારી ભરેલા સ્મિત સહ મ્હોંએ ભાલાને શરણ થયા તેમ છતા દરેક દેશનો ધર્મ તેમા રહેલી જે ધર્માધતાને લેઈ કલકયુક્ત ગણાયલો છે તેવી ધર્માધતાનુ ઝનુન બાદશાહે આચારમાં ન મુકયુ તેમજ બહુમાન અને ધર્મશ્રેષ્ઠાને પ્રાપ્ત થયેલ છતા પ્રાચીનતાના માનનિય સ્મરણસ્થભોનો નાશ ન કર્યો તે કારીગરીનો શોખીન અને રસજ્ઞ હતો છતા હિંદુઓમા જે ક્રિયાઓ અને સસ્કાર વિધિ વિગેરેનો રિવાજ હતો તેને તે ભ્રષ્ટ ક્રિયાઓ ગણીને અત કરણપૂર્વક ધિક્કારતો હતો અને તેથી તેણે આ મૂર્તિપૂજકોની કદાવર પ્રતિમાઓનો નાશ કર્યો છતા દેવાલયોમાના ઘણાક આર્યકારીગરી અને ચાતુર્યના ઉમદા કીર્તિસ્થભો રૂપ હોઇને તેણે તે દેવાલયોને ઉભા રહેવા દીધા

જ્યારે કિલ્લો અકબરના પુરેપુરા કબજામા આવ્યો ત્યારે લગભગ દરેક ઘરમા થયેલ મનુષ્યજીવન બલિદાનની યજ્ઞવેદીઓને તે આશ્ચર્યવત્ જોઇ રહ્યા જોહરમા પ્રથક્ પ્રથક્ વયની સ્ત્રીઓએ મૃત્યુનો ખુશીથી સ્વિકાર કરતા દુશ્મનો પ્રત્યેનો પોતાનો ધિક્કાર પ્રદર્શીત કર્યો હતો સ્ત્રી પુરૂષો અને જાતિઓના ટોળેટોળાએ પોતાના જીવનો—કેટલાકે તલવાર અને કેટલાકે અગ્નિજ્વાળાને સ્વાધિન કર્યા હતા લોહીની નીકો વહી રહી હતી જેમાથી એક સર્વશક્તિમાન દ્રષ્ટિ મનુષ્યના આ જુલમ મુર્ખાઇ અને અપરાધો તરફ જોઇ રહી હતી તે શાત અને સુદર જણાતુ વ્યોમપટ મૃત્યુની ગગનભેદી બાષ્પથી વ્યાપ્ત થઇ ગયુ હતુ

કિલ્લામા ભરવાડીની એટલી બધી યોજનાઓ અમલમાં મુકાઇ હતી કે વિજેતાઓને થોડુજ દ્રવ્ય હસ્તગત થયુ જેઓએ સ્વેચ્છાપૂર્વક પોતાના જીવન મરણ શરણ કર્યા હતા તેઓએ પોતાની દરેક માલ મીલકતનો અગાઉથીજ નાશ કરવાની સભાળ લીધી હતી દેવમદીરોના દ્રવ્યકોષોને પણ ઠેકાણે પાડવામા આવ્યા હતા અને તેથી વિજેતાઓ જ્યારે કિલ્લામા પ્રવેશ્યા ત્યારે તે તદન વેરાન અને શીકારના પશુઓ તેમજ હિસક પ્રાણીઓને રહેવા યોગ્ય સ્થાન જેવો બિયાબાન બની ગયો હતો

કિલ્લાના રક્ષણીય સૈન્યનો જે વિભાગ છેલ્લે કેસરીયા કરીને પોતાના દેશ અને ધર્મની ખાતર પ્રાણ સમર્પણ કરવાના નિશ્ચયપૂર્વક દરવાજા બ્હાર લડાઇના મેદાનમા ઉતરી પડયો હતો તે ધારાતિર્થમા પોતાનો દેહવિલય થતા ઉચ્ચલોકના—સ્વર્ગસુખોનો ઉપભોગ પરીણામે મળશે એ ધારણાથી સ્વકર્તવ્ય પરાયણ રહ્યો હતો તેઓ પોતાના અવસાનકાળની ધાર્મીક ક્રિયાઓ તરીકે જળથી નાહી પવિત્ર થયા, દેવપૂજન કર્યુ, ગરીબોને દાન આપ્યા, -પોતાની

પાઘડીમાં તુલસીની માંજરી ખોસી અને ગળામાં શાલીગ્રામને બાંધી લીધા ત્યારબાદ બખ્તરમાં સર્વ જણાએ કેસરીયા ઝભ્ભા પહેરી લીધા, છેલ્લી વખતને માટે પરસ્પર ભેટયા અને પછી રણયજ્ઞની આહુતીરૂપે હથીયારોની ભયંકર કાપાકાપીમાં ધસી ગયા

અકબર જેમ જેમ ચમકતા આ શબ અને નિર્જન મહોલ્લાઓમાં આગળ વધતો ગયો તેમ તેમ તેના હૃદય પર ઘણી અસર થતી ગઇ સડાની દુર્ગંધ ફેલાવતા લાશો, મડદાંના અને વિકૃત મુખાઓ કંટાળો ઉપજાવે તેવી સ્થિતિમાં તે સમુહ પડયા હતા જેઓ સ્વદેશને માટે મરણ શરણ થયા હતા તેઓના શબો જમીનમાં દાટી નાખવામાં આવ્યા હતા. જો તેઓ પોતાની કબરોમાંથી જમીન આરપાર મરકીના જંતુઓથી વાતાવરણને વ્યાપ્ત કરતા હતા મૃત્યુ પામેલા અને મૃત્યુ પામતા સમુહોમાં આઓ અને બાળકો હજુ પોતાની છેવટની સ્થિતિમાં હતા અને તેમના દુખમાં વધારો કરતી અમલ તીવ્ર તૃષા છીપાવવાને માટે તેઓ એક જળનો પ્યાલો દયા ઉત્પન્ન કરે તેવી રીતે માગતા હતા

સઘળા શબો એકઠા કરી એક વીશાળ ચિતામાં બાળી મુકવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો તેમજ આ વેરાન શહેરની બગડેલી હવા શુદ્ધ કરવામાટે કેટલાક દિવસ સુધી અગ્નિ સળગતો રાખવામાં આવ્યો

આવા ભયંકર સંજોગો હોવા છતાંએ મોગલ બાદશાહ ચિતોડનો સત્તાધીશ થયો વાસ્તવમાં મનુષ્ય તૃષ્ણાને લેઇ ઘણીવાર આવા ભયંકર રસ્તો પરિણામ પામેછે તેનું અવલોકન ઘણું ખેદજનક હોય છે! એમ જણાય છે કે લડાઇની ઘાતકી પાયમાલીઓ તરફે આપણે નાશના કાયદામાંથી પરવાના તરિકે દ્રષ્ટિ કરીયે છીએ અને તેથી જ તેઓ આપણી દયા ઉત્પન્ન કરવામાં નિષ્ફળ થાય છે પણ જો આપણે લક્ષ્ય આપીયે કે તલવારથી અથવા તો તેવીજ આરતો કે જેમાં લડાઇનીદાસીયો મહામારી અને દુર્ભિક્ષ મુખ્ય છે તેનાથી મનુષ્ય પ્રાણીઓ કેટલીક વાર કરુ—અગાધ સંખ્યામાં મરણ શરણ થયા છે ત્યારે તેના ઘાતકી સરવાળાથી આપણે ચમકી શું પ્રાણીઓ એક બીજાનો ક્રમ એકને હાથે નાશ કરછે અને તેપણ તેઓ વિકાસક્રમમાં આગળ વધેલા ન હોઇ પોતાના જીવન કે જેને તેઓ ઇશ્વર તરફની મહાન બક્ષીસ ગણે છે તે જીવનનું રક્ષણ કરવાની અનિવાર્ય પ્રેરણા બુદ્ધિને અનુસરીનેજ પણ ઇશ્વર નિર્મિત પ્રાણીઓમાંનો શ્રેષ્ટ બુદ્ધિમાન સમુદાય ફક્ત લાભની તુચ્છ ગણત્રીઓ સિદ્ધ કરવાને, નીચ વિકારોને સંતુષ્ટ કરવા અથવા તો નિરંકુશ તૃષ્ણાના ઉમંગો અમલમાં લાવવા માટેજ એક બીજાને વધારે જથ્થામાં અને વિશાળ સંખ્યામાં નાશ કરે છે

ચિતોડના બચેલા રહેવાશીઓનો દુખો ઓછા કરવા પોતાથી બને તેટલું કર્યા પછી કિલ્લાની મરામત કરવા અકબરે હુકમ આપ્યો અસફખાં અરબીને ત્યાંનો સુબો નિમ્યો તેના હાથ તળે પુષ્કળ રક્ષણીય સૈન્ય મુક્યું અને બાકીના સૈન્ય સાથે પોતાની રાજધાની તરફ પાછો ફર્યો

આ અંકથીજ બીજુ રસીક નૉવેલ શરૂ કર્યું હોત પણ આપણા એક સહધર્મી દેશીભક્ત બંધુ તરફથી એક રસીક નૉવેલ શ્રીની સેવા તરિકે શ્રી અંબિકા વિજયમાં આપવાની ઇચ્છા પ્રદર્શીત થયેલી હોઇ તે સંપુર્ણ લખાયલું તૈયાર હોવાથી મંગાવી લેઇ આવતા ચ ૧—વૈશાખ અંકમાં તે શરૂ કરવામાં આવશે

અધીપતી

WANTED

An experienced under graduate on Rs 80 p m with Sanskrit Apply sharp with testimonials to —

The Proprietor S D English School
Chuda (Kathiawar)

ઉનાળાની મોસમને માટે ખાસ વાપરવા લાયક

સન્મતના પાઉડરો

લીંબુ ! નારંગી !! ગુલાબ !!!

પચીસ પેકેટના બંડલના રૂ ૦—૫—૦

૧૦૦ પેકેટ ના બંડલના રૂ ૧— —૦

એક રતલી ટીનના રૂ ૦—૮—૦

તાપમા ફરવાથી ઉકળેલા મગજને ખુશબોદાર લહેજતથી શાંતિ પમાડતા બેચેની મસ્તક પીડા છાતીનોદાહ, અપચો વિગેરેને દુર કરે છે બનાવવાની વિગત દરેક પેકેટ ઉપર તેમજ ડબા ઉપર છાપેલી છે

સોલએજન્ટ — કે વી કપાશી એન્ડ સન્સ
ચુડા (કાઠીયાવાડ)

શ્રી જગદંબાના ફોટાઓ !!!

ફોટાનુ નામ	સાઇઝ	કિંમત	ફોટાનુ નામ	સાઇઝ	કિંમત
જગદોદ્ધાર	કેબીનેટ	રૂ ॥	ગબ્બરવાસિની	કેબીનેટ	રૂ ૦॥
શાંતસ્વરૂપ	'	રૂ ॥	રથવાહિની	'	રૂ ॥
કેદાર પુનર્જીવન		રૂ ૦॥	ગમચક્રજીનો અબામખ		રૂ ૦॥
ચંડમુંડ મર્દિની	"	રૂ ૦॥	મહિષમર્દિની	"	રૂ ॥
સરસ્વતિ	'	રૂ ॥	શંકર (દીગબર)		રૂ ॥
શંકર (કૈલાસ)		રૂ ૦॥	કોટેશ્વરમાના મહાત્મા કાર્ડસાઇઝ		રૂ ।
શ્રી અંબાજીના ગોખ ની	ફુલસ્કાપ સાઇઝ	રૂ ૨	શ્રી અંબાજીના ગોખ ની	કેબીનેટ	રૂ ૧

ખાસ વહેંચવા માટે સસ્તી કીમતે !!!

શ્રી અંબાજી અને બહુચરાજીના યાત્રા વર્ણન —

રૂ ૧) ની ૭૨ નકલ રૂ ૦॥ ની ૩૫ નકલ

આ કરતા ઓછી સંખ્યામા આપવામા આવતી નથી

દેવી ભક્તોમા બહોળા પ્રચારને માટેજ ખાસ !

શ્રી નवरात्रिनी कथा—(કાચુ પુઠું) રૂ ૧) ની ૧ નકલ

" (પુઠું જાડુ પાકીવાળુ) રૂ ૧) ની ૫ નકલ

ઉપરના માલની ફક્ત થોડી થોડી નકલોજ એ ભાવથી વેચવા કાઢેલી છે માટે ખલાસ થયાપછી મળી શકશે નહિ વહેલા તે પહેલા

शक्ति धर्मोद्धारक समाज. चूडा. (काठियावाड)

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલયમાં તૈયાર થતા ઉપયોગી

ફતેહમંદ ઔષધો

૧ આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ—અખુટ તાકાત આપનારી તથા પૌષ્ટિક દવા કીમત ગોળી ૩૨ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ ૧

૨ વાજીકરણ તેલ—ગએલા પુરુષત્વને પાછું લાવી આપનાર બહારના ઉપચારરૂપ ઉત્તમ ઉપાય કીમત તોલા ।। ની બાટલી ૧ ના રૂા ૫

૩ બાળમિત્ર—બાળકોના દરદો જેવા કે તાવ ઝાડા ઉધરસ અજીર્ણ વગેરેને મટાડી તેઓના શરીરને મજબુત તથા પુષ્ટ બનાવનારી ચમત્કારિક ગોળીઓ કિંમત ગોળી ૩ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ ૧

૪ શુદ્ધ મોતીનો સુરમો—આંખોની શક્તિને ટકાવી રાખે છે તથા આંખના રોગ વગેરેને દુર કરે છે કીમત કાળો સુરમો તોલા ૧ નો રૂા ૧।। તથા ધોળો સુરમો તોલા ૧ નો રૂા ૨

૫ નેત્રાનંદ મદાર—આંખના દરદો જેવા કે ફુલું પડળ ઝાંખ વગેરેને તોડી આંખને ચોખ્ખી કરવામાં કદીપણ પાછો ન પડે તેવો ઈલાજ કિંમત તોલા ।। ની શીશી ૧ નો રૂા ૧

૬ કાસાંતક—ઉધરસ મટાડવા માટે અકસીર ઈલાજ કીમત—ગોળી ૫ ની ડબી ૧નો રૂ ૧

૭ ઉંઘની ગોળીઓ—ચોખ્ખી નીંદ્રા લાવી મગજને શાંતી આપે છે કિંમત ગોળી ૧૬ની ડબી ૧ રૂા ૧

૮ રેચક ગોળીઓ—કબજીયત દુર કરી દસ્ત સાફ લાવે છે કિંમત ગોળી ૩૨ની ડબી ૧ ના આઠ આના

૯ મંડુરવટક—પાંડુ કમળો જરોલ વગેરે મટાડે છે કિંમત—ગોળી ૧ ની ડબી ૧નો રૂા ૧

૧ જ્વરાંતક—દરેક જાતના તાવના જોરને એકદમ કાબુમાં લઈ મટાડે છે કિંમત ગોળી ૪ ની ડબી ૧ નો રૂપિયો ૧

૧૧ ચંદ્રપ્રભા—પ્રમેહ વધરાવળ હરસ વગેરે મટાડે છે કિંમત ગોળી ૧૬ ની ડબી ૧ નો રૂ ૧

આ સિવાય પણ કોલેરાપીલ્સ, કર્ણ તેલ, આયુષ્યવર્દ્ધક તેલ, વાતગજ કેસરી તેલ, અમૃતાખ્ય પાક, મનમદન મલમ, દાદરની સોગઠી, દંતમંજન, કેશરાદિ ગોળીઓ, સીફીલીસ પાઉડર, વિગેરે દવાઓ તથા પુસ્તકોની પુરી કિંમત જાણવા માટે અમારા ઔષધાલયનું પ્રાઇસલિસ્ટ મંગાવવા મહેરબાની કરો

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજી
જામનગર—કાઠિયાવાડ

REGISTERED NO B 382

शाक्त प्रकीर्ण २. — अक २ जो

હિંદુસ્થાનમા બહોળો ફેલાવો પામેલુ, શક્તિધર્મના તેમજ કાવ્ય સાહિત્ય, કળાકૌશલ્ય નીતિ, જ્ઞાન, વીગેરે સબંધી રસમય અને બોધલેખો ચર્ચતુ અને સર્વત્ર સન્માન પામેલુ માસિક પત્ર —

શ્રી અંબિકા વિજય

(દર પુનમે બહાર પડે છે.)

પુસ્તક ૯ મુ માગશર પુર્ણિમા, ૧૯૬૮ અંક ૨ જો

અનુક્રમણિકા —

પથ પાત્રરો સુભાડ	૩૩	કચન મણુ	૪૦
દેવીતત્વ દિનાકર	૩૪	સાહિત્ય	
મેરો મન ધે	૩૬	શ્રી જગ માની આજ્ઞા	૪૨
૧ હીકારી ૨૨ દરસન	૩૬	વાણીવિલાસ	૪૪
૨ મ્લેચ્છમત બજની બદ્ધમાગ	૩૮	વસ્તુ ગણુના મલ્ય	૪૫
૩ સુ રાન સદાયકારિણી	૩૮	એક તરુણની કુટુબ વ યથતા.	૪૭
૪ હગપાગીર અને શક્તિદેવી	૩૯	નિધનતા	૫૫

પ્રગટ કરનાર —
માધવલાલ કુબેરજી રાવળ શાક્તધર્માચાર્ય
મેનેજર, શ્રી શક્તિધર્મમંડળ- સમાજ સુરત (કાઠીયાવાડ)
(સમાજના ૧ થી ૪ વર્ગ વળીના મેમ્બરોને પોસ્ટેજ અને ભેટ સાથે મફત)
વાર્ષિક- લવાજમ અગાઉથી રૂ ૧—૮—૦ ભેટના પોસ્ટેજ સાથે
પાછળથી રૂ ૨—૦— ભેટ વીના છુટક નકલના રૂ ૦—૩—૦

શ્રી બેતાબ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ સુરત

નિયમો અને સૂચના—

માસિકનું વર્ષ કાર્તિક પુર્ણીમાએ શરૂ થાય છે અને દર પુર્ણીમાએ દરેક અંક નિયમિત નીકળશે

આ વર્ષમાં દરેક ગ્રાહકને ચાર ભેટો આપવાની છે તે હવે તૈયાર થતી જાય છે. ચોથા વર્ષમાં ભેટો મોકલવાનું કામ બંધ થશે માટે જે જે ગ્રાહકોને ગયા અંક સાથે કાર્ડો બીડવામાં આવ્યા છે તેમણે કાર્ડો અને કેટલાક નવા ગ્રાહકોને ફક્ત હેન્ડબીલ બીડવામાં આવ્યા છે તેમણે હેન્ડબીલ નીચેનું કુપન ભરીને તુરત મોકલી આપવું એટલે તેમના તરફ માસિક ચાલુ રાખતા યથાવકાશ ભેટો મો. ઑ. રવાના

ગયા અંક સાથે દરેક ગ્રાહકને ઓછામાં ઓછું એકએક હેન્ડબીલ તો મોકલવામાં આવ્યું છે તેનો તેમણે સદુપયોગ એટલે કે પોતાના સ્નેહિ વર્ગમાં વહેંચાવી અને તેમાં એક પણ ગ્રાહક વધારી આપવા કૃપા કરવી

કેટલાક પ્રતિષ્ઠિત ગ્રાહકો કે જેઓ કેટલાક ગ્રાહકો વધારવા ઇચ્છે તો વધારી શકે તેમ છે તેમને આ અંક બીજા પછી તુરતજ ભેટો વી. પી. કરવામાં આવશે તેની સાથે પ્રથમ અંકની કેટલીક નકલો તથા હેન્ડબીલો મોકલવામાં આવશે તો તેમણે કૃપાકરી પોતાના સ્નેહિ સબંધીઓમાં તેમજ જે ગૃહસ્થો ગ્રાહક થાય તેમ હોય તેઓમાં તે અંકો તથા હેન્ડબીલો વહેંચી આપવા અને પોતાને મળેલ ભેટો તેમને દેખાડતા ગ્રાહક થવા ભલામણ કરવી

કેટલાક ગૃહસ્થો તરફથી ભેટો વી. પી. કરવાના ઓર્ડર મળી ગયા છે બાકીમાં હોય તેઓ તુરત મોકલવા કૃપા કરવી

ફરીયાદોનો જવાબ

કેટલાક ગૃહસ્થો તરફથી જુદીજુદી જાતની ફરીયાદો આવે છે તેમને જુદા જુદા જવાબ આપવાનું નહીં બની શકવાથી આહીં એકદરે જવાબ આપવામાં આવે છે કે ગયા વર્ષમાં જેમણે વી. પી. ના પૈસા ભર્યા છે તે ગયા અશાડ માસિકનું વર્ષ પુરૂં થઇ ગયું ત્યાં સુધીના હિસાબે જ હતા શ્રાવણ ભાદરવો અને આસો એ ત્રણમાસ માસિક બંધ રહ્યું છે તેથી તે અંકો નહીં પહોંચ્યા વાની ફરીયાદ નકામી છે આ વર્ષ કાર્તિકથી શરૂ થયું છે તે આસો સુધી ૧૨ અંકો ચાલશે અને ત્યાં સુધીનું એક વર્ષનું લવાજમ વસુલ કરવા ભેટો વી. પી. દ્વારા અમને અનુકુળ પડતા વખતે મોકલવામાં આવશે

શ્રી ક્ષત્રિયધર્મોદ્ધારક સમાજ

વર્ગ ૧ લા	પેટ્રન	એકી વખતે રૂા. ૫૦ સમાજના ફંડમાં આપનાર ગૃહસ્થ
વર્ગ ૨ જો	લાઇફ મેમ્બર	એકી વખતે રૂા. ૧૦ સમાજના ફંડમાં આપનાર ગૃહસ્થ
વર્ગ ૩ જો	વાર્ષિક મેમ્બર A	દરવર્ષે રૂા. ૫) સમાજના ફંડમાં આપનાર ગૃહસ્થ
વર્ગ ૪ થો	વાર્ષિક મેમ્બર B	દરવર્ષે રૂા. ૧॥ સમાજના ફંડમાં આપનાર ગૃહસ્થ
વર્ગ ૫ મો	સબસ્ક્રાઇબર A	દરમાસે વખતે સમાજના ફંડમાં રૂા. ૧) ના દરે આપનાર ગૃહસ્થ
વર્ગ ૬ ઠો	સબસ્ક્રાઇબર B	રૂા. —૮— ફંડમાં આપનાર ગૃહસ્થ

ઉપરના ચાર વર્ગના મેમ્બરોને આ માસિક તેની ભેટસાથે ફ્રી મળે છે. વર્ગ ૧ થી ૩ સુધીના મેમ્બરોને આ માસિક ઉપરાંત સમાજ તરફથી જે જે પુસ્તકો ગ્રંથો વિગેરે પ્રગટ થશે તે પણ ફક્ત પોસ્ટેજ લઇ અપાય. વર્ગ ૫ તથા ૬ ને અપાતી ઇનામી ટીકીટો ઉપરાંત એક ટીકીટ ફ્રી આપવામાં આવે છે. વર્ગ ૪ થાને માસિક ઉપરાંત વર્ગ ૬ ઠા માંની એક ટીકીટ ફ્રી મોકલવામાં આવશે

વર્ગ ૫ માને માટે રૂા. ૧) ની ઇનામી ટીકીટો અને વર્ગ ૬ ઠા માટે રૂા. ૦। ની ઇનામી ટીકીટો અમુક સંખ્યામાં કાઢવામાં આવશે અને તેની ઓફર હવે પછી તુરતજ આપવામાં આવશે

मायानग विकार रुप ललना विंदुर्ध चद्रात्मिके
हुफद्कारमयि त्वमेव शरण मत्रात्मिके माद्रश
मूर्तिस्ते जननि त्रिधामघटिता स्थूलाऽतिसूक्ष्मा परा
वेदाना नहि गोचरा कथमपि प्राप्ता नुतामाश्रये

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે)

પુસ્તક ૯ મું. માગશર પુર્ણિમા, ૧૯૫૮ અંક ૨ જો.

પથ પાધરો સુઝાડ શક્તિ સર્વમા વ્યાપક વડી.

(હરીગીત)

માયારૂપી આ દેહપિંજર આત્મ વશ વરતે સદા,
દુખ દિલગીરીની ભરતીઓ લેપે ન આ ઉરને કદા
એવી ભૂમિકા ઉચ્ચ શાંતિમય સદન આવે જડી
પથ પાધરો સુઝાડ શક્તિ સવમા વ્યાપક વડી

નિર્માલ્ય દ્રવ્યની લાલસાના વ્યથ શોખ સવ જે
મળે કરીને નષ્ટ આવેલી યુવાના ગવ જે
વળી હર્ષ શોકોદ્ગાર વ્યાધિ જણાય બાળક કેડી
પથ પાધરો સુઝાડ શક્તિ સવમા વ્યાપક વડી.

જે સત્યકેરી હૃદય પૂવક માન્યતામાંથી મળે
જ્યા સ્થાન લેતા સવ પ્રાણી તરફની ઇર્ષા ટળે
એવી પરમ શાંતિતણા શીખરે જવામાં હરઘડી
પથ પાધરો સુઝાડ શક્તિ સવમા વ્યાપક વડી

દુખ દહમા તાવી કસોટી યોગ્યતાની કાઢજે
અથવા બનાવા યોગ્ય સધાડે સુખેથિ ચઢાવજે
પણ એ બધુ કરવા સહન બળ આપ તું લક્ષે ચડી
પથ પાધરો સુઝાડ શક્તિ સર્વમા વ્યાપક વડી

માધવ.

देवी तत्व दीवाकर.

(ગતાંકથી ચાલુ)

હવે આપણે પ્રચેતાના પુત્ર દક્ષપ્રજાપતિની ચાલતી કથાને પુન શરૂ કરીએ છીએ દક્ષ પ્રજાપતિએ મનથી સૃષ્ટિ કરવાનો આરંભ કર્યો પણ પ્રજાની વૃદ્ધિ થઇ નહિ તેથી વીરણ પ્રજાપતીની પુત્રી વીરિણી અથવા અસિક્નીનું પાણી ગ્રહણ કર્યું અને તેનાથી મૈથુન ધર્મે પ્રજા કરવાનો આરંભ કર્યો પ્રથમ તેમણે પોતાની આ સ્ત્રીથી પાંચ હજાર પુત્રો ઉત્પન્ન કર્યાં આ કુમારો પ્રજા સરજવાને ઉદ્યુક્ત થયા તે જોઇ નારદ જે બ્રહ્માથી ઉત્પન્ન થયા હતા તેમણે કશ્યપની પાસેથી સાંભળ્યું હતું કે દક્ષની પુત્રીઓથી પુરૂષ સૃષ્ટિ થશે તે ઉપરથી તે કુમારોને કહેવા લાગ્યા કે અરે મુર્ખો ! તમને હજુ દિશાઓની ખબર નથી પૃથ્વિના વિસ્તારને જાણતા નથી તો તમે કેવીરીતે સૃષ્ટિ કરશો ? માટે પ્રથમતો તમે ભૂમંડળને જાણો નારદની વાણી સાંભળી તેઓ ભૂમંડળનો વિસ્તાર જાણવા માટે ચાલ્યા ગયા તેઓ ગયા પછી દક્ષે વળી બીજા પુત્રો ઉત્પન્ન કર્યા તેમને પણ નારદજીએ તેમના મોટા ભાઇઓના જેવોજ ઉપદેશ આપ્યો તેથી તેઓપણ સૃષ્ટિ કાર્યમાં ઉદ્યુક્ત ન થતા આકાશ માર્ગે ચાલ્યા ગયા તે હજુ સુધી પાછા આવ્યા નથી સમુદ્રમાં ગયેલી નદી પાછી ન આવે તેમ તે દિવસથી આગળ ગયેલા ભાઇને જે ભાઇ ગોતવા જાય તે પણ પાછો ન આવે દક્ષપ્રજાપતિ પોતાના સઘળા પુત્રોને નષ્ટ થયેલા જોઇ તે કામ નારદજીનું જાણી તેમનાપર ગુસ્સે થયા અને તેમને શાપ આપ્યો કે હે દુષ્ટ બુદ્ધિવાળા ! તેં મારા પુત્રોનો નાશ કર્યો માટે તું પણ નાશ પામીને ગર્ભવાસને પામ તેં મારા પુત્રોને ભ્રષ્ટ કર્યા માટે તું મારોજ પુત્ર થા આ પ્રમાણે શાપ મળવાથી નારદજી વીરિણીના ઉદરથી જન્મ્યા હતા ત્યારપછી ઉત્તમ ધર્મને જાણનારા દક્ષે પુત્રનો શોક છોડી દઇને વીરિણીમાં સાઠ કન્યાઓ ઉત્પન્ન કરી

તે સાઠ કન્યાઓમાંથી દશ કન્યા ધર્મને આપી ચાર કન્યા મરીચીના પુત્ર કશ્યપને આપી સતાવીસ કન્યા ચંદ્રને આપી ચાર કન્યા તાર્ક્ષ્ય નામના કશ્યપને (કોઇ ઠેકાણે અરિષ્ટનેમીને કહેલ છે) બે કન્યા બ્રહ્માના પુત્રને બે કન્યા કૃશાશ્વને અને બે કન્યા અંગિરાને આપી ધર્મને આપેલ દશ કન્યાઓમાં ભાનુ નામની કન્યાને દેવ રૂષભ નામના પુત્ર થયા અને દેવ રૂષભના પુત્ર ઇંદ્રસેન થયા લમ્બા નામની કન્યાને વિદ્યોત અને વિદ્યોતને સ્તનયિત્નુ થયા કકુભ નામની કન્યાને સંકટ સંકટના કીકટ અને કીકટને દુર્ગના અભિમાની પુત્રો ઉત્પન્ન થયા જામિ નામની કન્યાને સ્વર્ગ અને સ્વર્ગના નંદિ પુત્ર થયા વિશ્વ નામની કન્યાને વિશ્વદેવતા નામના પુત્ર થયા અને તેમને કાંઇ સંતાન થયું નહીં તેથી તે દેવતાઓ અપ્રજ કહેવાયા સાધ્ય નામની કન્યાને સાધ્ય નામના દેવગણ અને તે સાધ્યદેવગણને અર્થસિદ્ધિ નામના પુત્રો થયા મરૂત્વતી નામની કન્યાને મરૂત્વાન અને જયંત નામના બે પુત્ર થયા મુહુર્તા નામની કન્યાને મુહુર્તોના અભિમાની દેવતાઓ થયા કે જે સર્વ પ્રાણીઓને પોતાના કાળ સંબંધી ફળને આપ્યા કરેછે સંકલ્પા નામની કન્યાને સંકલ્પ નામનો પુત્ર થયો અને સંકલ્પનો પુત્ર કામ થયો વસુ નામની કન્યાને દ્રોણ પ્રાણ ધ્રુવ અર્ક અગ્નિ દોષ, વિભા અને વાસ્તુ નામના આઠ વસુ પુત્રો થયા તેમાંના દ્રોણ નામના વસુને અભિમતિ સ્ત્રીથી હર્ષ શોક ભય વિગેરે પુત્રો થયા પ્રાણને ઉર્જસ્વતિ સ્ત્રીથી સહ આયુ અને પુરોજવ નામના

પુત્રો થયા અર્કની વાસના નામની સ્ત્રીથી તર્પ વિગેરે પુત્રો થયા. અગ્નિની વસોર્ધારા નામની સ્ત્રીથી દ્રવિણક વિગેરે પુત્રો થયા વળી અગ્નિની સ્ત્રી સ્વાહાએ કૃતિકાનુ રૂપ ધરી પાર્વતીમાં રમણ કરતા સદાશિવનું અમોઘ વિર્ય ગ્રહણ કર્યુ હતુ તેનાથી સ્કંદ (કાર્તિકેય) નામના પુત્ર થયા હતા અને સ્કંદને વિશાખ વિગેરે પુત્રો ઊત્પન્ન થયા હતા દોષને શર્વરી નામની સ્ત્રીથી શિશુમાર નામે પુત્ર ઊત્પન્ન થયો હતો વિભાને ઉષા નામની સ્ત્રીથી વ્યુષ્ટ આતપ અને રોચિ નામે ત્રણ પુત્ર થયા હતા અને પ્રભાસને બ્રહસ્પતિની બ્હેન આંગિરસી નામની સ્ત્રીથી શિલ્પવિદ્યાના આચાર્ય વિશ્વકર્મા નામના પુત્ર ઉત્પન્ન થયા હતા

ચંદ્રમાને કૃતિકાદી ૨૭ સ્ત્રીઓ આપી હતી પણ તેમાંની રોહિણી નામની સ્ત્રી પર ચંદ્રનો અતિશય પ્યાર હતો જેથી બીજી સ્ત્રીઓનુ સન્માન કરતો નહોતો આ ઊપરથી તેના સસરા દક્ષે તેને સમજાવ્યા છતા તેનુ કહેવુ પણ ચંદ્રે ન માન્યુ તેથી દક્ષે તેને શ્રાપ આપી ક્ષય રોગ વાળો કર્યો અને પછી સદાશિવ ઉપર ચંદ્રે તપ કરી અનુગ્રહ મેળવ્યાથી કૃષ્ણ પક્ષમા તેની ઓછી થતી કળા શુકલ પક્ષમા વૃદ્ધિ પામશે એવુ વરદાન મળ્યુ હતું આ પ્રમાણે ક્ષયરોગમાથી ક્ષીણ થતી કળા પુન પ્રાપ્ત થઇ હતા તેને પુત્ર થયો નહોતો

તાર્ક્ષ્ય નામના કશ્યપને આપેલ ચારકન્યા વિનતા કદ્રુ પતંગી અને યામીની એ નામની હતી તેમા વિનતાને ગરૂડ અને અરૂણ નામના બે પુત્રો થયા તેમા ગરૂડ વિષ્ણુનુ વાહન થયો અને અરૂણ સુર્યનો સારથી થયો કદ્રુને અનેક નાગ પુત્રો થયા પતંગીને પતંગ—પાખરા ળા પક્ષીઓની સંતતિ થઇ અને યામિનીને ટીડા વિગેરેની સંતતી થઇ

પ્રભાના પુત્રને સરૂપા અને બીજી સ્ત્રીથી અનેક રૂદ્રગણ રૂદ્રના પાર્ષદ અને ભુતાદિ ગણ ઊત્પન્ન થયા અંગિરાની સ્વધા નામની સ્ત્રીએ પિત્રીશ્વરોને પુત્ર કરી રાખ્યા અને સતી નામની સ્ત્રીએ અથર્વાંગિરસ નામના વેદને પુત્ર કરી રાખ્યો

કૃશાશ્વને અર્ચિ નામની સ્ત્રીથી ધુમ્રકેશ નામનો પુત્ર અને ધિષ્ણા નામની સ્ત્રીથી વેદશિરા, દેવલ અયુન અને મનુ એ પુત્રો ઉત્પન્ન થયા

હવે મરીચિના પુત્ર કશ્યપને આપેલ તેર કન્યા કે જેના વંશથી આખુ જગત પુરાઇ ગયુ છે તેના નામ નીચે મુજબ હતા. ૧ અદિતિ ૨ દિતિ ૩ દનુ ૪ કાષ્ટા ૫ અરિષ્ટા ૬ સુરસા ૭ ઇલા ૮ મુનિ ૯ ક્રોધવશા ૧૦ તામ્રા ૧૧ સુરભિ ૧૨ સરમા ૧૩ તિમિ

તે તેર ભાર્યાઓમા તિમિના જળ જન્તુ પુત્રો થયા સરમાના સંતાનો હિંસક પ્રાણીઓ થયા. સુરભિના ગાય ભેંસ અને બીજા જે બે ખરી વાળા પ્રાણીઓ છે તે થયા તામ્રાને બાજ ગીધ વિગેરે સંતતિ થઇ ક્રોધવશાને સર્પાદિક પેટે ચાલવાવાળા પ્રાણીઓની સંતતિ થઇ મુનિથી અપ્સરાઓના ટોળા ઉત્પન્ન થયા ઇલાની સંતતી સર્વે વૃક્ષો થયા સુરસાના યક્ષ પુત્રો થયા અરિષ્ટાને ગંધર્વ અને કાષ્ટાને બે ખરી વગરના બીજા પ્રાણીઓની સંતતી થઇ આ કશ્યપની સ્ત્રીઓ કાંઇ પશુ પક્ષી રૂપ ન હોતા આવી સંતતી ઉત્પન્ન થયેલ સાંભળી શ્રોતાઓને આશ્ચર્ય લાગશે પણ જેવુ છીપમાં મોતી થાયછે તેવુ જ હાથીના કુંભસ્થળમા ગજમોતી થાયછે મૃગની નાભીમા કસ્તુરી થાયછે ગાયના કાનમા ગોરોચન થાયછે અને વાંસમા વંશલોચન થાયછે એ સર્વ વિધાતાની ગતી અપરંપાર છે તેવીજ રીતે આ સ્ત્રીઓના

ઉદરથી પણ પછી અને જીવ જંતુની સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈ હવે અદિતિ દિતિ અને દનુનો વધ કરીએ છીએ

અપૂર્ણ

ભેટોસબધેનો હકીકત —

૧ હ્રીંકારા સ્વરૂપ દર્શન

हकार स्थूलदेह स्या द्रकार सूक्ष्मदेहक
इकार कारणात्मासौ ह्रीकारोह तूरीयकम्

(दे गी)

હકાર સ્થુલ દેહ રૂપ છે રકાર સૂક્ષ્મ દેહ રૂપ છે અને ઈકાર કારણ દેહ રૂપ છે એ સવ અજ્ઞાને હ્રીંકાર તુરીયરૂપ છે કે જે તુરીય હું છુ

આ વિકટ ભવાટવિમા ગુચવાઈ ભુલા પડી ચોરાશીની ઘટમાળમાંજ ભ્રમણમા ન પડતા સીધે સરલ રસ્તે પોતાને મુળ સ્થાને પાછા પહોચવાના આનંદસ્થાન તરિકે દરેક ધર્મની યોજના થરેલી છે આપણા આર્ય ધર્મમા તે મુળસ્થાનને પરબ્રહ્મ—પરમાત્મા કહેલા છે અને આ સચરાચર અનત બ્રહ્માડો તેની ઈચ્છા શક્તિ વડે ઉત્પન્ન થઈ તેમાના સવમા તેજ પરમાત્મા પ્રતિબિંબિત થઈ પોતાની લીલા ચલાવી રહ્યા છે અને એ રીતે જોતા સવ જીવાત્માઓમાનુ ચૈતન્ય તે પરમાત્મા રૂપી મહાન ચતન્યના અશો છે પણ માયારૂપી દેહાદિક બધનોને લઈ તે પોતાના સત્ય સ્વરૂપને ભૂલી ગયેલ છે અને પોતાને એક પામર જીવ તરિકે માને છે આ માયા તિમિરનો નાશ કરવા માટે જ્ઞાન દિપકની આવશ્યકતા છે પણ કોડીયુ તેલ વાટ અને અગ્નિ વિગેરે સાધનો સિવાય જેમ દીવો પ્રગટી શકાતો નથી તેવીજ રીતે જ્ઞાન દીપક પણ તેને જોઈતા સાધનો સિવાય પ્રગટી અજ્ઞાનાધકારમાથી મુક્ત થઈ શકાતુ નથી માટે તે સાધ્ય કરવામાટે આપણા વડિલ મહર્ષિઓએ શાસ્ત્રો રચેલા છે અને તેમા મુખ્ય કરીને કર્મ ઉપાસના અને જ્ઞાન એવા ત્રણ મજલા વાળી તેના અતર્ગત અનેક પગથી આવાળી નિસેણી (નિસરણી) ની યોજના કરેલી છે જ્ઞાનની પરાકાષ્ટા પરમાત્મા સ્વરૂપ સાથે આત્માનુ અનુસધાન કરવામા સમાયલી છે આ અનુસધાનને યોગ કહેલો છે આ યોગ રાજયોગ (જ્ઞાન યોગ) અને હઠયોગ એમ બે પ્રકારનો છે બનેમા કર્મ અને ઉપાસનાની આવશ્યકતા છે છતા હઠયોગમા પ્રાણનો નિરોધ કરવાની મુખ્ય ક્રિયા સમાયેલી હોઈ સાધકને તે ઘણી કઠણ થઈ પડે તેવી હોવાથી ફક્ત જેઓ સસાર ત્યાગી ગયેલા છે તેઓને જ આદરવા લાયક છે અને રાજયોગમા ભક્તિ વડેજ ચિત્તનો પોતાના ઈષ્ટ સ્વરૂપમાં લય કરી પરાભક્તિદ્વારા જ્ઞાન મેળવી શકાય છે અને તેથી સસારમા રહ્યા છતાં નિષ્કામ કર્મો અને અનતિહત ઉપાસના દ્વારા વિશ્વવ્યાપી પ્રેમનુ અવલબન કરી પરમપદ—મુક્તિ મેળવી શકાય છે ઉપાસનાને માટે અનેક મતમતાંતરો પ્રમાણે અનેક ઈષ્ટ સ્વરૂપને આપણા આર્યો પુજે છે

પણ તે સર્વેનો લય એક પરમાત્મામા થતો હોવાનુ સવ આર્યો માનેછે વળી નિરાકાર સ્વરૂપે પરમાત્માનુ કોઇ પણ સ્વરૂપ ન હોવાથી તેનો નર યા નારી એવી કોઇ વ્યક્તિમા સમાવેશ થઇ શકતો નથી પણ ઉપાસનાને માટે તે પરમાત્માનુ સાકાર સ્વરૂપ કલ્પાયેલુ છે કોઇ કોઇ સસ્પાઓ તેને નર સ્વરૂપે પ્રભુ—ઇશ્વર—પરમાત્મા એ નામે પુજે છે સારે કેટલાક તેને નારી સ્વરૂપે આદ્યશક્તિ તરિકે પુજેછે નર સ્વરૂપે પુજનારાઓમા અનેક ઇષ્ટો રૂપે અનેક ભેદો પડી ગયા છે અને તે તે ઇષ્ટોની શક્તિઓ પણ ઓછી વધતી કલ્પાયલી હોય મત્ય જ્ઞાનના અભાવે તેમના અનુયાયીઓમા પરસ્પર ઇર્ષ્યાભાવે અનેક બખેડા ઉત્પન્ન થઈ પોતાનો ક્રમ ખરો મનાવવા સહુ કોઇનો પ્રયત્ન છે નારી સ્વરૂપે આદ્યશક્તિરૂપે પુજનારાઓમાં એટના બધા મતમતાન્તરો નથી છતા દક્ષિણ અને વામ એવા બે માર્ગ ધર્મની ઓથે ધતિંગ ચલાવનારા પાખંડીઓને લઇ પડી ગયા છે છતાં સસના અનુયાયીઓ પોતાનું હૃદય જે ક્રિયા નિતિ વિરૂદ્ધ હોવાના સાક્ષી પુરે તેને ન અનુસરતા શુદ્ધ સાત્વિક ઉપાસના દ્વારાજ તે આદ્યશક્તિને આરાધે છે અને વ્યવહારિક દ્રષ્ટિએ જોતા શ્રદ્ધા અને ભાવજ સર્વદા ફળ દાયક હોઇ સકામ ભક્તોના કાર્યો તે પરમાત્મા આદ્યશક્તિ સ્વરૂપે — પિતા કરતા જેમ માતામા વાત્સલ્ય સ્નેહ વિશેષ હોયછે તેને અનુસરતી રીતે — પુત્રના દોષો દરગુજર કરી તેમના કાર્યો સફળ કરે છે અને તેથીજ હમેશા બીજા ઇષ્ટને અનુસરના (હોવા છતા ફક્ત એકજ વખતની માતા તરીકેના સ્નેહની વાત્સલ્ય ભિક્ષા — માનતા — બાધા — આખડી — થી — તેમના ધાર્યા કાર્યો ફળીભૂત કરવાની જગદંબા કૃપા કરેછે અને એટલા ઉપરથીજ પરમાત્માની શક્તિ સ્વરૂપે ઉપાસના કરવી એ સકામ દ્રષ્ટિએ સાંસારીક સુખ સંપાદન કરવામા તેમજ જ્ઞાનદ્વારા પરમપદ — મુક્તિ મેળવવા માટે સરલ અને સીધો રસ્તો છે જગદંબાની પ્રેરણાથી અમારો ઉદ્દેશ ' શ્રી અંબિકા વિજય દ્વારા જગદંબાની ઉપાસનાનો સત્ય અને સરલ રસ્તો શ્રી જગદંબાના ભક્તોમા પ્રસરાવવાનો છે અને તેથી શ્રી જગદંબાના દરેક ભક્તો — શ્રી અંબિકા વિજયના ગ્રાહકો આ (હ્રીં) માયાબીજ રૂપ જગદંબાના સાકાર સ્વરૂપનો પોતાની ઉપાસના — પૂજન કાર્યમા લાભ લઇ શકે તેટલા સારૂ આ વર્ષે જે ચાર ભેટો રાખેલી છે તેમા આ ફોટાને મુખ્ય— અગ્રસ્થાન આપ્યું છે આ મંત્રની સર્વોત્કૃષ્ટતા સબંધે શ્રી જગદંબાજ હિમાલય પ્રતિના ઉપદેશમા પોતાના શ્રીમુખેજ કહેછે કે —

सर्वं हृल्लेखया कुर्यात् पूजनं मम सुव्रत ।
हृल्लेखा सर्व मन्त्राणां नायिका परमा स्मृता ॥

હે સુવ્રત ! મારૂં સઘળુ પૂજન માયાબીજ રૂપ મંત્રથી કરવુ કારણ કે એ મંત્ર (હ્રીં) સર્વ મંત્રનો અધિપતિ અને ઉત્તમ છે

हृल्लेखा दर्पणे नित्यं महत्तु प्रतिबिंबिता ।
तस्माध्दृल्लेखयादत्तं सर्वमन्त्रे समर्पितम् ।

આ મંત્રરૂપ દર્પણમાં હું સર્વદા પ્રતિબિંબ છું એટલા માટે તે મંત્રથી જે અર્પણ કરવા

પ્રમાણિકતાથી અને નિઃસ્વાર્થ પણે તમે કાર્ય કરોછો એટલુંજ ફક્ત લક્ષમાં રાખો તેનું ફળ તમને મળ્યા વિના રહેશેજ નહિ

સુચ્ય જીવન ગાળવામાં જે સદ્ગુણોની જરૂર છે તેમાં મનોનિગ્રહ પ્રથમ પદ ધરાવે છે

જીવાત્મા જ્યારે સંસારની વાસનાથી મુક્ત થાયછે ત્યારેજ પોતાના મુખ્ય સ્થાન પ્રતિ પ્રયાણ કરેછે

જે જીવાત્મા ઇશ્વર સાથેની ઐક્યતા અનુભવે છે તેને માનુષી જ્ઞાન મર્યાદા બહારના શાંતિ અને છુટાપણું મળે છે

એકાંત એ ઇશ્વરનું મુલાકાત—ભુવન છે

દેહ અને આત્માના પરસ્પર સંબંધ સબંધે દરેક બાબતમાં આત્માને દેહના સ્વામિ તરિકે ઓળખવો જોઇએ

દરેક શુભ વસ્તુ આપણી રાહ જોઇ રહેલી છે પણ તેના સંપાદક થવા યોગ્ય લાયકાત આપણે બતાવી આપવી જોઇએ

આપણામાંના ઘણાખરાને અવરોધકારક ફક્ત એકજ મુશ્કેલી એ છે કે આપણે ઘણીજ થોડી ઇચ્છાશક્તિ ધરાવીએ છીએ અથવાતો એવાતો ઢચુપચુપણે ઇચ્છાશક્તિનો ઉપયોગ કરીએ છીએ કે અંતઃકરણ પૂર્વકનો વિશ્વાસ જાગ્રત થતો નથી

સંસાર બંધનની ઊંડી ખીણમાંથી મુક્તિને શીખરે પહોંચતાં પુષ્કળ વખત લાગેછે અને તેમાં અપ્રતિહત પ્રયાસ અને ખંતની આવશ્યકતા છે

અજ્ઞાનતાની ખાત્રી એ જ્ઞાનમંદિરનું પગથીયું છે

કોઇ પણ કાર્ય પ્રતિકુળ લાગતું હોયતો તે સારીરીતે પુરૂં કરવું એજ તેમાંથી છુટવાવાનો ખાત્રી પૂર્વક ઉપાય છે કે જેથી કરીને બીજું કોઈ વધારે અનુકુળ પસંદ કાર્ય હાથમાં લઇ શકાય

साहित्य —समस्याओ

पानी में निस दिन रहे, जाके हाड न मास,
काम करै तलवार को, फिर पानी में वास
कुंभारनो दोरो

सीस जटा पोथी गहे, सेत बसन गल माहिं,
जोगी जंगम है नहीं, ब्राह्मण पंडित नाहिं
लसण

स्याम वरन पीतांबर काधे, मुरलीधर नाहि होय,
विन मुरली वहु नाद करतहे, विरला बुझे कोय   भमरो

बावी वाकी जल भरी, ऊपर जारी आग,
जवै वजाइ वासुरी, निकस्यो कारो नाग   होको

सिर पर सोहे गगजल, मुडमाल गल माहि,
वाहन वाको वृषभ हे, शिव कहिये के नाहि   रेट

रग वरग इक पन्नी वना, छोटी चोच अरु काटे घना,
तीस तीस मिल विल मे वसे, जीव नहि अरु उडके डसे   तीर

देखी एक अनोखी नारी, गुन ऊसमे एक सवसे भारी,
पढी नही अरु अचरज आवे, मरना जीना तुरत वतावे   नाडी

फाटयो पेट दरिद्री नाम, उत्तम घर में वाको ठाम,
श्रीको अनुज विष्णुको सारो, पडित होयसो अर्थ विचारो   शख

आदी कटे ते सवको पारे, मध्य कटे तें सवको मारे,
अत कटेतें सवको मीठा, सो खुसरो मै आखो दीठा   काजळ

आधा भक्तन मुख वसे, आधा गुनियन साथ,
वाहि पसारी देत है, पुडी वाध के हाथ   हरताल

श्री जगदंवानी आज्ञा

(ગતાંકથી ચાલુ)

પરમાત્મા અને તેની શક્તિ અભિન્ન તેમજ એકજ તત્વ છે પરમાત્મા કહો તોપણ તેજ તત્વ છે અને શક્તિ કહો તોપણ તેજ તત્વ છે

૧૫ પરમાત્મા અગરતો તેની શક્તિ નિરાકાર છે પણ મહાત્માઓના ભાવના બળથી તે અલક્ષ્ય તત્વે સાકાર સ્વરૂપ ધારણ કર્યું છે

નિરાકાર પક્ષે શક્તિનુ સ્ત્રીરૂપ કે પુરૂષરૂપ હોવાની કલ્પનાનોજ અભાવ હોવા છતા ઉપરોક્ત રીતે ભક્તોના ભાવનાબળથી સાકાર સ્વરૂપ થતા સાથેજ મહાવાક્ય તત્વમસિ પ્રમાણે સર્વ દ્રશ્ય જગત્ તે તુંજ છે એવી વિશ્વવ્યાપી પ્રેમ લક્ષણાનુ પાત્ર—સાૈદર્ય એ પરમાત્માનુ નિવાસ સ્થાન અને આત્માનુ જીવન હોઇ સાૈદર્યની અધિષ્ઠાત્રી—અને વાત્સલ્યાબ્ધિ જનની તરિકેના ગર્ભમાંથીજ શરૂ થતા ઉપકારો તેમજ રસિકતા કોમળતા સહનશીલતા પ્રભૃતિ દિવ્ય ગુણોથી પરિવેષ્ટિત અનવધિ હાર્દિક સ્નેહના ઉપકારોની કર્ત્રી—પ્રકૃતિ એક સ્ત્રી વ્યક્તિજ આત્મસ્વરૂપનું લક્ષ્ય હોવાથી—પોતાના નિર્ગુણસ્વરૂપ તે વ્યક્તિમા તે અસંખ્ય પરાત્પરબ્રહ્મ—પરમાત્માની શક્તિ સ્ત્રી સ્વરૂપે— જગદંબા સ્વરૂપે મુર્તિમાન થયાછે અને ત્યાર પછી પણ ભક્તોની મન કામના સિદ્ધયર્થ અ ા બહુચરા કાલિકા દુર્ગા ભવાની શાકંભરી ચંડીકા ભીમા સાવિત્રી લક્ષ્મી રાધા વિગેરે અનેક અથાગ સ્વરૂપે આવિર્ભાવ પામેલા છે પણ યુગમાંતો નામરૂપ શીવાયનું એક શુદ્ધ તત્વ પરબ્રહ્મ છે તેજ શક્તિ જગદંબા છે

પરમાત્માની શક્તિરૂપ જગદંબાના અનુયાયીઓ માટે પોતાની યાૈગિક શક્તિના સંરક્ષણાર્થે બ્રહ્મચર્ય પાળવાની ખાસ જરૂર છે તેનુ મહત્વ એટલું બધુ છે કે તેને ચાર આશ્રમમા મુખ્ય ગણેલો છે અને તેને પાયા તરિકે માની તે ઉપર રુદ્રીની ઇમારતનો આધાર માન્યો છે શારીરિક શક્તિના અભાવે માનસિક ાળ પ પહેનુજ હોય છે

મ્હારી પ્રસાદી તરિકે મધને જે સ્થાન આપવામા આવ્યુ છે તે મ્હારી ઇચ્છા વિરૂદ્ધ છે સાધારણ નૈતિક દ્રષ્ટિએ વિચારતા તેનાથી કેટલા અનર્થો ઉદ્દભવેછે તે જગજાહેર છે શક્તિ ક્ષીણ કરવામા તે પ્રથમ પદ ધરાવે છે છતા તેના વડે શક્તિ પ્રસન્ન થાય એ વાતનો મનુષ્ય બુદ્ધિ શી રીતે સ્વિકાર કરે છે એ આશ્ચર્ય ! દરેક દુર્ગુણનું તે બીજ છે તેમજ નર્કનુ દ્વાર છે માટે તેનો ત્યાગ કરવો

તમારે માટે અનાજ અને વનસ્પતિનો આહાર મુકરર કર્યા છતા મ્હારે નામે નિરાપરાધી મુંગા પશુઓનુ બલિદાન — ભોગ આપી તેનો આહાર કરોછો એ કૃત્ય માનુષી નહીં પણ રાક્ષસી છે એક માતા તરિકે સૃષ્ટિમાના સર્વ બાળકો મ્હારી દ્રષ્ટિએ સરખા છે અને તેઓનો આત્મા પણ મ્હારોજ પ્રકાશ છે દરેક ધર્મમા અહિંસાને પ્રથમ ધર્મ કહેલો છે એ શિવાય તમો વિશ્વવ્યાપી પ્રેમને સાધી મોક્ષના અધિકારી થઇ શકશો નહિ આખુ વિશ્વ મ્હારો પ્રકાશ છે તેમાની કોઇક વ્યક્તિનો દ્રોહ તે તમારા પોતાના આત્માનો અર્થાત્ મ્હારો દ્રોહ કર્યા બરાબર છે

આ શિવાય પવિત્રતા સદાચાર કર્મતત્વ આશ્રમધર્માદિ વિષયો ઉપાસના શક્તિનુ સાૈદર્ય પ્રેમ જ્ઞાન વિગેરે અનેક વિષયોના સિદ્ધાંતો મહામાયા જગદંબાએ મ્હને કૃપા કરી સમજાવ્યા હતા પણ અત્ર સંક્ષેપમાં જણાવવામાં આવે છે આ સર્વ સિદ્ધાંતો શ્રી અંબિકા વિજયમા પ્રસંગોપાત ક્રમે ક્રમે વિસ્તારપુર્વક ચર્ચવામા આવશે હાલતો શ્રી જગદંબાના દુર્ગાસ્વરૂપના પ્રાગટયની તૈયારી માટે નીચેની વ્યવસ્થા કરવામા આવેછે તેમા સર્વ કોઈ જગદંબાના ભક્તો સંમત થઇ સહાયતામાં ભાગ લેશે એમ આશા છે

અમારા વિચાર પ્રમાણે આગામી દુર્ગાસ્વરૂપના પ્રાગટ્ય વખતે તેની યોગ્યતા લાયક

એક મંદિરની ખાસ જરૂર છે પ્રાગટ્ય પછીની વ્યવસ્થાને માટે ભક્તોની મન કામના સિદ્ધ થતી જશે તેના ઊપકારમાં જગદંબા નિમિત્તે દ્રવ્યનો તુટો રહેશે નહીં અને ત્યાં એવો શુદ્ધ નીતિમય અને બીજા સ્થાનોને અનુકરણિય પ્રબંધ ચાલશે કે શક્તિ તત્વની ઉપાસનાનું કેંદ્ર સ્થાન તે સ્થળ બનશે હાલમાં તો ફક્ત મંદિર માટેની વ્યવસ્થા કરવામાં—દેશના શ્રીમંતો રાજદ્વારી પુરૂષોની કૃપા સંપાદનાર્થે લાખો રૂપીયા લુંટાવી એકાદ ઇલ્કાબ મેળવવાનું પસંદ કરશે પણ ધર્મને નામે એક પાઈ પણ ખર્ચવામાં સંકોચાશે તેથી તેમના તરફના આશ્રયની આશા નકામી છે જે કાંઇ બની શકે તે ફક્ત સાધારણ વર્ગમાંથી—શક્તિ પ્રમાણે થોડું થોડું એકઠું કરી એમ ભંડોળ એકઠું કરવાની આવશ્યકતા છે અને તેમાં પણ શ્રદ્ધાળુ ભક્તો તરફનાજ આશ્રય ઊપર મુખ્ય આધાર છે આવીરીતે એકઠા થયેલા ભંડોળના પરિણામે તે મંદ દ્રવ્ય અને તેનાથી થનારાં કાર્યો સાર્વજનિક ગણાશે અને તેની વ્યવસ્થા જગદંબાના પુર્ણ શ્રદ્ધાળુ ભક્તોના બનેલા એક પંચદ્વારા ચાલશે તેમજ શક્તિધર્મના પ્રચારનોજ મુખ્ય ઊદેશ રહેશે

ઉપરોક્ત માર્ગને પહોચી વળવા સમાજ તરફથી એક ઈનામી ફંડ ખોલવામાં આવેલ છે અને તેની અજમાયશ ગત વર્ષમાં થઇ ગએલી હોઇ તે કાર્ય સરળ થવાની સંપુર્ણ ખાત્રી છે સમાજ તરફથી શ્રી અંબિકા વિજય અને શ્રી જગદંબાના ફોટા તેમજ પુસ્તકો પ્રચારમાં છે તેમાંથી પણ જે કાંઇ બચત રહેશે તે આ કાર્યમાં વપરાશે

ફંડનું નામ —

આગામી દુર્ગાસ્વરૂપના મંદિરનું ઇનામી ધર્માદા ફંડ

સમાજના મેમ્બરોને માટે ગયા સાલ પ્રમાણેજ પ્રથમના ચાર વર્ગ અને તેની ફી જે છે તેજ કાયમ રાખવામાં આવેલ છે અને તે ઊપરાંત રૂા ૧) ભરનાર પાંચમા વર્ગના અને રૂા ॥ ભરનાર છઠ્ઠા વર્ગના મેમ્બર ગણાશે અને તેવા દરેક મેમ્બરને એક ઇનામી ટીકીટ આપવામાં આવશે

વર્ગ ૧ થી ૩ સુધીના મેમ્બરોને રૂા ૧) તથા ॥ વાળી બે ટીકીટો અને વર્ગ ૪ થાના મેમ્બરોને રૂા ॥ વાળી એક ટીકીટ અમારી અનુકુળતા પ્રમાણેના પ્રસંગે ફ્રી આપવામાં આવશે

જનમંડળના વિશ્વાસને માટે જુદા જુદા શહેરોમાંના અમારા પ્રતિષ્ઠિત ગ્રાહકોને આ ફંડના ડાયરેક્ટર અને બીજા હોદ્દાઓ સ્વિકારવાનું આમંત્રણ કરવામાં આવશે અને તેઓ તે હોદ્દાઓ સ્વિકારશેજ એમ આશા છે તેઓનું કાર્ય ફક્ત ફંડ એકઠું થઇ રહેવાથી જગદંબાના પ્રાકટ્ય સ્થળે ઇનામો કાઢવામાં આવશે તેમાં પ્રમાણીકતા સચવાય તેટલે દરજ્જે દેખરેખ રાખવાની છે તેમજ પછીની વ્યવસ્થામાં પણ યોગ્ય સલાહ આપવાની છે તે સ્થળે તેમને બોલાવતા આવતાં જવાનું ખર્ચ સમાજ તરફથી તેમની ઇચ્છા હશેતો આપવામાં આવશે.

ડાયરેક્ટરશીપ અને બીજા જોખમકારક હોદ્દાઓની નિમંત્રણા થઇ રહ્યા બાદ ફંડનું કામ

(૨)

૨ ક્ષર અક્ષર— ક્ષર અક્ષર બે લોક છે વિવિધ રીત વખણાય
શરીર ક્ષર કહેવાય છે અક્ષર જીવ ગણાય

૨ જ્ઞાન વિજ્ઞાન— રચી દશ્ય જાણે બ્રહ્મને તેને કહિએ જ્ઞાન
બ્રહ્મરૂપ પોતે બને એ વિજ્ઞાન નિધાન

૨ વિદ્યા અવિદ્યા— ઇશ્વર સાથ સબંધતા વિદ્યા એક પ્રમાણ
જીવનની અલ્પજ્ઞતા, એજ અવિદ્યા જાણ

૨ દેવાસુરના દિન— ઉત્તર દક્ષિણ અયન બે મકર કર્કથી માન
દેવોના દિન રાત એ અસુર ઉલટા જાણ

૨ શબ્દ— ધ્વન્યાત્મક વર્ણાત્મ એ શબ્દ તણા પરકાર
પ્રથમ શબ્દ વાજા ગણો પછી વાણી વિસ્તાર

(૩)

૩ રામ— સચરાચર વ્યાપી રહ્યા દશરથનંદન રામ
પરશુરામ બળરામ એ ત્રણે તરફ પ્રણામ.

૩ ત્રિદેવ— બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ એ ત્રણ દેવ જગમાંય
ઉત્પત્તિ પાલન સંહરન ત્રિવિધ કર્મસર થાય

૩ ત્રિપુટી— કર્તા ક્રિયા ને કર્મ વળી જ્ઞાતા જ્ઞાન સુજ્ઞેય
ભોગ્ય ભોક્તા ભોગ ને ધ્યાતા ધ્યાન સુધ્યેય

૩ ત્રિગુણ— સત રજ તમ એ ત્રણ ગુણ ભાખે ચતુર સુજાણ
હવે સ્વભાવ વૃત્તિ તણાં કરું હું કાંઇ વખાણ

૩ ત્રિગુણ સ્વભાવ— સકળ વસ્તુનું જ્ઞાન ને બુદ્ધિ નિર્મળ જવ થાય
જ્ઞાન દ્રષ્ટિ ખુલે તદા સત્વ શુદ્ધ પરખાય
લોભ યુક્ત વ્યવહાર એ રજોગુણની રીત
આળસ નિદ્રા વિકળતા તમોગુણ વીપરીત

૩ ત્રિગુણ વૃત્તિ— જાગ્રત વૃત્તિ સાત્વિકી સ્વપ્ન રાજસી માન
વળી સુષુપ્તિ તામસી તુરિયા બ્રહ્મનિધાન

૩ દાન ૧ સાત્વિક— બદલાની આશા વિના દેખિ વિપ્ર વિદ્વાન
દેશકાળ અવસર જાણે, અપાય સાત્વિક દાન

૨ રાજસ— કરેલા ઉપકારનો, બદલો મળે મનાય
અણગમાએ આપે કદી રાજસ દાન ગણાય

૩ તામસ— દેશકાળ જોયા વિના, વિણ આદર સતકાર
કુપાત્રને આપે તદા તામસિ દાન વ્યહવાર

અપૂર્ણ

एक तरुणनी कुटुम्बवत्सलता

(અથવા — હિંદુઓની કતલ)

(ગતાંકથી ચાલુ)

સુરજમલ પોતાના બાપની બાથમા જઇ પડયો અને તેને માગાથી ભેટયો પણ વૃદ્ધ ઓ કુળજી તબુના એક ખુણામા જઇ બેઠો અને ખુબ રોયો

મારા પુત્ર ગોપાળને — હમણા હસનના નામે—મુસલમાની સેનાસમા સજ્જ થયેલો— અફસોસ! આ દિવસ જોવાને હુ શામાટે જીવ્યો!

' પીતાજી! તમે તેને કઠોરતાથી ઠપકો ન આપો ' સુરજમલ બોલ્યો તમે જે કલ્પના કરવા દોરાઓ છો તેટલો બધો દોષિત તે કદાચ ન પણ હોય!'

' દોષિત! તબુની ચોમને અઢીંગણે ઊભો રહી અદબ વાળતા ગોપાળ બોલ્યો હા ભાઈ હુ દોષિત છુ—હુ દોષિત છુ—કારણકે મારા દેશનો હુ દુશ્મન બન્યો છુ મારા ધર્મને મ્હે તિલાંજલી આપી છે! હુ એક જાનીઝરી બન્યો છુ કે જે ટુકડીના ધસારાસામે ટકવુ મુશ્કેલ છે અને જે પોતાના દુશ્મનો પ્રતિ દયાથી વર્તવાનુ જાણતીજ નથી

' ચુપ! ચુપ! દુખી બાપ બોલ્યો " ત્હારા કુકૃત્યોથી મારા કાન અપવિત્ર ન કર તુ હવે મ્હારો પુત્ર નથી!

મ્હારૂ કહેવુ સાભળો, પીતાજી—કારણ હજુ હુ તમને એજ સબધથી સબોધીશ શાંત પણ દૃઢ સ્વરથી ગોપાળ બોલ્યો મ્હારૂ કહેવુ સાભળો અને તમને જણાશે કે મારા સર્વ દુખો મ્હારા ભાઇની ખાતર મ્હે મારી વૃત્તિઓનુ બલિદાન આપ્યુ તેમાથી ઉત્પન્ન થયા છે!'

' મ્હારી ખાતર!' અત્યત લાગણીથી ગોપાળ તરફ જોતા સુરજમલ બોલ્યો

હા ત્હારી ખાતર ગોપાળે જવાબ આપ્યો ' ત્હારી પેઠે હુ પણ તારાને મ્હારા ખરા હૃદયથી અને એવાતો ગાઢા પ્યારથી ચાહતો હતો કે દિવસની અવિચ્છિન્ન કલ્પનાઓ અને રાત્રિના સ્વપ્નો ફક્ત તે પ્યારના સબધમાજ નિર્મિત હતા તેને પતિ થવા તને આપણા પીતાએ પસદ કર્યો અને મ્હારૂ સ્નેહમય મનોરાજ્ય એક પળમા તુટી પડયુ પણ સુરજમલ! હુ જેવીરીતે તને હાલ ચાહુ છુ—જેવીરીતે કોઈપણ ભાઇ પોતાના ભાઇને ક્વચિતજ ચાહતો હશે—તેવીરીતે તને પણ હુ ચાહતો હતો—અને તેથીજ જ્યા મ્હારી ઇર્ષ્યા, હરી

ક્રોધ અને નિરાશા વસંત આવતાં તેણે અનુકૂળતાને તોડી પાડવા દેશાવર સંભવ હતો તે પર ત્યાગી દેશની પ્રથમજ તક મ્હે ઝડપી લીધી શું તું એમ ધારી શકે છે કે પ્રથમ એક અજાણ્યા સરદારની નોકરીમાં જોડાતાં અને વળી રણભૂમિના જોખમો સામે બાથ ભીડતાં જ મ્હે આપણું સુખી અને શાંતિ દાયક ઘર છોડ્યું હશે ? મે માત્ર આનંદની ખાતરજ આ કર્યું હશે એમ તું અટકળે છે ! અને પછી જ્યારે મુસલમાનોના હાથમાં પકડાયો અને સ્વદેશમાં પાછા ફરવાની કે આ જીવનમાં ફરી સુખી થવાની આશા ન રહી ત્યારે મ્હારા નસીબના ફેરફારે જોકે તે ફેરફાર એક નિંદ્ય જાતીફેરી તરીકેનો હતો છતાં તે ફેરફારે ? દરખારેવ મુકી તે સ્વિકારવામાં મે શું અયોગ્ય કર્યું છે ?

મારો ભલો ઉદાર હૃદયી પુત્ર ! તંબુના ખુણામાંથી દોડતા અને પુર્ણ જુસ્સામાં ઉભરાઈ જતા વાત્સલ્ય પ્રેમથી લાંબા વખત થયા ખોવાયેલા પુત્રને ભેટવા માટે દોડતા વૃદ્ધ પીતા બોલ્યો

લાંબો વખત શાંતિ પસરી તે દરમીઆન પીતા અને પુત્રોએ પરસ્પર ભેટતા શોક અને આનંદના મિશ્રિત ઉભરા ઠાલવ્યા છેવટે સુરજમલ પોતાના ભાઈની બાથમાંથી છુટો થતા બોલ્યો ગોપાળ ! આજે રાતે ત્હારા હાથથી અમારે મરવું જોઈએ અથવા ત્હારે ત્હારા ક્રૂર સરદાર આબાસખાનના ગુસ્સાના બળીદાન તરીકે ત્હારી જાતને હોમવી જોઈએ

તમારું પાછલું વાક્ય એજ મારો નિર્ણય છે ગોપાળે દૃઢ સ્વરે કહ્યું પણ હજુ આપણું સર્વના છુટકારાનો સંભવ છે મ્હને અહીં એટલી બધી સ્વતંત્રતા છે કે ખુદ આબાસખાન તરફનો હુકમ લઈ કોઈ આવે તે સિવાય બીજો કોઈપણ મારી રજા સિવાય મારા તંબુમાં પેસી શકતો નથી અમારી છાવણીનો પડાવ અહીં થોડા દિવસ રહેવાનો છે ત્યાંસુધી તમે અહીં રહી શકશો. તે દરમીઆનના વખતમાં તમને મુસલમાનોના હાથમાંથી સહીસલામત નસાડી મુકવાની તક મળશે અને તેથી કરીને સેનાપતીના ફરમાનનો ભંગ કર્યાની શીક્ષામાંથી હું બચી શકીશ

અને તું — અમારી સાથે — સ્વદેશમાં આવીશ ? પીતાએ પુછ્યું

“ ના ! શોકાતુરપણે મસ્તક ધુણાવતા ગોપાળે જવાબ આપ્યો મ્હારા જીવનક્રમમાંથી પાછું ફરવું મુશ્કીલ છે અને તેથી હું સ્વદેશમાં પાછા ફરવાની હિંમત કરી શકતો નથી તમે અને સુરજમલ મ્હારે માટે છેટેથીજ નમ્ર પ્રાર્થના કરજો અને મ્હારો દેહ કોઈ રણભૂમિમાં પડશે ત્યારે તેનાથી છુટો પડેલ અજ્ઞાત આત્મા તમારી શુભ પ્રાર્થનાથી શાંતિ પામશે ”

આ શબ્દો બોલી ગોપાળ એકાએક તંબુ છોડી ચાલ્યો ગયો, અંધારૂં થતા સુધી જ્યાં ત્યાં ભટક્યો અને પછી સવારે જે સ્થળે લડાઈ થઈ હતી ત્યાં ગયો. લોહી લુહાણ મુડદાઓથી મેદાન ભયંકર હતું અને તેમના વિવર્ણ ચ્હેરાઓ ઉપર ચંદ્રનો આછો પ્રકાશ પડતો હતો

ગોપાળે પોતાની તલવાર ખેંચી કતલ થયેલા હિંદુઓના ઢગલામાંના બે શબોના માથા કાપી લીધા તે માથા તેણે પોતાના ઝબ્બામાં સંતાડી દીધા અને પછી છાવણી તરફ પાછો

કર્યો પોતાને તંબુએ આવી તેણે એ ભાલા લીધા તે ઉપર એકેક માથુ ગોઠવ્યુ અને પછી પોતાના તંબુના બારણા પાસે તે ભાલા ઊભા કર્યા

બીજે દીવસ સવારમા વ્હેલો તપાસણી માટે નિમાયેલ અમલદાર જેને જેને કેદીઓ કતલ માટે સોપાયા હતા તેનુ લીસ્ટ લઇને છાવણીમા ફર્યો અને ગોપાળના તંબુ સામે બે માથા ઊભા કરેલા જોઇ તેણે આબાસખાનનો હુકમ બજાવ્યો હતો એવી ખાત્રીથી આગળ ચાલ્યો ગયો

ત્રણ ચાર દિવસ વીતી ગયા તે દરમીઆન સુરજમલ અને તેનો બાપ ગોપાળના તંબુમાં છુપાયલા રહ્યા, પણ છાવણી છોડી નાસી જવાની તક મળી નહીં

ગોપાળ બેચેન થતો ગયો કારણ કે છાવણી ઊપાડી આગળ કુચ કરવાની મુદત પાસે આવતી જતી હતી અને પછી જે અમલદારના તાબામા જાનીજરીની ટુકડી હતી તેનાથી તેમને છુપા રાખવાનુ કામ મુશ્કેલ હતુ પણ તે બે હિંદુઓને સલામતી બક્ષવા નસીબદેવીએ નિશ્ચય કર્યો હોય તેમ આબાસખાન માંદો પડયો અને પહાવના રુતત લંબાણી આબાસખાનની માંદગીએ તુરતજ ગંભીર રૂપ લીધુ અને તેણે હકીમોના ઇલાજોને નિષ્ફળ કર્યા

આબાસખાન મરવાની અણી ઊપર આવી પહોચ્યો અને માંદગી દરમીઆન તેનો સ્વભાવ એવો તો ચીડીઓ અને ક્રુર થઇ ગયો હતો કે છાવણીમાના હકીમો તેનુ દરદ મટાડવામા પોતાનો કાંઇ ઇલાજ ચાલતો નથી એવુ જોઇને તેમજ તેના સ્વભાવના પરીણામથી ભય પામીને ગભરાટમા છાવણી છોડી નાસી ગયા

છાવણીમાના વર્તમાન ગોપાળ પોતાના પીતા અને ભાઇને વખતોવખત જણાવતો રહેતો અને જ્યારે તેણે આ છેલો બનાવ કહી સંભળાવ્યો ત્યારે વૃદ્ધ ગોકુળજીના ચ્હેરાપર આનંદનુ સ્મિત ચમક્યુ

“ ગોપાળ ! ” વૃદ્ધ બોલ્યો ‘ તુ જાણે છે કે વનસ્પતિના ગુણદોષ સબંધે હુ સારી માહેતી ધરાવુ છુ જુદા જુદા દરદોના નિદાન પ્રમાણે બ્હાર ચોપડવામા અને પાવામા તેનો ઉપયોગ થઇ શકે છે ત્હારા સરદારની હજુરમાં મને લઇ જવામા આવે તો તેની જીંદગી હુ બચાવી શકુ અને તેનો ઊપકાર આપણુ સવની સલામતીનુ સાધન થાય ’

આ વિચારથી ગોપાળ ખુશખુશ થઇ ગયો અને આબાસખાન કે જે પોતાના પલંગમા નિષ્ઠુર શારીરિક વેદનાથી આમતેમ તરફડીઆ મારતો હતો તેના તંબુ તરફ ચાલ્યો તેના તંબુમાથી તેની ચીસો ઘણે દુરસુધી સંભળાતી હતી અને તંબુ આસપાસ પહેરેગીરો ભય અને ધાસ્તીથી હેબક થઇ ઊભા હતા તેની માંદગીના છેલા થોડા દિવસ દરમીઆન તેણે એવાતો જુલમી હુકમો કાઢયા હતા કે તેનાથી બીજા દરજ્જાના અમલદારની માનુષી લાગણીને લીધેજ તે અમલમા આવતા અટક્યા હતા તેની પાસે જતા દરેક જણ બ્હીતા હતા અને તેના પોતાના પુત્રો પણ તેની સમક્ષતા છોડી ગયા હતા

સેનાપતિ સાથે ખાનગીમા વાતચીત કરવાની ગોપાળે રજા માગતાં તે તેને મળી, અને બે ગુમાસ્તાઓ તેને ખાનની હજુર લઇ ગયા ગોપાળ તેની રૂબરૂમાં ઘુંટણભરિએ પડયો

અને તે એરેમદ સરદારને નીચે પ્રમાણે અરજ કરી —

વિજયી સરદાર આપના નખુના ઉમીર ઉપર પોતાનુ માથુ મરવાની પણ જેની કાર કાત નથી એવા આપના આ ગુલામની અરજ સાંભળવા મહેરબાની કરો આપની માંગીના શોકકારક સમાચાર મારે કાને આવ્યા છે, અને તેનો ઇલાજ સુચવવા હુ આવ્યો છુ અહીંથી થોડેદૂર એક એકાંત ગુફામાં એક વૃદ્ધ હિંદુ કે જે વનસ્પતિ શાસ્ત્ર સબંધે સંપુર્ણ માહિતી ધરાવે છે તે રહે છે તેની પ્રમાણીકતા અને હુશીયારીને માટે હુ મારા માથાના જોખમે જવાબદાર છું "

તેને આઠી તેડી લાવ ' ખાને કહ્યું અને હુ ખુદાના કસમ લઇને કહું છુ કે જો તે મને સાજો કરશે તો તેને અને તને અશરફીઓથી હુ માલ માલ કરી નાખીશ પણ જો તે દગો રમશે તો હુ મારી કબરમાંથી પણ તેનુ વેર લઇશ '

ગોપાળ નમન કરી બહાર નીકળ્યો અને ચાર કલાક વીતવા દઇ પોતાના પીતા સાથે આદા સરદારને તબુએ પાછો ફર્યો અને તેટલા અરસામા ખાનની અધીરાઇએ તેને મોટો બનાવી મુકયો હતો

આબાસખાન જ્યાં શારીરિક તિવ્ર વેદનાથી પીડાતો આમતેમ તરફડીઆ મારતો હતો તે વિશાળ તબુમા તરુણ જાનીઝરી અને વૃદ્ધ હિંદુ ચુપચુપ દાખલ થયા ત્યારે એક સુંદર બાળા પોતાનો બુરખો ઉઘાડી દદી ઉપર નીચી વળીને ફક્ત પ્રેમજ જે શબ્દો બોલાવી શકે તેવા વ્હાલના શબ્દોથી તેનુ સાંત્વન કરતી હતી તબુમા આવનારાઓના પગલા તેણે સાંભળ્યા નહિ અને ગોપાળ કે જે તેના મોહક સાંદર્યથી સ્તબ્ધ થઇ ગયો તેને આ પ્રમાણે તેની દ્રષ્ટિએ પડેલ અપ્રતિમ સુંદરતા તરફ થોડી પળ તાકી રહેવાની તક મળી

તેના પીતા તરફ નીચી દ્રષ્ટિ રાખતા પોપચા અને લાંબી પાપણોથી અર્ધ ઢંકાયલા કાળા નેત્રો પરવાળા સરખા અધરોષ્ઠના પ્રાંટમાથી મુક્તા પંક્તિ સરખા દેખાતા દાતો પ્રમાણસર ભરાવદાર અવયવો નાજુક સફેદ પગો અને ઘુંટીઓ ઉપર આવી રહેલા મુલવાન ઝાંઝરો અને તેની આસપાસનો નિરોપતાનો પરિવેશ—એ સઘળી મોહકતા આ સુંદર બાળાના શરીર પર તરુણની દ્રષ્ટિ ઠેરવી રાખવાને માટે પુરતી હતી

આ મોહક પ્રાણી—કે જે મૃત્યુ લોકની માનિની કરતા જન્નતની હુરીને વિશેષ મળતી હતી —તેની દ્રષ્ટિ એકાએક ઉંચી ગઇ અને તે દ્રષ્ટિ ગોપાળની દ્રષ્ટિસાથે મળી તેના ચ્હેરા પર શરમની લાલી છવાઇ ગઇ અને તેણે ત્વરાથી બુરખો નીચો કર્યો

ગોપાળ પછી આબાસખાનના પલંગ તરફ આગળ વધ્યો અને જાહેર કર્યુ કે સવારમા પોતે જે વૃદ્ધ હિંદુ સબંધે વાત કરી હતી તેને ઘણા પરિશ્રમ અને મુશ્કેલીના અંતે શોધી કાઢવામા ફતેહ મળી હતી

' તેને આગળ આમળ લાવ " સરદારે બુમ પાડી, અને હું [illegible]! પોતાની પુત્રીને ઉદ્દેશી તેણે ઉમેર્યુ " મારી પાસે રહે તારી હાજરીથી મને શાંતિ મળે છે "

ગોકુળજી બીમારના પલંગ નજીક આવ્યો અને તેનુ શરીર તપાસ્યુ, પછી તેણે આજ્ઞા

વનસ્પતિ અને કેટલીક જાતના ફુલોવાની માગણી કરી કે જે નજીકના જંગલમાંથી મળી આવ્યાં તે આવ્યા પછી ગોકુળજીએ તેનો જુદી જુદી રીતે ઉપયોગ કર્યો.

આ કામમાં તેનો પીતા ગુથાયો હતો ત્યારે ગોપાળ પોતે અત્યાર આગમન જોયેલ સૌંદર્યનો અને તે સૌંદર્યની માલેક કે જે બુરખો નાખીને પણ હજી પોતાની નજીકજ હતી તેના વિચારમાં પડયો હતો. તારા માટે તેનો પ્રેમ સારો અને પવિત્ર હતો તેને મુકાબલે તેના હૃદયમાં અત્યારે જે પ્રેમ જ્યોતી પ્રગટી હતી તે વિદ્યુતગતિ ધરાવનાર અને મગજને ભ્રમીત કરી મુકે તેવી હતી. નવા વિચારોના ચકરાવામાં તેનું મન ચડયું હતું અને અત્યારે તે આ ખાસખાનની માદગી તેમજ જે કામે પોતે ત્યાં આવ્યો હતો તે સઘળું ભુલી ગયો હતો. તે બામા બાળાનો મધુર સ્વર તેના કર્ણપટ સાથે અથડાયો.

" તે ડોસો કોણ છે અને તેની વફાદારી માટે તમે જવાબદાર રહી શકશો ? મારા ખાને કે કોની જીંદગી એક અજાણ્યાના હાથમાં સોંપવાની છે. ' ગુલબદન બોલી.

ગોપાળે આ વિશે તેના મનનું સમાધાન કર્યું.

અને તમારૂં નામ શું છે ? ' પછનાર અચકાઈ તેણે પુછયું.

' મ્હારી ટુકડીમાં મને નિમકહલાલ હસન ના નામથી બોલાવે છે ' માનપુર્વક જવાબ મળ્યો.

અને તે નામનું તમે મારા પીતાની સારવાર માટે આ ધરમ હિંદુને આણી આપી સાર્થક કર્યું છે. ગુલબદને કહ્યું અને પછી પોતાની આંગળીએથી એક સુંદર વીંટી કહાડતા ધીમા સ્વરે તે બોલી ' નિમકહલાલ હસન ! મ્હારા પીતાની ખાતર આ પહેર "

' ના' બાનુ— તે હિંદુ કે જેણે તમે જુઓ છો તેમ તમારા પીતાની તિક્ષ્ણ વેદના લગભગ શાંત કરી છે તે જો તેમનું દરદ મટાડી આપશે તો તો તેમણે મને બક્ષીસ આપવાનું વચન આપ્યું છે. તરૂણે જવાબ આપ્યો. ' પણ તે વીંટી હું તમારી ખાતર પહેરીશ. અને તરૂણે તેણીના નાજુક કર કમળમાંથી વીંટી ગ્રહણ કરતા તેણીનો હાથ સ્નેહપુર્વક દબાવ્યો.

ગોપાળનો પીતા હવે આગળ આવ્યો અને ધીમેથી જણાવ્યું કે ખાસખાન—શાંત નિદ્રામાં પડયો છે તેમાં ખલેલ થવી ન જોઈએ.

વનસ્પતીના રસમાંથી દવા બનાવી ગોકુળજીએ ખાનને પાઈ હતી તેને લીધે આ નિદ્રા આવી હતી અને તે ઘણા દિવસની બેચેનીને અંતે ઘણી આનંદકારક હતી. છતાં તેણે હકીમની પાસેજ રહેવા પોતાનો ઈરાદો જણાવ્યો.

ગુલબદને જણાવ્યું કે તે પોતે પણ પોતાના પીતાને છોડી જશે નહી અને ગોપાળે તેમ છોડી જવું ન પડે તેનું કાંઈ બહાનું રહેવાઈથી શોધી કાઢ્યું.

ગુલબદને હવે પાસેનો એક તંબુ કે જેનો સબંધ તેના પીતાના તંબુ સાથે એક જોડ બારીદ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો ત્યાં થોડી પળને માટે ગઈ અને જ્યારે તે પાછી આવી

ત્યારે તેની પાછળ બે ગુલામો ચાદીના થાળ માથે લઇ આવતા હતા તેઓએ તબુના એક ખુણામા નાસ્તાની તૈયારી કરી અને હવે જેઓની મારફતદ્વારા પોતાનો પીતા મોતથી મુક્ત થવાનો હતો તે મીજબાનોનો સત્કાર કરવા માટે ગુલબદન પોતાનો બુરખો એક બાજુ મુકતાં સંકોચાઇ નહિ

ગુલબદનનુ સૌદર્ય ગોપાળ જેમ જેમ વધુ જોતો ગયો તેમ તેમ તેને માટેનો તેનો પ્રેમ વધતોજ ગયો નાસ્તામાં અફઘાન મુલકનો અનેક પ્રકારનો લીલો અને સુકો મેવો હતો તેથી ગોકુળજી હિંદુ હોઇ તેને ખાવામા બાધ ન હતો ઉપગત તરૂણ અને બાળાને માટે કુરાને શરીફમા સખ્ત મનાઇ છતા ઉંચી જાતના શીરાજી શરાબને સ્થાન આપવામા આવ્યુ અને જ્યારે તેઓ બંનેએ તે પરોપકારી પ્રવાહીના બબ્બે ત્રણત્રણ ગ્લાસ પીધા તેમજ વૃદ્ધ પોતાના બીમારને તપાસવા તેના પલંગની બાજુએ ગયો ત્યારે તેઓ પરસ્પર નેત્ર દ્વારા સ્નેહ વિનિમય કરવા લાગ્યા ગોપાળે પ્રેમામૃતના ઝરામાથી મોટા મોટા ઘુટડા પીધા અને તેઓ પાછા બીજે દિવસ ફરી મળશે એવો પોતાના સુંદર સોબતીનો કોલ લઇનેજ તે છુટો પડયો

ગુલબદન સાથેના આવા મધુર પ્રસંગોનો આસ્વાદ તેના પીતાનાજ તંબુમા ગોપાળે કેટલાક દિવસ લીધો છેવટ તંબુના દ્વાર પાસેના ચોગાનની ખુલ્લી હવાનો ઉપભોગ લેવા ત્યા સુધી જવાની હિંદુ હકીમ તરફથી ખાનને રજા મળી અને ત્યારપછી ખાનની તબીયત ત્વરાથી સુધરવા લાગી અને વીસ દિવસને અંતે હિંદુ ડોક્ટરની સારવારની જરૂર રહી નહિ.

એક દિવસ સવારે જ્યારે ગોકુળજીએ પોતાના દરદીને જાહેર કર્યુ કે હવે પોતા તરફની સારવારની જરૂર નથી ત્યારે ખાને ગોપાળને હુકમ કર્યો કે તેણે તે હિંદુ ડોક્ટરને બક્ષીસ આપવામા આવે ત્યા સુધી પોતાને તંબુએ લઇ જઇ થોડા દિવસ સારી સરભરાથી રાખવો આવીરીતે વિલંબ કરવાંમા મુળથીજ હિંદુઓના પ્રપંચ સંબંધે જેના મનમાં શક હતો તે ખાનનો ઉદ્દેશ એ હતો કે પોતાને ખરેખરી રીતેજ સાજો કર્યો છે કે કોઇ ધીમી ગતીની અસરવાળુ ઝેર દઇ તે છુપાવવા અત્યારે દેખાવ કરવાજ કામ ચલાઉ સાજો કર્યો છે તેની ખાત્રી થઇ શકે

દસ દિવસ વિતી ગયા અને આબાસખાનના શરીરમા તેના પ્રથમનાં જોર અને ઉત્સાહ પાછા આવ્યા તેની ખાત્રી થઇ કે હિંદુ ડાક્ટર પ્રમાણીક અને વફાદાર હતો અને તેણે હવે વિના વિલંબે તેને અને તરૂણ જાનીઝરીને બક્ષીસોથી નવાજવાનો નિશ્ચય કર્યો, નિમકહલાલ હસન સંબંધે કેટલીક તપાસ કરતા પરિણામ સંપૂર્ણ સંતોષ કારક જણાયાથી તેણે ગુલબદનને પોતાની પાસે બોલાવી સુંદર બાળા પોતાના પીતા સમક્ષ જમીન તરફ નીચી દ્રષ્ટિ રાખી અદબસર ઉભી રહી.

બેટા ગુલ! " ખાને કહ્યુ નિમકહલાલ હસન ત્હારા પીતાની નવી જીંદગીનુ નિમિત્ત છે ખુદા સર્વ શક્તિમાન છે અને તેણે પોતાના નાચાર ગુલામને આરામતા આપવામા હસનને સાધનભુત કર્યો હસન એક આશાજનક તરૂણ બહાદુર સીપાહી અને વફાદાર મુસલમાન છે મે તેને આપવા ધારેલી બક્ષીસ એ છે કે મારી પુત્રી ગુલબદન તેની વિવા-

ગા બનશે

આ ખબર કે જેમા તેના હૃદયમા આનંદ સાગર રેલાવાના સમાચાર સમાયલા હતા અને જે સાંભળવાની તેને બીલકુલ આશા ન હતી તે સાંભળતાંજ તેનું હૃદય તે આનંદાબ્ધિના મોજા સાથે ઊછળવા લાગ્યું અને પોતાના પીતાના હુકમ સાથે પોતે સંપૂર્ણ સંમત હોવાનું જાહેર કર્યું પછી તે ત્યાંથી ચાલી ગઇ

ખાને ત્રણ વખત તાળી પાડી અને તુરતજ આગ્રા આપવા તેના ગુલામોનો વડો આવી હાજર થયો

અબદલ્લા ! ” ખાને કહ્યું ‘ અત્યંત મૂલ્યવાન બક્ષીસો ઊપડાવી બાર ગુલામોને ત્હારી સાથે લે અને નિમક હલાલ હસન કે જે જાનીઝરીના ત્રીજા વીભાગમાં બક્ષી છે તેના તમ્બુએ જા ત્યાં ત્હારી નજરે એક હિંદુ પણ પડશે તે દરેકને માનવંતો મુલ્યવાન પોશાક ગળામા સોનાના દાગીના હાથમા સોનાના કડા અને આંગળીઓએ વેઢ વીંટીઓ પહેરાવી મારી હજુરમા વિના વિલંબે લાવ ’

ફરમાન મુજબ તૈયાર કરીને અબદલ્લો હસનના તમ્બુએ ગયો તમ્બુમાં તેણે એવીતો અણચિંતીરીતે પ્રવેશ કર્યો કે તેની નજરેથી સુરજમલને છુપાવવાનો વખત હસનને ન મળ્યો ‘ અહિયાં તો બે હિંદુઓ છે ’ પોતાની આસપાસ નજર કરતા અબદલ્લો બોલ્યો ‘ અને મને ખાની પુનઃ કહેવામા આવ્યુ છે કે તું એક હિંદુ જોઇશ તેથી હું તેમાંના એકેયને આ બક્ષીસોથી ન શણગારતા બંનેને નામદાર ખાનસાહેબ હજુર લઇ ચાલીશ ’

આ શબ્દો સાંભળતા ગોપાળ કંપ્યો પણ કાંઈ જવાબ વાળવાની કે પુસ્તુ જબાનમા બોલાયલા આ શબ્દોનો ભાવાર્થ પોતાના પીતા કે ભાઇને સમજાવવાની તેની હિંમત ન ચાલી તેને સુંદર જરીનો પોશાક પહેરાવવામા આવ્યો તેના ગળામા મુલ્યવાન દાગીના હાથમાં સોનાના કડા અને આંગળીઓએ વેઢ વીંટીઓ નાખવામા આવ્યા પછી ગોકુળજી અને સુરજમલને સાથે આવવાની ઇશારત કરવામાં આવી અને સઘળુ મંડળ ખાનના તમ્બુએ પાછુ ફર્યુ તેઓ જ્યારે ખાનની હજુરમા પહોંચ્યા ત્યારે ખાન પોતાના સર્વ લશ્કરી અમલદારોથી વીંટળાયલો હતો તેને પગે પડતાં અબદલ્લો બોલ્યો, ‘ ખુદાવિંદ ! આપ નામદારે આપના આ તાબેદાર ગુલામને ફરમાવ્યુ હતુ કે નિમકહલાલ હસનના તમ્બુમા એક હિંદુને જોઇશ પણ જુઓ ! ત્યાં બે હિંદુ હતા— તે બેમાના કોણને આપ બક્ષીસોથી નવાજવા ઇચ્છુક હતા તે વાતથી હું અજાણ હોઇ તે બંનેને હું અહિયા લાવ્યો છું ’

‘ હસનના તમ્બુમા બે હિંદુઓ ! ’ ખાનના પલંગ આસપાસ ઊભેલા અમલદારોમાંનો એક બોલ્યો ખુદાના કસમ ખાઇને હું કહું છું કે હમણા છેવટની લડાઇમા પકડાયેલા અને કતલ કરવા માટે બક્ષીને સોંપાયલા તે બે હિંદુ કેદીઓ છે ’

અલ્લાના સોગન લેઇ કહું છું કે આ જો ખરૂં હોય ’ પોતાની આસપાસ વિકાળપણે દ્રષ્ટિ ફેરવતા ખાને ઉશ્કેરાઇને કહ્યું “ આ ધોળી દાઢી વાળો કુતરો એકાંતમા પવિત્ર પણે સાધુવતનમા રહેતો હિંદુ ન હોય અને લગભગ ત્રીસ દિવસ પહેલાં આપણા સામે લડી આ

વેલા બિંદુઓમાંનો એકાદ હોવતા હું તેને અને તેના મદદગારોને મારા તખ્ત સામેજ ફાંસીના લાકડે લટકાવીશ.

'' હસન મોલ ' લડાઇના કેદીઓ જેઓમાં આપનાર અમલદાર બોલ્યો. ત્યારા નાથ ઉપરે મહકેલા અને જેઓને તેજ સાંજના વ્હારે કતલ કરવાના હતા તેજ એ બે કેદીઓ છે ?

વિકાળ આબાસખાનની હજુરમાં ગોપાળ ઘુંટણભડીએ પડ્યો અને સઘળી સત્ય હકીકત કબુલ કરી

દગો—માફ નહિ કરી શકાય તેવો દગો ! ઝનુનના ખરા આવેશથી ખાન પોકારી ઉઠ્યો 'મેં ભીષણ પ્રતિજ્ઞા કરી હતી કે આ છેવટની ઝપાઝપીમાં પકડાયલા તમામ કેદી કતલ થવા જોઇએ અને પોતાને સોંપાયલ કેદીને જે કોઇ બચાવશે તેને ફાંસીએ લટકાવવામાં આવશે હું મારી પ્રતિજ્ઞા ફેરવી શકતો નથી — જેણે મારી પોતાની જીંદગી બચાવી છે તે માણસને પણ હું માફ કરી શકતો નથી

બન્ને તરૂણોનો વૃદ્ધ પીતા ખાનને પગે પડ્યો અને તેની ભાષામાં બોલવાને અશક્ત હોઇ ઘણીજ દયા જનક અને હૃદયભેદક સંજ્ઞાઓ દ્વારા એક પીતા તરીકેની આજીજીઓ કરવા લાગ્યો વૃદ્ધ માણસની મોંય પણ હૃદય દ્રાવક દીલગીરી જોઇ ત્યાં ઉભેલા દરેક મનુષ્યની આંખમાં આંસુ આવ્યા અને ખાન પણ પોતાને પગે પડેલા નાચાર ડોસા તરફ દીલાસમાન દીનથી જોઇ રહ્યો ઉપકાર વૃત્તિની લાગણીથી તેમજ આસપાસના અમલદારોની અરજ ઉપરથી છેવટ ખાનનું હૃદય ઓગળ્યું અને તે ગોપાળ પ્રત્યે બોલ્યો

દગાખોર ! હું હારા પીતાની જીંદગી બચાવીશ કારણ તેણે મારી જીંદગી બચાવી છે અને હું તેને તેના બે પુત્રોમાંના એકની જીંદગી બક્ષીસ આપીશ. તમારા બેમાં તેની પસંદગી કરવા દે—મારી પ્રતિજ્ઞાના ખાતર આ પ્રસંગે એક જીંદગીનો ભોગ આપવોજ જોઇએ

विलास—भूवननो शणगार !!!

આ એક શ્રૃંગારરસની એવી ખુબીનો ફોટો છે કે તેને નજરે જોતાંજ વિલાસી ગૃહસ્થ તે મેળવવામાટે પોતાનું જાન કુરબાન કરે છે કામોદિપન અનેક દવાઓ વાપરી નિરાશ થયેલા-ઓને માટે આ ફક્ત એકજ ફોટો જોતાંતેની નસેનસમાં કામાગ્નિ પ્રદિપ્ત થાય છે આ ફોટો શયનગૃહમાં રાખવાની તક મળવી એ વિલાસ પ્રિય દંપતિને આશિર્વાદ સમાન છે કામો આ એજ ફોટામાં કોકશાસ્ત્રનો સઘળો સાર સમાયેલો છે

ફુલસાઇઝની એક નકલના રૂ. ૨) પોસ્ટેજ જુદું

ડઝન ૧ એકના રૂ ૨૦)   અરધા ડઝનના રૂ. ૧૦)

મળવાનું ઠેકાણું— શ્રી૦ કોરપોઝીટર

પ્રેસ—જુના (કાઠીઆવાડ)

તરફ જાનીમરીએ ખાનનો ઠરાવ પોતાના પીતાને કહી સંભળાવ્યો અને તે ડોસાએ પોતાના બે પુત્રોમાંના એકને ભયંકર ભવિષ્યના હાથમાં સોંપવાની ખાત્રી, સાથે એકને મૃત્યુના મુખમાંથી બચાવવાની ફરજમાં પોતાને આવી પડેલો જોયો.

તેણે સુરજમલ તરફ સ્નેહપુર્વક એક દ્રષ્ટિપાત કર્યો અને વળી ગોપાળ તરફ જોયું, સુરજમલ પરણેલો હતો અને તેની સ્ત્રી તથા બાળક તેને આધારે હતા અને ગોપાળ એકાકિ હતો પણ તે હાનો હતો અને તેની માતાએ પોતાની છેવટની ઘડીએ સંભાળવા સોંપેલી અમાનત—થાપણ હતો. તે સુરજમલથી છુટો પડી શકતો ન હતો—તે ગોપાળથી છુટો પડી શકતો ન હતો. તેણે સુરજમલને ઘરે તારા પાસે લઇ જવો જોઇએ—તે ગોપાળને પાછળ મુકી શકતો ન હતો. તમને તે વારાફરતી ભેટતા—તેમના ઉપર ઉષ્ણ અશ્રુઓ વરસાવતા—પ્રથમ એકના અને પછી બીજાના ગુણનું સ્મરણ કરતા—બન્નેની સાથે મનમાં સરખામણી કરતા — પોતાને આ ત્રાસે દયાની બક્ષીસ કરનાર ખાનનું જુલમી હૃદય આવી રીતે ઢીલ થવાથી બદલાઇ જવાની બીતિમાં — તે એકની પાસેથી બીજા તરફ વારા ફરતી આંકાની આહ્ દેતો હતો.

અપૂર્ણ

निर्धनता

પોતાના ઉચ્ચ ઉદ્દેશો પાર પાડવામાં શક્તિમાન થવાની વૃત્તિથી દુનિયા જેના તરફ પુજ્યબુદ્ધિથી જુએછે એવા મહાન પુરૂષોએ સુખના સાધનરૂપ ગણાતા વૈભવોનો ત્યાગ કરી સાદુ અને સરલ જીવન સ્વિકારેલ છે, તો પછી નિર્ધનતા અસહ્ય દુખ ઉપન્ન કરનારી શા માટે મણાઇ હશે ! જે નિર્ધનતાનો મહાન પુરૂષોએ પોતાની વ્હાલી સ્ત્રી તરિકે સ્વિકાર કરેલો છે એ નિર્ધનતાનો જનસમાજનો મોટોભાગ પીશાચીની રૂપ અથવાતો મહામારી રૂપ ગણી શા માટે ત્યાગ કરતા હશે? આ પ્રશ્નનો ખુલાસો સરલ છે મહાન પુરૂષોના સંબંધમાં સેવા નિર્ધનતા આંતરિક મહત્તા સાથે જોડાયેલી હોઇ પોતાના વિષમ સ્વરૂપનો ત્યાગ કરેછે એટલું

खास शियाळाने माटे उत्तम बनावटना पाको !!!

આરોગ્યતા સાથે પુષ્ટિ આપનાર ઉત્તમ પ્રતિના વસાણાં નાખી આયુર્વેદની પધ્ધતિ પુરઃસર જામનગરના સુપ્રસિદ્ધ રાજવૈદ્ય ઝંડુભટ્ટજીની રસશાળામાં તૈયાર કરેલા બદામપાક, સાલમપાક સૌભાગ્યસુંઠીપાક ચોપચીનીપાક, કુષ્માડખંડપાક, વિગેરે અનેક જાતના પાકો આ શિયાળાના મોસમમાં ખાસ વાપરવા લાયક અમારા ઔષધાલયમાં તૈયાર મળે છે દુર દેશાવરના ગૃહસ્થો અમારે ત્યાંથી આ પાકો દરવરસે મંગાવી વાપરે છે આ સિવાય અમારે ત્યાં દરેક જાતની ભસ્મો ગુટિકાઓ ચુર્ણો અવલેહો, આસવો ક્વાથો ધ્રતો, મુરબ્બા અંજનો વિગેરે, મળશે વધારે માહેતી અને ભાવને માટે પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવો.

રાજવૈદ્ય કેશવલાલ પોપટભાઈ વિઠ્ઠલજી.
ઔષધશાળાઓ ચુડા—વઢવાણ શહેર.

રેલા હિંદુઓમાંનો એકાદ હોયતો હું તેને અને તેનાં મદદગારોને મારા તંબુ સામેજ ફાંસીએ લટકાવીશ.

" હસન બેગ — બગાવતના કેદીઓ જેમની આપનાર અમલદાર બોલ્યો — તારા નાશ ઉપરે ચઢેલા અને જેઓને તેજ સાંજના ત્યારે કતલ કરવાના હતા તેજ એ બે કેદીઓ છે !

વિકરાળ આલમખાનની હજુરમાં ગોપાળ ઘુંટણભેર ઢળી પડ્યો અને સઘળી સત્ય હકીકત કબુલ કરી.

દગો—માફ નહિ કરી શકાય તેવો દગો ! ઝનુનના ખરા આવેશથી ખાન પોકારી ઉઠ્યો ' મેં ભીષણ પ્રતિજ્ઞા કરી હતી કે આ છેતરની ઝપાઝપીમાં પકડાયેલા તમામ કેદી કતલ થવા જોઈએ અને પોતાને સોંપાયેલ કેદીને જે કોઈ બચાવશે તને ફાંસીએ લટકાવવામાં આવશે હું મારી પ્રતિજ્ઞા ફેરવી શકતો નથી — જેણે મારી પોતાની જીંદગી બચાવી છે તે માણસને પણ હું માફ કરી શકતો નથી.

અને તરૂણોનો વૃદ્ધ પીતા ખાનને પગે પડ્યો અને તેની ભાષામાં બોલવાને અશક્ત હોય પણીજ દયા જનક અને હૃદય ભેદક સંજ્ઞાઓ દ્વારા એક પીતા તરીકેની આજીજીઓ કરવા લાગ્યો. વૃદ્ધ માણસની માયા પણ હૃદય દ્રાવક દીલગીરી જોઈ ત્યાં ઉભેલા દરેક મનુષ્યની આંખમાં આંસુ આવ્યાં અને ખાન પણ પોતાને પગે પડેલા નાચાર ડોસા તરફ દીલાસાભરી નજરથી જોઈ રહ્યો. ઉપકાર વૃત્તિની લાગણીથી તેમજ આસપાસના અમલદારોની અરજ ઉપરથી છેવટ ખાનનું હૃદય ઓગળ્યું અને તે ગોપાળ પ્રત્યે બોલ્યો.

દગાખોર ! હું ત્હારા પીતાની જીંદગી બચાવીશ કારણ તેણે મારી જીંદગી બચાવી છે અને હું તેને તેના બે પુત્રોમાંના એકની જીંદગી બક્ષીસ આપીશ. તમારા બેમાં તેની પસંદગી કરવા દે—મારી પ્રતિજ્ઞાની ખાતર આ પ્રસંગે એક જીંદગીનો ભોગ આપવોજ જોઈએ.

વિલાસ—ભુવનનો શણગાર ! ! !

આ એક શ્રૃંગારરસની એવી સુમિકાનો ફોટો છે કે તેને નજરે જોતાંજ વિલાસી ગૃહસ્થ તે મેળવવામાટે પોતાની જાન કુરબાન કરે છે. કામોદ્દિપન અનેક દવાઓ વાપરી નિરાશ થયેલાઓને માટે આ ફક્ત એકજ ફોટો જોતાંતેની નસેનસમાં કામાગ્નિ પ્રદિપ્ત થાય છે. આ ફોટો શયનગૃહમાં રાખવાની તક મળવી એ વિલાસ પ્રિય દંપતિને આશિર્વાદ સમાન છે. ટુંકામાં આ એકજ ફોટામાં કોકશાસ્ત્રનો સઘળો સાર સમાયેલો છે.

કુલસાઈઝની એક નકલના રૂા ૨) પોસ્ટેજ જુદુ.

ડઝન ૧ એકના રૂા ૨૦) — અરધા ડઝનના રૂા ૧૦)

મળવાનુ ઠેકાણું — મી૦ કોમ્પોઝીટર
પ્રેસ—જુના (કાઠીયાવાડ)

તરણ જાનીમરીએ ખાનનો ઠરાવ પોતાના પીતાને કહી સંભળાવ્યો અને, તે ડોસાએ પોતાના બે પુત્રોમાંના એકને ભયંકર ભવિષ્યના હાથમાં સોંપવાની ખાત્રી, સાથે બીજાને મૃત્યુના મુખમાંથી બચાવવાની ફરજમાં પોતાને આવી પડેલો જોયો.

તેણે સુરજમલ તરફ સ્નેહપુર્વક એક દ્રષ્ટિપાત્ કર્યો, અને વળી ગોપાળ તરફ જોયું. સુરજમલ પરણેલો હતો અને તેની સ્ત્રી તથા બાળક તેને આધારે હતા અને ગોપાળ કુંવારો હતો પણ તે ન્હાનો હતો અને તેની માતાએ પોતાની છેવટની ઘડીએ સંભાળવા સોંપેલી અમાનત—થાપણ હતો. તે સુરજમલથી છુટો પડી શકતો ન હતો—તે ગોપાળથી છુટો પડી શકતો ન હતો. તેણે સુરજમલને ઘરે તારા પાસે લઇ જવો જોઇએ—તે ગોપાળને પાછળ મુકી શકતો ન હતો. તમને તે વારાફરતી ભેટતા—તેમના ઉપર ઉષ્ણ અશ્રુઓ વરસાવતા—પ્રથમ એકના અને પછી બીજાના ગુણનું સ્મરણ કરતા—બંને ની સાથે મનમાં સરખામણી કરતા—પોતાને આ વાયાસે દયાની બક્ષીસ કરનાર ખાનનું જુલમી હૃદય આવી રીતે ઢીલ થવાથી બદલાઇ જવાની બીતિમાં—તે એકની પાસેથી બીજા તરફ વારાફરતી આંખની આફત રોકતો હતો.

અપૂર્ણ

निर्धनता

પોતાના ઉચ્ચ ઉદ્દેશો પાર પાડવામાં શક્તિમાન થવાની વૃત્તિથી દુનિયા જેના તરફ પુજ્ય બુદ્ધિથી જુએછે એવા મહાન પુરૂષોએ સુખના સાધનરૂપ ગણાતા વૈભવોનો ત્યાગ કરી સાદુ અને સરલ જીવન સ્વિકારેલ છે તો પછી નિર્ધનતા અસહ્ય દુખ ઉપજાવનારી શા માટે મનાય હશે ? જે નિર્ધનતાનો મહાન પુરૂષોએ પોતાની વ્હાલી સ્ત્રી તરિકે સ્વિકાર કરેલો છે એ નિર્ધનતાનો જનસમાજનો મોટોભાગ પીશાચીની રૂપ અથવાતો મહામારી રૂપ ગણી શા માટે ત્યાગ કરતા હશે? આ પ્રશ્નનો ખુલાસો સરલ છે મહાન પુરૂષોના સંબંધમાં સેવા નિર્ધનતા આંતરિક મહત્તા સાથે જોડાયેલી હોય પોતાના વિષમ સ્વરૂપનો ત્યાગ કરેછે એટલું

खास शियाळाने माटे उत्तम बनावटना पाको !!!

આરોગ્યતા સાથે પુષ્ટિ આપનાર ઉત્તમ પ્રતિના વસાણાં નાખી આયુર્વેદની પદ્ધતિ પુરઃસર જામનગરના સુપ્રસિદ્ધ રાજવૈદ્ય ઝંડુભટ્ટજીની રસશાળામાં તયાર કરેલા બદામપાક, સાલમપાક સૌભાગ્યસુંઠીપાક ચોપચીનીપાક, કુષ્માંડખંડપાક, વિગેરે અનેક જાતના પાકો આ શિયાળાની મોસમમાં ખાસ વાપરવા લાયક અમારા ઓષધાલયમાં તૈયાર મળે છે દુર દેશાવરના ગૃહસ્થો અમારે ત્યાંથી આ પાકો દરવરસે મંગાવી વાપરે છે આ સિવાય અમારે ત્યાં દરેક જાતની ભસ્મો, ગુટિકાઓ ચુર્ણો, અવલેહો, આસવો ક્વાથો, શરબતો, મુરબ્બા અંજનો વિગેરે, મળશે વધારે માહેતી અને ભાવને માટે પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવો.

રાજવૈદ્ય-કેશવલાલ પોપટભાઈ વિઠ્ઠલજી.
ઔષધશાળાઓ. ચુડા—વઢવાણ શહેર.

જ નહીં પણ એ મહત્તાની છાપામાં રહી નવું સાહસે પ્રાપ્ત કરેછે અને સદ્દગ્રહ અધના સત્તા કર્તા વધારે આકર્ષનિય થઇ પડે છે

ઉત્તમ જીવનની સાથે જોડાયલી નિર્ધનતા એટલી બધી આકર્ષક લાગેછે કે એવા મહાત્માઓના જીવનનું હજારો મનુષ્યો ખુશીથી અનુકરણ કરેછે કારણ કે તે જીવન એમની દ્રષ્ટિમાં સુખરૂપ અને મહત્વતાવાળું જણાય છે બીજી તરફ દ્રષ્ટિ કરતા મહાન નગરોમાં જોવામાં આવતું દારિદ્ર પ્રમાદી અપ્રમાણિક, ખુની અને દારૂડીયા મનુષ્યોના સંસર્ગમાં રહી તિરસ્કારરૂપ અને અધમતાથી ભરેલું જણાયછે ત્યારે ખરૂં જોતા અધમતા શેમાં સમાયલીછે! નિર્ધનતામાં કે પાપમાં ? જવાબ ખુલ્લોજ છે કે પાપ એજ અધમતાનું મુળ છે યા દરિદ્રતાનું મુળ અનેક જાતના પાપો ની પેદાશ હોય ત્યા આપણે એટલુંજ કરવાનું રહેછે કે એ પોષણ બંધ કરવું કે જેથી દરિદ્રતાની અસહ્યતા દુર થશે તેમજ તેના ભયંકર સ્વરૂપનો નાશ થઈ આપણને શુભ પરિણામો લાવવામાં સાધનભુત થશે કોનફ્યુશીયસ નામનો એક મહાન તત્વવેત્તા પોતાના ગર્ભશ્રીમંત શીષ્યોને ઉત્તમ જીવન ગાળવાનો બોધ આપતી વખતે એક નિધન પણ સદ્દગુણી શિષ્યનો દાખલો રજુ કરતો જેની સામાન્ય સ્થિતિ એટલીબધી નબળી હતી કે ખાવામાં માત્ર ચોખા અને પાણીથી તેને મળાતી સેવુ પડતુ અને આરામ તરિકે એક કુદરતી સુધાનોજ આધાર હતો છતા એ સંબંધમાં માત્ર મૌન જાળવી પોતાના ઉચ્ચ જીવનમાં એ સ્થિતિને વિઘ્નરૂપ થવા દેતો નહિ એ શિષ્યની સ્થિતિમાં કોઇ સામાન્ય મનુષ્ય મુકાતા તેણે અસંતોષી અને દુખમય જીવન ગાળ્યુ હોત પણ આ પુરૂષે તો એવી અધમ સ્થિતિમાં પણ પોતાનું સમત્વ જાળવી રાખ્યું નિધનતાથી સદ્દવર્તનનો નાશ નથી થતો પણ એથી ઉલટુ એ વર્તન બીજાને દ્રષ્ટાંત રૂપ થઇ પડે છે જેવીરીતે સોનામાં જડેલું જવાહીર વિશેષ દેદિપ્ય દેખાય છે તેમ નિર્ધન સ્થિતિમાં આ મનુષ્યનું સદ્દગુણી જીવન વધારે શોભી નિકળ્યું

(અપૂર્ણ)

જગદંબાના ભક્તોનેજ માટે ખાસ !!!

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

श्री अंबिका काव्य

આજસુધી છપાયલી દરેકે દરેક આવૃત્તિઓ સાથેની સરખામણીમાં આ મોટામાં મોટા સંગ્રહ છે આ અંબિકાકાવ્યમાં અંબાજી બહુચરાજી મહાકાળી વિગેરે દેવીઓના દરેક જાણીતા ગરબાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે અનેતે ઉપરાંત મુખ્ય મુખ્ય ગરબાઓમાંતી હકીકત તાદ્રશ બનતી હોય તેવા દેખાવોના કેટલાક ફોટાઓ પણ ખર્ચ તરફ દ્રષ્ટિ ન રાખતા તેમાં મુકવામાં આવ્યા છે વળી પુસ્તકના પ્રારંભમાંજ દરેક દેવીભક્તને ઉપયોગી થઇ પડે તેટલા સારૂ શ્રી દેવીપૂજન પદ્ધતિ સટીક શ્લોકોસાથે દાખલ કરેલીછે

અગાઉથી ગ્રાહક તરિકે નામ નોંધાવનારે ગ્રાહકોની સંખ્યા પુરતીજ નકલો કઢાવવાની છે કિંમત રૂા ૧—૦—૦ પોસ્ટેજ જુદું

નામ નોંધાવવાનું ઠેકાણું —શ્રી શાક્તધર્મોદ્ધારક સમાજ

મુળી (કાઠીયાવાડ)

ફક્ત થોડા વખતને માટે નીચેના ફોટા અરધી કિંમતે!!!

(દરેકનું પોસ્ટેજ અને વી પી ખર્ચ જુદું)

ફોટાનું નામ		અસલ કિંમત	ઓછી કરેલી કિંમત
જદાંજોદાર	કેબીનેટ	રૂ ૦—૮—૦	રૂ ૦—૪—૦
ગબ્બર વાસિની	”	”	”
શાંતસ્વરૂપ	”	”	”
રથવાહિની	”	”	”
કેદાર પુનર્મિલન	”		”
રામચંદ્રજીનો અભાગમ	”		”
ચંડમુંડ મર્દિની	”	”	”
મહિષ મર્દિની	”	”	”
સરસ્વતિ	”	”	”
શંકર (દીગંબર)	”	”	”
શંકર (કૈલાસ)	”	”	
ફોરેસ્ટમાના મહાત્મા	કાર્ડસાઇઝ	રૂ ૦—૪—	રૂ ૦—૨—૦
શ્રી અંબાજીના ગોખની	ફુલસાઇઝ	૨—૦—૦	૧—૦—
”	કેબીનેટ	૧—૦—૦	૦—૮—૦

આ કિંમતો ફક્ત થોડા વખત માટેની છે તો તુરતમાંજ મંગાવી લેનાથી મળશે પાછળથી મળશે નહિ

ખાસ વહેંચવા માટે સસ્તી કિંમતે !!!

શ્રી અંબાજી અને બહુચરાજી ના યાત્રા વર્ણન —

રૂ ૧)ની ૭૫ નકલ, રૂ ૦॥ ની ૩૫ નકલ

આ કરતા ઓછી સંખ્યામાં આપવામાં આવતી નથી.

દેવી ભક્તોમાં બહોળા પ્રચારને માટેજ ખાસ !

શ્રી નવરાત્રિની કથા—(કાચું પુંઠું) રૂ ૧) ની ૧૦ નકલ

” (પુંઠું જાડું પાકું) રૂ ૧) ની ૫ નકલ

ઉપરના ભાવની ફક્ત થોડી થોડી નકલોજ એ ભાવથી વેચવા કાઢેલી છે માટે ખલાસ થયાપછી મળી શકશે નહિ વહેલો તે પહેલો

श्री शक्तिधर्मोद्धारक समाज चूडा (काठियावाड)

ग्राहको प्रत्ये *

આજે સગાળ પોતાને હાથે આ અદ્દશ્ય થયેલા માસીકનો અંક હાથ ચડતાં દરેક ગ્રાહકોને આનંદાશ્ચર્ય સાથે આ માસીકની સ્થિતી સંબંધી કાંઇક જાણવા સહેજ ઇચ્છા ઉત્પન્ન થાય એ સ્વાભાવીક છે અને તેને માટે અત્ર હું તે સંબંધી કાંઇક વૃતાંત આપવો ઉચીત સમજુ છું

આ માસીક વૃત્તીની શરૂઆતમાંજ જેમનો ધણો હાથમાં લેતા કાળાના સ્વર્ગસ્થ માહારાજા સાહેબ તરફથી યોગ્ય આશ્રય સાથે શ્રી અંબાજીમાં સ્થાન મળવાથી મ્હારી બીન અનુભવી પણ બાલ્યાવસ્થાથીજ જગદંબા તરફે શુદ્ધ અને અપરીમીત શ્રદ્ધા ધરાવતી બુદ્ધીને આ માસીક કાઢવા ઇચ્છા ઉદ્ભવી અને ફક્ત પચાસ ગ્રાહકોથી શરૂઆત કરી અંબાજી જેવા સ્થળમાં છાપખાના વીગેરેની અગવડો તેમજ હાથ ધરેલા વીષયમાં મ્હારો બીન અનુભવ છતાં સતત માનસીક પ્રયાસથી Where s a will there s the way એ સુત્ર અને ઇચ્છા શક્તીની કૃપા વડે અનુકુળ સંજોગોને લઇ ત્યાં આવતા શ્રદ્ધાળુ યાત્રાળુઓના સામાન્ય ઉત્તેજનથી ઉન્નતીક્રમ ઠીક ઠીક વધતો ગયો અને તેને લીધેજ આજ સુધીની આ માસીકની કારકીર્દિના ત્રણ વર્ષ શ્રી અંબીકાના ચરીત્રો તથા સ્થળ ઠામ તેના ફોટાઓની ભેટની વ્યવસ્થા અને યાત્રાળુઓની અગવડ દુર કરવાને માટે શ્રમ લઈ કાયમની પેઠે ઓફીસ એ બે કાર્યોની અમો આ સ્થળે નોંધ લઈ શકીએ છીએ આ માસીકના ચોથા વર્ષની શરૂઆતમાં અમોએ શ્રી માતાજીના દેવળની અંદરથી શ્રી માતાજીનો ફોટો કે જે ઘણા ઘણા દેશી અને યુરોપીયન ફોટોગ્રાફરો થી લેવાયો નહોતો તે શ્રી માતાજીની કૃપા વડે લીધો અને માસીકની ભેટ તરીકે ગ્રાહકોને તેનો લાભ આપવા માંડ્યો પણ તે દરમીઆન કેટલાએક આસુરી પ્રકૃતી ધરાવનાર વીઘ્ન સંતોષીઓ તરફથી ઉપરોક્ત માહારાજા સાહેબને એમ સમજાવવામાં આવ્યું કે માતાજીના તાદ્દશ સ્વરૂપના ફોટાનો ઘેર ઘેર પ્રચાર થઇ જશે તો ઘેર બેઠા માતાજીના તાદ્દશ સ્વરૂપનો લાભ મળતાં કોઇ માતાજીની યાત્રાએ આવશે નહી જોકે આ કહેવું તદન પાયાવગરનું હતું અને તે સંબંધે અમોએ શ્રી અંબીકાવીજય પુ. ૫ ના ૧ લા અંકમાં જયવતાજ મોહમય નામક લેખ લખી શ્રી અંબાજીનો ફોટો દર્શન અને પુજનમાં રાખનાર ભક્ત શ્રી અંબાજીના અસલ ધામ શ્રી આરાસુરની યાત્રા કરવા નિરંતર આતુર રહી બનતી સગવડે શ્રી જગદંબાના સાક્ષાત દર્શન કરવા પ્રયત્ન શીલ રહેશે એમ સીદ્ધ કરી બતાવ્યું હતું છતાં પણ સમય વગરનું બોલવું જેમ ભૂમિ સમુદ્રેષુ ની પેઠે નીરર્થક જાયછે તેથી મુગે મોઢે રાજ્ય આજ્ઞાને માન આપી તે ભેટ બંધ કરી આ વખતે જે આશ્રયની સગવડતા હતી તે સગવડતાને સ્થાન મળ્યું હોત તો તેજ વખતે આ માસીકનો અંત હતો પણ ઇશ્વરીની ઇચ્છા પ્રબળ છે તેથી અમો તે વીઘ્નમાંથી વગર જોખમે પસાર થયા છતાં શ્રી મા

---

* આવતા અંકમાંથી આ સ્થળે શ્રી મચ્છ કવીરાય પ્રણીત આનંદ લહરી શ્લોક સરલ ટીકા સાથે દાખલ કરવામાં આવશે

તંત્રી

તાજીના ચરીત્રો ઉપરથી ભેટ માટે કલ્પિત ફોટાઓ તૈયાર કરવા તે પણ રાજ્યની મજુરીથીજ પ્રગટ કરવા એવો અમારા ઉપર અંકુશ મુકાયો તેથી ત્યાં તેવીજ અગત્ય મા બે વરસ ગુજાર્યા પછી ભવીષ્યમા વધારે અગવડોની સંભવતા દ્રષ્ટીમર્યાદામા આવતા અમોએ તે સ્થળ છોડી દીધુ

આ વખતે મ્હારા વડીલ ભાઇ કે જેઓ ત્યાં અંબાજીમાં થાણદારના હોદા ઉપર હતા તેમને પણ તે પ્રદેશના ઝરણાના પાણી તથા ખાણા વખતના સેવનથી થયેલ લોહીવીકાર અને તેવી વ્યાધીઓના પરીણામે ભગંદરનું ભયંકર દર્દ થઇ આવ્યુ હતુ તેથી તેમણે પણ નોકરી છોડી દઇ મ્હારી સાથે આવવાની આવશ્યકતા સ્વીકારી. અમોએ અમદાવાદમા શ્રી અંબીકાવીજય ઑફીસ ઉઘાડી ત્યાં શ્રી અંબીકાવીજય પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ નામના અમારા છાપખાનામા માસીક છાપી પ્રગટ કરવા માડયુ પણ ત્યાં પ્રેસ અને માસીકના કામ સાથે મારા ભાઈની જુદા જુદા વૈદ્યો અને ડાકટરો પાસે દવા કરાવવાનો વ્યવસાય અને ખર્ચ વધ્યા તેની સાથે વળી અંબાજી સ્થાનમા અમો હોતા કેટલાક લોકો કે જેઓ શ્રી અંબાજીની યાત્રાએ વારવાર આવતા હોવાથી અમારી મ્હોટ શરમથી કે તેને લીધે પોતાની સગવડો સચવાય તેના પ્રત્યુપકાર તરીકે આ માસીકના ગ્રાહક થયેલા હતા તેઓ શ્રી અંબાજી તરફની શુદ્ધ શ્રદ્ધાના અભાવે ગ્રાહક તરીકે ચાલુ રહેતા અટક્યા અને આના ગ્રાહકોમાના કોઇ કોઇ પોતાની મંડળીના આગેવાન તરીકે મંડળીનું લવાજમ ઉઘરાવી લઇ પોતાના નામ ઉપર યોગ્ય સમયે આપવા ઉપર મુલતવી રાખી લેણી રકમો રાખતા તે રકમોની ઉઘરાણીને માટે ખાતર ઉપર દીવેલની પેઠે પોસ્ટની ટીકીટો ખરચવાનો બોજો અમારા ઉપર આવી પડયો. કેટલાક માસ સુધી આવી રીતે ચલાવતા અમદાવાદમા દવાનું સારૂં પરીણામ ન આવતા અમારા વતન ચુડાના હવાપાણી સારા હોવાથી તેમજ વૈદ્યોની પણ અનુકુળતા હોવાથી ચુડામા આવ્યા અને ત્યાના પાટવી કુમારશ્રી જોરાવરસીહજીના નામથી ભવીષ્યમા તેઓ રાજ્યગાદી ઉપર આવશે ત્યારે રાજ્ય તરફથી સારો આશ્રય મળવાની આશાએ શ્રી જોરાવરસીહજી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ એ નામનું છાપખાનુ ઉઘાડી માસીક ચાલુ રાખ્યુ તે સાથે દવા કરાવવી પણ શરૂ કરી આ રીતે બારેક મહીના દવામા વખત અને પૈસાનો ભોગ આપ્યા છતા પરીણામે દર્દ વધતુંજ ગયુ અને બે ચાર ડાકટરોનો ઓપરેશન (કાપકુપ) કરાવ્યા સીવાય મટશેજ નહી એવો મત પડતા વારવાર પ્રેસનો સામાન ફેરવવાથી કંટાળી પ્રેસ તથા માસીકનું કામ બંધ કરી ફરી અમદાવાદ ગયા. ત્યાં ચાર પાંચ મહીનાના અત્યંત પરીશ્રમ અને પૈસાના ખર્ચથી ઓપરેશન (વાઢકાપ) કરાવતા તદન આરામ થઇ ગયો એટલે પછી આટલા વખત સુધી થયેલ ખર્ચ અને પરીશ્રમ સફળ થયાને માટે આનંદ પામી ઇશ્વરીનો તે ખાતે ઉપકાર માનતા પંડ સલામત તો પાઘડી બહોતેરી એ કહેવતનું સ્મરણ કરી મન વાળ્યુ અને ફરી ત્યાં ૧૯૦૮ના જાનેવારીથી શ્રી અંબીકાવીજયનું સાતમુ વર્ષ શરૂ કર્યુ મ્હારા ભાઇએ પણ હર્ષ તરંગ નામે માસીક ચલાવવુ શરૂ કર્યુ ઉપર પ્રમાણે મ્હારા ભાઈની આ ગીના સબબે બે ત્રણ વર્ષ સુધી વારવાર સ્થાન બદલાને લઇ માસીક સબંધી બરાબર વ્યવસ્થા રહી ન શકવાને લીધે તે દરમીઆનના વખતમા ઘણી વખત અનીયમીત થઇ જતું છતા પણ દેવી સબંધી ફકત આ એકજ માસીક હોવાથી તેમજ તેને ગ્રાહકો તરફ

મા આશ્રયની આવશ્યકતા સ્વીકારી જગદંબા પ્રત્યે પુર્ણ શ્રદ્ધા ધરાવતા અમારા સુજ્ઞ ગ્રાહકો
હદપારની સહનશીલતા ધારણ કરી ચાલુ રહ્યા હતા અને હવે તેમને પુર્ણ સંતોષ આપવાએ
મો અમે નીશ્ચય કર્યો હતો છતા ભવીતવ્યતાને મીથ્યા કરવા કોઇ સમર્થ નથી તેથી ચાર અં
ક આવી રીતે નીયમીત બ્હાર પડયા પછી તુરતજ મ્હારા ભાઇએ કેટલાક મ શ્રેને લક્ષ હ
દન ગ બંધ કર્યુ અને મને પોતાની સાથે આફ્રીકા લઇ આવ્યા ઘણા ખરા ગ્રાહકોના લ
વાજમો અગાઉથી આવી ગયા હતા છતા તેના પગાનો ગેરઉપયોગ થયા તેથી માસીક ચા
લુ રાખવાની તીવ્ર લાગણી હોવા છતા પણ આ પોણાબે વરસ નીરૂપાયે વ્યતીત કરવા પ
ડયાછે પણ તે વખત દરમીઆન મળેલા અનુભવ ભવીષ્યની જીંદગી માટે અમુલ્ય છે દીવસે
દીવસ સમય બારીક આવતો જાયછે શાંત જીંદગી કે જે મને મુળથી પ્રીય છે તે પ્રાચીન સ
મયમાં અધમ પણ હાલના સમયમા શ્રેષ્ટ મનાતી નોકરીથી સાધી શકાય તેમ છે છતા પણ
માસીક જ્યારથી બંધ છે ત્યારથી મ્હારૂં હૃદય તેની તરફ માટે ઉદ્દીગ્ન રહ્યા કરેછે અને વારંવા
ર વીચાર થઇ આવેછે કે —

प्रारभ्यते न खलु विघ्न भयेन नीचै
प्रारभ्य विघ्न विहिता विरमति मध्या
विघ्ने स्सहस्त्रगुणीतै रपि हन्यमाना
प्रारभ्य मुत्तम जना न परित्यजन्ति

ભાવાર્થ ઉત્તમ મધ્યમ અને કનીષ્ટ એ ત્રણ પ્રકારના મનુષ્ય હોય છે તેમાના કનીષ્ટ
મનુષ્ય વીઘ્ન થવાના ડરથી કોઇ કામમા હાથ ઘાલતા નથી અને મધ્યમ મનુષ્ય કામ હાથમા
લે છે પણ તેમા કોઇ પ્રકારની અડચણ પડતા એકદમ મુકી દે છે પરંતુ ઉત્તમ મનુષ્ય તો હ
જારો વીઘ્ન આવી પડે છતા હાથમા લીધેલા (આરંભેલા) કામને છોડી દેતા નથી

વળી માતાજી પ્રત્યેની મ્હારી અનન્ય શ્રદ્ધા પણ મને એજ રસ્તે પ્રેરેછે તેથી ગયાં ત્રણ
ચાર વર્ષના ગાળામા ઉપર બતાવેલા કારણોને લઇ નાણા સંબંધે સ્થિતિ તંગ છતા મ્હારા સ
હધર્મી બંધુઓ તરફના ઉદાર આશ્રય ઉપર સંપુર્ણ આધાર રાખી પુનઃ માસીકનો પ્રારંભ
કર્યુ

હાલમા આર્યાવર્તમા અનેક ધર્મ મતો થઇ ગયા છે તેમા જગદંબાની ભક્તી ગૌણપણા
ની સ્થીતીએ આવી ગઇછે ફક્ત ભયકે અડચણ વખતે કે કોઇ કામનાની સીદ્ધિને માટે અં
બાજી બહુચરાજીની બાધા આખડી રાખવામા આવેછે છતા દેવી સંબંધી ભક્તીનો કોઇ સ્વ
તંત્ર મત નથી તેમજ તેના તીર્થસ્થળ કે જ્યાં લોકોની બાધા આખડીના રૂપે દ્રવ્ય ઘણું સં
ચયનો સંભવ છે તેમાથી દેવી ધર્મની ઉન્નતીને માટે ઉપદેશકો વીગેરે વ્યવસાયનો કોઇ પ્રબં
ધ નથી તેવા સમયમા ફક્ત ગ્રાહકોના લવાજમોના આધારેજ પ્રગટ થતુ આ માસીક શ્રી
ધર્મ પ્રત્યે કાંઇકપણ શ્રદ્ધા ભક્તી ધરાવતા ગૃહસ્થોને આશીર્વાદ દાયક થઇ પડશે એમ મારૂં મા
નવુ છે તેથી તેવા દરેક સજ્જનોને વીનતી કરવામા આવેછે કે આટલા સમય આ માસીક ખ

ધ રહ્યાને લીધે કેટલાક ઉપલકીયા—શ્રદ્ધા ભક્તી શીવાયના ગ્રાહકો તો બંધ થઇ જવા સ ભવ છે અને કસોટીને અંતે જેમ શુદ્ધ કંચનજ પોતાની અસલ સ્થીતીમા રહેછે તેની પેઠે જેઓની જગદંબા પ્રત્યે શુદ્ધ શ્રદ્ધા હશે તેવાજ ગ્રાહકો ટકી રહેશે કહેવાનો તાત્પર્ય એછે કે માસીક ચાલુ સ્થીતીમા હતું અને તેને ગ્રાહકો તરફનો જે આશ્રય હતો તેમા આ બંધ પડી ફરી શરૂઆત થતા ફેરફાર થઇ જવા સંભવ છે વળી જેમના લવાજમો માસીક બંધ થયા અગાઉ આવી ચુકયા છે તેમના બાકી રહેના અંકો પુરા પાડવાની અમારી ફરજ છે તેથી તે મના નંબ પુરા થઈ રહેતા સુધી તે લવાજમોનો આધાર આ ફરી શરૂ થતા માસીકને નથી માટે માસીકના નીભાવને માટે શ્રી જગદંબા પ્રત્યે ભક્તીભાવ ધરાવતા હોઇ તેના પ્રત્યે લાગણી ધરાવતા દરેક ગ્રાહકનુ કર્તવ્ય છે કે આ માસીકના બીજા નવા ગ્રાહકો વધારવા તન મનથી મહેનત કરવી અને તેનો બદલો આપવા પરમકૃપાળુ જગદંબા શક્તીમાન છે જેઓના લવાજમ બાકીછે તેમને અને જે નવા ગ્રાહકો થશે તેમને આ વરસની ભેટ બ લ અમારે ત્યા મળતા જહાંગીરધાર, શાંતસ્વરૂપ, ગબ્બરવાસીની, ચચાળીની ચંડી મહીષમર્દની કેસરપુનર્જી વન પ્રદાન, રામચંદ્રજીનો અંબાભેખ અને શ્રી અંબાજીનો ખાસ ફોટો વીગેરે ફોટાઓમાંથી જે ફોટો પસંદ કરશે તે કેબીનેટ સાઇઝનો ભેટ બદલ આપવામા આવશે અને આવતા વર્ષે ભેટને માટે નવો પ્રબંધ કરવામા આવશે તે શીવાય આ ફોટાઓ છુટક ખપાવવા માટે પણ પ્રયત્ન કરવો તેમજ અમારા તરફથી હમણા પ્રગટ થયેલ "શ્રી નવરાત્રની કથા" કે જે દરેકે દરેક દેવીભક્તને રાખવા લાયક છે અને માહ ચૈત્ર અશાડ અને આસોના નવરાત્રમા અસલ રૂપયોગી છે તેની ઓછામા ઓછી એક એક પ્રત દરેક ગ્રાહક રાખશે અને છુટક ખપાવશે તેવી આશા રાખવામા આવેછે વળી નૉવેલો વાચવાના શોખીનોને માટે જગદંબા પ્રત્યેની ભ ક્તી પ્રદર્શિત કરનારા નૉવેલો પ્રગટ કરવા ધારણા છે તેમા હરપાળદેવ અને શક્તીદેવી નામનુ એક ઐતીહાસીક નૉવેલ પ્રગટ થઇ ચુકયુ છે તો તે ખરીદવા અને ખપાવવાની ભલામણ છે

ઉપર પ્રમાણે ગ્રાહકો વધારવામા તથા ફોટાઓ અને પુસ્તકો ખપાવવામા જેટલે દરજ્જે ગ્રાહકો ઉત્સુક રહેશે તેટલે દરજ્જે આ માસીકનો નીભાવ થવા આધાર છે અને તે દ્વારા મા સીક ટકી રહી તેની ઉન્નતી થાય તેનુ માન તેમનેજ છે મ્હારા ક્ષુદ્ર હ યને ઈશ્વરી પ્રેરણા કરેછે તે પ્રમાણે દેખાયછે લાભ હાની યશ અપયશ સર્વ ઇશ્વરીને હસ્તક છે ઇશ્વરીની સેવા તરીકે માસીક પ્રગટ કરવાનુ કર્તવ્ય મે સ્વીકાર્યુ અને તેના નીભાવને માટે પ્રયત્ન કરવાનુ કર્તવ્ય સુજ્ઞ ગ્રાહકો સ્વીકારશેજ એમ આશા છે તથાસ્તુ!

देवी तत्व दीवाकर

(प्रथम रस्मि)

વિશ્વમા આ જગત્ કણિકામાત્ર છે અને જગતમા આ જીવિત કણિકા માત્રકે અ નત વિશ્વ પરિમાણની સરખામણીમા સ્વલ્પતામાં પણ નહી લેખાતા પ્રદેશમાનો એક ક્ષુદ્ર

ન આના મહાન વિષયપર પોતાની કલમ ચલાવવાનું જે સાહસ કરેછે તો જોકે આકાશ પુષ્પ ગ્રહણ કરવાની ચેષ્ટાસમાન દુર્ઘટ છે તો પણ દુનિયાના પ્રપંચોમાં રચી પચી રહેલી વાણીની શુદ્ધતાને અર્થે અપાત્રે મિથ્યાસ્તુતી રૂપી દોષના પ્રાયશ્ચિત અર્થે અને પ્રત્યેક મંદીરમાં વસતા ચૈતન્યતત્વની ઉન્નતિને અર્થ જે શક્તિ સકલ વિશ્વની નિયામક છે તેના ગુણાનુવાદ મને તે સામર્થ આપશે એમ સંપુર્ણ આશાઈ હૃદય પ્રેરણા કરેછે

કોઇ પણ કાર્ય તેના કર્તા શિવાય બની શકતુ નથી એ નિયમ પ્રમાણે આ સૃષ્ટિના કર્તા તરિકે ઇશ્વરનુ અસ્તિત્વ સ્વિકારતા એ ઇશ્વર કોણછે અને તેણે સૃષ્ટિ ક્યારે પેદા કરી એ સ્વાલ આપણા અંતઃકરણમા સ્ફુરશે વેદમા સર્વ વ્યાપક અને સર્વના પાલક વિષ્ણુ કહેલાછે કે જેથી વિરાટરૂપ આ સઘળું બ્રહ્માંડ ઉત્પન્ન થયુછે સર્વે દેવતાઓ નારાયણ ભગવાન કે જે પરથી પર ઇશ્વરોના સ્વામી અને સર્વ વ્યાપક છે તેમને પ્રણામ કરી ઉપાસના કરેછે કેટલાએક સદાશિવ કે જે મોટા દેવ પાંચ મુખવાળા અર્ધચંદ્રને મુકુટમા ધરનાર અને વેદોમા રૂદ્ર એ નામથી વખાણેલા છે તેમને ભજેછે કેટલાએક વેદવેત્તાઓ પ્રત્યેક દિવસે પ્રાતઃકાળે મધ્યાહ્ને અને સાયંકાળે અનેક સ્તોત્રોથી સૂર્યદેવની સ્તુતી કરેછે સઘળા વેદોમા સૂર્યની ઉપાસનાને ઉત્તમ ગણેલછે અને તે મોટા દેવનુ પરમાત્મા નામ પ્રખ્યાત છે વેદનો પાર પામેલા અનેક મનુષ્યોએ અગ્નિ વરૂણ અને ઇંદ્રની પણ સર્વ વેદોમા સ્તુતી કરેલી છે જેમ ગંગા નદી અને પ્રવાહોમા વહેછે તેમ સર્વ દેવતાઓમા મહાન ઋષિમુનિયોએ અનેક પ્રકારે વિષ્ણુનુ વર્ણન કરેલુ છે અને અનેક પ્રમાણોથી પણ જણાય નહી એવુ જે બ્રહ્મ છે તેજ જગતનુ મુખ્ય કારણ છે એમ વેદાંત કહેછે આ પ્રમાણે સર્વ મતો વેદમાંજ છે તેથી તેઓમાં કયો મત મુખ્ય છે એ વિચાર જોકે દુર્ઘટ છે તો પણ નિશ્ચયાત્મક બુદ્ધિથી વારંવાર વિચારી વેદના વચનોનો પુર્વાપર આદિક્રમ ઉપરથી કયો તાત્પર્ય સિદ્ધ થાયછે તે વિચારવુ જોઇએ બુદ્ધિમાન પુરૂષે જે પ્રત્યક્ષ જણાતુ હોય તે પ્રમાણ માનવુ અને શ્રુતિઓના માર્ગને વિરોધ ન આવે એવુ જે અનુમાન હોય તે પણ પ્રમાણ માનવુ વિદ્વાનો કહેછે તેમ પુરાણો પણ કહેછે કે બ્રહ્મામા સૃષ્ટિ કરવાની શક્તિ વિષ્ણુમા પાલન કરવાની શક્તિ શિવમા સંહાર કરવાની શક્તિ સૂર્યમા પ્રકાશ કરવાની શક્તિ શેષમા તથા કૂર્મમા ધારણ કરવાની શક્તિ વાયુમા પ્રેરણા કરવાની શક્તિ અને અગ્નિમા દાહ કરવાની શક્તિ છે આ પ્રમાણે વસ્તુ માત્રમા શક્તિ છે ત્યારે જે આદિ શક્તિ છે તેજ તે તે વસ્તુમા તે તે શક્તિ રૂપે પરિણામ પામેલી છે એમ સમજવુ જોઇએ

જે પદાર્થ શક્તિ વિનાનો હોય તેને પંડિતો અસમર્થ કહેછે આ બ્રહ્માંડની અંદર સ્થાવર અને જંગમરૂપ સર્વ પદાર્થોમા જે શક્તિ રહિત હોય તે નિર્બળ કહેવાયછે જેમા શક્તિ ન હોય તે સર્વ કાર્યમા અસમર્થ થાયછે જેમ સર્વ પદાર્થોમા શક્તિછે તેમ બ્રહ્મ પણ એક પદાર્થ હોવાથી તેમા પણ શક્તિ છે અને તે શક્તિ પોતાના આશ્રય રૂપ બ્રહ્મથી અભિન્ન છે અગ્નીની શક્તિ અગ્નિથી કાંઇ ભિન્ન હોતી નથી એટલા માટે સર્વમા જે શક્તિ રહેલી છે તે બ્રહ્મ—ચૈતન્ય છે એમ કહેવાય છે એજ શક્તિની મનુષ્યોએ સર્વદા ઉપાસના કરવી જોઇએ

અને વિચાર કરવો જોઇએ કે વિષ્ણુમા જે સાત્વિકી શક્તિ રહેલી છે તે જો ન હોયતો વિ ષ્ણુ કાઇ કામ કરી શકે નહી બ્રહ્મામા જે રાજસી શકિત હેલી છે તે જો ન હોયતો બ્રહ્મા પણ પોતાના સૃષ્ટિ કરવાના કાર્યમા નિષ્ફળજ થાય અને શિવમા પણ જે તામસી શક્તિ છે તે જો ન હોયતો શિવ સહાર કરી શકે નહી આ પ્રમાણે વારવાર વિચાર કરી નિશ્ચય કર વો જોઇએ કે એ શક્તિજ આ સચરાચર બ્રહ્માડને પોતાની ઇચ્છાથી સૃજેછે પાળેછે અને સ હાર કરેછે માટે તે શકિત કોઇ બીજાથી ઊપ્તન્ન થએલી નથી વિષ્ણુ બ્રહ્મા શિવ, ઇ અ ગ્નિ સૂર્ય અને વરૂણ વિગેરે દેવતાઓ શકિત વિના પોત પોતાના કામ કરી શકેજ નહી કા રણોમા અને કાર્યોમા એ શકિત પ્રત્યક્ષ રીતે જણાય છે વિદ્વાનો એ શકિતને સગુણ અને ની ર્ગુણ એ બે રૂપે વર્ણવેછે તેમા રાગી લોકોએ સગુણ અને ત્યાગી લોકોએ નીર્ગુણનું સેવન ક રવુ જોઇએ બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને શિવ એઓ એ શક્તિના સગુણરૂપ છે તેમજ સૃષ્ટિની આ દિમા તેમજ પોતાના ભકતોની કાર્ય સિદ્ધિને અર્થે એ શક્તિનો સગુણ રૂપે આવિર્ભાવ થયે લોછે અને ત્રણ ગુણોની સામ્યાવસ્થા રૂપ જે બ્રહ્મ છે તે તે શકિતનુ નીર્ગુણ રૂપ છે ધર્મ અ ર્થ કામ અને મોક્ષના ઇશ્વરી એ શક્તિનું પૂજન કરવાથી મનવાછિત સુખ પ્રાપ્ત થાયછે મો હથી યોગભ્રષ્ટ મૂઢ લોકો તેને જાણતા નથી અને કેટલાએક જાણતા છતાં બીજાઓને ભુલ ખ વરાવેછે કળિયુગે પ્રેરેલા અને અશુદ્ધ બુદ્ધિવાળા પડિતો પણ પોતાના પેટ ભરવાના સ્વાર્થ અર્થે નોખ નોખા પાખડ ચલાવેછે આ કળિયુગમા જેવા નોખ નોખા પાખડ ઊભા થયાછે તેવા બીજા યુગોમા કદી હતાજ નહી વિષ્ણુ બ્રહ્મા અને શિવ એ ત્રણે દેવ કોઈ અવિગ્રહ સ્વરૂપનું ધ્યાન ધરીને અનેક વર્ષો લગી ઊગ્રતપ કરેછે એ ત્રણે દેવ સવદા કોઇ મનોરથને ઇચ્છીનેજ અનેક પ્રકારના યજ્ઞ કરેછે એ દેવતાઓ ઊત્તમ પરમાત્મા અને બ્રહ્મરૂપ તે નીત્ય શ ક્તીને સનાતન માનીને તેનુ નીરતર ધ્યાન કરેછે એટલા માટે વીદ્વાનોએ નીશ્ચયપુર્વક નીરત ર શક્તીનુંજ સેવન કરવુ એજ સવ શાસ્ત્રોનો નીશ્ચય છે આ સૃષ્ટીના આદીકાળમા ત્રીગુણા મ ક પરમેશ્વરી મહાલક્ષ્મીજ કોઈ સ્થળે લક્ષ્ય સ્વરૂપે અને કોઇ સ્થળે અલક્ષ્ય સ્વરૂપે વ્યાપેલા હતા એ દેવીને ચાર હાથ છે તેનુ શરીર તપ્ત સુવર્ણ જેવુ છે અને તેણે તપાવેલા સો નાના આભુષણો પહેરેલા છે આ અખીલ બ્રહ્માડ પહેલા શૂન્ય હતું તેને તેણે પોતાના તેજથી પ્રકાશીત કર્યું સકળ વીશ્વને આરભમા પરમેશ્વરી શૂન્ય દેખીને પોતે પોતામાથી તામસી સ્વરૂપ ઊત્પન કર્યુ આ તામસી સ્વરૂપ કાળુ હતુ તેના મોઢામા મોટી મોટી દાઢો હોવા છતા વદ નચદ્ર દેદિપ્યમાન હતું નેત્રો વિશાળ હતાં તેમજ કટિભાગ પાતળો હતો તેમની ચાર ભુજાઓ મા ખડગ, પાત્ર ખેટ અને માથાં ધારણ કરેલા હતા અને ગળામા પહેરેલ એક ધડનો અને બી જો માથાનો એમ બે હાર છાતી સુધી લટકતા હતા. તે શ્રેષ્ટ મત તામસી દેવી પ્રત્યે મહાલક્ષ્મી બોલ્યા કે 'તારા જેવા રૂપો છે તેવાજ નામ હું તને આપુછુ મહામાયા મહાકાલી મહામા રી, ક્ષુધાતૃષા, નિદ્રા તૃષ્ણા, એકવીરા કાળરાત્રી અને દુરત્યયા એવા તારા નામ તારા કાર્યોને લીધેજ પ્રતિપાદ્ય છે અને જે મનુષ્ય તારા કામોનો જ્ઞાતા થશે તે સુખ ભોગવશે મહાલક્ષ્મી એ પ્રમાણે બોલ્યા પછી તેમણે એક બીજુ સ્વરૂપ પણ ઊત્પન્ન કર્યું તે સ્વરૂપ સત્વ ગુણથી ભરપુર હતુ અને તેનુ તેજ ઇંદુ—ચદ્ર સમાન હતું તેણે અક્ષમાળા અ કુશ, વીણા અને પુ

તુ અને ત્યાર પછીની સૃષ્ટીનુ સપાદન [illegible] આના સ્થાપન કરેલ નીયમ પ્રમાણે ત્રિ દેવમાન એ [illegible] થીતપ પ્રભાવના પ્રમાણાનુસાર થતા છતા અનેક બ્રહ્માડાની વાતોને જાણવા આપણે સમર્થ ન થી તેમજ પ્રયોજન પણ નથી પણ મહાત્માઓના કહેવા પ્રમાણે આપણે વસીએ છીએ તે પૃથ્વી પર [illegible] મહા પ્રલય પછી વીષ્ણુ ભગવાન શેસનાગ રૂપી શય્યા પર પોઢ્યા હતા તેમના નાભી કમળમા બ્રહ્મા ઊત્પન થયા ત્યા વીષ્ણુના કાનના મેલમાથી ઉત્પન થયેના મધુ કૈટભ નામના બે દૈત્યો બ્રહ્માને ખાવા લાગ્યા તે વખતે બ્રહ્મા વીષ્ણુની શરણે જતા વીષ્ણુ યોગનીદ્રા ને વશ હતા અને અનેક પ્રયત્ન કરતા છતા તે જાગ્યા નહી ત્યારેજ બ્રહ્માને વીષ્ણુ [illegible] યોગનીદ્રા રૂપી શક્તીની અધીકતા જણાઇ હતી એ યોગની [illegible] એજ મહાલક્ષ્મીએ ઉગ્ર [illegible] મહાકાળી નામે તામસી સ્વરૂપ હતા અને તેમણે મધુ કૈટભને મારી વીષ્ણુ અને બ્રહ્માને [illegible] ભયમુક્ત કર્યા હતા ફરી દુર્જય મહીષાસુર ત્યારે દેવોને પીડતો હતો ત્યારે ઊપરોક્ત મહાલક્ષ્મી એ તેને મારી દેવોને સતોષ્યા હતા તેમજ મહાસરસ્વતીએ શુભનીશુભન સહારી દેવતાઓનો ઉન્નત્સાહ નીશ્ટક કરી આપ્યો હતો તો એવા જગદબાને ભજનામા કયો મનુષ્ય [illegible] રૂચી લાવે [illegible] પાપકર્મના ઢગ રૂપ [illegible] જેના જ્ઞાનચક્ષુ તટ આડે આવી અડેલા છે તે શીવાય ના મનુષ્ય કે જેના સતકર્મ રૂપી બીજ ઇશ્વરી કૃપામૃતના પાણીથી ઊગી નીકળવાનુ નીમાણ થયેલુ છે તેવાને તો શ્રી જગદબામા સ્વભાવીક રીતે સદા ભક્તી ઉત્પન થાયજ હવે [illegible] સ્વરૂપ કહેવાનુ શરૂ કરીએ છીએ

અપુર્ણ

કુચનકણ

જીદગી ટુકી છે હુન્નર વીશાલ છે તક ચલીત છે પ્રયોગ અચોક્કસ છે અને નીર્ણય મુશ્કેલ છે (હીપોક્રીટસ)

ઘણા દ્રષ્ટાતોમા જુવાનીના ચટકા ભરતા લોહીએ એવી બાબતો અજમાવી હોય છે કે જેનો પશ્ચાતાપ વૃદ્ધાવસ્થાના કળતા હાડકાઓને કરવો પડયો છે (હીલી)

કોઇપણ માણસના આત્મપોષક સમૃદ્ધી તેના જીવતરને કોઇપણ રીતે લાયકી આપી શકતી નથી (બેકન)

એવી એક ફરજ નથી કે જે અદા કરવાથી આપણે વધારે સુખી ન થઇએ અથવા તો એવી એક લાલસા નથી કે જેને માટે ઇલાજ નથી (સેનેકા)

વીનાસમા જવાનો દરવાજો પહોળો છે અને રસ્તો વીશાળ છે અને તમા જાય તેના ઘણા હોય કારણકે ઊન્નતીના જીવીતમાં દાખલ થવાનો દરવાજો સકડો છે અને રસ્તો સાકડો છે અને તે શોધી કાઢનાર થોડા હોય છે (બાઇબલ)

જે કરાવવાની તારી ઇચ્છા હોય તે તરવારના પાણીથી નહી પણ તારા મુખના સ્મિતથી કરાવી લેજે (શેક્સપીયર)

પુરતી રીતે આનંદ ઉપજાવે તેવી સારી વાતચીત કરવાની શક્તી અથવા મૌન રહેવાની પુરતી અક્કલનો અભાવ એ મોટુ દુર્ભાગ્ય છે (લ્ડર બટલર)

થ્રીફ્ટ Thirft કરકસર શબ્દ પોતેજ આપવ Thrive " (આબાદ થવુ)ધાતુ પરથી નીકળેલો છે તેથી તે પોતાનો અર્થ બતાવે છે (કવેકર)

જેને બીજો કમાણીદાર ભાઈ ન હોય તેને કરકસર તે એક ભાઇ સમાન છે (નીતીસાર)

ઝેર એ મોટુ ઝેર નથી પણ મોટુ ઝેર તો દેણુ છે કારણ કે ઝેર તો એકનોજ પ્રાણ લે છે પણ દેવુ તો પુત્ર અને પ્રપુત્રોને પણ હણે છે (સદ્દતન)

સારી વાતચીતની પહેલી અનયવભૂત વસ્તુ સત્ય છે બીજી સારી અક્કલ ત્રીજી સારા સ્વભાવ અને ચોથી મજાક છે અને પહેલી ત્રણ બાબતો કોઇ પણ રીતીએ દરેક માણસની શક્તિમા છે (વીલીયમ ટેમ્પલ)

તમે કોની સોબતમા રહો છો તે કહો એટલે તમે કોણ છો તે હુ કહીશ (સ્પેનીશ કહેવત)

તમારુ જે કર્તવ્ય હોય તે કરવાનો નીશ્ચય કરો અને જે નીશ્ચય કરો તે નીષ્ફળતા વીના સીદ્ધ કરો (ફ્રાંકલીન)

જો મનુષ્ય ઇશ્વર ઊપર આસ્થા રાખવાને માટે અન્યાયથી થતુ દુખ સહન કરે તો તે પ્રસશનીય છે (સેંટ પીટ)

વાણીવિલાસ

કાશી નામની રાજ્યધાનીમા સુપ્રતાપ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેમા એક દીવસ ચાર ચોર એક શાહુકારનુ ઘર ફાડતા પકડાઇ ગયા તેમને રાજા પાસે લાવવામા આવ્યા રાજાએ જલ્લાદોને આજ્ઞા કરીકે આ ચારે ચોરને ગામથી બાહાર લઇ જઇ શુળી પર ચઢાવી મારી નાખો કેમકે—

सवर्द्धन च साधूना दुष्टाना मर्दन तथा
राजधर्म बुधा प्राहु दंडनीति विचक्षणा

અર્થ—સાધુઓનુ રક્ષણ અને દુષ્ટોનુ મર્દન એ રાજાઓનો ધર્મ છે એમ દંડનીતીને જાણનારા પુરૂષો કહેછે

રાજાની આજ્ઞાથી જલાદ લોકો તે ચારે ચોરને ગામ બહાર લઇ ગયા અને તેમાના ત્રણને સુળીપર ચઢાવી દીધા ત્યારે ચોથો વીચાર કરવા લાગ્યો કે—

प्रत्यासन्नेऽपि मरणे रक्षोपायो विधीयते

उपाये सफले रक्षा भवत्येव न संशय

અર્થ—મરણ પાસે આવ્યું હોય તો પણ રક્ષાનો ઉપાય કરવો જોઇએ કેમકે ઉપાય ન ફળ થાયતો રક્ષા થાયજ એમા સંશય નથી વળી—

व्याधिना पीड्यमानोऽपि मार्य माणोपि भू भूजा
प्रत्यायाति यमद्वारात् प्रतिकार परो नर॰

અર્થ—વ્યાધી પીડા કરતો હોય અને રાજા મારી નાખતો હોય તો પણ જે ઉપાય કરવા મા તત્પર હોય તે યમદ્વારથી પણ પાછો આવેછે

આ પ્રમાણે વીચાર કરી ચોર બોલ્યો કે હે જલાદો ઘણુ ચોરને તમે મારી નાખ્યા અને હવે મને મારી એક વાત રાજાને જાહેર કરીને મારો હું એક મોટી વીધા જાણુછુ અને હુ મરી ગયા પછી તે વીધા નાશ પામશે માટે મારી પાસેથી તે વીધા લઇ રાજા મને મારી નાખશે તો તે વીધા મનુશ્ય લોકમા રહેશે જલાદો બોલ્યા કે હે અધમ ચોર! વધસ્થાનમા તને આરોપેછે છતા તુ હજી જીવવા ઇચ્છેછે? તું કઈ વીધા જાણેછો! અને તારા જેવા અધમની વીધા રાજા શીરીતે ગ્રહણ કરશે! ચોર બોલ્યો અરે જલાદો તમે શું બોલોછો! રાજાના કામ મા વડતર નાખવા ઇચ્છોછો! જો રાજા જાણશે તો અવશ્ય આ મોટી વીધાને ગ્રહણ કરશે અને તમો આ વાત કહેશો એટલે તમારા ઉપર પણ રાજા પ્રસન્ન થશે પછી તે ચોરના વચન થી રાજાના કામમા બાધ ન થવો જોઇએ એમ ધારી જલાદોએ તે વાત રાજા પાસે કીધી રાજાએ એ વાત સાભળી ચોરને બોલાવી પુછ્યુ કે અરે ચોર! તુ કઇ વીધા જાણેછે?

ચોર—હે દેવ! સોનાની ખેતી કરતા જાણુંછુ

રાજા—તેની શી રીતી છે!

ચોર—હે દેવ! સરસવ જેવડા સુવર્ણના બી કરીને ધરતીમા વાવવા તે એક મહીને સુવર્ણ ના જેવા છોડ ઉગી નીકળશે આપ પ્રત્યક્ષ દેખશો.

રાજા—હે ચોર! એ વાત સાચી છે?

ચોર—આપની આગળ ખોટુ બોલવાની કોની શકતી છે! જો મારા વચનમા ફરક પડશે તો એક મહીના પછી પણ મારે મરવુ છે અને ત્યારે પણ શીક્ષા કરવામાં કે પ્રસાદ કરવામા આપજ સમર્થ રહેશો

રાજા—ઠીકછે ત્યારે સુવર્ણ વાવ

પછી સુવર્ણ ગળાવી તેના સર્ષવ જેવડા બીજ કરી રાજાના અંતઃપુરમા ક્રીડા કરવાના તળાવને કાંઠે પરમ ગુપ્ત સ્થાનમા ધરતી ખેડાવી ચોર બોલ્યો કે હે દેવ! ખેતર અને બીજ સીદ્ધ કર્યા, તો હવે વાવનાર કોઇ જણને આપો

રાજા—તુજ કેમ વાવતો નથી!

ચોર—જો સુવર્ણ વાવવાનો મનેજ અધીકાર હોયતો હું દુખી કેમ થાઉં! પણ હુ ચોર છુ તેથી મને સુવર્ણ વાવવાનો અધીકાર નથી. જેણે કોઇ દીવસ કાંઇપણ ચોર્યુ ન હોય તે

વારે આપજ ત્યારે વાવો

રાજા—ચારણોને દેવા સારૂ મે બાપનું ધન ચોર્યું હતુ

ચોર—ત્યારે મત્રીઓ વાવે

મત્રીઓ—અમે રાજ્ય ઊપર જીવનારા તેથી અમોએ ચોરી કેમ ન કરી હોય?

ચોર—ત્યારે ધર્માધ્યક્ષ વાવે

ધર્માધ્યક્ષ—મે પણ બા દાનરથામા માની પાસેથી લાડુ ચોરી લીધા હતા

ચોર—તમે બધા ચોર છો ત્યારે મને એકલાનેજ કેમ મારો છો

ચોરનુ એ વચન સાભળી સભાસદો સઘળા હસી પડયા રાજાને પણ હાસ્યરસથી ક્રોધ ઉતરી ગયો એટલે તે હસીને બોલ્યોકે હે ચોરા હવે તમે નહી મારીએ હે મત્રીઓ આ ચોર કુબુદ્ધી છે તોપણ બુદ્ધીમાન છે અને હાસ્યરસમા પ્રવીણ છે માટે તે મારી પાસેજ રહેશે અને પ્રસગોમા મને હસાવશે તથા રાજી કરશે એમ કહી તે ચોરને રાજાએ પોતાની પાસે રાખ્યો

न चौरादधम कश्चित् सहि हासेन विद्यया
मृत्युपाश समुच्छिद्य राज्ञो वल्लभता गत

અર્થ—ચોરથી અધમ કોઇ ન હોય પણ તે હાસવીદ્યાથી મૃત્યુના પાશને કાપીને રાજાને પ્યારો થઇ પડયો

પ્રેમ મહિમા

નારાચ છ૦

સનેહની સુરીતપ્યારી જાણવી જરૂરથી, અપાર છે અધિકતા કથી ન જાય જીભથી
સુજાણ કોઇ જાણતા વિચારિ વાત અતરે ન જાણતા જરૂર મૂર્ખ પાની ખોળતા ફરે
પ્રસુતિ કેરિ પીડ વાઝણીજ જાણિ શુ શકા ગવો મધુરી શર્કરા સવાદ માણિ ના શકે
અમાપ તાપ ગ્રીષ્મનો ન મચ્છ ઓળખી શકે અસહ્ય તેજ સૂર્યનું ન ઘુ બુદ્ધિમા ટકે,
શિ રીત કાયરો મ્હોજિ યુદ્ધ રિતિ જાણશો દિલે ન દુષ્ટ ભાઈ નેક નીતિને પિછાણશે
સતીનિ શુદ્ધરીત શ્રેષ્ઠ ગુણિકા ગણે નહી, શિ રીત પદ નાત થા। કામની કળા મહી
કુવા તણો ન માચખો સમુદ્ર સત્ય માનશે ક્ષુદ્ર જતુ સ્વાદ ક્ષીરનો શુ માણશે
પડે ન ઘા નપૂપરે ન પીડ તેનિ ઓળખે સહી શકે શુરો સ। ન માયરો કદી લખે
મધુર સ્વાદ મૂક જેમ ચિતમાજ જાણશે વિના સુનાણિ કેમ જાણતા છતા વખાણશે
સુનેમ પ્રેમ કેરિ અતરેજ પ્રેમી જાણશે ન આ ન કોઇ પ્રેમિ વીણ પ્રેમને પિછાણશે
કસુબી રગથી સુશ્વેત વસ્ત્ર રગ્ય લાગશે કદી ન થાય રગ નુ પ સાચથી ઘણુ ધસે
અધીક પ્રેમ ભાવના ચડેજ પ્રેમી ચિતમા, કદાપિ નુ યતા તણી ન રચ ત્યા પ્રતીતના

ઘડો સુપાત્ર જેમ નીર ગ્રાહી તે ગણાય છે અપક્વ ના ગ્રહે કદી જરૂર એ જણાય છે
બની ઠરે ન પ્રેમ હીણુ ચિત આલિ થૈ જશે રત્નપણુ પ્રેમ પ્રેમિ ચિત્તમાંથિ ગમ ના ખરે

દોહરો । ।

પ્રેમ પુનિત પારસ મણી ચાહ કરે સહુ કોય
પામે પુરણ પુન્યથી, પ્રેમ અશ ? હોય

ભાવિક પ્રેમ

આ વિશ્વમા અનુરાગી સિધ્ધ સમાજ મ્હા મુની કઇ થયા
સહિ કષ્ટ તપ વ્રત આદરી પ્રભુ ચરણની શરણે રહ્યા
પ્રહલાદ પ્રેમી પુણ પ્રભુમા પ્રેમ અનહદ લાવિને
ડીઓ નરી ત્ર લાવચે વળી ફટની તન તાવિને

વળી પ્રેમનો પરકાશ ધ્રુવના અગમા અવધિ થયો
તજિ રાજ્યનો વૈભવ લોભ બાળાપણે વનમા ગયો
તપ આદર્યાં અક્ષય પણે પ્રભુ પ્રેમ વશ થઇને મળ્યા
આપ્યુ અચળ પદ અવનીમા પાનદ ફદ હરી ધ્યયા

ધરીયો પવીત્ર પ્રેમ ગોકુળ બાળિકા હરિ સગમા
તજિ લાજને મા બાપ રમીત કૃષ્ણ સગે રગમા
અનિરૂદ્ધ પર ધરિ પ્રેમ ઓખા પરણિ તેને પ્રિતથી
શકુતલા દુષ્યત પણ દંપતિ થયા એ રીતથી

આતુર અ નમિત્ર થઇ મન માત્રિકાથિ મેળ યુ
સોદયવતી અતી ઉર્વશી શશી પાત્રથી સુખ કેળ યુ
વળી વત્સરાજ વીશાળથી પ્રેમી ગણાયા પૂર્ણ છે
તે ગાવિ નાસવતાપરે સુખી થયા સપૂર્ણ તે

અપુર્ણ

हरपाळदेव अने शक्तिदेवी

વીર અને અદ્ભુત રસથી ઉભરાઇ જતુ

ઐતહાસિક નૉવેલ

આ પુસ્તકના નાયક હરપાળદેવના વડાઓનો વશ ગૌરવ ક્ષત્રિયને શોભાપ્રદ ઉગ્ર પરાક્રમો તેના પ્રવાસમા આબુ અને આરાસુરના વર્ણનો મા જગદબાની ભક્તિ તેના મત્રોનો પ્રભાવ જગદબાની કૃપા દ્રષ્ટિનું ફળ દેવીનો શક્તિદેવી રૂપે અવતાર તેમના દૈવી પરાક્રમો અને અદ્ભુત કાર્યો વિગેરે વિગેરે ચિત્રોનો રસ ભરીરીતે આ નૉવેલમા સમાવેશ કરવામા આવ્યો છે એ પ્રતની કીમત રૂ —૮— (પો ટે ૮ ૩૬)

ભળવાનુ ઠેકાણુ—શ્રી અબિકાવિજય ઓફીસ ચુડા (કાઠિયાવાડ)

साहीत्य

दोहा

कबीर नाम हृदे थयों, भयो पापको नाश,
मानू चिनगी अगनकी, पडी पुराने घास,
कामीका गुरु कामहे, भोगीका गुरु दाम,
कबीरका गुरु सतहे, सतनका गुरु राम
कपटीके मन कपट वसे, साधुके मन राम,
गाडु लोकतो भग चले, सुराके सग्राम
नारी पुछत सुमकु, कहासे वदन मलीन,
कहा गाठसे गिर पडा, कहा कीसोकु दीन
नहि गाठसें गिर पडो, नहीं कीसीकु दीन,
देना देख्यो ओरकु, व्हासे वदन मलीन

कबीर

कुडलियो

साचो झेर अफीन हे, खरच रुपैयो खाय,
सूघेथी कडवो लगे, खाधे अग सुकाय
खाधे अग सुकाय, मित्रसे वाधे दावो,
घरमे सपत घटे, मागतो फिरे ज्युमावो
कहते करसनदास अफिनसे कबु न राचो,
अवगुन करे अपार, झेर अफीन हे साचो

कवित

१ होती जो विधवा तो सांख्य के सिद्धांतहुसों,

ध्यान धर इश्वरको मनमें मिलावती
होती सती सिधवा तो रसके उद्दिपन सो,
प्रेम लपटाय कर पतिको रिझावती,
होती जो कुमारिका तो लखति न अग नर,
योगव्रत ऊढहुसे परम पद पावती,
हाय नहि विधवा ना सिधवा कुमारिका न,
जमली पतिते गति एको नहि पावती
करशनदास

दोहा

जगल जट्ट न छेडिये, वजारे वकाल,
कस्वे तरक न छेडिये, उन्हाळे अगार
पान पुराना घी नया, तिसरी कुलवती नार,
चोथी पीठ तुरगकी, सरग निशानी चार
गंग

छप्पय

तरुनि काज रघुवीर, विकटवन वनवन रोए,
तरुनि काज लकेश, शीश दश अपने खोए,
तरुनि काज कैकच्छ, कूल नीकदन कीनो,
तरुनि काज सुरपति, शाप अपने शिर लीनो,
चतुरानन भये ए तरुनिथें, मदन काड शकर दही,
कवि गद्द कहेरे तरुनिथे, कोनहिकी पत ना गइ?
गद्द

"श्री शक्तिधर्मोद्धारक समाज" नी स्थापना

यतो धर्मस्ततो जय

વેદાન્ત આર્યધર્માનુસાર પરમાત્માનુ અસ્તિત્વ કરી ગતા તેમા રહેલી અનિર્વાચ્ય શક્તીની માનતા પણ સ્વિકારવીજ પડેછે પરમાત્માનુ સ્વરૂપ કલ્પતા દક્ષિણાર્ધ ભાગ પરમાત્મા રૂપ પુરૂષ કહેવાય છે અને વામાર્ધ ભાગ શક્તિરૂપ પ્રકૃતિ કહેવાય છે અગ્નિમા જેમ દાહ શક્તી છે અને તે અગ્નિથી કાઇ જુદી રહેતી નથી તેવીજ રીતે પ્રકૃત પણ પરમાત્મા —પર બ્રહ્મથી જુદી રહેતી નથી અને તેથી જેવા પરમાત્મા છે તેવીજ તેની શક્તિરૂપ પ્રકૃતિ પણ છે પ્રકૃતિનો અર્થ કરતા પ્ર=શ્રેષ્ઠ અને કૃતિ એટલે સૃષ્ટિ અર્થાત જે દેવી સૃષ્ટિમા મુખ્ય છે તે અથવા પ્ર=શ્રેષ્ઠ સત્વગુણ કૃ=રજોગુણ અને તિ=તમોગુણ અર્થાત ત્રણે ગુણોની સામ્યાવસ્થા કે જે અપાર શક્તિવાળી અને સૃષ્ટિ કરવામા મુખ્ય છે તે અથવા પ્ર=પ્રથમ અને કૃતિ=સૃષ્ટિ અર્થાત સૃષ્ટિથી પ્રથમ ભાગમા જે દેવી છે તે પ્રકૃતિ કહેવાયછે ભક્તોના અનુગ્રહને માટે પ્રકૃતિના મુખ્ય પાચ સ્વરૂપ અને તેના અંશ અંશાશ અને કલાઓ રૂપ અનેક સ્વરૂપ થયેલા છે મુખ્ય પ્રકૃતિ જે પાચ છે તેમાની એક સાવિત્રી કે જેનુ વેદોમા ગાયત્રી રૂપે યશોગાન કરેલુ છે તેને ઇશ્વર પ્રણિત વેદને માનનાર પ્રત્યેક મનુષ્ય માનનિય ગણેછે અને હાલના સમયમા આપણા આર્યાવર્તમા અનેક ધર્મમતો ચાલેછે તે પૈકીના ગમે તે મતને અનુસરનાર પ્રત્યેક દ્વિજ પોતાના નિત્ય કર્મમાની સંધ્યોપાસનામા ગાયત્રીનુ આરાધન કરેછે પ્રકૃતિનુ બીજુ રૂપ દુર્ગા જે ગણેશની માતા અને શિવની અર્દ્ધાંગના છે તેને દરેક શૈવ અને ગાણપત્ય મતાવલંબી માનનિય ગણી તેનુ આરાધન કરેછે પ્રકૃતિનુ ત્રીજુ અને ચોથુ રૂપ રાધા અને લક્ષ્મી છે તેને વૈષ્ણવ સંપ્રદાયી પ્રત્યેક ભક્તલોક પોતાના પ્રાણ ગણેછે અને પાચમુ રૂપ જે સરસ્વતિ છે તેને દરેક વિદ્યાવિલાસી મનુષ્ય વિદ્યાની અધિષ્ઠાત્રી રૂપે પુજેછે ઉપરોક્ત પાચ સ્વરૂપ શિવાય ગંગા તુળસી મનસા દેવસેના અથવા ષષ્ટી મંગળચંડી કાળી સ્વાહા સ્વધા દીક્ષા, દક્ષિણા સ્વસ્તિ પુષ્ટિ, તુષ્ટિ, સંપત્તિ ધ્રુતિ, દયા પ્રતિષ્ઠા, કીર્તિ, ક્રિયા, શાન્તિ, લજ્જા,

ભરતખંડની પડતી દશાના કારણરૂપ મહાભારતના તુમુલ યુદ્ધના અનેક ક્ષાત્ર વીરો સાથે અગ્રગણ્ય પંક્તિ ધરાવતા બ્રાહ્મણો પણ ઘણાક વીરગતિને પ્રાપ્ત થયા અને ત્યાર પછી પણ અંદર અંદરના કલહથી ક્ષાત્રતેજ નરમ પડેલું હોવાથી વિધર્મી યવન રાજકર્તાઓના હાથમાં આ દેશની સત્તા જઇ પડી અનેક મ્લેચ્છ આક્રમણો અને પરદેશી સત્તાની ઝુંસરીને લઇ સનાતન શાસ્ત્રોના અમુલ્ય ગ્રંથોનો લય થયો અને તેને લઇ વર્ણાશ્રમ ધર્મ પ્રમાણે કર્તવ્યને પ્રબોધતા શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ છુટી જવાથી અગાઉ વર્ણના ત્યાગીયો સહુ એક સરખા સાધુ તરીકે ગણાવા લાગ્યા અને તેમની મુગ્ધજાતિનો વિવેક કે વિચાર પ્રજાવર્ગમાં ન રહ્યા અને તેથી यथादेहे तथादेवे એ સુત્રાનુસાર જેઓને મદ્યમાંસાદિનો નિષેધ નહોતો તેઓની સાત્વિક નિષ્ઠતા વડે યોજાયલા ગ્રંથાદિ ગ્રંથોમાં પંચમકારાદિ કુત્સિત આચાર વ્યવહારો દાખલ થયા મનુષ્યના મનની વૃત્તિઓનું વલણ સર્વેત્ર સદ્ગુણ કરતાં દુર્ગુણ તરફ વધારે હોવાને લીધે કેટલાક ઉચ્ચ વર્ગના વિદ્વાનો પણ તેને અનુસર્યા વામમાર્ગને નામે આ મત નિંદાયો અને अस्त शाक्ता बहिर्शैवा सभामे वैष्णावा એવા એવા પાખંડો પ્રવર્તી રહ્યા તેમાં વળી પાશ્ચાત્ય સત્તા અને કેળવણીના પ્રભાવે કહેવાતા સુધારાના અનુયાયીઓ આકરો વખત આવતાં આ મતનો આશ્રય લે તો તેમાં કાંઇ નવાઇ નથી હવે ખરીરીતે જોતાં

નીતી અને ધર્મ એ બે વ્યક્તીને એટલો તો ભવો નીકટ સબંધ છે કે પરસ્પર નામ બદનો કર્યો રોપતોપણ ચાલી શકે જેમાં અનીતીનો લેશ પણ હોય તે કદાપી ધર્મ કહી શકાયજ નહી અને તેને માટે આ પુરાણા ધર્મપંથનું સંશોધન કરી કોઇપણ મનુષ્ય પોતે વીભક્ત છે એમ કહેતાં સંકોચાય નહી તેવો તેમતને શુદ્ધ નીતીમય દુનીયાની દ્રષ્ટીએ દેખાડવો એ દેશહીતચે કાઇક પણ શ્રદ્ધા ભક્તી ધરાવતા દરેક મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે

હાલના સમયમાં આપણા ગુજરાતમાં શક્તિ ધર્મના યાત્રાના સ્થાનકો તરફ દ્રષ્ટિ કરીશું તો ફક્ત અંબાજી બહુચરાજી અને પાવાગઢ છે અને ત્યાં બધા ઘણા યાત્રાળુઓ આવેછે તેથી આ મતની ઘણી જાહોજલાલી બહારથી દેખાયછે પણ તે યાત્રાળુમાંના ઘણા તો બાધા કે આખડીને માટેજ દેવરૂણ વાળવામાટે આવેછે કેટલાક શ્રંઘોમાની બનાઇ વિગેરે મોજ મજા માટે આવેછે કેટલાક શ્રદ્ધાપુર્વક — પણ તે એવી અંધ શ્રદ્ધાકે તેમાં પ્રસાદી વિગેરે મોજ શોખનો હેતુ મિશ્રણ થયેલો હોયછે કેટલાક શુદ્ધ સાત્વિક વૃતિથી આવતા હશે પણ તેઓ પોતાના નિખાલસ દીલને લીધે સહુને પોતાના સરખા ધારી અન્ય વિષયથી વિરક્ત રહેછે આજકાલ નીકળેલા ધર્મમતો જોઇશું તો જણાશેકે દરેક દરેક પોતાનો સંપ્રદાય વધારવાના કામમાં અને નવાનવા સુધારા કરવાના કામમાં કેટલા મચ્યાછે અત્યારે કોઇ કહેછે કે હું વૈષ્ણવ છું કોઇ કહેછેકે હું શૈવ છું, કોઇ કહેછેકે રામાનુજ છું કોઇ કહેછેકે મધ્વાદી છું કોઇ કહેછેકે કબીરપંથી છું, કોઇ કહેછેકે બીજ પંથી છું કોઇ કહેછેકે સ્વામીનારાયણના પંથનો છું અને કોઇ કહેછેકે આર્યસમાજી છું વિગેરે વિગેરે તો પણ જે શક્તિને આપણે જગજ્જનની માનીએ છીએ અને તેમાં સંપુર્ણ શ્રદ્ધા રાખીએ છીએ તેને અનુસરનાર કોઇ હું શાક્તછુ એમ કહેનાર મળી આવતો નથી એ જોઇ કોણને મહાઆશ્ચર્ય નહિ થાય? ઉપરના

રેક સંપ્રદાય વાળા શક્તિને જોકે માન આપેછે અને કામ પડે ત્યારે વાણીયા મુછનીથી શ્રી બાધા આખડી રાખેછે અને कुपुत्रो जायत क्वचिदपि कुमाता न भवति પ્રમાણે જગ ખા સર્વેના મનોરથ પુર્ણ કરેછે તેથી કાર્ય સફળ થયે યાત્રા કરેછે છતા જે ઇષ્ટ દેવને પોતે માનતા હોય તે કરતા કાંઇક ઓછી વિનિત દ્રષ્ટિ આ ધર્મપથ તરફ કરેછે તો તેના સબ બ શો શોધી કાઢી આડખીલીઓ અટકાવી પુનરૂદ્ધાર કરવાની આવશ્યકતા છે

અ માજી જેવા શાક્ત ધર્મના યાત્રાના મથકનો લાંબો અનુભવ જણાવે છેકે ઘણા મનુષ્યોમાગી સ્થીતીમા દેવીની બાધા આખડી રાખેછે પણ અસ્તો યના નીયમ પ્રમાણે મનુષ્ય માત્રની ચડતી પડતી થયા કરેછે તે પ્રમાણે જ્યારે બાધા પુર્ણ કરવાનો સમય આવેછે ત્યારે કાંતો તે મનુષ્યની સ્થીતી બદલાઇ ગયેલી હોયછે અથવાતો કુટુંબનું પોષણ કરનાર રાળ ાગની વીકરાળ ઝાળમા ભસ્મીભૂત થયેલા હોયછે ત્યારે બાધા પૂર્ણ કરવાનો બોજો અનાથ વીધવા ઉપર આવી પડેછે તેવે વખતે તેને જતા આવતાનુ રેલવે ખર્ચ પણ મહા મુશ્કેલીથી મળી શકેછે ત્યારે વળી ત્યાના પુજારી વીગેરે ના લાગા અને મુંડકવેરો વીગેરે ભરવા કેટલા આ સ થઇ પડે હોનગીરીની વાતતો એછે કે જ્યા થી ધાર્મિક ગણાતા તે લાગા લેનારા મનુષ્યો એટલાતો નીષ્ઠુર હોયછે કે તેને ગરીબ યાત્રાળુની બીલકુલ દયા આવતી નથી આ તે વખતનો દેખાવ દરેક સહૃદય દ્રષ્ટાને વળોજ ત્રાસદાયક થઇ પડેછે આવા ગરીબ યાત્રાળુઓને પણ બનતી મદદ આપી જગદંબાના તરફ શ્રદ્ધા ધરાવતા હૃદયોને દુખી અને નીરૂત્સાહી થતા અટકાવવાની આવશ્યકતા આ સમાજ સ્વીકારે છે

શ્રી અંબિકાવિજય નામનુ દેવી ધર્મ સંબધે ફક્ત એકજ માસિક આઠે વર્ષ ઉપર શ્રી અંબાજીમા પ્રગટ થવા લાગ્યુ હતુ અને તેમા દેવી ધર્મ સબંધી લેખો ચર્ચવામા આવતા તેમજ ભેટો તરિકે દેવીના ચરિત્રના તાદ્રશ્યભાવ તેવા ફોટાગ્રાફો પણ તા હતા તે માસિક ચાલુ રાખવા તેના પ્રોપ્રાઇટર રાવળ માધવલાલ કુબેરજી ની ઘણી ઇચ્છા છતા કેટલીક વ્યવહારિક અડચણો અને આત્મહિન દશાને લઇ બે વર્ષ થયા બંધ પડી ગયુ છે છતા આ દેવીધર્મના ઉપર ફેલાવેલા અંતરાયોના અને ઉપસ્ત અંતરાયો દુર કરી આ ધર્મને શુદ્ધનીતિમય માર્ગપર સ્થાપન કરી તેનો પુનરૂદ્ધાર ચીરીતે કરી શકાય તેના વિચારો તેમના શ્રી જગદંબા તરફ શુદ્ધ શ્રધ્ધાથી ભરેલા અંતકરણમા અસ્ખલિત પણે ઉભરાવા લાગ્યા તેથી તેમજ ઇશ્વરી તરફથી પ્રેરણા થયેલ એક મહાનુભાવ કે જે સદ્ગુરૂ બ્રહ્મનિષ્ટ મહાત્મા શ્રી દુર્ગાનંદજી ના આદેશથી હાલગુમછે પણ યોગ્ય ક્રમાનુસાર દવીબ નામના યોગ્ય અધિકારિયોને જણાવવામા આવશે તે ઉપદેશને લઇ આ શાક્તિ ધર્મોદ્ધારક સભાની પ્રવૃત્તિ તેમણે રેલી છે અને ત્યારથી આ સમાજના મેનેજર તરિકે તેઓ કામ કરશે તેમજ ઉપરોક્ત માસિક પણ સમાજના વાજીત્ર તરિકે સમાજ તરફથી પ્રગટ થશે

Memoradum Of Association
Of
Shri Shakti Dharmodharak Samaj

श्री शाक्तधर्मोध्धारक समाजनो कर्तव्यलेख (संक्षिप्त)

૧ દેવી ધર્મ સબંધૈ સાહિત્યોમા જોતું તો ફક્ત શ્રીમદ્ ભગવતી ભાગવત ચંડી અને કેટલાક છુટાછવાયા સ્તોત્રો છે તે સિવાય કેટલાક તંત્ર ગ્રંથો છે તે ગુપ્ત અને કુત્સિત વ્યવહારવાળા કહેવાયછે તેનુ સંશોધન કરી સંસાસ્ત્રોના પ્રમાણોએ અને જગદંબાના શ્રી મુખે તેનો શ્રેય નિષેધ બતાવી આપી શાક્તોને શુધ્ધ રીતિમય રસ્તે પ્રવર્તાવના તેમજ ન્હીપમાં કેટલાક અમુદ્રગ્રંથો અપ્રસિધ્ધ છે તે પ્રગટ કરી દેવીભક્તોમા તેનો પ્રચાર કરવો

૨ દેવીધર્મમા આજકાલ પ્રસાદી રૂપે મદ્યનો અને માસાહારનો રિવાજ અતિશય પ્રચલિતછે અને તેમા કહેવાતા સુધારાના સભ્યો દ્વારા અને મોટા શહેરોમાની હોટેલો (કે જ્યા ઉચ્ચ વર્ગના હિંદુઓ પણ જતા અચકાતા નથી) ને લીધે તેમા અમર્યાદ ઉમેરો થાયછે તેથી હિંદના હિત અર્થે તેનો જલદી અટકાવ કરવા જરૂર હોવાથી તેનુ ખંડન કરનારા આધુનિક વિદ્વાનોના અભિપ્રાયો અને શાસ્ત્રની આજ્ઞાઓ લખો દ્વારા તેમજ તેવા યાત્રાના સ્થાનોમા અને જરૂર જણાતા બીજા સ્થળોએ નીતિના આદરરૂપ સત્યચારિત્રશાળી ઉપદેશક રાખીને તેમના બોધ દ્વારા જાહેરમા મુકી વર્તમાન સ્થિતિના સુધારા સાથે ભવિષ્યની વૃધ્ધિને અટકાવવી

૩ આપ દેશની સાચી દોલત અને હિંદીપ્રજાના રક્ષણરૂપ હજારો ગાયો વિધર્મી માંસાહારી મનુષ્યોના ખોરાકને રૂપે કતલખાનાનો ભોગ થઇ પડે છે અને માટે કેટલેક સ્થળે ગોરક્ષણીય સંસ્થાઓ સ્થાપન થયેલી છે તેમને આ સમાજે સુરભિદેવી તરીકે ગાયને જગદંબાનુ અંશ સ્વરૂપ સમજી તેમના કાર્યમા બનતી મદદ કરવી અને તે સાથે પોતા તરફથી પણ અનુકુળ પ્રસંગે તેવુ ખાતુ સ્થાપન કરવુ

૪ શક્તિના અનુયાયી તરીકે શક્તિનું સેવન કરવુંજ જોઈએ અને તેના અભાવે તનમનથી નબળી પ્રજા ઉત્તરોત્તર ક્રમે ચડતી થતી નથી માટે યથાભાગ — બ્રહ્મચર્યના બોધસાથે ભવીષ્યની પ્રજા સુધારણાર્થ ગૃહસ્થાશ્રમના સત્સિધ્ધાંતો પ્રગટ કરવા

૫ ગરીબ યાત્રાળુઓને કેટલાક તીર્થ સ્થળોમા હેરાનગતી ભોગવવી પડે છે તે દુર કરવાના ઉપાયો યોજવા અને તેવા યાત્રાના સ્થળોમા ધર્માદા તરીકે દેવી ભક્તો તરફથી આવી એકઠું થતું દેવ દ્રવ્ય અન્ય માર્ગે ન વપરાતા દેવીધર્મની ઉન્નતીમા તે વપરાય તેવા ઉપાયો લેવા

૬ આ સમાજના વાજીંત્ર તરીકે અંબીકાવીજય માસીક પત્ર સમાજ તરફથી પ્રગટ કરી શક્તીની ભક્તી, દેવીભક્તોના કર્મ શ્રદ્ધ ઉપાસનાના માર્ગ રસ્તા અને જ્ઞાનના સાધન, યાત્રાના સ્થાનોનું સ્વરૂપ દેવસ્થાનો તથા ભક્તોનુ મહાત્મ્ય વીગેરે વીગેરે વીદ્વાન લેખકોદ્વારા ચર્ચવા અને દેવીભક્તોમા પ્રચારવા.

૭ આવશ્યક જરૂર જણાતા ન્હાના મ્હોટા શહેરોમા આ સમાજની શાખાઓ ઉઘાડવી

અને તે શાખોની સભાઓમા દેવીધર્મ ની ઉનતીના વીષયો ચચાવવા

૮ ૨ષ હરકોઇ અમુકસ્થળે સમાજ તરફથી તે વરના સભાસ્દના મેમ્બરોની એક જન રલ મીટીંગ (કોનફરન્સ) ભરવી અને આખાવરષમા દેવી ધરમની ઉનતી અથ કરેલ મયત્નોના વાર્ષિક રીપોર્ટ પ્રગટ કર્યા બાદ આવતા વર્ષમા કરવાના કાર્યો તેની યોજનાના બહુમતે પસાર થાય તે ઠરાવો તેમજ નેતાઓ સભાસદો વગેરેની નીયમણો કરી વળી તે વરના પુરા થેલ વાર્ષિક ધમાદા ઇનામી ફડનુ તે મીટીંગ સમક્ષ ફંડમાંથી ઇનામો વહેચી આપવા

ઉપરાક્ત કાર્યોને માટે સમાજને નાણાની જરૂર હોઇ એક સામાજીક ફંડ ખોલવામાં આવ્યુ છે તેનુ બંધારણ નીચે મુજબ છે

The Constitution Of the Samajil Fund

આ સમાજને માટે મેમ્બરોના પાચ વર્ગ રાખવામા આવ્યા છે

વર્ગ ૧ લો પેટ્રન રૂ ૫ એકી વખતે સભાના ફંડમા ભરનાર દરેક ગૃહસ્થ

વર્ગ ૨ જો લાઇફમેમ્બર રૂ ૧ એક વખતે

વર્ગ ૩ જો વાર્ષિ મેમ્બરA ૫ દરવર્ષ ભરનાર———

વર્ગ ૪ થો વાર્ષિકમેમ્બરB રૂ ૧॥ દરવર્ષ ભરનાર— ——

વર્ગ ૫ મો સબસ્ક્રાઇબર રૂ ૧ ભરનાર

ઉપરના ચાર વર્ગોના મેમ્બરોને દરવરસે શ્રી અંબીકાવીજય માસીક તેની ભેટ સાથે વગર પેસ્ટેજે ફ્રી (મફત) આપવામા આવશે ઉક્ત વર્ગો પૈકી ચોથા વર્ગને બાદ કરતા બાકીના પ્રથમ ત્રણ વર્ગોના મેમ્બરોને સમાજ તરફથી તે વર્ષમા દેવીધર્મ સબંધી પ્રગટ થએલા પુસ્તકો ફોટાઓ અને ધર્મપ્રચારક અન્ય સાહીત્યો ફક્ત પોસ્ટેજ લઇ ફ્રી (મફત) આપવામા આવશે

શ્રી અંબીકાવીજયના પ્રથમના ગ્રાહકોને આ સમાજ તરફથી વિનંતિ કરવામા આવેછેકે માસિકનું લવાજમ પ્રથમ રૂ ૧—૪— હતુ પણ ઉપર જણાવેલી કેટલીક ધાર્મિક ફરજો બજાવવાની હોવાથી તેમજ સમાજ હજુ ઉછરતી હોવાથી આપ સર્વ વર્ગ ૪ થો વાર્ષિક મેમ્બર B માં રૂ ૧—૮— ભરી દાખલ થશો એમ આશા છે રકમ રૂ —૪—૦ વધારે ભરવાના છે પણ તેના બદલામા સમાજ જે જે દેવીધર્મની ઉનતિના ધાર્મિક કાર્યો બજાવવા શક્તિવાન થશે તેનો પુણ્ય ભાગ મળશે તેમજ જનરલ મીટીંગમા એક મેમ્બર તરિકે મત આપી શકશો

ઇનામી ધર્માદા ફંડ

ઉપરના ચાર વર્ગોના મેમ્બરોની ફી ઉપરાત સમાજને વધારે નાણાની જરૂર હોવાથી એક ઇનામી ધર્માદા ફંડ ઉઘાડવામા આવ્યુ છે આ ફંડમા ઉપરના ચારે વર્ગના મેમ્બરો ભાગ લેઇ શકશે એટલે કે પોત પોતાના વર્ગના મેમ્બરો ગણાતા છતાં પોતાના વર્ગની ફી ઉપરાત

ધમા । ફ ની દર ટીકીટ રૂ — ૪ — ૦ ભરી ગમે તેટલી ટીકીટા ખરીદી શકશે અને ચા સમા ઉગેતો ઇનામ મેળવી શકાશે

ઉપરના ચાર વગો શીવાયનો કરોઇ માણસ આ ઇનામી ન ની એક કે વધારે ટીકીટા ખરીદશે તેને રૂ — ૪ — ૦ ભગ્નાર સબસ્ક્રાઇબર તરીકે પાચમા વગના મેમ્બર ગણવામા આવશે

આ ૮ ની દરેક ટીકીટ રૂ ૦ — ૮ — ની રાખવામા આવીછે દેવી ધમની ભીનતી ધરાવનાર હરકોઇ ગૃહસ્થ આ ફંડમા ગમે તેટલી રકમ ભરશે તો દર ચારઆના દીઠ એક ટીકીટ આપવામા આવશે વરસ દરમીઆન જે ટીકીટા ખપશે તેનુ વરસ આખરે ઇત્યેકરો તથા મેમ્બરોની જનરલ મીટીંગ બોલાવી તે સમક્ષ તે ટીકીટ પાછળ રાખી રૂ ૧ થી માંડી ૧ ૫૦ સુધીના ઇનામ નગ ૪૦૦ છાપવામા આવ્યા છે તેનુ ડ્રોઇંગ કરવામા આવશે મોટામા મોટુ ઇનામ રૂા ૫ નુ છે અને ધમા । ફંડમા ફ ૧ રૂ ૦ — ૪ — ૦ ખેરીયત તરીકે ભર્યાની ટીકીટ ઉપર રૂા ૫૦૦ નો ચાસ છે તે લાઇ જેવો તેવો નથી કદાચ ઇનામ નહી આવે તો પણ જે ધાર્મિક કાયમા તે નાણાનો ઉપયોગ થવાનો છે તેનો પુન્ય ભાગતો અવશ્ય મળશેજ

अनित्यानि शरीराणि विभवो नैव शाश्वत
नित्य सन्निहितो मृत्यु कर्तव्यो धर्मसग्रह

શરીર અનીત્ય છે સંપત્તી પણ અચળ નથી અને મૃત્યુ સર્વદા નીકટમા છે માટે ધર્મસગ્રહ કરવો આવશ્યક છે

ચાર આના જેવી નજીવી રકમ આ ફેશનના જમાનામા દરેક મનુષ્ય હાલતા ચાલતા ખરચી નાખેછે તો આવા પુર્ણ રસ્તે ખરચવામા કોઇ ગૃહસ્થ સંકોચાશે નહી એમ આશા છે માટે જગદબા પ્રત્યે શ્રદ્ધાભક્તી ધરાવતા દરેક ગૃહસ્થને પોત પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે આ ફંડની ઇનામી ટીકીટ ખરીદી સમાજને મદદરૂપ થઇ પડવાની બીનતી કરવામા આવેછે

આ માસીક જે સદ્‌ગૃહસ્થો તરફ મોકલવામા આવ્યુ છે તેઓ ઉપરોક્ત શ્રી શક્તીધર્મોધ્ધારક સમાજ સબધીનો લેખ સંપુર્ણ લક્ષપુર્વક વાચી શ્રી જગદબા પ્રત્યે કાઇક પણ શ્રધ્ધા ભક્તી હશે તો આ ધાર્મિક કાર્યમા પોતાથી બનતી મદદ આપશેજ એમ આશા રાખવામા આવેછે

આ સમાજના પેટ્રન લાઇફમેમ્બર થવાનુ માનતો દેવી પ્રત્યે અનન્ય શ્રધ્ધા હોય અને તેની સાથે શ્રીમત પણ હોય તેવા મનુષ્યનુ કત વ્ય છે પણ વાર્ષિક મેમ્બર *A* કે *B* થવુ તે દરેક સાધારણ મનુષ્યથી પણ બની શકે તેમ છે વાર્ષિક મેમ્બર *A* ની ફી રૂા ૫) છે પણ તેને શ્રી અભીમાનીજય તથા તેની ભેટના મળી રૂા ૬॥ અને તે ઉપરાત ને વરસમા સ

માત્ર ન થી નગર થયેલા પુસ્તકો ફોટા તેમજ અન્ય સાહીત્યો મળી આવી રહેતા શ્રી આ થી પણ કાઇ વીશેશ કીંમતના મળશે માટે બનેતો ને વગમા દાખલ થવુ નહીતો ઉદાર વાર્ષિક મેમ્બર B મા દાખલ થવુ એટલેકે શ્રી અંબીકા વીજયના ગ્રાહક તરીકે રા શા જ રી સમાજને આશ્રય આપવો આવશ્યકછે

આ વરની અંબીકાવીજયની નીચેની ભેટ પણ અમુલ્ય છે ગઇસાલ તે પ્રકાર પ્રમાણ ધારેલી તેથી ગ્રાહકોના કેટલાક એ રો પણ લીલીકમા છે માટે શ્રી અંબીકાવીજયનો ગ્રાહક ભેટ શીવાય રહી ન જાય તેના માટે જલદી લખવા વીનતી છે ભેટ ત્થા મેમ્બર ફી પણ સર્ટીફીકેટ વી પી થી પણ મો કલાની વ્યવસ્થા રાખી છે તો ઉપરોક્ત રીતના મા મનીઓડર ખર્ચનો ફક્ત એકઆનો વધારે પડશે

શ્રી નવરાત્રની કથા

મૂળશ્લોક સરલ ટીકા સાથે

નવરાત્ર વ્રતનો પ્રભાવ મહાત્મ અને જગ દંબાની ભક્તિપ્રતિપાદન કરનારા સુંદર આખ્યાનો મધ્યે ધર્મ અર્થ કામ તથા મોક્ષ એ ચતુર્વર્ગ પુરૂષાર્થની સિદ્ધિ આપનાર આ કથા છે માટે જગદંબા ઉપર શ્રદ્ધા રાખનાર દરેક ગૃહસ્થે આ કથાનુ પુસ્તક તો અવશ્ય રાખવું જોઇએ.

વળી શ્રીમાનને માટે તો—

य इद नवरात्रस्य कथाया पुस्तक मुदा
ददाति द्विजवर्याय विदुषे दक्षिणान्वितम्

पूज्यलोभमकुर्वाणो यथाशक्ति सुभक्तिस
लभते देविलोके च सुख भुक्त्वा न सशय

द्वारा पुस्तक दानस्य देविभक्ति तनोतिय
प्रसाद लभतेऽम्बाया सोऽय नारायणोप्रिय

પ્રચારે પુસ્તકો ખરીદી દાનદ્વારા ભક્તિનો પ્રચાર કરવા કર્તવ્ય છે

માઘ ચૈત્ર અષાડ અને આસોના નવરાત્ર પ્રસિદ્ધ છે માટે આવતા નવરાત્રના ઉપયોગ માટે દરેક દેવીભક્તો તરફથી આ પુસ્તકની વિશેષ માગણીનો સંભવ હોતા થોડી નકલો હોવાથી તુરત ખલાસ થઇ જતા પાછળથી મળવી મુશ્કેલ છે માટે વહેલો તે પહેલા કીંમત ફક્ત રૂ —૮— (પો ટે જ ુદુ) (શ્રી અંબિકાવીજયના ગ્રાહકોને ભેટતરીકે મફત)

મળવાનુ ઠેકાણુ— શ્રી શક્તિધર્મોધ્ધારક સમાજની ઓફીસ સુરત

૯) આ માસિકપત્ર અગાઉ સાત વર્ષ સુધી રા. માધવલાલ તરફથી પોતાના ખાનગી અખબાર તરીકે પ્રગટ થયું તેમાં જે જે ગ્રાહકોનું લવાજમ લેણું રહ્યું હોય તો તે સમાજ તરફ વળવાથી તે તે રકમની કીમત સુધીના તેમના તરફથી આજ સુધીમાં શ્રી જગદંબાના પ્રગટ થયેલા ભાગો માંથી જે માગશે તે આપવામાં આવશે ગ્રાહકોના પાછલા હીસાબ તપાસ કરતાં ઘણા ગ્રાહકો પાસે અમુક થોડી થોડી રકમો તેમની લેણી રહેછે તે પતાવી મુશ્કેલ હોવાથી તેઓ છોડી દેઇ અને બાકી રકમોને માટે જેઓ તેમના આટલા વર્ષના પ્રયાસ અને પરિશ્રમને માન આપી મોકલી આપવા કૃપા કરશે તો તે આભાર સાથે આ સમાજ સ્વીકારી તેમના તરફથી મદદ થઈ છે માનશે

૧૦) એકંદર રીતે ગ્રાહકોના ત્રણ અંશ બાકી એ સંબંધે નીકળતા લેણાની રકમ ફક્ત ગ્રાહકો પાસે તેમની બાકી રકમોનો સરવાળો વિશેષ છે પણ તે પતવામાં અત્યંત પરિશ્રમ સાથે મુશ્કેલી પણ છે તેથી તે આગળના ચલાવનારનો હાલ છે તેજ સ્થિતિમાં જમે બાકી રહેવાથી નવે નામે હરકોઈ હીસાબ આ સમાજ સાથે વ્યવહાર ચલાવે તો સારૂં એવી આ સમાજ ભલામણ કરેછે પણ આથી કરી જેઓની પાસે વધારે રકમો છે તેને માફ નથી આતો ફક્ત પરચુરણ લેણદેણને માટે છે

૧૧) સમાજની વ્યવસ્થા માટે આ વર્ષને માટે નિચેની નીમણુંક કરેલી છે

ડાયરેક્ટર્સ — શ્રીયુત ગજેંદ્ર કેશવલાલ પોપટભાઈ (પ્રેસીડેંટ સુ. શ્રી ગોસાઈજી મહારાજ ગોમાવજી અને પ્રોપ્રાયટર સનાતનધર્મ ઇંગ્લીશ સ્કુલ સુરત અને ૨૦ ।)

શ્રીયુત સોમનાથ ભાઇ હરજીવનભાઇ (રજવાડા સ્ટેટના નાયબ શેઠ અને દાબાના સરકારી અમલદાર સાહેબ)

રા. રા. માધવલાલ કુબેરજી રાવળ (એક્સ ઓફીશીઓ)

બેન્કર્સ — ધી સ્વદેશી બેન્ક (સમાજ તરફ નાણાં આવવા માંડેથી અનાગત રકમ માટે આ સ્વદેશી બેંકમાં ખાતું રાખવામાં આવશે)

ઓનરરી સેક્રેટરી — રા. રા. હરીશંકર કુબેરજી રાવળ (શ્રી અંબાજીના માજી થાણદાર સાહેબ અને હાલ સુ. સ્ટેટ ચોરાસી ડીવીઝન વહીવટદાર સાહેબ.)

મેનેજર — રા. રા. માધવલાલ કુબેરજી રાવળ
પ્રોપ્રાયટર શ્રી જોગેશ્વરસિંહજી પ્રિંટીંગ પ્રેસ

ઓડીટર્સ — રા. રા. કેશવલાલ ફુલચંદ શાહ
વહીવટદાર સાહેબ સુરત

રા. રા. મોતીરામ પ્રાણજીવન શુકલ
રેવન્યુ ઓફીસર સુરત સ્ટેટ

મુખ્ય ઓફીસ — શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક સમાજની ઓફીસ સુ. ૧ (કાઠિયાવાડ)

ઉપરની વ્યવસ્થા ફક્ત આ વર્ષને માટે છે આ વરસની આખરે સમાજની જનરલ મીટીંગમાં આવતા વર્ષ માટેની નવી ચુંટણી કરવામાં આવશે જેનેજ અનુકુળતા થતાં આ સમાજને સરકારમાં રજીસ્ટર કરાવવા માટે મુખ્ય ઓફીસ અનુકુળ પડતે સ્થાને રાખવી નાખવામાં આવશે. સિવાય યોગ્ય સ્થાનોએ શાખાઓ પણ ઉઘાડવામાં આવશે

श्री अंबिका विजय ओफीसमा मळता फोटोग्राफ (छबीओ),

(દરેકનુ પોસ્ટેજ અને વી પી ખર્ચ જુદુ સમજવુ)

જહાજોદ્ધાર—આજથી લગભગ સાઠ વર્ષ પહેલાં શ્રી અંબાજીએ માળવામા આવેલા મદુસરના શેઠ ખેમચંદ ઝવેરચંદનું મહાસાગરમા ડુબતુ વહાણ ત્રીશુળ વડે બચાવી તેને સહાયતા કરી તે વખતનો આબેહુબ દેખાવ આ ફોટામા છે કેબીનેટ સાઈઝ સાદી કિંમત આઠ આના સોનેરી દસ આના

ભ્રમરનાશિની—ગબ્બરના મહાતપમા શ્રી અંબાજી દીવ્યયોગે વિરાજમાન થયેલા છે ત વખતે એક રબારી જેણે માતાજીની ગાય બાર વરસ સુધી ચારીછે તે ચરાઇ લેવા આવેલ તે વખતનો તાદ્રશ દેખાવ આ ફોટામા છે કેબીનેટ સાઈઝ સાદી આઠ આના સોનેરી દસ આના

શાંત સ્વરૂપ—શ્રી અંબિકાદેવી પદ્માસને વિરાજમાન થયેલા છે તેના અપૂર્વ સ્વરૂપનું ગૌરવ ભક્તજનના મનને આકર્ષણ કરે તેવુ છે કેબીનેટ સાઈઝ સાદી આઠ આના સોનેરી એક રૂપીઓ

શ્રી અંબાજીનો ખાસ ફોટોગ્રાફ—શ્રી અંબીકાદેવીનો આ એક અમુલ્ય કૃપાપ્રસાદ છે તેનુ મહત્વ જે કહીએ તે થોડુ છે—ફુલ સાઈઝ બે રૂપીઆ કેબીનેટ એક રૂપીઓ આઠ આના ફુલ સાઈઝ સોનેરી દસ રૂપીઆ કેબીનેટ સોનેરી પાચ રૂપીઆ માઉ સોનેરી બે રૂપીઆ

રથ વાહિની—શ્રી અંબીકાદેવી પોતાના સીંહ અને વાઘ જોડેલા અને જેના સારથી બટુક ભૈરવ છે એવા અદભુત રથમા બેસી આરાસુરના જંગલમા વીહાર કરેછે તે વખતનો દેખાવનો ફોટો સાદી કેબીનેટ આઠ આના સોનેરી એક રૂપીઓ

કે । પુનર્જિવન પ્રદાન—પરમાર કુળભુષણ કેદારસીંહ પોતાના મીત્ર સાથે યાત્રાએ અશ્વ પર સ્વાર થઇ આરાસુરમા આવેલ ઝેરીનાગના નાગને મારી મણી લઇ અંદર નાગકન્યાના શ્રાપથી અપસ્માર થઇ મરણ પામતા દીપચંદની સ્તુતી પરથી શ્રી અંબાજી મુરતીમાન સ્વરૂપે દર્શન આપી તેને સજીવન કરેછે તે વખતનો આબેહુબ દેખાવ આ ફોટામા છે કેબીનેટ સાઈઝ સાદી આઠ આના

શ્રી રામચંદ્રજીનો અંબામખ—શ્રી રામચંદ્રજીની પત્નિ મહામાયા સ્વરૂપ સીતાજી રાવણ હરણ કરી જતા તેમને પાછા મેળવવાનો પ્રયાસ સફળ કરવા માટે શ્રી રામચંદ્રજી કિષ્કિંધાના પહાડી પ્રદેશમા પોતાના ભાઈ લક્ષ્મણ સહિત અંબામખ નામનો યજ્ઞ કરેછે તે વખતે યજ્ઞ જ્વાળામાંથી જગદંબા પ્રગટ થઇ શ્રી રામચંદ્રજીને વરદાન આપે છે તે વખતનો આબેહુબ દેખાવ આ ફોટામા છે કેબીનેટ સાઈઝ કીમત આઠ આના

એ સિવાય ચંડમુંડ મર્દિની સરસ્વતી અને શંકરના ફોટાઓ પણ મળેછે દરેકની કેબીનેટ સાઇઝના આઠ આના અને પોસ્ટકાર્ડમા રહેલા, દુકાના ગઢ મહેલો ક્રાઉન સાઈઝના ચાર આના

મળવાનુ ઠેકાણું—શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક નમો નમઃ ઓફીસ, ચુંવાલ

REGISTERED NO. B 382

शाक्त प्रकीर्ण १ अक २

હિંદુસ્થાનમાં બહોળો ફેલાવો પામેલું, શક્તિધર્મના તેમજ કાવ્ય સાહિત્ય, કળાકૌશલ્ય, નીતિ, જ્ઞાન, વીગેરે સબંધી રસમય અને બોધકલેખો ચચતું અને સર્વત્ર સન્માન પામેલું માસિક પત્ર—

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બહાર પડે છે)

પુસ્તક ૮ મું. ભાદ્રપદ, પુર્ણીમા, ૧૯૬૬ અંક ૯ મો

शक्तिभक्तिमपि नूतना कथा
काव्य नैपुण सुचार चित्तणाम्
पाचकेषु वितता दहर्निश
अम्बिकाविजय नाम मासिकम्

શ્રી અંબીકાવીજય નામનું માસીકપત્ર ।। વાચકોમાં હમેશાં શ્રી આદીશક્તીની ભક્તી અભીનવ કથાઓ કાવ્ય, રસાલ ઠારાદીની અભીજ્ઞતા અને ઉદાર (સદા ચારાદીકનું—શિષ્ટાચારનું) શીક્ષણ આપો ।। (ફેલાવો) તથાસ્તુ ।।।

પ્રગટ કરનાર—
श्री शक्ति धर्मोद्धारक समाज
ચુડા. (કાઠીયાવાડ)
(સમાજના ૧ થી ૪ વર્ગ સુધીના મેમ્બરોને પોસ્ટેજ અને ભેટ સાથે મફત)

વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથીજ રૂ. ૧—૮—૦ ભેટના પોસ્ટેજ સાથે.
(પાછળથી રૂ. ૨—૦—૦ ભેટ વીના) છુટક નકલના રૂ. ૦—૩—૦

શ્રી લક્ષ્મીપ્રસિદ્ધ પ્રીંટીંગ પ્રેસ ચુડા.

देवी तत्व दीवाकर

(ગતાંકથી ચાલુ)

द्वितिय रश्मि

કાળ સ્વરૂપ

દરેક પદાર્થનું જેમ સ્થુલ સુક્ષ્મ વિષયમાં અનુમાન કરવામાં આવેછે તેવીરીતે કાળનું પણ અનુમાન કરેલ છે એટલે કે જગત્ રૂપ અવ્યક્ત સ્વરૂપ કાળ પણ પોતાની પરમાણુ આદિ અવસ્થાઓની વ્યાપ્તિથી વ્યક્ત પદાર્થોનો પરિચ્છેદ કરેછે સઘળા વિભાગોમાંથી જે અંતિમ ભાગ છે એટલે કે જેનો પછી વિભાગ થઇ શકતો નથી એવા કાર્યાવસ્થા અને સમુદાયાવસ્થાથી ભિન્ન સર્વદા સ્થાયી જે પદાર્થ છે તેને પરમાણુ કહેછે જે કાળ જગતરૂપ પ્રપંચની પરમાણુ અવસ્થાને ભોગવે ને પરમાણુ પ્રમાણ ભાગ કહેવાયછે અને જે તેની સંપુર્ણ અવસ્થાને ભોગવે તે કાળ પરમ મહાન કહેવાય છે બે પરમાણુનો એક અણુ ત્રણ અણુનો એક ત્રસરેણુ* ત્રણ ત્રસરેણુની એક ત્રુટિ સો ત્રુટિનો એક વેધ ત્રણ વેધનો એક લવ ત્રણ લવનો એક નિમિષ ત્રણ નિમિષનો એક ક્ષણ પાંચ ક્ષણની એક કાષ્ટા પંદર કાષ્ટાની એક લઘુતા પંદર લઘુતાની એક ઘડી બે ઘડીનો એક મુહુર્ત સાડાસાતઘડીનો મનુષ્યોનો એક પહર ચાર પહરનો એક દિવસ અને ચાર પહરની એક રાત્રી એરીતે આઠ પહરનો એક અહોરાત્ર થાયછે પંદર અહોરાત્રનું એક પખવાડીયું તેના શુકલ અને કૃષ્ણ એવા બે ભેદ અને બે પખવાડીઆઓનો એક મહિનો થાયછે વાર સાત છે તિથિઓ સોળ છે મહિના બાર છે, ઋતુઓ ૬ છે અને અયન બે છે બે મહિનાની એક ઋતુ, ૬ માસનું એક અયન અને ઉતરાયન તથા દક્ષિણાયન નામના બે અયનથી એક વર્ષ થાય છે ગ્રહ નક્ષત્ર અને તારામંડળ મધ્યવર્તી કાળરૂપ ચક્ર સુર્ય પરમાણુ આદિ કાળના અવયવોથી બાર માસમાં બારરાશિરૂપ ભુવન કોષમાં ભ્રમણ કરેછે તે વર્ષ કહેવાય છે અને એ વર્ષના સંવત્સર, પરિવત્સર ઇડાવત્સર અનુવત્સર અને વત્સર નામના પાંચ ભેદ છે મનુષ્યોના એક વર્ષનો દેવતાઓનો અહોરાત્ર થાયછે એટલે કે ઉતરાયન એ દિવસ છે અને દક્ષિણાયન એ રાત્રી થાય છે એ પ્રમાણે મનુષ્યોના ૩૬૦ વર્ષે દેવતાઓનું એક વર્ષ થાય છે

દેવતાના એવા દિવ્ય ૧૨ હજાર વર્ષોથી સંધ્યા અને સંધ્યાંશ સહિત સત્યયુગ ત્રેતાયુગ દ્વાપરયુગ અને કળીયુગ એવા ચારયુગ કલ્પેલા છે એ ચાર યુગોનું પ્રમાણ ક્રમથી ચાર, ત્રણ, બે અને એક હજાર દિવ્ય વર્ષ અને હજારોથી બમણા સેંકડો જેટલા વર્ષોના તેની સંધ્યા સંધ્યાંશ ગણાય છે એટલે સત્યયુગ ૪ હજાર દિવ્ય વર્ષનો અને તેના સંધ્યા સંધ્યાંશના ૮ સો વર્ષ મળી ૪૮૦૦ દિવ્ય વર્ષનો છે ત્રેતાયુગ ૩ હજાર દિવ્ય વર્ષનો અને તેના સંધ્યા સંધ્યાંશના ૬ સો વર્ષ મળી ૩૬૦૦ દિવ્ય વર્ષનો છે દ્વાપર યુગ તેજરીતે સંધ્યા સંધ્યાંશ મળી

*છાપરાના કોઇ કાણાઓમાંથી સૂર્યનો તડકો ઘરમાં પડેછે જેને માકણું ચાંદરડું કહેછે તે તે છાપરાથી તે જમીનપર ચાંદરડા રૂપે પડેલ તડકા વચ્ચેની સીધી લીટીમાં ઉડતા રજકણો દેખાય છે તે ત્રસરેણુ કહેવાય છે

૨૪ ૦ દિ ય વષનો અને તેવીજ રીતે કળીયુગ ૧૨૦ દિવ્ય વર્ષો ગણાય છે મનુષ્યોના વષ પ્રમાણે સધ્યા અને સધ્યાશ સહિત ગણતા સતયુગના વષ ૧૭૨૮૦૦૦ ત્રેતાના ૧૨૯૬૦ ૦ દ્વાપરના ૮૬૪૦૦૦ અને કળીયુગના ૪૩૨૦૦૦ વષ થાય છે અને ચારે યુગના મળીને ૪૩૨૦૦ વરસ થાય છે આવીરીતના ચાર યુગ ગળીને એક ચોકડી કહેવાય છે અને આવી એક હજાર ચોકડી એટલે કે ચાર હજાર યુગોનો બ્રહ્માજીનો એક દિવસ કહેવાય છે અને તે કલ્પના નામથી ઓળખાય છે બ્રહ્માજીના દિનમના માગ જેટલીજ તેમની રાત્રી પણ થાય છે અને તે પ્રલય કહેવાય છે પ્રલય પાચ પ્રકારના છે નિત્ય આત્યંતિક નૈમિત્તિક પ્રાકૃતિક અને મહાપ્રલય

બ્રહ્માજીના એક દિવસમા ચૌદ મનુઓ થયા કરછે અને પ્રત્યેક મનુ ૭૧ ચોકડીથી કાઇક અધિક કાળ ભોગવેછે અને તેના વશજ રાજા ક્રમથી થયા કરેછે આ ત્રિલોકીને વર્તત કરનારી બ્રહ્માજીની રોજરોજની સૃષ્ટિ કહેવાયછે અને રાતી પડેછે ત્યારે ભુરાદિ લોકો તિરોહિત થઇ જાયછે આ પ્રલય ઉપર જે પાચ પ્રકારના પ્રલય કહી ગયા તેમાનો નૈમિત્તિકપ્રલય ગણાયછે નિત્ય પ્રલયને માટે સૂક્ષ્મજાણનારા વિદ્વાનો કહેછેકે નદીનો પ્રવાહ અને દીપકની જ્વાળા વિગેરે પરિણામી પદાર્થોની જેવી ક્ષણક્ષણમા હેરફેર થાય — વિગેરે અવસ્થાઓ છે તેવીજ અવસ્થાઓ કાળરૂપ પ્રવાહના વેગથી તુરત તુરત ખેચાતા દેહની પણ જોવામા આવેછે અને અવસ્થાઓ ઉપરથી ક્ષણક્ષણમા તે પદાર્થોનો જન્મ અને નાશ થતો જોવામા આવેછે આવીરીતે સર્વ પદાર્થોની ઉત્પતિ અને લય ક્ષણક્ષણમા થયા કરેછે આ લય તેજ નિત્ય પ્રલય કહેવાયછે આત્યંતિક પ્રલય વિશે એમ કહેવાય છેકે જેમ મેઘ સૂર્યથીજ ઉત્પન થયેન અને સૂર્યેજ પ્રકાશિત કરેન છતાપણ સૂર્યના અંશરૂપ ચક્ષુને સૂર્યના દર્શન થવામા પ્રતિબંધ કર્તા છે તેમજ અહંકાર બ્રહ્મ સ્વરૂપ જગદંબાથીજ ઉત્પન થયેલ અને બ્રહ્મનોજ પ્રકાશિત કરેલ હોવાછતા પણ બ્રહ્મના અંશરૂપ જીવને બ્રહ્મ સ્વરૂપ જગદંબાનુ ધ્યાન થવામા પ્રતિબંધ કરેછે હવે વાદળા વિખરાઇ જાય ત્યારેજ ચક્ષુ પોતાના સ્વરૂપ ભૂત સૂર્યને જુએછે તેવીજ રીતે સદ્‌વિચાર દ્વારા ઉપાધિરૂપ અહંકાર નાશ થઇજાય ત્યારેજ જીવ પોતાના સ્વરૂપભૂત બ્રહ્મને જાણેછે અને આવીરીતે વિવેકરૂપ શસ્ત્રથી માયામય અહંકારરૂપ પોતાના બંધનને કાપી જ્યારે જીવ પરિપૂર્ણ આત્માનો અનુભવ કરે ત્યારે આત્યંતિક પ્રલય (મોક્ષ) થાયછે

ઉપર બ્રહ્માજીના એક દિવસ રાત્રીનું પ્રમાણ જણાવ્યુ તે પરિમાણાનુસાર તેના સો વષ જતા બ્રહ્મા પડેછે એટલેકે બ્રહ્માજીનુ આયુષ્ય સો વષનુ છે બ્રહ્માજીના આયુષ્યના અર્ધા ભાગને પરાર્ધ કહેછે આપણે જેમા વસીએ છીએ તે બ્રહ્માડના હાલના બ્રહ્માજીનુ પહેલુ પરાર્ધ થઇ ચુક્યુ છે અને આ બીજુ પરાર્ધ ચાલેછે પહેલા પરાર્ધના પ્રારભમા બ્રાહ્મ નામનો મોટો કલ્પ થયો હતો તે કલ્પમા વિષ્ણુના નાભિ સરોવરમાથી લોક રૂપ કમળ ઉત્પન્ન થયુ હતુ બીજા પરાર્ધનો પહેલો આ શ્વેત વારાહ નામનો કલ્પ ચાલેછે અને આ કલ્પમા વિષ્ણુએ જગદંબાની પ્રેરણાથી વરાહાવતાર ધારણ કરી પૃથ્વિનો ઉદ્ધાર કર્યો હતો બ્રહ્મા પડેછે ત્યારે પ્રાકૃતિક પ્રલય થયો ગણાયછે આ પ્રાકૃત પ્રલયમા પૃથ્વિનો જળમા જળનો તેજમા એવા અનુક્રમથી સઘળા કાર્યોનો પોતપોતાના કારણમા લય થાયછે આરભમા પૃથ્વિ જળમા લુપ્ત

વાથી અન્ત્રય થાયછે સર્વ જગત પણ જળમા ડુબી જાયછે બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને શિવ આદિ દેવતાઓ તથા જ્ઞાનવાન સઘળા રૂષીઓ સત્યભૂત ચિદાત્મામા લીન થાયછે પ્રકૃતિ (મહતત્વ અ કાર અને પાચ્યત માત્રા રૂપ પ્રકૃતિ)પણ પરમાત્માથી આધીન પણે રહેછે તથા તે સર્વ પ્રાકૃત પ્રલય થયો ગણાયછે બ્રહ્મા પડતા પ્રાકૃત ક્ષય થાય ત્યા સુધીનો કાળ જગદંબાનો એક નિમેષ કહેવાય છે આ પ્રમાણે સઘળા બ્રહ્માડો નષ્ટ થાયછે અને પાછા નિમેષમાત્રમા સૃષ્ટિના ક્રમથી ઉત્પન્ન થાયછે આ પ્રમાણે કેટલી સૃષ્ટિ થઇ કેટલા ક્ષય થયા કેટલા કલ્પ ગયા અને કેટલા કલ્પ આવ્યા એ સખ્યાને કોઇ જાણતું નથી બ્રહ્માડોમા બ્રહ્મા કેટલાછે એ પણ કોઇ જાણતું નથી સર્વ બ્રહ્માડોના સ્વામીભૂત ઇશ્વર એકજછે કે જે સર્વનો પરમાત્મા અને સત ચિત તથા આનંદ રૂપ કહેવાયછે બ્રહ્માદિક જેના અંશોછે અને ક્ષુદ્ર વિરાટ પણ જેના અંશોછે એવો મહા વિરાટ પણ તેનો અંશછે ઉપર જે પરમાત્મા કહ્યા તેજ મુળ પ્રકૃતીછે નિર્ગુણ કેવળ પરમાત્માને ગુણપણુ ઘટતુ નથી પણ માયાવીશીષ્ટનેજ ઘટેછે એ મુળ પ્રકૃતીમાંથી પંચ મહાભૂત ઉત્પન્ન થયા પછી અર્ધ્ધનારીશ્વર થાયછે કેજે શ્રીકૃષ્ણ કહેવાયછે એક દ્વીભુજ અને બીજુ ચતુર્ભુજ એવીરીતે શ્રીકૃષ્ણના બે રૂપ થાયછેતેમા ચતુર્ભુજ વૈકુંઠમા અને દ્વીભુજ ગોલોકમા રહેછે આ સૃષ્ટી કે જેનુ વર્ણન પ્રથમાધ્યાયમા કરવામા આવે લછે તેના પ્રકાર સમગ્ર સર્વ પદાર્થોના તીરોભાવે રહેલ વાસના રૂપી બીજના પ્રભાવે સ્થપાય છે આ સૃષ્ટી ક્રમ હવે પછીના ત્રીજા અધ્યાયમા કહેવામા આવશે ઇત્યાદિ તો એટલુજ કેહેવુ બસ થશેકે બ્રહ્માથી તે તૃણપર્યંત સર્વળુ કાય પ્રકૃતીમયછે જેને કાંઇ પ્રકૃતીમયછે તે સઘળુ ઉત્પતી અને વીનાશવાળુ છે સર્વનુ જે પરમ કારણછે તે તો સત્ય નીત્ય સનાતન સ્વેચ્છામય નીર્ગુણ અને પ્રકૃતીથીપર પરબ્રહ્મરૂપ જગદંબાજછે એ ૫ બ્રહ્મ ઉપાધી રહીત અને નીરાકારછે માયા વીશીષ્ટ પણાને લઇને ભક્તો ઉપર અનુગ્રહ કરવામા તત્પ છે ક્રમથી ઉત્પન્ન થયેલા બ્રહ્મા એને જાણવાથી બ્રહ્મા ને સ્ત્રજેછે મૃત્યુંજય સર્વના જ્ઞાતા અને સર્વના ઇશ્વર સદાશીવ તપ કરેછે અને તપથી એને જાણીને સહાર કરેછે મોટી વીભૂતીવાળા સર્વ સ ૦ પાપી અને સઘળી સપતીઓના રક્ષક શ્રી વીષ્ણુ પણ એની ભક્તીથી અને એની સેવાથી સર્વનુ રક્ષણ કરેછે

સર્વ શક્તિમય મહાસર્ગય અને મહામાયા કેહાતા જે પ્રકૃતિ છે તેજ સત ચિત અને આનંદરૂપ ભગવતી કેહાય છે દેવતાઓની મા અને વેદના અધિષ્ટાતા સાવિત્રી એને જાણવાથી એના ઉપર તપ કરવાથી એની ભક્તિથી અને એની સેવાથી વેદને જાણનારા અને બ્રાહ્મણોના પૂજ્ય થયેલા છે સઘળી વિદ્યાઓના અધિષ્ઠાત્રી સરસ્વતિ એને જાણવાથી અને એની સેવાથી વિદ્વાનોનાં પૂજ્ય અને ઉત્તમ થયા છે સઘળા લક્ષ્મીઓનાં અધિષ્ટાત્રી લક્ષ્મી એને જાણવાથી અને એના ઉપર તપ કરવાથી સર્વના ઇશ્વરી મહાલક્ષ્મી જગતમા પૂજ્ય એના સઘળી સંપતિઓના પ્રદાતા સઘળાઓએ નમવા યોગ્ય અને સઘળાઓને પુત્ર આપનારા થયા છે સઘળાઓ જેની સ્તુતી કરે છે એવા દુર્ગા એને જાણવાથી અને એના ઉપર તપ કરવાથી સઘળા અને સઘળી વીષમ પીડા મટાડનારા થયા છે શ્રીકૃષ્ણના વામ ભાગમાથી ઉત્પન્ન થયેલા અને તેમના પ્રાણના અધીષ્ટાત્રી રાધા પણ એને જાણવાથી અને એના ઉપર તપ કરવાથી કૃષ્ણને પ્રાણ કરતા પણ વધારે વ્હાલા સર્વેથી અધીક રૂપવાળા સૌભાગ્યવાન અને ગોલોકમાં

પણ અધીકતાવાળા થયા છે એ મૂળ પ્રકૃતીની સેવાથીજ પત્ની થઇને શ્રી કૃષ્ણ ના વક્ષ સ્થલ મા રહેના છે પૂર્વે રાધાએ શ્રી કૃષ્ણને પતી ક વા સાર શતસ ગ નામના પર્વતમા દેવતાઓ ના હજાર વર્ષ સુધી તપ કર્યું હતુ, શક્તીની કૃપાથી શ્રી કૃષ્ણ તેમના પતી થયા અને ચ દ્રક ળા સ ખા તે રાધાને જોઇ તેમને છાતીમા લઇ કૃપાથી રોના લાગ્યા હતા શ્રી કૃષ્ણે કોઇને પણ ન મળે એવુ અદ્ભૂત વરદાન રાધાને આપ્યુ કે તમે જે જે મારા ભક્ત છો તે હમે શા મા । વક્ષસ્થળમા રહે તમે સઘળી સ્ત્રીઓમા સૌભાગ્યવાન, પ્રેમ અને મોટાઇમા શ્રેષ્ઠ છો અને મને પ્રાણ સમાન છો તમને ઉત્તમ મોટા માનીને હુ પણ તમારી સ્તુતી અને પૂ જન કરીશ હે પ્રાણપ્યારી હુ સર્વદા તમારે આધીન અને તમનેજ વશ રહીશ શ્રી કૃષ્ણે આ પ્રમાણે કહીને તે રાધાને પોતાના પ્રાણપ્યારી પત્ની કરયા અને વળી શોકોથી રહીત પણ ક યા પાચ પ્રકૃતી ઉપરાત બીજી પણ જે જે દેવીઓ છે તે સઘળી મૂળ પ્રકૃતીની સેવાથીજ પૂ જ્ય થયેલી છે જેણે જેવુ જેવુ તપ કરયુ તેવુ તેવુ તેને ફળ મળેલુ છે દુર્ગા દેવતાઓના હજાર વર્ષો સુધી હીમાલયમા તપ કરી અને તેમના ચરણારવિં દુ ધ્યાન કરી સઘળાઓના પૂજ્ય થયે તા છે સરસ્વતી ગ ધમાદન પ ર્વતમા દેવતાઓના લાખ વરસ સુધી તપ કરીને સઘળાઓએ ન મસ્કાર કરવા યોગ્ય થયા છે સાવીત્રી મ લયાચળમા દેવતાઓના સાઠ હજાર વ ર્ષ સુધી તપ કરીને તેમના પ દુ ધ્યાન કરીને પૂ જ્ય અને વ દ્ય થયેલા છે લક્ષ્મી પુષ્કર ક્ષેત્રમા દેવતાઓના સો યુગ સુધી તપ કરી અને દેવીની સેના કરીને સઘળી સ પત્તીઓના પ્રદાતા થયા છે પૂર્વે શ ક રે પણ દેવી ઉપ મો મ ન્તર સુધી તપ કરયુ હતુ બ્રહ્માએ સો મન્વ તર સુધી શક્તિનો જપ કર્યો હતો વીશ્ણુ સો મ ન્તરસુધી દેની ઉપર તપ કરીને જગતના રક્ષક થયા છે શ્રીકૃષ્ણ દશ હજાર મન્વતર સુધી ભારે તપ કરીને દી પ ગોલોક પામ્યા છે અને હજી સુધી ત્યા આન દ ભોગવે છે ધર્મ પણ દશ મ ન્તર સુધી ભક્તી પૂ ર્ક તપ કરીને સર્વના પ્રાણરૂપ, સર્વના પૂ જ્ય અને સર્વના આધાર ભૂત થયેલ છે આ પ્રમાણે સઘળી દેવીઓ સઘળા દેવતાઓ મુ નીઓ મનુઓ રાજાઓ અને બ્રાહ્મણો મુળ પ્રકૃતીનું આરાધન કરવાથીજ પૂ જ્ય થયેલ છે

શેષનાગ પોતાના સહસ્ત્ર મુખોથી સદાશીવ પાચ મુખોથી જગતના તથા વેદના કર્તા બ્રહ્મા ચાર મુખોથી અને કાર્તીકેય છ મુખોથી પણ દેવીના મહીમાને સ પૂર્ણપણે કહી શકે તેમ નથી સજ્ઞ વીશ્ણુ અને યોગી દ્રો ના ગુરૂના ગુરૂ ગણેશ પણ એનું સ પૂર્ણપણે વર્ણન ક વા શક્તીવાન નથી સઘળા શાસ્ત્રોના મૂળભૂત ચાર વેદ અને પ ડીતો દેવીના ગુણો ના એક ભાગનુ પણ પુરૂ વર્ણન કરી શકતા નથી સરસ્વતીએ પણ દેવીના ગુણોના વર્ણન મા જડ થઇને પોતાની અશક્તતા જણાવી છે સનત્કુમાર સનાતન, સન દન સનક ધર્મ કપિલ સુર્ય, અને બ્રહ્માના બીજા પુત્રો પણ દેવીનો મહિમા કથી શક્વા પુરા સમર્થ નથી ત્યારે બી જા જડ બુદ્ધિવાળાઓની તો વાત કયા કરવી? સિધ્ધો મુનીન્દ્રો અને યોગીઓ પણ દેવીના ગુણોનું પુર્ણું વર્ણન કરી શકતા નથી બ્રહ્મા વિશ્નુ અને શિવ વીગેરે દેવતાઓ દેવીના ચ રણારવિંદોનુ ધ્યાન કરયા કરેછે એ ધ્યાન ભક્ત લોકોને સુસાધ્ય છે પણ બીજાઓને મહાદુર્લ ભ છે લોકમા કોઇક પુરૂષજ દેવીના ગુણોના ભાગ વર્ણનને જાણે છે બ્રહ્મા કે જે વેદમા વિ ચક્ષણતા ધરાવે છે તે એના કરતા વધારે જાણે છે, જ્ઞાનીઓના ગુરૂ ગણેશ બ્રહ્મા કરતા વ

ધારે જાણે છે સર્વજ્ઞ સદાશિવ સર્વના કર્તા વધારે જાણે છે પૂર્વે ગોલોકના રાસમંડળમાં નિર્જન વનની અંદર પરમાત્મા શ્રીકૃષ્ણે મહાશિવને જ્ઞાન આપ્યું હતું અને તે સમયેજ દેવીના ગુણોનું કાંઇક શુભ વર્ણન કરયું હતું સદાશીવે પોતાના લોકમાં ધર્મની પાસે તે વીરય મા ર્યો સુખ પુર્વના ધર્મ એ વીરય તેને કલા કર્યો સૂક્ષ્મ તપથી ભગવતીનું આરાધન કરીને તે મના સ્વરૂપો પામ્યા છે ધર્મને પ્રથમ દેવતાઓએ ધર્મપુરીનો અધીકાર આપવા મા રોસારે તે અધીકાર લેવાની આગ્રહપૂર્વક ના પાડીને વૈરાગ્યને લીધે તપ કરવા સારૂ વનમાં જવાની તેમ ની ઇચ્છા થતાં તે સમયે તેમના પીતા સૂર્ય તેમને શાસ્ત્ર પ્રમાણે દેવીના ગુણોનું વર્ણન મળ ળાવ્યું હતું અને તે ઉપરથી દેવીનું સ્વરૂપ જાણી નીરભય થવાથી ધર્મ પોતાનો અધીકાર ચલાવે છે જેમ આકાશ પોતાના અંતને જાણતું નથી તેમ દેવી પણ પોતે પોતાના ગુણોના અંતને જાણતા નથી ત્યારે બીજા જીવોની તો વાત જ શી કરવી? પરમાત્મા દેહને સધળા સ્થાવર જંગમ કારણોના કારણરૂપ સર્વના આદી સર્વના સ્વરૂપ નીત્ય નીર્ગુણ નીરાગ સર્વના છે અને પરથી પણ પર છે એ જ પોતે માયા વીશીષ્ટ પણાને લીધે ભગવતી મુળપ્રકૃતી કહેવાય છે એ પ્રકૃતીના જેવી રીતે તે પ્રકૃત કહેવાય છે અગ્નીની અને અગ્નીની શકતી જેમ ભીન્ન પણ ભીન નથી તેમ એ પરમાત્મા અને પ્રકૃતી પણ સ્વરૂપથી ભીન્ન નથી એ મહામાયા અને સચ્ચીદાનંદરૂપ પ્રકૃતી પોતે રૂપ રહીત છતાં પણ ભકતો પર અનુગ્રહ કરવા સારૂ રૂપ ધરેછે

બ્રહ્મા એમના ભયથીજ જગતની સ્રષ્ટી કરેછે સર્વ સના કર્મોને અનુસરી લેખ લખેછે અને પુણ્ય પાપમય કર્મોના ફળ આપેછે વીષ્ણુ એમનીજ બીકથી એમની આજ્ઞા મુજબ હમેશા સરવેનું રક્ષણ કરેછે અને કાલાગ્ની રૂદ્ર પણ એમનીજ બીકથી સરવે જગતનો સંહાર કરેછે જ્ઞાનીઓના ગુરૂઓના ગુરૂ યોગીઓના ઇશ્વર જ્ઞાનને જાણનાર સમર્થ પરમાનંદ રૂપ રૂપ મૃત્યુંજય અને ભક્તી તથા વૈરાગ્યવાળા સદાશીવ પણ એમને જાણવાથી જ્ઞાનવાન થયાછે શીઘ્ર ચાલનારાઓમાં ઉત્તમ પવન એમની બીકથી વાયછે સૂર્ય એમની બીકથી તપછે છે એમની આજ્ઞાથી વૃષ્ટી કરેછે મૃત્યુ એમની આજ્ઞાથી પ્રાણીઓમાં ફરેછે એમની આજ્ઞાથી જ અગ્ની બાળેછે જળ શીતળ રહેછે દીકપાલો દીશાઓ રક્ષેછે અહો ગણીઓકોમાં ફર્યા કરેછે વૃક્ષો ફળ અને પુષ્પ આપેછે અને કાળ પણ સરવેને વશ કરેછે જળ સ્થળમાં રહેનાર પ્રાણીઓ એમની આજ્ઞાથી પ્રાણ છોડી દેછે રણાંગણમાં અથવા વીષમ સ્થળોમાં ધવાયા છતાં પણ એમની આજ્ઞા વીના કોઇને મરણ ત્રાસ થતું નથી એમની આજ્ઞાથી જ વાયુ સમુદ્રને સમુદ્ર કૂર્મને કૂર્મ શેષનાગને શેષનાગ પૃથ્વીને પૃથ્વી પર્વતોને તથા સમુદ્રોને ધરી રહેલ છે બહુ રત્ના વસુંધરા કે જેમાં સરવે પદાર્થો રહ્યાછે અને પાછા લય પામેછે તે પૃથ્વી પણ એમનુંજ રૂપછે

ઉપર પ્રમાણે દેવીના ગુણાનુવાદ સાથે નીત્ય નૈમીત્તીક આત્યંતીક અને પ્રાકૃતીક પ્રલયનું વર્ણન કરીગયા હવે મહા પ્રલય જ્યારે થાયછે ત્યારે સરવે દેવ વીગેરે ચરાચર, ધાતા અને વીધાતા વીષ્ણુના નાભી કમળમાં લીન થાયછે ક્ષીર સાગરમાં શયન કરનારા વીષ્ણુ અને વૈકુંઠમાં રહેનારા વીષ્ણુ શ્રીકૃષ્ણના ડાબા પડખામાં લીન થાયછે જ્ઞાનના ઇશ્વર સનાતન સદાશીવ તેમના જ્ઞાનમાં લીન થાયછે સઘળી શકતીઓ વીષ્ણુની માયારૂપ દુર્ગામાં લીન થાયછે

બુદ્ધીની અધીષ્ટાતા દુર્ગાદેવી શ્રીકૃષ્ણની બુદ્ધિમા લીન થાયછે નારાયણના અંશરૂપ મતિંષ્ય શ્રીકૃષ્ણની છાતીમા અને શ્રીકૃષ્ણના અંશરૂપ મોટાદેવ ગણુપતી શ્રીકૃષ્ણના બાહુમા લીન થાયછે લક્ષ્મીના અંશો લક્ષ્મીમા અને લક્ષ્મી રાધામા લીન થાયછે ગોપીઓ અને સઘળી દેવતાઓની સ્ત્રીઓ પણ રાધામા લીન થાયછે શ્રીકૃષ્ણના પ્રાણુની અધીષ્ટાતા રાધા શ્રીકૃષ્ણના પ્રાણુમા લીન થાયછે સાવીત્રી સવ વે અને સરવે શાસ્ત્રો સરસ્વતીમા લય પામેછે અને સરસ્વતી શ્રીકૃષ્ણની જીભમા લય પામેછે ગોલોકમા ગોવાળીઆઓ શ્રીકૃષ્ણના રૂવાણુઓમા લય પામેછે સરવેના પ્રાણુવાયુ શ્રીકૃષ્ણના પ્રાણુમા લય પામેછે અગ્ની તેમના જઠરાગ્નીમા લય પામેછે. જળ તેમની જીભમા લય પામેછે ભક્તી મથી ભીજાયલા વૈષ્ણવો શ્રીકૃષ્ણના ચરણારવિંદમા લય પામેછે ક્ષુદ્ર વીરાટો મહાવીરાટમા લય પામેછે અને મહાવીરાટ શ્રીકૃષ્ણમા લય પામેછે અને તે પોતે શ્રીકૃષ્ણ પણ ઇશ્વરીઇચ્છાથી આ લયના વખતમા પ્રકૃતીમા લીન થાયછે વેદના જ્ઞાનાઓ કહેછે કે પરાશક્તી અને નીગુણ પરમ પુરૂષ એકજ છે સૃષ્ટિથી પહેલા આ જગત સતરૂપેજ હતું અવ્યક્ત અને અવ્યાકૃત શબ્દથી કહેવાતી એ મૂળ પ્રકૃતી પ્રલયમા દ્વૈત મથી અભીન પણે રહેછે તેજ સત કહેવાયછે એવી મુળ પ્રકૃતીના સંપુર્ણ ગુણોનુ વર્ણન કરવાને કોઇપણુ સમર્થ નથી મુક્તી ચાર પ્રકારની છે એમ ચારે વેદમા કહ્યુંછે પ્રકૃતીની ભકતીમા એટલીતો મહત્વતા છેકે તેને મુક્તીથી પણ અધીક માનવામા આવેછે પહેલા પ્રકારની મુક્તીમા દેવીના લોકની પ્રાપ્તી થાયછે બીજા પ્રકારની મુક્તીમા દેવીના જેવા રૂપની પ્રાપ્તી થાયછે ત્રીજા પ્રકારની મુક્તીમા દેવીનુ સમીપ પ્રાપ્ત થાયછે અને ચોથા પ્રકારની મુક્તીમા નીર્વાણુ પ પ્રાપ્ત થાયછે દેવીના ભકતો દેવીનું સેવન છોડીને મુક્તીઓને ઇચ્છતા નથી શીવપણાને અમરપણાને બ્રહ્મપણાને અને જેમા જન્મ મરણ જરા વ્યાધી ભય તથા ઉદ્વેગ વીગેરેનો નાશ થઇને સ્વરૂપ રીતી પ્રાપ્ત થાયછે આવા નીર્વાણ મોક્ષને પણ સાચા ભક્ત લોકો ભકતીની આગળ તુચ્છ ગણેછે આ પ્રમાણે કારણસ્વરૂપનુ યથા શક્તી વીવેચન કર્યાપછી જગદબાના પ્રબળ રૂપે ચાલતા સૃષ્ટી સંપાદનનું વર્ણન ત્રીજા અધ્યાયમા આવશે

Grains Of Gold

कञ्चन कण

જે માણસ કહેછે કે દુનિયામા કોઇ પ્રમાણિક નથી તે માણસને નિશંક લુચ્ચો સમજવો (બીશપબર્કલી)

જે સદ્દગુણને માટે મુઓ તે કીર્તિરૂપે જીવતો છે (શેક્સપીયર)

સત્ય એ ઈશ્વરનું શરીર છે અને જે પ્રકાશ છે તે તેની છાયા છે (પ્લેટો)

આ દુનિયામા સૌ ચમત્કારનું મૂળ મહેનત છે (ગ્લાડસ્ટન)

મા એ શબ્દ સઘળી ભાષામા પહેલો શીખાય છે અને છેલ્લો વિસરાયછે (સ્માઇલ્સ)

गातकी गोराइ देखि भुलि सुधि पुरोहितकी,
लगी टकटकी टका गोमतीमें गिरगो

मोतीराम

चतूर्वर्ग पुरुपार्थ शतक

હરીગીત

१ धर्म पचीशी —

મસરૂપી ાળીયો ડાપા ક્ષમા મુળ શીયમણી
છે પલવો શુણસત્વનાં વેષ્ટિન લતા સ મતિતણી
નર્મી પુષ્પ પરિણામિત કુશળ મૃણામૃને સિંચાય તુ
ને વૃક્ષ ધમરૂપી શ્રીફળનુ સવ । રજને બહુ ૧

ઉભ ય લોક સુખપ્રદા છે ધર્મ તિમિરાપથ ની
મ જન જનોને નિધિસમો હાની હરેછે જુની
વિકટ વાટે બધુ સરખો સુહૃદ નિશ્ચળ જાણવો
મરૂ ભુમિવત્ સંસારમા મુ વૃક્ષ ધર્મ પ્રમાણવો ૨

ાને કથા સદ્ધર્મની વાણી વિમળ ધમયુતા
ચિ તે મનોરથ ધર્મના સતત્ર ધર્મે સયુતા
ધર્મ મર્યાદે વિતિ વિરૂદ્ધ ના કોઇ ક્રિયા
ગામન્ય એના પુરૂષને શુભ સત ના દી વિક્રિયા ૩

મ્હા મોહમય વૃક્ષાદિ તામસ જન્મ નિધ અપાર છે
નસરા જન્મ મનુષ્ય પણ વિણ બુદ્ધિ પશુ સમ ભાર છે
તે બુદ્ધિ પણ પાંડિત્ય વિણ છે ભ્રાત આરામારમા
પાંડિત્ય પણ પાપટ સમુ વિણ ધર્મ આ સમારમા ૪

અદ્દ્દકાર માહે આધળા પુરોહપુ પાંડિત્ય જે
ઉ ક્ષે પરનો નષ્ટ કરવા ભ્રષ્ટ આચારો સરે
પરશ્રષ્ટતાથી ભ્રષ્ટ થઇ દુર્જેય ગ સગ મન ધરે
પાંડિત્ય એના પુરૂષનુ ગજસ્નાન જેવિમા રે ૫

અપુર્ણ

२ अर्थ पचीशी —

વકરો થવા નિજ માણનો વેપારી જ્યાં પ્રાર્થકમણે*

---

*મણુ=સમુદ્ર

યુક્તિ પ્રયુક્તિ વડે મનો આગ્પતો કલ્ચકપણે
નિ ગુણ નૃપતિ વૃદમા સમ ગુણી જનોને જે ગગ્યુ
ઐશ્વયના ભ ડાર રૂપ વન એવુ જે તેને નમુ ૧
નાદિ ધર્મ અનેકનુ છે મુળ ધનમા સવથા
હુનર કળા કારીગરી પણ મુક્તિ વીણુ જાયે વૃથા
ધનથીજ ધન પ્રાપ્ત્ય વિણ ધન નામ ભોગની આશ શી
રિ*વગનુ છે મુળ તો ધન મેળવો કમ્મર કસી ૨
ઝુન્ટ સમા સુભરો તણી ક્રિ । જુએ કઈ સ્ત્રીબડ્ડ જનો
મ્વિરૂપ શુક આલાપમા આનદતા મુરખ મનો
ઉચ્ચ સેનક હય પલાણી ીચ ધનિકો ખેડતા
ધનમ તણા નાટક વિલાસની માહિ નાચતો થતા ૩
ધનહીન જન છે પૂ ય પણ સદ્ગુણગૌરવ છે વૃથા
વિક્રમ વિશે પ્રીતિ નહીં ધનમાજ પ્રીતિ સવથા
યૌવન નડે નહીં રૂપ પણ છે ધનમહિ સૌ યતા,
સત્માન ધનથી થાય તે ચીરઆયુથી કદી ના થતા ૪
પ તિ હોયે પૂર ક ગુણ ર કુળ પ્રસિદ્ધતા,
ચાલો અનુભવી વૃદ્ધ કવિ સ્તુતિના સ દપતા
સમ જનો એવા મધ ધનવાને મ્હો સામે જુએ
જયવત જય જીવો કહે મન ભાગને માગે રૂએ ૫

અપૂર્ણ

૩ काम — शृगार पचीशी —

વીના લસિત લોચન કમળ† કળના સમુહની કાતિમા
‡વસત પવની છાય સમ અલિવૃદ ગુજે ભ્રાતિમા
સાક્ષાત પુષ્પાયુધ ની છબી શ્યામ સરખી શોભતી
એ દિવ્ય શ્યામાની કૃપા આપો સદા સુખ સ પતિ ૧
અતિ ગુજ ધ્વનીમય કેતકી ના પત્ર સ ખી છે પ્રભા
મણિનીલ મસ્તક મેર વપુ મુક્તા લતા સૌદયતા

*ધમ કામ અને મોક્ષ ધનપુસક +પરાક્રમ †લીલાથી પ્રફુલિતથયેલા નેત્ર કમળના (સુદર સ્ત્રી ઉપર હજારો પુરૂષના નેત્રો ઉપ । ઉપર પડે છે તેથી સ્ત્રીરૂપ કામદેવની શ્યામ મુર્તિ જાણે કમળથી પુજેલી હોય એવી શોભા ધારણ કરે છે) સમુહની ચળકતી કાતિવાળી ‡સ્ત્રી નેત્રકમળની ભ્રાતીમા આ કર્ષાઇ ગુજારવ કરતો ભ્રમર સમુહ જાણે વસતઋતુના વૃક્ષની છાયા પડી હોયની એવો જણાય છે.

મૃગલોચનીનાં દગ દયે છે કાળકુટ*અમૃત છટા
શશીની કળા સમ મુખ જ્યામ વિદ્યુત નભ મ ગ ઘટા ૨
સુંદરીના અંગ વિલાસે ક્ષોભ પામી ય આ
વાંકો વર્જ્યો મરી નમ્રતા પ્રતિદિ(ન) વધે અરણો યના
તે પુષ્ટિમાએ પામિયો પુરી કળા પણ હારિયો
ચિંતાથી ય પીતવર્ણ પ્રતિદીન ક્ષિણતા ધરતો ગયો ૩
કુટીલ ભ્રકુટી ચાપથી બે ચેવ મનસુધી બજે
સુકેન બાણ કટાક્ષથી ભેદાઇ કયમ ચિત ના ચગે
પણ પુરૂષ જે તે બાજુ સદી નિજ વૃત્તિથી લગ ના લગે
એ લોભન હૃદયે ખચીત વગગ્ર વ ભ અગો વગે ૪
ચચળ અપાગે કમળમય ભ્રકુટી ત ગો વારિના
વર્ગી હાસ્ય હીમજ્જળમિડુ વત બાહુ મૃદલ પ્રણુતિના
અવરોહ અમૃતના ઝરા અત્યેન ચદન દય ઉર,
છે સકળ નીતગમય છતા મનને તપાવે | અરે ૫

અપૂર્ણ

૮ मोक्ष पचीशी ——

કાંધ ને કલ્પેથીં આ છાદીન ભોગ બણાન છે
સયોગ પણ વિગ્ગ વિરોગ યુક્ત એમ જણાય છે
વળી ગગ પરીણામે નગ વિનય વ્યથાને જે હણે
નગ ય વૃક્ષનુ મુળ એક નિવેક નમવુ તેહને ૧
ઉધાનમા મધુ ચ દ્રિ એ શશીમુખી ગીત સુણિયે
હમેશ હાસ્ય વિનોદ નીતિ પ્રેમ રસ ઝગ જાણિયે
પણ એ બધુ ખગપ્રેમ ગો પાગ પતંગ પુરથી
પતગ રગ સમાન ચચળ પેખીં પગતુ દૂરથી ૨
બાલ્યવય અજ્ઞાનમા યાવનવયે રાગાધતા
વળી સકળ ભોગાભાન શ યે વૃદ્ધતા વિધઈ જતા
જીવન સમગ્રે ધમતા નિઃસાર આ સસારમા
વૈરાગ્ય વિણુ તો છે નકામુ જ્ઞાન સારાસારમા ૩
દિવ્ય દીપક સ્નેહ— થી જ મે મરે છે હરનિશે
ધરના પદાર્થ પ્રકાશ કરવા રૂપ કર્મે લાગશે
સહુ દુઃખનુ મુળ સ્નેહ છે અજ્ઞાન આગારે રહી
સસારમા સ્નેહે કરી જન જ મતા મરતા કહી ૪

*તાત્પર્ય કે એક રીતે તો અમૃત સમાન અને બીજી તો કાળકુટ—ઝેરની પેઠે પ્રાણ હરનાર છે —તેનથી પ્રેમ— રાગ—આસક્તિ

તીન તૃષ્ણારૂપ મનને શાંતિ રૂપી જળ વડે
સીચન કરી વિગ્મારીયુ છે વન્ય નર રેણુ ના પડ
—એના જનો ન કરે કદી મુખ જે દશનવિહિન અને
ુગ્ધ ધારા વ્યાપ્ત જનની સ્તન વિશે આસક્ત છે ૫

અપૂર્ણ

પાચ પગની ગાય અને માહાદેવજીનો પોઠીયો

નથળી બાબતો ગો પુર્વાપર વીચાર ક રી અસત ઉત્તમ માદા સ ળ આ ે નીદોષ ની અમોના બધારણને લઈ આપણા આર્ય ધમ શાસ્ત્રો ઉત્તમ મનાયના છે આય ધર્મ શાસ્ત્રમા ગાયને પવીત્ર પ્રાણી નાનેલ છે તેમા કેટલુ બધુ ડહાપણ રહેલુ છે, તે નો બારીક વીચાર ક રી તેના ઉપયોગી પણાનો અને સારાસારનો વીચાર કરી જુએ તેમનેજ માનમ પડે છે જે પ્રાણી દુધ જેવા પોષક પદાથ વડે મનુષ્ય માત્રનુ પોષણ કરે છે જેના દુધથી માડીને મુત્ર અ ને છાણ જેવી વસ્તુ પણ નીરર્થક જતી નથી અને જેના પુત્રો ઉપરહીંદના ખેતી શાસ્ત્રનો મુ ખ્ય આધાર છે તે પ્રાણી પૂ જ્યપણાને પ્રાપ્ત થાય એમા શુ આશ્ચર્ય? પણ ખેદની વાત છે, કે ધર્મના પ્રતીસ્પર્ધીપણાને લીધે જે ગાયને હીંદુઓ પવીત્ર માને છે તે ગાયના બીજા વધન લો કો ચ મથી અને હોમથી વધ કરે છે પણ તેઓ સમજતા નથી કે જે પ્રાણી માત્ર હીંદુઓને ઉપયોગનુ છે એમ નથી પણ તેતો દુનિયાના સવ પ્રાણીઓ ઉપર ઉપકાર કરવાને પરમેશ્વ થી નિર્માણ થયુ છે જે પ્રાણીથી હજારો પ્રાણીનુ રક્ષણ થાય તે પ્રાણીનુ રક્ષણ કરવાને બદ લે ભક્ષણ થાય એના જેવી કૃતઘ્નતા અને ક્રૂરપણુ બીજુ કયુ? ધર્મઝનુન અને પ્રતિસ્પર્ધિત્વના જે પ ળ પનન લોકના ચક્ષુતટ આડે આવી ગયેલાં છે તે દુર કરી ન્યાયાન્યાયની દ્રષ્ટિથી ઘડીભર વિચાર કરવામા આવે તો તેનુ પરિણામ શુ આવે તેની કલ્પના કરતા અમને અ કબરના રાજ્યમાં ગાયનો થયેલો ન્યાય યાદ આવે છે તેને અમો સંક્ષિપ્તમા વાચકવૃંદ સમ ક્ષ મુકીએ છીએ

હિંદના જગપ્રસિદ્ધ શહેનશાહ મહાન અકબર ધી ગ્રેટના નામથી ઓળખાતા હશે અકબરનો ઉદાર મનસાર સમદ્રષ્ટિ દયા અને ઉત્તમ રાજ્યનીતિ, એ હિંદના મહાન તખ્તાપર બેસનાર સર્વ બાદશાહો કરતા શ્રેષ્ટ હતા 'સો ગુનેહગારો બચી જાય એ બહેતર છે પણ એક બીન ગુન્હેગારને શીક્ષા નજ થવી જોઇએ" એ કાયદાની શ્રેણી તેણે ગોખી રાખી હતી તેણે સરી ગામ રસ્તા પરના પોતાના એક મહેલમા ઘંટ બાધ્યો હતો અને ઘંટની દોરીમા એક લાકડુ જમીનથી જાહેર રસ્તાપર તે ખુલ્લુ મુકવામા આવ્યુ હતુ અને જાહેર કર્યું હતુ કે કોઇના પ ણ જુલમની ધોરણસર દાદ જેઓ ન મેળવી શકે તેમણે એ ઘંટ વગાડવો એટલે બાદશાહ

— દશનવિહીન — દાત વગરનુ અને દુધની ધારાઓથી ભરપુર માતાના સ્તનમા આસક્ત છે એવુ મોઢુ એવા પુરુષો કદી કરતા નથી (એવુ મોઢુ બાળકનુ હોય છે મતલબ કે ફરી જ ન્મ લેતા નથી)

પરંતુ તેને પોતાની હજુરમાં બોલાવી તેનો જાતેજ ઇનસાફ કરે એક દિવસ બપોર પછી બાદશાહ પોતાના માનિતા મંત્રી બીરબલ સાથે ઝરૂખામાં બેઠો બેઠો વાતો કરતો તે મહેલમાં ફરે ને તેવામાં રસ્તા પરથી કોઈએ ન્યાય ઘંટ વગાડ્યો કે તરત બાદશાહ ચોંક્યો અને બીરબલને પુછ્યું

બીરબલજી! દેખો યે કૌન ફિરિયાદ કરતા હૈ?

બીરબલે બારીમાંથી નીચે જોયું તો એક ગાય ઉભેલી દીઠી અને તે લાકડાને ઘસાઈને ચાલવાથી ઘંટ વાગેલો હતો પણ તે ગાયનો આકાર બરાબર જોતાંજ બીરબલે પોતાના વિચારની સાંકળ સાંધી લીધી અને બાદશાહને કહ્યું કે 'જીસે જહાંના વો અવતાર ઓર અમા (અમૃતથી ઉછેરવા વાળી માતા) હૈ ઉસકે પર બહોત સીતમ હુવા હૈ ઉસસે વો હરદમ ચસ્મોંમે પાની લાતી હૈ મૈં જાકે ઉસકે સીતમકા બયાન પુછતા હું ઓર આપ ખુદાવિંદ આપકી નેક નજરસે યે ઝરોખેમેંસે વો બુજરગ અમાકી હાલતપે નિગા કીજીએ ક્યોં કી વો આપકી બુજરગીસે મહેલકે ઉપર નહિ આ શકતી હૈ' એમ કહી બીરબલ નીચે ઉતર્યો ને અકબરે ગોખમાંથી જોયું તો એક મહાવર રંગની ગાય દીઠી તેના ચાર પગ અને પુછડાના છેડાના ભાગ સફેદ હતા અને કપાળમાં જાણે ચંદનનું ટીલું કર્યું હોય તેવું ધોળું ચાંદુ કુદરતી તિલક હતું તેની આંખોમાંથી દડ દડ આંસુ પડતાં હતાં આવી નિર્મળ અને લાગણીવાળી ગાયને જોઈ અકબરને સહેજ દયા ઉપજી પણ હવે બીરબલ શું યુક્તિ કરે છે અને શું કરે છે તેની રાહ જોતો ઉભો રહ્યો

બીરબલ સરલ ભાવથી જાણે ગાયની આગળ માગણી કરતો હોય તેમ જઈ તેના કાનમાં કાંઈ કહ્યું એટલે ગાયે સ્વભાવિક રીતે જાણે હા કહેતી હોય તેમ માથું નીચું નમાવ્યું ત્યારે બીરબલે ગાયના મોં પાસે પોતાનો કાન ધર્યો અને કંઈક અંતઃકરણથી જાણે કાંઈ સાંભળતો હોય તેમ માથું હલાવવા લાગ્યો વળી પાછું ગાયના કાનમાં કાંઈ કહ્યું અને ફરી તેનું કહેવું સાંભળવા માંડ્યું પછી બાદશાહે ત્યાંજ ઉભા રહી કહ્યું કે

ખુદાવિંદ! યે અમાકી અર્જ એસી ગુજરી હૈ ઓર ઇસકે પર ઇતના બડા સિતમ હુવા હૈ કે આપકી નેક સલતનતકે બીચ ઓર શહેર પર ઐસા બડા જુલમ નહીં હુવા હોગા વો જુલમ બોત લોગોંકો હોતા રહા હૈ લેકીન એક નેક બાદશાહોંને ઇસ અમાકી પુકાર સુની નહીં હૈ પર યે અમાને આપકી મહોબત નેકી સુનીથી ઉસમેં આપ ઉસકા ઇનસાફ કરો અમે જાનતે હૈ આતે હૈ ત્યારે બાદશાહે બીરબલને ઉપર આવવા ઇશારત કરી અને તે ઉપર ગયો ત્યારે પુછ્યું કે બોલ બીરબલ! ઇસ અમાકી ક્યા અર્જ હૈ?

બીરબલ — વો અમા કહેતી હૈ કી —

(છપય)

नित बन चरत उजार काहु बिगार न करहु,
दापस दाहें दंत, बिन द्रप उदर सुभरहु,
हम सुत हल नित बहत, विश्वका काज सुधारें,
प उपाय संप भाग, धरनिमें अनतृन धारें,

सरिता तलाव जल पीवते निज दतन तृन धारहीं,
तक्‌सीर बिना अकबर सुनो, मोय म्लेच्छ क्या मारहीं?

આ છપ્પયથી તેમજ બનેલા બનાવથી અને રીતસર જોતા ન્યાયથી અકબરે ખુશી થઇને તે દીવસથી મુગલ શહેનશાહતમા ગૌ વધ ન થાય એવો ઠરાવ કર્યો અને એ ધારો અકબર પછી કેટલોક વખત ઘણે અંશે પળાયો હતો પણ પાછળથી થયેલી ગ યની વ્યવસ્થાને લીધે કાંઇ નીશ્ચય રહ્યો હોતો ! ધન્ય છે બીરબલની વાક ચાતુર્યતા અને ધાર્મિક વૃતીને ! તેમજ ધન્ય છે અકબરની ન્યાય પરાયણતાને !

અરે આજ ગાયોની વ્હારે ધાનાર હજારો લોકમાથી કોઇ બીરબલ થાઓ ! અને અકબરના જેવી યાની બ્રીટીશ સરકાર પાસેથી ગૌ વધ ન થવાની સનદ લ્યો ! આનદની વાત છેકે લોકોની ધાર્મિક વૃતી કેટલાક વર્ષો થયા જાગૃત થઇછે અને કેટલીક ગૌ રક્ષણીય મંડળીઓ સ્થપાઇ તે દ્વારા ગૌવધ અટકાવવાનો અને ગાયોનુ રક્ષણ કરવાનો યથાશક્તી પ્રયાસ કરવામા આવેછે ! હવે તે વાત એક બાજુ પર રાખતા આ લેખને મથાળે પાચ પગની ગાય અને મહાદેવજીનો પોઠીયો ' લખવામા આવ્યુ છે તે સબધે હજુ કાઇ લખવામા આવ્યુ નથી તેને માટે વાચકો તાજુબીસાથે રાહ જોતા હશે તો બીજી બાબતો હવે વધારે ન લખતા મુળ બાત ઉપર આવીએ છીએ

ઉપર પ્રમાણેના જાહેર ગૌવધ શીવાય એક બીજે રસ્તેથી ગરીબડી ગાયો અને બળદો ઉપર જે જુલમ ગુજારવામા આવેછે અને જેમા કેટલીક હીંસાઓ પણ થાયછે તેનાથી લોકો તદન અજાણ્યા હોવાથી ખાસ કારણનો વીચાર ન કરતા ગાડી ધર્મ ઘેલચ્છામા તેના કુટીલ કર્મોના કરનારાઓને ધર્મને બ્હાને ઉતેજન આપેછે તેને માટે ખરી વાત જાહેરમા મુકી લોકો એ ધાતકી કામોના જાણતા થાય અને ધર્મને બ્હાને તેમા મળતુ ઉતેજન તેથી અટકે તો ગાયો અને બળદો ઉપરનો તે જુલમ કાંઇ નષ્ટ થઇ જાય એ હેતુથી શ્રીયુત્ સ્વામી મગળદેવજી સાધુ એ એક લેખ લખ્યોછે અને 'માતાપ્રસાદ ત્રીવેદી — ઇટાવા તેમણે ગૌ દુઃખ નીવારણાર્થ પ્રગટ કરેલ છે તે અમારા વાચવામા આવતા અમો અમારા સુજ્ઞ વાચક વૃદ માટે તેના કાઇક સારને આ માસીકમા સ્થાન આપીએ છીએ

પ્યારા ભાઇઓ અને બ્હેનો !

આપે અનેક વાર જોયુ હશેકે તીર્થોપર મેળામા તથા શહેરોમા ગેરૂવાળા ભગવા કપડા પહેરેલા પાખડી લોકો પાચ પગની ગાય અને ઉભવાળો પોઠીયો અગર બળદ દેખાડી હીંદુલોકો પાસે ભીખ માગેછે આવા પ્રકારની ગાયો અગર બળદ ને જોઇ હીંદુ લોકો દાનમા પૈસા આપેછે તેમા વીશેશ કરી સ્ત્રી જાત વધારે માનની નજરથી પૈસા આપેછે પણ ભાઇઓ તથા બ્હેનોએ જાણવુ જોઇએ કે પાચ પગવાળી ગાય કયાથી આવતી હશે અથવા તેને કેવીરીતે બનાવતા હશે અને બનાવનાર પાખડી લોકો કોણછે તે લોકોને તેવી ગાયો સાથે શુ સબધ છે તે વીશે આપણુ બીલકુલ વીચાર કરતા નથી એ મોટી ભુલ છે

તે લોકો અને તેમના કામો સબધે તપાસ કરતા જણાય છેકે તેઓ મથુરા બુલંદશેહર મુરાદાબાદના રહેવાવાળા છે અને તેઓ આપણા ધર્મનો ઢોંગ કરી હીંદુલોકના ભોળપણનો

લાભ લેછે આપના પાચ પગ અને બળદની પીડે જીભ સબંધે લખતા ઘણી ઠેકાણે ઊપજેછ હતા સંસવાત જાહેરમાં મુકતા અને તેમને મળતો આનંદ બંધ થાયતો ઘણી સારી વાત છે એમ ધારી લખવું પડેછે કે જેમ લીંબુ આંબા નારંગી વીગેરે વૃક્ષોની કલમ એક ઝા માંથી બીજામા નાખવામા આવેછે તેવીજ રીતે ગાના બચ્ચાનો એક પગ કાપી બીજા બચ્ચાંની કમરમા ચામડી ચીરી તે લગાવી દેવામા આવેછે આવીરીતે લગામાં એ કે નવા પણ કેસ બગ તા હોઈ કોઇ જ કેસ સુધરે છેએટલે જે બચ્ચાનો પગ કાપી લેવામા આવેછે તે તો નીરથક હોવાથી તેને કાપી તે કસાઇ લોકો ખાઇ જાયછે અને જે બચ્ચાને ચામડી ચીરી પગ લગાડવામા આવેછે તેને પણ બરાબર પગ લાગુજ થઇજાય તેવો સંભવ થોડો હોઇ જેમા સડો કે પાક નીકળવાથી નડે છે તેને માટે પણ તેઓ પગ કાપેલા બચ્ચાના જેવીજ વ્યવસ્થા કરેછે તેમને માટે પણ ઉપર જેવીજ હકીકત છે અને એકંદર રીતે તેઓ અઢાર પાપના કર્તા છે કુદરતનો વીચાર કરતા કેટલીક અસંભવીત બાબતો બને છે તે ખરૂં પણ કુદરતની બાબતોમા કુદરતનો હાથ સ્પષ્ટરીતે જણાઇ આવતો હોવાથી કીમતી સહેલાઇથી જણાઈ આવેછે ગાયો બળદો સબંધે આપણા દેશના લોકોને પુર્ણ અનુભવ છે અને તે સીવાય બીજે કોઇ દાખલો કોઇ ઠેકાણે થયો સંભળાયો નથી એ શંકા લેવામાટે પુરતુ છે આ લોકોમાના કેટલા ગાય કે બળદ સાથે ન રાખતા ફક્ત ઘટા ગળી મહાદેવને નામે ભીખ માગેછે પણ આ સઘલોકો કસાઇની ઓલાદ છે અને દરેક ઠેકાણે મુસલમાનોની તેમનો વ્હેવાર હોયછે તેઓ ગમે તેમ બનાવટી વાતો બનાવીને કહે તો પણ તે પર બીલકુલ શ્રદ્ધા ન કરતા જે ધર્મ પાપ સબંધે શંકાનું સ્થાન રહેતું ન હોય તેવા કાયમા પોતાના ધનનો સદુપયોગ કરવો શ્રેયકર છે અને તે લોકોને આવા પાખંડમા ઉત્તેજન મળતું બંધ થશે તો તેઓ જે ઊમેદથી પાપાચરણ કરતા અચકાતા નથી તે ઉમેદ બર ન આવવાથી તેઓ તે કામ કરતા આપદે અટકશે આપણા ભારતવર્ષના સ્ત્રી પુરૂષોને સારાસાર સમજવા જેટલી અક્કલ આપવા અખીલ વીશ્વનીયંતાને અરજ કરતા આ લખ ખતમ કરીએ છીએ

વાણી વિલાસ

અકબર બાદશાહ જેવો ન્યાય કાર્યમા નિપુણ હતો પોતાની સમય રૈયતનું સુખ જોવા ઊત્સુક હતો અને સારાસાર વિચારનો શોધક અને પ્રવર્તક હતો તેવોજ વિદ્યાવિલાસી હોઇ અનેક ગુણીજનોની કદર કરી તેપોતાની પાસે રાખતો અને રાજકાજમા તેમની સલાહ સલા ની સાથે અવકાશના વખતમા તેમની સાથે વીવાવીનોદ કરી આનંદ મેળવતો આવીરીતે એના દરબારમા અનેક નરરત્નો હતા એક વેળા સભામા બાદશાહે પુછ્યું કે મરનારની તીથી એ જમવા જમાડવાનો ધારો હીંદુઓમા શાસ્ત્રપરથી નીકળ્યો હશે? એકએ કહ્યું કે મરણતીથી યાદ રાખવાની રીત મુસલમાન વીગેરે બધી કોમોમા સામાન્ય જ છે એ રીતે સાૌએ પોતપોતા ની બુદ્ધી પ્રમાણે જવાબ આપ્યા, પણ બાદશાહના મનનું સમાધાન થયું નહીં, એ કહેકે એ રીતો માણુસનો જન્મ દીવસ યાદરાખવો બહેતર છે બીરબલે હાજર રહીને ઊત્તર આપ્યો કે સાહેબ! જ્ઞાનીઓની શીખામણજ છે કે

जन तु अपने जन्म दिन, कर ले उच्छव आप,
मरन दिन तो सबहि मिल लड्डु खायगे बाप

બા શાહ કહ્યુ કોઇ માણસના મરણના દિવસે ઉત્સવ કરશે એ શુ નહી? બીરબલે કહ્યુ મહા નર સંસાર બાદ જ્ઞાની છે અને તેથી જગતનુ પાપ ગયુ જાણી તેના મરણથી હરખાય છે વિચાર કરો કે

आया कछु लाया नहीं, गया गया जग रोग,
एसे जनके मरन दिन, बिन कहा सुमरन जोग

જે માણસ જગતમા આવ્યો ત્યારે કાઇ પોતાની સાથે લાવ્યો નથી અને ગયો ત્યારે બધાને એમ લાગ્યુ કે જગતનુ પાપ ગયુ, તેવા માણસની મરણતિથિ સિવાય બીજુ યાદ ગણવા જોગ શુ છે? તાત્પર્યકે એવા માણસનુ મરણજ જગતને લાભકારી છે અને તેથી તે દિવસનેજ તેઓ મમતાથી યાદ રાખે છે

જગનાથ પંડિત બોલ્યા કે જગત મહાપુરૂષોનો તો જન્મ દિવસજ યાદ રાખે છે પણ એવા મહાપુરૂષો થવા મુશ્કેલ તેથી મસાણનો વહેવાર મરણતિથિ યાદ રાખવાનો જણાય છે

उच्छव सबके मरन दिन, निज घरमेही होय,
जगमे उच्छव जन्म दिन, एसा विरला कोय

એ ઉપરથી મહાપુરૂષો વિશે વાત ચાલી બાદશાહ કહે કે વાજબી છે જેના જન્મથી જગતને લાભ થાય તેનોજ જન્મ દિવસ યાદ આણે છેવ્યુ તો એવા માણસનુજ પ્રમાણ છે

બીરબલ — અને બીજા માણસોનુ મરણજ પ્રમાણ છે

અકબરશાહે કહ્યુ પંડિતરાજ એવા મહાપુરૂષો વિરલાજ નીકળી આવે છે તેનુ કારણ શુ? જગનાથે જવાબ આપ્યો, આખા જગતનુ પ્રિય માણસથી શીરીતે થઇ શકે? કદાપણ એવા નીકળી આવે છે એજ નવાઇ જાણવી ઘણોખરો મનુષ્ય તો પોતાનો સ્વાર્થ સાધવા પાછળજ મચેલો છે, અને તેમા રાત દહાડો મરી મથે છે તો પણ મન માનતી રીતે તે સાધી શકતો નથી હજારમા ભાગ્યેજ એક એવો નીકળે છે કે જે પોતાનો સ્વાર્થ સાધતો થકો પોતાના કુળની ઉન્નતિ બાબત પણ કાંઇ ફીકર રાખેછે અને એવી ફીકર રાખનારા હજારમાથી એકજ ભાગ્યે તેમ કરવાને શક્તિવાન થાય છે જો કુળ દીપક થવુજ આટલુ બધુ દુર્લભ છે તો દેશદીપક થવુ એ કેટલુ દુર્લભ હોવુ જોઇએ? ભરતખંડમાથી દેશદીપકપણાની તો આ કળિયુગમા બુદ્ધિજ જતી રહી છે અને નથી સર્વ શુદ્ધતાને પામ્યા છીએ પણ એતો દેશદીપક

પણાની વાત થઈ આખો જગતનું ત્યાગ કરે મેના મિઠો કનર્ય કમવાના પુ ગેના એથી પણ પર જાણ્યુ ॥

कुल दीपक होना कठिन, देश दीपक दुर्लभ,
जग दीपक जगदीशको, जश मनुष्य अलभ्य

જગનાથ પ ંિત આ રમાણે જ્ઞાનચર્ચા કરવા લાગ્યા તે જતુરૂદીનથી ખમી શકાયુ નહીં તેથી તે જગનાથની નિ દા કરી ગાળા દેવા લાગ્યો ત્યા શાહે ક્ હુ કે પ િતરાજ તમારે એ તર્ફ સુતાં ના બોનના તરફ જોવુ નહિ તે ઉપ થી સા બે ના એક રસગ જે ાએ નીચેનો દુહો કહી બધાના મન રંજન ક્યા

लगत जगतमे नहि कदा, गुनिको गाली साच,
शशि शशाक मृगाक सब, शब्द सुधाकर वाच्य

કોઇ ગમે તેટલી નિ ા કરે પણ જે ગુણવાન છે તેને તે ખરેખર લાગતી નથી જેમ કે ચ ંમાને કોઇ જનમારથી મસનાવાળો કે હરણીયાની છાપવાળો એમ કહે અને એ કહેવુ ખરૂ છે તો પણ જગતમા તેને તે ગાળ છે એમ સમ નવાનુજ નહિ અને લોકો તો તે ગાળના શ દો ને પ્રશુ સુધાકર વાચ્યજ ગણવાના કમ તેમા સાદવ શિતળતાદિ ારા સુ ખો રહેના છે

જગનાથને કાઇક રીસ ચ ા લાગી હતી તે આથી પ્રસન્ન થયા અને બો ા

दोषदर्शी गुन अधको, गिन, गुनि, अधम अभाग,
शर्द सुधाकर शुधमे, शश शोधत रस त्याग

જે દોષજ દેખેછે અને ગુણ જોવામા કેવળ આનગોજ છે તેને એ ગુણિજન હુ અધમ અને અભાગિયોજ ગણુ મતલબ કે મુખ ટીકાકાર ઉપર ચીડાવુ નહીં પણ ઉલટુ તેનુ રસમા પામરપણું જોઈ તેની દયા ખાવી એવા મુખ ટીકાકાર મનાજેવા છે કે કોઇ મુખ એમ મા નતુ હશે ે ચ મા ા સસનાનો આ ાર દેખાય છે તે ઉપરથી શરદ ઋતુમા પુણ ચ ં પ્ર કાશી રહ્યોછે તે વેળા ચા ની ની મઝા લેવાને બદલે તેમા સસનુ ક્યા છે તેજ શોધવા લાગો એવીજ રીતે મુખ ટીકાકા રસ છોડીને સમથા રૂપી અ પ દોષજ શોધવાને દો છે કેમકે તે ની આખે રસ તો દેખાતોજ નથી

श्रीयुत् राज्यवैद्य पोपटभाइ विठ्ठलजीनो शोकजनक स्वर्गवास

वैद्यराज भवसान सुन, तन तलफत बिनु चेन,
लखलत करसें लेखिनो टप टप टपकत नन

महयशी सदखद सालमें, गदकत हिय दुख द्वंद,
थयशा कृष्णा दशमी भये, — भयप्रद वासर चंद
दत्त रह्यो बलिराजसो दानमें हरिच रह्यो हरिराज स्तुती,
सत्त रह्यो सुरराज जिमा अरु व्याससु चित्त रह्यो मजबुती,
आयुर्वेदके स्थंभ महानका कता सराह हे घत प्रभूती,
सुभ्रता गंगसी अंग रह्यो अरु अगाप रंग रह्यो अदभूती

આર્યાવર્તના આધુનિક કાળના ધન્વંતરીસ્વરૂપ લેખાતા મરહુમ સ્વર્ગસ્થ ઝંડુભટ્ટજીના ભાઇ અને અત્રેના તથા વઢવાણ સ્ટેટના સુપ્રસિદ્ધ રાજ્યવૈદ્ય પોપટભાઇ વિઠ્ઠલજી ગયા શ્રાવણ વદી ૧૦ સોમવારે આ ફાની દુનીયાનો ત્યાગ કરી આહીની સમગ્ર પ્રજાને તેમજ તેમના પરિચયમાં જેઓ આવ્યા હશે તે સર્વને શોકસાગરમાં ડુબાવી આ દુનીયામાં જેનો ખપ છે તેનો ઇશ્વરને ત્યાં પણ ખપ છે એ ન્યાયે આ સૃષ્ટિના પ્રપંચાવલોકનમાંથી અદ્રશ્ય થયા છે. તેઓ મુળ જામનગરના વતની હતા પણ આહીં ઘણાં વર્ષો થયા પોતાના વતન જેમ જ રહી રાજા પ્રજા ઉભયને સંપુર્ણ સંતોષ આપવા માટે કેટલાંક વર્ષ વઢવાણ સ્ટેટના મરહુમ મહારાજાને રાજ્યવૈદ્ય તરીકેની પોતાની નોકરીથી સંતોષ આપ્યો હતો. સત્યયુગમાંના કહેવાતા સદ્‌ગુણો કે જે આ કળિયુગમાં ભાગ્યેજ જોવામાં આવે છે તે સઘળા દર્શનીય સ્થાન આ મહાપુરૂષ હતા. લાંબો વખત સુધીમાં રહેતા અત્રેની પ્રજાપ્રત્યે તેમના અનેક ઉપકારો છે અને પોતે વઢવાણ સ્ટેટની નોકરીમાં જોડાયા ત્યારે તે ઉપકારોનો સતત પ્રવાહ અવિચ્છિન્નપણે પ્રથમ કરતા વધારે પ્રમાણમાં વહેતો રાખે એવી પોતાની પ્રતિમુર્તિ — આત્મિય — પુત્રરત્ન રા. કેશવલાલભાઇની આહીં નિમણુક કરી તેમની પરોપકાર વૃત્તિને અનુમોદના પોતાના અમૃતઝર દ્રષ્ટિપાત તેઓ વારંવાર નાખ્યા કરતા હતા અને અવસાનકાળસુધીમાં તે તરફનો સંપુર્ણ સંતોષ સંપાદન કર્યો હતો. આ શોકજનક મૃત્યુની નોંધ લેતા હૃદયજન્ય ઉદ્‌ગારોનું કિંચિત દિગ્દર્શન કરાવી તે મહાન આત્માની ઉત્તરોત્તર ઉચ્ચ ગતિ અર્થે ઇશ્વરી સત્તા અહર્નિશ ઉદ્યુક્ત રહે એજ અભ્યર્થના !!!

महाराज्ञीनु भविष्य कथन

(નોવેલ)

(ગયા વરસના ૪ થા અંકથી ચાલુ)

"તમારી હિંમત અને હથીયાર વાપરવાની ચાલાકી વખાણવા લાયક છે" મોહનસિંહ બોલ્યો, "પણ અભયસિંહજી આગળ ચલાવો તમારી વાત ભયંકર આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરાવે છે."

હું કહેતો હતો કે 'અભયસિંહ આગળ ચલાવ્યું' કે મ્હારી પછવાડે એકાએક ખીણ જેવું થઇ જતાં હું ઉપર હેબક થઇ ઉભો હતો ત્યારે એક પગને માટે મારૂં મગજ ભમવા

લાગ્યુ પણ હુ તરતજ સાવધ થઈ ગયો અને મારા મંગાનો ભય કરે દગો અને ત્યા વદીર દારે આપેન ચેતવણીની જરૂર પણ સમ સમા મને કાઇ મુશ્કેની જણાઇ નહી હુ પાગી રી શકુ તેમ નહોતું કારણકે કુદી જવા માટે તે ભાગ ઘણો પહોળો હતો વળી જે પગથીએ જ મને નાશ ાા પ્રીપુપી અવગ રાખ્યો હતો તેના પર હુ ઉભો હતો એ વિચારે મને ભય ની કપારી આવી ગઇ કારણ કે એને માગ ભારથી તે પગથીઉ પણ નીકળી પડે એમ હુ બ્હીવા લાગ્યો તે પગથીઉ નીચેના કાઇ આધાર શીવાય અને ઉપરના પગથીઆ ૭ હ ઉ મો ઉઠ હતા તેનો ભાર ખમવાને અસમથ જેવુ કુવાથી બ્હાર લટકી રહેલું જણાત ત ગથી હુ ઉપર ચડી ગયો અને માળ પર પહોચ્યો અને ત્યા ફક્ત એકજ ઓ ડો હતો એ ત ા ખરી વાત હતી પણ ઓરડા બ્હાર લાબી પરસાળ હતી તે મગનના બીજા ભાગ મા જે પણ સબધ ધ ાવતા હતી તે જગ્યાએથી હવે જેમબનેતેમ નાસી છુટવાનો મા ત્વગિત નિ ા થયો મ ણુકે મને સ્વભાવિક રીતેજ વિચાર થયો કે જે મ ો મારુ મસગ આન ટાટે પાણીએ ાના જેવી રીતે —

ત્યારે શુ તમારા મ્હોતથી તેને ાઇ લાભ થાત તેમ હતું ? બ્હાદુરસિંહ ન ન — તા બે ાે

હા— તેને લાભ હતો અભયસિંહે કહ્યુ પણ હુ કહેતો હતો કે જે હુ તેના મ નમા રત્યા તો સપુર્ણ રીતે તેના હાથમા હતો એવી મારી ખાત્રી થતાજવે નાશી છુટ્યા શિવાય બીજો ઉપાય ન હતો હુ તેની મુઠીમા જ હતો ાગ્યુ કે મે વિચાર કર્યો કે ત્યારે તેને માનમ પ શે ક તેની જાળમાથી હુ છટકી જવા પામ્યો છુ ત્યારે તે પોતાના માણસો પાસે મારુ ખુન કરાવશે વળી મે તેની જે સનાહ અા મ માગી હતી તેને લીન પણ હુ તેના હાથ તો હતો પણ હવે બસ એટલુજ હતુ છે કે છળ કપટ અને ખુનની ભય કરે જગ્યાએથી નાસી જવાને હુ અધીરો થઇ રહ્યા હતો પણ કયે રસ્તે કી ના છોડવો ? ઓરડા બ્હારની પરસાળ મા ની હશે કારણકે મારે તમને જણાવવુ જોઇએ તે મકાનનો માલીક મારો સગો હતો પણ હુ ત્યા પહેલનહેલોજ ગયેલો હતો ઓરડાની અંદની બાજુએ મે નાનમેટ મુકી અને કાઇ અના જ ચા શિવાય છાનો માનો પરશાળમા ગયા પ ણ તેજ પળે પરશાળને સામે છેડે અજાણ્યુ જણાયુ અને મારો સગો ન હરે પ યો તેની સા થે બે ચાકરો હતા અને તેના ચ્હેરા પર ન ારા પ યો ત્યારે જાણે તેના મનમા સશય અને પ્રચાતાપ મિત્ર થએના હોય તેમ તેના ચ્હેરાપર આતુર તમ અમર મને જણાઇ મારો સગો અને બે નો રો પરશાળની આ ાજુએ આવેછે કે કેમ તેના સશયમા અને જો આવેતો જરૂર પડે મરણીઆ થવાનો નિશ્ચય કરતો હુ એક ઠામની કમાન તરફ ત્યાથી ખસી ગયો પણ મારો સગો તરત જ તે પરશાળને સામે છેડેના એક ઓરડામા પહો અને ચા ગે માના એ તેને અદરથી બધ કર્યુ એટલે પરશાળનો તેણી ખનો તોરસ્તો બીલકુલ બધ થઇ ગ ગો મારા દગાખોર સગા અને બે નો રો પર હુમલો કરી તેમને હરાવ્યા શીવાય તે તરફથી ની ળી શકાય તેમ નહોતુ આ વિચાર મારા મનમા ઘોળાતો હતો તેવામા પરશાળમાનુ તે તરફનુ એક બારણુ ઉઘડ્યુ અને એ ત્રીજો ચાકર અદર રહેના ચાકરની રજા માગી બ્હા

નીમજરો આવી રીતે મ્હાર આવેલો ચાગ એક બીજા ઓરડામા ગયો અને પછી પરથર ળમા બધે શાંતિ પ્રસરી રહી પણ હવે મને ખાત્રી થઇ કે આ નાના તે ભાગમા મારા સગા ના ચાર નોકરો હતા તેથી કોઇ પ્રકારનો હુમલો કે બળ જો વાપરવાનો વિચાર હવે તદન ખામી ગયો પણ હવે મારે શુ કરવુ? પાછો માગ ઓરડામા આવ્યો — અતિશય સાવ ચેતીથી બારી ઉઘાડી અને બહાર જોયુ — મ્હારના મેદાનમા ઊગેના એક વૃક્ષની ડાળી ન જદીકમા જણાઈ નીચે કોઇ નહોતુ અને બ્હારના કોટ પર ચડી કુદકો ! અને હુ સલામ ત રીતે બ્હારની જગે

અભયસિંહ બોલતો બંધ પડ્યો અને મ્હાદુરસિંહ તેની વાતને માટે તેનો આભાર મા નતા બોલ્યો ' ખરેખર તમારી વાત અદ્ભુત વિલક્ષણતા વાળી છે. તમારા નસીબ તેથી બ ધુ નભાવવાનો વહીવટદાર તમને મળ્યો! તમે તમારા દગાખોર સગાને ન્યાયના પંજામા ન સોપ્યો તે બાબતમા હુ ધારૂ છુ તેમ તમે તેમ કરવા જેવી સ્થિતિમા નહોતા એજ દયા ખા વા જોગ?

સરદાર કેસરીસિંગજી' તમારૂ કહેવુ યથાર્થ છે હુ તેમ કરી શકુ તેવી સ્થિતિમા નહો તો પણ કદાચ ન્યાયના પંજામા તેને સોપી શકુ તેવી સ્થિતિમા હોત તોપણ મારા મગો અને હુ જે કુળના છીએ તે કુળની ગેરઆબરૂ થાય તેને લીધે હુ તેમ કરત નહી મારા દ ગાખોર સગાને ન ઓળખી શકાય તેને માટેજ મે આ વાતમા કોઇના નામ ખુલ્લા કર્યા ન થી તે પણ તેજ કારણને લીધે છે

હુ તમારા ડાહ્યાપણને માન આપુ છુ ' બ્હાદુરસિંહ બોલ્યો અને તમારી ઊમદા વતણુકને વખાણુ છુ હુ ખાત્રી પુર્વક કહેવાની હિંમત કરૂ છુ કે હવે તમે ફરી કદી પણ તમારા આ દગાખોર સગાના મકાનમા પગ નહીજ મુકો'

તેથી ઉલટી રીતે બેદરકારપણે અભયસિંહ બોલ્યો હમણાં મારા તેજ સગા ની ફરી મુલાકાત લેવા જાઉ છુ

શુ' બ્હાદુરસિંહ આશ્ચર્ય પામતા બોલ્યો જે માણસ દરેક પ્રકારના દગા ફટકા ક ામા સંકોચાય તેવો નથી તેના હાથમા ફરી પડવા માટે તમે બ્હીતા નથી? '

મને નુકસાન કરવાની તક તેને આપવા હુ ધારતો નથી ' અભયસિંહે જવાબ આ પ્યો તેને કેદમાંથી નાશી છુટવાના બનાવ માટે તેની કેવી રીતે છુપી મુલાકાત લેવી તે મને શીખવ્યુ છે તેનો જુવાનો ઓરડો ક્યા છે તે હુ જાણુ છુ અને જ્યારે મારી ખાત્રી થશે કે તે એકલોજ છે અને તેના નોકરો સુઇ ગયા છે ત્યારે હુ તેની સમક્ષ જઈશ મો ઘણી સારી રીતે મદદ કરી શકે એવી સ્થિતિમા તે હજી છે અને જે કૃપા થોડા વખત પહેલા તેના મમતાળપણામાંથી મેળવવાની હુ આશા રાખતો હતો તે હવે તલવારની ધારે મેળવીશ કરીશ અને તે માગ માપે જે નીચ જગો રચ્યો છે તેનેમાટે આ એક ઘણી અસરકારક પર તૃપ્તિની રીત છે

અભયસિંહજી ! હુ માત્ર આટલુજ પુછવા ચ્હાઉ છુ કે તમો તમારા હાથમા આ

[લાતા સપાદન થાઓ ! બ્હાદુરસિંહ બેલ્યો ' તમે થોડા મતિના આગાઉ તમા I સગા ની સનાહ અને મદદને માટે પ્રયત્ન કર્યો હતો તેના જેવીજ સ્થિતિમા હાલ હુ પણ છુ

તમારા કહેવાની શુ મતલબ છે? અભયસિંહે તેણીથી પુછ્યુ અને ફરી તેના કાળા નેત્રો તેન સાબતી ત ર તિક્ષ્ણપણે કર્યા

મારા કહેવાની મતલબ એ છે કે મારે પણ એવો પ્રસગ આ યો છે કે મારે મારા એક સગાની સનાહ અને મ ની જરૂર છે અને જો તે ધારે તો બન્ને આપી શકે તેમ છે પણ હુ નથી ધારતો કે સ્મિતહાસ્ય કરતા બ્હાદુરસિંહ બો યો કે તેનામા માઇ હશે કે તેના મકાનમા કાંઇ કપટ જાળનો મારે અનુભવ લવા પ શે'

હમણા તમે મારા માટે તમારી સદ્ ઇચ્છાઓ ન શિત કરી તવીજ રીતે હ પણ ત મારી કાય સાર થતા ઇચ્છુ છુ પણ આપણે આ મેઘપુરમા આવી પહોચ્યા

મુસાફરની ટોળી મેઘપુરના મુસાફર ખાનામા દાખલ થઇ મોડુ થઇ ગયેલ હોવાથી મુ સાફરખાનું ભરચક ભરાઇ ગયુ હતુ તેથી જગ્યાના સકોચને લઇ બન્ને ટોળીઓ સાથે રહી અને એક ઓરડામા બ્હાદુરસિંહ પોતાના બે નોકરો સાથે સુતો અને અભયસિંહે તેમજ કયુ

બ્હાદરસિંહે સવારમા ઉઠી અભયસિંહની ખબર કાવી તો તેના આશ્ચર્ય વચ્ચે તેને મા લમ પડયુ તે તો વ્હેલો પરવાર પોતાના બે નોકરો સાથે ચા યો ગયો હતો બ્હાદુરસિંહનું દીલ જરા દુખાયુ અને તે મનમા બો યો અભયસિંહે આ જાણી જોઇને કયુ છે સાવચેત રહેવુ એ એક બા ત છે અને સશવાત્મક રહેવુ એ બીજી બાબત છે હુ આ સ્વ પામુ છુ કે તે ાણુ હશે

ત્યાર પછી નાસ્તો કરી લઇ મુસાફરખાનાના ની ગના પસા ચુકવી આપી બ્હાદુરસિંહે પોતાના બે નોકરો સાથે પોતાની મુસાફરી આ ગ ચલાવી

પ્રકરણ ૧૩ મુ

સોલકીનો કીલ્લો

મુસાફરોનો રસ્તો રીવા કાંઠથી જોકે એક મનને આસરે આરો પથરાયેલો હતો તોપણ આડ આવતા ટેકરા ટેકરીઓ નદીનાળા બેલ ગાડીઓની સગવ માટે ધોરી રસ્તો આવો પા છો થવાથી વખતે વખતે મીનારાની નજીકમા નીકળતા વિશાળ સ્તુ દ્રષ્ટિમર્યાદાએ આકા શમા મળી જતો જણાતો હતો મુસાફરીની શરૂઆતમા બ્હાદુરસિંહ ગંભિરપણે વિચાર કર વા લાગ્યો કે પોતાને આ મુસાફરી અંદર જે અતર કાપવાનુ હતુ તે પોતે તેજ દિવસે પુરુ કરવુ કે વચમા એક રાત્રી મુકામ કરવો પણ આગળ ચાલતા રસ્તે જતા આવતા મુસાફરો ને પુછતા પોતાને પહોચવા ધારેલ સ્થળનુ ચોકસ અતર જાણતા જોકે ઘોડાઓ તદન થાકી જાય તેમ હતુ છતા તેજ દિવસે ત્યા પહોચવા નિશ્ચય કર્યો

યે સ્થાને હમણા હમણા જે મુસાફરીઓ મરવી પડી હતી ને લક્ષમા લેતા આ વખતે તેમણે ધાર્યો કરતા વિશેષ શ્રમ સહન કરવામા મ કોય રાખ્યો નહોતો સંધ્યાકાળ થઇ ગયે હતો પણ શુકલ પક્ષ હોવાથી ખુશનુમા થંડી ચાંદનીમા મુસાફરી લબાવતા કાંઇ વિલક્ષણ આનદ તેમને થતો હતો રાત્રીના નવ દશ વાગવાની દરમીઆનના વખતમા એક કીલ્લાવુ મકાન ધીમે ધીમે બ્હાદુરસિંહ અને તેના નોકરોને દ્રષ્ટિગોચર થવા લાગ્યુ તે ખીલ્લો સોવકીનો કહેવાતો હતો અને ત્યાજ આપણો મુસાફર જતો હતો કારણ કે ત્યા જે તેનો સગો રહેતો હતો તે તેને કેટલાક સંજોગોને લીધે પોતાના બચપણ પછીના વખતમા કદી મળેલો નહોતો તેમ છતા તેણે પોતાની બાલ્યાવસ્થામા આ સગાને — આપણને કહેવા દો કે ગુનાબસિંહ સોનકીને જોયો હતો ત્યારથી તેની સ્મરણશક્તિમા તે સગાના પ્રેમાળ ચ્હેરાની છાપ પડી રહી હતી અને તેથી તેને દરેક પ્રકારના સારા સત્કારની આશા હતી એટલે તે કીલ્લો દ્રષ્ટિગોચર થતાજ તેને આનદ થયો આપણે અત્ર કહેવુ જોઇએ કે ગુનાબસિંહ સોનકી વિધુર હતો તેને ફક્ત એકજ પુત્ર હતો કે જેને હમણા થોડા સમયથી મહારાણી કમળાબાઇના દરબારમા ઉંચા દરજ્જાની નોકરી મળી હતી અને તેથી ગુનાબસિંહ પોતાને કીલ્લે એકલોજ નોકર ચાકર વિગેરે સાથે રહેતો હતો અને કીલ્લાની આસપાસ આવેલ પોતાની જમીન જાગીરીની વ્યવસ્થા કરી ઉપજ સભાળતો પોતાના દિવસ નિર્ગમન કરતો હતો

કીલ્લો આવી પહોચ્યો સુદર પણ જુની ફેશનના પોષાકમા સજ્જ થયેલા એક દ્વારેદ વાજે ઉભા થો અને તરૂણ મુસાફરને બે નોકરો સાથે જોતા તેને તેણે નમીને સલામ કરી ગુલાબસિંહ ઘેર છે કે નહી તેવો પ્રશ્ન બ્હાદુરસિંહ તરફથી પુછાતા હકારમા જવાબ મળ્યો અને પછી દરવાને કહ્યુ કે "મ્હારા સરદારને હુ આપનુ નામ શુ જણાવુ ?

તમારે કહેવુ કે ' બ્હાદુરસિંહે જવાબ આપ્યો ' કે સોલકી સેનાનો સરદાર કેસરીસિંહ આપની મુલાકાત ઇચ્છે છે જોકે તેઓ મારા નામથી અપરિચિત છે તો પણ મારી ખાત્રી છે કે તેઓ મારી માગણીનો અનાદર નહીંજ કરે

ચોકમા આવ્યા હતા એક નોકરને સ્થાને આ પ્રમાણે પોતાના સરદારને જાહેર કર્યા વાજ ઘણુજ્ઞુ અને ગોપ સરદાર કેસરીસિંગને સોનાની લાસનાની કામગરી સાથે ઘોડી વાગમા પાછો ફર્યો બ્હાદુરસિંહ કેજે અત્યાર પહેલાજ ઘોડેથી ઉતરી ચુકેલ હતો તેને નોકરની પછવાડે ચાલ્યો ચોક વટાવી તેઓ એક વિશાળ પણ આછા પ્રકાશ વાળા ઓરડામા આવ્યા આ ઓરડામાનો ફર્નીચર જુની ફેશનનો — એટલે કે આપણે જે સમયની વાત લખીએ છીએ તે વખતનો તો સરસ ગણાતો — હતો અને એક પીતળની મમેહાનીમા દીવો બળતો હતો ગુનાબસીંહ પોતાની જગ્યાએથી ઉઠયો અને પોતાની મુલાકાતે આવનારનો સત્કાર કરવા એક બે કદમ સામો આવ્યો, તેની ઉમર અત્યારે સાઠ વરસની હતી — કદે ઉંચો અને પાતળો હતો તેનો ચ્હેરો શાંત અને ગભીર હતો અને તેની રીતભાત ઘણી સભ્ય હતી તેના કપાળથી પાછે ઉંચે માથામાની પડેલી ટાલ અને તેની બને બાજુના જાડા તરાં સફેદ થતા વાળ રમદમા વાળા હોય જોનારના મનમા મારી છાપ પાડતા હતા અને તેના લાંબી મુછ હજુ તેમની અમલની બાજીશ સામવી રહ્યા હતા

બહાદુરસીંહ સામે હાથ મેળવતાં તેની કાળી આંખો — કે જેની રીતજ ખુબ આગ હતી તે — તેના ઉપર તીક્ષ્ણપણે ઠરી હતી અને તરુણ પણ એક પણ શબ્દ બોલ્યા વિના સ્મીત હાસ્યપુર્વક તે ગાયક ભિખારી નિરિક્ષા કરતો ઉભો

હા — હું તમને ઓળખુ છુ તે તમેજ હોવા જોઈએ થોડી પળ પછી તે ભિખારીએ — ઘણા વરસ પહેલાં જે છોકરાને જોયો હતો તેજ ખરેખર તમને હમણા ઉછરી તેવોજ થવો જોઇએ

તેજ છુ ભિખારીએ હાસ્ય સહીત જવાબ આપ્યો તમે મને ઓળખી શકો કે તે જોવા મારો વીચાર હતો હવે હુ આપને હાથ જોડી પ્રણામપુર્વક આપ તરફની આશીષ ચાહુ છુ

અપુર્ણ

श्री नवरात्रनी कथा

મૂળશ્લોક સરલ ટીકા સાથે

નવરાત્ર વ્રતનો વિસ્તાર મહાત્મ અને જગદંબાની ભક્તિપ્રતિપાદન કરનારા સુંદર આ ગ્રંથ માંથી ધર્મ અર્થ કામ તથા મોક્ષ એ ચતુર્વર્ગ પુરુષાર્થની સિદ્ધિ આપનાર છે આ માટે જગદંબા ઉપર શ્રદ્ધા રાખનાર દરેક ગૃહસ્થે એકેક નકલ તો અવશ્ય રાખવી જ જોઈએ
વળી શ્રીમાનને માટે તો—

य इद नवरात्रस्य कथाया पुस्तक मुदा
ददाति द्विजवर्याय विदुषे दक्षिणान्वितम्

पुण्यलोभमकुर्वाणो यथाशक्ति सुभक्तित
लभते देविलोक च सुख भुक्त्वा न संशय

द्वारा पुस्तक दानस्य देविभक्ति तनोति य
प्रसाद लभतेऽम्बाया सोऽय नारायणीप्रिय

વધારે પુસ્તકો ખરીદી દાન કરી ભક્તિનો લ્હાવો લેવો એ કર્તવ્ય છે

માઘ ચૈત્ર અષાઢ અને આસોના નવરાત્ર પ્રસિદ્ધ છે માટે આવતા નવરાત્રના ઉપયોગ માટે દરેક દેવીભક્તો તરફથી આ પુસ્તકની વિશેષ માગણીનો સંભવ હોતા થોડી નકલો હોવાથી તુરત ખલાસ થઈ જતા પાછળથી મળવી મુશ્કેલ છે માટે વહેલો તે પહેલો કીમત ફક્ત રૂ —૯— (પો જુદુ) (શ્રી અંબિકાવીજયના ગ્રાહકોને ભેટતરીકે મફત)

મળવાનું ઠેકાણું— શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક સભાજની ઓફીસ સુરત

સમાજનું બંધારણ

The Constitution Of the Samajik Fund

આ સમાજને માટે મેમ્બરોના પાચ વર્ગ રાખવામાં આવ્યા છે

વર્ગ ૧ લો. પેટ્રન રૂા ૫૦૦ એકી વખતે સભાના ફંડમા ભરનારે દરકોઇ ગૃહસ્થ.

વર્ગ ૨ જો લાઇફમેમ્બર. રૂા ૧૦૦ એકી વખતે " "

વર્ગ ૩ જો વાર્ષિકમેમ્બર A રૂ ૫ દરવર્ષે ભરનાર———

વર્ગ ૪ થો વાર્ષિકમેમ્બર B રૂા ૧॥ દરવર્ષ ભરનાર———

વર્ગ ૫ મો સબસ્ક્રાઇબર. રૂા ૦। ભરનાર

ઉપરના ચાર વર્ગોના મેમ્બરોને દરવરસે શ્રી અમ્બીકાવીજય માસીક તેની ભેટ સાથે વગર પોસ્ટેજે ફ્રી (મફત) આપવામા આવશે ઉક્ત વર્ગો પૈકી ચોથા વર્ગને બાદ કરતાં બાકીના પ્રથમ ત્રણ વર્ગોના મેમ્બરોને સમાજ તરફથી તે વખતે દેવીધર્મ સબંધી પ્રગટ થએલા પુસ્તકો ગ્રંથો અને ધર્મપ્રચારક અન્ય સાહીત્યો ફક્ત પોસ્ટેજ લઇ ફ્રી (મફત) આપવામાં આવશે

શ્રી અમ્બીકાવીજયના પ્રથમના ગ્રાહકોને આ સમાજ તરફથી વિનતિ કરવામાં આવેછે કે માસિકનું લવાજમ પ્રથમ રૂ ૧—૪—૦ હતું પણ ઉપર જણાવેલી કેટલીક ધાર્મિક ફરજો બજાવવાની હોવાથી તેમજ સમાજ હજુ ઉછરતી હોવાથી આપ સર્વે વર્ગ ૪ થો વાર્ષિક મેમ્બર B મા રૂ ૧—૮—૦ ભરી દાખલ થશો એમ આશા છે ફક્ત રૂ ૦—૪—૦ વધારે ભરવાના છે પણ તેના બદલામા સમાજ જેજે દેવીધર્મની ઉન્નતિના ધાર્મિક કર્તવ્યો બજાવવા શક્તિવાન થશે તેનો પુણ્ય ભાગ મળશે તેમજ જનરલ મીટીંગમા એક મેમ્બર તરીકે મત આપી શકશો

સમાજની લૉટરીની રૂા ૦। ની ટીકીટ ખરીદનાર દરકોઇ માણસ પાચમા વર્ગમા,

---

हरपाळदेव अने शक्तिदेवी

વીર અને અદ્ભુત રસથી ઉભરાઇ જતું.

ઐતિહાસિક નૉવેલ

આ પુસ્તકના વાચક હરપાળદેવના વડવાઓનો વંશ ગૌરવ, ક્ષત્રીપને શોભાપ્રદ ઉગ્ર પરાક્રમો, તેના પ્રવાસમા આબુ અને આશાસુરના વર્ણનો, શ્રી જગદમ્બાની ભક્તી, તેના મંત્રોનો પ્રભાવ, જગદમ્બાની કૃપા દર્શીનું ફળ દેવીનો શક્તીદેવી રૂપે અવતાર, તેમના દેવી પરાક્રમો અને અદ્ભુત કાર્યો વીગેરે વીગેરે વીર્યોનો રસ ભારીરીતે નૉવેલમા સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે એક પ્રતની કીંમત રૂા ૦—૮—૦ (પોષ્ટેજ જુદું)

મળવાનું ઠેકાણું — શ્રી અમ્બિકાવિજય ઓફીસ. ચુડા (કાઠીયાવાડ)

જાહેરખબરના ભાવ.

	એક પેજ	અડધું પેજ	એક વખત માટે
	૧ વર્ષ ના ૨૪	૧૫	રૂ ૧ ની લાઇન ચાર
	૬ માસ ૧૫	૯	થી અરધો ભાવ.
	૩ માસ ૯	૬	

બ્હાદુરસીંહ મારે હાથ મેળવતા તેની મળી આપી — જે કુદરતી રીતજ ભરી હતી ને — તેના ઉપર તીક્ષ્ણ પાણી ભરી હતી અને તરત પણ એક પળ મંદ વના સ્મીત હાસ્યપુર્વક તે ઝાંખી દ્રષ્ટિ નિરિક્ષા કરતા રહ્યો.

હા — હું તમને ઓળખું છું ને તમેજ હોવા જોઈએ થોડી પળ પછી તે રિવાજમાં ઘણા નરમ પડેલા ? ડોળગને જોયો હતો તેજ ખરેખર તમને હમણા હું કીધું તેવોજ થવો જોઈએ.

હું તેજ છું ... હસીને જવાબ આપ્યો તમે મને ઓળખી શક્યા કે નહીં તે જોવા મારો ઈરાદો હતો હવે ... આપને હાથ જોડી નમ્રપુર્વક આપ તરફની ચાહું છું.

અપુર્ણ

श्री नवरात्रनी कथा

મૂળશ્લોક સરલ ટીકા સાથે

નવરાત્ર વ્રતનો મહિમા ... અને જગદંબાની ભક્તિ પ્રતિપાદન કરનાર સુંદર આ ... સાથે ધર્મ અર્થ કામ તથા મોક્ષ એ ચતુર્વર્ગ પુરુષાર્થની સિદ્ધિ આપનાર આ કથા દરેક માટે જગદંબા ઉપર શ્રદ્ધા રાખનાર દરેક ગૃહસ્થે એક નકલ તો અવશ્ય રાખવીજ જોઈએ.
વળી શ્રીમાનને માટે તો—

य इदं नवरात्रस्य कथायाः पुस्तकं मुदा
ददाति द्विजवर्याय विदुषे दक्षिणान्वितम्

पुण्यश्लोकमहुवाणो यथाशक्ति सुभक्तितः
लभते देवलोकं च सुखं भुक्त्वा न संशयः

ज्ञात्वा पुस्तक दानस्य दविभक्ति तनोति य
प्रसाद लभतेऽम्बायाः सोऽथ नारायणीप्रिय

વધારે પુસ્તકો ખરીદી દાન કરી ભક્તિનો પ્રચાર ... કર્તવ્ય છે.

આપ ચૈત્ર અષાડ અને આસોના નવરાત્ર પ્રસિદ્ધ છે માટે આવતા નવરાત્રના ઉપયોગ માટે દરેક દેવીભક્તો તરફથી આ પુસ્તકની વિશેષ માગણીનો સંભવ હોતા થોડી નકલો હોવાથી તુરત ખલાસ થઈ જતા પાછળથી મળવી મુશ્કેલ છે માટે વહેલો તે મંગાવો કીમત રૂપીઆ ૨ — ૮ — ૦ (પોસ્ટેજ ૩ ૬) (શ્રી અંબિકાવીજયના ગ્રાહકોને ભેટતરીકે મફત)

મળવાનું ઠેકાણું — શ્રી શક્તિધર્મોદ્ધારક સમાજની ઓફીસ સુરત

REGISTERED No. B-582

शाक प्रकीर्ण १. अंक ३ ४

હિંદુસ્થાનમાં બહોળો ફેલાવો પામેલુ, શાક્તધર્મના તેજસ્વી
કાવ્ય સાહિત્ય, ભક્તિ શાસ્ત્ર નીતિ, જ્ઞાન, વીગેરે સંબંધી
રસમય અને બોધપ્રદ લેખો ચચતુ અને સર્વત્ર
સન્માન પામેલુ માસિક પત્ર —

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બહાર પડે છે)

પુસ્તક ૮ મુ. આશ્વિન, કાર્તિક, પુર્ણિમા, ૧૯૬૬-૬૭ અંક ૩=૪ થો.

शक्ति भक्तिमपि नूतनां क्रिया
काव्य नैपुण्य मुदार विग्रहाय
पाठकेषु दिशता हृदालिह
अम्बिकाविजय माग मासिकम्

શ્રી અંબીકાવીજય નામનુ માસીકપત્ર તેના વાચકોમાં હમેશાં શ્રી આદીશક્તીની ભક્તી અભીનવ કરાવે, કાવ્ય, રસાન કાગદીકની અમીતતા અને ઉદાર (સમય રખાદીકનુ —ઉચ્ચાપી રેચુ) શીખવુ પોષી (દેનારો) તયારુ !!!

પ્રગટ કરનાર —
श्री शान्ति धर्मोद्धारक समाज
મુકા. (મહીપાવાસ)
(સમાજના ૧ થી ૪ વર્ગ સુધીના મેમ્બરોને પોસ્ટેજ અને ભેટ સાથે મફત)

વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથી રૂ. ૧—૮—૦ ભેટના પોસ્ટેજ સાથે
(પાછળથી રૂ. ૨—૦—૦ ભેટ વીના) છુટક નકલનાં રૂ. ૦—૩—૦

जातो प्यल्प परिछिदे क्षितिभुजा सामान्य मात्रे कुले
नि शेषांयनिचक्रवर्ति पदवीं लब्ध्वा प्रतापोन्नत
यद्विद्याधर वृंद वंदित पद श्री वत्सराजो भव
देवि त्वच्चरणाम्बुज प्रणतिय सोय प्रसादोदय

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે)

પુસ્તક ૮ મું   આશ્વિન, પુર્ણિમા, ૧૯૬૬   અંક ૩ જો.

(સ્વગસ્થ વિરાજે દેવીદાન કાયાભાઇની તરફથી જાડેજા ભગવત સિંહજી પ્રતાપસિંહજીએ મોકલાવેલી)

શ્રી અબિકા સ્તુતિ.

દોહા

શકટ નિકટ વિનાશિની, વ્યાધી વિઘન વિદાર ,
રોનકમ પુકાર સુની ધીસ હથી કરનાર

છંદ સારસી

કરે વાર ભગત પુકાર સુનકે જાર સંકટ જનાની ।,
મમ રોગ ચિંતા મેટ માતુ, ।શ જાની દયાળીકો
દારીદ્ર છીજે દરશદીજે ; અભય કીજે ઇશ્વરી
ભય,શત્રુ ગંજન ભીડ ભંજન મેર મ્હેર માહેશ્વરી
ભરપુર આનંદ દે ભવાની ભૂલ અપની ભાયકે
સુ સુની શીઘ્રહી ચાહ અબે આશ પુરો આયકે
જબ ગ્રુડ હસ્તી ગ્રહ્યો જળમે રીર તબ કુંજર કરી
બળહીન ગજકો પેખ ખાવીંદ, હાક સુન આયે હરી
માતંગ દુખ ગજરાજ મેટન, ગ્રુહ મારો ઝટ તહી
પ્રતીપાળ કીની બ્રહ્મ પુરન કષ્ટ તનકો કટતહી,
તતકાળ ગીરધર ગેદ તાર્યો, ચક્ર ધારે ચલાયકે
સુ સુની શીઘ્રહી શક અબે આશ પુરો આયકે
જયો દ્રૌપદીકી પીડ જાની, ત્વરત ધાયે શ્રી પતિ

પાયાનીકો પર અનંત પુરે, અનુગ્રહ કીને અતિ, —
૩ સમાજ કૌરવ કેર બીચહીં, આપ વિષ્ણુ આપહીં
દીનર સન્મુખ તુરતકે શામ કીની સાયહી
નવસે નવાણું દીએ અંબર જગત બાત જનાયકે
યુ મુનિ શિઘ્રહી શાદ અંબે આશ પુરો આયકે ૩
સાગરાકે બીચ બેડી બુડને લાગી જબે
ક ાટ ૨૨કે જહીંાજ ૨ડ ત તજત જિય આશી તબે
ત ફુટત સબ જન ઘડક ધ્રુજત બનત ગત એશીમની
ધાઇએ અંબે વાર ઘણુ વિધ શાહબી શાનબ સુની
લિહીં બેર નૌકા તાર લીએ શક્તિ બાંહ પશાયકે
યુ સુની શિઘ્રહીં શા અંબે આશ પુરો આયકે ૪
ત્રૈશુળ લીબો હાથ અંબર મહીર માતો મારહીં
શૈનાધ માર જનાઈ પુર સબ છેક કીને ડારહીં
બાખનો સો હરપે બચાયો બાણુકા રથ થબીઓ
અમૃત પેશ પયાલ આ પો મેરકો અમ્મર ગીઓ
બડ્ડેન એસે આપ અંબે બાળ લીન બચાયકે
યુ સુનિ શિઘ્રહીં શાદ અંબે આશ પૂરો આપકે ૫
સુમરો રાજ શરાપ શક્તિ સમારાજ સમર્પિઓ
બાખરો વાહન કરી બેડયો સિધુકો જળ શોશીઓ
ત્યો સોરઠીએ દુખ દદ તનકો જજન અપનો જાનકે ૬
દેવી સુવિચા દાન દીજે માત અનુચર માનકે
વિરાજ કાળી ાશ કીનો મહામ મિટાયકે
યુ સુનિ શિઘ્રહી સાદ આવક આશ પુરો આપકે ૬
સર સિધુ સરવર સઘન સરિતા અગમ ભૂમિજહં અતિ
વિ રાળ રવ હર વ્યાનહીંતે, સાઘ્ર કર લીજે સતિ
જિનકોર યક્ષ પિશાચ યોગણુ ભૈર વ્યતર ડાકણી
સબ પમ તેહી સચોટ કરકે પીડ દેવત શાકણી
ધ્રંન જગહ આપ ચ પરન અંબે ધીર દીજે ધાઇકે
યુ સુનિ શિઘ્ર હી શાદ અંબે આશ પુરો આઇકે ૭
હીંગાળ દેવળ તુંહીં હરશ્ર હસીદ તું પરમેશ્વરી
કાળીકા બાચર તુંજ કરનત ભારતી ભુવનેશ્વરી
ચારક નેચ તુંહી ચામુંડ મ્લેછ દાનવ મારની
આશાપુરી બિંદ તુંહીં ખોડલ ભુટ અસર વિદારની
સ્વર્ચપ માલણુ તું સ્વેમી નમુ નિત શિર નાયકે

સુ સુનિ શિઘ્રહીં સાદ અબે આશ પૂરી આયકે
ઝગ હગત જોત વિકાશકારીર અગર ધુપ ઉજાસીત
શિરછત્ર કર ત્રૈશુળ સોહત, તેજ અનુપ પ્રકાશીત
સુરલોક કે નરનાર માનત, વિમલ પદરજ વદીત
સો પાવહીં સુખ સુયશ સંપતિ વેદ ભીતર બદીત
ત્રય તાપ મેટણ બુદ્ધિ ત્રિપુગ કહત શ્રુતિના ગાયકે
સુ સુનિ શિઘ્રહીં સા૦ અબે આશ પૂરો આયકે
તુ આદ્ય માતા આદ્ય શક્તિ ત્રિગુણ વેદ વિસ્તારણી
તુ ગગન ભૂજળ તેજ વાયુ પંચ ભૂત સુધારની,
સુર નાગ મુનિ નર સ્મરત સુમરન ગુણ તિહારા ગાવહીં
કરજોડ વિનતિ કરે દેવો પ્રગટ પિરચા પાવહીં
નિત પ્રતે ચરનન પરો માઈ મેર મહું નિભાયકે
સુ સુનિ શિઘ્રહીં સા૦ અબે આશ પૂરો આયકે ૧૦

છપ્પય

અબે પૂરો આશ દાસકુ મહા પદ દીજે
કરુણા કીજે શક્તિ ભક્ત ભય માતુ છીજે
કરો સકળ સુભ કાજ વિઘ્ન દારીદ્ર વિદારી
દીઓ માત વરદાન ભીડ આદીભ પરજાળી
બડ દેર દૂર કીજે વિપત કૃપાસિંધુ મંગળ કરન,
જુગ પાનિ જોડ દેવો જપે નમસ્કાર અશરન શરન ૧

देवी तत्व दीवाकर

(ગતાંકથી ચાલુ)

तृतिय रश्मि

જે આત્મસ્વરૂપને શ્રુતીઓ ચૈતન્ય જ્ઞાન અને પરબ્રહ્મ વીગેરે શબ્દોથી વર્ણવે છે તે આ આત્મસ્વરૂપે સૃષ્ટીથી પહેલા જગદંબાજ હતા એ આત્મસ્વરૂપ રૂપ જગદંબા અનુમાનથી જણાય તેમ નથી તેમજ જાતી ગુણ ક્રીયા અને સંજ્ઞાઓથી પણ શ્રુતીઓ તેને બતાવી શકતી નથી અને કોઇની ઉપમા લાગુ પડતી નથી એ તત્વમાં કોઇપણ વીકાર નથી એ જગદંબાના આત્મરૂપમાં એક સ્વતસીદ્ધ શક્તી છે કે જે માયા કહેવાય છે એ માયાનો બ્રહ્મજ્ઞાનથી બોધ થાયછે માટે સાચી કહેવાતી નથી તેમજ એમાં વ્યવહારીક સત્તા હોવાથી ખોટી પણ કહેવાય એમ નથી પરસ્પર વીરૂદ્ધ ધર્મો એક સ્થળે રહેવા સંભવે નહીં તેથી એમાં સત્યપણું અને અસત્યપણું બને રહ્યાછે એમ પણ કહી શકાતુ નથી એ માટે એ માયા શક્તિ અનિર્

અનિય છે અને સવદા ભાવરૂપ છે અગ્નીની ઉષ્ણતાની પેઠે સૂર્યની પ્રભા પેઠે અને ચદ્રની જ્યોત્સ્નાની પેઠે એ શક્તિ જગદબામા સ્વભાવિક અને અચીયત છે જેમ દિવસે દીવમે સુષુપ્તિમા સઘળા વ્યવહાર લીન થાયછે તેમ પ્રલયમાગમા જીવો જીવોના કર્મો અને કાળ એ સઘળા માયામા અભેદથી લીન થાયછે જગદબા નીર્ગુણ છે તો પણ એ શક્તિના યોગથી જગતના કારણરૂપ થાયછે એ શક્તિના માયા અને અવીદ્યા એ નામના બે રૂપ છે તેમા માયા પોતાના આશ્રયને મોહ કરતી નથી અને અવિદ્યા પોતાના આશ્રયરૂપ જીવને મોહ કરેછે માટે અવીદ્યા દોષરૂપ કહેવાય છે એ માયામા પ્રતિબિમ્બિત જે ચિદાભાસ છે તે જગતનુ નીમીત્ત કારણ છે અને માયા પ્રપચરૂપે પરિણામ પામેછે માટે માયા જગતનું ઉપાદન કારણ છે સર્વના અધિષ્ઠાન રૂપ બીજભૂત શુદ્ધ ચૈતન્ય તો જેમ દોરડી (રજ્જુ) સર્પનું વિવર્તોપાદાન છે તેમ વીવર્તોપાદાન છે

આ ચૈતન્યરૂપ આત્મા સવદા જ્ઞાનરૂપ સુખરૂપ સત્ય પૂર્ણ અસગ અને ત્રણ ગુણથી રહિતછે જગતના પહેલા અનુભવથી થયેલ સસ્કારરૂપ હેતુને લીધે અને ફળ દેવાને ઉન્મુખ થયેલા કર્મોના પરિપાકરૂપ હેતુને લીધે ચોવીશ તત્વોને નોખા પ્રગટ કરવાને વાસ્તે તે આત્માને ભ્રમ જીવો જીવોના અદૃષ્ટ અને કાળથી જોડાયની પોતાની માયાથી સૃષ્ટિ કરવાની એક કલ્પિત ઇચ્છા ઉત્પન્ન થાયછે જગદબાનુ આ માયાવીશિષ્ટ અલૌકિક રૂપછે તે રૂપને સર્વ શાસ્ત્રો અપ્રકૃત અવ્યક્ત અને માયા શબલ વીગેરે નામોથી વર્ણવેછે સઘળા કાર્યોના મૂળકારણરૂપ તત્વોના આદિરૂપ સચ્ચિદાનદરૂપ સઘળા પ્રાણીઓના કર્મોના અધિષ્ઠાનરૂપ હીંકારના અર્થરૂપ અને ઇચ્છા જ્ઞાન તથા ક્રિયાઓના આશ્રયરૂપ એ તત્વને આદિ તત્વ કહેછે તે તત્વમાથી શબ્દ તન્માત્રા રૂપે આકાશ ઉત્પન્ન થયુ આકાશમાથી સ્પર્શ તન્માત્રા રૂપે વાયુ ઉત્પન્ન થયો વાયુમાથી રૂપ તન્માત્રા રૂપે તેજ ઉત્પન્ન થયુ તેજમાથી રસ તન્માત્રા રૂપે જળ ઉત્પન્ન થયુ અને જળમાથી ગધ તન્માત્રા રૂપે પૃથ્વી ઉત્પન્ન થઈ આકાશમા એકલો શબ્દ જ ગુણછે વાયુમા સ્પર્શ અને શબ્દ એ બે ગુણ છે તેજમા શબ્દ સ્પર્શ અને રૂપ એ ત્રણ ગુણ છે જળમા શબ્દ સ્પર્શ રૂપ અને રસ એ ચાર ગુણ છે અને પૃથ્વિમા શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ અને ગધ એ પાચ ગુણ છે ઉપર કહેલા સુક્ષ્મ ભૂતોમાથી જેને લિગ શરિર કહેછે તે વ્યાપક સૂત્ર ઉત્પન્ન થયુ એ સર્વરૂપમય લીગ શરીર આત્માનો સુક્ષ્મ દેહ છે આત્માનો અવ્યક્ત નામનો કારણ દેહ જેમા જગત બીજરૂપે રહેલુ છે અને જેનાથી લિગદેહ ઉત્પન્ન થાયછે તે વીશે પ્રથમજ નીરૂપણ થઇ ગયુછે ઉપર જણાવ્યો અપચીકૃત સુક્ષ્મ ભૂતો ઉત્પન્ન થયા પછી પચીકરણની રીતીથી પાચ સ્થુળ ભૂત ઉત્પન્ન થાયછે

ઉપર કહેલા સુક્ષ્મ ભૂતોમા પ્રત્યેકના બબ્બે વિભાગ કરવા તેઓમા પહેલા એક એક ભાગના ચાર ભાગ કરીને પોતપોતાથી નોખા ભૂતના અવશેષ રહેલા બીજા અર્ધ ભાગમા મેળવી દઇએ એટલે પાચે પદાર્થો પાચપાચ અવયવોવાળા થાયછે એ પચીકૃત ભૂતોમાથી વિરાટદેહ થાયછે કે જે આત્માનો સ્થુળદેહ કહેવાય છે

પાચે ભૂતમા રહેલા સત્વગુણના અંશોથી પ્રત્યેક શ્રોત્ર આદિ પાચ જ્ઞાનેંદ્રિયો ઉત્પન્ન થાયછે અને એ સઘળા અશો ભેગા મળીને તેઓમાથી અતઃકરણ ઉત્પન્ન થાયછે એ અતઃ

રણુ જોકે એક છે તો પણ વૃત્તિઓના ભેદથી ચાર પ્રકારનુ થાયછે અને મન, બુદ્ધિ ચિત્ત અને અહંકાર એ ચાર નામો ધારણ કરેછે પાંચે ભૂતમા રહેના રજોગુણના અંશોથી પ્રત્યેક કર્મેદ્રિયો ઉત્પન્ન થાયછે અને એ સધળા અંશો ભેગા મળીને તેઓમાથી પાચ પ્રકારનો પ્રાણ થાયછે પાચ જ્ઞાનેદ્રિય, પાચ કર્મેદ્રિય, પાચ પ્રાણ બુદ્ધી અને મન એ સત્તર તત્વો મળીને સીગશરિર કે જે આત્માનો સુક્ષ્મ દેહ કહેવાયછે તે બનેછે

જગદબામા સ્વત સીદ્ધ રહેલી શક્તિ — પ્રકૃતિના માયા અને અવીદ્યા એ નામના બે રૂપ વિશે આગળ કહી ગયાછીએ શુદ્ધ સત્વ પ્રધાન છે તે માયા કહેવાય છે અને મલિન સત્વ પ્રધાન છે તે અવિદ્યા કહેવાય છે એ બે ભેદમા જે માયાછે તે પોતાના આશ્રયનુ આવરણ કરતી નથી જગદબારૂપ બીબભુત પરમાત્માનુ એ માયામા જે પ્રતિબિંબ પડ્યુ છે તે ઇશ્વર કહેવાય છે એ ઇશ્વરને પોતાના આશ્રય રૂપ પરબ્રહ્મનુ જ્ઞાન છે ઇશ્વર સવનો કર્તા સર્વજ્ઞ અને સવપર અનુગ્રહ કરનાર છે બીબભૂત પરમાત્માનુ જે કાઇ અવીદ્યામા પ્રતીબીબ પડ્યુ તે જીવ કહેવાયછે એ જીવ પોતાને સવ દુખોના આશ્રયરૂપ માનેછે સવનો સ્વામી ઇશ્વર જીવોને મોક્ષની સગવડ કરી દેવા સારૂ અનેક ભોગના આશ્રયરૂપ વીવીધ પ્રકારના જગતને ઉત્પન્ન કરેછે પરબ્રહ્મરૂપ જગદબાની માયા શક્તિની નીસ પ્રેરણાને લીધે ઇશ્વર એ સઘળુ કરેછે અને એ ઇશ્વર રજ્જુમા સપની પેઠે જગદબાના સ્વરૂપમા કલ્પીત છે

ચૈતન્ય શક્તી પ્રતીબીબરૂપ અનેઅદ્વીતીય ઇશ્વરને અપચીકૃત પચભુતરૂપ હીરણ્યગર્ભની ઉત્પતીદ્વારા પચીકૃત પચભૂતરૂપ બ્રહ્માડની ઉત્પત્તી થયાપછી પોતામા રહેલા કાળની પ્રેરણાને લીધે સર્વેના પ્રાણીઓના અધીષ્ટાતા દેવતાઓને ઉત્પન્ન કરવાની ઇચ્છા થતા તે પોતે સૃષ્ટી કરવાના ઉન્મુખ થયા ઊન્મુખ થઇને એ ઇચ્છામય ઇશ્વરે પોતાની ઇચ્છાથી બે રૂપ ધર્યા ડાબા ભાગમાથી સ્ત્રીરૂપ થયા અને જમણા ભાગમાથી પુરૂષરૂપ થયા જોકે બે રૂપે થવુ એ પ્રકૃતીનુ કાય છે તો પણ પ્રકૃતીનો આત્મામા આરોપ કરીને આત્મા બે રૂપે થયા એમ કહેવાય છે એ અર્ધનારીશ્વરમા જે પુરૂષ શ્રીકૃષ્ણ થયા તેમણે કામના આધાર રૂપ નારીને દીઠી અત્યત રૂપાળી સુશોભીત કમળ સરખી, ચદ્રમાથી પણ અધીક શોભાવાળા નીતબોવાળી અતી સુદર કદળીસ્થભ જેના સાથળવાળી બીલા સરખા બે સ્તનોવાળી, પુષ્પોની માળાઓથી વીભુષીત પાતળી કેડવાળી નીરખી અકીત પેટવાળી મનોહર શાત કુટીલ ગતીવાળી, અગ્નીથી ધોવાયલા વસ્ત્રોથી સજ્જિત, માલતીના પુષ્પોથી શણગારેલી અને ઉત્તમ ઇંદ્ર નીલ મણી સરખી કાળી વક્ર વેણીને ધારણ કરતી પતીની ઇચ્છાવાળી કરોડો ચદ્ર સરખી સ્વચ્છ કાંતીવાળી અને રાજહસની ચાલને ભુલાવતી એવી તે નારીને જોઇ રાસના સ્વામી અને રાસવીલાસમા મહા ચતુર શ્રીકૃષ્ણે રાસમડળમા તેની સાથે રાસક્રીડા કરી શૃગારરસની મુર્તિરૂપ શ્રીકૃષ્ણે બ્રહ્માના એક દીવસના કાળ પર્યત અનેક પ્રકારના શૃગારવાળો સુખ સભોગ કર્યો પછી થાકી ગયેલા એ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને પરમ આનદ ભરેલા સારા સમયમા તે નારીમાં ગર્ભાધાન કર્યુ સમાગમ પુરો થતા થાકી રહેલી અને ઘણા દાબથી મુઝાયેલી તે નારીના શરીરમાથી પસીનાનું જળ ચાલવા લાગ્યુ અને નીશ્વાસ પણ ચાલવા લાગ્યા એ પસી

નાનું જળ સઘળા બ્રહ્માંડમાં વ્યાપ્ત થઈ ગયું અને જે નીશ્વાસનો વાયુ હતો તે સર્વ પ્રાણીઓનો આધારરૂપ અને સર્વને જીવન આપનાર વાયુ થયો.

એજ સમયે પ્રકૃતીએ પ્રાણીઓના નીશ્વાસના અધીષ્ઠાતા દેહધારી વાયુદેવને પણ પ્રગટ કર્યો. એ દેહધારી વાયુના ડાબા અંગમાંથી તેનાં પ્રાણ હરતા પણ પ્યારી સ્ત્રી ઉત્પન્ન થઈ એ આ માંથી વાયુદેવના સમાગમને લીધે પ્રાણીઓના પાંચ પ્રાણરૂપ તેના પુત્રો થયા જે પ્રસ્વેદનાનું જળ હતું તેનો અધીષ્ઠાતા મોટા વરૂણદેવ અને તેની સ્ત્રી પણ તે સમયે ઉત્પન્ન થયા. પછી કૃષ્ણના તેજથી પ્રકાશતી કૃષ્ણની ચૈતન્ય શક્તીરૂપ પેલી નારીએ પોતાને રહેલ ગર્ભને સો મન્વંતર સુધી ધારણ કર્યું તે સમયને અંતે તેણે સુવર્ણ સરખો અને સર્વ આધારના પણ આધારરૂપ એક ઉત્તમ બાળક જણ્યો તે બાળકને મોટા ઈંડા અને ભયંકર જોઈને તે નારીના મનમાં ખેદ અને કોપ ઉત્પન્ન થયા પછી તે નારીએ કોપને લીધે તે બાળકને બ્રહ્માંડની અંદરના જળમાં ફેંકી દીધો તે સમયે કૃષ્ણે હાહાકાર કરી તે નારીને યોગ્ય શ્રાપ આપ્યો કે ' હે ક્રોધી સ્વભાવવાળી ! હે કઠોર મનવાળી ! આ સંતાનનો તેં ત્યાગ કર્યો માટે આજથી તું સંતાન વગરનીજ રહીશ એ નીશ્ચય છે તેમજ તારા અંશોરૂપ જે જે સ્ત્રીઓ થશે તેઓપણ તારી પેઠે સંતાન વગરની અને અખંડીત યૌવનવાળી રહેશે. એ સમયમાં તે નારીના જીભાગ્રમાંથી એક મનોહર કન્યા પ્રગટ થઈ સર્વ શાસ્ત્રોના અધીષ્ઠાત્રી એ શ્વેત વર્ણવાળા સરસ્વતીદેવીએ શ્વેત વસ્ત્ર પરીધાન કર્યાં હતા વીણા તથા પુસ્તક હાથમાં તેમજ સર્વ અંગે આભુષણો ધર્યા હતા પછી કેટલાક સમય વીતતા પેલી શ્રીકૃષ્ણની નારીના બે રૂપ થયા તેમાં ડાબા અંગમાંથી લક્ષ્મી થયા અને જમણું અંગ રાધીકા રૂપ થયું.

એ રીતે પ્રથમ ઉત્પન્ન થયેલા સરસ્વતી અને પછીથી ઉદ્ભવેલા લક્ષ્મી એ બન્નેને પોતામાં રમનારાઓ જોઈ ગમાતું ત્યારે રમવા માટે એ સમયે કૃષ્ણના પણ બે રૂપ થયા તેમાં જમણું અંગ બે ભુજાવાળા કૃષ્ણરૂપ થયું અને ડાબું અંગ ચાર ભુજવાળા નારાયણરૂપ થયું બે ભુજવાળા કૃષ્ણે સરસ્વતીને અને લક્ષ્મીને કહ્યું કે તમો બન્ને આ ચાર ભુજવાળા નારાયણની સ્ત્રીઓ થાઓ અને આ અભીમાન વાળી ગધા મારી પાસે રહેશે ઉત્તમ ... પામ્યુ થશે. આમ કહીને એ બે ભુજાવાળા કૃષ્ણે પ્રસન્નતાથી લક્ષ્મી અને સરસ્વતી નારાયણને આપ્યા એટલે તે નારાયણ પોતાની બે સ્ત્રીઓ સાથે વૈકુંઠ લોકમાં ગયા. પ્રધાનાંશથી ઉત્પન્ન થએલી તે બે સ્ત્રીઓ સંતાન વગરનીજ રહી પછી નારાયણના અંગમાંથી ચાર ભુજાવાળા તેજરૂપ અને ગુણોથી નારાયણ જેવા પાર્ષદો ઉત્પન્ન થયા અને લક્ષ્મીના અંગમાંથી લક્ષ્મી જેવી કરોડો દાસીઓ ઉત્પન્ન થઈ અને તેઓ વૈકુંઠમાં વીહાર કરવા લાગ્યા.

અપૂર્ણ

વાણી વિલાસ

અકબરની પાસે બીરબલ પ્રથમ કવી તરીકેજ રહ્યા હતા પણ જેમ જેમ તે બાદશાહના

વધારે સહવાસમા આવતો ગયો તેમ તેમ તે કવીતા તરગની સાથે વ્યહવારીક કામમા પણ કુશળ તર્કબાજ અને ચતુર માનમ પડયો અકબરે તેને સુબાગીરી બક્ષી તેથી અદેખા લોક અનેક જાતની તેને ગારે ખટપટ કરવા લાગ્યા અને તે લાચ ખાયછે ઉચાપત કરેછે જુલમ કરેછે વીગેર ચુગલીઓ કરવા લાગ્યા

બીરબલ દરેક બાબતમા ચોખો હતો તેથી તેને આ સઘળી બાતમીઓ સાભળી હસવુ આવતુ તો પણ તે પોતાના જાતીભાઈ નાગરોનેજ બધે વર્તાવેછે એવી ચુગલીની એને બાતમી મળી ત્યારે તે વધારે ખુશી થયો અને પ્રથમ કરતા વધારે મહેરબાની પોતાના નાતીના પર રાખવા લાગ્યો એક વેળા તે પ્રદોષની પૂજામા બેઠો હતો તે વેળા એક બ્રાહ્મણ નીચે પ્રમાણે દોહરો નાખતો આ પો તેને માન સ માન આપી કચેરી એમજ કરીને જાહેરરીતે પાન કરી નાખ્યો.

सागरको जल सोस धर, ज्या घरमे ज्यो तोप,
नागरके भर कोपरु, गागर गरीब प्रदोप

અર્થ— રખારરૂપી સમુદ્રના પાણી તું સોષીને લઇ જા, તાગ થ મા બરાય તેટલા ભર (કેમકે તે કાઇ ખુટવાના નથી) નાગર લોકોના ભડાર ભર અને હુ ગરીબની આ એક ગાગર તું પ્રદોષની વખતે ભરી આપ

આ વખતની ચુગલી બાદશાહને કાને પહોચતાજ બાદશાહના મનમા પણ આવ્યુ કે આતો હવે છેક ફાટયો તેથી તેને પોતાની હજુરમા બોલાવ્યો બીરબલ ધારતો હતોજ કે મને બોલાવશેજ તેથી જાણે લગમા જતો હોય તેમ આનદથી દીલ્હી આવી પહોચ્યો તુરતજ દરબારમા ગયો અને તેને આટલો વ્હેલો આવેલો જોઇ સહુ આશ્ચર્ય પામ્યા એ તુરત તખ્ત આગળ જઈ નમ્યો અકબર તો તેના મ્હો સામુજ જોઇ રહ્યો અને વીચારમા પડ્યો કે શુ નગાર હોયતો આવુ હસતુ નીર્દોષ મ્હો રહે નહી છેવટ અકબર બોલ્યો કે બીરબલ ! આ ટલો તાપ છતા તારૂ મ્હો કેમ સુકાયુ નથી ? તે વખતે ખરો ઉનાળો ચાલતો હતો તેથી આ પુછવુ યોગ્ય હતું છતા તેનો ખરો મર્મ બીરબલ સમજી ગયો અને બોલ્યો કે મારા ગુરૂજનોની આ પ્રમાણેજ શીખામણ છે

दुखमेसे सुख होत हे, डर मत देखहि दुख,
जितनो दुखहि तापको, तितनो वृष्टि सुख

એક ડોસો ચાલુ મામલાથી અજાણ્યો હતો તે બોલ્યો કે ખરી વાત છે જેમ તાપ વધારે તેમ વરસાદ પણ વધારે પણ બીજા બધાના ચીત્ત તો બીરબલનું શુ થાયછે—તે તરફ હતા તેથી સાદીસ ચર્ચા લબાણી નહીં તેની બેપરવાઇ જોઇ ચુગલીખોરોના મ્હો ફીકા પડી ગયા પણ તેમાના એક કજે કજે પેલી રેલની વાત કાઢી અને બી જે બોલ્યા હોય તે મ બધી વાત કબુલ કરી એણે કહ્યુ કે હું તે બીચારો બ્રાહ્મણ છોકરી પરણાવાને માટે નાગર સહુને બપોરનો ગામમા રખડતો હતો અને મને ખબર થતા મારાથી બન્યુ તેટલું આપ્યુ ને

મ્હેવની મુખી એવી હતી કે હું એ બીમત્ત લાવતો `
ભરી આપત."

ડાકણે અજાણ્યા થઇ ટહેલ શી હતી તે પુછ્યુ ત્યારે બીરબલ બોલ્યો

सागरके जल सोसधर जा घरमें ज्यै

नागरके भर कोपरु, गागर गरीब प्रदे

ત્યના બોલવાએ ધાર્યુ કે હવે એ લાખ માગેછે તેઓ બોલી ઉઠ્યા કે

ના મ્હોનીજ રૂપુવાત આની સુધી હવે આપ ધણી છો વાહો તે કરો. થયો હતો હવા ગળી તાથી બો યો કે બીરબલ ! તને આ ટહેલમાં શો

તે ઉપર તું આટલો શીદ્રા થઇ ગયો છ?

બી રબ બો યો મારી મ્મ નમ ર રમાલે ? મને સુઝેછે તે મ્હું કું મ્ ` ઉનાળામા તાપ પડેછે તેના જોરથી પાણી ઉચ્યા ચડેછે અને તેના વા ગા પછી તે પૃથ્વી ઉપર પડેછે ત્યારે વરસાદ મ્હેવાય છે એ ઉપર મા સાહીબ છે તાપ પ તો હશે તે વખતે મેઘ નીએ સૂનિ આ રમારી જુ તું તપેછે તેથી ઠ ન તાગી મરજીમા આવે તેટલું મહુ જ પાણી સોની લઇને તાગ રગમા (ત્ત ગમા) મા ટી અમે નાગરના નગરવાસીઓના ોરમ્હેતા ઠા ચો ભરી ન ખ ે અને હું બસ શે આ એ ગાગર મુકી છાડીશ તે ભરી આપજો એગને થયુ પ્રદેશ હેરાનુ ગ એ સા આરવાનો વખત વણ રીતે મા ર છે

આ સાભળી સધા દંગજ થઇ ગયા ખટપટીયાના હો તો ગ્યા મેશ જેવા દેખાયા અને ચેહ્રો ઉંચુ જોઇ શક્યા નહીં અકબરશાહ પણ સાનદાવમ્પથી બીરબલની સામે જોઇ ગ ખમા ઞાપુ । વાહવાી કરામી કર્યુ

અ રીતે બીરબલ સામા જે તર્ક ઉઠ્યુ હતુ તે તુટી પડ્યુ અને બા શાહની નવમ તા વધી બધા દરબારીઓ બીરબલની બન ના વખાણ કરવા લાગ્યા (અને તા મ્ ાજથીજ જાણતા હતા કે બીરબલ એવુ મ્મ કરે નહીં ખટપ

ાસમા ચારનો ગયો માં એક અક્ષર (ગ) વધવાથી નાગગર એટલે સાપનુ ઝેર થઈ
ાજ અને ચતુર મા
ની તેને માટે ખર
: સુગતીઓ ક હુંશ કયુ કે શાહની સનમુખ સાચ શીવાય બીજુ હુ બો નાર ખી
ર દરેક બાબત ા છે અને એ ટહુવીયો પણ મારે કહેથી આ યો હતો. એ લુચ્ચાઓ
પણ તે પોત મુકના માઇ વીચાર કરતા નથી અને તેમા ગગી મસાલો ભભરાવી
તે વધારે ચાડીઓ ખાયછે તે દીવાનુ પાવા આ ખેલ કર્યો હતો તેને માટે હુ
ગ્યો એક શપથ ખાઈને કહુંછુ કે મે એક દમડી પણ હરામની ખાધી નથી
ખતો એતો મારી ખાત્રી છે માટે તે વિશે બોલ નહી પણ જરા કહેવુ પડેછે
મીશાલથી ચાલ્યો હોત તો ઠીક ટોડરમલ બોલ્યા કે, જહાપનાહ ! ઉનાળ
એવુ છે માગે તે માહને ગીંગ લાગે નહીં બાદશાહ કહે એમ તો કેમ કહેવાય
ભા મ્રાગની ઉપર છે પણ કોઇએ અમારૂ વાકુ બોલતુ નથી ટોડરમ ને હસીને
કરોડો રૂપીઆ આના બેગતદારોજ પેદા કરેછે અને તેને તો લોકો ગાળોજ દેછે
મ તો એ પૈસા ખરચનારુ છુ એટલે આપની ઉદારતા વખણાય એમા કાઇ
ા આપજ વીચાર કરોની કે બીરબલ જે પસા ઉવરાવ્યા તે કોને સારૂ

वरनी भरनी करत सो, विन घन किस्के काज,
सुली सुली लगे, राजा राजधिराज

: એટલે રાજ જે તપી તપીને ઉનાળામા પાણીની ભરણી કરેછે તે વરસાદ શીવાય
વાસ્તે તો પણ જગતનો ધારો છે કે મહેસુલ ઉઘરાવનાર માણસ સૌને સુળી
અને તેજ પસા ખરચનાર ાન તે મહારાજ અને રાજધીરાજ કહેવાય
કહ્યુ મહેસુલનુ કામ તો એવુ ખરૂ ટોપણ મીશાલ રાખી હોતતો કાઇ ફેર પડે
પછીને કહ્યુ કે કઇ નહી સુજનતા ઘાત ઉપ થીજ વિચાર કરેલ

सहस जल चूसे रवि, घन वरसे अति घोर,
तदपि मेघ महाराज रु, दिनकर कठिन कठोर

હસી હસીને જળ ચુસી લેછે અને વરસાદ મેગુ ભયાનક રૂપ ધારણ કરીને વર
પણ વરસાદ ને મેઘરાજ કહેવાય છે અને સુરજ દીનકર કહેતા દીવસનો કર
છતા તે તપેછે લાગે તેને નિર્દય કઠોર એવાજ વીશેષણો અપાયછે કહેવત છેકે
શા મમનાર અને દુઃખની બેમની પણ પણ સારી

સંપૂર્ણ

વિશ્વ વાટીકાના પુષ્પો

(એક શુરે ગાઉં એક શુરે આઠી — એરાઠ)

ખીલ્યાં શાં પુષ્પો (૨) વાનારે ફરતા સુંદીર વિશ્વ બાગ
ખીલ્યાં શાં પુષ્પો ટે૦
લાલ મખમલી ગુલાબી કેસર નવ રંગ કોમળ જાતે
હસમુખાં શી પરભાતે (૨) ખીલ્યા
લીલા હૈદ્રે છોડ રૂપાળા તે પર ગાનીલ ગોઠવે
નીજ રૂપે મદમત ડોલે (૨) ખીલ્યા
બાગવાન મોંઘી ઉમેદે હાથ લગા નો લવા
સાર હાન થયા ... કેવા (૨) ખીલ્યા
... કતા આંગણીએ લાગ્યા રાત ... ગણીયાળા
પદ વીખ્યા ફૂલ ચડોના (૨) ખીલ્યા
કુમળી નાજુક જાઈ જુઇ જોઇ ખો મસ્તી ... ભોળા
સુંદીં માળી લોચન ખો પ (૨) ખી...
બના વખાણી ચાર બાવગણીને પ ... બૂ ...
પણ તાપીથોરના ફૂલા (૨) ખીલ્યા
પુ કેતકી ડમરા હશી કહે જુના ખાઇ જગ માંહે
શાન ભભકા ભૂલાવે (૨) ખીલ્યા
ગુલછડીપન ષટપદ ... ના ચુસે મોખાજન ના ... વે
ઉદ્દભવ પા સાંજ ને ઉંઘે (૨) ખીલ્યા
વિનાં ... વાયુ ... રીતે સ્વપ માનવું જ્ઞાન
નથી ... સ્વયં ... ભાન (૨) ખીલ્યા
ફલ થયુ તમે ભેટ ... લીધી જાતે અનુભવ આપો
અમને તો તારે દીધો (૨) ખીલ્યા
વિશ્વ વાટીકા અજબ રંગીલી જાત જાતના ફૂલો
દર્શન માત્રે ના ભૂલો (૨) ખીલ્યા
રંગ સુગંધી કોમળ પુષ્પ નામ છે જેને
છે સ્વર્ગ ભૂત ભવન તેને (૨) ખીલ્યા

चतुर्वर्ग पुरुषार्थ शतक

ગતા થી ચાલુ

હરિગીત ૭૬

૬ ધર્મ પચીશી—

સ્મરણથી ... ગીત ના ... પ્રાપ્ત ... ...

પ્રશસ્યતા જે વડે છે પ ધેય તેને જાણવુ
જગ ઉત્તનાની અજિત ગાના પાત મુક્ત પ્રવિણતા,
મ સાગના મનગી પગામ નઠારુ એ વિદ્વતા ६
અતરાસ્થ માને ના સુણે તે બધ સાગમાગમા
અહિં પરે કોપે નિરર્થક ચાહના સસારમા
[illegible]
નર્મો ધર્મમા વન ધર્મ તે રહ્યુ પુરુષહીન પ્રમાણના ७
[illegible]
[illegible]
[illegible]
એ મધ શોભાકુ ર પ્રસગો ર ત મમજે સાનમા ८
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ९
ચિત્ત સમુદ્ર [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] १०

૭ अर्थ पचीशी—

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] १
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ધન અર્થી બધે ન છે. [illegible]
ધર્મ(१) ગો [illegible](२) બુદ્ધિ [illegible](३) [illegible](४) સાધન
મિત્ર(५) [illegible](६) [illegible](७) સ્થાનો [illegible](८) [illegible] २
પુત્ર [illegible](९) [illegible](१०) [illegible](११)

વિદ્યા(૧૨) કળા(૧૩) નાસ્તર્થ ને કીર્તિ કરણુ આદાયમા (૧૪)
અવસાન કાળે ઉપયોગી થાય એવી યુક્તિમા (૧૫)
નિજ પ્રાણુ રક્ષા(૧૬) ભાગ(૧૭) ને કો કલેશકેરી મુક્તિમા (૧૮) ૮
શીલવર્જિત વ્યયવતી છે કામિની ઘરને વિશે
કુચ્છેદ માહિ પુત્ર બધુવગ શઠ દુભગ દિસે
ગુરૂજન વિશે સતોષ ના છે ચોર આગસુ મેટો
વળી મિત્રતામા કપટ છે ત્યા જરૂર ધનકેરો ધકો ૧

અપૂર્ણ

३ काम—श्रगार पचीशी

યજ્ઞાદિ ધાર્મિક કાયમા છે ધન તણી સાફલ્યતા,
વળી યજ્ઞનુ ફળ એજ સુદર પુણ્યની વાધે લતા
એ પુણ્યથી પ્રાપ્તવ્ય છે શુભ સ્વગ સિદ્ધિ અવનવી
એ સ્વગનુ ફળ સુદરી — દિ ાગના આલિગવી ૬
કુટીલ બકુટી ચાપ બાણુ કટાક્ષ વેધક ચિત્તના
કર્ણુપાશ વેણી શીરની દિ કુચ ગ ચિતા
ઉરૂ રભના છે સ્થભ વળી સુવણુ અગ અનુપ છે
સ્મર મારિયો અધક અરિ પણુ સ્રીજ ામ સ્વરૂપ છે ૭
શુભ સુદરીની ભુજલતાની મૃદુલ કાંતિ આગળે
ઊપહા ય પામી કમલિની નિજ અગ સતાડે જળે
નિહાળી નેત્ર કટાક્ષ પકજ સ્યામતા ધારણુ કરે
નથી અગ ઉપમા યોગ્ય વસ્તુ કાઇ આ ભુમિ ઊપરે ૮
ારવ રી મિત્રાઇ કણની સાથ લુબ્ધા ગણુવિશે
બહુ શૌર્ય રાખી શેત્યથી અતિ પાડવો પિડયા દિસે
મૃગનયની ચક્ષુ રૂપ કૌરવ કણ મત્રીમા રહી
કટાક્ષરૂપી તે ચથી કયમ જનમનન પીડે નહી? ૯
છુટી થએલી સ્યામ વેણુ હાથમાહી ધરેલ છે
લજ્જા થકી લાવણ્યવતીએ મુખ વક્ર કરેલ છે
સ્નાનાતરે પનબેથ વસને સ્પષ્ટ અગો શોભતા
અવિવેકી યુવતિ ચિત્ત કોના કામ વશ નથી થતા? ૧

અપૂર્ણ

४ मोक्ष पचीशी—

જરા વ્યાધિયાથી વ્યાપ્ત થઇ કઇ રાજ્યભુવને લય થતા
મત્સરવડે વિદ્યા વળી ધન નાશ બહુ લોભે જતા

કુળનાશ કુપુત્રો થતા ચિતનાશ ચિતા હૃદયમા
ક્રોધે મલિન નવ થાય એવુ શાતિ વિણુ નિદ્રાનો ૬

મસાગમા સ માનછે મ્ા ધન મનુષ્યો જાણતા,
સુધા સમો સુખકાર તે સતોષ મનથી માણતા,
તો પણ મનુષ્યો સૂમ બદલે દુખ લેવા દોડતા
આશ્ચર્ય એછે મહદ કે પરમેશ્વમા વન તોડતા ૭

વિવેક સ્વાધિનતા પ્રવર્તે વિજન સ્થાને છે ગતિ
વળી જ મ મૃત્યુ નાશકર પ્રેરાય જે થકી સ મતિ
તે વિમળ વર્તન વ્યસનરૂપે જીવનમા જોવાય જે
વિચાર પ સમાગમા દુખનષ્ટ શ્રષ્ટ ઊપાય તે ૮

જ મમમયે ધારી બાળક શીર નિજ પાણી ધરે
ત્યમ આપતા આશીવચન સહુ મત પણ ચેષ્ટા કરે
તે મતને પણ શીર ઓકર સ્થાપવાનુ જો બને,
તો પતિત સાધુ જન એવે વ્યર્થ ખોતા જ મને ૯

કેમ મરી આતુર વળી રૂધીર પ્રતિરગમા ભર્યુ
છે પ્રગટ અસ્થિ ાત મ મા મેદ એ મારુ ભર્યુ
પરૂ પાચથી છે વ્યાપ્ત તે સ્ત્રી અગ રૂપ સ્મશાનમા,
કામી પુરૂષ રૂપ કાગ નો સમુહ રમતો તાનમા ૧૦

અપૂર્ણ

साहित्य

कुडलियो

साइ अपने भ्रातको, कबहु न दीजे त्रास,
पलक दुर नहि कीजिये, सदा राखिये पास
सदा राखिये पास, त्रास कबहु नहि दीजे,
त्रास दियो लकेश, ताहिकी गति सुनि लीजे
कहे गिरिधर कविराय, रामसों मिलियो जाइ,
पाय विभीपण राज, लकपति वाज्यो साइ

गिरिधर

(कवित)

आया है कलका दोर, घर घर कागारोल,
पोल पोल ठोर ठोर, पाप वेली जागी है,
केतीथी रिध सिध, केतीथी गहो सुख,
ठोरा हिंदुवाना तरकाना हद लागी है,
जूठेकु सच्चा करे सच्चेकु जूठा करे,
मायाके लोभसे दुनिया जलागी है,
राजनकी रीत गइ पचम प्रतीत गइ,
जजमत गइ अतीतनसें अनरीत होने लागी है

चोरामल

સમસ્યા ગ્રહ

નીર્જન ગનુ રોની નસ્તીનાનુ એક એવુ શ છે ગાઇ નાર વસ્તીની ની ૯ રેપ છે અને કેટલીક નાગ ઊજ રેત છે લા હિના વખતમા નસ્તીનાનુ અને કેહેના વખનગા ફ ૮ રારકે ગેનરજ

એક ગાગાય ટી પોનાણુમા રુપેરી સાપ પરેલો છે અન તના મ્હોમા તેણે સોનેરી પક્ષી પ ક ન છે ગાગાયમા બરેલો નવાહી તે સાપનો ખોરા છે અને તે સાપ પક્ષીનો ખોરાક છે ગા ગા નો ખોરાક નારે ખુટે છે ત્યારે પ ક્ષી એક પળમા મરી નય છે

કોગીઆમા તેલ અને રૂની વાટની બળતો દીવો

એ ગાગાકાર ચીજ છે ને દુગધ વાળા હાવા છતા તેને ખુશ બુગત મા ણ પણ ખાય છે તેના નાનો અને મોટો પોશાક પહેરતા છે અને તેને મારી નાખે છે ત્યારે મારનારને તેને માટે રાડુજ પડે છે ડુ ગળી

એક એવુ નાણી છે કે જેને ૧૦ આગળા છે અને દસ પગ છ પણ તે માન આઠ પ ગથીજ ચાલે છે તેને પાચ માથા છે પણ જીવ ચાર છે આ પીથીજના દુનીયામા સ્વત્ર વસી દ છે ચાર માણસોએ ઉચકેલ શબ

ચાર માણસો બત્રીસની સાથે લડયા અને લડતાં લડતા મણ પામ્યા ત્યારે તેઓ જે સા રડી ખીણમા લ ા હતા તે તેઓના લોહીથી ભરાઇ ગઇ પાનબીડી પાન કાથો ચુનો સોપારી ત્રણ ઘોડાની ચ્યાર છે છતા પગે ૮ ગે લી જાય છે અને કપુર જેવા મફેદ હોન પર ગુ

ની જેવી માળાએ છાટતી જાય છે શરીર ગોર છે તો પણ મ્હો તો હબશી જેવુ કાળુ છે એ
તે એજ ઠેકાણે રહી મહાન પ્રદેશો પર સત્તા ચલાવી શકે છે ઠકુમ.

એક એવી ચીની ચીજ છે કે જેમા પાણી નીચે રહે છે અને અગ્નિ માથા પર રહે છે
હુકો

—

कचन कण

જો આપણે હાથ પગ ચલાવીશુ તો હમચાનો વખત ઠીક છે, જે આરામ આશા ઉપર રહેછે તેઓએ મરે છે મહેનત વગર લાભ નથી થવાનો જો આપણે ઉદ્યોગી હોઉ તો મદદ લુણે મરવુ નહી (ફ્રાંકલીન)

મારા દીકરા એજ મારી હવે પછીનો અવતાર (ફ્રેન્ચ)

સતોષ એ મોટી કિમતનુ મોતી છે અને જે માણસ પોતાની હજારો ઇચ્છાઓનો ભોગ આપીને પણ તેને મેળવે છે તે ઘણીજ ડાહી અને લાભકારી મંજીલ કરે છે [બેન રી]

ત્યાની મોટી લાગણી એજ શીમગરપણાની ખરી નીશાની છે [મિઝમ પીનર]

જે પોતાના દેશને માટે આત્માપણ કરે છે તે પોતાના નામની સુવાસ સપ્તપાતાળ સુધી આગ્રુવી પોતાની નાણા ગણી શકે છે (પેગીન જેટ)

અનત્રતાનો રસ્તો પ્રવેશ કરતા સાકડો અને ખરબચડો જણાય છે પણ જેમ જેમ તમે આગળ વધતા જશો તેમ તેમ તે વધારે સાફ અને સ્પષ્ટ દીસતો જશે [ગ્રાપ]

ઘણી વખત આપણે વજનદાર તાબેદાર અને મોટા શીમગરમાના ઘણા પુરુષોને ગરીબ ન માણીક માણસ કરતા પણ બમણી ચીતા હોય છે [હીકમન]

જેને આગ્રહ રાખતા આવડયા તેને ભય પાર પાડતા આવડયુ જાતથી વતશો તો જય થી જશ શો [મેઘર]

દરેક ઉદ્યોગીયા માણસને પરોપકારી ગણવો અને દરેક ઉદ્યોગને બનતીઓ આરી પ્રમાણ ગ્રો [ક્મા.જ.સ]

महाराज्ञीनु सविष्य कथन

(નોવેલ)

(ગતાંકથી ચાલુ)

તે આશીશ હુ મારા અંતઃકરણ પુર્વક તો આપુછુ ગુલાબસીહ બોલ્યો "હા ! વાહરે ભત્રીજા? તુ આહી ભલે આવ્યો

તુ આહી કેવી સ્થિતિમા આવ્યો છે તે પુછવાની મારે જરૂર નથી પોતાના ભત્રીજા તરફ દીનરોષ ભરેલી દ્રષ્ટિ કરતા તે પાછો થોડી વારે બોલ્યો મારુ કે મ્હારી ખાત્રી છે કે તુ સરદાર કેસરીસિંગના નામથી પોતાને ઓળખાવતો હોવાથી હજુ તુ બહાર — રાજદ્રોહી તરીકે ગણાયનો'

'વાત બંધ રાખો—મ્હાનાકાકાજી આજીજી પુર્વક બ્હાદુરસિંહ વચમા બોલી ઊઠ્યો, ખેદ રકારીથી બોલાયલો એક પણ શબ્દ મારૂ સત્યાનાશ વાળી નાખવા માટે બસ છે'

ખરૂ બાઇ ખરૂ" ગુલાબસિંહ બોલ્યો હુ તને કોઇપણરીતે ખુલ્લો પાડીશ નહી અને તેથી તમે સરદાર કેસરીસિંગ છો તે યાદ રાખવાની હુ સભાળ રાખીશ તમારી સાથે કોઇ નોકરો છે

હા. વાઘ અને નાહરના નામથી ઓળખાતા બે વિશ્વાસુ નોકરો મારી સાથે છે તેમની પણ સારી સરભરા થાય તેમ બંદોબસ્ત કરશો

એવી માગણી કરવાની કાંઇ જરૂર નથી ચોકસ રીતે માયાળુ સ્મીત સાથે ગુલાબસિંહે જવાબ આપ્યો મ્હારો લે મ્હારો ભત્રીજો યોગ્ય સત્કારનો હકદાર છે અને તેના નોકરોનો પણ તવીજરીતે સત્કાર થશે

ત્યાર પછી ગુલાબસિંહે પોતાના એક નોકરને બોલાવી કહ્યુ કે સરદાર કેસરીસિંહજીના બને નોકરોની બરાબર સરભરા કરજો અને જીવાને કહે કે એકદમ જમવા થાળ લાવે

નોકર સલામ કરી ચાલ્યો ગયો અને હવે ગુલાબસિંહ પોતાના ભત્રીજા તરફ વાત્સલ્યભાવપુર્વક કહી રહ્યા લાગ્યો મને યાદ છે કે તુ જ્યારે સાત આઠ વર્ષનો હતો ત્યારે મે તને જોયો હતો તે વખતે તને જોતા તુ જેવો થવાની આશા બંધાતી હતી તેવોજ તુ થયો છે તે વખતે તુ એક સુંદર બાળક હતો અને અરે નીશ્વાસયુક્ત ગુલાબસીહે ઉમેર્યુ તમારે આવી દુખી જીંદગી ભોગવવાની છે એવા ભવિષ્યની તે વખતે કોને ખબર પડે!

મારી બાલ્યવસ્થામાજ મારા માબાપ મરી ગયા તેને લીધે મારૂ દુખ બેવડાયુ છે — બાળવયમાં માબાપ ગુમાવવા તે દરેકને માટે ઘણુ ખરાબ છે પણ જ્યારે આમા કુદરતી ઉછેરનારને અભાવે બીન અનુભવી બાળકને કોઇ એવા સગાની સભાળ તળે ઉછરવુ પડે કે જે સગાના વિચારો નીતિ રીતિ અને ઉ શો—

ચુપ અને ગુલાબસિંહે એકદમ પોતાના હોઠ ઉપર આંગળી લઇ નાકે અડાડી

તેજ પળે બારણુ ઊઘડ્યુ અને કેટલાક નોકરો જમવાના સાહિત્યો સાથે અંદર દાખલ થયા અને શ્રીમંત સરદારોના ઘરના તે વખતના રીવાજ મુજબ કીલાનો વહીવટદાર પોતાની સરભરાની ચુગી (ફરજ) બજાવવા તે નોકરો સાથેજ હતો વહીવટદાર કદે પાતળો દીંગણો અને વૃદ્ધ તેમજ ચાલાક અને રેક કામમા માથુ મારનાર જણાતો હતો બ્હાદુરસિંહ તેના સામે એક નજરે તાકી રહ્યા અને અભયસિંહે તેને જે વિચિત્ર ભયકર વાત કરી હતી તેમા વર્ણવેલ ગંભીર દેખાવના વહીવટદારથી આ વહીવટદાર કેટલા બધો ઊલટા દેખાવનો હતો તે વિચાર તેના મનમા આવ્યા શિવાય રહ્યા નહીં આ વાતના વિચારે ચડી જતાં વહીવટદારની દ્રષ્ટિ પોતા તરફ થયેલી જોઇ કોઇ અનીવાર્ય વૃત્તિની પ્રેરણાથી બ્હાદુરસિંહે તેના તરફ પોતાની ગુપ્ત ધર્મસંજ્ઞા કરી પણ તે સંજ્ઞાનો કાંઇ જવાબ મળ્યો નહી— ખરેખર તે વહીવટદાર તે ધર્મથી પરિચિત નહોતો તેમજ ગુલાબસિંહ પણ નહોતો કારણકે બ્હાદુરસિંહે આ પાસમે બીજા વહીવટદારને અજમાવી જોયા પછી તેને પણ અજમાવી જોયો હતો

બાજોઠો ઢાળવામા આવ્યા અને તેના ઊપર સુદર ચાદીના થાળો ગોઠવવામા આવ્યા ત્યાર પછી વહીવટદાર બધા નોકરો સાથે ચાલ્યો ગયો

કાકાજી! હુ બાળક હતો તે વખતની વાત ઊપર તમે તમારી સ્મરણ શક્તિને ફેરી જતા હતા' પોતાના સગાસાથે એકલો પડતા બ્હાદુરસિહ બોલ્યો 'તે સમય મને બરાબર યાદ છે અને કદાચ કાકાજી તમે અટકળી શકો તે કરતા મને વધારે સ્પષ્ટ રીતે યાદ છે તમારા મા મારુ વધારે ફેરફાર થયેલો મને લાગતો નથી તમારા ચ્હેરાનુ પ્રતિબીંબ મ્હારી યાદ રૂપી અરીસામા બરાબર પડેલુ હતુ હા આહીં આવતા જેવો ચિતાર મારા મગજમા આવતો હતો તેવોજ તે છે તે ચ્હેરો દયા અને મમતાથી ભરપુર છે — અને મને ખાત્રી છેકે મારી માગણી નિષ્ફળ નહિજ—

'ચુપ! ફરી ગુલાબસિહ બોલ્યો કારણકે તેના પોતાના કીલ્લાની અદર થતા અવાજ અને પગલાથી તેના કાન પરીચિત હોવાથી બ્હાદુરસિહના ધાર્યામા પણ નહોતુ કે માણસો આવેછે તેમ છતા તે જાણી શક્યો હતો

વહીવટદાર અને નોકરો ફરી દાખલ થયા અને બાકી રહેલા જમવાના કેટલાક સાહિત્ય સુધ્ધા ગંજો ભરીને જમવા બેઠા અને વહીવટદાર દારૂનો સીસો ખોલી તેમને વારા ફરતી ગ્લાસ આપવા લાગ્યો

રસોઇ ઘણી ઉચા પ્રકારની બનાવી હતી અને જમતા જમતા તરૂણ પોતાના મનમા વીચાર કરવા લાગ્યો કે 'આહી મારો સત્કાર થશે એવી જે મે ધારણા બાંધી હતી તેમા મે ભુલ ખાવી નહોતી

વપરાતો દારૂ જો કે ઘણા ઊંચા પ્રકારનો હતો તોપણ આદરસત્કારમા વપરાતા વીવેકની ખાતર ગુલાબસીહ બોલ્યો કે માનસીગ હજુ મારા કોઠારથી બરાબર જાણીતો નથી જો કે તે પોતાના કામકાજમા કુશળ છે છતા મારી નોકરીમા નવો છે કોઠારમા એક ઊચા પ્રકારના મશાલાનો દારૂ છે તે હુ તમને આપવા ઇચ્છતો હતો પણ—

'સાહેબો નોકરોની સમક્ષ પોતાના કાકા સાથે કેવી રીતથી બોલવાનુ છે તેની સભાળ રાખતા બ્હાદુરસીહ બોલ્યો ' વધારે દારૂ ન મગાવવો હુ આજીજી કરુ છુ અને તેને માટે કચવાવાનુ કાંઇ કારણ નથી, કારણકે આ દારૂથી હુ સતુષ્ટ છુ અને તમારો આ ચાલાક વહીવટદાર માનસીગ મ્હારી જે બરદાસ લેછે તેને માટે તેનો પણ હુ આભાર માનુ છુ '

કલ્પીત સરદાર કેસરીસીંહ પોતાની તરફેણમા હમણા જે માયાળુ શબ્દો બોલ્યો તેના ઊપકારમા વહીવટદારે તેને નીચા વળી નમન કર્યુ અને બ્હાદુરસીંહ પોતાની આગળ પીરસેલા ભોજનને પુરતો ન્યાય આપવા લાગ્યો જમવાનુ પુરૂ થતા તેના સાહીત્યો પાછા નોકરો લઇ ગયા ત્યારે કીલ્લાની ઘડીયાળમા અગીઆરના ટકોરા થતા હતા

"વ્હાલા ભત્રીજા' હુ ધારૂ છુ કે" જેવા બને એકલા પડયા કે ગુલાબસીંહ બોલ્યો "આ

રાખવો? ના મુક્તિની રીત આ રસ્તો બતાવતી નહતી આવી ચાલચલગતવાળા માણસની નોકરીમા તેનાં હુકમ પ્રમાણે ખુનનું કામ કરતા પણ ન સકોચાય એવા માણસો હોય તેમા શુ નવાઈ વળી પોતાને માટે નાસવાનો એક રસ્તો હતો તે બહાદુરસિંહ જાણતો હતો તેમજ નીસરણીના નાશકારક પગથીઆની પણ તેને ખાતરી હતી

ગાળા કામ કરનારા નીચ? માયાની લાગણી ભરેલ જણાતા શાંત રહેતા તરફ દ્રષ્ટિ કરતા તે મનમાં બોલ્યો

પગથાળના છેલ્લાનું બારણું આવ્યુ ગુનામસિંહે તે ઉઘાડ્યુ અને માળ ઉપર જવાની સીડી નજર પડી બહાદુરસિંહની ત્વરિત દ્રષ્ટિ મનથી ગણતી ગણતી તેરમે પગથીએ અટકી ત્યારે તને ખ્યાલ પાછી ફરી પણ પોતાની વૃત્તિ ખુલ્લી ન પડી જાય તેની તેણે સભાળ રાખી હતી અને આટલે સુધી તે પોતાની જાતને અંકુશમા રાખવાના પ્રયત્નમા જ્વાળીભુત થયો હતો

મ્હારા વહાના બક્ષિસ ન પહેરતા તેને મમતાળુ લાગતુ હતુ તેના સ્મિત સાથેની દ્રષ્ટિ બહાદુરસિંહ તરફ કરતા ગુનાબસિંહ બોલ્યો હવે હુ વધારે આગળ ન આવી શકુ તો તેને માટે તું દરગુજર કરશે એમ મારી ખાત્રી છે હું જો તારી સાથે ઉપર આવુ તોપણ ઘણી પછી મારે મારા પોતાના શયનગૃહમા જવાને માટે પાછુ ઉતરવુ પડશે વળી વૃધાવસ્થાને લીધે માગ અનુપવો—

કાકાજી મારા માટે વધારે તસ્દી લેવાની જરૂર નથી અને તરત પોતાના ગુસ્સાને મહા મહેનતે કાબુમા રાખ્યો

તારે સુવા માટે જે ઓરડા છે તે તુ જુવી જ્યાં તેમ નથી કારણકે પહેલ માળે તે એકજ ઓરડો છે અને તેનુ બારણુ બરાબર દાદરા સામે જ છે તે ઓરડો ખાસ મોભાદાર મહેમાનો માટે જ હુ ઉપયોગમા લઉ છુ

તેવા ઓરડાનો ઉપયોગ લેવાનુ માન આપવા લાગ મને તમે ધારોછો તેને માટે હુ તમારો ઉપકાર માનુ છુ

હુ રજા લઉં છુ અને તને શાંત નિદ્રા આવે એમ ઇચ્છુ છુ

આ શબ્દો સ્મિત સાથે બોલતા ગુનાબસિંહ પાછો વળી ઓરડા બહાર નીકળ્યો અને તે દ્વાર બધ કર્યુ તરત જ તે તરફ કાન માંડ્યા તો બહાર સાંકળ વસાતા સાંભળી એટલે જોકે બારીને રસ્તે કોટની દીવાલ કુદાવી નાસી છુટવા તેનો ઇરાદો ન હોત તોપણ આ તરફથી તો છુટવાનો સંભવ નથી એવી તેની ખાત્રી થઇ એ પળને માટે તેને ભયંકર ગુસ્સો થઇ આવ્યો પણ શાંત થવાની જરૂર જણાતા તેણે પોતાની વૃત્તિઓને અંકુશમાં આણી પછી એક હાથે વાનસેટ લઇ બીજે હાથે સીડીની બાજુની લાકડાની ચીપ મજબુત પકડી તે દીવાબત્તી લઈ સીડી ચઢવા લાગ્યો

એક—બે—ત્રણ—ચાર—અને તેજ ક્રમે બાર સુધી તેણે ગણ્યા—ભયંકર રીતે નાશકારક થઇ પડે એવી ભુલની સંભવતા ન થાય તેની ખાત્રીને માટે તેણે ઘણીજ સંભાળથી અને સાવચેતીથી બાર સુધી ગણ્યા પછી તેરમુ પગથીઉં—ભયંકર તેરમુ પગથીઉં—

અપૂર્ણ

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે)

પુસ્તક ૮ મું. કાર્તિક, પુર્ણીમા, ૧૯૬૭ અંક ૪ થો

आनद लहरी

(श्री मच्छकराचाय प्रग्गीता)

शिखरिणी वृत्तम्

भवानि स्तोतु त्वा प्रभवति चतुर्भिर्न वदनै
प्रजानामीशानस्त्रिपुरमथन पचभिरपि
न षड्भि सेनानीर्दशशतमुखैरप्यहिपति
स्तदान्येषा केषा कथय कथमस्मिन्नवसर १

હે ભવાનિ! પ્રજાના અધિપતિ — બ્રહ્મા ચાર મુખે કરીને, ત્રિપુરાસુરના નાશકરનાર — શંકર પાંચ મુખે કરીને દેવોના સેનાધિપતિ — કાર્તિકેય છ મુખે કરીને અને સર્પાધિરાજ શેષનારાયણ હજાર મુખે કરીને તમારી સ્તુતિ કરવાને શક્તિમાન્ નથી, તો કહો વા ! ! ! આ બાબતમાં બીજા — સાધારણ કયા પુરૂષોને અવકાશ મળી શકે ? ૧

घृतक्षीरद्राक्षामधुमधुरिमाकैरपि पदै-
र्विशिष्यानाख्येयो भवति रसनामात्रविषय
तथा ते सौदर्य परमशिवदृङ्मात्रविषय
कथकार ब्रूम सकलनिगमागोचरगुणे २

સર્વ-વેદોથી પણ જેના ગુણ અજાણ છે, એવા હે દેવી ! તમારી વાણી, ઘી, દુધ, દ્રાક્ષ અને મધની મીઠાસ જેવા વાક્યો વડે વિશેષણો આપીને પણ વર્ણવી શકાય તેવી નથી, તે જ તમારૂં સૌંદર્ય — રૂપ પણ મુમુક્ષુ પુરૂષોનો દૃષ્ટિ વિષય છે તો તમારી વાણી તથા રૂપને અમે (અજ્ઞાની) કેમ કરીને વર્ણવી શકીએ ? ૨

मुखे ते ताम्बूलं नयनयुगुले कज्जलकला
ललाटे काश्मीरं विलसति गले मौक्तिकलता
स्फुरत्काञ्ची शाटी पृथुकटितटे हाटकमयी
भजामस्त्वां गौरीं नगपतिकिशोरीमविरतम् ३

હે જગદંબા ! તમારા મુખમાં તાંબુલ — પાનબીડી શોભે છે અને નેત્રમાં કજ્જલકલા — કાજળનો મનોહર લીટો ભાલપ્રદેશમાં કેશરતીલક ભાસી રહી છે ગળામાં મોતીનો હાર રમણીય જણાય છે મોટા કટીપ્રદેશ ઉપર ચળકતા સુવર્ણના કંદોરા સાથે જરીઆની સાડી શોભી રહી છે એવા હિમાલયના પુત્રી હે ગૌરી ! આપને અમે [ભક્તજનો] અહર્નિશ ઉપાસીએ છીએ ૩

विराजन्मन्दारद्रुमकुसुमहारस्तनतटी
नदद्वीणानादश्रवणविलसत्कुण्डलगुणा
नताङ्गी मातङ्गी* रुचिरगतिभङ्गी भगवती
सती शम्भोरम्भोरुहचटुलचक्षुर्विजयते ४

જેણીનું વક્ષસ્થલ દેવવૃક્ષના પુષ્પોના હારથી નિર્મળ છે, (ખોળામાં રાખેલ) વીણાના દના શ્રવણને માટે જેણીના કુંડળની સાંકળી શોભી રહી છે જેણીના અંગો નમેલ છે જેણીએ ભીલીરૂપ ધરેલ છે જેણીની ચાલવાની ઢબ મનોહર છે જેણીના નેત્રો કમળ જેવા મનોહર છે એવા મહેશના સમર્થ સતી દેવી જયવંતા રહો ૪

नदीनार्कभ्राजन्मणिकनकभूषापरिकरै—
र्वृताङ्गी सारङ्गीरुचिरनयनाङ्गीकृतशिवा
तडित्पीता पीताम्बरललितमञ्जीरसुभगा
ममाऽपर्णा पूर्णा निरवधिसुखैरस्तु सुमुखी ५

જેણીએ ઉદય પામતા સૂર્યના જેવા ચળકતા મણિઓથી જડિત સુવર્ણના અલંકારોના સમૂહવડે શરીરને શણગારેલ છે જેણીએ મૃગીના જેવા મનોહર નેત્રોથી શંકરને આધીન

* માતંગી — તપશ્ચર્યા કરતા શંકરને છળવા માટે જગદંબા માતંગકન્યા — ભીલડી —ભીલડી થએલ હતા.

કર્યો છે પંજાનાની માફક પીળો પીતાંબર અને ઉમદા આભરણથી મનોહર આકૃતિ વાળા નિરવધિ સુખોથી પૂર્ણ અપર્ણા*— પાર્વતીદેવી મારા ઊપર પ્રસન્ન મુખવાળા થાઓ ૫

हिमाद्रे सम्भूता सुललितकरै: पल्लवयुता
सुपुष्पा मुक्ताभिर्भ्रमरकलिता चालकभरै:
कृतस्थाणुस्थाणा कुचफलनता सूक्तिसरसा
रुजा हन्त्री गन्त्री विलसति चिदानन्दलतिका ६

અહીઆ કવિ લતા રૂપમા દેવીનુ રૂપ બનાવે છે

હિમાલયથી ઉત્પન્નથયેલી સુંદર હસ્તવડે પલ્લવવાળી મોતીઓવડે સુંદરપુષ્પવાળી, અંબોડાવડે ભમરવાળી શિવરૂપવૃક્ષે ચડેલી સ્તનરૂપફલથી નમેલી ઉત્તમવાણીથી સરસા — લીલી રોગોની (સંસારરૂપીરોગોની) નાશ કરનારી ચેતનશક્તિવાળી ચિદાનંદરૂપી વેલડી શોભી રહીછે ૬

देवी तत्व दीवाकर

चतुर्थ रश्मि

(સંક્ષેપ — ગત કથી ચાલુ)

પછી ગોલોકના સ્વામી એ ભુજાવાળા કૃષ્ણના ડાબાના છીદ્રમાંથી અગણ્ય ગોવાળીઆઓ ઉત્પન્ન થયા તે ગોવાળીયાઓ આરંભ્યા, તેજ રૂપ, ગુણ બળ અને પરાક્રમથી કૃષ્ણ જેવાજ થયા અને કૃષ્ણનું પારાયણ કરવા લાગ્યા રાધાના અંગના રૂવાંડાઓના છીદ્રમાંથી દિવ્ય ગોર વર્ણની રાધા સરખી / અને સ્થિર યૌવનવાળી ગોપકન્યાઓ ઉત્પન્ન થઈ એમણી રાધાની દાસીઓ થઈ અને શ્રીકૃષ્ણના આપેલા વર વડે નિરંતર સંતાન વગરનીજ રહી તેઓ ગત ગોલોકમા વિહાર કરવા લાગ્યા

એ સમયમાં શ્રીકૃષ્ણની ઇષ્ટ દેવતારૂપ પરમાત્માની સનાતન આધ શક્તિ દુર્ગારૂપે પ્રગટ થયા દુઃખનો નાશ કરનારા નારાયણી, ઇશ્વરી સઘળી શક્તિઓ રૂપ, સગરિ તથા બુદ્ધિ બ્રહ્માની બુદ્ધિની અધિષ્ઠાતા દેવીઓના બીજ રૂપ જોઈને ત્યાં અત્યંત પરિપૂર્ણ એ દુર્ગા દેવી લક્ષ્મી સરસ્વતીની પેઠે રાધાના અવતાર રૂપ નથી પણ સાક્ષાત મૂળ પ્રકૃતીનાજ પૂર્ણાવતાર રૂપ છે — એ દુર્ગાનો વર્ણ તપાવેલા સોના સરખો છે તથા કરોડ સૂર્યબિંબ જેવી છે સુખ કમળ મંદહાસ્ય વાળું છે હજારો ભુજ ધારણ કરેલ છે અને અસ્ત્ર વસ્ત્રો ગ્રહણ કરેલા છે નેત્ર ત્રણ છે અગ્નિની પેઠે તેજ વસ્ત્રો પહેરેલા છે અને રત્નના આભૂષણોથી શણગારેલા છે

---

* અપર્ણા — જ્યારે અરણ્યમાં પાર્વતી તપશ્ચર્યા કરતા હતા તે વખત વૃક્ષોના પાંદડા એક સૂકા પાંદડું પણ ભોજનમાં લેતા નહતાં ત્યારથી તેમનું નામ અપર્ણા પડેલું છે.

સઘળી સ્ત્રીઓ એના અંશોથી અને અંશોની કળાઓથી ઉત્પન્ન થયેલી છે જગતમાં રહેલા સઘળા લોકો એની માયાથી મોહ પામેલા છે કામનાવાળા ગૃહસ્થ લોકોને એજ સઘળા અશ્વર્ય આપે છે વષ્ણવોને શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ પણ એજ આપે છે તેમજ મુમુક્ષુઓને મોક્ષ અને સુખની ઇચ્છાવાળાઓને સુખ આપનારા એજ છે લક્ષ્મીરૂપ પણ એજ છે સ્વર્ગમાં સ્વર્ગ લક્ષ્મીરૂપે ઘરોમાં ગૃહલક્ષ્મીરૂપે તપસ્વિઓમાં તપસ્યારૂપે અને રાજાઓમાં રાજલક્ષ્મીરૂપે એજ રહેલા છે અગ્નિમાં દાહશક્તિ સૂર્યમાં પ્રભા ચંદ્રમાં શોભા અને પદ્મમાં કાંતિરૂપ પણ એજ છે શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્મામાં સઘળી શક્તિરૂપ પણ એજ રહેલા છે આત્મા એને લીધે શક્તિવાળા છે આ જગત પણ એને લીધેજ શક્તિવાળુ છે એજ દુર્ગા સંસારરૂપી વૃક્ષના બીજરૂપ સનાતન સ્થિતિ રૂપ બુદ્ધિરૂપ અને જ્ઞાનરૂપ છે ક્ષુધા પિપાસા દયા નિદ્રા તંદ્રા ક્ષમા ધૃતિ શાંતિ લજ્જા તુષ્ટિ પુષ્ટિ ભ્રાંતિ અને કાંતિ આદિ પણ એમનાજ રૂપ છે એ દુર્ગાદેવી સર્વના ઇશ્વર શ્રીકૃષ્ણના વખાણ કરીને તેમની પાસે ઉભા રહ્યા ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે એમને રત્નનું સિંહાસન આપ્યું તે ઉપર દુર્ગાદેવી વીરાજમાન થયા.

એ સમયમાં પોતાની સ્ત્રી ગાયત્રી સહિત ચાર મોઢાવાળા બ્રહ્મા શ્રી કૃષ્ણના નાભી કમળમાંથી નીકળ્યા કમંડલુને ધરનાર શોભાયમાન તપસ્વી જ્ઞાનીઓમાં ઉત્તમ અને અનંત તેજથી દેદિપ્યમાન એ બ્રહ્મા પોતાના ચારે મુખથી બે ભુજાવાળા શ્રી કૃષ્ણની સ્તુતી કરવા લાગ્યા તે સમયે બ્રહ્માની સાથે સૈકડો ચંદ્રના સરખી કાંતિવાળા અગ્નિથી પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરનારા રત્નભુષણોથી સુશોભિત અને બહુજ રૂપાળાં ગાયત્રી દેવી મંત્રના ભાગરૂપ શ્રીકૃષ્ણની સ્તુતી કરીને પોતાના સ્વામીની સાથે પ્રીતીપુર્વક શ્રી કૃષ્ણની સાથે પ્રીતીપુર્વક શ્રી કૃષ્ણની સામે રત્નના સિંહાસન ઉપર બેઠા એ સમયે શ્રી કૃષ્ણના બે રૂપ થયા તેમાં એક ડાબું અંગ હતું તે મહાદેવ રૂપ થયું અને જમણું અંગ રાધાના પતી શ્રી કૃષ્ણરૂપે રહ્યું

મહાદેવનો વર્ણ શુદ્ધ સ્ફટીકના જેવો છે પ્રભા સો કરોડ સૂર્યના જેવી છે ત્રિશુળ અને પટ્ટીશ ધરતા છે વાઘના ચર્મ રૂપી વસ્ત્રો પહેરનારા છે તપેલા તપાવેલા સોના સરખી છે મોટી જટા ધરેલી છે ગાત્રોમાં ભસ્મરૂપી શણગાર ધરેલો છે મસ્તકમાં ચંદ્રમા છે સમય પર નગ્ન પણ રહે છે કંઠ શ્યામ છે સર્પરૂપી ભુષણો પહેરે છે જમણા હાથમાં ગરકો ઘાલી પક્ષી આમળા વગેરે અને પાંચે મુખોથી રત્નનું અને માયા બીજ આદી મંત્રોનો જપ કર્યા કરે છે એ મહાદેવ સત્ય સ્વરૂપ શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માની સ્તુતિ કરીને તેમની પાસે રત્નના સિંહાસન ઉપર બેઠા પછી શ્રીકૃષ્ણ બોલવા લાગ્યા મહાદેવને દુર્ગાદેવી આપ્યા શ્રીકૃષ્ણ કાળને પણ મારનાર છે તેમની સાથે અભેદ હોવાથી મહાદેવનું મૃત્યુંજય નામ કહેવાય છે

પ્રથમ રાધાએ જે ઇર્ષ્યા પાનાનો ગર્ભ ત્યાગ કરી દીધો હતો તે સમય પ્રાપ્ત થતાં તે ઇંડું ફુટયું પાણીના મધ્યમાં સો કરોડ સૂર્યના સરખી કાંતિવાળો એક બાળક જોવામાં આવ્યો પીતા અને માતાએ છોડી દીધેલો અર્થાત્ પીતાએ પાળ્યો સ્તનપાનથી ભુખી રહે એવો એ બાળક અનાથ હોવાથી જગના મધ્યમાં ઘણો વખત બહુજ રોવા લાગ્યો એ પોતે અસંખ્ય બ્રહ્માંડોનો અધિપતિ હોવા છતાં એવી દુર્દશા પામી અનાથની પેઠે ઉંચે જોતાં

લાગો પરમાણુ જેમ સર્વના સૂક્ષ્મ પદાર્થોથી પણ અત્યંત સૂક્ષ્મ છે, તેમ સર્વના સ્થુળ પદાર્થોથી પણ અત્યંત સ્થુળ એ મહા વીરાટ નામનો બાળકરૂપ દેહ મને કેમ પાળશો એમ વીચાર કરવા લાગો. રાધાથી ઉત્પન્ન થએલા એ વીરાટમાં કૃષ્ણ પરમાત્માની શક્તિનો સોળમો ભાગ રહેલો છે એજ સર્વ જગતનો આધાર છે અને મહાવિષ્ણુ કહેવાય છે એના પ્રત્યેક રૂવાડાઓના છીદ્રોમા સઘળા બ્રહ્માંડો રહ્યા છે એ બ્રહ્માંડો કેટલા છે એવી નીશ્ચિત સંખ્યા કહેવાને કૃષ્ણ પણ સમર્થ નથી પૃથ્વીમાં રહેલી રજની કણીઓની સંખ્યા કદાચ થઇ શકે પણ એ વિરાટની અંદર રહેલા ક્ષુદ્ર બ્રહ્માંડોની અને બ્રહ્મા વિષ્ણુ તથા શિવ વિગેરેની સંખ્યા કદી પણ થઇ શકે એમ નથી કૃષ્ણ બ્રહ્માંડોની પણ સંખ્યા થઇ શકતી નથી ત્યારે તે પ્રત્યેક બ્રહ્માંડમા રહેલા બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને શિવ વિગેરેની સંખ્યા તો કેમજ થઇ શકે! પાતાળથી બ્રહ્મલોક સુધીનો ભાગ બ્રહ્માંડ કહેવાય છે બ્રહ્માંડથી ઉપર વૈકુંઠ લોક છે તે બ્રહ્માંડથી બહાર છે વૈકુંઠથી ઉપર પચાસ કરોડ યોજનનો ગોલોક છે એ લોક આકાશની પેઠે પ્રાકૃત પ્રલય થતા સુધી નિત્ય અને સત્ય છે પૃથ્વીમા સાત દ્વીપ સાત સમુદ્ર અને ઓગણપચાસ ઉપદ્વીપ છે પર્વતો અને વનો તો અસંખ્ય છે પૃથ્વીથી ઉંચે બ્રહ્મલોક સહીત સાત દેવલોક છે અને પૃથ્વીથી નીચે સાત પાતાળ છે એવીરીતે બ્રહ્માંડની રચના છે પૃથ્વીથી ઉંચે સાત લોકમા ૧ ભુર્લોક ૨ ભુવર્લોક ૩ સ્વર્લોક ૪ જનલોક ૫ તપોલોક ૬ સત્યલોક અને ૭ બ્રહ્મલોક એ રીતે એક બીજાથી ઉપર ઉપર છે આ પ્રમાણે બ્રહ્માંડથી બહાર અને બ્રહ્માંડની અંદર જે કાંઇ છે તે સઘળું બનેલું છે બ્રહ્માનો વિનાશ થતા સર્વ લોકનો વીનાશ થઇ જાય છે સંસારની અંદર જે પદાર્થો છે તે તે સઘળા જળના પરપોટાની પેઠે અનિત્ય છે વૈકુંઠ લોક અને ગોલોક એ બેઓ સર્વદા અવીનાશી અને નીત્ય કહેવાય છે તેઓ પણ પ્રાકૃત પ્રલય થતા સુધી જ છે મહાવિરાટના પ્રત્યેક રૂવાડાના છીદ્રોમા બ્રહ્માંડો રહ્યા છે એવો નીશ્ચય છે એ બ્રહ્માંડોની સંખ્યાને કૃષ્ણ પણ જાણતા નથી ત્યારે બીજાઓનો વાતજ શી કરવી? પ્રત્યેક બ્રહ્માંડોમા બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને શિવ આદી તેત્રીસ કરોડ દેવતાઓ રહેલા છે દીશાઓના સ્વામી દીક્પાળો નક્ષત્રો ગ્રહ દીક પૃથ્વીના ચાર વર્ણો પૃથ્વીની નીચેના નાગલોક અને સ્થાવર જંગમ જગત્ એ સઘળું બ્રહ્માંડમા અન્તર્ગત છે. પછી એ મહાવીરાટ નામના બાળકે ઉંચુ જોયુ તથા પોતાના શરીરના છીદ્રોની અંદર પણ જોયું તો ત્યાં માત્ર શુન્યજ જોવામાં આવ્યું ભૂખ લાગતા દુઃખી થએલો એ બાળક ચીંતામા પડ્યો અને વારંવાર રોવા લાગો પછી હું કોના સંબંધથી શરીર ધારણ કરૂ છું એવુ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થતા તે બાળક પરમ પુરૂષ શ્રીકૃષ્ણનું ધ્યાન કરવા લાગો ધ્યાન કરતા તેને બ્રહ્મજ્યોતીરૂપ શ્રીકૃષ્ણનું દર્શન થયું પોતાના ઉત્પન્ન કરનારા તે ઇશ્વરને જોઇને તે પુત્ર રાજીપણાથી હસવા લાગો પછી શ્રીકૃષ્ણે તેને વરદાન આપ્યું કે 'હે પુત્ર' તું પ્રલય થતા સુધી ભુખ તરસ આદીથી રહીત, જ્ઞાનવાન્ અસંખ્ય બ્રહ્માંડોના આધારરૂપ અને મારી સમાનતા મેળવનારો થા નીષ્કામ નીર્ભય, સઘળાઓને વરદાન દેનાર અને જરા મૃત્યુ રોગ, શોક તથા પીડા વીગેરેથી રહીત થા ' આમ કહીને શ્રીકૃષ્ણે તેના કાનમા વેદના શીરરૂપ અગરૂપ, ૐ કૃષ્ણાય સ્વાહા એવા ૭ અક્ષરના મહામન્ત્રનો ત્રણવાર જપ કર્યો.

આ પ્રમાણે નીયમ નો ઉપદેશ કર્યા પછી શ્રીકૃષ્ણે તે મહાવીરાટનો નીચે પ્રમાણે આહાર કરાવ્યો પ્રત્યેક બ્રહ્માંડમાં વૈષ્ણવ જન જે કાંઈ નૈવેદ્ય ધરે તેના સોળમો ભાગ વૈકુંઠવાસી ચાર ભુજવાળા વીષ્ણુના અને પંદર ભાગ એ મહાવીરાટના કરાવ્યા પોતે બે ભુજવાળા શ્રી કૃષ્ણ કે જે નીર્ગુણ અને પરીપૂર્ણ આત્મા રૂપછે તે અવતાર તૃપ્ત હોવાને લીધે તેમને નવે ખાવાનું પ્રયોજન નહોતું માલુમ જે જે નૈવેદ્ય આપેછે તે સઘળું વૈકુંઠના અધિપતિ વિષ્ણુ અને મહાવીરાટ ખાઈ જાયછે

શ્રી કૃષ્ણે ઉત્તમ મંત્ર આપીને વળી પણ તેને કહ્યું કે, તને બીજું પણ જે વરદાન જોઈતું હોય તે કહે એ પ્રમાણે શ્રી કૃષ્ણનું વચન સાંભળી એ બાળક રૂપ મહાવિરાટ બોલ્યા કે 'મારૂં આયુષ્ય ક્ષણમાત્રનું હોય અથવા ઘણું લાંબુ હોય પણ તે જ્યાંસુધી હોય ત્યાં સુધી મને તમારા ચરણારવિંદમાં અનન્ય ભક્તી પ્રાપ્ત થાઓ આ લોકમાં જેને તમારી ભક્તી હોય તે સર્વદા જીવનમુક્તજ છે અને જે મુર્ખ તમારી ભક્તીથી રહીત હોય તે જીવતો છતાં પણ મુવેલોજ છે શરીરમાં જ્યાં સુધી આત્મા છે ત્યાં સુધી શક્તિ રહેછે આત્મા ગયા પછી સઘળી શક્તીઓ પોતાની મેળે જતી રહેછે હે શ્રી કૃષ્ણ પ્રકૃતીથી પર સ્વેચ્છામય સર્વના આદી સનાતન અને બ્રહ્મ જ્યોતી રૂપ તે આત્મા તમે છો'

એ બાળક એટલું બોલીને બંધ પડ્યા શ્રી કૃષ્ણે તેને મધુર વાણીથી પ્રત્યુત્તર આપ્યો કે હે પુત્ર તું ઘણા કાળ સુધી સ્થીર રહે અને જેવો હું છું તેવોજ થા ક્ષુદ્ર બ્રહ્માંડોના અનેક બ્રહ્માંડોનો નાશ થતા પણ તારો નાશ થશે નહીં તું પોતાના અંશોથી પ્રત્યેક ક્ષુદ્ર બ્રહ્માંડોમા ક્ષુદ્રવીરાટ થા (આ ઉપરથી જણાયછે કે આ મહાવીરાટ અનંત કરોડ બ્રહ્માંડોમા રહેલા ક્ષુદ્રવીરાટોના સમષ્ટી અધીપતી છે) અને તારા નાભીકમળમાંથી જગતને સરજનાર બ્રહ્મા પણ ઉત્પન્ન થશે સૃષ્ટીનો સંહાર કરવાને વાસ્તે પ્રત્યેક બ્રહ્માંડમા શીવના અંશ રૂપે બ્રહ્માના લલાટમાંથી અગીઆર રૂદ્ર ઉત્પન્ન થશે એઓમા એક કાલાગ્ની રૂદ્ર સઘળા જગતનો સંહાર કરશે વીશ્વોના ભોગનારા વીષ્ણુ પણ પોતાના ક્ષુદ્ર અંશોથી પ્રત્યેક બ્રહ્માંડોનું રક્ષણ કરનારા ક્ષુદ્ર વીષ્ણુઓ રૂપ થશે મારા વરદાનથી તને મારી ભક્તી નીરંતર રહેશે તું ધ્યાનના પ્રભાવથી સુંદર આકૃતીવાળા મને અને મારા વક્ષસ્થળમા રહેલી તારી સુંદર માને નીરંતર દેખીશ હે પુત્ર તું સુખી રહે અને હું ગોલોકમા જાઉંછું

આમ કહીને શ્રી કૃષ્ણ તુરત અદ્રશ્ય થઈ ગયા તેમણે પોતાના લોકમા જઈને સૃષ્ટી કરવામા સમર્થ બ્રહ્માને અને સંહાર કરવા સમર્થ શંકરને કહ્યું કે, હે પુત્ર તે નાભીકમળમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા બ્રહ્મા સૃષ્ટી કરવાને વાસ્તે તમે મહાવીરાટના રૂવાડાઓના છિદ્રોમા રહેલા પ્રત્યેક બ્રહ્માંડમા રહેનારા ક્ષુદ્ર વિરાટના નાભીકમળમાંથી ક્ષુદ્ર બ્રહ્મારૂપે ઉત્પન્ન થાઓ હે મહાદેવ તમે પણ જાઓ અને મહાવીરાટના રૂવાડાઓના છીદ્રોમા પ્રત્યેક ક્ષુદ્ર બ્રહ્માંડોમા રહેનારા અનેક ક્ષુદ્ર બ્રહ્માઓના લલાટમાંથી ક્ષુદ્ર શીવરૂપે ઉત્પન્ન થાઓ અને ઘણા કાળ સુધી તપ કરો

આ પ્રમાણે આજ્ઞા કરીને શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન ચુપ રહ્યા પછી કલ્યાણ આપનારા બ્રહ્મા અને શીવ તેમને પ્રણામ કરીને ત્યાંથી ગયા શ્રી કૃષ્ણે જેમ બ્રહ્મા તથા શીવને કહ્યું તેમજ ચાર ભુજાવાળા વીશ્ણુને પણ જગતના પાલનને વાસ્તે પ્રત્યેક બ્રહ્માંડોમાં બીજ બીજ ક્ષુદ્ર રૂપે ઉત્પન્ન થવાની પ્રેરણા કરી હવે મહાવીરાટ પોતાના અંશથી બ્રહ્માંડના જલમાં નોખનોખ ક્ષુદ્ર વીરાટરૂપે થયા કે જે વીશ્વમાં વ્યાપક જલશાયી નારાયણ કહેવાય છે એ નારાયણ શ્યામ, જુવાન, પીલા વસ્ત્રને ધરનાર અને મંદહાસ્યથી શોભતા મુખવાળા છે એમના નાભીકમલમાં થી ક્ષુદ્ર બ્રહ્મા ઉત્પન્ન થયા એ બ્રહ્મા કમલના નાલમાં લાખ યુગો સુધી ફર્યા પણ તેમને તે નાલનો અંત જડયો નહી

ક્ષુદ્ર વિરાટની નાભિમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા કમળના નાળનો અંત નહી આવતાં બ્રહ્માને ચીંતા ઉત્પન્ન થઇ પછી તેમણે પાછા પોતાના સ્થાનકમાં આવીને કૃષ્ણના ચરણારવિંદનું ધ્યાન કર્યું, ધ્યાનના પ્રભાવથી તેમને દિવ્ય ચક્ષુ પ્રાપ્ત થતાં બ્રહ્માંડ ગોળમાં જળની શય્યામાં સુતેલા ક્ષુદ્ર વીરાટનું જેના રૂંવાડાઓના છીદ્રોમાં અનેક બ્રહ્માંડો રહ્યાછે એવા મહાવીરાટનું તેના પીતા શ્રી કૃષ્ણનું ગોલોકનું અને ત્યાં રહેનારા ગોવાલીઆ તથા ગોપીઓનું પણ દર્શન થયું શ્રી કૃષ્ણની સ્તુતી કરી વરદાન મેળવીને બ્રહ્માએ સૃષ્ટિ કરી બ્રહ્માના મનમાંથી સનક આદિ પુત્રો ઉત્પન્ન થયા તે પછી શીવના અંશરૂપ અગીઆર રૂદ્રો પણ ઉત્પન્ન થયા ક્ષુદ્રવીરાટના વામભાગમાંથી લોકનું રક્ષણ કરનારા ચતુર્ભુજ વીશ્ણુ ઉત્પન્ન થયા અને તે શ્વેતદ્વીપમાં રહ્યા ક્ષુદ્રવીરાટના નાભિકમળમાં થયેલા ક્ષુદ્ર બ્રહ્માએ સ્વર્ગ મૃત્યુલોક, પાતાલ તથા સચરાચર ત્રૈલોક્યરૂપ જગત રચ્યું મહાવિરાટના રૂંવાડાના છીદ્રોમાં જે અનંત ક્ષુદ્ર બ્રહ્માંડો રહ્યાછે તેઓમાં પ્રત્યેક બ્રહ્માંડમાં આ પ્રમાણે ક્ષુદ્રવિરાટ ક્ષુદ્ર બ્રહ્મા, ક્ષુદ્ર વીશ્ણુ અને ક્ષુદ્ર શિવ વિગેરેની રચનાઓ થાય છે

અપુર્ણ

વાણી વિલાસ

(ગતાંકથી ચાલુ)

અકબરશાહ નસનવરને બોલ્યા કે આજતો પાછા ફરીને વિશ્રામ ઠીક થાયો ફોજદારી કામ તપાસ્યું અને તેની જોડે હીન્દુસ્તાના સુરજની કવીતા થઇ જગન્નાથરાવ, હવે એ વીષે તમે પણ કાંઇ કહેન કરો કે સભા બરખાસ્ત કરીએ

જગન્નાથ પંડીત કવીતા રચેછે એટલામાં તે દીવસની હકીકત પુરી કરવાની અખુબ રેશમ પોતાના મુનશીને તાકીદ કરી, અને ધમકાવ્યો કે હું લખાવું તે લખતાં આજ કેમ આટલી વાર લગાડેછે તેણે કહ્યું હજરત, કુવાનમાં પાણી નાખી નાખીને થાક્યો પણ આ તાપને લીધે શાહી સુકાઇ જાયછે આ ગજરાનો અવાજ બાદશાહને કાને ગયો તેથી પુછયું કે

મુસાહેબ સાહેબ થયા હતા જગન્નાથ બોલી ઉઠયા કે મહારાજ એ વાતનો ખુલાસો મારી કવીતા આ ચાંતરી એમ કહી નીચે પ્રમાણે કહ્યું

हर्खं अर्घंदे अर्कको ॥ नरधार्मिष्ट प्रभात ।
तपे दुपो'रे तवसवी ॥ दरिया अरु दुआत

જે ધર્મબુદ્ધિવાળા માણસો છે તેતો પ્રભાતમાંજ હરખથી સુર્યને અર્ઘદાન દેછે પણ એવા થોડા હોયછે ઘણાખરા તો બપોરે સુરજ તપીને બળાત્કારે તેમની પાસે પાણી મગાવેછે ત્યારે જ આપેછે—પછી જે દરીઆ હોય કે દુઆત મતલબ ધનવાન માણસને આપવુ ગમતુ નથી અને તેની પાસે લેવાને માટે બળાત્કાર કરવો પડેછે માટે દશ વરસની ચઉદેસી મહેસુલ વસુલ કરવાનેઅર્થે આ શ્રીમંત શેઠીઆને કેદમાં મોકલવો પડયો હોય તો એમા કાંઇ નવાઇ નથી.

આ સાંભળી બધી સભાનો દિલરંજન થયા અને બાદશાહે કહ્યુ કે આ શાસ્ત્રી મહારાજ તો તારા પક્ષનો વાજબીપણું આપ્યો બીરબલ કહે મહારાજ નકોરને માટેતો ગોદમુ રત્ન આ પ્રમાણે કવતા ગોથી પણ ચાલતું આવેછે

કવીઓનો બીજો મેળાવડો પંદરેક દહાડા પછી થયો કેમકે એ દરમ્યાન બાદશાહ ભારી ધર્મચર્ચામાં ગુંથાયો હતો એ ધર્મસભામા પણ બીરબલ બાદશાહની હજુરમાને હજુરમાં રહેતો અને વખત લાગ જોઇ બધાને હમાવતો તોપણ કવીતાતરંગ ઉડાવવાની હિંમત આવેતી નહીં જગન્નાથ ફૈજી વગેરે જે સઘળા વીષયમાં કુશળ હતા તેતો ધર્મચર્ચામાંજ રંગે રંગા હતા તેથી બાદશાહને આ રે કવિતા વિનોદનું મન થઇ આવ્યુ હતુ

સભા મળ્યા પછી બાદશાહે કહ્યું કે તે દીવસે જગન્નાથે બહુ સારો દુહો કહ્યો હતો. ફૈજી હમણાથી બોલી ઉઠયો કે એમાનુ "हर्षमर्घदअर्कको" એ ચરણતો મારા કાનમાં રમ્યાજ કરેછે અને કોણ જાણે એમા શો ચમત્કાર છે તે કહી સકાતું નથી બાદશાહે કહ્યુ કે ત્યારે તમે સઘળા રસજ્ઞો મળી એનો વિચાર કરો

ચેલા જેપી—કવીએ કહ્યુ કે મારી નજરમા એમ આવેછે કે એમા ત્રણ પાસનો ઝડઝમક આવેછે તે કારણથી એ ચરણ મનોહર લાગેછે

ફૈજીએ કહ્યું કે એમતો નથી શબ્દના જોડાવાથી કાંઇ આટલો રસ જામે નહી એતો બાળખેલ કહેવાય જેપીએ કહ્યુ કે એ શા માટે શબ્દાલંકારની પણ મજા ભારે છે ફૈજી કે એ ખુબ ખરૂં તોપણ ઝડઝમકના ઝમકથી તો બાળક રીઝે તેમ રીઝે જેપીએ ની વાઇને જવાબ દીધો કે એમ હોય તો વિદ્વાનો એને અલંકારમા શા માટે ગણેછે

આ રીતે તકરાર વધી જવા આવતી હતી પણ જગન્નાથ પંડીત બોલ્યા કે ઓઠાના મુદ્દા સમજ્યા શીવાય નકામો શું કામ વઢાઓ ફૈજી કહેછે તેપણ ખરૂંછે અને જેપીબાવા કહે છે તેપણ ખરૂંછે ખરૂં વીવાદસ્થળ એછે કે અત્ય બીના રસની કીમતી હોય જ નહી અને તે છતાં ઝડઝમક અલંકાર શા માટે કાવ્યની શોભાવે છે એ પ્રશ્નનું વીવેચન કરવુ જોઇએ આ સાંભળી બધાએ જોયુ

કે વીવાદસ્થળતો ખરેખરૂં એજ છે, પણ સમાધાન શું તે કોઇને સુઝે નહી જગન્નાથ પંડીતતો આટલું કહી જાણી જોઈનેજ ચુપ બેઠા હતા બાદશાહે બીરબલને કહ્યું કે તું કેમ કાંઈ આ વિષે બોલતો નથી

બીરબલ બોલ્યો—મહારાજ હું શાસ્ત્રબાસ્ત્રમાંતો કાંઇ ઝાઝું સમજતો નથી પણ એ ચરણ મને મારૂં લાગેછે તેનું કારણ મારા મનમાં તો એ છે કે, "हर्खश्रर्पदेवकवो" એવી ત્રીપુટીપ્રાસ સાંભળતાંજ બાહશો ત્રણ અર્થ આપેછે તે મારી આંખે દેખાઇ જાયછે

જગન્નાથે કહ્યું શાબાશ મહારાજ બીરબલ તુંતો હસતાંમાં અને સહજ જાણીને બોલેછે પણ એજ શબ્દાલંકારના શાસ્ત્રનું હાર્દ છે પૃથ્વીપતે જેમ કેટલી કહેછે તેમજ ઝડઝમકના ઝમકારા જાતે કાંઈ સમૃના નથી અને તેથી બાળક શીવાય કોઇપણ રીઝે નહી, પરંતુ જ્યારે તે શબ્દની ધ્વની ઉપરથી કાંઇ અર્થની વ્યંજના નીકળે ત્યારે તે રમ્ય કારણ થઇ પડે ઘણા માણસ એવી વ્યંજનાઓ સ્પષ્ટ સમજી શકતા નથી તોપણ તેના અંતરમાં કાંઇ એનો આભાસ પડેછે અને તેથી એને આનંદ થાયછે જે શબ્દની ધ્વનીમાં અર્થ વ્યંજના રહેલી નથી તે માત્ર બાળખેલજ છે એજ કારણથી એક કવીની ઝડઝમકથી વીદ્વાનો રીઝેછે અને બીજાની ઝડઝમકો એવી હોયછે તે સાંભળી હસવુંજ આવેછે શબ્દાલંકાર સારો ક્યો ને નઠારો ક્યો એ ઓળખવામાં બહુ બારીક બુદ્ધિનું કામ પડેછે અને તેથી શામળીઆઓ તો ચોર ચમ્મા ભમ્મા વધારે મેળવેલા હોય તો તે જોઇનેજ વધારે રાજી થાયછે

આ પ્રમાણે જગન્નાથ પંડીત વ્યાખ્યાન કરેછે એટલામાં આકાશમાં વાદળ ચડી આવ્યું અને ચોમેર ઘનઘોર થઇ રહ્યું આ જોઇ સઘળાના મન રાજી થયા, કેમકે ઉનાળો જઇને ચોમાસુ બેઠું હતું અને લોકો ક્યારના વરસાદની ફીકર કરતા હતા સઘળા હરખથી આકાશભણી જોવા લાગ્યા બાદશાહે કહ્યું કે ફૈઝી તું કાંઇ આ પ્રસંગને અનુસરતી કવીતા કર ફૈઝીનું અંતકરણ આ ઇશ્વરલીલા જોઇને ઉભરાઇ રહ્યું હતું અને તેથી તે નીચે પ્રમાણે બોલ્યો,

तृषित धराके शिर धरा अधर उठाके आन
सागर खारा कर सिठा धन्य धनी भगवान

ભાવાર્થ—આખી પૃથ્વી તૃષાતુર થઇને પાણી પાણી કરી રહી હતી, તેથી, પરમેશ્વરે અધર ઉઠાવીને તેના માથા ઉપર દરીયાનેજ લાવીને મુક્યો, અને વળી તે ખારો હતો તેને મીઠો કર્યો ધન્યછે એના મહાદયાળુ ધણી ઈશ્વરનો

બાદશાહ બોલ્યા કે ફૈઝીએ બહુ મઝેની વાત કહી બીરબલ કહે મહારાજ એ સાહીસના જેટલા વખાણ કરીયે તેટલા ઓછાછે એમાં જે ખુબી છે તે ખરૂંછે અને કવી બોલેમો ચમત્કાર રસ છે દરીયામાંથી પાણી મીઠું થઇને ઉંચું ચડે છે ને અધરનું અધર આપણે માથે આવીને ઉભું રહેછે એમાં કાંઇ ખોટું નથી ખરી કવીતા છે પરમેશ્વરની તે આનુંજ નામ

चतुर्वंग पुरुपार्थ शतक

ગતાંકથી ચાલુ

હરિગીત ૭૬

१ धर्म पचीशी—

પર પ્રાણ રમણ કાજ બુદ્ધિ સ્થાપી છે જે માનવે
તેવા પુરૂષની જીવદયા અમૃતમયી શુભ આ ભવે
છે જ્ઞાનચક્ષુ જેહને એવા મુનિ મુખથી વદે
મહા પુણ્ય નદ એકજ અહિંસા દેરતી નયસ પદે ૧૧

પ્રાણ રક્ષણમા નરત પ્રાણની સબળા ક્રિયા
નથી વિશ્વમા વસ્તુ વિશેષ પ્રાણથી અધિકી પ્રિયા
તે પ્રાણને જે અભય આપે પુણ્ય પાગવાર છે
એ વ્રત અહિંસા સિદ્ધ જી સુ સહજ જગ આધાર છે ૧૨

શણગાર સત્યે શોભતી નિરોગતા અંગે લસે
એવી સરસ્વતિ વદન કમળે નિત્ય જ્યાં વાસો વસે
તે પુરૂષ પ્રાણી માત્રનું છે પુણ્ય સ્થાન વ્રતાપનું
આધાર અવનિ ઉદ્ધરણ વળી પાન ગુણ આલાપનું ૧૩

ઉપયોગિ યાચકને નહિ ચિત્ત સત્ય પેઠે સાનનું
ઉદ્વેગ કર્તવ્યનું કરણ એવું દ્રવ્ય તે છો ક્ષય થનું
શુભાર સ્વાર્થાસક્ત વળી દોષો તણો ભંડાર જે
કરણાર્થી લવ નર આદિ એવું શરીર પણ નિસાર છે ૧૪

જેની સકળ ક્રિયાવડે બહુ પુણ્ય ઓઘો પ્રગટતા
તે પુરૂષમાં સભ્ય સુર સમગ્ર વદન તુલ્યતા
જન વૃંદપર ઉપકારરૂપ આભૂષણેથી શોભતું
છે શરીર જેનું એ પુરૂષનું જીવન સારરૂપે થતું ૧૫

અપૂર્ણ

२ अर्थ पचीशी—

સહવાસ ચારણ ચોરિ વિરથી*, પ્રીતિ વેશ્યાથી થતી,
સાધુતણો વિશેષમય* સુવેષમાં સ્પર્ધા હતી

* મસ્ત્રી ના પર પ્રયોગથી * સાધુ પ્રયોગો વિશેષ શોભન સામગ્રી

નિજવૃત્તિમા મજબ ધરીને ત્યાગવી મ્હામાનથી
ને લક્ષ્મી ધન નાગનો છે સર્વે સમજો સાનથી ૧૧

સપતિ ઉદ્યાન જળસિંચન સમી શુભ નીતિ છે
વન વ્યસન કેર સમુંન્મૂલન સવમે જે પ્રીતિ છે
શ્રી * રક્ષમે શુભમત્ર દુર્જનસંગ ત્યાગજ જાણવો,
ધનરત્નનસિને ^ નાશકર આલસ્ય હીમ પ્રમાણવો ૧૨

રવિ તાપ ભીતિ શીત પણ કદી સહન જરિ ના થાયછે,
માર્ગે જતા જનની પ્રતિક્ષા ક્ષણસમુખત્વે ‡ ધાયછે
લજ્જાતણું અભિમાન વળી નક્ષત્રચર્ચા ચાલતુ
ધન સગ્રહે એ અતરાયો મુક્ત તેનાથી થવુ ૧૩

બહુ કલેશ જ્યાં બહુ ધનતણી વિશેષ અભિલાષા વસે
પરમુખ દક્ષિણ રાખવુ ૭ વિશ્વાસની અલ્પતા લસે
નદી વેગમાહિ પડેલ પ્રગસમ ધન ઉપેક્ષા આદરે,
અવલખતા એ સવ કર્મો જરૂર ધન હાની કરે ૧૪

દારિદ્રતાથી કુળ કુલગતા વળી અહંકારથી
દ્વેષકરી વિદ્યાનુરાગ શીઘ્ર દુર્જને વ્યવહારથી
મલીનાચરણથી પ્રબળ પરા આલસ્યથી ધન નાશ છે
વળી રક પેરે માગવાથી સવ ગુણ વિનાશ છે ૧૫

સપૂર્ણ

६ काम—शृंगार पचीशी—

ઇર્ષ્યા કરી સ્ત્રી નેનની કુરગ વનમાહી વસે
સુવર્ણ બનવા ઓસરુ સુરેશ અગ્નિમા ધસે
શુભ શ્વાસથી લજ્જિત થઇ માતગ માથે ધુળ ભ,
વસન થઈ પરમેશ એ આશ્ચર્ય ના કાચ્ચિત કે ૧

* લક્ષ્મી ^ ધનરૂપી કમળવનનો નાશકરવામા આલસ હિમ પડવા બરાબર છે ‡ તહેવારોના કલ્પિત ભાવો બજવવા, ‐ જ્યોતિષી, ઘડી, પહોર, વાર મુહુર્ત તીથી નક્ષત્ર વીગેરેની ચર્ચા પ્રમાણે ચાલવુ ૭ પારકુ મુખ દાક્ષીણ્ય રાખવુ એટલે ઘણાજ આસાગી કરેલી તો જ્યારે લેવા ધારીશુ ત્યારે લઇશુ કારણ એતો આપણે વશ છે એવા વિશ્વાસનો અહંકાર રાખવો

પુર્ણેંદુ જ પ્રફુલ્લ નયનો રાજ્ય છત્ર ગણાય છે
વર્ણી મદહાસ્ય પ્રભાત ચામર ભાલપીઠ મણાય છે
મદવતી મૃગ ખોપ દંડ સુબાધ આસન ચિન્હ છે
રાજ્યે જયા છે શત્રુમય આ રાજ્ય વિઘ્ન વિહીન છે ૧૨
પુર્ણ ચંદ્ર પ્રકાશ મય શુભ મુખ કાંતિ શોભતી,
પ્રેમળ કમળની કુંપળી વપુ રંગ ગોરો છે અતી
રતિ રમણ આસક્ત સ્તનઘન રેંટ પનાકાર છે
એવી મનોહારી સ્ત્રી ઉરે તે જન ઝનન ધિક્કાર છે ૧૩

અપૂર્ણ

૪ मोक्ष पचीसी—

જનપદ મોહન ... ... આગાર જે તૃષ્ણા નથી
નર સે... ... ... વૈરાગ્ય ... ...
છે વિષદ ... ... કુગ... ધારે,
શ્રી નયને ... ... શાન્ત ધન ખરે ૧૧

—અપૂર્ણ

આવકાર દાયક નોધ

અત્રેના નામદાર ઠાકોર સાહેબ શ્રી ... ... ગયા છમાસ સુધી પોતાની નાજુકાતા ... પોતાના રાજકીય સ્થાનમાં ... ... ના કુશળ નૃપવર પાસે રહી તા.૯—૧—૧૦ના રોજ પોતાના ... ... અત્રે ... ... તા ૨૦ના રોજ એક મેળાવડો કરી પોતાના ... ... એક માનપત્ર રૂપાના દાબડામાં તે નામદાર ને એનાયત કરવામાં આવ્યું હતું અને તે માનપત્રના જવાબ વાળતા તે નામદારે રૈયત ઉપરના કેટલા ... ... માફ ... ... પોતાનું ... ... દર્શાવી આપ્યું હતું તે હકી ... ... કેટલાક ... અને ... પેપરમાં સંપૂર્ણ રીતે પ્રગટ થઇ ગઇ છે છતાં તેઓ નામદારની શ્રી શક્તિદેવી તરફે પોતાની કુળદેવી તરીકે અપરિમિત શ્રદ્ધા હોવાથી દેવીધર્મ સબંધી આ અમારી ... એક ... ... ના દેવીભક્ત તરીકે તેઓ નામદારના ઉદાર ગુણોની ઓળખાણ અમારા ગ્રાહકોને આપવા માટે તેમજ પોતાનું ... નામ અમારા પ્રેસ સાથે ... ... પરવાનગી આપવામાં અને ત્યારપછી પણ પ્રેસની ઉન્નતીને માટે પોતાની ... ... કૃપા ... ... અમારા તરફે તેઓ નામદારના જે ઉપકારો છે તેની કૃતજ્ઞતા બતાવવા માટે આ ... નોધ ઘણાજ આનંદ સહ લેતાં ... ... દીવસે તેઓશ્રીની ... મનોદીન અધીક ... ... છીએ.

નામદાર ઠાકોર સાહેબનું ... ... જીવનચરિત્ર અને ફોટો આ વર્ષના ઓક ... ... આપી સુજ્ઞ ગ્રાહકોને તેઓ નામદારથી વધારે પરિચિત કરવા અમારી મનોચ્છા છે અને ... ... તે ... ... એમ આશા છે

એડીટર

" ... રૂપી શિક્ષા આપનારા ચતુર " ... પામેલ

कंचन कण

બીજા માણસની લાગણી વિશે આપણે તેની જગ્યાએ હોઈએ તો આપણને જેવું લાગે તે ઉપરથી મત બાંધવો ન જોઈએ ઉંદરના દરમાં આપણી નજરથી ગમે તેવું અંધારૂં જણાય પણ તે પ્રાણીને તો પોતાનું રહેઠાણ પુરતા અજવાળાવાળું જણાય છે

પ્રમાણીક માણસ ઈશ્વરકૃત સૃષ્ટિ સૌંદર્યનો સરસમાં સરસ નમુનો છે

બધા ધર્મ બે વાતમાં એક બીજાને મળતા આવે છે, તે બે વાત એ કે પોતાના ધર્મના ગપ્પાને પણ માનવા અને સામાના ધર્મની ખરી વાતોને પણ ધિક્કારવી

ઉદ્યોગ એ નસીબદેવીનો જમણો હાથ છે અને કરકસર એ ડાબો હાથ છે

અવિચારીપણે મ્હોમાંથી કાઢી નાખેલ શબ્દ ચાર ઘોડાની બગીથી પણ પાછો આણી શકાતો નથી

એક ખરી કીમત અનેક અભિપ્રાયોને પ્હોંચી વળે છે

આત્મારૂપ પારેવું મુશ્કેલીઓરૂપી વાવાઝોડામાં ઉડીને અટવાય નહી એટલા માટે તેના પર ઈશ્વરે ધૈર્યરૂપી ભાર (ઑફીસોમાં કાગળો દબાવવાનો વેટ જેને કહે છે તે) નિર્માણ કરેલ છે

અધિકાર મળ્યો અને પછી કોઈના ઉપર ઉપકાર ન થયો તો પછી તે શબ્દમાંથી અ નીકળી જઈ ત્હેને ઠેકાણે બાકીનો અક્ષર ધિકાર રહી જાય છે

પાપ તથા ગુન્હો કરવામાં જે માણસ પ્રથમ સુખ માનતો હશે તે કેવળ ભુલ ખાય છે કારણ કે તેનું પરીણામ મોટાઓને પણ હતપ્રાય કરે એવું ગહન છે

साहित्य

कवित

शुंदर शरीर होय महा रणधीर होय,
बीर होय भीमसो लरैया आठों यामको,
गरवा गुमान होय बडो सावधान होय,
सान होय साहेबी प्रतापी पुंज धामको,
पढत अमान जैपै मघवा महिप होय,
दीप होय वशको जनैया सुखश्यामको,

सर्व गुन ज्ञाता होय यद्यपि विधाता होय,
दाता जो न होय तो हमारे कहा कामको

रविराज

दुहा

वीर पराक्रम ना करे, तासों डरत न कोय,
बालकहुके चित्रको, बाघ खिलोना होय
भली करत लागे विलब, विलब न बुरे विचार,
भवन बनावत दिन लगें, ढाहत लगे न वार
बुद्धिवान गभीरको, सगत लाग नाहि,
जैचदन ढिग अहिरहत, विप नहोय तिहिमाहि
मुख श्रवण दृग नासिका, सवहीके इक ठौर,
कहवो सुनवो देखवो, चतुरनको कछु ओर
इक कामिनि अरु कवीवचन, दोऊ रसकी ठोर,
वेधकको मन वेधइ, वे कामिनि कवि ओर
पिशुन छल्यो नरसुजनसों, करत विस्वास न चुक
जैसे दाध्यो दुधका, पीवत छाछहि फूक
भाव भावकी सिध्धि है, भाव भावमें भेव,
जो माने तो देव है, नहीं भीतको लेव
जेसो गुण दीनो दइ, तैसो रुप निवध,
ये दोऊ कहा पाइये, सोनो ओर सुगध

वृन्द

महाराज्ञीनु भविष्य कथन

(નોવેલ)

ગતાંકથી ચાલુ

પસાર કરતા તેનો જમણો પગ ચોથે પગથીએ થયો — તે ને । પગ નીચે હતુ એવી કલ્પનાએ તેના કપાળ પર પરસેવાના બીનાંચા બાઝી ગયા — લાકડાની ચીપ તેણે વધારે મજબુત પકડી — તેણે ઠોકર ખાધી — ગભરાટમા તેનો પગ તેરમે પગથીએ અડકી ગ યો — કાંઈક પડવાનો અવાજ થયો — પણ હજુ તે પોતાની ઝીંદગી માટે લાકડાની ચી પને મજબુત વળગી રહ્યો ખકડક કામ હગ તેના પગવાડે નીચે ગબડી ગયો — ઘણે નીચે છેક ઊંડાણમા પાણીમા પડવાનો અવાજ થયો નીચેની ખાડમા ખેંચી જવા સારૂ પકડ વા માટે કાળનો પંજો પોતાના તરફ લંબાવયો હોય તેમ તે એકજ મપાટે છએક પગથીઆ ચઢાવી ગયો તેમ છતા તેને હવે પાતે સલામત છે એમ લાગ્યુ તેણે પાછુ ફરી જોયુ— અને ખાખુ નીચે મ્હો ફાડી રહી હતી અબવસિંહે કહેલી વીગત પ્રમાણે બધુ — વહીવટ દારે હીતસ્વી તરીકે આપેલી ચેતવણી શીવાય બધુ — બ ચુ હતુ અને સુભાગ્યે બહાદુરસીં હને આ ચેતવણીની જરૂર નહોતી

પાછુ ફરવાના સંભવનો નાશ કરનાર ભયંકર ખાખાત પર તાકતો તે થોડી વાર ગભરા ટમા ઊભો રહ્યો અને તેના દગાખોર સગા સામેનો ક્રોધાગ્ની તેના હૃદયમા ફરી પ્રજ્વલીત થવા લાગ્યો પણ ફરી તેને પોતાની વૃત્તીઓને અંકુશમા રાખવાની જરૂર જણાઈ અને તે બાકી ઉપર ચડી ગયો એ કાનુ કારણ તેના મામેના હતુ અને બાજુ પર લાગી પરસાળ હતી એકાએક તેને વિચાર આવ્યો કે પોતે જો નાસી જગેતો પોતાના વીશ્વાસુ નોકરને પણ એ દગાખોર હેરાન કરશે તેઓ શુ 'સવારમા પોતાના સરદારની માગણી નહી કરે' તેઓને મારા ગુમ થવાનુ તે શુ બહાનુ બતાવશે તેઓને શાંત રાખવા તે શુ શુ નહી કરે '

'પણ ના બીજો વીચાર આવતા બહાદુરસીંહ મનમાં બોલ્યો, તેમને કાંઇ ફીકર થશે નહી મારા દગાખોર સગાના શા વીચારો છે તે હું હવે બરાબર સમજુ છુ સવારે તુરત પ ણાને તે અકસ્માત કહેવશે તે પણ ઘણીજ દીલગીરી બતાવશે તે તેમને કહેશે કે તેમનો કમનસીબ સરદાર કીલાની નીચેના પાણીમા મરી ગયો તે તેઓને કાંઇ ફળ શીવાય જવા જ દેશે કારણ કે મારા મણુશો તેને જો મળવાનો સંભવ છે તે કારણને લઇ રા ય તરફથો મારા મોત સબબે કાંઇ ઇનામ આપવામા આવે તો તે અને તેની જાતમાં પુરાવાના માણી વ રીકે કામ આવો અને પછી તે માગતો હશે કે મારૂ સબ ખોળાવવુ — તેને દફ નાવવો અને શ્રાદ્ધ કરવો — સારી રીતે પાછળ ક્રીયા કરવી — શોક પાળવો' ખરેખર મારા નો કરને કાંઇ ઈજા થશે, એવી તેમ નથી નહીતો હું તેમને છોડી કદી નજ જાત'

'આ સઘળા વીચારો બહાદુરસીંહના મનમા આંખના પલકારા જેટલા વખતમાં આવી ગ યા અને પરસાળ તરફ દ્રષ્ટીપાત નાખી પોતાને કાંઇ ભયાવહ નથી તેની ખાત્રી કરી તેણે

— ઓરડાનુ બારણુ ઉઘાડ્યુ પણ તેજ પળે બાજુની બારીમાંથી કુદી એક માણસ ઓરડામાં પડ્યો

બંનેના મ્હોમાંથી ઉદ્ગારો નીકળી ગયા અને તે માણસના મ્યાનમાંથી તલવાર ઉછળી પણ બહાદુરસીંહના અંગ ઉપર તે વખતના ક્ષણિક આવેશને લીધે અને ઓરડાના તે ભાગમાના ઝાંખા અંધકારને લીધે તે માણસને ઓળખી નાખવાની પહેલાંજ વિજળી જેવી તલવાર ગોઠ થાર આવી ગયું

અભયસીંહજી ! હું સીંહ બોલ્યો

"શુ આ સ્વપ્ન છે" તે માણસ બોલ્યો "સરદાર કેસરીસીંહજી"

"હા' હમણાજ મેં તમારી તલવાર મ્યાન કરો' હવે મારૂં નસીબ તમારા નસીબ સાથે સંકળાયુ છે" અને તેણે સાવચેતીથી ઓરડાનું બારણું બંધ કર્યું તેમજ અભયસીંહે બારી બંધ કરી

ઈશ્વર! આનો મતલબ શું છે અજબ અને અચંબાથી અભયસીંહ બોલ્યો

"એનો મતલબ એ છે કે" બહાદુરસીંહે ત્વરાથી જવાબ આપ્યો "કે તમે મને જે વાત કરી હતી તેના લાભે હું હમણા ભયંકર મેડી ઉપર સલામત રીતે ચડી આવ્યો છુ"

ત્યારે તમે—

"અને તમે—

પણ અભયસીંહ અને બહાદુરસીંહ એક બીજાને તીક્ષ્ણ દ્રષ્ટીએ તપાસતા વચમાંજ અટકી ગયા

બાબેર શું રાજસીંહ" અભયસીંહે બોલવા માંડ્યું "તમારે—"

"મારો કાકો છે— અને તમારો પણ છે" બહાદુરસીંહ વચમાં બોલી ઉઠ્યો

"ત્યારે તમે સરદાર—

"અને તમે સરદાર—"

રઘુવીરસીંહ સાથજી અભયસીંહે જવાબ વાળ્યો

અને હું પ્રતાપસીંહ સોલંકી બહાદુરસીંહે ઉમેર્યું

બંને કાકાના દીકરા ભાઈઓ— હા ખરે ખરેખર તેઓ કાકાના દીકરા ભાઈઓ હતા— બંને રાજદ્રોહી સરદારો — એક બીજાની બાથમાં પડી ભાઈઓ રમાવેના પ્યારથી મળ્યા

'આપણને આવીરીતે એકઠા કરવામા ઇશ્વર હાથ છે' રણજીતસીંહ બોલ્યો

"હા પહેલા જે શુચવેલ બરેલા અને જાણવાને અશક્ય હતા તેવા ઉપાયો વડે, ઇશ્વર પોતાનુ ધાર્યુ કર્યુ જાયછે' પ્રતાપ સોનકીએ જવાબ દીધો

"હા ગઇ કાલે આપણે સાથે મુસાફરી કરી ત્યારે મારા મનમા હતુ કે ધાર્મિક બાતુ ભાવ કરતા કાંઇક વધારે — આપણા સબંધને જોડી દેનાર શીગીન આવ્યો —"

'અને મારૂ હૃદય પણ તમારી તરફ ખેચાતુ હતુ" પ્રતાપ વચમા બોલી ઉઠ્યો 'અને પોતાની છુપી વાત તમને સોંપવાને તેમજ તમારી છુપી વાત જાણવાને આતુર હોય તેમ જણાતુ હતુ, અરે આપણે પરસ્પર નીષ્કપટ વીશ્વાસ મુકવાને ઇરાદાએ એવો એક પણ શબ્દ તમે કેમ ન બોલ્યા?'

"હુ કબુલ કરૂ છુ કે હુ ઘણો સાવધ — ઘણોજ સાવધ હતો,' રણજીતસીંહે જવાબ આપ્યો 'પણ અરે દગાનો અસત ભય હતો?—કારણકે આપણ બનેને જેમ આપણા સગા તરફથીજ દગાનો ભરકર પુરાવો મળ્યોછે તેમજ—દગો શાન અને મમતાળુ જણાતા ચહેરા તળેથી નીકળી આવેછે એમ મારા મનમા ખ્યાલ કર્યુ વળી તમે પણ ઘણાજ સાવધ હતા—'

"તમારી થડી રીતનાતેજ મારા હૃદયના તમારી તરફ ઊછળતા ઉભરાને નરમ કરી દીધો" પ્રતાપે જવાબ દીધો

શુ' રણજીતસિંહ બોલ્યો આપણે અહી એક બીજાને ઠપકો આપતાજ"

'ના, —ના આપણે તેમ કરશુ નહી! અને ફરી બન્ને સરદારો એક બીજાને ભેટી પડ્યા

પ્રતાપે પછી પોતાની તમામ વીગત વાત ટુકમા કહી બતાવતા ઊમેર્યુ કે 'અને મારે તમને મ્હેવાની ભાગ્યેજ જરૂર પડશે કે હુ આહી શુતાબસિંહ પાસે તેના પુત્રની રાજ્યમા જે લાગવગ છે તેનો લાભ લેવાની આશામાં આવ્યો હતો"

"અને મ્હારા વ્હાલા ભાઇ' રણજીતસિંહ બોલ્યો 'તમે જાણોછો કે મારો પણ તેજ હેતુ—"

પણ આહી તમે રાત્રી ના વખતે છુપી રીતે કેમ આવ્યા' પ્રતાપે પુછ્યુ 'આપણા દગાખોર સગા પાસેથી તમે તલવારની અણીથી શુ મેળવવા ધારો છો'

તેના પુત્ર ઊપરનો ફક્ત એક પત્ર કે જેમા એવુ આગ્રહપુર્વક લખેલુ હોવુ જોઇએ કે મારો કેસ હાથ ધરવામા તે મહારાણી સાથેની પોતાની સઘળી લાગવગ વાપરે અને આવો કાગળ મળ્યો કે તુરતજ હુ ગમે તે જોખમે વિજયનગર જઇશ—'

'પણ પ્રતાપ વચમા બોલી ઉઠ્યો, "આપણો દગાખોર કાકો પોતાના પ્રથમ લખેલા કાગળને રદ કરવા બીજો કાગળ પાછળ મોકલેતો કેમ થાય?'

"ના—તે, તેમ કરવા હિંમત ન ચલાવે" રણજીતસિંહે જવાબ આપ્યો કારણકે આપણ તરફનો તેનો ધાતકી ઇરાદો તેમજ તેની પ્રાણઘાતક સોટીનો છુપો ભેદ જાહેરમાં લાવવાની હું ધમકી આપું તેથી તે તેમ નહી કરે"

હું સમજ્યો પ્રતાપ બોલ્યો હજુ આ પુષ્કળ સારા રૂપિયા છે અને એક કાગળ મેળ કું કામ બજાવશો ખરૂ કે નહી?

હા ભાઈ—રણજીતસિંહ બોલ્યો આજથી આપણા ભવિષ્ય સંકળાયલા છે અને આપણે કાકાના દીકરા ભાઈઓ છીએ છતાં સગા ભાઈઓ તમારેજ વતણુ

ફરી તેઓ એક બીજાને બાથમા ઘાલી મળ્યા અને પછી તેમના વચ્ચે થોડી ત્વરિત વાતચીત થઈ પ્રતાપ પોતાના નોકર અયજ અને ચાર હીરસામાના કોઈ ભાગમાં કોણ જાણે કે શી સ્થિતિમાં હશે એમ જણાવ્યું ત્યારે રણજીતસિંહ જણાવ્યું કે તેણે પોતાના બને નોકરને થોડે દુર આવેલા એક ઝાડ નીચે મુક્યા છે

"આપણે આ આખો કારભાર સંપૂર્ણ પામેલો કાગળ મેળવીશુ તેજ વખતે તમારા નોકરની સલામતીની ખાત્રી કરીશુ" રણજીતસિંહ બોલ્યો

ચાલો પ્રતાપ બોલ્યો હવે એકદમ કામ બજાવીએ વખત થઈ ગયો જાય છે—

"એક શ ભાઈ રણજીતસીંહ બોલી ઉઠ્યો એમ બને કે આપણે લડવાનો પ્રસંગ આવે —અને આપણામાંનો એકાદ કપાઈ જાય — અથવા પકડાય અને બીજાને નાશી છુટવું થાય તે તમારે માટે બને એટલે કે તમે કપાઈ જાઓ કે પકડાઈ જાઓ તો તમારે કાંઈ બંદોબસ્ત કરવાનો નથી? હું તમારે માટે કંઈ તેવુ કાંઈ નથી?

જુવાન સરદાર દીલગીર થઈને થોડીવાર વિચારમાં પડ્યો અને પછી બોલ્યો હા—છે ખરૂં"

"અને મારે કાંઈક કહેવાનું છે" રણજીતસિંહ બોલ્યો, "સાંભળો વિજયનગરની પુર્વદીશાએ રેત મેદાનમાંની ગઢમા મારા બે ભાઈઓ સંતાઈ રહેલા છે અને હું મરી જાઉં કે પકડાઈ જાઉં તો તેવા સમાચાર તેમને જેમ બને તેમ જલદીથી દેવા

હું પ્રતિજ્ઞા પુર્વક કહુંછુ કે મારું આખરી શ્વાસ સુધી તમારી તે ઇચ્છા હું પુરી પાડીશ પ્રતાપે જવાબ દીધો

"અને હવે રણજીતસીંહે પુછ્યું તમારે શી ઇચ્છા છે

પ્રતાપે પોતાની છાતીમાના ગજવામાથી એક મખમલની કોથળી જેવી કાઢી અને તેમાથી રેશમ સરખા સુંવાળા કાળા કેશની એક લટ કાઢી તેમાથી તેણે ... ચીબાચ ... તેમાંનો એક તેણે પોતાની છાતી ઉપરના ગજવામાં પાછો મુક્યો અને બીજો પાછો કોથળીમાં મુક્યો અને તે કોથળી રણજીતસિંહને આપતાં લાગણીથી કંપતા સ્વરે તે બોલ્યો જો મારું ભવિષ્ય ખરાબ થાય—આ રાજીના સાહસીક ... કપાઈ જવા અથવાનો જો

વીશુ કલાક અંદર કપાઈ જવા માટે પકડાઈ જાઉં તો તમારે નગરશેઠની પુત્રી કમળાની મુલાકાત લેવી—તે વાળની લટ જે છેવટ સુધી મારા હૃદયની નજીકમાં રહી છે તે—મારા પ્યારની નીશાની તેને આપવી કહેવું કે—કહેવું કે—તેનો પ્રતાપ પ્રાણાન્ત સુધી તેના પ્રેમમાં સાચો હતો'

ઇશ્વરના કસમ લેઈ હું કહું છું કે' રણજીતસિંહ બોલ્યો, "કે તમારું કાર્ય બજાવતાં મારે કદાચીત જોખમ વેઠવું પડશે તોપણ હું બજાવીશ અને તેણે મખમલની કોથળી પોતાના ગજવામાં મુકી

એકાએક ઓરડાનું બારણું ઉઘડ્યું અને હથીયારબંધ માણસોની એક ટુકડી અંદર ધસી આવી બન્ને સરદારોની તલવારો મ્યાનમાંથી છુટી અને થોડી પળની અમાનુષી ઝપાઝપી શરૂ થઇ ગુલાબસીંગના ત્રણ ચાર લડવૈયા લોહી વહેતા ભોંય સુધતા થયા પણ આકસ્મિક રીતે બહાદુર પ્રતાપની તલવાર મુઠની નજીકમાંથી ભાગી ગઇ અને તેને પકડી લેવામાં આવ્યો તે બોલી ઉઠ્યો નાસી જાઓ વ્હાલા ભાઇ નાસી જાઓ!"

પછી જે બન્યું તે એક પળનુંજ કામ હતું રણજીતસીંહે જોયું કે હવે આવી બન્યું! અને તે બારી તરફ કુદ્યો આંખના પલકારા જેટલી વારમાં બારી ખુલી ગઇ—આગળ ઉભેલો ગુલાબસિંગનો માણસ તેની પછવાડે દોડ્યો પણ ગરદન સુધી બે હાડીયા ચડેલા સાથે તે પાછો પડ્યો—અને રણજીતસીંહ બારી દ્વારા ગુમ થયો તેવામાં પ્રતાપ ખુશાલીના પોકારમાં બોલ્યો 'મારો સંદેશો ચુક્યા નહીં'

પ્રકરણ ૧૫ મું

ખુલાસા—બગીચો

ચુપ! ચંદ્રવિહાર નજદીકના રૂમને ધીમેથી ચાલો! દરવાજો બંધ કરતાં તેનો જરાપણ ખખડાટ થવા ન દ્યો અને જો કોઈ ભગત ભીખારૂ ઝરૂખા નીચે આવી ઉભો રહે તો તેને તેના તંબુરાનો રણકાર બીમારના ઓરડા સુધી પહોંચ્યા પહેલાંજ ભીખ આપી જલદી વિદાય કરો સખત મહારોગમાંથી બેઠી થયેલ તે રૂપાળી પણ સુંદર બાગાન તાપથી અકળાઇ ગયેલું મગજ શાંત પડે એવો સાંજનો ખુશનુમા પવન આવવા દેવા માટે તે ઓરડાની બારી ઉઘાડી નાખો તેને આરામ ખુરશીપર સુવાડો મખમલના નરમ ઉશીકા તેને અઢીગવા માટે મુકો અને બારીના છજામાં સુંદર પુષ્પના ગુચ્છો ગોઠવી તેની તકરારે ખુશનુમા બનવા દ્યો અને અઠવાડીયાઓ થયાં જે હૃદયો ચિંતાગ્રસ્ત બનેલા છે તેમને પણ તે સાથેજ આનંદી થવા દીઓ' કારણકે વૈદ્યોએ હવે આશા આપી છે કે વ્યાધી ભયંકરરૂપ ધારણ કરે એવી હવે ફીકર રાખવાની નથી

નગરશેઠની પુત્રી કમળા અને પ તમીયર ની આવેલ ચાકરાણી માનની પુન પહા

છે એમના લગ્ન એકાએક અટકવાની વાતને પાચ અઠવાડીયા ઉપરાંત વખત વીતી ગયો હતો અને તે દરમીઆનના વખતમાં સુંદર બાળા કાળના ગાઢા સુધી પહોંચી ગઇ હતી તે સ્મરણિય પ્રસંગે તેણીએ અનુભવેલ વૃત્તિઓના આવેશને લીધે તેને તાવ ચઢી આવ્યો હતો તેનો ચીતાતુર પિતા શહેરમાંની પોતાની હવેલીએથી એકાંત અને શાંત ચંદ્રવિહાર મ્હેલે કમળાને મોકલી આપવા ભાગ્યેજ શક્તિવાન થયો તેટલામાં મંદવાડે તેના ઉપર આવી રીતે હુમલો કર્યો હતો અને તેથી મંદવાડ ખાટલેથી ભાગ્યેજ પાછી ઉઠશે એવો ભય કેટલીક વખત રાખવામાં આવ્યો હતો આ મંદવાડ દરમીઆન તેને વારવાર ભ્રમણા અને લવારો થઇ આવતા હતા પણ નસીબજોગેજ તે જોવા માટે આટલો વધો વીલક્ષણ એમ ધરાવતી હતી તે મનહર મુર્તિની છાપ તેના કોમળ હૃદયમાં કેટલી બધી ઉંડી બેઠી હતી તે આ ભ્રમણા અને લવારો તેના પીતા કોઇ અને લલીતાને સાબીત કરી આપતા હતા અને એક વખત તેણે પોતાની પુર્ણ શુદ્ધિમાં પોતાના પિતાને પુછ્યુ હતું કે લગ્ન થતા અટકાવવાને બખ્તર પહેરેલો પુરૂષ એકાએક આવ્યો હતો તે પ્રતાપ હતો કે નહીં ! ત્યારે તેના પીતાએ હવે તે ને વધારે વાર ભુલાવામાં નાખવાની અથવા જેનાપર લગભગ એટલા બધો બોજો પડેલો છે તો તે મગજને ઉશ્કેરવાની હીમત કરી નહીં અને તેથી તેના પીતાએ કહ્યું કે કમળાબાઇ તું જેને પ્રતાપ તરીકે ઓળખતી હતી તેજ તે ખરેખર હતો અને આ કબુલાતના સત્યથી તેના મન ઉપરથી વધો બોજો ઓછો થઇ ગયેલો જણાયો તેણીએ તે પ્રસંગે વધારે કાંઇ પુછ્યુ નહી કદાચ તેણીએ ધાર્યું હશે કે પોતાને જોઇએ તેટલો નીર્ણય થયો છે અથવા કદાચ પોતાના ભ્રમણાના વીચાર માટે તે પુરતો બોજો છે એમ તેણીને લાગ્યુ હશે પણ એક બીજા પ્રસંગે પોતાના ચીતાતુર પીતાના ચ્હેરાના ભાવથી તે ફરીથી પણ પોતાને સત્યજ કહેશે એમ તેણીને લાગ્યું ત્યારે તેણીએ પુછ્યુ કે પ્રતાપ અને બહાદુરસિંહ બંને એકજ વ્યક્તિ હતી કે કેમ અને તેણીના મનની શાંતી બીજા બધા વિચારોની બહાર છે એવુ જોઇને તેના જનકે નામાં એ જ ભિન્ન નામ હોવાનું પુનઃ કહ્યું સુંદર બાળાને માટે આ સંશય અને અંદેશામાંથી બીજો જુદો હતો અને અહીં આથી તેના વીચારોને બીજો કેટલો બધો બોજો ઓછો થયો તે જાણતી હતી કે બહાદુરસિંહ પોતાને ચાહતો હતો—અને બહાદુરસીંહ પ્રતાપ હતો—અને આવી રીતે જે આશા હતી ભલે તે ગમે તેટલી અસંભવીત અને અપ્રકાશ હતી તો તેણીએ કરેલી દરેક અટકળ ખરી પડી

હા—પ્રતાપ હજુ તેણીને ચાહતો હતો—અને ઉલટાનું હેત મનુષ્ય પ્રેમમાં પલટાઇ ગયું હતું આ ખાત્રીમાં એટલું બધું સુખ હતુ અને તેમા એના વિચારો માટે એટલો બધો બોજો હતો કે ત્યાં ચંદ્રવીહારે બનેલા જુદા જુદા બનાવોમા તેને શા માટે ઉતરવામા આવી હતી અને જાણે તેઓ જુદા જુદા સ્વપ્નો હોય તેમ બહાદુરસીંહે પ્રતાપની વીરૂદ્ધતાનો પાઠ શા માટે ભજવ્યો હશે તેને માટે તેજ વખતે પુછવાની તેણીએ દરકાર કરી નહી

અપુર્ણ

समाजनुं बंधारण

The Constitution Of the Samajik Fund

[illegible]

वर्ग १ [illegible]

वर्ग २ [illegible]

वर्ग ३ [illegible]

वर्ग ४ [illegible]

वर्ग ५ [illegible]

[illegible] B [illegible] ३ [illegible] ४—८ [illegible]

[illegible]

[illegible] टीके [illegible]

[illegible]

आ पुस्तकना [illegible]

[illegible] (काठीयावाड) [illegible]

[illegible]

[illegible]

શ્રી ડોસિયલ ચિત્ર ઓફીસમાં મળતા ફોટોગ્રાફ (છબીઓ)

(હેરાનું પોસ્ટેજ અને વી. પી. ખર્ચ જુદું સમજવું)

જીર્ણોદ્ધાર—આજથી લગભગ સાડા વરસ પહેલા શ્રી અંબાજીએ આરાસણમાં આરંભ અનુસરના હાડ અભિષેક મહોત્સવ દાનમાં આ કુમાર પુરાણ શ્રીયુત તરીકે જણાતી તેને મદદ ઘતા કરી તે વખતના આબેહૂબ દેખાવ આ ફોટામાં છે કેબીનેટ સાઇઝ સાદી ... આ આના સોનેરી દશ આના.

ગબ્બરસ્થાનદર્શન—અબ્બરના મહાપર્વતમાં શ્રી અંબાજી હીંચોળે વરા જમાન થયેલાં છે તે વખતે એક રખાગી જેણે ... આ બાર વરસ સુધી ચાલીછે ને ચ ... સેવ આવેલ તે વખતનો તાદ્રશ દેખાવ આ ફોટામાં છે કેબીનેટ સાઇઝ સાદી આઠ આના સોનેરી દસ આના

શાંત સ્વરૂપ—શ્રી અંબાજીની પધામને વગાડમાન થયેલા છ તેના અભ સ્વરૂપનું એક ધ્યાન ભક્તજનના મનને આકર્ષણ કરે તેવું છે કેબીનેટ સાઇઝ સાદી આઠ આના. સોનેરી એક રૂપીઓ

શ્રી અંબાજીનો ખાસ ફોટોગ્રાફ—શ્રી અંબીકાદેવીનો આ એક અમુલ્ય કૃપાપ્રસાદ છે તેનું મહત્વ જે શોભ ત આવું ૨૪—૨૮ સાઇઝ બે રૂપીઆ કેબીનેટ એક રૂપીના ચાર આઠ આના ફુલ સાઇઝ સો રી દસ રૂપીઆ કેબીનેટ સોનેરી પાંચ રૂપીઆ. ચાર સોનેરી બે રૂપીઆ

રૂપ ના ઉદ્ધિની—શ્રી અંબીકાદેવી પોતાના સીંહ અને વાઘ જોડેલા અને જેના ઉપર અદ્ભુત અસર છે એવા અલૌકીક રથમાં બેસી આરાસુરની જ સેના બહાર કરેછે તે વખતના દેખાવનો ફોટો સાદી કેબીનેટ આઠ આના સોનેરી એક રૂપીઓ

કુમાર પુનર્જીવન પ્રદાન—પરમાર કુળે મન કેસરસીંહ પોતાના મીત્ર સાથે યાત્રાએ આવ્યા ત્યાર બાદ આરાસુરમાં આરામ કરવામાં ... તે ગાડી ... અકસ્માતના ... ... સમાધ થઇ મરણ પામતા દીપચંદની સ્ત્રી ... શ્રી અંબાજી મુરલીમાન સ્વરૂપે દર્શન આપી તેને સજીવન કરેછે તે વખતના આબેહૂબ દેખાવ આ ફોટામાં છે કેબીનેટ સાઇઝ સાદી આઠ આના

શ્રી રામચંદ્રજીનો અંબાપુજન—શ્રી રામચંદ્રજીની પત્ની મહામાયા સ્વરૂપ સીતાજીનું રાવણ હરણ કરી જતા તેમને પાછા મેળવવાનો પ્રયાસ સફળ કરવા માટે શ્રી રામચંદ્રજી કિષ્કિંધાના પહાડી પ્રદેશમાં પોતાના બાંધવ લક્ષ્મણ સહિત અંબાપુજન નામ ... ... તે વખતે પણ જંગલમાંથી જગદંબા પ્રગટ થઇ શ્રી રામચંદ્રજીને વરદાન આપે છે તે વખતનો આબેહૂબ દેખાવ આ ફોટામાં છે કેબીનેટ સાઇઝ કીંમત આઠ આના

આ સિવાય શ્રી ચામુંડ ભદ્રિની સરસ્વતી અને હરના ફોટોગ્રાફ પણ મળેછે દરેકની કીંમત કેબીનેટ સાઇઝના આઠ આના અને પોસ્ટકાર્ડ રહેશે કુપાપાત્ર મહામાતાનો ... પોસ્ટકાર્ડ ચાર આના

લખવાનું ઠેકાણું—શ્રી જીર્ણોદ્ધારક સભાની ઓફીસ મુંબઇ

REGISTERED NO B 382

शाक्त प्रकीर्ण १

અંક ૫

૧૨૮૭

હિંદુસ્તાનમાં બહોળો ફેલાવો પામેલું, કાવ્ય સાહિત્ય, કળાકૌશલ્ય, નીતિ, ... અને ... સર્વેનું ... સન્માન પામેલું માસિક પત્ર—

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બહાર પડે છે.)

પુસ્તક ૮ મું. માહ, પુર્ણિમા, ૧૯૮૭, અંક ૫ મો

शक्ति भक्तिमपिनुतरा कांपा
काय नैपुण्य मुदार चित्तगार
वाक्येषु दिशता दहर्निशं
मम्बिकाविजय नाम मासिकम्

શ્રી અંબિકાવિજય નામનું માસિક પત્ર તેના વાચકોમાં હમેશા શ્રી જગદંબાની ભક્તી અભીનવ કથાઓ, સત્ય ... મનોરંજન ... અને ઉદાર (સદાચ રણાદિકનું—ઇત્યાદીમાનું) વીક્ષણ આપો!! (દેતાવો) તથાસ્તુ!!!

પ્રગટ કરનાર—
श्री शक्ति धर्मोद्धारक समाज तरफथी
માધવલાલ કુબેરજી શુક્લ — ગુડ (કાઠીયાવાડ)
(સભાસદના ૧ થી ... વર્ગે ... મળીને પોસ્ટેજ અને ભેટ સાથે ... [illegible])
વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથી રૂ. ૧—૮—૦ મોકલના પોસ્ટેજ સાથે
(પાછળથી રૂ ૨—૦—૦ ભેટ વી.પી.) છુટક નકલના ૦—૩—૦

શ્રી જોગેશ્વર ... પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ...

ग्राहकोने एक विनंति

ગયા અંક ભેગા વર્ષ દિવસ તિક પુર્તિમાં આ ા રાા મોકલતા અને અમારી આશા હતી કે દરેક પુર્તિમાંથી બબ્બે વિષયો હશે મ્હાર થી ઠેઠ આ અંક વખતે ગાળે કેટલીક સમાચાર વાતો નકલો અમારી મુલાકાત થઈ એ અને સંબંધ થયો છે તો માટે માફ મા પ દરેક વર કરશો એમ સર્વ બરૂ તો છે ।

આ સુકાલ પાંચમો અંક શરૂ કરાને મળી ચુક્યા છે ગયા કેનાક ૧૯૩૧ માં જેઓએ પાછલા હિસાબ ધણા ની ગીરો વેઇ માકલ્યા રાના મારો રેક ના ગૌમુલેના બરી આ થાતુ સાલનુ લવાજમ વી પી થી વસુલ કરવાને ગાર તે ભાગ । નો ર રકા ના રહી હશે અ માટ ત દ વીગત પોસ્ટ કર્યા તેમને થી નવ ાની કર્યા બેર દામ આ ગણી ગઈ છે હવે જેમેએ તે હાડ અમારા તરફ મોકલ્યા નથી તે આ અંક પહોંચ્યેથી બનતી ત્વરાએ મોકલવા કૃપા કરશો એમ આશા છે ઘણા હાડા નહી આવે તો પણ આ પાચ અંકથી તેમાં આવતી સુચનાઓ તેમને મંજુર છે એમ ગણી મા જગુ વિના ઊંસા મુજબ બેઠનુ પુસ્તક વી પી થી મોકલાશે આવશે અને તેના રેક થશે એમ અમારી માન્યતા છે

મોસિકનો નો નુકશાન સમાજને છે અને આ રીતે થાય અ રવી પછી બેઠનુ પુસ્તક વી પી કરવામાં આવે ત્યારે રીટર્ન કરી સ ાને નુકશાન કરી સમાજે કરવા માર સ ધાર્મિ કામમા અંતરાય રૂપ થઈ નહી પણ ખાસ વીનતી છે તે જગદ ા ના નેકી બની મ ાનનાર દરે ગૃહસ્થ ાન્ય કરશે ।

આગીઉ મેવી વયમરબધ રહ્યું તેને લીધે ગ્રાહકો ઘણા ઓછી થયેલા છે માટે કામ જે ભાઈ છે તેના તરફથી જગદ ાનો નામ ઊપર આશા ખરામાં આવ્યો કે દરેક દરેક ગ્રાહક વધારે નવાનો ફંડ જો એમ આ ર વધારી આવવા શ્રમ લગે તો અમારા ઊપર મહાન ઉપકાર થયો સમજી તો તે સાથે જગ બા તરફનો અહીં અનીમિત્ત છે

ઇનામી ધર્મા ની ટીંગરો આપવા યા ગ શીતા પણ બીજા સંદેશ્યો તરફથી મુકરણ બપવવા યત્ન થાય છે તેથી અને લાભ બને સગા છે અન કારણને પણ ફ્ક્ત ચાર આના ૫૦) નો આસ હોઈ વહેંચી તેવા સભાસદ ૨૫) ગીરીની એક ચુકે રૂ ૧ ઇનીનતીની કોપી ૩ ૫) મોકલવા પડે છે અને તે ઉપરાંત રૂ ૧ ના આ સ જતી જે ટીંગરા આપવામાં આવે છે તે ઓર લાભ નથી સહજ ઘોળ માટે કમા ને માટે નહી તો ફક્ત જગદબા ત્રિવન આ પ્રમાણે કરવા યોગ્ય છે તો આ મિત્ર મી ધ્યાનમાં લેઈ દરેક દરેક ગ્રાહક વધારે હોઈ તો ફક્ત એક એ બુક મ ાવી આપવા આપશો તો સમાજની સેવાના બદલો જગદ ા કરશે

सुज्ञेषु किं बहुना ।।।

જગ બાના ભક્તાની મોટી માટી સેવાઓ મજાતના સમાજે આશારાખ છે પણ તે કાર્યોને માટે સમાજને લાયક કરવી એ જગદંબાના ભક્તાના હાવભાવ છે

माया कुण्डलिनी क्रिया मधुमती काली कला मालिनी
मातंगी विजया जया भगवती देवी शिवा शांभवी
शक्तिः शंकरवल्लभा त्रिनयना वाग्वादिनी भैरवी
ह्रींकारी त्रिपुरा परापरमयी माता कुमारीत्यसि

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે)

પુસ્તક ૮ મુ   માગશર, પુર્ણીમા, ૧૯૬૭   અંક ૫ મો

आनंद लहरी

ગતાંકથી ચાલુ

सपर्णामाकीर्णां कतिपयगुणैः सादरमिह
श्रयन्त्यन्ये वल्लीं मम तु मतिरेवं विलसति
अपर्णैका सेव्या जगति सकलैर्यत्परिवृतः
पुराणोऽपि स्थाणुः फलति किल कैवल्यपदवीम्

આ જગતમાં કેટલાક જરી પાદડાંવાળી કેટલાક ગુણોથી ભરપુર એવી, વેલડીનો આદર સહીત આશ્રય લેછે પરંતુ મારી બુદ્ધીતો આમ કહુ છેછે કે સવ જનોએ એક અપર્ણા—પાર્વતી સેવવા લાયક છે કારણ કે જેણીએ સ્વીકારેલ પુરાણ—વૃદ્ધ એના પણ શંકર અવશ્ય મોક્ષ માર્ગને ફળેછે અર્થાત્ મોક્ષ માગ આપવાને શક્તીમાન્ થાયછે ૭

विधात्री धर्माणां त्वमसि सकलाम्नायजननी
त्वमर्थानां मूलं धनदनमनीयाङ्घ्रिकमले
त्वमादिः कामानां जननि कृतकन्दर्पविजये
सतां मुक्तेर्बीजं त्वमसि परमब्रह्ममहिषी

વમો સવ ધર્મના ઊપજાવનારા છો કારણકે સર્વે શાસ્ત્રો તમારાથી નીપજ્યા છે હે દેવિ કુબેર પણ તમારા ચરણકમળમા વદન કરેછે કારણકે સવ સપત્તિઓનુ મૂળ તમો છો હે અબા આપે કામદેવનો પરાભવ કર્યો છે છતા સવ અભિલાષાઓના પૂરક છો વળી પરબ્રહ્મના પટરાણી છો માટે આપ સત્પુરુષોની ભક્તિનુ બીજ—ઊત્પત્તિ સ્થાન છો ૮

प्रभूता भक्तिस्ते यदपि नममालोलमनस
स्त्वया तु श्रीमत्या सदयमवलोक्योऽहमधुना
पयोद पानीय दिशति मधुर चातकमुखे
भृश शके कैर्गोनिधिभिरनुनीता मम मति

જોકે અનેક સ્થળે ભટકતા ચિત્તવાળા મને આપની પુષ્કળ ભક્તિ નથી તોપણ આપ મહેરબાને તો હાલમા મને દયાભાવે જોવોજ જોઇએ કારણકે વરસાદ બપૈયાના મ્હોડામા પરીપૂર્ણ મધુર જળ આપેછે મને વહેમ આવેછે કે મારા કોઇક ભાગ્યના યોગોવડે આપ તરફ મારી બુદ્ધીનુ વલણ થએલ છે—અન્યથા અતિ ચપલ ચિત્ત ભક્તિલીન થવુ મુશ્કેલ છે ૯

कृपापागालोक वितरतरसा साधुचरिते
नते युक्तोपेक्षा मयि शरणदीक्षामुपगते
नचेदिष्ट दद्यादनुपदमहो कल्पलतिका
विशेष सामान्ये कथमितरवल्लीपरिकरे

હે ઊત્તમચરીત્રવાળી મારી તરફ જલદી કૃપાકટાક્ષને ફેકો કાયમને માટે શરણે આવેલ મારા ઉપર આપની બેદરકારી વ્યાજબી નથી અહોઃ જો કલ્પલતા—કલ્પવૃક્ષ તરતજ મનોરથને ન આપેતો પછી બીજી સામાન્ય લતાઓના સમૂહોમા અને કલ્પલતામા—કલ્પવૃક્ષોમા શો તફાવત ગણાય? ૧

महात विश्वास तव चरणपकेरुहयुगे
निधायान्यन्नैवाश्रितमिह मया दैवतमुमे
तथाऽपि त्वच्चेतो यदि मयि न जायेत सदय
निरालबो लबोदरजननि क यामि शरणम्

હે પાર્વતી આપના ચરણ કમળ યુગલમા મહાન વીશ્વાસ રાખીને આ જગતના બીજા દે

વનો આશ્રય મે લીધો નથી તોપણ દયાળુ એવા આપના ચિત્તની લાગણી મારા ઊપર ન હોયતો હે ગણેશજનનિ નીરાશ્રય એવો હુ કેને શરણે જાઉં? અર્થાત્—બીજા દેવ તમારા જેવા દયાળુ નથી ૧૧

अय. स्पर्शे लग्न सपदि लभते हेमपदवीं
यथा रथ्यापाथ शुचि भवति गंगौघमिलितम्
तथा तत्तत्पापैरतिमलिनमन्तर्मम यदि
त्वयि प्रेम्णा सक्त कथमिव न जायेत विमलम्

પારસમણીનો સ્પર્શ થયે લોઢુ જેમ સુવર્ણ બનેછે અને ગંગાના પ્રવાહમા મળેલ શેરીઓનુ જળ જેમ પવિત્ર થાયછે તેવી રીતે અનેક પાપોથી અતિ મલીન મારૂ અંતકરણ પ્રેમથી જો તમારામા જોડાણુ હોયતો પવિત્ર કેમ ન બને વારૂ? અર્થાત્—અવશ્ય બનેજ ૧૨

देवी तत्व दीवाकर

ગતાંકથી ચાલુ

पचम रश्मि

શ્રી જગદંબાએ પ્રાથમિક સૃષ્ટિદ્વારા કર્મદ્રુમોના પરિપાક રૂપ નામના રૂપી બીજથી કાળ સ્વરૂપના પ્રબંધમય જે સૃષ્ટિક્રમ બાંધ્યો તેને અનેકાનધિકાળ વ્યતિત થઇ ગયોછે ક્રમેક્રમે અનેકાનેક પ્રલયો મહાપ્રલયોની દશા ભોગવી જળને ઠેકાણે સ્થળ અને સ્થળને ઠેકાણે જળની કલ્પના કરવાનું કારણ મળેછે તેમજ ચક્રના આરા પેઠે ચાલુ ગતિમા પલટાવાના સ્વભાવવાળા કાળાંતરના પ્રતિબોધ રૂપ કોઇ કોઇ અપર્યાપ્ત કથાનકો આપણા પ્રાચીન મહર્ષિઓના જ્ઞાન પ્રભાવને આભારી થયેલા આપણી દ્રષ્ટિમા દેખાય છે શ્રી જગદંબાને આપણે પરમાત્મા સ્વરૂપે ઓળખીએ તો પણ તે માન્ય છે કારણકે જે પરમાત્મા છે તેજ શક્તિ છે અને શક્તિ છે તેજ પરમાત્મા છે. પરમ પુરૂષ પરમાત્માથી તેની શક્તિ અભિન્નજ છે એટલે કે એક રૂપ છે પરમાત્મામા જે કાંઇ શક્તિ છે તેજ શક્તિ છે અને તે શક્તિને રહેવાના સ્થાનરૂપ પરમાત્મા છે પૃથિવીની સપાટી પર ચાલતા દરેક ધર્મનુ તત્વ જોશો તો જણાશે કે તેઓ સર્વ એક અભિપ્રાયે ઇશ્વરની અસ્તિત્વતા ગ્રહણ કરેછે તેમજ તેમા શક્તિની અભિન્નતાને આદર આપે છે ગુણ કર્મે કરી પરમાત્માના અનેકાનેક નામો ગણાયલા છે તેમજ મુખ્ય ધર્મે એટલે કે શક્તિને પરમાત્માથી અભિન્ન ગણતા શક્તિના પણ ગુણ કર્મે કરીને અનેકાનેક નામો પ્રસિદ્ધમા આવેલા છે અથી પરમાત્માના ગુણ કર્મે કરી જે નામો છે તે શક્તિનાજ છે અને શક્તિના જે તે પરમાત્માનાજ છે દાખલા તરીકે य सर्वं जगत् कर्तुं प्रकोति स शक्ति જે સર્વ જ

ગત બતાવવામા સમય છે તે પરમાત્માનું નામ શક્તિ છે ય શ્રિયતે ન્યત સર્વેશ્ચ ન। સા વિદ્વદ્ધિ યોગિભિશ્ચ શ્રીરીશ્વર જેનું સેવન સવ જગત, વીદ્વાન અને યોગી વાગેરે કરે છે તેથી તે પરમાત્માનું નામ શ્રી છે

હવે આપણે મુળ વીષયપર આવતા પરમાત્માએ પોતાની અભીન્ન શક્તીમાં લીલામાત્રે રમણ કરી વીરાટ સ્વરૂપમા મકૃતિ રૂપે પ્રાદુર્ભાવ થઈ અને ત્રિકના ઠાઠ રચ્યા છે કાળક્રમે અનેકનો સંહાર થાય છે અને અનેકનો પાછો પ્રાદુર્ભાવ થાય છે આ રીતે અનંત બ્રહ્માંડમા અનેક બ્રહ્મા અનેક વીષ્ણુ અનેક અનેક રૂદ્ર, અનેક ચ અનેક ઈ અનેક દેવ દેવતાઓ અનેક મનુઓ અનેક પૃથ્વિપતિઓ અને અનેક લોકો જેવા છતા પણ તેમાં સર્વત્ર એક શક્તિ અથવા તો પરમાત્મા શિવાય અન્ય કાઇ છેજ નહી તે શક્તિની ઇચ્છાથી અનેક વખત—મહાપ્રલયો થયા કરે છે અને સૃષ્ટિનો આવીર્ભાવ તીરોભાવ થયા કરે છે અનેકાનેક બ્રહ્માંડમા આ પણી બુદ્ધિની પણ ગતિ નથી છતા અર્વાચીન સનાતનતાનુ સંશોધન કરતા પ્રાચીન મહર્ષિઓના વાક્ય પ્રસાદ રૂપ વ્યાન છે કે આપણે જેની ઉપાસના કરીએ તે ઋગ્વેદના જેવા મહાપ્રલયના જળમા વિષ્ણુ પોતાની વડના પાનરૂપ શય્યામા સુતા સુતા પોતાના પગનો અંગુઠો ચુસતા બાળચેષ્ટા કરતા હતા તે વખતે હું કયા કારણથી આ સ્થાને રહેતા છુ હું ઉત્પન્ન કયા ચ તન્ય પુરૂષે મને બનાવેલો છે અને કયા પદાર્થથી બનાવાઠે એ સઘળુ હુ કેવી રીતે જાણુ એમ વિચાર કરતા હતા ત્યાં દેવીએ સર્વ અર્થ આપનારૂ વાક્ય અરધા શ્લોકથી અંતરીક્ષમા કહ્યું કે આ સઘળુ જગત હુજ છુ મારા શિવાય બીજુ સનાતન નથી એ વાક્ય વિષ્ણુએ શ્રવણ કર્યું અને મનમા વિચાર કરવા મંડ્યા કે આ વાક્યનો કહેનાર પુરૂષ છે સ્ત્રી છે કે નપુંસક છે એ હુ શીરીતે જાણુ? આ પ્રમાણે ચિંતા કરતા તત્ક્ષણે તે અર્ધશ્લોકાત્મક ભાગવત મનમા જપવા માંડ્યુ અને તેમાંજ ચિત્ત રાખી વારંવાર તેનુંજ ઉચ્ચારણ કરવા લાગ્યા વડના પાનમા સુતેલા વિષ્ણુ આ પ્રમાણે વિચાર કરતા હતા ત્યાં મહા મંગળરૂપ જગદંબા પ્રગટ થયા. ચાર ભુજવાળા શંખ ચક્ર ગદા અને પદ્મરૂપ સુંદર પદાર્થોને ધરનારા દિવ્ય વસ્ત્રવાળા દિવ્ય ભુષણોથી શણગારાએલા પોતાની વિભુતિરૂપ પોતાના સમાન સખીઓથી વીંટાએલા મંદહાસ્ય કરતા અને સુંદર મુખવાળા મહાલક્ષ્મી તે અપાર તેજવાળા વિષ્ણુની આગળ પ્રગટ થયા જળમા પોતાના આધાર વગર તે પ્રમાણે ઉભેલાને મનોહર દેવીને જોઇ વિષ્ણુ વિસ્મય પામ્યા રતિ ભૂતિ બુદ્ધિ મતિ કીર્તિ સ્મૃતિ ધૃતિ શ્રદ્ધા મેધા સ્વધા સ્વાહા ક્ષુધા નિદ્રા દયા ગતિ પુષ્ટિ તુષ્ટિ ક્ષમા લજ્જા જૃંભા અને તંદ્રા એ શક્તિઓ ચારેતરફ દેવીના પડખામા નોખનોખી ઉભી હતી એ સઘળી શકતીઓએ ઉત્તમ આયુધ ધર્યાં હતા અનેક પ્રકારના આભુષણોથી વીભુષિત હતી મંદારના પુષ્પોની માળાઓ પહેરી હતી અને મોતીના હારથી શોભતી હતી એ પ્રલય સમુદ્રના જળમા દેવીને અને તેની શક્તિઓને જોઈ વિષ્ણુ વીચાર કરવા લાગ્યા કે આ સઘળી સ્ત્રીઓ ક્યાંથી ઉપન્ન થઈ? હું વડની શાખામા શા માટે સુતો છુ? આ ભયંકર પ્રલયના સમુદ્રમા વડ કેમ ઉગ્યો હશે? મને બાળક બનાવી આ પાંદડામાં કોણે સુવાડ્યો છે? આ મારી મા છે કે કોઇ દુઃખ આપવા આવી છે મારે

આવી શું મેળવું કે મુગાજ રહેવું? આ પ્રમાણે વીષ્ણુ વીચાર વમળમાં અટવાતા હતા તેવામાં દેવીએ મંદહાસ્ય પુર્વક કહ્યું કે હે વીષ્ણુ! વીસ્મય કેમ પામ્યા છો? મહાશક્તીના પ્રભાવથી તમે મોહ છુટી ગયાથી જગતની સૃષ્ટી થતાં અને પ્રલય થતાં તમે વારંવાર જ મેની છો. તે પરશક્તી નીગુર્ણ છે અને તમે તથા હું સગુણ છીએ જે સાત્વીકી શક્તી છે તે મારી છે તમારા સમીપમાં હું સદા રહીશ હું તમારા હૃદયમાં રહેનારી છું

હે દેવી!' વીષ્ણુ બોલ્યા 'મેં સુંદર સ્ફુટ અક્ષરવાળો અર્ધશ્લોક સાંભળ્યો તો તે પરમ મંગળરૂપ શ્લોક કોણે કહ્યો એ વાતનો મને સંશય છે માટે હે સુંદરી મારા સંદેહ ભાંગો નીર્ધન માણસ વારંવાર ધનને સંભારે તેમ હું એ અરધા શ્લોકને વારંવાર સંભારૂં છું'

હે વીષ્ણુ!' સુંદર હાસ્યપુર્વક મહાલક્ષ્મીએ જવાબ આપ્યો. હું સગુણ છું તમે મારૂં સગુણ સ્વરૂપ હમણાં જાણ્યું પણ નીગુર્ણ સ્વરૂપ જાણતા નથી એ નીગુર્ણ દેવીએ વેદના સાર રૂપ અને શુભ આપનાર તે અર્ધશ્લોકાત્મક ભાગવત પ્રગટ કર્યું હતું દેવીએ તમારા ઉપર કૃપા કરીને તમારા હીતને માટે એ પરમ ગુહ્ય મંત્ર દીધો એમ હું માનું છું મહાવીદ્યાએ પ્રકાશ કરેલો એ સર્વ શાસ્ત્રોનો સાર તમારે નીરંતર ચીત્તમાં રાખવો કોઈ પણ ભુલવો નહી એથી અધીક અગત્યનું જગતમાં કાંઈ જાણવાનું નથી તમે દેવીને પ્યારા છો તેથી તેમણે તમને ઉપદેશ આપેલો છે

ત્યારપછી વીષ્ણુ તે મંત્રને સર્વોત્તમ માની જપવા લાગ્યા હતા ત્યારપછી કેટલેક કાળે વીષ્ણુ યોગનીદ્રાને વશ થઈ શેષનાગ ઉપર શયન કરી મહાપ્રલયના જળમાં (મહા સમુદ્રમાં) સુતા હતા ત્યારે તેમની નાભીમાંથી કમળ ઉત્પન્ન થઈ તે કમળ ઉપર બ્રહ્મા ઉત્પન્ન થયા હતા અને ચારે બાજુ જોવા માટે નજર કરતા બ્રહ્માને ચાર મોં થયા હતા અને તેમણે આ મહાસાગરના જળમાં હું શાથી ઉત્પન્ન થયો છું? મને ઉત્પન્ન કરનાર પાલન કરનાર અને અંતે નાશ કરનાર કોણ છે? આ જગત જેના આધારે રહ્યું છે તે પૃથ્વી કયાંઈ દેખાતી નથી અને કમળ કાદવમાં ઉત્પન્ન થાય છે છતાં કાદવ પણ જણાતો નથી માટે નીચે પૃથ્વી હોવી જોઈએ આવો વીચાર કરી પાણીમાં ઉતરવામાંડયું પણ ઘણાં વરસો સુધી પૃથ્વીનો કાંઈ પતો લાગ્યો નહી ત્યારે તપ કર એવી આકાશવાણી થઈ તેથી પાછા કમળપર આવી બ્રહ્માએ હજાર વર્ષ સુધી તપશ્ચર્યા કરી ત્યારે સૃષ્ટી કર એવી આકાશવાણી થઈ બ્રહ્મા વીચાર કરવા લાગ્યા કે કાંઈપણ સાધન શીવાય સૃષ્ટી શીરીતે કરવી? આવો વીચાર બ્રહ્મા કરતા હતા તેવામાં શેષનાગ પર સુતેલા વીષ્ણુના કાનના મેલમાંથી પેદા થયેલા મધુ કૈટભ નામના દૈત્યોએ તેમને બીહવરાવ્યા તેથી તેઓ કમળના નાળની અંદર ઉતરી જવા અને ત્યાં વીષ્ણુને સુતેલા જોઈ તેમની સ્તુતી કરી પણ વીષ્ણુ યોગનીદ્રાના વશમાં હોવાથી જાગ્યા નહી ત્યારે બ્રહ્માએ ઉદાસ થઈ હવે શું કરવું એવો વીચાર કરી દેવી યોગનીદ્રાની સ્તુતી કરતાં તેઓ વીષ્ણુના દેહમાંથી નીકળી એક બાજુ ઉભા રહ્યાં ત્યારે વીષ્ણુ જાગ્રત થયા અને તેમણે તે બે દૈત્યો સાથે પાંચ હજાર વર્ષ સુધી યુદ્ધ કર્યું દેવીએ કટાક્ષ યુક્ત દ્રષ્ટીથી તે દૈત્યોને મોહીત કર્યા એટલે વીષ્ણુ

એ પોતાના સાયકો વધારી તે ઉપર તેઓનાં માથા કાપી નાખ્યા પછી બ્રહ્મા અને વીષ્ણુ ઉભા હતા ત્યાં રૂદ્ર[1] આવ્યા અને તેઓ ત્રણે જણાએ એ મનોહર દેવીને જોઇ તેમની સ્તુતી કરી ત્યારે તે પરમશક્તિએ તેમના તરફ દયા દ્રષ્ટી કરી તેમને કહ્યું કે હે બ્રહ્મા હે વીષ્ણુ હે રૂદ્ર ! આ બે દૈત્ય મરી ગયા તો હવે તમે ત્રણે જણ આળસ રહીત થઇ સૃષ્ટી સ્થિતી અને નાશના કાર્ય કરો અને પોતપોતાના સ્થાન રચી તેમાં સુખથી રહો દેવીનું એ કોમળ મધુર અને સુખપ્રદ વચન સાંભળી તેઓ બોલ્યા કે અમો અશક્ત છીએ તો રચનાને શી રીતે સરજીએ? હે મા ! ચારે બાજુ જળ હોવાથી ક્યાંયે પૃથ્વિ દેખાતી નથી ભૂત ગુણો તન માત્રાઓ કે ઇંદ્રિયો ક્યાંઈ દેખાતા નથી તેમના એ વચન સાંભળી જગદંબાએ મંદ હાસ્ય કર્યું તેવામાં તુરતજ આકાશમાંથી એક દીવ્ય વીમાન આવ્યું દેવીએ તેઓને કહ્યું કે હે બ્રહ્મા હે વીષ્ણુ હે રૂદ્ર! તમે ત્રણે નીર્ભય થઇને આ વીમાનમાં બેસો હું તમોને અદ્દભુત વસ્તુ બતાવું છું " દેવીનું વચન સાંભળી તેઓ ત્રણે તે સુંદર વીમાનમાં ચડી બેઠા તેઓને તે રત્ન જડીત વીમાન પર બેઠેલા જોઇ દેવીએ તે વીમાનને પોતાની શક્તીથી ચાલતું કર્યું એ મનસરખા વેગવાળું વીમાન જે ભીન્ન સ્થળમાં ગયું ત્યાં જળાકાર દેખવામાં ન આવતાં તેઓ ત્રણે પરમ આનંદ પામ્યા એ સ્થળમાં ફળોથી લચી રહેલા અને કોયલાઓના મધુર ગાનથી ગાજી રહેલા વૃક્ષો હતાં પૃથ્વી પર્વતો વનો ઉપવનો સ્ત્રીઓ પુરૂષો પશુઓ પક્ષીઓ નદીઓ વાવ્યો કુવાઓ તળાવો અને ઝરણાંઓ એ સઘળાં ઘણાં સુંદર દેખાતાં હતાં આગળ એક રમણીય નગર જોવામાં આવ્યું તે દીવ્ય ગઢથી દેદીપ્યમાન અને અનેક પ્રકારના ઘરોથી સુશોભીત અને અનેક પાઠશાળાઓથી પ્રપુરીત હતું એ નગરને જોઇ તેઓને આ સ્વર્ગ છે એવી ઓળખાણ પડી પણ આ અદ્ભુત સ્વર્ગ કોણે બનાવ્યું છે તે ખબર પડી નહી ત્યાં એ દેવ સરોવરના વનમાં મૃગયા કરવા સારૂ જતો હતો તે તેમના જોવામાં આવ્યો અને જે અંબીકાને પ્રથમ જોયા હતા તેમને પણ વીમાનમાં બેઠેલા જોયા

मित्र

A Friend in need is a friend indeed !

(દોહરો)

આ જગમાં જો ઇશ્વરે કર્યો હોત ના મિત્ર
જનને જીવન આપવા ગતજ કોણ પવિત્ર

આ વિશ્વમાં બહુધા પ્રકારના મિત્ર હોયછે—પામછે પરંતુ તેમાં ખરા રૂપના તો વિરલજ હોયછે હવે ખરા અને નહીખરા મિત્રોનું સ્પષ્ટીકરણ કરવા અર્થે આપણે મિત્રના બે વર્ગ પાડીએ (૧) શુદ્ધ પ્રીતિ પ્રેમ વાળા અને (૨) સ્વાર્થી

પ્રથમ આપણે બીજા વર્ગના મિત્રો વિશે વિવેચન કરીએ સ્વાર્થ એક પ્રકારનો હોતો ન

૧ રૂદ્રની ઊત્પતી બ્રહ્માના લલાટમાંથી છે એમ કેટલેક સ્થળે કહેલું છે તેથી આ રૂદ્ર જુદા હશે એમ જણાય છે

થય પરંતુ તેના પ્રકાર મિત્ર ભિન્ન અને અનેક હોયછે કેટલાક ફક્ત સાથે બેસી આનંદ વિહાર કરવાના—કેટલાક સંગમા ફરવા તથા રમવા જવાના—કેટલાક ધનની લાલચે—કેટલાક કોઇ અર્થ (ભાડે કે પછી નરસુ +) સાધવા અર્થે— કેટલાક ખાવાપીવા અર્થ †— કેટલાક આશ્રય — મદદ અર્થે — કેટલાક શીખવા અર્થે — કેટલાક આપણા વિરૂદ્ધના પક્ષના કોઇ માણસના કહેવાથી આપણી હકીકત કે અન્યથા ખબર મેળવી લેવા કે દાવ આવ્યે આપણુ કોઇ પ્રકારનુ નુકશાન કરી દેવા અર્થ — એમ અનેકધા મિત્ર થાયછે આવા મિત્રોમા સ્વાર્થ કે દુષ્ટ બુદ્ધિ — ભાવના શીવાય અન્ય કોઇ હેતુ નથી આવા મીત્રોની વાણીમા અતિશયોક્તિ — પ્રસંશા— માન— અનુવર્તીપણુ અને ખુશામત આદી સમાએલા હોયછે તેઓનુ વર્તન— તેમના હાવભાવ — અભિનયો આદિ સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટિમા જોતાં તે ન કૃત્રિમ માલુમ પડેછે અને સ્વાર્થ સાધનાર્થેજ એવી રીતિયે કરતા હોય અને કેવળ સંગાત્મકજ હોય એમ આભાસ જણાઇ આવ્યાવિના રહેતો નથી આવા મીત્રોનો સંગ અતિ ભય ભરેલો અને દુષ્કર હોયછે માટે તેમનાથી દુર રહેવુ એ અતી શ્રેયસ્કર એછે

હવે પહેલા વર્ગે વિશે વિચાર કરતા સહજમા જણાઇ આવેછેકે તેના મિત્રોતો વિરલાજ હોયછે — તેઓ અપ્રાપ્ય — દુર્લભ હોયછે આવા પ્રકારનો મિત્ર સહોદર કરતા પણ વધુ કામનો થઇ પડેછે આવા મીત્રોમા પરસ્પર અખંડિત સત્પ્રેમ વાસ કરી રહેલો હોયછે તેઓના વપુ વ્યતીરેક છતા તદ્રુપજ હોયછે આવા મીત્રો પરસ્પર દરેક કાર્યમા સહાય — ટેકો આપેછે — સદા ઉત્કર્ષ અને અભ્યુદય ઇચ્છે છે — સમભાવ રાખેછે — તેમના હૃદયોમા અદ્વૈત સર્વદા વસતુ હોયછે — શુભ કાર્યમા પ્રેરી ઉત્તેજીત કરેછે — શુદ્ધ વૃત્તી હોયછે સંકટ સમયે મદદ કરેછે — એક બીજાના કલ્યાણ અર્થ પોતાનું સર્વસ્વ અર્પણ કરી દેછે — સંક્ષીપ્તમા તેમનામા સદા બંધુત્વ — ભ્રાતૃભાવ — ઐક્ય હોયછે તેમના મન કર્મ — આચરણ અર્થાત રેણીકરણી — વાણી હૃદય અને વચન શુદ્ધ અને સરલ હોયછે તેઓનામા સમગ્ર જીવનનું શુભ નક્ત અને અખંડિત — અવીરમીત અર્થાત નીરંતર સ્થાપણ હોયછે આવા મીત્રોમા એક બીજાની અતીશયોક્તી — પ્રશંસા — માન સ્થાન લેવા પામતા નથી કારણકે તેઓનો એમજ સમજે છેકે —

(અનુષ્ટુપ)

જહીંછે પ્રેમ સાચો ત્યા, સ્પૃહા ના આદર તણી
પ્રતીતિ પ્રેમની કાજે તૃષ્ણાના કઇ માનની
ઉરો હિ જ્યાં મળેલાછે ત્યાં રસના રીતિ ઇમની
શરીરોની સ્થિતિ જુદી પણ ના એવી જીવની

એકબીજા મળે ત્યારે આદર આપ્યો તોય શું અને ન આપ્યો તોય શું જયજય — જુવાર — જે ગોપાળ — રામરામજી — Good morning — સલામાલેકુમ કીધા તોય

+ સંકટ સમયે કામ આવે તેજ ખરો મીત્ર † foul or fair

શુ અને ન કીધા તોય શુ ઘેર આવે ત્યારે બાહ્ય વીનય વાણી સુશ્રા કીધી, તોય શુ અ ને ન કીધી તોય શુ પરતુ ારે એકબીજા મળશે ત્યારે તેમના શુ ત્ર પ્રેમા હૃદયોનું ચિત્ર તેમના નેત્રામા આબેહુબ પણે પ્રતિબિમ્બિત દેખાશે — વાણી પણ નીર્મળ — મધુર અને પ્રણય પીયુરસ વર્ષાવતી માલુમ પ શે તેઓ કાઇ બાહ્યપ્રેમ દર્શાવતો વીવેક અને આવનવા કૃત્રીમ અજીનો કરી મીનાઇ બતાવતા નથી તેમના ઉ । હૃદયમાનો પ્રેમનુ વીપુલ ઝરણુ સતત વહાજ કરેછે એક બીજાને મળતા તેમના દિલ હમેછે પરતુ ાહ્ય રીતે દર્શાવવા સારુ વદન હસતા નથી અને આખ્યોમા સ્નેહ તાના આવિર્ભાવ માલુમ પડેછે

ખરી મીત્રાઈ ત્યારેજ કહેવાય કે પોતાની ફરજો સમજી તેનુ યથાછષ્ટ પ્રતીપાલન કરે ઉદાહરણ તરીકે આપણે જાઇશુ તો દુધ અને પાણીની મીનાઇ આપણુને અસરકારક દાખલા બેસાડશે દુધ ઊકળતુ હોયછે ત્યારે તેમની મીત્રાઇની કસોટી થાયછે દુધ અને પાણી એકઠા મળેછે ત્યારે તદરૂપ / થઇ જાયછે દુધને બળતુ જેઈ પાણી રના રણ કરેછે એટલ દુધને બચ ાી પોતે બળવા માડેછે — પાણીને પોતાને વા તે બળતુ જેઈ દુધ સા ાત અગ્નીમાજ પડવા માડેછે કારણકે એક બીજાનુ દુ ખ તેમનાથી જોઇ સહન કરી શકાતુ નથી

મનુષ્યોમા પણ જ્યારે આવી મીત્રાઇની ભાવનાઓ ઉદ્ભવી વસ્તુ ગતીને પ્રાપ્ત કરશે ત્યારે સ સાર — વ્ય હારનુ સાર્થક કરવામા મનુ યો પરસ્પર સહાયભૂત થઇ પડશે.

મિત્ર પરીક્ષામા ઘણા માણસો ઠગાયછે ખુશામતીઆ અને સ્વાર્થી મીત્રાની વાણીથી — વર્તનથી—અ ો અભીનયથી અ જાઇ જઇ તેને પે ાનો સાચો મિત્ર ગણી કલ્પનામાં ભુલથાપ ખાયછે તે તેમને મુખ મીઠ ને મનમા કપટ સ્વાર્થ લગી સગાઇછે એવા જાણુતો નથી પરતુ આખરે એ માલુ કરેછે—પોતાને નુકસાન થાયછે ત્યારે ભાન આવેછે અને પછી પશ્ચાતાપ કરેછ તતકારણ મનુ ય મત્રીય શખલામા સધાતા પુવ —હૃદય અને પ્રેમનો વિનિમય કરતા પુર્વે —પાત્ર અને તેના શુદ્ધ આશય નતિ દીવ અને સૂક્ષ્મ દૃષ્ટીથી ગહન વિચાર કરવો કે જેથી પાછળથી વિમાસણ કરવાનો સમય ન આવી પડે. દરેક મનુષ્યની જીવનના અનુભવની પોથીમા આવા અનેક દૃષ્ટાતો સ્થાન લેવા પામ્યા હશે અને ભવિષ્યમા સાવચેતીરૂપ થઇ પડ્યા હશે આવા અનેક દૃષ્ટાતોનો સગ્રહ અને અનુભવ થયા છતા ઘણા મનુષ્યો હ ઉ ણ પુન ભૂલ ખાઇ જાયછે

દરેક મનુ યે ઊચ્ચ ભાવના — વીચાર અને સત્કર્મ કરવાવાળા મીત્રનો સ ગ કરવો કારણકે જેવો સ ગ તેવા રગ આવેછે સમવીશે કહ્યુછે કે

કપી ળાઆ કને / ધારી ઘોળીઓ વસે
વળે ન વાન તોર સાન સગ જેવાં શીખશે

એક સમયે કોઇ ગામને પણ કુસ ગના પરીણામે કાષ્ટ ઘ ટાની — વીટબના સહન કરવી પડી હતી અને એ વીશે ગામની દાખલા રૂપ કહાણી कुसगत सग दायत काष्ट घटा विटम्बणा સત્કાને સુશીદીતછે માટે સત્સગ કરવામજ મનુષ્યનુ કલ્યાણ સમાએલુછે અને તેને નીચેનો શ્લાક પુષ્ટી આપે છે

अघौघ प्राचीन विघटयति पुण्य प्रथयति
प्रसूते सद्बुध्धि नवनवफला पल्लवयति ॥
हरत्यज्ञानान्ध्य दिशति परमानन्द पदवी
सता सग कल्पद्रुम इवन किकि वितनुते ॥

અર્થ — સત્પુરૂષોનો સગ કલ્પવૃક્ષ ની સમાન છે તે શુશુ નથી કરતો ? તે ઘણા જુના પાપના ઓઘનો નાશ કરેછે — સદ્‌બુદ્ધિ આપેછે — નવ નવી કળાઓનો વીસ્તાર કરે છે— અજ્ઞાન રૂપી અ ધારાને હરી લહેછે અને પરમાનદની સ્થીતી આપેછે.

આ શ્લોક ઉપરથી સહજમા સમજી શકાશે કે સતીજનની સાથે સમ્પર્ક રાખવાથી શુ શુ લાભ થાયછે

અતમા આપણે દરેક મનુષ્યે મીત્રાર્થનુ ખરૂ કર્તવ્ય સમજી તે પ્રમાણે અન્યો ય સહાય રૂપ થઇ પડવુ એવી ભ લામણ કરી આ લઘુ લેખનો અવસાન આણીએ अस्तु

શ્રી કકણપુર — ઝાલાવાડ } "શીશોદ"

વાણી વિલાસ

(ગતાકથી ચાલુ)

એવામા મદ મદ પવન આવવા લાગ્યો અને મેઘરાજા લાવલશ્કરની સાથે પધાર્યા એ મઝા લેવાને બાદશાહ ઝરૂખામા જઇ બેઠા, અને બીજાઓ ફરતા ફરતા ત્યા ઊભા રહ્યા સવ ળાના જીવમા આનદ આનદ થઇ રહ્યો અને થોડા વખત સુધી કોઇને કાઇ પણ વાત કરવા નુ સુઝ્યુ નહિ, પછીથી રાજા તોડરમલ બોલ્યા કે વાહવા ! દુનીયા આબાદ હો ગઇ ! અક બરશાહે કહ્યુ કે રાજા સો મેઘરાજા ઔર રાજા કાયમ" એમ જે કહેવાયછે તે ખરૂજ છે બીજા કોની મગદૂર છે કે એક પલકમા દુનીયાને આ પ્રમાણે આબાદ કરી શકે ?

જગન્નાથે કહ્યુ કે મહારાજ ખરૂ કહોછો રાજનીતીમા પણ મેઘરાજાનેજ વખાણ્યો છે

केसा राज चलावनो, मे'सा शीख सुजात,

મથા નષ્ટ ૮૬ ની ટીકા

- ઝાલાવાડમા જેને ડેરો કહેછે તે તે રખડાળ વા હરાયા ઢોરને કાબુમા રાખવા સારૂ, મગાળમા નાખવામા આવેછે અને તે એક જાડા લાકડાનો ટુકડો હોયછે અને ગળાથી તે આ ગળના બે પગ સુધી લટકતો ઘસડાયછે જેથી ઢોર ઉતાવળથી ચાલી કે દોડી શકતુ નથી

ले सो लगे न लोगको, दे सो सुख साक्षात

અર્થ — હે કવીઆ ગુણના ભંડાર જેમ લેવાવવું તે તું મેઘરાજાની પાસેથી શીખ કે તે થોડા પાસેથી લઉ તે કોઈને કાંઇ પણ જણાતું નથી અને આપે છે તેતો બધાને નાશાન સુખરૂપ માલમ પડે છે

તોડરમલ્લે કહ્યું એ ખરી વાત છે મેઘરાજા વરાળરૂપે બધા પાસેથી પાણી ખેચી લે છે તે કોઇને કાંઈ જણાતું નથી, પરંતુ જ્યારે વૃષ્ટિ રૂપે તેનુ તે પાણી જગતને પાછુ આપે છે ત્યારે વાહવા થઇ રહે છે વજેનગુ ઉઘરાવવાની ખરી રીત એજ છે એનો પહેલો નીયમ એવો છે કે તે બધા પાસેથી લેના અને પક્ષાપક્ષી કોઇને ગણવા રાખવા નહી આ બાબતતો પંડીતજીએ પ્રથમજ કહ્યું હતું કે "हरियाल्मस्तुभात" સૌની પાસેથી મેઘરાજાની મહેસુલ લેવાય છે બીજો નીયમ એ છે કે બધા પાસે હતુ ખરૂ પણ જેવી જેની શક્તિ આ નીયમ પ્રમાણે બરાબર ઉતરતા નથી વર્ત્તી શકાતુ નથી પણ સમના સમુના હાથમા તો આદર કારો છે સાગરમાથી સાગર પ્રમાણે ને ગાગરમાથી ગાગરના પ્રમાણમા દરેક ઉચે નપઠે ત્રીજુ ને ખરૂ કહીએ તો મુખ્ય વાત એ છે કે સરખા વજેને ભલા તે લોકના લાભને માટેજ ખરચ એ નામમા પણ મેઘના જેવું પરમાર્થપણુ ક્યા જોવાનુ મળવાનુ હતુ? ચોથો નીયમ એ છે કે શક્તિ પ્રમાણે મહેસુલ લેવુ એટલુજ નહી પણ ઠેક ઠેક એવુ લવુ કે કોઇને જરાએ ભારે પડે નહી એ બાબતમા તો મેઘરાજાની બરાબરી કોઈ કરી શકે એમ નથી એ એટલુ થોડુ લે છે કે કોઇથી દેખાતુ નથી મતલબ કે જેમ જેમ વીચાર કરીએ છીએ તેમ તેમ મેઘરાજાની નીતી સર્વોપરી માલમ પડે છે એ બાબત કોઇ કવી કહે છે કે

सागर गागर सर्वको, शक्ति वत सुख मूल,
अल्प अल्प अदृश्य रूप, मेघ लेत मेसुल

વરસાદ વીષે બીજા બધાએ કવીતા બનાવી પણ બીરબલ કાંઇ બોલ્યો નહી તેથી બાદશાહને આશ્ચર્ય લાગ્યું એણે કહ્યું કે બીરબલ તું કેટલાક દીવસથી કેમ સભામા મન મુકીને બોલતો ચાલતો નથી કાંઇ જવાબ ન દેતા બીરબલ દીલગીરી ભરેલે ચેહેરે નીચુ જોઇ રહ્યા પ્રેમાનંદજીએ કહ્યું કે સાહેબ જે દીવસથી એના ઉપર પેલુ આળ આવ્યુ હતુ ત્યારથી એ પહેલાના જેવો હસમુખો દેખાતો નથી

બાદશાહ બોલ્યા કે જો તે વાતનો ખરખરો હજુએ એના મનમા રેહેવા દેતો હોય તો એને ગાંડો જાણવો એ અમારી તપાસમા કેવળ નીર્દોષ ઠર્યો છે અને અમારી પ્રીતી એના ઉપર હતી તેથી પણ હાલ અધીક છે બીરબલે નમ્રતાથી ઘણી ઘણી તાજીમના સાથે કહ્યું કે ખુદાવંદ સાહેબે તો આપના હમેશના કૃપાળુ સ્વભાવ પ્રમાણે મને પાછો પ્રીતીમાં સંપુર્ણ રીતે દાખલ કર્યો છે તો પણ ગારી જે ફજેતી થઇ તે મારા મનમાથી હું ભુલી શકતો

પણ દુર થતી નથી

પેલા જોષીએ કહ્યુ સાહિબ, બીરમલ ખરૂ કહે છે બદનામીકેબહુ બુરી ચીજ છે અને તે સારા માણુસના અત કરણમા રાત દહાડો સાલ્યાજ કરે

वदनामी बूरी वहुत जगमे जान निशक
एक कलके कारने क्षण क्षण क्षिणाह्निसचक

અર્થ — નીશ્ચય જાણોકે જગતમા બદનામી બહુજ ખરાબ છે ચદ્ર આવો રૂડો અને મર્ં શીત છે તોપણ એક જુજ કલક લાગ્યુ છે તે કારણથી તે પળપળ (પોતાના દીલમા બળીને) ક્ષીણ થઇ જાયછે

સપુર્ણ

कचन कण

ઘણા માણુસો પોતા ની પાસે પુષ્કળ પૈસો હોવાથી પાયમાલ થઇ ગયા છે

એરીસ્ટોટલ

જે બીજાને માટે થોડામા થોડુ જાણે છે તજ પોતાને વીશે ઘણામા ઘણુ અભીમાન રાખે છે (કૉલ્ટૉન)

આપણી પાસે ભલે સાધારણ પ્રતીના હથીયાર હોય પણ જો આપણે તેને અસાધારણ ખ તથી વાવરીશુ તો જે ધારીશુ તે આપણે કરી શકશુ એમ મારી ખાત્રી છે

(ફાવેલ બકસ્ટન)

જે શખ્શ સઘળાનો બેદરકાર હોય તેનો થોડોજ વીશ્વાસ કરજો જે સઘળાની બો કરે તેનો તેથીએ થોડો વીશ્વાસ કરજો પણ જે સઘળાની ખુશામત કરે તેનો તો બીલકુલ વીશ્વાસજ કરતા ના (શેક્સ પીયર)

મોટુ મન એજ મનુષ્યનું મહત્વ (પેપીસ)

મખાવત એજ સ્વર્ગની કુચી છે (સ્માઇલ્સ)

જે સુખ હુ એકલો ભોગવુ એવુ હોયછે તે સુખમાં મને કશુ ચેન પડતુ નથી

[માર્કસ ઓરેલીઅસ]

પ્રમાણીકપણુ એજ વ્યવહારની જીવન શક્તિ (જોન સ્ટર્લિંગ)

સૌથી સરસ ઉપદેશ એજ કે જેનાથી તેના શ્રોતા પોતાની જાતનોજ વીચાર કરતા શીખે

જીવન માર્ગમા ચાલતા નાનામાં નાના પરોપકારો કરવા પણ આવશ્યક છે કારણ કે કાઇ પણ નીરર્થક તો જતુંજ નથી પુષ્પ ઉપર પડેલા ઝાકળના ટીપા બરબાદ જતા નથી પણ પુષ્પમાં પેસી તને વધારે મધુર બનાવે છે (રૅમોન્ડ રીરોલ્ડ)

અપુર્ણ

चतूर्वग पुरुपार्थ शतक

ગતાંકથી ચાલુ—હરીગીત

१ धर्म पचीशी—

પરદાર જોવામાં ન કુતુહળ દ્રવ્ય પર નીસ્પૃહતા
પર પ્રભુપમા વત્સન વળી પર સ્તુતી માહિ પ્રવાહુતા
પરદ્રોહ માંહી છે ક્ષમા પરપીડ હરવા પ્રેમ છે
છે સદીનું સૌ. ય એવા પુરૂપ સઘળે ક્ષેમ છે ૧૬

લક્ષ્મી કમળને આશ્રયે ત્યમ સગુણતા સત્પુરૂષમા
હોય ગજેન્દ્ર મદઝરણુ ત્યમ દાનતા ઉતકષમાં
વળી શુકલ પક્ષે શશીકળા સમ દાનશીળતા વાધતી
થાયે ન કદીયે ન્યુ ય વે પણ માનવદ નતીની યતી ૧૭

લક્ષ્મી તણું ફળ દાન વીદ્યાભ્યાસનુ ફળ શાતી છે
છે હાથનુફળ દેવપૂજન સ બ મન ના ભ્રાતી છે
મોટા નતાપની ઊન્નતીનુ ફળ જગતનુ શુભ કરે
શાતી વીચારે શ્રેષ્ઠ બુદ્ધી વૃદ્ધજન રીદ્ધી ભરે ૧૮

પાળો ભલે શીલને વળી મર્યાદ કુળની સાચવો
ત્યાગી કપટ વીચારી ગુણ અનેક મનમા ચીંતવો
રાખી ક્ષમા પાપો શમાવો તત્ત્વ નીત નવલું ધરો
પણ સવ રતાં એજ પર ઉપકાર પુણ્ય સદા કરો ૧

અતીશય પરીશ્રમ સાધ્ય એવા તીર્થમા નર ભટકજો
બહુ દ્રવ્યથી છે સાધ્ય યજ્ઞાદ બરેથી અટકજો
વળી શરીર શોષણકાર એવા તીવ્ર તપ ત્યાગો ભલે
પણ સાચવો એક અહીંસા વ્રત છે ખરો ખળે ૨

સંપૂર્ણ

२ अर्थ पचीशी—

રાત્રીયતા સર કમલીની સૌન્દર્ય પામી જાય છે
ત્યમ સ્થીર સંપતી પશ્રદોષ હોવતા દુર થાય છે
૧ ૨ ૩ ૪
આલસ અવીશ્વાસીપણુ કુસંગ ને વળી મુગ્ધતા

૫

ક્લેશોથકી મન ભય વસે એ પંચ દોષ પ્રસીધ્ધતા ૧૬

રાજા રૂપી ઉંડા કુવે લાખો થઈ પુરૂષ ઘડા,
ધન એંચી કરતા એકઠું પણ તે મહીં વીંધ્નો વ ।
ઇંદ્રીયતણા છાના કુકર્મો છીદ્ર ઘટમાં થાયછે,
કાણે ઘડે જલ જેમ સર્વે તેમ દ્રવ્ય ચાલ્યું જાયછે ૧૭

સુવર્ણ મૃગની મુગ્ધતાથી રામ સીતાને ખુએ
ઓખા મળવે આનસે તેમ બાણુ માનવ દુખ જુએ
બલીરાય આર્જવતા વડે ત્રીલોક રાજ્ય ગુમાવતો
જુગારથી નલ દુખી સર્વ વૃતાંત બોધ રૂપે થતો ૧૮

સુગંધમાં આસક્ત અલી અંબુજવીશે બીડાય છે,
આસક્તરૂપે દીપમાં પતંગી મૃત્યુ પમાય છે
શબ્દે મૃગો સ્પર્શે ગજો આસક્તી આવે દુત બની
કરવા ખબર પ્હેલેથી રાણી વીપત્તી આગમનની ૧૯

વાધે કલંક કુલ ત્યાં વલી સ્વલ્પ ઊજવલતા નહી
ગરવા ગુણોના સમુહ થાએ તુર્ત તરણાં તુલ્ય તહી
પોતા તણા ધન માપને જો પુરૂષ સાચવી ના શકે,
ઉડાઊપણુ રૂપી કુઠારે માનતરૂ જરી ના ટકે ૨

અપુર્ણ

३ काम—श्रृंगार पचीशी—

હરિણીસમા છે દીર્ઘ નેત્રો મુખચંદ્ર માનીની
પતી વીરહથી પીળાશ કામાગ્નિ સુસક વધતી ઘણી
અહનિશ અશ્રુ બિંદુથી છે વ્યરક્ત નેત્ર અપાંગજે
અદ્રશ્ય પુણ્યાપુણ્યનો છે મુર્તિમાન પ્રતાપ તે ૧૪

છે દીનતાનું સદન ઉરનું દમન કરનારો અતિ
પતીસ્નેહથી વર્લી પુષ્ટ છે જ્યાં મદન દાવાનળ ગતી
ચીંતા દુખે યમરાજ સંગ નમ અગર રે ધિરજ [illegible]
એવો પતીનો વિરહ કોઈ કુળાંગીને કદી ના થશે ૧૫

રૂપ અંગી મુગ્ધા સંગ ઇચ્છા સ્વામીએ મનમાં ધરી
ખુબથી ભરીને બાથ કઠીની મેખ ને દુર કરી ;

પતિકા વળગેલી નવો । નેત્ર અંબુજ વીંગના
માં મા ઊચારે અહોરે અભિરમ ગગનમાં સીચતા   ૧

પતીકા દ્રુમાંગીને લીલલ લતા પરે રહી
સુ ન ઠરે સ્વામીતરૂ કર કેશ બહુ બલથી ગ્રહી
અમૃતગમેના વ્યાપ્ત પવન અપગ રૂપ સ્વરે ઝરી
શુભ સાધના સગંધ મ મધ મંત્ર સાધિ સુંદરી   ૧૭

કુમ રગેથી આર્ય મત્ત ગજેંદ્ર ગ ગમન સમા
સ્ત્રી રતન નંદેગે ડાની બીડી મમીરન વર્ગી શ્વાસમા
રામા તણી બાહુના રૂપ પી નરે પરકામને
છે ધન્ય જે કી ામીન નર ક્ષણ સુવે ચીત ગાદીને   ૧૮

કારે ન સુધેમુ હજી તે પુષ્પ મમ મુકરૂપ છે
નભથી ન ઉતાપલ નવાકુર જેવુ એદ ચાતુપ છે
વળી પુષ્પવલી ફાગસમુ અણુનીધ રતન અમોલ છે
નર ભાગ્યશાળી હોણ બોગવશે અહા ચીત ચોગ છે   ૯

શશી સમ વદન છે નેત્ર અબુજથી અધીક શોભન
વપુવર્ણ ચંપક પુષ્પ ફણીધર સ્યામ કેશો છક થતા
સ્તન મરમ ગજકુંભગ પણ નીતબ ગુરૂ આકારમા
મૃદુ વાણીમા છે રમ્યતા સ્ત્રી નટ આ સંસારમા   ૭

અપૂર્ણ

८ मोक्ष पचीशी—

માતાપીતાના મોહમાં જાયે શાશુતા ખેલમા
યુવા જતી રામા રસીલી સંગની રસ સમા
વળી નીધ પુત્ર કલત્ર જે પથ વૃદ્ધ તેમા સાલતા
છે સર્વ મીથ્યા વાદળા વીચીત્ર મોમે મ્હાલતા   ૧૨

છે નીર વસ્તુ પ્રાપ્તી સ્વપ્નાતુલ્ય આ સંસારમા
આ ભમની ક્ષણ જરા વૈતન ખરેખર ખારમા
વળી કાળ — ફણીધર જીવન ચુમીખાય જન જેતા છતા
આશ્ચર્ય એ મન મદત કે મા મુક્ત મોહે ના થતા   ૧૩

રામ શ્વેત નહુષ આદી સમ। રાજર્ષિ કંઈ
શ્રાઓ વરે જે નાત તે વીણુ સર્વ જી સાઈ ગઈ

નજરે નીહાળ્યા કઇ ધની કુર કાલ કેશ ગ્રસીયા
એ સવ મીથ્યા શાતીવીણ ચૈતન્યહીણા ખોવીયા ૧૪

લક્ષ્મી જણાયે રૂપ રણાગણ રઝલતી હતીણી સમી,
જાગ્રદવસ્થા દ્રસ્ય જે તે સ્વપ્ન ચેષ્ટા રહી રમી
વપુ મેઘમડપ વીજળી જેવી જુવાની લાગતી
તો મુર્ખ વીણ હા કોણને શાતી ન સસારે થતી ૧૫

સૌદર્યનુ અભીમાન વૃદ્ધા રાક્ષસી આ ગળી ગઇ
સમૃધ્ધીવતા વીસ્તીર્ણતા પણ ક્ષીણતા પામ્યે રહી
જન કજ આયુ પરાગ ચુમે કાલ આવી જાણ્યુ યદા,
ઉપશમ વીશે ધરી ધૈર્ય મીથ્યા જગતને જાણવુ તદા ૧૬

વય જાય તેની સાથ વીષય રોગ નષ્ટ થતો રહે
સમ ભોગ ભાગે દુર તેથી કામના પલતી અહે
તનુ ક્ષીણતાની સાથ મીથ્યા મોહ ઓછો થાયછે
એ ક્રમ પુર સગ માર્ગ એ પણ મોક્ષદ્વારે જાયછે ૧૭

સુગધી પુષ્પો પ્રગટકર ઋતુ વસત ભલે ભવે
આ વ્યોમ મલયાચલ પવન વાયે નીગતગ જો હવે
સ્મર સ્ત્રી કટાક્ષે જનસમુહનુ ધૈર્ય છોડાવ્યા કરો,
પણ નીર્વિકારી મમ ચીતે શાતી સદા હે હરી ધરો ૧૮

વાયુ વડે રજ ઉડતી અનુસાર ચચલ ચીત્ત છે
અભ્યાસમય જ્યા નીકટ એ દીનકર પ્રભા સમ વીત્ત છે
દરીદ્રતાઘર મદીરે જ્યમ દીપ તેવા ભોગ છે
ચીતે મનન પ્રતીપન્ન દવા સસાર રૂપી રોગ છે ૧૯

છે કુસુમ જેવી આ જુવાની ક્ષણ ખીલી કરમાય છે
બાધવતણો સયોગ પણ જ્યા સ્વપ્ન તુલ્ય જણાય છે
મુસાફરીના માર્ગમા છે પરબ જેવુ શરીર આ
સસારથી છુટતી મન મનન આવુ સ્થીર જ્યા ૨૦

અપૂર્ણ

साहित्य

प्रस्तावँक — दृष्टांतिक — दोहा

वचन तजे नहि सतपुरुष, तजे प्रान वर देस,

प्रान पुत्र दुहु परिहर्यौ, वचन हेत अवधेस
तासो नहि कछु होत जो, वके वृथा वहु वार,
पूरन जल वरसे नही, ज्यों घन गरजनहार
विनु धन वुध अधिके सजे, नही नृपिन धनवान,
सहजहि सोहत केसरी, नहि भूपनयुत स्वान
तजि मुक्ता भूपन रचै, गुजनके वहु ज्ञाम,
कहा करै गुन जोहरी, वसि भीलनके ग्राम
जैसे धूम प्रभावते, गगन होत न मलीन,
तथा कुसगति पायके, मलिन न होहि प्रवीन
भाग्य फलति है सकल थल, नहि निद्या वलवाह,
पायो श्री अरु गरलको, हरिहर नीरधिमाहि
वुरे भले पर है न कछु, औसर सवे प्रमान,
चना लगे प्रिय भूखमें, नहि पीछे पक्वान
निरवल जुगल मिलापकरि, काजकठिनवनिजाय,
अध कध पर वैठि करि, पगु यथा फल खाय
सुकृत साधुमें वढत है, नीच वीच लय होय,
पसरत जलमें तेल ज्यौ, क्षार माह क्षय होय
गहे दोन गुनहीन प्रभु, नहि गरवी गुन पूर,
छोडि केतकी कूसुमको, हर सिर धरे धतूर

दीनदयाळगिरि

जाणवाजोग

કોઇ ભગે અમેરિકા ખંડ શોધી કા પો ત્યારથી આખી દુનીયામાં જે સોનાની નીકાસ કર

વાખા આવીછે તેની કીમત ૧૯૦૩૦ ૦ ૦૦પાઉંડને આશરે અટકળવામા આવીછે, આટલી કીમતના ચોખા સોનાના તોલ ૨૬૨૭૭ ટનને આશરે થાય અને તે ૨૭૦૩૯ ઘન ફુટ જેટલી જગ્યા રોકે આટનાથી ૨૦ ફીટ ઘેરાવાનો અને ૮૬ ફીટ ઉચો, સોનાનો નક્કર મીનારો થઈ શકે

આખી દુનીયામા જે સુગધી વપરાય છે તેમાંની નેવુ ટકા માર્સેલ્સના નૂરમા ભૂમધ્ય સમુદ્રના કાંઠા સુધી ફ્રાંસમા દરીયાઈ આલ્પસ નામનો પહાડી પ્રદેશ ગણાય છે ત્યાની પેદાશ છે જમીનની ફળદ્રુપતા આબોહવા અને દક્ષિણાયનના સુર્ય સામેની પહાડી દોળાવ ૫ની કારણો

ને લીધે આ જગ્યા પુષ્પોના વાવેતર માટે ઘણીજ અનુકુળ છે અને ત્યા દર વરસે ૬૦ લાખ પાઉંડ ગુલાબ ૫ લાખ પાઉંડ નારંગી ૩૦ લાખ પાઉંડ કારનેશન, ૧૦ લાખ પાઉંડ વાયોલેટ, ૮૦ લાખ પાઉંડ લીલી ૬ લાખ પાઉંડ ટયુબ રોઝીઝ (ગુલાબની એક જાત) અને બીજા પુષ્પો તેથી થોડા જથ્થામા એ રીતનો પાક થાય છે

એમ અટકળવામા આવ્યુ છે કે આખી દુનીઆમા રૂ કાંતવાના સ્પીંડલોની સખ્યા ૧૦કાંડ અને ૪ લાખની અને શાળોની સખ્યા ૧૩૫૦૦૦ ની છે આમાંના ૪૪ ૦ ૦૦ સ્પીન્ડલો અને ૬૫૦૦૦૦ શાળો ગ્રેટબ્રીટનમા છે આ સ્પીંડલો અને શાળોના ખોરાક માટે ગ્રેટબ્રીટન ત્રણ વરસની સરાસરી કાઢતા દર વરસે ૩ કરોડ ૫૦ લાખ પાઉંડનું રૂ આયાત કરે છે અને તેમાથી દર વરસે ૯ કરોડ રૂપીઆનો માલ નીકાસ કરતા ૫ કરોડ ૫ લાખ પાઉંડ નફો મેળવે છે

લખવામા પીછાની કલમોનો ઉપયોગ વહેલામા વહેલો છઠી સદીથી શરૂ થયો અને તે જ્યા સુધી સ્ટીલપેનો [લોખંડની] બનાવવામા આવી ત્યાં સુધી ચાલુ રહ્યો અને તેથીજ પેનને માટે લાટીન શબ્દ પેના એટલે ફેધર છે વસત રૂતુમા જીવતા પક્ષીઓ ઉપરથી ઉતારેલ પીછા સૌથી સરસ છે અને હસ પક્ષી તે ઘણાજ જથ્થામા પુરા પાડે છ છતા રાજહસ કાગડો ગરૂડ અને ઘુવડના પીછા પણ કલમ માટે વાપરી શકાય છે

रमुज

હાઇલેંડના પહાડી પ્રદેશના વતનીઓ જેઓ હાઇલેંડર કહેવાય છે તેઓમાંના બે પરદેશ વખતેજ ગ્લાસગો ગયેલા હોવાથી શહેર જોવા માટે ફરતા હતા તેવામા એક શરીયામ સડક ઉપર આવતાજ પાણીના એક બબાથી પાણી છટાતુ જોઈ તેઓ ઘણા આશ્ચર્યચકીત થયા આ પાણી છાટવાની ક્રીયા પ્રથમ કદી નહી જોયેલી હોવાથી તેમાનો એક જેનુ નામ ડોનલ્ડ હતુ તે ભુલ ભરેલી કલ્પનાને લઈ બબાની ગાડી પછવાડે દોડયો અને હાંકનારને બુમપાડી કહેવા લાગ્યો કે "અરે ઓ ભલા માણસ તારૂ પાણી ઢોળાઈ જાય તેનો મેળ ની ડોનલના અજ્ઞાનથી નાખુશ થઈ તેની પછવાડે દોડ્યો, તેનો હાથ પકડી ઉભો રાખ્યો. અને જરા ઠપકાભરેલી રીતે કહેવા લાગ્યો કે, ડોનલ્ડ ડોનલ્ડ તારૂ અજ્ઞાન દર્શાવવુ જોઈએ મારે તું જોતો નથી કે છોકરાઓને ગાડી પછવાડે લાગતા બધ રાખવા માટે, આ પાણી

કાઢવાની યોજના કરેલી છે—

તમો કહોછો કે દારૂજ તમારી દુખદ સ્થિતીના કારણભુત હતો. જેમ જોતા આખરે આપણે માલુમ બોલશે ' હા સાહેબ! કેદીએ જવાબ આપ્યો. એક ગૃહસ્થ કે જે ઘણો જ પીધેલા હોવાથી પોતાના પૈસાની સંભાળ રાખવા માટે અશક્ત હતો તે મને અર્પો અને લાલચ ઘણી પ્રબળ હતી.

મા, નાની છોડી બોલી, મારા પીતા ખરેખર ઘણાજ શ્રીમંત હોવા જોઇએ.

વ્હાલી દીકરી! તું તે શા ઉપરથી કહેછે?

હું સાંભળતી હતી તેમ તેઓ આજે કહેતા હતા કે તેઓ આજે અમદાવાદ વોરાગ (ભાવ) ખરીદવા માટે જાયછે.

લેંકશાયર રીજમેંટના એક સીપાઇને પોતાના હાથ ઉપર કાંઇ વાઢકાપ કરાવવા માટે સરજન પાસે જવા જરૂર પડી ત્યારે સરજને પોતાની રીત મુજબ તેને કલોરોફામ સુંઘાડવા ઇચ્છા દર્શાવી. સીપાઇએ વાઢકાપ માટે જોતી છે એમ કહી કલોરોફોર્મ સુંઘવા ના કહી અને પોતાનો હાથ ટેબલ ઉપર મુકી રાખ્યો હતો તેમજ ઓપરેશન દરમીઆન હાથ સજ્જડ રાખી ગયા ઉપરાંત તેણે કાંઇપણ દુખ થવાના ચીન્હ બતાવ્યા નહીં. તેથી ખુશી થઇ સરજન બોલ્યો: બહાદુર માણસ! તું તો એક સરજન થવાને લાયક છું!

હું લશ્કરમાં જોડાયા પહેલા તેનાથી બીજે નંબરેજ હતો."

' શું ખરેખર! તે શું હતા!

' ખાટકી, સાહેબ.

માહારાણીનું ભવિષ્ય કથન

ગતાંકથી ચાલુ

પણ આ સઘળા ગુંચવાડા ખુલ્લા થવા કમળા આતુર થઇ એવો વખત હવે આવી નથી. આ વીશે લલિતાને કહ્યું અને આ બધા સ્વભાવથી તે ખુશી થઇ અગાઉથી કહ્યું કે જો આપણું આપણી વ્હાલી કમળાની તંદુરસ્તી અને માનસિક શાંતિ ઇચ્છતા હોઇએ તો દરેક બાબત તેની પાસે ખુલ્લી કરવી જોઇએ— અત્યાર સુધીમાં જે છાનું છે તે તમામથી તેને હવે અજાણ રાખવી જોઇતી નથી."

મારા મત પ્રમાણે તો, કમળાબાઇએ જવાબ આપ્યો, તેને હવે ખુલ્લા દીલથી બધું જણાવવું જોઇએ પણ તમારે મારા ભાઇને કહેવું જોઇએ."

લલિતાએ આ હકીકત પુનાથ નગરશેઠને કહી ત્યારે તે બોલ્યો કે જે દુખદ દિવસની મને આશા હતી તે આવ્યો છે પણ તે દુર કરી શકાય તેમ નથી. મારી વ્હાલી કમળાના

સંબંધમાં મેં તરંગી ભુલ કરેલી ગણના લીધી છે એમ મને જણાય છે વરસો થયાં હું ભુલાવામાં બન્યા કરી છું 'ઈશ્વર મને માફ કરે' મારી ગરીબ બાળકીની મગજશક્તિને મેં જ બરો આઘાત પહોંચાડ્યો છે અને તો પણ ઈશ્વર જાણે છે કે સઘળો ઉદ્દેશ રમવામાં આવ્યો છે તે માત્ર હિતાર્થ લઈ જ હતો

"હા તમારો ક્રિયા હીનામાં લગાણ્યો છે લલીતા બોલી અને પછી એક દીર્ઘ નિશ્વાસ મુકતાં તેણે ઉમેર્યું 'મરેલા નાથની જગ્યા જ્યારે ગુજાર્યા કે ત્યારે તેનો ઉદ્દેશ ગમે તેવો સારો હોય કે ન હોય તેની રીતભાત આ પ્રમાણે સખ્ત પેદા છે તે તરફ ધ્યાન અપાતું નથી પણ પરીણામ એ આવે છે કે તે વધારે વધારે ગુંચવાડા ભરેલી થતી જાય છે'

'આ રીતનું હવે છેવટ આવશે' નગરશેઠ બોલ્યા જે સત્ય છુપાવવાથી તે તેની સર્વ શ્રી મગરૂર રાખવા માગે તેમ તે કરતાં વધારે સારૂં એજ છે કે તેણે જાણવું જોઈએ કે — તે જેને બાપ કહે છે તે તો એક દેશ નિકાલ થયેલો રાજ કેદી છે— નામ કે પૈસા વગર । એક ભિખારી — દુનીયાની સપાટી પરનો એક કંગાલ પ્રારબ્ધવશ મનુષ્ય છે'

અને હવે વસંત ઋતુની એક સુંદર સાંજે આપણી સૌંદર્યમૂર્તિ બિમાર પોતાના ઓરડાને ત્રણે બાજુ ગંભીર લહરીઓનો આનંદ ભોગવતી અને પોતાની જીવનનાડીઓ તન્દુરસ્તીને માર્ગે વરેલી હોવાથી બાકીથી વધારે ખુશી થતી એક આરામ ખુરશી પર પડી હતી — તે પ્રસંગે ભુતકાળનો બધો છુપો ભેદ ખુલ્લો થવાનો હતો પ્રથમ લલીતા ધીમે પગલે ઓરડામાં ચાલી આવી અને આપણી વાર્તાની નાયિકાના ખીલતા ગુલાબ જેવા ગાલે એક ચુંબન કરતાં છુપો ભેદ ખુલ્લો સાંભળવા તૈયાર થવા સુચવ્યું પછી મગાબાઈ પોતાના હમેશના ગંભીર ચહેરે આવી અને પોતાની વહાલી ભત્રીજીની તબીયતના સમાચાર પુછી એક પલંગ પર બેઠી છેવટ નગરશેઠ આવ્યા અને પોતાની વહાલી પુત્રી કે જેની જીંદગીની આશા તેણે થોડા વખત ઉપર મુકી હતી ત હવે તમામ ભયથી બચી ગએલી જાણી ખુશી થતો તેની પાસેની એક ખુરશી પર બેઠો પોતાને જે ખુલાસા આપવાના હતા તે બાબત હાથ ધરતા પહેલાં પોતાની લાગણીઓ કાબુમાં રાખવા માટે નગરશેઠને થોડો વખત લેવો પડ્યો અને પછી જ્યારે તે બાબત શરૂ કરવાને તે તૈયાર જણાયો ત્યારે લાગણી વરતાવનારી રીતે શારદાએ તેણે રોકી પાડ્યું

એકદમ મુદ્દાની વાત ઉપર આવવું વધારે સારૂં છે મગાબાઈ બોલી

'તમે મારી પાસે શું કહેવા ધારતા હતા?' પોતાને ભારેથી ખુલાસાનો બોજો પોતાની બ્હેનના પર નાખી દેવાની તક ઝડપી લેવાને ખુશી થતા નગરશેઠે પુછ્યું

"શું કહેવું? ભાભાઈ! સાચુંજ કહી દેવું" વૃદ્ધ મગાબાઈએ જવાબ આપ્યો 'આપણી શારદાને કહો કે તમારી ઓરતોનો ખરાબ રસ્તો હતો મગજ ઢીલું કે જે તેને ન્હાની વયમાંજ ગાંડપણમાં દોરી ગયો— '

હું કેવી ગોર ા પાપી છું પણ તને માગી આપી કે ત એક ાત ાદી મજારેના મારા ઘર ા ા રુ ર ગેર તેનર ઉ ર તરા મારૂં ડુ ા નાના જામઓ આગિયરથી બ્હાદુર મનનુ નવાપે મન ગાગવી ર સુધી ભય ા નાખતા ક તા પોલીસને હાથે પકડાય ફાંસીને લાકડે લટકાવું એમમ પમદ ક્યુ પણ હું તદન હરજ હવના ન હતો અને મે તેને આશરો આ પવાના ન ર કોા જ્યુ તે ા મારે હું તેને જેટલી મદનો બતાવુ તે પાગલ સોગંદ ા બ ધારાન નેની સાને ા વ ન લીધુ અને હવ માગી બ્હાની પુત્રી બ્હાદુ સિહના બનાવરી ના મના છુપા વ ા તમ રેતા ા વના ા વોરીની ખરી વતણ તણે જી રીતે છુપાવી હતી તે બાબતમા મરણ પર્યુત બેદી કુચી તરીકે આ તેના સોગંદ હતા

નગરશેઠ થાડી પળ અટકયા તે દરમીયાન હવે શું હશે ત આવશે તે બાબતમા તેની પુત્રી ઉત્સાહ ટીા તના જોયું ની ચમ કરતી હતી

હવી પુત્રી તણે ાગળ ચલાવ્યુ ત્યારે સમજવુ જોઈએ કે નતાપનો ગોા આઠ વર્ષ પહેના ? થ ગે એ ા હતા તે ભાગ હવામા ાહી ાડે છુપતા કદી ભય પ મા નથી અને મે સોગંદ લીધા — હા મે સોગંદ લીધા કે કોઈ પણ રીતે તે તને પરણશે નહી પણ વળી આ નીશ્રય ઉ ાત એક પિતા તરીકે મ્હારે બીજી બાબતો પણ વીચારવાની હતી મારૂં કહેવાની મતલબ એ છે કે પ્રતાપ એવા માગમા દોરાઇ ગયો હતો કે જેનું છેવટ નાશ — તેનું અ ા મૃત્યુ આવ્યા વીના રહેજ નહી હા હું કે તેણે મારી સંપૂર્ણ ખાત્રી કરી આપી છે તેમ કાવત્રામા સામેલ થવા તેની તદન નાખુશી હોવા છતા ા ટ દીઓ સાથે તે ભેગો હતો અને શીખાનુ ચક્ર તેને માથે ફરતું હતું એ ા જ બમ હતું વારૂ કમળા ત્યારે હવે તન આશ્ચર્ય નહીજ લાગશે કે આ બધા કારણોને લઇ તમે બંનેએ મને ખબર આ પુ — તમે બંને જ્યારે બાળક હતા ત્યારે બનેલી — અને જેને હું મુખાગ્ર ભરેલી વીતગત્યના લેખું છું તે તા ા મનમા પાછી તાજી થાય એવું કાંઇ બને તે વીચારથી મને ભય લાગ્યો અને તેથી મે તને જ્યારે સાવધ કર્યા અને આપણા ઘરનો આશ્રય સ્વિકારવા આગ્રહ કર્યો ત્યારે તે પોતાના સોહકનહી તોડે એવો પ્રમાણીક હોવાની મને ખાત્રી હોવાથી તેની પાસે સોગંદ લેવડાવ્યા કે તે તમને કદાચ મળે તો તેણે પોતાની ઓળખાણ ન પાડવી — પોતે પ્રતાપ હોવાની ના કહેવી — પ્રતાપનું નામ ન વાપરવું — બ્હાદુરસિંહનું ખોટુ નામ ધારણ કરવું —

અને એકંદર રીતે પોતે કોણ છે તે કોઇને પણ જાણવા ન દેવુ

આ ા અને તે તેણે કેવા સંપુર્ણપણે પાળ્યા કમળા ગળગળી અને હું નીર્વ ગી વેં જ્ચન મા પડી હતી — ા ચ્ચો અને અનિશ્ચિત ધા ણ ઓ મારૂં હૃદય દુખદ સ્થિતિમાં ચિરાઇ જતુ હતુ

અપૂર્ણ

जाहेरखबरना जमानामा तत्सबधे एक मलामण

આજકાલ દરેક બાબતની એટલીબધી જાહેરખબરો ઠેકઠેકાણે પ્રસિદ્ધ થતી જોવામા આવેછે

કે હાલનો સમય જાહેરખબરનો જમાનો એ નામે ઓળખાવા લાગ્યો છે દરેક દૈનિક, અઠવાડિક કે માસિક પેપર જોઈશું તો તેમા લગભગ અર્ધ ઉપરાંત ભાગ જાહેરાતોથી ભરેલો જણાશે એ સિવાય રેલવે ટ્રેનોના ડબાઓમા સ્ટેશન બીલ્ડીંગસના મોટા શહેરોમાંના જાહેર રસ્તાઓપરની દીવાલો ઉપર અને દુકાનોમા જ્યાં જ્યાં લોક સમુદાયની દ્રષ્ટિનો સંભવ ત્યાં ત્યાં અતિશયોક્તિ ભરેલી અનેક પ્રકારની જાહેરાતો જોવામા આવે છે જુદા જુદા હુન્નર ધંધાની યોગ્ય ખબરો માટે જોકે આ રસ્તો સરલ અને યશદાયી છે તો પણ વૈદક વિષયની જાહેરાતો તેમા અગ્રસ્થાન ધરાવે છે અને તેમા શક્તિની દવાની જાહેરાતોએતો હદજ વાળી દીધી છે તેનું પરીણામ એ આવ્યું છે કે હિંદવાસી દરેક મનુષ્યના મનમા પોતાના શરીરમા નબળાઈ હોવાનો ભ્રમ પેસી ગયો છે અને તેનીસાથે એક દવાના અનેક ગુણ દર્શાવતી જાહેરાતો માંથી સત્યાસત્યનું સંશોધન થવું દુષ્કર હોઇ એક વખતની અજમાયશ સમજ જાહેરાતો માગેના નિષ્ફળ અભિપ્રાયનુ ઉત્પત્તિ સ્થાન બનવા સાથે જાહેર ખબર આપનારની અજમાયશ તરીકે ખરીદનારમાંની એક વ્યક્તિ તરીકે ઉમેરાય છે આવી અનેક અતિશયોક્તિ વાળી જાહેરખબરોમા જોકે કેટલીક સત્ય સ્વરૂપે પણ હોય છે અને તેના ઉત્પાદક બીજાને તેના ભેગા વેચાય, ખરા ભેગા ખોટા પણ ખપી જાય છે એ ધોરણનું સ્મરણ કરી જાહેરાત આપનારાઓને માટે જનસમાજનો ગમેતેવો મત હોય છતાં તેની દરકાર ન કરતા તેમા જોડાયા છે અમારૂ આ કહેવું ફક્ત દવાની જાહેરાતોને ઉદ્દેશીનેજ છે કારણ કે તેમાંજ એક આનાના અમુક નજીવા ઓસડીયા એકઠા કરી તેનું શાસ્ત્રીય આડંબરવાળુ નામ પાડી એકજ દવા દુનિયામા હસ્તિ ધરાવતા તમામ રોગોને નાબુદ કરી શરીરને હમેશને માટે આરોગ્ય રાખે છે ઇત્યાદિ અનેક અતિશયોક્તિ વાળી જાહેરાતો દ્વારા તેના પાયદશ રૂપીઆ ઉપજાવી જાહેરાતોનો ખર્ચ કરવાનો મુખ્ય ચાર્જ હમેશને માટે ભરી શકવાનો સંભવ છે અને તેથીજ સુડો ગાગડો ગાદી થોના ઘણા વૈદરાજો અને વૈદશાસ્ત્રીઓના નામ આપણી દ્રષ્ટિએ પડે છે અને તેમનો ઉદ્દેશ એવોજ હોય છે કે હિંદની ૩ ક્રોડ વસ્તીમાંથી દર વરષે દર એકલાખ માણસે ફક્ત એકજ મનુષ્ય અજમાયશ તરીકે પોતાની દવા વાપરવા (કમાવા) પ્રેરાશે તો પણ દરવરસે ૩૦૦૦ ગ્રાહકો મેળવી શકાશે જાહેરાતોની આવી સ્થિતિથી ઘણાખરા મનુષ્યો જાણીતા છે છતા અનુભવના અભાવે એકાદ વખત જરૂર પડયેથી અજમાયશ કરવા પ્રેરાય છે અને તેમા જે જાહેરખબર રોજના ઘણા વખતથી દરેક પેપરમા નજરે પડતી હોય તેના ઉપર તેની પસંદગી ઉતરે છે આવી રીતે જાહેરાત આપનાર સમગ્ર વૈદ્યમંડળ તરફ જે અવિશ્વાસની દ્રષ્ટિથી જોવાય છે તેની ગરનામા ગણાવાતી સ્થિતીથી બેદરકાર રહી જાહેરખબરમા રહેના લાગ્યા તજ નહિ રાખી આવ્યા આર્યાવર્તમા વૈદ્યમંડળમા સર્વોત્કૃષ્ટ સ્થાન ભોગવતા ફક્ત એક કુટુમ્બ સિવાય તમામ વૈદો લલચાયા છે છતા સત્યાસત્યના અભાવે તેમની રોજ જાહેરાતોમાં તો આ સઘળા ભાવઓ ભરેલી છે એકદર રીતે જનસમુદાયને એક સાચા વૈદની શોધમા અનેક અજમાયશોનો ભોગ આપી કંટાળવું પડે છે છતા ઇષ્ટ પ્રાપ્તીતો ભાગ્યવશાત થઈ શકે છે અમારા મુજ ગ્રાહકોના સબંધમા આવી એક મુશ્કેલી દૂર કરવાનો પ્રસંગ અત્ર અમો હાથ ધરીએ છીએ આયુર્વેદમા ધન્વંતરી સ્વરૂપ લેખાતા સ્વર્ગસ્થ મહાત્મા ઝંડુભટજીના નામથી ભાગ્યેજ કોઇ અજાણ હશે તેમના કુટુમ્બમા પરંપરાથી જે વૈદવિદ્યા જળવાઇ રહીછે તે જો હાલના સમયમા છપાતીમાં ન હોતતો આયુર્વેદ

આજે હયાત થઇ ગયેલા મહારાજ સુકાયા હાલ તે પ્રખ્યાત વૈદ્ય કુટુમ્બની એક આનંદકારક અને ચુડામા ઘણા વર્ષ થયા હોઈ રાજા પ્રજા ઊભયને અત્યંત લાભદાયક થઇ પડેલ છે સમય રીતે તદન નિર્દોષ અને શુદ્ધ વનસ્પતિમાંથીજ શાસ્ત્રાવધીથી તૈયાર કરેલા એ ઔષધો સંપુર્ણ સમર્થ આ કુટુમ્બની ઔષધશાળાઓ વિસ્તાર ભીજે પરીપુર્ણ પણે હોવાના સબબ અમારી કલ્પનાની બહાર છે છતા આ જાહેરખબરના જમાનાના જાહેરાત આપવામા ત્યા ઘણા લાભો સમજતા છતા જાહેરાત આપનાર એ હલકી પ્રકારના વૈદ્યરાજ ગણી કરેલા મનુષ્ય સાથેની સરખામણીમા ઉતરવાના સબબને લઇ પોતાની પ્રતિષ્ઠાને ખાતર આ કુટુમ્બની કોઇપણ જાહેર ખબર કોઇ પેપરમાં જોવામા આવતી નથી રાજા રજવાડા અને પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થોમા આ વૈદ્ય કુટુમ્બ જાણીતું હોઇ તેઓ તેનો લાભ લે છે છતા ઘણાખરા અપરિચિત મનુષ્યો સાચા વૈદ્યની દવાને અભાવે એકાદ ઉંટવૈદ્યની અજમાયશનો ભોગ થઇ પડે છે તે ઘણું દયા ખાવા જોગ છે સ્વર્ગસ્થ મહાત્મા ઝંડુભટ્ટના બાદ આ ઘરાના અને વડવાણ શહેરની ઔષધશાળાઓના સંસ્થાપક રા. વૈદ્ય બાપાલાલ વિઠ્ઠલ નથુભાઇના મૃત્યુની નોંધ આપણા માસીકના ગયા અંકમા લેવામા આવી હતી તે સર્વ ગ્રાહકોને સુવિદિત હશે અને હવે તે ઔષધશાળાઓ મરહુમ વૈદ્યમહાત્માના સુપુત્ર વૈદ્ય વિદ્યા વિશારદ રા. કેશવલાલ તરફથી ચલાવવામા આવે છે દરેક પરોપકારી કામમા તેમનું અગ્રસ્થાન હોવાસાથ ધાર્મિક નૈતિક અને સામાજીક બાબતોમા દરેક સ્પૃહાવાળો મનુષ્ય તરફ તેમની મદદનો હાથ સદા લંબાયેલો રહે છે અને આપણુ સર્વ શ્રી જગદંબાના ભક્તોએ ગૌરવ ખુશીથવા જેવુ છે કે આપણી શ્રી શક્તિ ધર્મોદ્ધારક સમાજના ડાયરેક્ટરનુ પદ તેમણે સ્વિકારેલુ છે આ જાહેર ખબરના જમાનામા જાહેરાતના લાભને સબંધે અને તદ્દન તેમના બદલા વૈદ્યક જ્ઞાનનો લાભ જનસમુહને આપવા સબંધે તેમની સાથે વાતચિત થતા સારા વૈદ્યોએ જાહેરાત દ્વારા ઉંટવૈદ્યો નામના વૈદ્યની સરખામણીમા ઉતરવાનું જોખમ ખેડવામા પોતાની પ્રતિષ્ઠાને હાની કારક સમજવો કે જે આ લેખમા આગળ દર્શાવાય છે તે તેમના વિચારો અમારા જાણવામા આવવાથી, જાહેરાત દ્વારા જનસમુહને લાભ આપવાનો આગ્રહ અમે મુકી દઈ છતા અમારા સર્વ ગ્રાહકોને જાહેરાતો વાંચી અજમાયશમા ઊતરવાની ફીકરથી દુર કરવામાટે અમો જણાવવું કરીએ છીએ કે રા. કેશવલાલભાઈની ઔષધશાળાઓમાંના અનુભવ સિદ્ધ ઔષધોનું લીસ્ટ તેના ગુણ અને કીંમત સાથેનું તેમની આજ્ઞાપૂર્વક મેળવીને રજુ કરી આ અંક સાથે વહેંચેલ છે તો દરેક દરેક ગ્રાહક તે કાગળ સાચવી રાખશે એવી આશા છે અને ખબરી અમારા કોઇ ગ્રાહકને ઔષધ ખાતા નસીબજોગ ન આવે, એમ અમો ઇચ્છીએ છીએ છતા કોઇ જાતના ઔષધની જરૂર પડે તો જાહેરાતોમા તેની શોધ ખોળ કે અજમાયશ તરીકે એકાદ વખત પણ મંગાવવાનું જોખમ ગણી રા. કેશવલાલભાઈને સાચી જોઇતી દવા મંગાવી લેવી અથવાતો આપણી આ શ્રી અંબાજીના ઓફીસમા વખતથી પણ અમો તેમની ઔષધશાળામાંથી જોઇતી દવા મોકલવાનું જણાવીશુ એ સિવાય આપણા ગ્રાહકોમાના કોઇને કોઇપણ દરદને માટે કાંઇ સલાહ જોઇતી હશે તો દરદની હકીકત લખી મોકલવાથી મફત સલાહ આપવામા આવશે

શ્રી. સુરેન્દ્ર ભાઇ.

શ્રી અંબિકા વિજય ઓફીસમાં મળતા ફોટોગ્રાફ (છબીઓ)

(રેન્ડુ પોષ્ટેજ અને વી પી ખર્ચ જુદુ સમજવુ)

જીર્ણોદ્ધાર—આજથી લગભગ સાઠ વર્ષ પહેલા શ્રી અંબાજીએ સમુદ્રમાં આવેલા મુંબઈના શેઠ અમેચંદ જેરચંદનુ મહાસાગરમા ડુબતુ વહાણ ત્રિશુળ વડે બચાવી તેને સહાયતા કરી તે વખતનો આબેહુબ દેખાવ આ ફોટોગ્રાફ છે કેબીનેટ સાઇઝ સાદી કીમત આઠ આના સોનેરી દસ આના

ગબ્બરસ્થાનની—ગબ્બરના મહાનચમા શ્રી અંબાજી દીવેથી બીરાજમાન થયેલા છે તે વખતે એક ગોરી કન્યા માતાજીની ગાર બાર પગથિયા સુધી ચારી છે તે જગા લેના આવેલ તે વખતનો તાદૃશ્ય દેખાવ આ ફોટોમા છે કેબીનેટ સાઇઝ સાદી આઠ આના સોનેરી દસ આના

શાંત સ્વરૂપ—શ્રી અંબીકાજી પ્રાગમને બિરાજમાન થયેલા છે તેના ભવ્ય સ્વરૂપનુ ગાંભીર્ય ભક્તજનના મનને આનંદિત કરે તેવુ છે કેબીનેટ સાઇઝ સાદી આઠ આના સોનેરી એક રૂપીઓ

શ્રી અંબાજીનો ખાસ ફોટોગ્રાફ—શ્રી અંબીકાદેવીનો આ એક અમુલ્ય કૃપાપ્રસાદ છે તેનુ મહત્વ જે કહીએ તે થોડુંજ છે—ફુલ સાઇઝ બે રૂપીઆ કેબીનેટ એક રૂપીઓ કાર્ડ આઠ આના ફુલ સાઇઝ સોનેરી દસ રૂપીઆ કેબીનેટ સોનેરી પાચ રૂપીઆ કાર્ડ સોનેરી બે રૂપીઆ

રથ વાહિની—શ્રી અંબીકાદેવી પોતાના સીંહ અને વાઘ જોડેલા અને જેના સારથી બટુક ભૈરવ છે એવા અદ્ભુત રથમા બેસી આરાસુરના જંગલમા વીહાર કરેછે તે વખતના દેખાવનો ફોટો સાદી કેબીનેટ આઠ આના સોનેરી એક રૂપીઓ

કેદાર પુનર્જિવન પ્રદાન—પરમાર કુળોત્પન્ન કેદારસીંહ પોતાના શ્રી દેવાંગે પાનોઢ અશ્વ પર સ્વાર થઈ આરાસુરમાં ગયેલ ત્યાં જેરીનાગ નાગનો ભક્ષ કરી નાગકન્યાના શાપથી મરણ શરણ થયલ તેના દીપચંદની સ્તુતી પરથી શ્રી અંબાજી મુરતીમાન સ્વરૂપે દર્શન આપી તેને સજીવન કરેછે તે વખતનો આબેહુબ દેખાવ આ ફોટોમા છે કેબીનેટ સાઇઝ સાદી આઠ આના

શ્રી રામચંદ્રજીનો અંબાપ્રસાદ—શ્રી રામચંદ્રજીની પત્ની મહામાયા સ્વરૂપ સીતાજીનું રાવણ હરણ કરી જતા તેમને પાછા મેળવવાનો પ્રયાસ સફળ કરવા માટે શ્રી રામચંદ્રજીએ કિષ્કીંધાના પહાડી પ્રદેશના પોતાના ભાઈ લક્ષ્મણ સહીત અંબામખ નામનો યજ્ઞ કરે તે વખતે યજ્ઞ જ્વાળાઓમાથી જગદંબા પ્રગટ થઈ શ્રી રામચંદ્રજીને વરદાન આપે છે તે વખતનો આબેહુબ દેખાવ આ ફોટોમા છે કેબીનેટ સાઇઝ કીમત આઠ આના

એ સિવાય ચંડમુંડ મર્દીની નવરાતી અને શંકરના ફોટોઆ પણ મળશે દરેકની કેબીને ટ સાઇઝના આઠ આના અને કોટેશ્વરમા રહેતા દુધાધારી મહાત્માના ફોટા ચાર આના

મળવાનું ઠેકાણું—શ્રી શુભધર્મોદ્ધારક સમાજની ઓફીસ, સુરત

શક્તિનો અખૂટ ખજાનો

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

શરીરના તમામ અવયવોને અપૂર્વ તાકાત આપવાનો આ એક બિન હરીફ ઈલાજ છે જાહેર ખબર છપાવી જાણનાર ઘણા લોકો પોતાની [illegible] માટે એના ગુણોનું [illegible] આજથી અનુકરણ કરે છે પણ [illegible] તેની ખરી કુદરતમાં તેનું અનુકરણ [illegible] શક્તિમાન થતા નથી

સ્મરણ શક્તિનો આખા શરીરની કાંતિનો તથા શરીરના દરેક અવયવોના બળનો વધારો કરવામાં બળ વીર્ય ઉત્સાહ તેમજ આરોગ્ય સંપત્તિ આપવાનો અપૂર્વ ચમત્કાર [illegible] નાતવાની અને ગયેલ પુરુષત્વને તાજું કરી આપવામાં આ ગોળીઓ અમૃતની ગરજ [illegible] કરે છે

કિંમત — ગોળી ૩૨ ની ડબી ૧ નો રૂપીઓ એ

વૈદ્યશાસ્ત્રી

મણિશંકર ગોવિંદજી

ઠેકાણું — આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય

જામનગર — કાઠિયાવાડ

કામ શાસ્ત્ર

શરીર સંરક્ષણની સર્વોત્તમ સૂચના આપનાર અને નીતિના ઉત્તમ નીયમો શિખવનાર આ ઉપયોગી પુસ્તકની આ ૮ સુધીમાં જુદી જુદી ૧૨ ભાષાઓમાં ખાસ આવૃત્તિમાં મળી [illegible] બસ સાત લાખ નકલ થઈ છે જે કોઈ મંગાવે તેને અમારેજ ખર્ચે મોકલી દેવામાં આવે છે

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી

જામનગર — કાઠિયાવાડ

गौरि शम्भकपर्दिनि पार्वति सति त्रैलोक्यमान शिवे,
शर्वाणि त्रिपुरे भवानि वरदे रुद्राणि कात्यायिनि;
भीमे भैरवचण्डि सर्ववरदे कालेश्वये शूलिनि,
त्वत्पाद प्रणतामनन्यमनसा पयाकुल पाहि मा

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે.)

પુસ્તક ૮ મુ પોષ પુર્ણીમા, ૧૯૬૭ અંક ૬ ઠો

आनन्द लहरी

ગતાંકથી ચાલુ.

त्वदन्यस्मादिच्छाविषयफललाभेन नियम-
स्त्वमर्थानामिच्छाधिकमपि समर्था वितरणे
इति प्राहु प्राच कमलभवनाद्यास्त्वयि मन-
स्त्वदासक्त नक्त दिवमुचितमीशानि कुरु तत्

સનાતન એવા બ્રહ્માદી દેવો પણ આવી રીતે કહે છે કે આપ શીવાય બીજાદેવ પાસેથી તો ઇચ્છાવીષયફલના લાભનો અવધી છે અને તમોતો અર્થની ઇચ્છાથી પણ અધીક આપવામા સમર્થ છો માટે હે ઇશાનિ! મારા અંતઃકરણને અહર્નિશ યોગ્યરીતે આપશ્રીમા પ્રવર્તેલુ કરો અર્થાત્ — સાવધી ફળ દેનાર બીજા દેવની ઉપાસના મારે કરવી નથી

स्फुरन्नानारत्नस्फटिकमयभित्तिप्रतिफल-
त्वदाकार चचच्छशधरशिलासौधशिखरम्
मुकुन्दब्रह्मेन्द्रप्रभृतिपरिवार विजयते
तवागारं रम्य त्रिभुवनमहाराजगृहिणि

હે ત્રિભુવનના રાજાધીરાજના પટરાણી! જેની ચળકતા નાના પ્રકારના રત્નોથી જડીત સ્ફટીકમણીની દીવાલોમા તમારૂ પ્રતીબિંબ પડેલ છે જેના શીખરો ચળકતા ચંદ્રકાંત શીલાઓના છે જેમા મુકુંદ, બ્રહ્મા ઇંદ્ર વીગેરે પરીવાર રૂપેછે એવો રમણીય તમારો મહેલ વર્તો વર્તે છે

निवास कैलासे विधिशतमखाद्या स्तुतिकरा
कुटव त्रैलोक्य कृतकरपुट सिद्धिनिकर
महेश प्राणेशस्तदवनिधराधीशतनये
न ते सौभाग्यस्य क्वचिदपि मनागस्ति तुलना

હે નગેંદ્ર તનયે — પાર્વતી! આપના પ્રાણનાથ મહેશ્વર જોકે કૈલાસ નીવાસી છે છતા બ્રહ્માદી દેવો તેમના સ્તુતિ કરનારા છે જોકે ત્રણ જગત પોતાને કુટુંબરૂપે છે અને પોતે સિદ્ધિઓના ભંડાર છે, છતા (ભીક્ષાપાત્ર) કરાંજલી કરેલ છે તો તમારા સૌભાગ્યની સરખાઇ કોઇપણ સ્થાનમા જરાપણ જણાતી નથી અર્થાત્ — સ્ત્રીના સૌભાગ્યના પ્રતાપથી પુરૂષ નિર્બળ સ્થિતિમા હોય તોપણ તેને મોટા મોટા આનંદો મળેછે

वृषो वृद्धो यान विषमशनमाशा निवसन
श्मशान क्रीडाभूर्भुजगनिवहो भूषण निधि
समग्रा सामग्री जगति विदितेव स्मररिपो
यदेतस्यैश्वर्यं तव जननि सौभाग्यमहिमा

વાહનમા વૃદ્ધ બળદ છે ભોજનમા ઝેર — દિગંબર છે વસ્ત્રમા દશ દીશાઓ છે ક્રીડાભૂમિ સ્મશાન છે ભુષણનો ભંડાર સર્પસમુદાય છે મહેશ્વરની ઉપર ગણાવેલી ઘરવખરીથી કેવી ગૃહસ્થાઇ ગણાય તેતો જગપ્રસિદ્ધ છે તથાપી હે જનની! તેમનુ જે ઐશ્વર્ય છે તે તમારા સૌભાગ્યનો મહિમાજ છે

વિશેષાર્થ — સતી સ્ત્રીઓ પોતાના પતિની દુર્બળસ્થિતિથી કાઇપણ પ્રકારે ખેદ કે નિંદા કરતી નથી પરંતુ આનંદ માની પોતાના સતીત્વ ધર્મનો ખરો અનુભવ કરતી પતી સેવામા તત્પર રહેછે અને સતી સ્ત્રીઓના પતી પોતાની દુર્બળ સ્થિતિ છતા જગતમા માન્યતાના પાત્ર થઇને મહત્ ઐશ્વર્ય મેળવે છે આમ બનવાનુ કારણ સતી સ્ત્રીજ છે

અપુર્ણ

— હે હિમાલયના પુત્રી! — 'ક્રીડાભૂ' — મોજશોખ કરવાને ખાનગીરમ અથવા બાગબગીચાઓ

दैवी तत्व दीवाकर

ગતાંકથી ચાલુ

षष्ठम रश्मि

પવનથી પ્રેરાયલું વીમાન વળી ક્ષણમાત્રમાં આગળ આકાશમાં ચાલ્યું અને થોડી વારમાં બીજા મનહર પ્રદેશમાં પહોંચ્યું ત્યાં તેઓએ દેવોએ ઊત્તમ નંદનવન દેખ્યું અને તેમાં પારીજાત વૃક્ષની છાયામાં ઉભેલા કામદેવને જોતામાં આવ્યા એ ગાયની પાસે ચાર દાંતવાળો ઐરાવત હાથી ઊભો હતો ત્યાં મેનકા વીગેરે અસંખ્ય અપ્સરાઓના ટોળા નૃત્ય ગાયનાદીથી અનેક પ્રકારની ક્રીડા કરતા હતા. સેંકડો યક્ષ, ગંધર્વ અને વિદ્યાધરો મંદારવાડીકામાં ગાતાહતા અને રમતા હતા ત્યાં ઈંદ્રાણી સહીત ઈંદ્ર પણ જોવામાં આવ્યો તેઓએ તો તે સ્વર્ગને તથા ત્યાં વરૂણ કુબેર યમ સૂર્ય અને અગ્નીને પણ જોઈને વીસ્મય પામ્યા તેઓ પોતાની સ્રષ્ટિથી જુદા આ દેવતાઓને જોઈને આશ્ચર્ય પામતા હતા તેવામાં ઈંદ્ર જેવો એક પ્રબળ રાજા પાલખીમાં બેસીને તે રમ્યનગરમાંથી બહાર નીકળ્યો તેઓ નોંધ ત વિમાનગાજ બેઠા હતા તેવામાં વળી તે વીમાન તુરત બ્રહ્મલોકમાં ગયું ત્યાં બ્રહ્માને જોઈને શીવ અને વિષ્ણુ વીસ્મય પામ્યા એ બ્રહ્માની સભામાં વેદ તેઓના અંગ, સમુદ્રો, નદીઓ પર્વતો અને સર્વે દેહધારી થઈને બેઠાહતા શીવ અને વીષ્ણુએ વીમાનમાં પોતાની સાથે બેઠેલા બ્રહ્માને પુછ્યું કે 'આ વળી બીજો બ્રહ્મા કોણ?' ત્યારે બ્રહ્માએ કહ્યું કે 'આ બ્રહ્માને હું ઓળખતો નથી હું કોણ છું આ કોણ છે અને શા માટે છે? એમાં મને ભ્રાંતી છે' ક્ષણમાત્રમાં વળી તે મનસરખા વેગવાળું વીમાન ચાલતું થયું તે પક્ષીઓના સમુહવાળા રમણીય કૈલાસ પર્વતના શીખરમાં પહોંચ્યું મંદારના બગીચાઓથી સુશોભીત પોપટ અને કોયલની ધ્વનીથી પ્રફુલીત અને પવીત્ર એવા એ સ્થળમાં વીમાન આવ્યું ત્યારે વૃષભપર બેઠેલા ત્રણનેત્રવાળા પાંચમોઢા વાળા દશ ભુજાવાળા અર્ધચંદ્રના મુકુટવાળા વ્યાઘ્રચર્મના વસ્ત્રવાળા ગજચર્મના ઊત્તરીય વસ્ત્રવાળા સદાશીવ નીકળ્યા ગણપતી અને કાર્તિકેય સ્વામી નામના તેમના બે મહાબળવાન પુત્રો રક્ષાને માટે સાથે જતા હતા પાર્ષદો અને પાર્ષદોમાં મુખ્ય નંદીશ્વર જય જયનું અતી ઊચ્ચારણ કરતા પાછળ ચાલતા હતા આ મહાદેવને જોઇ તેઓ ઘણો અસત આશ્ચર્ય પામતા હતા અને સર્વની ચેષ્ટા દીગમુઢ થઇ બેસી રહ્યા હતા તેવામાં વળી તે વીમાન આગળ ચાલ્યું અને ક્ષણમાત્રમાં વૈકુંઠ લોકમાં પહોંચ્યું જે લોકમાં અકલ્પનીય વીભૂતી તેમના જોવામાં આવી એ ઊત્તમ પુરને જોઇને વીષ્ણુને તો મહા આશ્ચર્ય ઊપજ્યું તેવામાં તો કમળ સરખા નેત્રવાળા ચંપાના ફુલ સરખી કાંતીવાળા પીતવસ્ત્ર ધારણ કરેલા ચાર ભુજાવાળા, ગરૂડારૂઢ દીવ્ય ભુષણોથી દેદીપ્યમાન અને જેને લક્ષ્મીજી ચમરથી પવન ઢોળતા હતા, તેવા એ લોકના વીષ્ણુ તેમના જોવામાં આવ્યા એ સાક્ષાત વીષ્ણુને જોઇ ત્રણે જણ એક બીજા સામે જોઇ વીસ્મિત થઈ રહ્યા હતા તેવામાં પાછું તે વીમાન આગળ ચાલ્યું, વીમાન આગળ ચાલતા મધુર જળના મોટા તરંગોવાળો, અનેક જળ જંતુઓથી વ્યાપ્ત અને પવનને અનુસરતી લહેરો વાળો સુધા સમુદ્ર આવ્યો અને એ સમુદ્રની મધ્યમાં એ

ક અતી અદ્દભુત બેટ જોવામા આવ્યો એ બેટ મદાર અને પારીજાતના ઘટ વૃક્ષાથી ન ગુંજ શોભતો હતો અનેક પ્રકારના ચીત્રાથી વીચીત્ર લાગતા એ બેટમા મોતીની તેમજ બી જી પણ અનેક પ્રકારની માળાઓ શોભી રહી હતી આસોપાલવ, બોલસરી, કુરબક કેતકી અને ચંપક ઇત્યાદી મનોહર વૃક્ષો ફરતા છાઇ રહ્યા હતા ગાનોના ટોકારા અને ભ્રમર ગણ ના ગુંજારવ થઇ રહ્યા હતા તેમજ ઘેરો દીપ સુગંધ વ્યાપી રહ્યા હતો એ બેટમા તેઓ એ દુરથી એક મનોહર પલંગ જોયો એ પલંગના ચાર પાયાને ઠેકાણે બ્રહ્મ વીશ્નુ, રૂદ્ર અને ઇશ્વર હતા અને ફલકને ઠેકાણે સદાશીવ હતા રત્નોના સમુહોથી જડીત અનેક પ્રકારના રત્નોથી શોભાયમાન અનેક પ્રકારના ઉત્તમ બીછાનાઓથી આચ્છાદીત અને વીવીધ પ્રકારના મણીઓઓથી ઇંદ્રધનુષ્ય જેવા વીચીત્ર મનોરંજક રંગવાળા એ ઉત્તમ પલંગપર એક સુશો ભીત ઉત્તમ સ્ત્રી બેઠેલા હતા એ સ્ત્રીએ રાતા ફુલ અને રાતા વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતા રાતા ચંદનનું લેપન કર્યું હતું નેત્ર અત્યંત રાતા હતા કરોડ વીદ્યુત જેવી કાંતી હતી મુખ અ તીશય મનોહર હતું રાતા હોઠ શોભી રહ્યા હતા કરોડ લક્ષ્મી કરતા પણ અધીક કાંતી હતી અને સઘળુ શરીર સુર્યના બિંબ કરતા પણ અધિક તેજસ્વી હતુ તેમણે ચાર હાથમા વર પાશ અંકુશ અને અભય ધારણ કર્યાં હતા મંદ હાસ્ય શોભી રહ્યું હતું અને તેઓએ કોઇ દીવસ નહીં જોયેલા એ સુંદરી શ્રી ભુવનેશ્વરી દેવીને માયાબીજના જપમાંજ તલ્લીન થઇ ગ યેલા પક્ષી સમુહો સેવતા હતા એ કોમળ નવીન યુવાવસ્થા વાળા અને કરૂણાની સાક્ષાત મુ ર્તિરૂપ દેવીનો વર્ણ રાતો હતો સર્વ પ્રકારના સણગારયુક્ત વેશ ધારણ કર્યો હતો મંદહાસ્ય કરીરહ્યા હતા અને સોનાના બાજુબંધ કેયુર અને કીરીટથી શોભતાં હતા તેમનું મુખારવિં દ અત્યંત દીપ ત્રીપુર સુંદરીના ચક્ર સરખા કુંડળોથી ઝળકતું હતું શશીરેખા અને ભુવનેશ્વ રી એ નામનો જપ કરવામાં લાગેલી સખીઓ તેમની નીરંતર સ્તુતી કરતી હતી અને શ શીરે ખા આદી દેવકન્યાઓ તેમજ અનંગ કુસુમા વીગેરે દેવીઓ તેમને વીંટીને ઉભી હતી એ ભુવનેશ્વરી યંત્રરાજની ઉપર છ ખુણાના મધ્યમાં બીરાજેલા હતા તેમને જોઇને તેઓ ત્રણે વીસ્મય પામીને ઉભા રહ્યા અને વીચાર કરવા લાગ્યા કે આ વળી કોણ છે અને તેનું ના મ શુ છે? આપણે આહી ઉભા છીએ તો પણ તેમને જાણતા નથી તેવામા તેઓને તે દે

7 વી નીસંશયરીતે હજારો નેત્રવાળા હજારો હાથવાળા અને હજારો મુખવાળા રમણીય વીરાટ રૂપથી દેખાયા આ અપ્સરા નથી ગંધર્વિની સ્ત્રી નથી કે દેવાંગના પણ નથી એમ સંશ ય પામેલા તેઓ ત્યાં ઉભારહ્યા તેવામા વીશ્નુએ તે સુંદર હાસ્ય વાળા અંબિકાને જોઇ પોતાના સ્મરણથી મનમા નીશ્ચય કરી કહ્યુ કે આ ભગવતી દેવી આપણ સઘળાઓનું કા રણ છે મહામાયા મહાવીદ્યા પુર્ણ પ્રકૃતી વીનાશ રહીત અલ્પ બુદ્ધિવાળાઓથી અજ્ઞેય યો ગથી જણાય એવા કુરતા રહીત પરમાત્માની ઇચ્છારૂપ નીત્ય તથા અનીત્ય સ્વરૂપ વાળા વિશ્વના ઇશ્વરી મંગળરૂપ વેદને ઉત્પન્ન કરનારા સર્વના આદીરૂપ પરમ પ્રકાશમય વીશ્વસાક્ષી જગદંબા ઇશ્વરી છે હે બ્રહ્મા હે રૂદ્ર આ દેવીજ પ્રલય કાળમા સર્વેના લીંગ શરીરોને પો તાના શરીરમા રાખી સઘળા જગતનો સંહાર કરીને ક્રીડા કરેછે હમણા આ દેવી સગુ ણી જમય રૂપથી શોભેછે જુઓ તેમના પડખામા અનુક્રમે કરોડો વિભૂતીઓ ઉભેલી છે દીવ્ય

આભરણ તથા વેશવાળી અને દીવ્ય ચંદનના લેપન વાળી આ સઘળી વિભૂતીઓ એમના
સેવનમા લાગેલી છે આપણને આ ભગવતીનું દર્શન પોતાની મેળે મળ્યુ તેથી આપણે ધન્ય
ભાગ્ય અને કૃતાર્થ થયા છીએ આપણે પુર્વ યત્નપુર્વક તપ કર્યાનુ આ ઉત્તમ ફળ છે નહીં
તો આપણને આ દર્શન ક્યાથી હોય પુણ્યના સમુહરૂપ અને ઉદારતા વાળા તપસ્વી લોકો
આ મંગળ રૂપ ભગવતી દેવીને દેખેછે રાગી લોકો દેખતા નથી આ દેવી પરમ પુરૂષની
સાથે રમતા મુળ પ્રકૃતીજ છે આ દેવી આખુ બ્રહ્માંડ બનાવીને પરમાત્માને દેખાડે છે હે
બ્રહ્મા હે રૂદ્ર ક્ષેત્રરૂપ જીવ દસ્યરૂપ સઘળુ બ્રહ્માંડ અને દેવતાઓ એ સર્વનું કારણ આ સ
નશ્વરી માયા છે અને એ માયાજ સવરૂપ અને મંગળરૂપ છે હુ, સઘળા દેવતાઓ અને
લક્ષ્મી આદી દેવાંગનાઓ આની આગળ કોણમાત્ર છીએ લાખમા ભાગથી પણ આના સ
માન થવાને કદી સમય નથી હુ જ્યારે બાળક રૂપ હતો વડના પાંદડારૂપ પલંગમા સુતો
હતો હાથમા પગનો અંગુઠો લેઇ ચાટતો હતો અને અનેક પ્રકારની બાળચેષ્ટા કરતો હતો
ત્યારે જે મને ઝુલાવતા અને ગીત ગાતા હતા તેજ આ દેવી છે જે મે પુરવે અનુભવ કર
લો હતો તેનુ સ્મરણ આજ મને આના દરશનથી થયુછે તેથી કહુ છુ કે આ દેવી અવસ્ય
આપણી મા છે આપણે વારંવાર પ્રણામ કરતા કરતા આ દેવીની પાસે જઇએ તે ઉત્તમ
મહામાયા છે અને તેજ આપણને વરદાન દેશે માટે તેમની સમીપમા જઇ સ્તુતિ કરીએ દ્વાર
મા ઉભેલી દાસીઓ આપણને અટકાવશે તો આપણે દ્વારમાજ ઉભારહી દેવીનો સ્તુતી પાઠ
ભણીશુ

આ પ્રમાણે વીષ્ણુનુ વચન સાંભળી બ્રહ્મા અને રૂદ્ર રાજી થઇને સ્વસ્થ થયા અને દેવી
પાસે જવાને બહુજ ઉત્સુક થયા બધા એકમત થયા પછી ત્રણેજણ વીમાનમાથી ઉતરીને
મનમા બહુજ બીતાબીતા દ્વારની પાસે ગયા તેઓ સઘળાઓને દ્વારમા ઉભેલા જોઇ દેવી ભગ,
વતીએ મંદહાસ્ય કરીને તુરત તેઓને સ્ત્રીનુ રૂપ ધરનારા કરીદીધા. સારા રૂપવાળી અને સુ
ંદર અલંકાર વાળી સ્ત્રીઓ થઇ જવાથી વિસ્મય પામેલા તેઓ જગદંબાની પાસે ગયા અને
દેવીએ પોતાની પ્રેમભરેલી દ્રષ્ટિ તેમના તરફ કરી તેઓ ત્રણે તે દેવીને પ્રણામ કરી તેમની
સમક્ષ ઉભા અને સ્ત્રીરૂપ થઇ જવાથી પરસ્પર એક બીજાના સામે જોવા લાગ્યા. એ દેવીના
ચરણનુ આસન કે અનેક મણીઓથી શણગારેલુ અને કરોડ સૂર્ય જેવુ દેદીપ્યમાન હતુ. તેની
સામે જોઇને તેઓ ત્રણે દાસીને પેઠે ઉભા રહ્યા એ મહામાયાના પડખામા સ્વચ્છ શુભ
આકાર વાળી અને વીચીત્ર વસ્ત્રો તથા આભરણો વાળી બીજી દાસીઓ સેવામા તત્પર રહેલી
શોભતી હતી એ હજારો અનુચરીઓમા કેટલીએક રાતા કેટલીએક શ્યામ અને કેટલીએક
પીળાં વસ્ત્ર પહેર્યા હતા કેટલીએક આનંદથી ગાતી હતી કેટલીએક નાચતી હતી, કોઇ સે
વા કરતી હતી અને કોઇક વીણા વિગેરે વાજીંત્ર વગાડતી હતી આ પ્રમાણે દેખાવ તેઓ
જોઇ રહ્યા હતા તેવામા તેઓએ એક અદ્ભુત દેખાવ જોયો દેવીના ચરણારવિંદના નખરૂપી
દરપણની અંદર સઘળુ સ્થાવર જંગમ બ્રહ્માંડ જોવામા આવ્યુ બ્રહ્મા વિષ્ણુ ઇંદ્ર વાયુ, અ
ગ્નિ, યમ, સૂર્ય, વરૂણ ચંદ્ર ત્વષ્ટા, કુબેર ઇંદ્ર પરવતો સમુદ્રો, નદીઓ ગંધર્વો અપ્સરા
ઓ વિશ્વાવસુ, ચીત્રકેતુ, શ્વેત, ચીત્રાંગદ નારદ, તુંબરૂ, હાહા હુહુ અશ્વિનીકુમાર, વસુઓ,

આપ્યદેવ રૂષિઓ પીતૃઓ, શેષઆદીનાગ સઘળા ખીનર રાક્ષસો, વૈકુંઠ બ્રહ્મલોક કૈલાસ એ સઘળુ તેમના નખની અંદર પણ રેહેતુ જણાયુ બ્રહ્માની જે મણીમીરૂપ કમળ તે ઉપર બેઠેલા બ્રહ્મા શેષનાગની ઊપર સુતેલા વિષ્ણુ અને મધુકટભ દૈત્યો પણ નખની અંદર જોવામાં આવ્યા આ પ્રમાણે ચરણ કમળના નખની અંદર રહેલુ એ સઘળુ જોવામા આવ્યુ તેથી આ શુ છે? એમ શંકા પામીને બ્રહ્મા, વિષ્ણુ તથા શંકર પરમ વીસ્મય પામી ગયા અને એ દેવી જગતની મા છે એમ તેઓએ માન્યુ આ પ્રમાણે સુધામય અને મંગળરૂપ એ દ્વીપમા અનેક પ્રકારના વીહાર જોતા જોતા તેઓને પુરા સો વરસ નીકળી ગયા પ્રસન્ન મુખાર્વિંદવાળી અને અનેક આભરણોથી શણગારેલી દેવીઓ તેઓ ત્રણેને સખી સમાન માનવા લાગી અને તેઓ પણ અત્યંત મ્યતાથી મોહ પામી ગયા અને પ્રમન્ન ચીતે રહેવા લાગ્યા

સંપુર્ણ

વાણી વિલાસ

(ગતાંકથી ચાલુ)

બાદશાહે કહ્યુ કે તમારો તર્ક તો ઠીક છે પણ ચંદ્ર ને બીરબલ બને મને તો ઘેલા જણાય છે જગનાથ તમે કાંઇ બનેને શીખામણ રૂપ બોલો કે તેઓ પોતાની ગડાઇ મૂકી દે જગન્નાથ કહે ચંદ્ર ને તો આરંભમાં જ બોધ મળો છે તેથી ક્ષિણ થાય છે તો ખરો પણ પાછો પોતાની મેળે સમજીને વૃદ્ધિ પામે છે અને મને આશા છે કે બીરબલ પણ તેમજ કરશે તે છતા આપની આજ્ઞા છે તો પહેલા એક દુહો મારે પોતાને માટે જ કહ્યો હતો તે બોલુછુ

क्यौंहि किइ क्षिण सब कला? सुन शठके कटुवैन?
रसदर्शीकी नझरमे अमृत पें तू एन

ભાવાર્થ — તે તારી સઘળી કળા ક્ષિણ કેમ કરી નાખી? શુ શઠ માણસના કડવા બોલ સાંભળીને? એમ તારે કદી પણ કરવુ નહી કેમકે રસના સમજવા વાળાની નજરમા તો તુ સદા અમૃતથી પણ સરસ છે

આ દુહો ચંદ્ર અને કવી એ બનેને સરખીજ રીતે લાગુ પડે છે શરદ પુનમની રાત્રિએ કેટલાક માણસો ભેગા થઇને ચાંદની ખાતા હતા બધા આનંદમાં તલ્લિન થઇ ગયા છે તે વેળા તેમાંથી કોઇ નીરસ માણસ બોલી ઉઠયો કે ચંદ્ર ગમે એવો ખીલે પણ, એમાં પેલુ કલંક છે તે કાંઇ ઢાંક્યુ રહેતુ નથી આ પ્રસંગે આ કુવચન બધાને વસમુ લાગ્યુ પણ કોઇ બોલ્યુ નહિ પંદર દહાડા પછી તેઓ પાછા દીવાળીને દીવસે રાતને સમે મળ્યા તે, વેળા જુએ છે તો ચંદ્રની સઘળી કળા નાશ પામી ગયેલી અને આકાશમાં અંધાર ઘોર તે ઊપર

થી તેમાના કોઈ રગીક માણસે કાઇક રીસ તથા ઉ ।ગાની સાથે ઉપલો દુહો કહ્યો

કવી પક્ષે તો એનો અર્થ સ્પષ્ટજ છે શઠ લોકનો અનાદર જોઇ મનમા મુઝાઇને કોઇ કે વી પોતાની મનમ્મળા પ્રકાશતો બધ પડયો હશે તેને કોઇ રસના સમજનારે ઉત્તેજન આપવા ઉપર પ્રમાણે કહ્યુ

બીરબલ અત્યાર લગીતો ચુપ બેસી રહ્યો હતો પણ આ પ્રસગે તેનાથી બોલ્યા વીના રહેવાયુ નહી એણે કહ્યુ પડીત ।ઃ બે અર્થ તો બરાબર લગા ।। પણ હુ ધારૂછુ કે જે અર્થે એમણે એ દુહો મુળ રચેલો તે તો કાઇ જુદોજ હશે, જગનાથે હસીને કહ્યુ કે બીરબલ પરીક્ષા તો સારી કરી એનો અર્થ શ્રગાર પક્ષે પણ થઇ શકેછે એમા ખડીતા પ્રતી ક્ષ નાયકની ઉક્તિ છે

પછીથી સભામા ચર્ચા ચાલી કે લોકમા નિ । થાય તેથી ડરી રહેવુ એ સારૂ કે પોતાની નજરમા જે યોગ્ય લાગે તે કર્યાજ જવુ કોઈ કહે કે જગતનો સ્વભાવ તો છીદ્ર શોધવાનોજ છે અને તેના બોલવા ઉપર કાઇ લક્ષ આપવુ જોઇએ નહી કોઇ કહે કે પચ ત્યા પરમેશ્વર ને પાચ માણસ કાઈ ખોડ કાઢેતો તે ખરીજ જાણવી બીરબલના સાભળનારામાથી કોઇ તાજ વીજયથી એમ પણ બોલ્યો કે ચદ્રમા કલક છે તોજ કોઇની પણ તે કહેવાની હિમત ચાલે છે કુનીર આ ઉપરથી બીરબલને ગુસ્સો ચડયો ને તે નીચે પ્રમાણે બોલી ઉઠયો

मृदुमयक, कलक जन, ताकत भाखत मुख,
दुष्ट दृष्टि नहि करशके शुर सुर सन्मुख

અર્થ — ચદ્ર કોમળ સ્વભાવના છે તેથી તેનુ કનક માણસ તાકી તાકીને જુએછે ને મોઢે પણ કહે છે પણ શુર સુયની સામા જરા નજર કરવાની પણ તે દુષ્ટી હિંમત ચાલતી નથી

બાદશાહ આ સાભળીને રાજી થયો પણ એક બીજાને મહેણા ટોણા મારતા બધ થાય એમ ધારી વાત ફેરવી અને કહ્યુ કે આ સુદર વર્ષા રૂતુ ચાલેછે તે મુકીને તમે બીજા વીષય ઉપર શા માટે કવન કરોછો કોઇ બોલ્યુ કે દરીયામા આ વખતે જોવા લાયક તમાશો થઇ રહેછે ઉપરથી મુશળ ધાર વર્ષા પડે અને નીચેથી દરીયાના મોજા ઉછળી મારી વાદળને જઇ અડે તેથી આખુ જગત જળમય દેખાય છે જોઈ — કવીએ કહ્યુ કે એ વીષે મે કાઇક કવીતા કરી છે તે સાભળો

जा बादलको सिंधुजल उछलहि भेटत आप
वर्षाऋत मे हर्षसे, देख स्वसुत प्रताप

અર્થ — વર્ષા રૂતુમા દરીયાનુ પાણી ઉછળીને વાદળાને જઈ ભેટેછે, કેમકે મેઘ જે પો

તાનો પુત્ર છે તેનો આ વેગા આવો મોટો પ્રવાપ જોઇને પણો હરખ થાયછે મેઘને દરીયાનો પુત્ર કહેવાનું કારણ એ કે તેના પાણીની વરાળ થવાથીજ તે ઉત્પન્ન થાયછે

જગનાથે કહ્યું કે જોષીએ કવીતા ઠીક મહી મળાવી કેમકે એમા વાર્તાના વચનની સાથે વાસરસ પણ આવે છે

વરસાદના ઝીણા ઝીણા ટપકા પડતા જોઇ કોઇએ કહ્યું કે આકાશમા આટલું બધુ પાણી ભર્યુ છે તે છતા વરસાદ કેવો કૃપણ છે કે ટીપુ ટીપુ જ આવે છે. રાજા ટોડરમલે કહ્યું કે આ પ્રમાણેજ મુર્ખ લોકો ત્યા ગજાગેઓની નીંદા કરે છે પણ તેમણે મધ રાજાની રૂદી જોઇને દીનામો લેવો જોઇએ

बूंद बूंद घन देत जल जदपि सिंधु समकोष,
असड अवनीपाल क्यौ करे अनीति दोष

અર્થ — મેઘરાજાની પાસે દરીયા જેવડા મોટા ભંડાર છે તો પણ તે ટીપે ટીપેજ પાણી આપે છે જેને આપણી પૃથ્વી પાળવીછે તે તે અનીતીનો દોષ કેમ કરે?

એ સાભળી જગનાથ પંડીત નીચે પ્રમાણે બોલ્યા —

नदी नआ जल पावके फूली किया सब रवार,
फिर ग्रीसम के रापवखत धूल हुइ निर्धार

એનો અર્થ એવો છે કે વરસાદનુ નવુ પાણી એક નાની નદીમા આવ્યુ કે તે એ દમ ભરી ગઈ એટલે મોટું પુર આવ્યુ અને ચોતરફ રેલાઇ ગઇ તેથી આસપાસ ખેતરો બાગબગીચા ને ગામો હતા તે પણ સઘળા ખરાબ થઇ ગયા એ રીતે પોતાની આબાદીની વખતમા એ નદીએ પોતાનું કે પારકુ કાંઇ ભલુ કર્યુ નહી પણ ઉલટી બધાને દુખ રૂપ થઇ। પડી પછી જ્યારે ઉનાળામા પાણીના ખપનો વખત આવ્યો ત્યારે તો પોતે જ સુકાઇ ગઇ ને ત્યા ધુળ ઉડવા લાગી તો બીજાને તે વખતે શો ફાયદો કરી શકે? મતલબ અણસમજુ ઉડાઉ માણસો બીજાને કાંઈ પણ ફાયદો કરતા નથી પણ પરીણામે પડને અને બીજાને તેઓ દુખ રૂપ જ થઇ પડેછે

આ કવીતા સાભળી સઘળાના દીલ બહુજ રંજન થયા બાદશાહે પ્રસન્ન થઇ કહ્યું કે જગનાથ કવીની વાણીમાજ મીઠાશ રહેલી છે હવે તો બીરબલ એનો ભેદ ખુલી દે અને જે કુશિત થી તે વર્ષા ઋતુ વીષે કાંઇ કવીતા કરે તો પછી આપણા આનંદમા કાંઇ ઉણપ છે નહિ

અપુર્ણ

आत्म हितादर्श

૧

"જેવુ કરીએ તેવુ પામીએ અને વાવીએ તેવુ લણીએ' એ કહેવત સત્ય માનીએ છીએ છતા અધમ વીચારોના બી વાવતા આપણને એ સત્યનું ભાન કેમ નથી રહેતું? હલકી ઇચ્છાઓને આધીન થતા આપણે કેવા ફળો ચાખવા પડશે એ કેમ ભુલાઇ જવાય છે? નીચ કર્મો મનુષ્યોની આંખમા ધુળ નાખી પ્રવૃત્તિમા આવતા ભવીષ્યમા મળનારી શિક્ષા કેમ ભુલી જવાય છે?

સરકારના કાયદા તમને છુટા નથી મુકતા તો ઇશ્વરના કાયદા તમને યોગ્ય શિક્ષા કેમ નહી કરે? કરશો તેવુ ભોગવશો એ વાત ભુલવાની નથી કારણ ઇશ્વરના દરબારમા પોપાબાઇનું રાજ્ય નથી

૨

તમારા માટે બીજાઓ અયોગ્ય વીચારો દર્શાવે અથવા અઘટીત મતો બાંધે તેથી ગુસ્સે ન થશો તમને બીજા ધિક્કારે તેથી તમારે તેમને ધિક્કારવા એ કાંઈ તીરસ્કાર ઓછો કરવાનો ઉપાય નથી બીજાઓ તમને ધિક્કારે ત્યારે તમારે તમારૂ વર્તન તપાસી જોવુ અને શોધી કાઢવુ કે તેમા નબળાઇ અથવા અધમતા છે કે નહી ? જે અધમતા દુર કરવાથી તમારા તરફનો તીરસ્કાર દુર થઇ જશે

બીજા મનુષ્યો આપણે માટે શું કહેછે તેની ચિંતા કરવા કરતા તમારૂ અંતર તમને કેવા કહેછે તેની તપાસ રાખો અંતરમા મેલ રહી જાય અને મનુષ્યો તમને સારા કહે તે સારપ, થોડા વખતની છે

૩

માનસીક સૃષ્ટીમા શંકા અને નિરાશાના જંગલોમા ફરીને દગ્ધ બનેલાઓને માટે પોતાના કોમળ બનેલા હૃદયમા સ્નેહના બીજો વાવવાની ઉત્તમ તક તૈયાર છે એ તકનો લાભ બુદ્ધિપુર્વક લેઇ તેમણે સર્વ જીવોના ઐક્યનું મેળવેલુ જ્ઞાન આવી તક મળતાંજ ઉપયોગમા લેવાનું છે જેમ પરસેવો વાળી મેળવેલ પૈસાનુ દાન ઉત્તમ ગણાય છે તેમજ સુખદુખના જુદા જુદા પ્રસંગોથી ઘડાયલા મનના જ્ઞાનનું દાન વળી સર્વોત્તમ લેખાય છે માટે એ ઉત્તમ ખજાનામાંથી સર્વ મનુષ્યને ઉપયોગી થઇ પડે તેવી રીતે જ્ઞાનનુ વહન થવા દ્યો સાથે સ્નેહને પણ વહેવા દેજો નહી તો જ્ઞાન લુખ્ખુ લાગશે અને થોડા મનુષ્યોજ લાભ લેશે.

૪

આપણે કોઇ મનુષ્યને કફોડી સ્થિતિમા મુકાયલો જોઇ ખડખડ હસીએ છીએ — તેને બનાવીએ છીએ — તેની મશ્કરી કરીએ છીએ પણ ખરી રીતે જોતા એક સારા મનુષ્ય તરીકે આપણી એ રીતભાત યોગ્ય નથી કારણ કે એવા સંજોગોમા આપણે પોતે જો પોતાને

ણી શકત એવી મુસ્લિમો ની રેની મમતીલી વાતો કરેછ પણ તેમા કાઇ બદલો કે નસીબ મેળવવાનો હેતુ રહેલો રોયછે પણ આ સાદા લોકોમા તેમાનો એકપણ ઉદ્દેશ રહેલો નહતો તેમને મનથી જે એક ધાર્મિક ક્રીયા હતી તેજ બજાવવાનો તેમનો હેતુ હતો તે બનાવ કોઇ પણ રીતે જાહેરમા મુકવામા આવેલો નહતો તેમજ ભાગ્યેજ પરાયો માણસ ત્યા હાજર ન હોતો. તેમા કાંઇ છળ કપટ કે કળાનો ઉપયોગ નહતો ચમત્કાર સંગીન હતો અને આ ખરી વાત કી અમારી ટાગી ખતીશા પુરાવ સાથેદી પુગે આવો દુષ્પ્રાપ્ય અને ચીસકાણુ દેખાવ કે જેની ખબર મદ્રાસના કેલી પેપરોને પણ મળી નહોતી તે દેખાવ જોવાની છુટ મળવાની મહેરબાનીની ઉપકાર વૃત્તીમાં અમો ત્યાગી પાઠ ધર્યો અને વળી એવી વીશેષ ખાત્રીસાથે કે મનુષ્યમા એવુ કાંઇક છે કે જે સઘળા બાબતોને સ્વાધીન બનાવે છે

જો ટીબા ગેઝેરીન.

साहित्य

प्रस्तावक — स्वातिक — दादा

लखि भूपित गज पथविषे, भूसत स्वान अजान,
तैसें खल जन जरत हे, महिमा देखि महान
राजभ्रष्ट लखि भूपको, त्यागिजाहि सब दास,
ज्यो, सर सुखो देखिके, हंस न आवहि पास
जो मन प्रिय सो प्रिय लगे, गुन अरु रुप विहीन,
त्यागि रतन हर जलजसो, पन्नग भूषण कीन
दोष गहे गुन नहि गहें, खल जन रहे अधीर,
लगी पयोधर रुधिरको, पिये जोक नहिं छीर
पराधीनता दुख महा, सुख जगमे स्वाधीन,
सुखी रमत शुक वन विषे, कनक पींजरे दीन
तहा नहीं कछु भय जहा, अपनी जाति न पास,
काठ बिना न कूठार कहु, तरुको करत विनास
भीर परे जो चढनको, वारि सकें नहि नीच,

गिरिंदव घनहीते बुझे, नही घटनते सोच
बाधेहो पालन करे, अकूस धरको नाग,
फिरत स्वान स्वाधीन निज, भरे न उदर अभाग
प्रिय अप्रिय जाने नही, जे समरथ है लोक,
सभु जरायो कामको, नहि जरायो सोक
खल जनको विद्या मिले ,दिन दिन बढे गुमान,
बढे गरल वह भुजगको, यथा किये पय पान

दीनदयालगिरि

કાવ્ય વિનોદ

(ગઝલ)

जगावा आत्मनी ज्योति

સુખી સસારમા રહેતાં   તજોને મોહની વાતો
હૃદયમા મરમ ચોળી લો   જગાવા આત્મની જ્યોતિ
બનાવી ઝુપડી મનની   બની એકાતના વાસી
નિરતર આદરો તપને,   જગાવા
લઘુતા લક્ષ્મીની છોડી   વિષયની વાસના બાળો,
છુટાવો સાધનો સુખના   જગાવા
ભણીને દુખના પાઠો   હૃદયને " રાખીને
ઊખાધીને સુધારી લ્યો,   જગાવા.
જરાતો સ્નેહ વરસાવો,   દુખી હૃદયો ભીંજવાને
બનાવો શત્રુને મીત્રો   જગાવા
જરાપણુ રાગ કે દ્વેષે   ફસાતું જોઇને મનને
ઊભારો બુદ્ધીના બળથી   જગાવા
રચેલા સ્વપ્નના શોહેરો   મકાનો બાગ કે ગાડી
સમા પણ તેમ માની લ્યો   જગાવા
તજીને 'મારૂં ને તારૂં',   વિચારો કલેશની વાતો
ખીલાવો સદ્ગુણ કરીને   જગાવા
વિસારી વાસના વ્હાલા   અવો મનને ઊગારી લ્યો
બચાવો બાલ અતરને,   જગાવા
અમીરી કે ફકીરીના   અમે તે વેશમા રહેતા
ભજવજો પાઠ પોતાનો,   જગાવા

અપૂર્વ છે જીવ જાણીને   ઉપાધીના નાશ માટે
ધની ચિંતા વિસારી વા   જગાવો
વિચારો ચિત્તમાં જેવા   વસે તેવું કરો આવી
ગણી આ કુટુ ગભીને   જગાવો
બાળક પણ શાંત વૃત્તિથી   બાળકના મેલ ભૂલીને
ધરીને ધ્યાન કેટલું   જગાવો

तज्यो संसार शा माटे?

ફક્ત જો પેટને માટે   ફરો ઘર ભીખ માગે ત્યાં
તિરસ્કારે વધે ગુસ્સો   તજ્યો સંસાર શા માટે?
જરા પણ ટાઢ કે તડકો   વળી વર્ષા ઘણા વારી
ઉપાધીને મુંઝાવે તો   તજ્યો સંસાર
ફક્ત બાગો બગીચા ને   સુશોભિત મ્હેલને માટે
રહી અંતર જરા પ્રીતિ   તજ્યો સંસાર
હુકમમાં જે સદા રહેતા   હજારો નોકરો તારા
વખત પર યાદ આવે તો   તજ્યો સંસાર
ગયેલા અશ્વ ગાડી કે   રૂપેરી હસ્તિના હુદ્દા
ઘડીભર ધ્યાન રોકે તો   તજ્યો સંસાર
મધુ સ્વાદિષ્ટ પકવાનો,   મજાના ઉષ્ણ સુગંધી
કરે રસ આર્દ્ર રસનાને   તજ્યો સંસાર
કુસુમોના સુગંધીથી   મધુર માનને નાકે
અનેક ચિત્ત ચંચળ તો   તજ્યો સંસાર
જતી કો મુગ્ધ બાળાના   નયન કે ભાવની સાથે
ઉછળતું જો હૃદય તારું   તજ્યો સંસાર
તજેલા મિત્રને માટે   સજેલા વેશને સારુ
હૃદયમાં ક્લેશ વ્યાપે તો,   તજ્યો સંસાર
સગાંનો સ્નેહ સાંભરતાં   પ્રિયાની પ્રીતિને માટે
નયનથી જો વહે વારી   તજ્યો સંસાર
નથી એ નિમા ગમતું   વને જો બીક લાગે છે
ચહે જો સંગ માનવનો,   તજ્યો સંસાર
મતીકાની પથારીમાં   મુકી પાષાણ ઓશીકે
સુતાં જો નીંદ નાવે તો   તજ્યો સંસાર
સમાધિ સેજ સાધિ ત્યાં   બીજે સંસારના ચિત્રો
વધે વિક્ષેપ ધ્યાને તો   તજ્યો સંસાર

तज्यो संसार मैं व्हाला [1]

ઉપાધિ અન્ન માગે ત્યાં,   હૃદયમાં વાસના વધતી

સમય ને ટેવ ભુલાવા   તપો સસાગ મે બ્હાના
શિયાળે કે ઉનાળામા   ગરમ આછો અગર વસ્ત્રો
વિન તનને નિભાવાને   તજ્યો
ગમનો ને બગીચામા   સુવાસોના સમુહોથી
મગજ મધન જણાવાથી   તજ્યો
ઉપાધિ નાદનો ગાઢે   ફસેલી મેજ જોવાથી,
ચતુરની ચાતરી જાણી   તજ્યો
અતિ સ્વાદિષ્ટ મિષ્ટાન્નો   સુગંધી સૌ મશાલા છે
નકામા ત્રુષ્ણને માની   તજ્યો
સુગંધી પુષ્પ ને વાજા   ગવૈયા ને ગુણી ઓ
જગાતા મનના મગી   તજ્યો
વસેલા બાગ મુગ્ધાના   ચકિત નયને વિવિધભાવે
ગણીને મારના બાણો   તજ્યો
હૃદય સુહૃદ તણા મેળા   રહેશે યોગીને માટે
અનુભવથી સમજવાને,   તજ્યો
સંગા ને સ્નેહના સગા   પ્રિયા ને પ્રાણમા લુબ્ધ
ડુમેલા સ્વાર્થમા જોતા,   તજ્યો
ભૂમિની શુષ્ક શૈયામા   વિસ્તૃત આકાશની નીચે
જમીના ગાઢ નિદ્રાને   તજ્યો
ધરીને ધારણા ધ્યાને   સગ્ન કરવા સમાધીને
જગાવા આત્મ જ્યોતિને   તજ્યો

મહારાણીનુ ભવિષ્ય કથન

ગતાકથી ચાલુ

"એ બધુ સ્વપ્ન હતુ એમ મનવવાની અમારી ધારણા હતી" નગરશેઠ બોલ્યા "આ ને અજાણ્યો અતીથી કે જેને મહેલમા દાખલ કરવામા આવ્યો હતો તે ફક્ત બે ત્રણ લાન્જ અત્રે રોકાયો હતો એમ તને કહેવામા આવ્યુ હતુ હવે ખરૂ એ હતુ કે સરદારી ન હાથના નાખુદા સાથે મે તેને સહ જવાનો બદોબસ્ત કરી આપ્યો તે દરમીયાનના થોડા દીવસ પ્રતાપ ચંદ્રવીદાર રહ્યો હતો અને પછી પ્રતાપનો કાકો કેટલાક રાજદ્રોહીઓ સાથે પકડાવાથી ફાસીને લાકડે ચડી મૃત્યુને શરણ થયો અને પ્રતાપ તેનો વારસ ઠર્યો પણ ત્યાર પછી તરતજ શોધ કરતા જુને સર્ઈ દાન્ય સત્તાની ખાત્રી થઇ કે ખટપટમાની રાજદ્રોહી ટોળીમા પ્રતાપ હાજર હતો હજુરમા તેની ગેરહાજરીમા તેને માટે ફાસીની શીક્ષા નક્કી કરી અને મરહુમ સોલકી સરદારની જાગીર નવા વારસની વતી જપ્તીમા લીધી આવીરીતે બીચારો પ્રતાપ જે ગુન્હાને માટે તદ્દન નીર્દોષ હતો તે ગુન્હાને માટે શીક્ષાપાત્ર બન્યો ત્રણ વરસ વહી ગયા અને આ વખત દરમીઆન તરફ સોલકી સરદારે સરદાર કેસરીસીંગના નામથી નોગ

છી સેનામા નોકરી કરી છેવટે તેણે સ્વદેશમા આવવા નીશ્ચય કર્યો અને આ મહેર લુટવા ના હુમ્લાથ ભરેલા પ્રપંચમા સારી વહાણના ચાચીઆઓને તેણે કેવીરીતે મદદ કર્યા તે તું જાણેછે આ બનાવે પ્રતાપને ફરી આ મકાનમા આણ્યો અને પ્રથમ તેણે જે સોગદ લી ધેલા હતા તે આ વખતે ફરીને પણ પાળવા મે તેને વીન વ્યો

હા — અને ફરી તેણે તેમજ કર્યું! કમળા બોલી અને પછી વીચાર વમળમા ગુ ચવાતા તે પોતાના મન સાથે બોલવા લાગીકે અહો! અમારી છેલી મુલાકાત વખતની વા તચીતમા તેણે મને પ્રતાપ માટેના વીશ્વાસપાત્ર પ્રેમનું હમેશને માટે પોષણ કરવા કેટલી બધી આતુરતાથી સુચવ્યુ હતુ તેનું કારણ હવે મને સ્પષ્ટ જણાય છે હા — અને તેણે મને કહ્યુ હતુ કે મારી બાલ્યાવસ્થાથીજ ઉદ્ભવેલ આવુ પ્રમાણુરીત — સુંદર — સ્વપ્ન તેમા ભ ગાણુ પાડવુ તેમા પણ પાપ છે?

એ ખરૂ પરંતુ પણ મે પ્રતાપને ચ ચીવટથી તુરત રજા આપી" નગરશેઠે આગળ ચલાવ્યુ અને પછી, કમળા! તારી રીતભાતથી મે ધાર્યું કે તારૂ મન તદન શાંત હશે— બહાદુરસીહ અને પ્રતાપ એ બને પ્રથક પ્રથક વ્યક્તિ હોવાનુ સ્વીકારવામા તે સંતોષ મા ન્યો છે — અને તેથી પ્રતાપ વીરોના કાંઇ સમાચાર ફરી સાંભળવાની આશા તે હમેશને માટે છોડી દીધી હશે અને અરેરે! પ નમી વેપારી ગૃહસ્થ બની આવેલ હુમ્લા ચાચીયા પહાડજી સાથે તારૂ લગ્ન હું કરતો હતો તે બાબત ફક્ત ઇશ્વરજ જાણેછે કે હુ જે કરતો હતો તે તારૂ સુખ પ્રાપ્ત સ્થાપીત કરવાની ધારણાથીજ હતુ પણ આથી મે તને— અ રેરે! આપણ સર્વને દુખસમુદ્રમા કેવા ડુબાવી દીધા હોત! મને માફ કર વ્હાલી દીકરી! તારા વૃદ્ધ પીતાને માફ કર — જે ગુન્હાને માટે હુ ત્હારો ગુન્હેગાર છુ તે સર્વ ગુન્હો ફક્ત તા રા પ્રત્યેના વાત્સલ્ય પ્રેમને લઇ તેમજ સારા ઉદ્દેશોને લીધેજ ઉદ્ભવી હતી

હુ તે જાણુ છુ હુ તે જાણુ છુ કમળા બોલી અરે! વ્હાલા પીતા! તમે રડોછો' તમારા નેત્રોમાથી અશ્રુ પડતા જોવા હુ ખમી શકતી નથી શાંત થાઓ હુ તમને આજીજી કરૂ છુ'

મધુર સ્વભાવની બાળા પોતાના પીતાને ગળે બાઝી પડી અને આંસુ લુછતા બોલી હુ મ્લા પહાડજી ચાચીયા વીરૂદ્ધ જેને લગ્નમંડપમા ચેતવ્યા તે માણસ શુ પ્રતાપ પોતે ન હતો!

'હા તે તેજ હતો આખે શરીરે બખ્તર પહેરેલ તરૂણ સોલંકી સરદાર!

અને વાગનેર ગુરૂડા બનાવીને કમળા ગણગણી કે જે બાર વર્ષ પહેલા તેણે મારે સાથેથી પ્રીતી રાખી હતી! અહા! જુના પીતાના વચને બધાયલી પ્રીતમા તરીકે તેણે મા રો દાવો કર્યો હતો! તેની મતલબ શુ આજ હતી!

મોટુ તરે ચાહેછ — ઘણોજ ચાહેછે! કાંઇ ચોક્કસ યોજના પોતાના મનમા ગોઠવતો નગરશેઠ બોલ્યો

કમળાએ પોતાના પીતાના ચેહેરા સામે ગંભીરપણે તીક્ષ્ણ દ્રષ્ટી કરી કેટલી ધીમાપણ મધુર સ્વ રે જવાબ આપ્યો વરસો થયા મે તેને આશાછે હા — બહાદુરસીહના નામથી મને

છેતરવા માગતો ત્યારે પણ તે જાણે પ્રતાપ પોતેજ હોય એમ મારૂ દીલ તેના પ્રતી આકર્ષા તુ હતું પણ ,અરે' મ્હારા વ્હાલા પીતાજી મારી વૃત્તીઓના પ્રવાહને આવીરીતે હુ બ્હાર પડવા દઉંછુ તેને માટે મારા તરફની કાંઇ અસભ્યતા કે નફટાઇ ગણતા ના"

'ના, ના' નગરશેઠ વચમા બોલી ઉઠ્યા એક પુત્રીએ પોતાના માત પીતાને સવ કહે વુ જોઇએ અને જો — અને જો' ધીમા વીચાર પ્રવાહમા તણાતા તેણે આગળ ચલા યુ 'જો ત ણુ ઊમેરાત રાજદ્રોહી તરીકે ગણાય શીક્ષાપાત્ર — પૈસા વીનાનો દુનીયાની સપાટી પરનો ભટકતો સાહસીક ન બ ચે હોતતો તેના'અભીમાની કાકાના અપમાન' કારક શબ્દો ના ગુસ્સાથી મે જે સોગ દ લીધા છે તે ભુલી જવા માટે હુ લલચાત — '

અહા પીતાજી આભારવૃત્તીની ઉંડી સમજથી બીમાર બાળા ગણગણી 'તમારી સ મતી આપતા'

'મ્હારી વ્હાલી પુત્રી કમળાના માથાપર હેતથી હાથ ફેરવતા નગરશેઠ બોલ્યા 'મારા મુર્ખાઇ ભરેના કાર્યોથી તને આટલી દુખી કર્યા પછી જેનાથી તુ સુખી થવા સભવ હોય તે કરવુ એ મારી ફરજ છે પણ અણુઘટતી આશાઓને તરગે હુ ચડીશ નહી — કારણ કે જોકે હુ નગરશેઠ છુ પૈસાદાર છુ અને સુલેહનો અમલદાર છુ છતા કોર્ટમા મારી લાગવ ગ ઘણીજ ઓછી છે વળી મહારાણી પોતે વૈર વૃત્તીમા "બહુ ઊગ્ર છે અને તેમનો ક્રોધ ઘણા વર્ષો સુધી ખરૂ કહીએ તો સદાયને માટે કદી નરમ પડતો નથી તેમ છતા વ્હાની ક મળા' પ્રતાપનો કેસ હાથમા લેવાનુ — તેની માફીપત્ર મેળવવાનુ અથવા ખરીરીતે બોનતા તે તદન નીર્દોષ હતો અને રાજદ્રોહી કાવત્રામા તે બીલકુલ સામેલ ન હતો એમ સ્થાપીત કરવાનુ —

અહા જો આટલુ કરવામાં આવે તો હુ ફરી સુખી થાઊ કમળા વચમા બોલી ઊ ઠી 'જે કુટુબનો તેના અભીમાની કાકાએ તીરસ્કાર કર્યો હતો તે કુટુબના એક મનુષ્યના રાજ તેના પદવી અને પૈસો ભોગવવાનુ છુટાપણુ સપાદન થયેલ છે એ પ્રતાપને કહેવામા કેટલો આન દ' પણ આ કામ કેવીરીતે પાર પાડવુ તે કોણ — કોણ બતાવે?

આ મુશ્કેલીનો નીવેડો લાવવા યોગ્ય વીચારથી જાણે ઊ તેજીત થયેલી હોય તેવી ચોક સ આર્મિકતાનો પ્રકાશ એ એક ચ્હેરાપર આરોહીત થતા પોતાને ઠેકાણેથી ગગાબાઇ સફા ળી ઊઠી પણ પછી જેવી ત્વરાથી તે વીચાર ઝડપી લીધો હતો તેવીજ ત્વરાથી તેને છોડી દઇ ત પોતાના મનમાં કાંઇક ગણગણી અને ધીમેથી બેસી ગઇ

ઇશ્વરને ખાતર, ફઇબા,' તપ્ત આતુરતાથી કમળા બોલીઉઠી, 'તમને કાંઇ યો ના સુ ઝી હોય તો—

'ના, દીકરી તોછડાઇથી છતા હેતાળ હસ્ય સહ તેણે ટુકામા પતાવ્યુ

તમે ખરેખર કાંઇક વીચાર —

ના દીકરી '

બ્હેના તેના તરફ અર્થસુચક દ્રષ્ટી કરી અને પછી કમળા તરફ તાકી જાણે એમ સુચવતો હોયની કે આ વ્હાની દીકરીને ખાતર બો તેટલુ કરવુ જોઇએજ તેવીગીને નગ

સ્રોક બોલો, જો તમે તે પણ માત્ર મુક્તીથી ખરેખર ઉત્તેજીત થયા હોવ તો—

ના ભાઈ

લલીતાએ પોતાના સુંદર નેત્રો વૃદ્ધ ડોસી તરફ આશ્ચર્ય ભરેલી રીતે ફેરવ્યાં અને ધીમા નમ્ર અવાજે બોલી ફરીથી વીચાર કરી જુઓ! તમારી દ્રષ્ટીમાં ખરેખર કાંઇ મુશ્કેલી હતી?"

ના, લલીતા'! અને ચ્હેરાના કાંઇપણ ફેરફાર વીના ગંભીર થઇ બેસીરહી.

સંધ્યા સમયનો ગાઢો અંધકાર ધીમેધીમે વધતો જતો હતો ને નીરાશાથી રડમસ થઇ ગયેલું કમળાનું સુંદર મુખારવિંદ છુપાવી રાખતો હતો. લાંબો વખત સુધી હાથ ગુપચાવી ઉદાસ થઇ રહી અને થોડીવાર પછી લલીતા ઉઠી અને ઓરડામાંથી બ્હાર ચાલીગઇ

નગરશેઠ જ્યારે સત્યભેદ ખુલ્લો કરતા હતા ત્યારે લલીતા કમળાના મુખનું નીરીક્ષણ એક દ્રષ્ટીથી કરી રહી હતી અને તે પોતે જો કે પ્રેમ પંથમાં બીન અનુભવી તદ્દન અજ્ઞાન હતી છતાં કમળા પ્રતાપને કેવા તીવ્ર પ્રેમથી ચ્હાતી હતી અને તેની સાથે તેના લગ્ન થવા ઉપર તેનું સુખ કેવું સંપુર્ણપણે અવલંબી રહેલું હતું તે તે એક સ્ત્રી તરીકેના સ્નેહાળ હૃદયથી સંપુર્ણ સમજી શકી હતી અને તેથી આ વચનની મગ્નતામાં કેટલા અંતરાયો ઉપસ્થીત હતા તે વીચારથી તે અત્યંત શોકમગ્ન હતી બાગની સુંદર દીલસોજી તરીકે ખુલ્લા હૃદયે આવું વર્તન કરવાની આવશ્યકતા તેને જણાઇ અને તેથી તે પોતાની વૃત્તીઓ છુપાવવા માટે ત્યાંથી ઉઠી ગઇ

તે બગીચામાં ગઇ તેના નેત્રોમાંથી અતીશ્રીઘ્ર પણે અશ્રુપ્રવાહ વ્હેતો હતો અને તેથી તેની બરફ ગયેલી છાતી કાંઇ હલકી પડવા લાગી છેવટ તેણે આંસુ લ્હોઇ નાખ્યાં અને બીમાર બાળાના ઓરડામાં બનેલી હકીકત પર વીચાર કરતી આગળ ચાલવા લાગી અંધકાર વધતો જતો હતો અને સંધ્યા સમય ત્વરીતપણે રાત્રીની શરૂઆતમાં મળી જતો હતો

એકાએક લલીતાને જણાયું કે મારા ભણી આવતું— તેને લાગ્યું કોઇ પુરૂષનો અવાજ સંભળાયો હતો — તે ચાલતી હતી તે રસ્તાને છેડે થઇને પસાર થયો પછી તે તરફ ગીચ્ચોબીય ઝાડોમાં કંપનો ધસારો તેણે સાંભળ્યો હોય તેમ જણાયું ભયને લઇને ટીબી ગઇ પણ તેજ પળે પુન ત્યાં શાંતી પ્રસરી રહી. તેણે પોતાના નેત્રો ઉપર સુંદર હાથ મુક્યો અને પછી છે ભ્હીવું ન હોવાથી મનમાં બોલીકે, મ્હારી આંખ ફરકી હતી

છતાં તે તે રસ્તે આગળ ચાલી નહીં પણ તરતજ એક ઠેકાણે થઇને બીજે તે તરફ મોકળા પગથીમાં તે આ અકસ્માત ભુલીગઇ અને ફરી કમળા પીડીના વીચાર વમળમાં પડી ત્યાં ઝાડોમાં ખખડાટ થયો અને બીજેજ પળે એક અજાણ્યા વીદેશી પુરૂષ તેની સામે આવી ઉભા થયા —

બાઇ! ઇશ્વરને ખાતર બુમ ન પાડતી તે માણસ બોલ્યો એક સજ્જન મનુષ્ય તરીકે હું વચન આપુ છું કે હું તને કાંઇ ઇજા કરવા માગતો નથી

आधारे तरुणार्कबिंबरुचिर सोमप्रभ वाग्भव
बीज म मथमिंद्रगोपकनिभ हृत्पकजे सस्थित
रंध्रेब्रह्मपदे च शाक्तमपर चद्र प्रभाभासुर
येध्यायति पदत्रय तव शिवे ते याति सौख्य पद

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે)

પુસ્તક ૮ મુ   માઘ પુર્ણીમા, ૧૯૬૭   અંક ૭ મો

आनद लहरी

ગતાંકથી ચાલુ

अशेषब्रह्माण्डप्रलयविधिनैसर्गिकमति
श्मशानेष्वासीन कृतभसितलेप पशुपति
दधौ कठे हालाहलमखिलभूगोलकृपया
भवत्या सगत्या फलमिति च कल्याणि कलये

સમગ્ર બ્રહ્માંડના પ્રલય પ્રકારમા સ્વાભાવીક બુદ્ધિવાળા અને સ્મશાનોમા રહેનાર ભસ્મનો લેપ કરનારા શકર સર્વભુ ગોળની કૃપાને લીધે કંઠમા હાલાહલ ઝેરને ધારણ કરતા તો હે કલ્યાણી એ શક્તિ તમારી સગતિ — સોબતનુજ ફળ છે એમ હુ ધારૂ છુ

વીરાનાથ — સતીઓનો પતી આરોગ્ય કામ કરેછે તો તેને કોઇપણ રીતે — આ લોક કે પરલોકમા હરકત ન આવતા, ચડતીનો પાત્ર થાયછે તે બધો મહીમા સતીસ્ત્રીના મહત્વમનોજ છે

त्वदीय सौदर्य निरतिशयमालोक्य परया
भियैवासीद्गगाजलमयतनू शैलतनये
तदेतस्यास्ताभ्यद्वदनकमल वीक्ष्य कृपया
प्रतिष्ठामातेने निजशिरसि वासेन गिरिश

જગદબા મા દીકરાની પેઠે તમારી અને મારી આ ભાવના ગરમ રહેજો તમે કે જેમા છે
લી શ્રીની સ ર્વિતા પરીપુર્ણ છે તે આ સઘળા બ્રહ્માડના પ્રપચને જાણોછો હુ કે જે પામ
ર છુ તે શુ નીવેદન કરૂ ? તમો યોગ્ય જણાય તે તમે પોતેજ કરો બ્રહ્મા સૃષ્ટિ કરેછે
વીષ્ણુ પાલન કરેછે અને રૂદ્ર સહાર કરેછે એ વાત લોકોમા પ્રસીદ્ધ છે તે શુ સાચી છે?
સાચી નથીજ કેમકે અમો તમારી ઇચ્છાથીજ તમારી શક્તીથી યુક્ત થઇને એ કામો રી
એ કરીએ છીએ હે મા આ પૃથ્વી જગતને ધારણ કરતી નથી પણ તમારી આધારશક્તિ જ
ધારણ કરેછે સુર્ય પણ તમારી પ્રભાથી યુક્ત હોવાથીજ પ્રકાશે છે કારણ કે સર્વથી પરના
તમેજ નીરગુણ આત્મારૂપે પ્રકાશો છો બ્રહ્મા હુ અને સદાશીવ પણ તમારા પ્રભાવથીજ જ
મેલા હોવાને લીધે નીત્ય નથી ત્યારે ઇંદ્રાદીક અન્ય દેવો તો ક્યાથીજ નીત્ય હોય પુરાણ
પ્રકૃતી રૂપ તમે જ એક નીત્ય છો હે ઇશ્વરી હુ કે જે પુરાણ પુરૂષ કેહેવાઉછુ તેનાપર તમે
દયા કરી તેથીજ હમણા હુ તમારી પાસે આવીને યથાર્થ સમજ્યો નહીંતર હુજ પાપક છુ
હુજ અનાદી છુ હુંજ ક્રીયા રહીત છુ હુજ ઇશ્વર છુ અને હુજ સર્વજ્ઞ છુ એવો અહ
કાર મને સર્વદા રહ્યા કરત વીદ્યાવાળા પુરૂષાની વીદ્યા તમે જ છો અને શક્તિવાળા પુરૂષાની
શક્તિ તમેજ છો મનુષ્ય લોકમાં કીર્તિ કાંતિ લક્ષ્મી અને નીર્મળ સતોષ રૂપ તમેજ છો
પ્રથમ વેદની કંગારૂપ ગાયત્રી સ્વાહા સ્વધા સગુણ અને અર્ધ માત્રારૂપ ભાગવતી તમેજ
છો દેવ અને જીવોના રક્ષણને માટે અને મોક્ષને માટે શાસ્ત્રરૂપ વેદ તમે જ રચ્યો છે તમારે
પોતાને પ્રયોજન નહીં હોવાછતા પણ મહા સાગરના તરંગોની પેઠે આદી અત રહીત બ્રહ્મ
ના જે અંશો ઉત્પન્ન પામ્યાછે તેઓને મોક્ષની પ્રાપ્તિ થવા માટેજ તમે આ સર્વ પ્રપચ
રચ્યોછે જીવ જ્યારે પોતામા જે કર્તવ્યાદી ધર્મો છે તે તમારા જ કરેલા છે અને એ સર્વને
નષ્ટ કરનાર પણ તમેજ છો એમ જાણે ત્યારે મોટ પ્રભાવવાળાં તમે (માતા) જેમ અતિ ર
હસ્ય રૂપ મીથ્યા ચમતકાર થતાં નટનુ રચેલુ નાટક પોતાની મેળેજ બધ પડે તેમ પોતાની
મેળેજ બધ પડો છે હે અબીકા આ મોહમય ભવમા રમાથી મારૂ રક્ષણ કરનાર તમેજ
છો એટલા માટે મે તમારૂ શરણ લીધુછે રાગ દ્વેષાદીકથી વ્યાપલો અને મહા પીડાકારી આ
મીથ્યા સસાર હમણા આવેછે તે સમયમા અને મહાદુખ પ્રદ પ્રલય કાળમા પણ સદા ત
મારૂ રક્ષણ કરો હે દેવી! હુ તમને પ્રણામ કરછુ હે મહાદેવી! હુ તમારા ચરણમા
પડુ મને સર્વદા જ્ઞાનનો પ્રકાશ દેજો

દેવના દેવ અને મોહને પમાડનાર વીષ્ણુ એ પ્રમાણે સ્તુતી કરી બધ પડ્યા પછી આગ
ળ ઉભેલા સદાશીવે પ્રણામ કરી જગદંબાની સ્તુતી કરવા લાગ્યા કે—

'હે દેવી! વીષ્ણુ પાર તમારા પ્રભાવથી ઉત્પન્ન થયેલ છે ત્યારે વીષ્ણુ પછી થયેલા
બ્રહ્મા પણ તમારા પ્રભાવથી જ થયેલ છે એમ સીદ્ધ થાયછે અને જ્યારે એમ છે ત્યારે તમો
ગુણવાળો હુ તમારા પ્રભાવથી ઉત્પન્ન થયેલો નહીં? તમે સર્વ લોકની રચના કરવામા ચતુર
છો માટે અમોને પણ તમે ઉત્પન્ન કર્યા તેમાં કાંઇ આશ્ચર્ય નથી પૃથ્વી જળ વાયુ, આકાશ
અગની ઇંદ્રીઓ બુદ્ધિ મન અને અહકાર એ સર્વ પણ તમેજ છો આ સઘળુ જગત બ્રહ્મા
રૂ અને વીષ્ણુએ કરેલુ છે એમ જેઓ વાત કરે છે તેઓ સાચા સીદ્ધાંતને જાણતાજ ન
થી કારણકે તમારાજ પ્રેરેલા અમો ત્રણ દેવ સચરાચર જગતને રચીએ છીએ

હે ગાા પૃથ્વી વાયુ આકાશ અગ્નિ અને જળાત્માના વીવચો અને ગુણો ચીજ જો જગત ચતુ હોય અને તેમા તમારા ચૈતન્ય રૂપ અશીા ઉપયોગ ન હોય તો તે દ્રષ્ટા પદાર્થ વીના દ્રશ્યની સીદ્ધિ કેમજ હોત ?

અપૂર્ણ

વાણી વિલાસ

(ગતાન્થી ચાલુ)

બીરબલે કહ્યુ કે આપના હુકમ આગળ ખેદ કે દીલગીરીની શી તાગાદ છે કે તે ટકી શકે એમ કહી ખ્વીતા કરવા સારૂ આકાશ ભણી એણે સહજ નજર કરી જોયઉે તો આમ સમા મનોહર લીના થઇ રહી હતી સૂર આથમવાનો વખત હતો, પશ્ચિમ દીશા અવનવા ગોથી દીપી રહી હતી માથા ઊપર મેઘ ધનુષ્ય ઝગઝી રહ્યુ હતું, અને પૂનમ હતી તેથી પૂર્વ બાગી ચદ્ર પણ ઉગ્યો હતો મહેલના બાગમા માડવા નીચે એ ટાઉે એઠક હતી તેથી વનસ્પતીની શોભાનો પણ કાઇ પાર નહોતો બી મન તો આ સૌન્દર્યસિધુમા ગરક્ક થઇ ગયો અને શુ કરવુ ને શુ મૂકી દઊ તેની એને કાઇ સૂઝ પડે નહી

એવામા થોડો ફેકતા મીયા અબુલ ફઝલ ત્યા આવી પહોચ્યા અને તેના દેખાવ ઊપરથી જણાતુ કે કાઇ અગત્યની ખબર લાવ્યા છે એણે તુર્ત આવીને બાદશાહના હાથમા કાઇ કાગળ આપ્યો, બાદશાહ ઝપાટામા તે કાગળ ઊપર નજર ફેરવી ગયા ક્ષણેક વીચાર કર્યો તે પછીથી જાહેરમાજ કહ્યુ કે અબુલફઝલ એમા કાઇ ગભરાવા જેવુ નથી. કાલે અમે પ ઉજ ફૂચ એ હજાર મનાર લઇને એ ગજા ઉપર ચડીશુ પણ મને આશ્ચર્ય લાગે કે ચદ રાજાની ઊપર દૃ આટલી બધી નીતી રાખતો હતો તે છતા એણે બ. શા માટે કર્યુ હશે

આ માજરી બધા નીચુ જોઇ રહ્યા કેમકે બધાના જાણવામા હતુ કે કેટલાક વખતથી સઘળા રજપુતો દુખાઇ રહ્યા હતા, અને તેનું કારણ એ હતુ કે કેટલાક વખતથી બાદશાહના જનાનામા દર શુક્રવારે મોટી મોટી રજપુતાણીઓને મોલાવવામા આવતી ત્યા બજાર ભરાતો અને વખતે બાદશાહ પડદે તે જોવાને નીકળીને ત્યા જતો એમા બગાડો તો કાઇ નહોતો પરંતુ રજપુતોના જીવ એથી બહુ કચવાતા હતા. પણ આ વાત પાદશાહને મોઢે કોણ કહે ! રાજા ટોડરમલે બીરબલને ઇશારત કરી કે તુ બટક બોલો છે તેથી તારાથી કહે વાય તો મશ્કરીમા કહે એણે માથુ ધુણાવી કહ્યુ કે ઠીક છે

બાદશાહ તો બીજા દીવસની કુચને માટે અબુલફઝલને સુચના આપી રહ્યા કે બને કા ઇ નવીન બનાવ ન હોય તેમ હસતે મ્હોઢે બીરબલ તરફ જોઇને કહ્યુ કે કેમ હજી તારી કવીતા તૈયાર થઇ કે નહી હાજી એમ કહી બીરબલ નીચે પ્રમાણે બોલ્યો

रग विरगे मनो हरी पतरि पयोधरी वृद
मित्र ठरा थिर रक्तहो चाप चढाया चद

બીરબલનો આ ઝડાગ સાભળતાજ સભામા સઘળાએ નીચુ જોયુ અને થો ા ક્ષણ સુધી કોઈ હાઇ પણ બોલી શક્યુ નહિ બધા વીચારમા પડ્યા કે હવે બાદશાહ કોણ જાણે શુ કરશે પણ અકબરશાહ મોટા મનનો હતો અને તે સમજી ગયો કે પરોક્ષે મને બોધ કરવાને સારૂજ બીરબલ આવા કડ્વુ વચન બોલે છે તેથી તે એટલુજ બોલ્યો કે બીરબલ મ્હે તને વર્ષારૂતુની કવીતા કરવાનુ કહ્યુ હતુ તેને ઠેકાણે તુ આ શુ બકયો?

બીરબલે પોતાનુ માથુ જમીન સાથે લગાડી ઘણી નમ્રતાથી કહ્યુ કે જહાપના એ વર્ષારૂતુની સાયકાળનુજ વર્ણન છે એમા એમ કહ્યુ કે ભાતભાતના રગથી મનને હરવાવાળી પાણી વાદળીઓના ટોળામા મિત્રનામ સુર્ય રાતોચોળ થઇને થોભી ઊભો છે મેઘ ધનુષ્ય ચ ઢયું છે અને ચ દ્રમા સામો આ યો છે

બાદશાહે કહ્યુ કે એ અર્થ બરાબર બધ બેસતો નથી કેમકે સુર્ય થીર ઉભો રહે એ વા ત ખોટી છે બીરબલે જવાબ આપ્યો કે સાહેબ ખરેખરતો સુર્ય ઉભા રહેતો નથીજ, પણ જો આથમતી વેળા ન્યાળીને જોઇએ છઇએ તો તે ઊભો રહેતો હોય એમજ દેખાય છે જગનાથ પડીત વગેરે બીજા સભ્યો સૌ દ તાના અભ્યાસીઓએ સાક્ષી પુરી કે સાજે એ મ આવુ દેખાય છે ખરૂ તેથી એ વાતતો સાબીત થઇ ત્યારે બાદશાહે બીજી શકા કાઢી કે વાદળીઓને પાણી કહેવાનુ પ્રયોજન શુ?

આ સવાલનો જવાબ શી રીતે દેવો તેનો બીરબલ વીચાર કરતો હતો એટલામા જોરી કવી (જે પાછળથી બીરબલનો પરમ મીત્ર થયો હતો તે) બોલી ઊઠયો કે સાહેબ આ આ દુહામા એજ વીશેષ ખુબી છે પણ પક્ષે ખરેખર સાભીપ્રાય છે વાદળીઓ જાડી થઇ હો ય તો તો તે ઘનઘોર દેખાય અને વરસાદ આવે જ્યારે વાદળીઓ પાતળી હોય ત્યારેજ તેને ભેદીને સુર્યના કીરણ આપણી તરફ આવી શકે અને આકાશમા રગબેરગી લીલા જામી રહે.

બાદશાહ પડે / ભુલ કાઢવાને ચાહેછે એમ જાણી મીયા તાનસેન જે આ ખુણમા બેઠા હતા તેણે ઘણીઘણી લબાણની સાથે ભારે ઠાઠેથી ચલાવ્યુ પણ તેનો સાર એ હતો કે એક કા ળેજ સુર્ય ને ચદ્રનુ વર્ણન કર્યુ છે તે અશક્યછે બીરબલ હસીને એટલુજ કહ્યુ કે મીયા ત મારી અકલમાં હમેશા અમાસજ રહે છે એટલે તમે પુનેમનુ વર્ણન ક્યાથી સમજી શકો?

કોઇએ કહ્યુ કે ચ દ્ર ને આ ર એ લે શ ની સાથે સધી કરી નાખી છે તેમ વાસ્તવમા બનતુ નથી જગન્નાથ પડીતે જવાબ આપ્યો કે આ દુહામા શ્લેષ છે તેથી એ દોષ ગણાય નહી પણ એટલુ બોલીનેજ તે અટકી ગયા કેમકે વીચાર આ યો કે બાદશાહ જો ફરી પુછે એમ પુછશે તો મારે એ ગની વીરૂદ્ધનો અર્થ કરી બતાવવો પડશે પણ

બાદશાહ તો મુળથીજ એ અર્થ સમજી ગયો હતો. તે છતાં પોતે કાંઇક ગુસ્સાનું ડોળ કરીને કહ્યું કે બોલ, બીરબલ, એ દુહો ફરીથી અને એમાં બીજો શો અર્થ રાખ્યો છે તે કહે

હુકમ થયો એટલે કાંઈ ચાલે નહી તેથી બીરબલે તે દુહો ફરીથી નીચે પ્રમાણે ભણ્યો.

रगे विरगे मनोहरी पतरी पयोधरी वृद,
मिन्न ठरा थिर रक्तहो चापचडाया चद

અને પછી એનો અર્થ કરતી વેળા જર બાંધી ઉભો રહ્યો બાદશાહે કહ્યું બીહી નહી ને બરાબર અર્થ કર કેમકે અહીના ખાસમંડળજ બેઠું છે આ ઉપરથી બીરબલને હીમત આવી અને તે ઘણી દીનતા આજીજી સાથ ભાતભાતના રંગથી મનને હરણ કરવા વાળી પાતળી સ્ત્રીઓના સમુદાયમાં મારો મીન આગમન થઈ સ્થિર ઊભો છે અને તેના સામો ચંદરાજા ધનુષ્ય ચડાવીને ધસી આવ્યો છે એ રીતનો થાયછે એમ કહીને એણે ઘણી ઘણી આજીજી દીનતા તથા તજવીજથી પોતાની બેઅદબીને માટે માફ માગી અને કહ્યું કે આ આખું મંડળ મારી એ બાબત કહેવાને ઇચ્છતું હતું તેથી મ્હેં આપનું બહુ ચાહી મેં મારૂં માથું આપની તરવારની ધારપર મુક્યું છે તે ચાહોતો કાપી નાખો કે મહેર શ્રી સીરપેચ બંધાવી સુશોભીત કરો બીજા સભાસદો પણ પોતાની તરફના બે શબ્દ આ પ્રસંગે લાગ જોઈ બોલ્યા અને સમજાવ્યું કે રાજના હીતને માટે આટલી ચેતવણી આપવી આપને જરૂરજ હતી

અકબરતો મુળથીજ સઘળો ભાવ સમજી ગયો હતો તે તો બીરબલની હીંમત હીતબુદ્ધિ તથા ચતુરાઈથી ઘણોજ પ્રસન્ન થયો હતો. તેથી તેણે સઘળા મીત્રોના તથા તેમાં વીશેષ કરીને બીરબલના બહુજ વખાણ કર્યા અને તેમનો અંતઃકરણથી પાડ માન્યો એણે કહ્યું કે મારા ધનભાગ્ય સમજુ છું કે મને તમારા જેવા મંત્રીઓ મળ્યા છે બધાએ જવાબ આપ્યો કે એ આપની લાયકી છે કે તમે અમારા ગુણ માની લોછો અને કદાપી અમારામાં કાંઈ ગુણ છે તો પણ તેની કદર કરનાર આપના જેવા આ જગતમાં કોણ મળનાર છે

અપુર્ણ

आत्महितादर्श

(ગતાંકથી ચાલુ)

૯

જેને વસ્તુમાટે બસબસો ભલે ન હોય, તને યશ માટે ફિકર ભલે ન હોય સત્તામાટે ગો ઠ ભલે ન હોય, તો મળતા માટે મોહ ભલે ન હોય ત્યાં સુધી તો બીજા મનુષ્યોથી

અલગ કોઇ ઉત્તમ સ્થિતીમા બેઠમાવે રહેવાની ઇચ્છા છે ત્યાંસુધી તારામા સ્વાર્થ છે અને એ સ્વાર્થની અસર તારા આખા જીવનને નીરસ બનાવશે માટે જ્યારથી સ્વાર્થ, ત્યાગનુ જીવન ગાળવાનું શરૂ કરો ત્યારથી દુનીયા સાથે ભ્રાતૃભાવ જાગવવાનુ પણ શરૂ કરશો દુનીયાથી જુદા પડી આગળ વધવા પ્રયત્નો નો પણ મુખ્ય હેતુ જગતને આગળ દોરવાનોજ હોવો જોઇએ

૧૦

એક પછી એક પગથીયુ કેવીરીતે ઉતરાય છે આપણા અંતર ગ્નાતીના મીત્રની સાથે નાસ્તાપાણીની છુટ થાય તો કોઇક દીવસ તેને ત્યા જમવા પણ બેસી જવાય કોઇ અન્ય પરા મનુષ્યની અથવા આપણા દુશ્મનની પણ નીંદા સાભળવાની ટેવ પડે તો આપણા ગુરુજી તથા શીષ્યની પણ નીંદામા આનંદથી ભાગ લેવાય મશ્કરીમા કે વાતમાં રસ લાવવા જુઠુ બોલતા શીખાય તો આપણા કુગુણો છુપાવવા અનેક જુઠાણા ઊભા કરતા શીખાય પરસ્ત્રીને નીચ વૃત્તિથી જોઇ લેવાની ટેવ પડે તો પોતાના પુત્ર ગણાતા સ્ત્રીવર્ગ તરફ કુદ્રષ્ટિ કરવાનો વખત આવે કોઇક દીવસ ગુપ્તરીતે ખ પ્યાઇ લેવાનું પગલુ ભરાય તો પછી જાહેરમા છ ચોક બાર ખાતા શરમ ન આવે માટે એક પણ અયોગ્ય પગલુ ન ભરાય તેને માટે સભાળ રાખવી

૧૧

ભાઇ તારામા અનેક ગુણો હોય તોપણ જો બીજાના ગુણોને ગુણ રૂપે જોઇ ન શકે તો તારામા એવા મોટા ગુણની ખામી છે કે તે પુરવી મુશ્કેલ પડશે બીજા મનુષ્યોમા રહેલા શુભો જોઇ આનંદ માનનારા અને બીજાઓની નબળાઇથી દીલગીર થનારા માણસો ઘણા થોડા હોય છે સાધારણરીતે સદ્‌ગુણી માણસ બીજાની અને પોતાની વચ્ચે એકાદ પગથીનો પણ અંતર પસંદ કરે છે આનુ નામ ભ્રાતૃભાવ નથી આનુ નામ અકપતા નથી એતો ભેદ દ્રષ્ટિ છે એતો જુદાઇ છે બીજાની સરસાઇમા ખુશીથવુ એજ ખરી મહત્તા છે

૧૨

આજે લાખો રૂપીયાનુ કરજ કરવુ અને પછી રાત્રે સુઇ જવુ તે કંઇ કરજમાથી છુટવાનો રસ્તો નથી સવારમા ઉઠવાથી પાછા તમે કરજદાર છો એવુ તમને ભાન થશે તેમજ એક જન્મમા નીચ કર્મો કરી ભ્રષ્ટ ઇચ્છાઓને ઉત્તેજન આપી પાપી વીચારોને વળગી રહી તમે જે કરજ કરો છો તેમાથી છુટવા મરણ એ કંઇ રસ્તો નથી જ્યારે ફરીથી જન્મ લેશો કે કરેલ કર્મોનો વ્યાજસુદ્ધા ખાતો/વાળી દેવો પડશે કરજ કરીને ઊંઘી જવાથી કરજમાથી મુક્ત થવાય તો જ સારા વા માઠા કર્મો કરી મરી જવાથી કર્મના કરજમાથી મુક્ત થવાય મર્ણ જન્મના ફેરા ફરી ફરીને અનેક જન્મોમા કરેલા કર્મોના ફળ ભોગવ્યા વીના છુટકો નથી થવાનો

૧૩

પરમાત્મા સર્વ વ્યાપક, સર્વજ્ઞ તથા સર્વશક્તિમાન છે એમ મોઢેથી બોલવુ નથી ગનથી

માનતુ છતા આપણી આમપાસ રહેનારા મનુષ્યો, પશુ પક્ષીઓ વીગેરેમા સમભાવે રહેલા ઇશ્વરને ન ઓળખતાં તેમના તરફ વીચીત્ર રીતે તતુ એ કેવી જાતનુ જ્ઞાન

વળી હલકા ફ્રૂસ અથવા વાણીને આધીન થતા મનુષ્યનો જેટલો ભય લાગેછે તેટલો પણ ઇશ્વરનો ભય ન લાગતો હોય તો તારા અને મારા ઇશ્વર કયા સતાઇ ગયા છે આપણુ જ્ઞાન આપણને ત્યારેજ કામ આવેછે કે જ્યારે તે જ્ઞાન વરતનમા સુધારો કરવાનુ સાધન થાયછે

૧૪

તમો એવી ઇચ્છા રહેતી હોય કે કર્મના બંધનમાથી મુક્ત થઇ જવુ તો તમો ગઇ જાતની સાકળોથી બંધાયા છો તે શોધી કાઢો કારણકે તેમ કર્યા વીનાય જન્મ મરણના ફેરામાથી છુટી શકાશે નહીં "કરેલા કર્મોના ફળ મેળવવાની ઇચ્છા" રૂપી તમારી સાકળો તોડી નાખવા માગતા હોતો તમારા સતકર્મો ઇશ્વરાર્પણ કરતા રહીઓ ધ્યાન રાખજો કે તમારા ઉપરી અધીકારીને તમે કાંઈ અયોગ્ય ભેટ નથી આપતા તો ઇશ્વરને તમારા અશુભ કર્મો કેમ આપી શકાય છતા ઇશ્વર એવો દયાળુ છે કે તમો કર્મો તેને અર્પણ કરશો અને ફળની ઇચ્છા નહીં રાખો તો ઇશ્વરજ તમારા થઇને રહેશે

૧૫

જેમ આપણા બગીચામા જુદીજુદી જાતના વૃક્ષો તથા પુષ્પો ને ફળો હોય છે અને દરેક વૃક્ષ, ફળ તથા પુષ્પની કોમળતાના પ્રમાણમા માળી તેની સભાળ લીએ છે તેમ ઇશ્વરના બગીચા રૂપ સંસારમા જુદીજુદી જાતની કોમળતા ધરાવનારા મનુષ્યો વસે છે માટે એટલુ ધ્યાનમા રાખજો કે જો તમે મનુષ્યની પરીક્ષા કરવામા હુશીયાર હો તો પછી ગમે કોમળ હ્રદયના મનુષ્યને તમારી કઠોરતાનો અનુભવ ન થાય મીઠી વાણી અને ઉત્તમ રીતભાતને માટે કાઇ તમારે પૈસા ખરચવા પડે તેમ નથી માટે કોઇનું દીલ ન દુભાય તેટલા માટે તમારી વાણી તથા ક્રીયા નીર્દોષ પવીત્ર તથા ઉપયોગી બનાવજો

૧૬

આપણે કોઇ ગામ જવા નીકળીએ અને જલદી પહોચવાની ઇચ્છા હોયતો રસ્તામા ગમે તેવા રમણીય શહેરો, બગીચાઓ સરોવરો, વીગેરે આવે તો તે પણ જોવા રોકાતા નથી એટલુજ નહી પણ માગમા આવતા શહેરોમા આપણા નજીકના સગા વ્હાલાઓ રહેતા હોય તો પણ તેમને મળવાની ઇચ્છા દબાવી દઇએ છીએ આ બધુ શા માટે? ધારેલી જગ્યાએ જલદી પહોચવા માટે હવે મોક્ષના ધામમા જવામાટે નીવૃત્તી માર્ગે ચડયા છતા વચમાં આવતા મોજ શોખના સાધનોમા સુંદર વસ્તુઓમા સ્નેહી સગાઓમા સ્વાર્થની દોરીથી બધાઇ જશુ તો પરમ ધામમા પહોચતા પહેલા કેટલા જન્મનો ભાક્ષા જશે!

અપૂર્ણ

કાવ્ય વિનોદ

(ગઝલ)

ज्ञान ज्योति झाखी केम थइ?

થઇ આ જ્યોત ઝાંખી કાં જશે બની બુઝાઈ શું ?
વિષય પવને ધ્રુજાઇને જશે બતી બુઝાઈ શું ?
ભરાવી પાત્ર પ્રેમથી ભરીને ગાઢ સ્નેહથી
ગુણોની જ્યોત જ્ઞાનેથી જગાવીને બુઝાશે શું ?
ગઇ શું પાત્રતા પળમાં વશી શું વાસના દીલમાં
ઉડ્યા બિંદુ મલીનજલનાં, તમસથી ઢંકાશે શું ?
ગયો શું સ્નેહ અંતરથી, વધ્યો વિક્ષેપ અંતરથી
બજાવી [illegible] અંતરની બચાવીને બુઝાશે શું ?
વણી સદ્ગુણની દોરી બનાવી વાટ રૂપેરી
હૃદયના સ્નેહમાં બોળી મિલાવ્યાથી બુઝાશે શું ?
નથી એ પાત્રતા જોતી થઇ પળમાં હતી હોતી
જગાવીશું અસખ જ્યોતિ પછી બતી બુઝાશે શું ?
જમાવો સ્નિગ્ધતા એવી રસિક નિરખે વધે તેવી
બળે કે એ કર્યાં જેવી રહે બતી તથાપિ શું ?
સમુહો ગુણનાં શાને પીવાછે સ્નેહ એ બહાને
નમાલું પાત્ર કરવાને તમે બતી જગાવી શું ?
બતાવો પાત્રતા એવી ચિરસ્થાયી રહે તેવી
ભરીને સ્નેહ એ દેવી ગુણોથી એ બળે તો શું ?

स्नेह सरिता केम सुकाणी

અચાનક આમ આશાથી સુકાણા સ્નેહના ઝરણાં
પીનારા પ્રેમના વારિ નકીત આતુર છે હરણાં
ચહુને નીલ ચારામાં, સુશોભિત આ કિનારામાં
વસેલા એ બિચારાના સુકાશે ઘાસના તરણાં
ફરીવર ખીલ્યું કે રણમાં વસેના એ સદા વનમાં
નથી સહવારી એ જનના [illegible] જશે હરણાં
સરિતા તીર સૂકાતા નથી નિજસ્થાન મૂકાતાં
તૃષાથી કંઠ સૂકાતા કરે વ્યાકુળ રાંકલડાં
નિરંતર નીર દેનારા દુઃખી આ પ્રેમ પીનારા
સુકાણા કેમ હસારાં હૃદય પાષાણ રે અરણાં

हृदय सुहृद तणा एवा

સીંચીને સ્નેહના વારી ભરીને પ્રેમના પ્યાલા
પીએછે પ્રેમીને પાઇ હૃદય સુહૃદ તણા એવા
કવિતાની સરીતામા વિચારોના તરંગોમા
તણાતા સ્નેહની સાથે હૃદય
રહે સાનિધ્ય કે છેટે વસેછે મેલ કે વનમા
હમેશા મીત્રને સ્મરતા હૃદય
સરલ સંસારને તરતા સુખે કે દુખમા સાથે
રહીને પ્રેમમા મસ્ત, હૃદય
રચી આવાસ આકાશે, વસાવી સ્નેહની વસ્તી
અનુભવતા સુખીસ્વપ્નો, હૃદય
મનોમનગુણ થી બાંધ્યા નથી એ સ્થુલના સંગી
વિરહમા મોજ માણેછે હૃદય
સગાછે સ્વાથનાલુબ્ધા, સબંધી દેશના દર્દી
નિરંતર સ્નેહમાં લુબ્ધ, હૃદય

मार्ग बतावो

રૂપી સન્યાસિ કે સાધુ, તપસ્વી જ્ઞાની કે યોગી
થયા જે મુક્ત માયાથી મને પણ માર્ગ બતલાવો
ભણીને જ્ઞાન પામુ જે કહો ના કેમ વાપરવુ
અનુભવ શુ કહેછે તે મને પણ
લલુતા લક્ષ્મીની રાખી કદી જો મેળવી જાણુ
બચાવુ કે ઉડવુ તે મને પણ
કદી સત્તા હુકમ સાથે, મળે બહુ માનની માથે
રિઝાવા કે બચાવા તે મને પણ
મનેતો જગત્ આખુ આ જણાએ સ્વાથમા તરતુ
તમે જો સ્વાથ ત્યાગી હો, મને પણ
અનુભવ એમ કહેછે કે બધેને સ્નેહ વરસાવો
નિરર્થક એ વહે વારિ તમે શુ માર્ગ બતવાવો
વસુનુ વ્હાન છોડીને, બહુ મે લાગણી મારી
દ્રવે નહી ? કઠીન હૃદયો, તમે શુ
સ્વરૂપનો સ્વાથ ત્યાગીને પરમ અર્થે વિચરવાના
સીધેવા માર્ગ દુર્ઘટ છે તમે શુ
મુકીને માનને ઉંડુ સરલતા મે સ્વીકારીછે
નમેલાને નમાનો કે,, તમે શું
ગુજારી જીંદગી સારી, હૃદય રાખુ સદા ખુલ્લુ,

ના — હું આવી હાલતને ગણે રહું છું

તમારી વાણીમાં એવો ભાસ છે કે અજાણ્યા પુરુષ રહ્યું કે હું આગળ બોલવા ઉત્તેજીત થાઉં છું હું નેતીમાં પુરુષ રહું છું કે હું એક પ્રતીષ્ઠીત પુરુષ છું અને હું કમળાના માત્ર તેના નામથીજ જાણવા ઉપરાંત વધારે પીછાણ ધરાવતો નથી અને હકીકત એવું કહતા આવી રહ્યું કે હું તેના પ્રત્યે કાંઇ અંગત હેતુ ધરાવતો નથી

પણ શું કામને, માટે તમે તેણીને મળવા માગો છો? લલીતા કે જેના મનમાં હજી અને સહરી વહાણના બીજા ચાચીયાઓ તરફ કપટજાળ સંબંધેના અનેક નવી તર્કો ઉભરાવા લાગ્યા હતા તેણીએ પુછ્યું

" આ બાબતમાં હું કંઇ ખુલાસો આપી શકતો નથી માટે કમળાને કાંઈ વાત કહેવાની — સંદેશો પહોંચાડવાનો છે તે અસંત અગત્યનો છે અને માટે તે તેનેજ સંભળાવવો જોઇએ "

આ ઘણું વીલક્ષણ છે! રાત્રીના અંધકારમાં તમે આ જગ્યાએ છાનામાના રહેલા છો તે જોતાં —

" આ સઘળું માત્ર વીરહના જાણ્યાથી આ નવો પુરુષ વચમાં બોલી ઉઠ્યો। છતાં હું એક સાચો અને નતીષ્ટીત મદદગાર છઉં!

લલીતા ગુંચવણમાં પડી કારણ કે આ પુરુષમાં કાંઇક એવી પ્રતીભા હતી કે સઘળી વહાણના ચાચીયાઓ સંબંધી તેના સર્વ સંદેહો નષ્ટ થઇ ગયા તે વીચારમાં પડી —, અને છેવટે બોલી તમે હજુ તમારું નામ પણ જણાવ્યું નથી '

મારું નામ? મારૂં નામ અમરસીંહ છે

ત્યારે અમરસિંહ! હું તમને વીનવીને પુછું છું કે મારી સખી કમળાને એવું શું કહેવાનું છે કે જે તેના પીતાની સમક્ષ — અથવા તેની ફઇબાની સમક્ષ — કે તેની નીકટની સખી તરીકે મારી સમક્ષ કહી ન શકાય?

અહા બાઇ! તમો બાઇ માણસ થઇને, સૌનકી રણછતસીંહ બોલ્યો — પણ બગીચામાં છાનોમાનો આવનાર માણસ તે હતો, કાંઇ ખટકો કરી નથી શકતા કે મોં એક ગામ તરફથી ભરોસે સોંપાયલું — કામ કરવાનું કેવું હોઇ શકે —

અરે! તે કેને માટે કહો છો? કમળાના દીવસ ધ્યાને શકાથી આખા શરીરે ધ્રુજતી લલીતા બોલી શું તે સંભવીત છે કે —

બાઇ! તમારી કલ્પના ગમે તે હોય પણ!" સરદાર વચમાં બોલી ઉઠ્યો " પણ હું તમને આ કરતાં કંઇ વધારે કહી શકીશ નહીં માટે જે સંદેશો કમળાને કહેવાનો છે તે કહેતી વખતે જેણે પાસે રહેવું જોઇએ, તેમાંના એક તમે, ખરેખર, છો, છતાં પણજ સાવચે

ચીરાખવા માટે હુ બધાયલો છુ આને માટે તમે મને દોષિત ન ગણશો જો તમે કમનાને ચકાતા હોતો તેની મને મુલાકાત કરાવો — અને મને વીશ્વાસ પુર્વક સોપાયલું કામ મે આગીગતે સપુર્ણ કર્યાની તે તમારી ખાત્રી કરી આપશે

' સમાચાર સારા કે ખાટા છે ? ' અસત આતુરતાથી લલીતાએ પુછ્યું

અભયમીંહે એક પળસુધી વીચાર કર્યો અને પછી તે બોલ્યો " હુ વધારે સવાલોના જવાબ આપી શકીશ નહી મને હવે વધારે પ્રશ્નો ન પુછો "

હવે ફરી વીચાર કરવાનો લલીતાનો વારો હતો તેણે ધાર્યુ કે આ ચાલતા બનાવમા કાઇક પણજ ગભીર બાબત છે તેના વીચારો સ્વભાવીક રીતેજ તરુણ પ્રતાપ ઉપર ગયા અને તેવાજ સ્વભાવીક તર્કો પરીણામે તેને લાગ્યુ કે આ સદેશો લાવનાર તે સરદાર તરફથીજ આવેલ હશે જોકે પણ વળી જો તે વધારે પ્રશ્નો ન પુછવાનુ કહેવામા ના આવ્યુ હોત તોપણ કારણ આ બનાવ સાથે તેને કાંઇ નીસબત ન હોય એમ બની આવે અને તેનુ નામ પુછવુ યશ ન્યુન એવા વીચારથી તે સભવતઃ તે વધારે પ્રશ્નો કરત પણ નહી તેણે ફરી અભયસીંહ તરફ દ્રષ્ટિ કરી ઉચે ચડતા ચન્દ્ર ગોવાના કીરણો તેના ચ્હેરા ઉપર ફેલાયા અને તે ચ્હેરાનો ભાવ તેના મનના નીર્ણયમા ઉતર્યો

' અભયસીહજી હુ તમારો ભરોસો કરુછુ ' તે બોલી ' પણ આજે હુ કાઇ કરી શકુતી નથી ગઇ રાત્રે — '

— તેણે અધીરતાનો દેખાવ કર્યો પણ તરતજ તે શીવાય બીજો રસ્તો ન હોવાનુ ધારી આ બના તે શાંત થઈને બોલ્યો ' વાર ઉતાવળ ચોવીસ કલાક કાઇ રીયાસત કરી શકશે નહી "

" ' ભલે વાર ' તે બોલી ' આજ વખતે અને આજ જગ્યાએ ઘણુકરીને મળાશે અને મળશે પણ એક બાબતમા તમો વાધો નહીજ લેશો — '

' શી બાબતમા ? ' તેણે પુછ્યુ

' તે એજ કે હુ આ રસ્તાને છેડે ઉભી રહીશ — પણ વાતચીત ન સભળાય તેટલે દુર

' ' અને ' તેણે જવાબ આપ્યો ' સુંદર તરુણી હુ મારી જાતે તમારે ભરસે મુકુછુ કારણકે હુ ખાત્રી પુર્વક કહુછુ કે જો તમે મને મળવા ગત હમો હશો તો એમ બનવુ કે જેણે સારા ઉદેશથી લઇ આ બાબતમા ઝપલાવ્યુ છે તેના મતેશ એવી વર્તણકને માટે તમને હમેશા પસ્તાવો થયા કરશે'

" અભયસીંહજી ! મે કહ્યુ છેકે હુ તમારો ભરોસો કરુછુ — અને તે પુરતુ છે મારુ નામ લલીતા છે અને જો તમે મારા સબધે તપાસ કરશો તો મે કદી કોઇ મનુષ્ય પ્રત્યે જુઠ કહીછે એવુ સાંભળવામા આવશે નહી

—"હું તે જાણુંછું — હું તે જાણું છું। તે બોલ્યો. તમારો જ્હેરાજ તમારી નીતિની મ્હે રૂં પુરે છે પણ દીવાન કુદીને આવો આવવાનું જોખમ ખેડતા ડરતા કોઇ સરસ રીતે મને ત્હેને મારે તમે બતાવી શકશો?"

"મારી સાથે આવો" લલીતા બોલી.

તેણી તેને ગીરદીમાંથી એક જુદા પડતા રસ્તા ઉપર લઇ ગઇ અને બોલી "પણ હું જોઉં છું તમે ટહીં ઉભા છો? ચકલાવહાર આવવાના રસ્તાની બાજુ મેદાન છે તેમાં થઇને આવી જવાય છે. કાલે રાત્રે આજ રખો ને આજ જગાએ કમળા અહીં આવશે."

કાંઈ પણ બોલ્યા શીવાય અમરસિંહ ત્હાંથી તરત ચાલ્યો ગયો. લલીતા તેના ચાલ્યા જતા આકાર તરફ દ્રષ્ટિ કરતી ત્યાંજ ઊભી. છેવટે તેણે અંધારામાં ગુમ થતો આકાર જોવાની હર્ષ સાથે અનુભવી હતી અને પાસેના ઝાડોમાં ખખડાટ સાંભળ્યો હતો તે આજ જગા હતી. એને એકાએક યાદ આવ્યું પણ બીજેજ પળે તેણે ધાર્યું કે "મારી કેવી મુર્ખાઈ છે! મેં જોયો તે અમરસિંહજ હોવો જોઈએ અને મને મળવા પહેલાં તે ચક્કર ખાઇને ફરીએ આવ્યા હશે."

આ રીતે મનમાં ધારણા બાંધી હજુ અમરસિંહને કમળાને ક્હેવાના સમાચાર શું હશે તે વીશે જાણવા પામવી અને તે સમાચાર અશુભ ન હોવા માટે પ્રભુને પ્રાર્થતી તે ઘર તરફ ધીમે પગલે પાછી ફરી. છતાં તે ચોક્કસ જગા છોડી ગયાને થોડી પળ વીતી તેવામાં વૃક્ષોમાંથી એક અંધારામાં ગુમ થએલા મનુષ્ય બહાર નીકળતા મનમાંજ બબડ્યો "અહાહા! કાલે રાત્રે આ વેળાએ અને આજ જગાએ આપણે જોઈશું."

પછી તે જાણે તે જગાનો ભોમીઓ હોય તેમ ટેકરી તરફ ચાલ્યો અને તે રસ્તે મેદાનમાં થઇને ભાગવાને રસ્તે નીકળી ચાલ્યો ગયો.

प्रकरण १६ मुं

મહારાણીનું એકાંત ભુવન

રાજભુવનના એક એકાંત ભુવનમાં મહારાણી કમળાબાઈ બેઠાં છે. બપોરના ૧૧ અને ૧૨ ની વચ્ચે નો વખત હતો. છતાં વખત જોઈ બ્હેસા હતા પણ રાજકીયરસવાળો ચર્ચાની એક બેઠક થઇ ચુકી હતી અને આવાં નમ..ોમાં પોતાની હમેશની ટેવ મુજબ આરામને બદલે તે ઉત્પન્ન થયેલા સવાલો ઉપર બારીકીથી મનન કરવા ને માટે મહારાણી પોતાના ખાસ ચાર સલાહકારો સાથે પોતાના એ ભુવનમાં આવ્યા હતા. મહારાણીની ઉમર અત્યારે સાઠ કરતા વધારે વર્ષની હતી છતાં તદન તનદુરસ્ત જણાતાં હતાં તેમજ રાજકીય સવાલોનું બારીક નીરીક્ષણ કરવા પુરતી સમાજ શક્તિ ધરાવતાં હતાં. તેમના શરીરમાં વૃદ્ધાવસ્થા

નીડાળક અસર જોકે દેખાઇ આવતી હતી છતા તે પોતાના પોશાકના બાપકામા અને હાઇમાક મા કાંઇ કસર લાગવા નદેતા પોતે સુંદર છે એવી તેમની હમેશાની માન્યતા હતી અને હજી વૃદ્ધાવસ્થામા પણ પોતે ઘણીજ ખુબસુરત છે એમ તેઓ ધારતા હતા

મહારાજ વીરદમણ કોનગ કામ ગામી એક આ રામ ખુરશી ઉપર તેઓ હમણા પડયા હતા અને સલાહકારો પાસે ઊભા હતા વાતચીત દરમીઆન જે સુચના હતી તેની ઉત્તરમા મહારાણી લીલાવતીએ એવા સારાહનો ગત કે જેણે વૈદિક મત વેદધર્મ માટે આટ આટલુ મન ન કર્યુ છે અને જેને માટે તે આટલી બધી બહાદુરીથી લડયો છે તે શુ બૌદ્ધ ધર્મનો સ્વીકાર કરશે આ શુ ખરુ હશે'

" અમને જે જે બાતમીઓ મળી છે તે ઉપરથી અને કેટલાક ખાનગી પત્રો કે જે હ મહારાજ આપ હજુર વાંચી બતાવવામા આવ્યા છે તે ઉપરથી ' સલાહકારમાનો એક મ શીર મુખાકૃતી વાળો વૃદ્ધ બોલ્યો " તે ઉપરથી મને તો લાગે છે કે જે અફવા ઉડી છે તે ખરીજ હોવી જોઇએ "

' અને હુ પણ તેમના મતને મળતો છુ ' સલાહકારમાનો બીજો બોલ્યો.

' આવી વખતે " રાજહાણી પુરંદરી દુરદેશીથી અને તોપણ મહારાણી પોતે સમજ્યુ છતા બીજાનુ કહ્યાપણુ સાંભળવાનુ તન હમેશા પસંદ નહોતુ તે જાણીતો હોવાથી બ્હીતા બ્હીતા ગીજ સલાહકારે ઉમેર્યુ, અને તો પણ — તે આવા કાંઇક પગદાર બનવા પહેલા આપ નામદાર તેને માટે કાંઇ જવાબ માગી શકો નહી

હમણા બોલનાર ઊમરાવની અધ દ્દષ્ટિ મર્યાદામા જે તોફાન આવી ગયુ હતુ તે એકદમ જાગી નીકળ્યુ મહારાણીના ચહેરાપર ગુસ્સાની રતાશ ચડી આવી અને પોતાની દ્દષ્ટિની સર્વ શક્તિ તે ચોકસ સભ્યમ ઊપર ઠેરવી શકે તે માટે ખુરશીમા તેના તરફ ફરી બેસતા બોલ્યા " આ હુ શુ સાંભળુ છુ' ઊડતી વાતનો જવાબ ન માગવો' તેનો જવાબ ખરેખર માગવા મા આવશેજ અને વળી માગી પોતાની મરજીમાંજ આવશે સૌ કહો તેની કાન્યકુબ્જ સાથે લડાઇમા મદદ શા માટે આપી હ' આપને શુ કાન્યકુબ્જથી બ્હીતા હતા તે માગી ના, મારા ઊમરાવો' ના ' હવે તેની ગુસ્સાની રતાશ અભીમાનના જુસ્સામા જેમજેમ આગળ બોલતી ગઇ તેમતેમ ફેરવાતી ગઇ

આપણે કાન્યકુબ્જથી બ્હીતા નથી નતાપગનુ ખરેખર શુ એવુ હતુ આપણા સૈન્યને મોખરે થયુ મે જે બાંધયુ આપ્યુ હતુ તે દીવસ શુ આપણા આગળમાં સુધી હકાય તેમ હ' અને પ્રતાપગઢના સૈન્યની પછી કેવી દશા થઇ આ ખુદ કાંઇ કાન્યકુબ્જ ની બ્હીક નથી પણ આ રીતનો સૈનાની કુમક ત્યાનો રાજા નીક ધર્મનો વફાદાર અનુયાયી હોવાથી મદદ આપી છે આપણા પુરાતન ધર્મને માટે મદદ આપીએ છીએ ધર્મ ને માટે લ ડીએ છીએ — એવા રૂપમાં આપણે મદદ આપીછે આ તે હ મ્બુબજથી બ્હીને કે ખુશ

સાધુ-સાધ્વીઓ લોકોના-આપણા તરફ લક્ષ આવવાના પ્રખત-તેને ન ભગવા દેવાની ફરજ ને આપણે સારાઈને મદદ કરીએ એમ નથી પણ ગમે તેમ બૌદ્ધમાર્ગ અપનાવે છે તેથી જ

મહારાણી થોડીવારને માટે શાંત થઈ પણ ત્યાં હાજર હતા તે લોકોએ જોયું કે આ વખતે કોઈ મત આપવાનો સંભવ ન હતો તેથી ચુપ રહ્યા અને થોડીવાર પછી મહારાણીએ આગળ ચલાવ્યું

અને આપણે માણસો અને ધનની મદદ મોકલી તે — આપણી બહાદુર નરની જીંદગીઓ અને આપણા ખજાનામાંની સોના મહોરોનું પાણી ન આપ્યું તે શું ફક્ત આવા સમાચાર સાંભળવાને માટે? મેં ના સાંભળ્યા સિવાય ધારી આપવી જોઈએ કે જાતીલાભ અને સ્વાર્થી વિચારોની પડે ફરજ ઉદારતા પણ દૂર ને હોયછે જેને માટે તે લડતો હતો, તે, વૈદીક ધર્મ છોડી બૌદ્ધધર્મને અનુસરવું તે ફક્ત એક સુલેહને માટેજ અને એમ હોય તો, તે આપણી નજરે ન માફ કરી શકાય તેવો ગુન્હો કરેછે

અપૂર્ણ

अमारी अपील

ब्राह्मणोने अने अन्य देवी भक्तोने–

શ્રી જગદંબાના સેવકો!

પરમાત્મામાં જે અનીર્વાચ્ય શક્તિ રહેલી છે અને જે શક્તિએ આ સ્થાવરજંગમ સચરાચર જગત્ સર્જેલું છે તેને આપણે આપણા ઇષ્ટદેવ ગણી પુજીએ છીએ આપણાં જેવા અનેક જગતોના નીયામક તેજ ઇશ્વરી છે અને રજસ સત્વ અને તમોગુણ સ્વરૂપી બ્રહ્મા વીષ્ણુ અને અને માહેશ્વર રૂપી ત્રણ વક્તિઓ નાયમીક સૃષ્ટિથી ઉત્તરોત્તર કાળે શ્રી જગદંબાની મહાન ઉપાસના દ્વારા પ્રભુતાને પ્રાપ્ત કરી પોતપોતાની સૃષ્ટિના સ્થિતી પાલન અને સંહાર એ ત્રિગુણાત્મક કૃત્યો બજાવે જાયછે અનેક યુગાન્તના, અભ્યાસથી તે ત્રણે મહાન દેવોએ પણ અહંકારને વશ થઇ પોતેજ સૃષ્ટિના નીયામક એમ માની લઇ પોતાની પ્રભુતા— ઇશ્વરી પ્રવર્તાવેલા છે તો પણ સંકટ સમયમાં તેમને પોતાના જ્ઞાનચક્ષુ ઉઘાડવાની ફરજ પાડી શ્રી જગદંબા પોતાનો માતૃભાવ સ્વીકારી તમને સહાય કરેછે તો પણ મોટાની વાત મોટાઓજ જાણે અને જેવીરીતે મહેલમાં બેસી મહાન રાજ્યતંત્ર ચલાવનાર મહારાજાની તેની દુરની પ્રજા ન ઓળખતા કાર્યવાહી ચલાવનાર ત્યાંહીના ચાકર અમલદારોનેજ પોતાના ધણી તરીકે ઓળખેછે તેવીરીતે આપણ આ દુનીયાના અલ્પજ્ઞ જીવો આ સૃષ્ટિ સત્તાને ન પીછાણવા પરપતના પરીમીત બ્રહ્મા વીષ્ણુ, સદાશીવ સૂર્ય ચંદ્ર ઇન્દ્ર કુબેર અગ્નિ વરુણ

વીગેરે વગેરે દેવો નીજ શ્રેષ્ટતા સિવાયની તેમને ભજના પ્રયત્નશીલ રહીએ છીએ તોપણ, સ્વ ઇચ્છાએ સ્વરૂપી પીડમાં અંતર દ્રષ્ટિ કરી અનેક બ્રહ્માંડોની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, વર્તમાન — એ ત્રીકાળ સ્થિતીના જ્ઞાતા કેટલાક મહાર્ષિઓ થઈ ગયા છે તેમણે સર્વ દેવોના દરજ્જા જાણી આ શ્રેષ્ટ સત્તાની સ્થીતી જાહેરમાં મુકીછે અને પીતૃસ્નેહ કરતા માતૃસ્નેહ અધીક હોવાથી— એક પુત્ર તરીકે પીતા કરતાં માતા તરફના વાત્સલ્ય પ્રેમની અધીક આશા હોવાથી તે શ્રેષ્ટ સત્તા — પરમાત્માને શ્રી સ્વરૂપે — તે પરમાત્માની શક્તિ તરીકે આરાધે ભજીયે છીએ, અને તો પણ રાજ્યસ્થાન — ઉદ્દેશસ્થાન પહોચવાના રસ્તા અટપટા અનેક રસ્તા હોવાથી એક ક્ષુદ્ર મનુષ્ય પ્રાણી જેની દ્રષ્ટિ મર્યાદા તેની વર્તમાન જીંદગીની બહાર હોતી નથી તે તેના જોતા ધર્મગુરૂને રસ્તાના ભોમીયા હોય તેનો ઉદ્દેશ પ્રાપ્ત કરી તે રસ્તા ગ્રહણ કરેછે અને તેથી પરીણામે આવી શીધી રીતેજ શ્રેષ્ટ સત્તા — શ્રી જગદંબાને ભજનારાઓની સંખ્યા ઘણીજ થોડી છે અને ઘણાનો તે શ્રેષ્ટ પ્રભુના સ્વરૂપથી જુદા જુદા દેવોમાં રહેલી શક્તિઓને શક્તિનું તેટલુંજ સ્વરૂપ ધારી તેને તેના રૂપમાં ભજે છે તેમજ વળી આગમના વચનના ધર્મની ઓથે રહી કુત્સિત વ્યવહાર ચલાવનારા અને ઈંદ્રિયોને વશ વર્તનાર ધર્મગુરૂઓના રૂપમાં રહેલા ભગ ભગતોએ આ ત્યાગ ભાવની નીતી માટે જાહેરમાં હલકો વીચાર રચનારી દીધો છે અને હજુ પણ કેટલાક રસ રસ્તાઓથી અજ્ઞાન મનુષ્યો પોતાના સ્વાર્થી કુકર્મોને ધર્મનું સ્વરૂપ આપવામાં મદદ ન મળી જગત્‌ની નીંદામાંથી બચી જવા માંગે છે અધુરામાં પુરૂં અત્યારે આ સવાલના જેમ અંત પણ નથી અને જોઈએ તેમની આગળ ધર્મગુરૂઓમાં કે ધર્મગુરૂના આગમ ગમ્યના કરીને તો બારીકીથી તપાસતા તેમની સ્વાર્થી વૃત્તિઓ સ્પષ્ટ જણાઈ આવતા તેમનામાં જોઈએ તેવી શ્રદ્ધા રહેતી નથી અને શ્રદ્ધા કદાચ રાખીયે તો—

गुरु लोभी शिष लालची, दोनो खेले दाव,
दोनो डुवे वापडे, वेठ पथरने नाव

ઉપરના માર્ગોને લઈનેજ આવો સંપ્રદાય અંત વ્યસ્ત થઈ જવાની અણી ઉપર આવી ચુક્યો છે આ સંસારના બે ત્રણ તીર્થ સ્થળો છે પણ ત્યાં લોકો ફક્ત બાધા આખડી પૂરી કરવા જાય છે ત્યાં પણ સંસ્થાને હિતકારક કાંઈ ઉપદેશનો પ્રબંધ નથી પણ ઉલટી રીતે જેના હૃદયમાં સત્યાસત્ય તુલના સંબંધે કાંઈ લાગણી હોય તેવા મનુષ્યોને તો આ ધર્મને બ્હાને થતા મદ્યપાનાદિ તેમજ પશુભોગ વિગેરે કુત્સિત વ્યવહાર, પુજારી લોકોની કનડગત દિન પ્રતિદીન મુંડકાવેરા ચોકી વીગેરેના વધતા જતા કરો ઉપરથી સનાતનીઓનો લાભ વિગેરે વિગેરે જોતા ઉલટી અશ્રદ્ધા સાથે કંટાળો સંપુર્ણ સંભવ છે, ઉપર જણાવેલા સંજોગોના આ સમયમાં બીજા ધર્મસ્થાઓના નગારા દુંદુભીના ગગડાટમાં આપણા આ શ્રી અંબિકાવિજયનું કાર્ય ફકત એક તતુડીના અવાજ સરખું છે, છતાં પણ જેઓની જગદંબામાં અડગ શ્રદ્ધા છે સત્યાસત્યની તુલના કરી શકે તેમ છે અને સત્ય વસ્તુજ દ્રષ્ટિ મર્યાદાનું ધ્યાન છે તેવા મનુષ્યોને તો આ ન્હાનકડું ચોપાનિયું આવકારદાયક છે એમ જાણું છું તોપણ તેની ઉ

ર્તિને માટે સમસ્ત દેશીબંધ મ ળી મદદની આવશ્યકતા છે માસિકની હાલત અને સાવધ સ્થિતિ અમો વારંવાર આકર્ષણની દ્રષ્ટિમર્યાદામાં મુકીએ છીએ તેથી તેનાથી કાંઈ અજાણ ન થી છતાં પ્રકારના દેખાવમાં સંસ્થાના સ્થંભ જેવા ભણાતા ધર્મના નેતા—સંઘપતિઓ જે એ અંદરખાનેનો હક્ક સ્વાર્થને ખાતર સંઘમાં માનાજી ઠીક લેવાના મુકામ, વરામાંની તેમજ ભળતા લવાજમ ખાતરજ સંઘરીપણું સાચવી રાખવા ગેર વા જબી રીતે અમે તેટલા ટપાલ ખાતા છતાં મુંગે મોઢે સહન કરી ચાલે છે તેમ ચાલતા દીએ છે તેમના તરફથી તો અ મે કંઈ મદદની આશા રાખતા નથી બલકે કેટલુંક નુકશાન પણ ખમી લઈએ છીએ પણ જે ઓ આ સંસ્થાના ખરા અનુયાયીઓ છે તેમની પાસે આગ્રહ કરીને બીજા તરફ— ધર્મને માટે જરા આ [illegible] બીજા ભાગના અમને સમય લાગણી ન રાખતા ભામી કહીએ છીએ કે [illegible] આ કૃતાર્થ કાય [illegible] ની માગણીઓમાં પધારસો મા ટે આપશોજ

મારીક વરસમાં નવા પગથી હરી નવી શરૂઆત હોય તે પ્રમાણેજ ઘણા ઓછા ગ્રાહક થી શરૂઆત કરેલી છ તેથી લોકો વચાર કરતા [illegible] ઉત્તમ નશીદ પેપરો જાહેર ખબર આપવા માટે પુસ્તકો ખરચવાની પણ માસીકની સ્થિતી નથી બનકે તેટલા ગ્રાહકોના લવાજમ ઊપર માસીક ટકાવી રાખવું પણ મુશ્કેલ છ પડે છે છતાં માસીક હરે હમેશને માટે ચાલુ રાખવા [illegible] દઢ આગ્રહ તાથી આજ ઊપર ગ્રાહકો વધવાની આશાથી અમો એ સની બીજી પરમ [illegible] નવી બનાવી લઈએ છીએ પણ હવે જેમ બને તેમ વહેલો બહારની મદદ હાથ લગાવશો નહીતો અમારે વાગર મુશ્કેલી વેઠવી પડશે તેને માટે દરેક ગ્રાહકને વીનતી પુર્વક આગ્રહ કરીએ છીએ કે પોતપોતાથી બનતા ગ્રાહકો આ ચાલુ માસમાંજ વધારી આપવા વધારે નહીં તો દરેક ગ્રાહકે એક બે નવા ગ્રાહક કરી આપવા ચાલુ રહ્યા ના [illegible] અંકથીજ આ મા વધવાની આશાએ માસીકની [illegible] કોપી સ્પેર— વધારાની દર અંકે કઢાવવામાં આવે છ [illegible] તે જો તેટલા ગ્રાહક વધી બધ બેસી જાવતો તેના નુકસાન માથી અમી બચાવ [illegible] જો પુરતા કાળમાં તદન જ ગયી હતી અને જો પ્રતદીન

સુધી [illegible] સદાના સાખર [illegible] પોતાની મુસાફરી લબાવતી જાયછે તેઓના સુધારામાં તેઓ જસ તાસ ગુણોના— [illegible] થી પગી રહેલા છતાં ધર્મનો દુષ્પારોજ આગમ. ઘર સ્થાન ભોગવે છે [illegible] તેને [illegible] પગીબામે બેસાકને ખાતર થતો પશુત્વ—પોતાનું મનુષ્ય ત્વ જાગવવા માટે દિવસે દિવસે ઓછો કરી વન પતિના ખો રાક પર અભાણી લગાની વેઠ્ઠરે નીમન [illegible]—આવશ્યકતા સ્વિકારેલ જાયછે તેમજ મહો પ્રચાર પણ ઓછો કરેલ જ પડે ત્યારે જેજ દુઃખો કે [illegible] આવ્યા [illegible] ઓળખા પળ નરોતા તે આપણામાં વૃદ્ધિ પામતા જાય છે વળી આવા સુધારાનું કાર્ય હાથ ધરનારા—પછી ભલે તે એક લાગવગ વ ગરનો અદનો માણસ હોય તોપણ તેને પાળક કાર્ય ચલાવવા માટે પુ ષ્કળ મદદ મળ્યા કરેછે ત્યારે આપણામાં તેનો અભાવ છે અને તેથી મુદ્દો બેદરકાર ગીત [illegible] હાલ પુસ્તકાનુંજ [illegible] કરેછે આવી રીતે અમારા મનમાનર ઉદ્‌ગારો લખતાં પાર ન આવે અને તેને માટે

આ ગોવે । કે જે આ વરમા ફુરફરી આવતા વર માટે એક વધુ ગી ગોરિ શકે ગા નુ છે તેથી હવે જ્યારે જગો ગેસરી આર રહે છતે તેની જગો આવા લે તમા ગાપરવા મઝાય હેસાતી હુ ગમા નૈ જાતીએ છીએ કે જે કોઈ ગ્રાહક ૧ ૧ મે શા ક નધારી ના પશે તો તં જગ્ન તા તેના ગામ ૧ ૧ પુ નો બદલો આપજોજ તે ઉપ ાર ગમાસા તરફથી

श्री हरपाळदेव अने शक्तिदेवी

કે જેમા ગાડી । દા ગીરીના અદ્ભુત તગાઢમ જગ ગાગા તમ ી ભક્તિ ગ્રગ્રગાસા ા મ ગ્રેનો પ્રભાવ આયુ । ગે આરામભૂરા । વતો મ ગહર જગદબાની કૃપાના ક્રજ વીગે ગ્રાપ્ત ધ્યને ફે જ ગોરોથી મ પુર અને આ । ન ગ ી ગોરેન તરીકે પ્રગટ નરામા આ ગ । કે ત રેમ નવો ગા મ વાગી આ । । ગ મનુ । । બજ તરીકે અપતામા આવે આ મારો બીજાર રમ આમ ર આ ા ા મોઢ બ તરીકે આ નોવેન દરર ગ્રાહકને આવતા દીવાગ હતોજ પણ આ રીતે નવા ગ્રાહક વધા ા ા તો ઉપયોગ થાયજે તે વધુ જગ બા ગ્ર્યિર્થેજ ગેવાથી તે તગ અનુકુળ છે

હવે વા ાવી બે તે માટે પણ અત્યારથી જ આ ગોઠવવુમા છીએ ગા વરમા જે નમાહ કડ મહેનુ ગ શ્રે ફૈત ગા આગા ગ ાતર નામ ઉ । ગોસાત તરીકે બ ગ્નાગે । ૧ થી મા ી । ૫૦ ના ન ાબવાગી એ ટીકીટ આપીએ છીએ તે માગ ગણ આવીગ ગાગ ા મોગમાથી ફુરસ મળતી નહોવાથી બ્હારગામ બાવે જઈ શકતા નથી પણ હવે બનેતો જવા વીચાર છે પણ અત્યાર સુધીમા આપણા ગ્રાહકો વીગ્રાનના મા ગે તરફથી સારી મ ગ્યામા પુ કા ગીજીગ અપાવવામા આવી છે અને આવ છ અને જેને પ દીગ્રામ આઠ બતાર હિમતા ગા જબાય છે તેમા આપણા ગ્રાહકો અને અન્ય ગી ન ક્રો જગદબા લખે યોગ વધુ પાતપોતાથી બ ા ના શ્રમ લે તા કુદરતી ઘણીજ સારી સ્થિતિ થઈજવા સભવ છે અને માગી તા ગ્રાહકોને આવતા વર્ષમા એક ભમ । ગેટ આ ગા થ ફિકરાન થયએ અને તેથી જણાવતા ૨ ૧ ા ગ મ છીએ કે દરેક ગ્રાહક જો ફક્ત એક બુ કે જે ૨૫ ગીગની છે તે ખ ાવી શ્રા આના લગે ઝા ા ગી ાગાની રકમ વસુલ કરી મ્હારી તે । તમો જો તેમ બીજ એક ટન કમીશન આ ાગમા આવે છે ત નહીં લીએ તે—આવતા વરમા મારીનુ કાગપતુ લવાજમ લીધા સિવાય ભેટ તરીકે મોકલવામા આવ ા અને તે ઉ ા ત એક ટ ગે ૩ ા ૧ થી । ા નામ વાળી એ ટીકીટ —ાવવામા આવ છે તેની એ ટીકીટ તરત જ કદાન તુરતમાજ આપવામા આવશે અને આ જમાવે દ ક દેવાળત — નામીકા ગ્રાહક હોય કે ન હોય — સત જગ ા વિચાર ગ્રહેનત નહી અને ફક્ત દાખ સહુ ીજ ગે ની જગદબા ા જી । ગુ । મેળવાતા સ થાય તેવા કોઈ નગ ૧૨ ૧ એક આમ ામ ચરી તાના સાનિ માટે — કે જ હમેશ પુ તમા ગણવા લાયક સુદર પુ સ્તક ર ખાણી તે નવા વરસની ભેટ તરીકે તૈયાર કરવામા આવે છે અને એમ બુક બપારે નાગે ગ્રાસીકની લેઈ ને ભેટ પણ એ ર(ક્ત) આવ ગા આવશે

તેક હાથમા ગ્ના અને પરમાર્થ બને માટે છે તો દાન જગદ તા નિશ્ચય દરેક દરેક ગનુષ્ય આમારા હાથમા પુરતી મદદ આપશેજ એમ અમો આશા રાખીએ છીએ જગદબા મ જનાર સદ્બુદ્ધિ નવતારી અમારા મ ગાર બનાવો ।

REGISTERED NO B 382

शाक्त प्रकीर्ण १   अंक ८

હિંદુસ્થાનમાં બહોળો ફેલાવો પામેલું, શક્તિધર્મના તેમજ સાહિત્ય, કળાકૌશલ્ય, નીતિ, શાસ્ત્ર, વીગેરે સઘળા વિષય ઉપર લેખો ચર્ચતું અને સર્વત્ર સન્માન પામેલું માસિક પત્ર—

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બહાર પડે છે)

પુસ્તક ૮ મું.   ફાગણ, પુનીમા, ૧૯૬૭   અંક ૮ મા

शक्ति भक्तिमपि नूतना कथा
काव्य नपुण्य मुदार शिक्षणम्
साचकर्ष दिशता बदानत
अंबिका विजय नाम मासिकम्

શ્રી અંબીકાવીજય નામનું આ ઉદેપત્ર તેના વાચકોમાં હમેશાં શ્રી આદી શક્તીના અપૂર્વ ચરિત્રો, નવીન કથાઓ, કાવ્ય ગાન મનોહર ઉપદેશ આપીને અને ઉદાર (વિશાળ) બુદ્ધિવાળું—(ચિત્તવાળી મનુષ્ય) શીઘ્ર બનાવો !! (બનાવે) તથાસ્તુ !!

प्रगट कर्तार—

श्री शक्ति धर्मोद्धारक समाज तरफथी

નાથાભાઈ કુબેરજી ઝાલા   મુળ (કાઠીયાવાડ)

(સમાજના ૧ થી ૮ વર્ગ સુધીના મેળ ને પાટેજ બાંધે ભેટ સાથે (રૂ)

વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથી રૂ ૧—૮—૦ ભેટના પોસ્ટેજ સાથે.
પાછળથી રૂ ૨ —૦— ભેટ રૂ॥)   છુટક નકલના રૂ ૦—૩—૦

શ્રી ભોગલાલ ... પ્રીં. પ્રેસ મુ॥

છપાય છે!

किर्तन काव्य मंजरी

આ પુસ્તક [illegible] ... સંશોધન કરી તૈયાર [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... આ પુસ્તક [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... આ પુસ્તક [illegible] ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

सूचना

१ [illegible]

२ [illegible]

हरपाळदेव अने शक्तिदेवी

વીર અને અદ્ભુત રસથી ભરપુર

ઐતિહાસિક નોવેલ

આ પુસ્તક [illegible] ... [illegible]

[illegible] ([illegible])

[illegible] — શ્રી [illegible] ઓફીસ સુરત ([illegible])

ગળા મેધા, દશા લજ્જા ક્ષુધા તૃષ્ણા ક્ષમા કાંતી શાંતી તરમ નીદ્રા અનુભવ જરા પીડા અવિદ્યા રાંધો પાછી શકની આશકની રસા ગન્જા ત્વચા નહીં, મારી તથા ગો રોપની વાણી પગ પરસતી તથા ગર્ભમા ગાળી અને અનેક પ્રમાણે નાડીઓ છે ના તે શીયાનુ રૂપ એ મધણુ દૂર થઈ રહે છે ! સંસારમા ક્યો ... થી ! ગામ ... શુ છે બધુ ... એ ... થી જાણો ... ચીત રૂપોરી રહીત છે ! તે મને કહો એટલા માટે હે સતા ! આ જગતમા હુંજ ... હુ હુંજ મન દેવતાઓમા અનેક નામ ધરી ! શાની રૂપે ... હું ... આરી પ્યાલી ... વાગડી શીલા પારણી ... નાગ ... ... મુખ્ય ... ગુ ... પછી તેઓમા હુ ... પુ ... નીમીત્ત ... કરીને ... રહી મા ... તે ... આતીમા ... દ્વીપ જ્યોતીરૂપ ... મા ... હુંજ ... છે ... સંસાર ... ભાવ ... શકે નહી ... અનીશ ... તે ... રહી ... ... તમે ... ... તે ... ... તમે ... ... કરી ... ... રહીને ... ... છે ... ... સમર્થ થાય છે

હું જ્યાર ... ત્યારે તુરત ... પી ... ... નેતો ... ... સંસારી ... ... પ્રાગભાવ ... ... પ્રધ્વંસાભાવ ... ... તેમ ... ... લક્ષોના ... અને ... ઉત્પત્તિ ... ... તે પ્રધ્વંસાભાવ ... ... વીચાર ... ...

મમત્વનું હે જીવનું બીજો નથી એક સુરબોધ છે તે રીત તમારું કહ્યું તે સાંભળો પરમાત્માના ચિન્તવન કરવાના મન તે તમારામાં મનનું શું રાખુ શો ર્યે આન ર વૈગુણ્ય તથા તમોગુણ શાસ્ત્ર દરેકે અનેક પ્રકારના નીગમ કરવામાં તમે અવ ૧ ર નેકુમારઇ આ લક્ષ્મીની સાથે વીહાર કરજો હે લક્ષ્મીના પતી આ વાગબીજ (ऐं) મનરાજ બીજ (क्लीं) અને ત્રીજુ માયાબીજ (ह्रीं) આ ત્રણ બીજ રૂપ મંત્ર તમારૂં આયુષ્ય જે ગણના તમે નીરંતર જપ કરજો અને જેમ સુખ મળે તેમ વિહાર કરજો આ જગતની સૃષ્ટિ કરવા આદિ મારી ક્રિયા [illegible] સુધી હશે ત્યાંસુધી તમારે મૃત્યુનો [illegible] છે જ્યાર [illegible] સંસાર [illegible] જગતનો સંહાર કરીશ ત્યારે તમો [illegible] થશો કે પુર [illegible] ઘેલમાં [illegible] નારાયણ તેના [illegible] પ્રમાણે [illegible] સહીત [illegible] આ મંત્રનું તમે [illegible] રાખજો [illegible] રહીને [illegible] સાથે [illegible] આ નામ [illegible] ત્રીજ [illegible] કહીને [illegible] તેઓ [illegible] કહીને પણ [illegible] [illegible] કામ કરીને [illegible] તેમ [illegible] મારામાં તમોગુણ [illegible] તથા [illegible] વિહારે [illegible] સુખ અને [illegible] તેનો [illegible] અને [illegible] સ્મરણ કરતા [illegible] શ્રી [illegible] સૃષ્ટિ [illegible] સંહાર કરતા [illegible] ગુણમાં [illegible] સ્વરૂપમાં [illegible] રનું એ ત્રણ ગુણોથી [illegible] ગુણ [illegible] [illegible] પરમાત્મા [illegible] [illegible] સંસારમાં [illegible] [illegible] પરમાત્માથી [illegible] ગુણ [illegible] ગુણો [illegible] ગુણોથી [illegible] સાથે [illegible] [illegible] રૂપ [illegible] અદભૂત [illegible] રૂપવાળી [illegible] નીરંતર [illegible] આમ [illegible] મમતામાં [illegible] એવા [illegible] સત્ય [illegible] [illegible] થયો છે તેથી તે [illegible] [illegible] [illegible] છે [illegible] માંથી મહત્તત્વ [illegible] થયું છે [illegible] સાદિ જગતની [illegible] છે અને એ પર અહંતા [illegible] [illegible] એ મહત્તત્વમાંથી [illegible] ઉત્પન્ન થયો છે અને [illegible] અહંકાર માંથી [illegible] રૂપ [illegible] તન્માત્રાઓ [illegible] શક્તિના [illegible] તન્માત્રાથી આકાશ [illegible] અને [illegible] પૃથ્વી એ એકેક મહાભૂત ઉત્પન્ન થયેલ છે [illegible] આકાશમાંથી [illegible] થઈ છે [illegible] મહાભૂતના [illegible] પામ્યા [illegible] છે [illegible] ભૂતના [illegible] સાત્વીક [illegible] આકાશમાંથી [illegible]

સ ગત પા નામ ી સ્ત્રી રતા બ્રહ્માએ તેમને મૈથુન ધર્મથી પ્રજા ઉપજાવી સૃષ્ટી વધારવા આજ્ઞા કરી પછી બ્રહ્માએ મેરૂ પ ર્વતના શીખરમા રમણીય બ્રહ્મલોક રચ્યો વીષ્ણુએ સર્વ લોકની ઉપર અત્યંત મનોહર અને લક્ષ્મી તથા પોતાને રમવાના સ્થાનરૂપ વૈકુંઠલોક રચ્યો શીવે પણ કૈલાસ નામનું ઉત્તમ સ્થાન કર્યુ અને તેમા ભુતગણ સાથે મળીને યથેચ્છ વીહાર કરવા લાગ્યા તેમ જ બીજા દેવતાઓ માટે પણ મેરૂ શીખરમા સ્વર્ગ લોક રચાયો

વાણી વિલાસ.

(ગતાકથી ચાલુ)

આ પ્રમાણે વાત ચાલતે એટલામા ઝવેરીઓને બોલાવ્યા હશે તે આ આવી પહોચ્યા અને એકેકી ચડીઆતો માલ દેખાડવા લાગ્યા એ ઝવેરાત જોઈ સઘળાના દીલ રાજી થયા અને બાદશાહે કેટલીક ખરીદી કરવી હતી તે કરી એવામા કોઈએ પુછ્યુ કે હીરાથી અંધારે અજવાળા થાય એમ કહેવાય છે તે ખરૂ હશે? ઝવેરીઓ કહેકે સારો હીરો હોવતો થાય અને કેટલાક શાસ્ત્રીઓએ કહ્યુ કે ન થાય કેમકે રત્નમા કાંઇ જાતનું તેજ નથી એ વાતનું પારખુ જોવાને સારૂ ભંડારમાથી બાદશાહે કોહીનુર હીરો મંગાવ્યો, ને પાસેની એક ઓરડીમા મુકી જોયો તો ઝળકતો માલમ પડયો શાસ્ત્રીએ કહ્યુ કે એમ નહી છેક અંધારામા મુકવો જોઇએ તે ઉપરથી તેને ભોયરામા ભોયરૂ હતુ ત્યા મુક્યો ત્યારેતો કાંઈ પણ તેજ માલમ પડયુ નહી તે ઉપરથી બધાની ખાત્રી થઈ કે હીરામા જાતનું તેજતો કાંઇ નથી પણ તેના ઉપર થોડુએ અજવાળુ પડેતો તે પરાવર્તન પમાડી ઘણું ઘણુ દેખાડે બીરબલજીએ કહ્યુ કે ત્યારે હીરામા કાંઇ ખુબી રહી નહી

બીરબલે જવાબ આપ્યો કે મોટી ખુબી કે કોઇનો જરા ગુણ જોતાજ તેને સો ગણો વધારીને બતાવેછે તે ઊપરથી રાજા ટોડરમલ નીચે પ્રમાણે બોલ્યા

गुन दिनकरके किरनको कीर्ति परावर्तन.
सो जाकी ज्यो पात्रता त्यैावहि होत उत्पन्न

અર્થ—ગુણરૂપી સુર્યછે તેના કીરણનું જે પરાવર્તન પામવુ તેને કીર્તિ કહીએ તે (કીર્તિ) જે પદાર્થ ઉપર પડેછે તેની પાત્રતા પ્રમાણે ઉત્પન્ન થાયછે, એટલે કીર્તિ સારી નઠારી થવી એ મુળ ધણીના ગુણ ઉપર આધાર રાખતી નથી પણ સામા માણસના સ્વભાવ ઉપર આધાર રાખેછે જેમકે જગન્નાથ પંડિત મુલ્લાં ફૈઝી વગેરા આકબરશાહ ખુબી ગણેછે અને મુલ્લા જતુનીન જેવા નીંદા કરેછે તે બધાનું કર્યું એમજ કે એ પંડીતો તો એના એજછે પણ એની કદર જાણનાર ા પા ત્રા જુદી જુદીછે તે ઉપરથી બીરબલ બોલ્યો કે

पूरन परावर्तन करत किरन मनीमानीक
झले झरान जलेयदा पत्थर जो अरासिक

અથ —મણીમાણેક જે છે તે પોતાની ઊપર પડેના કીરણોને સંપુર્ણ રીતે પરાવર્તન ક મોછે અને પત્થર જે આરસીક છે તે કદી ભણી જાય તોપણ જરાએ ઝમે મારતો નથી

રંગનારે કહ્યુ કે રા ન તો રમણને બહુ ગ્રહી વાત કહી કીર્તિ એ ગુણનુ ખરેખરૂ પરા વર્તનજછે ગુણ હોય નહિતો પરાવર્તન પડેજ નહિ અને હોયતો પડયાવિના પણ રહે નહી તેમ કેટલુ ને કેવુ પડે તે પાત્રના ઉપર આધાર રાખેછે ગુણની ઊપર નહિ

शुद्ध सुगुन रुप सुरजइक विविध कीर्त्ति प्रतिविंव
लालनीलम मिट्टीस्फटिक अवुआदि आलव

અથ—સુગુણ રૂપી સુરજ તો નિર્મળો એકજ છે પણ તેના કીર્તિરૂપી પ્રતીબીંબ લાલ નીલમ સ્ફટિ , માટી પાણી વીગેરે જુદા જુદા પદાર્થનુ આલંબન પામેછે તે પ્રમાણે જૂદા જૂદા પડેછે

ગેઝીએ કહ્યુ કે ખુબ કહી જેમ સુરજના કીરણો નિર્મળ છે તો પણ લાલમાથી જોતાલાલ નીલમમાથી જોતા લીલા સ્ફટિકમાથી ઊજળા ધોળા માટીમાથી શુન્ય અને પાણીમાથી કે વળ નીર્મળા દેખાયછે તેમજ ગુણી રત્ન તો એકનો એક હોય છે પણ તેને જૂદા જુદા મા ણુસો જૂદે જૂદે ભાવે જોયછે

પ્રસંગ જોઇ બીરબલે અટકચાળુ કહ્યુ કે મિયા સ એ લાલનીલમ મીટી સ્ફટિક એમક ચી ત રાને શેમા ગણવા અને એમ બોલતા મીટી શબ્દ ઉપર એવા ભાર મુકો કે એના પ્રશ્નનો જવાબ તેમજ આવી રહ્યો મિયા સાહેબ તો બીચારા અમાસ પુને મની બાબતમા પોતાની હાર થઇ હતી તેના હૈયા શોકમાજ ગિરફતાર હતા અને તેમા આ બીજો સપાટો સાભળી ઊકજ ભરાઇ ગયા તેથી જવાબ દેવા માંડયો પણ કાઇ બોલાઈ શક્યુ નહિ અને પેલી અમાસ પુનેમની વાત મનમા ઘોળાયા કરતી હતી તેથી ગભરાટમા ફાગી પુનમ કિરાત" એમજ બોલાઇ ગયુ આ સાભળી આખી સભા ખડખડ હસી પડી; અને મિયા સાહેબે ફક્ક રડવા જેવો થઇ ગયો

એ વેળા ઉદાર બીરબળ પોતેજ એની મદદે આવ્યો એણે કહ્યુ કે સાહેબ મિયા સાહેબે તો સમસ્યા પૂછેછે અને કહેછે કે છેલ્લુ ચરણ ફાગપુર્નિમા રાત આવે એવી એક પ્રસંગને અનુસરી કવિતા બનાવો

બાદશાહે કહ્યુ કે ત્યારે તે તુજ બનાવ જેવો હુકમ એમ કહી તેણે નીચેનો દુહો બોલી

ભાત. ગો

नरमसुखद सजोगिको, गरम विजोगी गात्र
कर्म मर्म भरी रोगिको,–काली पूर्णिमा रात्र

અર્થ—શરદ પુનમની રાત સજોગીને નરમ ને સુખદાયી લાગેછે તેજ વિજોગીના શરીરે ગરમ લાગેછે અને રોગીને કાળી ભયંકર જણાયછે કેમકે તે રાતમા એના કર્મનો મવળો મર્મ ભરેલો છે

જોઈએ છુ કે વચન શાસ્ત્રમા અમાસ પુનમ રાગીને ભારે ગણીછે અને વળતા પાણી ચડાના હોયછ તો તે દિવસથીજ થવા લાગેછે કે નહિતો તે ચાલતો થાયછે માટે એ રાતો કર્મ મર્મ ભરી કહ્યુ એ ખરેખરૂં યથાર્થ છે

અપૂર્ણ

आत्म हितादर्श

ગતાંકથી ચાલુ

૧૭

તમે મનુષ્યોની હાજરીમા સદગુણી રહી શકોછો સત્ય જાળવી શકોછો, ગુસ્માઓ દબાવી શકોછો પણ જ્યારે તમારી ક્રિયા ઇચ્છાકે વિચાર તમારા પોતા શિવાય અને ઇશ્વર શિવાય કોઇ જોઇ શકે તેમ નથી તેવો સમય અથવા સ્થાન મળતા તમે શા માટે બદલાઇ જાઓછો? તમારા સદગુણો ક્યાં સંતાઇ જાયછે? તમારી સત્યતા કેમ ધોવાઇ જાયછે? તમારા ગુસ્માઓ કેમ ફાવી જાયછે જે અસત્ય અથવા ખોટુ છે તેતો મનુષ્યોની હાજરી કે ગેરહાજરીમા ખોટુજ રહેશે તોપછી મનુષ્યોના ભયથી જે વસ્તુઓને તમે ત્યાગોછો તે વસ્તુઓનો એકાંતમા શા માટે સ્વીકાર કરોછો?

૧૮

આત્મ સુધારણા કરવાની આતુરતા ધરાવનાર મનુષ્યે શું ધ્યાનમા રાખવુ જોઇએ

૧ પોતાના દુશ્મનોના દુષણ તપાસવામા જેટલી કાળજી તેટલી કાળજી પોતાના દુષણો શોધી કાઢવા માટે રાખવી

૨ પોતાના શરીરને થયેલી ખસ કે દાગ કાઢવા માટે જેવા પ્રયાસ કરવામા આવેછ તેવાજ પ્રયાસ જોવામા આવતા દુર્ગુણો કાઢી નાખવા માટે કરવા.

૩ પોતાના બાળ બચ્ચાઓમા અનીતિનો અંશ જણાતા તેમના ઉપર જેવો અંકુશ ર

ખવામા આવેછે તે કરતા પણ મખત અકુશ પોતા ઊપર રાખવો

૪ લાબા વખતથી જડ ઘાલી બેઠેલી ખરાબ ટેવોને સતત પ્રયાસથી કાઢી નાખવી

૧૯

અધમ રસ્તે જતા અટકવુ હોય પડી જતા બચવુ હોય વીષયની જાળમાથી છુટવુ હોયતો એટલું ધ્યાનમા રાખો કે સહજ કરેલી ભુલ અથવા પલમાત્ર થયેલો નબાલા વીચાર એ તમારી પાસેથી પોષણ ન મેળવે વડના નાના બીજમાથી અતી મોટુ વૃક્ષ થાયછે તે પોષણથી છે અને જો નીચ વીચાર ઇચ્છા અથવા ક્રિયારૂપી બીજને પોષણ આપી વૃક્ષ થવા દીધુ તો પછી તેનો નાશ કરવો બહુ કઠીન થઇ પડશે માટે એવી જાતની હલકી ટેવમાથી બચી સદગુણોના બીજ વાવી પોષણ આપો તો ભવિષ્યમા એમાથી પણ મોટા વૃક્ષો થશે અને તેની છાયામા ઘણા સત પુરૂષો આશ્રય લેશે

૨૦

આપણને આપણા પોતાના વખાણ કરવા તથા સાભળવા ગમેછે બીજા મનુષ્યોની નિંદા કરવામા આપણે આનદથી ભાગ લીએ છીએ બીજાના સારા કૃત્યોને પણ સામાન્ય બોલી કાઢવા પ્રયત્ન કરીએ છીએ છીએ અને ટુકામા આપણી સાથે સરખામણી કરતા દુનીયાના સર્વ મનુષ્યો ખામી વાળા જણાયછે આવી રીતે પગણે મહત્તા મેળવવાના પ્રયાસથી ફળ એટલુંજ મળેછે કે આપણે આપણી પોતાની તેમજ બીજાની દ્રષ્ટિમા હલકા પડીએ છીએ બીજાના દુર્ગુણોને ઢાકી તેવી નબળાઇમાથી મુક્ત થવા તેમને મદદ કરી તેમના સદગુણોને દુનીયામા જાહેર કરવાવાળા વિરલા પોરાજ હોયછે

૨૧

દુનીયામા એક પણ વસ્તુ એવી નથી કે તે કાયમ એક સ્વરૂપ તથા સ્થિતીમા રહી શકે મનુષ્યોના મન પણ ચચળ છે અને તેથી સાથ પણ એકજ સ્થિતી જોવામા આવતી નથી હવે તું જે જે મનુષ્યોના સહવાસમા આવેછ તેઓના વિચારો તેમજ તાત તરફનું વતન વને કોઇ કોઇ સમયે જુદુ જુદુ જણાય તો તેથી તારે નીરાશ થવાનું નથી તારા પોતામા પણ હર્ષ શોક ને શાતી દીવસમા સેકડો વખત આવેછે ને જાયછે તેમજ સામાપક્ષનુ સમાજનુ પણ સમજવુ બીજા મનુષ્યોને એકરંગી રાખવાનો સારો ઉપાય એજ છે કે તારે પોતે તેવા થવું કામ કઠિનછે પણ ઉત્તમ છે

૨૨

સર્વ વ્યાપક ઇશ્વરની સર્વ શક્તીઓ તારી અદર તેમજ બહાર રમી રહીછે તારી શુભ વા અશુભ ઇચ્છા થતા તું તેઓનો યોગ્ય કે અયોગ્ય ઉપયોગ કરેછે અને તે ઉપયોગના નમુના તારે માટે સ્વર્ગીય સુખ કે નર્કનુ કષ્ટ તયાર થાયછે હવે જો તું તારા અતર્યામીની આજ્ઞાને અનુસરી એ સર્વ શક્તિઓ તારી પોતાની સુધારણા તથા જનસમાજની ઊન

સ્તી માટે વાપરીશ તો એ શક્તિઓની શક્તિ ત્યાગ ઉપયોગ માટે ઘણી વધી જશે કારણકે તુ ઇશ્વરને રસ્તે ચાલવા માંડયોછુ તેથી ઇશ્વરી શક્તિઓ તારી દાસી બનીને રહેવીજ જોઇએ પ ણુ વિરૂદ્ધ રસ્તે જતા એ શક્તિઓ તારો પરાજય કરશે

૨૩

અમારી મિત્રોની પસંદગી તથા તેમના તરફનું વર્તન કેવુ છે અમને આજે રને જ્યા અમારા બે મીત્રો મળ્યા એક અમારો બાળ મીત્ર હતો કે જે અમારા કાળા ધોળા કર્મોમા ભાગીદાર હતો એક અમારો કોલેજનો મીત્ર હતો કે જે અમને સ ન્માર્ગે ચડાવવામા ઉત્સા હી હતો બાળમિત્ર સાથે અમે ખુબ હસી બોલી નવી જુની વાત કરી કોલેજના મીત્રને મા ત્ર સાહેબજી સલામથી પતાવી દીધુ તમે પુછશો કે એમ કેમ? જવાબ સહેલોછે અમા રો બાળમિત્ર અમારા છીદ્રો જાણેછે વળી હળેલોછે, તેને છોડી દેતા અમારૂ નાક તેના હાથમા હોવાથી કપાઇ જવાનો ભયછે જ્યારે અમને નીતીને રસ્તે દોરનાર મિત્ર ઉચ્ચ દીલનો હોવાથી અમારા દુષણો જાણતા છતા બહાર નહી પાડે તેની અમને ખાત્રીછે અને સાહેબસલામથી સ ંતોષ માનશે

૪

આપણી સમજણની બલીહારીતો જુઓ આજે આપણે એક ભુલ કરી તેથી દુખ થયુ પશ્ચાતાપ થયો અને તેવુ નહી કરવા દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો બીજા દીવસનુ સવાર થતા તેવીજ જાતની લાલચોમા લપટાતા વળી એજ ભુલ ફરીથી કરીયે છીએ વળી દુખ અને પશ્ચાતાપ થાયછે જ્યાસુધી આમ ચાલશે ત્યાસુધી આ સ્થાનેથી આગળ કેમ વધાશે? પશ્ચાતાપ એનુ ના મ કે જેને પરીણામે તેવી ભુલો ફરીથી ન થાય પણ આપણો પશ્ચાતાપ તો સ્મશાન વૈરાગ્ય જેવોછે આપણા ઉપર હજી માયાનો કાબુ એટલો બધોછે કે જીવના પ્રયત્નો ઉપર વખતો વ ખત પાણી ફેરવાય છે માટે દ્રઢતાથી માયાની સાથે લડવુ પડશે

૨૫

ચિત્રગુપ્તના ચોપડામા આપણો દરેક વિચાર ઇચ્છા અને ક્રિયા કેવી રીતે લખાઇ જાયછે ન જાણવાની ઇચ્છા હોયતો અસત ગતીવાળા ફોટોગ્રાફના યંત્રની કલ્પના કરો એનુ એક યંત્ર ચલાવનારૂ મનુષ્ય આપણને માલુમ ન પડે તેવી રીતે આપણી નીતીનીત ચેષ્ટાઓના ફોટા પાડી લેછે તેવીજ આપણને ન જણાય તેવી રીતે આકાશમા આપણા વિ ચાર વાણી અને ક્રિયાઓની છબીઓ પડી જાયછે અને એ ઉપરથી આપણુ ભવિષ્ય ઘડા યછે આ સ્થુળ છબી પણ બીજાઓ ન જુવે તો સારૂ એમ ઇચ્છા રાખનારાઓએ ધ્યા નમા રાખવાનુછે કે આ ચોપડામા તમે તમારી ઇચ્છાઓ અને તમારા વીચાર હશે તેવા જો ઇ શકનારને દેખાશે   રમ્યને । કેશવલાલ પોપટભાઇ સુ ।

શોકજનક મૃત્યુઓની નોંધ

લખવાને ઘણુંજ દીલગીર છીએ કે ભરૂચ પાસેના ભરૂચ? ગામે જ્યા મહા ઇ સ.

સૌરાષ્ટ્રી સેનામા જોડાઈ લડવુ હોવને તેમ કરવાની છુટ જાહેરનામાથી આપી તે પણ એ જાતની મદદજ કહેવાય.

અહા ! મારા ઊમરાવ ! મહારાણી બોલી ઊઠયા તમે મને આ વાતની ખબર આપી તે પણ સારૂં કર્યું કારણ કે આપણે સારાષ્ટ્રના રાજાને જણાવવુ જોઇએ કે તેના ઝુંડા નીચે લડવા આપણે મોકલેલ લશ્કરી ટુકડીઓ તેમજ આપણી પ્રજામાથી તેના લશ્કરમા જોડાયેલા માણસોએ તેની જે અતીશય સેવા ઊઠાવેલી છે તેનાથી આપણે અજ્ઞાન નથી ઇ લદુર્ગની લડાઇમા જો એક ચોક્કસ રાજપુત સબજપુરકર ન હોત તો તેના સેનાપતીની શી દશા થઇ હોત !

હા મહારાણી !! સલાહકારોમાનો એક બોલ્યો અને તમા વખતની લડાઈઓમા સર્વોપરી સેવા કોણે બજાવી ? આપણી પ્રજામાનાજ કોઇ કેસરીસીંગે

અહા ખરેખ ! મહારાણી બોલ્યા તે નામ સાભળવાનુ અમને મા આવેછ તેને સરદારની પદવી બક્ષવામા આવી—તેને સધળા હલા મળો તે એટલામાજ એમજ ને ?

હા નામદારી અમને પણ એટલાજ ખબર મળ્યા હતા જેને પ્રશ્ન પુછવામા આ ગો હતો તે ઊમરાવે જવાબ આ પો

અને મે નહોતો હુકમ કરો કે મહારાણી બોલ્યા કે સારાષ્ટ્રી સેનાપતી અમ સીંહ પાસેથી તેના ઝુંડાની જે કોકણવાસીઓએ — આપણા પ્રજાજનોએ નામ કાપ્યુ હતુ તે સખશોની યાદી (લીસ્ટ) મગાવવી કે જેથી આપણે તેની નોંધ રાખી શકીએ

ખરૂ નામદાર ! આરપછી અમરસીંહજીએ લીસ્ટ મોકલ્યુ હતુ અને તેમા યથાયોગ્ય કેસરીસીંગનુ નામ હતુ પણ તેનીસામે નોંધ હતી કે સરદાર કેસરીસીંગે કાંઇક ઉતાવળા અને કાઇક છુપીરીતે સૌરાષ્ટ્રી સેના છોડી હતી અને જેઓએ ભવીષ્યમા તેની ઉંચી સેવાની આશારાખી હતી તેમને નીરાશ કર્યા હતા

‘ અને તેથી આ સરદાર કેસરીસીંગ વીશના કાઇ વીશેષ ખબર મળ્યા નથી’ મહારાણીએ પુછયુ

ના મારા જાણવામા નથી જવાબ મળ્યો

પણ હુ ધારૂછુંકે મહારાણીએ માર્મિક દ્રષ્ટીથી ચલાવ્યુ સૌરાષ્ટ્રી સેનામા નોકરી કરતા કોકણવાસીનુ લીસ્ટ મગાવવામા આપણો એક બીજો હેતુ પણ હતો આપણા સામળવા પ્રમાણે આપણા અપકારી ગુન્હેગારોમાના કેટલાક સૌરાષ્ટ્રી સેનામા દાખલ થયા હતા અને તેઓ આપણી સાથે શુ છળભેદ કરવા માગતા હશે તે તો ઇશ્વર જાણે પણ તેઓ કોણ કોણ છે એમ જાણવાની આવશ્યકતા હતી તેમના ધારણ કરેલ નામો જાણી બનેતો તેમના ખરા નામો શોધી કાઢવા — અને દુશ્મનોમાં તેમનો હેતુ જાણી લેઇ તેમના સબંધે આપણે કેરીતે વર્તવુ તેનો વિચાર કરવા માટે

હા નામદાર જવાબ મળ્યો ! આપણે લીસ્ટ મગાવ્યુ તેના હેતુઓમા તો મુળ આ પણ એક હતો આમ કરવાની સુચના પણ આપતી હમેશની દુરદેશીને લઇને

જ દ્દમપી હતી

ચાર મહારાણી બોલ્યા ' પણ તેનુ પરીણામ શુ આવ્યુ ? હુ ધારૂ છુ કે આ બાબત ખાસ કરી તમારા ખાતાને લગતી છે તે લીસ્ટ તમને આપવામા આવ્યુ હતુ અને શુ કરવુ તેની સુચના પણ આપી હતી '

મે તે બાબતમા તપાસ ચલાવી હતી તે ઊમરાવ બોલ્યો પણ તે લીસ્ટમાના નામોમાથી રાજદ્રારી ગુન્હેગાર ઓળખી મહાનુ કામ અશક્ય હતુ ફક્ત બાતમીદારો દ્વારા દૂરના પ્રદેશમા આવી તપાસનુ સતોષકારક પરીણામ મુશ્કેલ હતુ વળી કેટલાક રાજદ્રોહી ઓ ઘણા લાબા સમયથી છુપાયેલા અથવા દેશપાર થયેલા છે કે સ્મરણશક્તીની હદ બહાર થયેલા હોય કે પછી શારીરીક ફેરફારથી ઓળખાઇ શકવાનો સભવજ ન હોય દાખલા તરીકે રણજીતસીહ સોલકી અને તેના બે ભાઇઓને આપ નામદારે બાર વર્ષ પહેલા દેશપાર કરેલા—તેના કારણમા મને જો મે સાચીરીતે વાચ્યુ હોયતો આપ નામદારે આપના મનાઇકારક મ ગને જણાવવાની આગત્ય જોઇ નહોતી—

'શુ ? આ હુ કેવી બાબા સાભળુ છુ' ગુસ્સાથી લાલચોળ થતા મહારાણી બોલ્યા ' શુ તમે એમ ધારી શકોછો કે મે અન્યાય કર્યો હશે—કે તેમા કાઇ ચોક્કસ છે શ—

મહારાણીને બોલતા ઊધરસ આવી ગભિર વૃદ્ધ સલાહકારો આશ્ચર્યચકિત અને ભીમ પ ડી ગયા જેના બેલવાથી આવી અસર થઇ હતી તે ઊમરાવ મહારાણીને પગે પડતા બોલ્યો આપ નામદારની ક્ષમા માગુ છુ જે નામદારને હુ મારી જીદગી કરતા વધારે ચાહુછુ તેની છતરાજી મારા કમનસીબ મસ્તક ઊપર મારા કોઇપણ અવીચારી શબ્દથી ખેચી લેવા કરતા મોતને હુ વધારે પસદ કરૂછુ '

'ઊઠો' મારા માનવત ઉમરાવ ઊઠો વૃદ્ધ સલાહકારને અન્યાય આપવામા આવ્યો છે એવા વીચારથી તેને શાત કરતા મહારાણી બોલ્યા તમારો કાઇ દોષ નથી તમારી બોલી પહેલા મને ઠપકાના રૂપમા લાગી હતી—અથવા તે બાબતમા તમારો અસતોષ જણાયો હતો પણ હુ જોઉછુ કે તે તમારી વીચારની બહારજ હતા

પગે પડેલો સલાહકાર ઊભો થયો મહારાણીના ગુસામાથી બચી જતા ખુશી થઇ તેના ઊપકારમા નમન કરતો તે બોલ્યો નામદાર રણજીતસીહ સોલકી અને તેના બે ભાઇને તમોએ બારેક વર્ષ પહેલા ખરેખર પુરતા કારણોને લેઇ—દેશપાર કર્યા તે વીશે હુ કહેતો હતો તે વખતે તેઓ નાની ઉમરના હતા અને આટલા બધા વર્ષ પરદેશમા રહેતા તેઓએ આપ નામદારની ઇતરાજી વ્હોરી લીધી તે વખતના તેમના શરીરોમા ઘણો ફેરફાર થઇ ગયેલ હોવો જોઇએ અને તેથી કરી તેમને ઓળખી કાઢવા મુશ્કેલ પડે આજ દાખલો પ્રતાપ સીહ સોલકીને પણ લાગુ પડેછે ચાર વર્ષ પહેલા રાજદ્રોહી ટોળામા તે જોવાયો ત્યારે તે અઢાર વર્ષનો તરૂણ હતો અને આ ચાર વર્ષ થતા તે બાવીશ વર્ષનો થયેલો હશે આ ગાળો મનુષ્યમા ઘણો ફેરફાર કરી મુકે છે ચ્હેરાપર મુછ આવેછે દાઢી પણ આવેછે ચહેરાની ગભીરતા વધેછે વિગેરે વીવીધ ફેરફારો થતા માણસ ઓળખી શકાવો મુશ્કેલ છે

આ બાબત હવે બાજુ રાખો — કંઈ ધારથી મહારાજશ્રી બોલ્યા — ને આ શું તેના જ અપશુકન હતા તરીકે પીછાણતા અને મહાત્મા તેની અનુપકારી વર્તણુક હમે સહન કરી હતી કે તેનાથી મને દીલગીરી ઉત્પન્ન થાય છે — મહા — યાદ છે કે ત્યારે અમે ચડભડીયા ગયા અને નગરશેઠની પરોણાગત સ્વીકારી ત્યારે તમે સાથે હતા

હા આપની મહેરબાની હું હાજર હતો — નમન કરતા ઉત્તરમાં જવાબ દીધો 'અરે પ્રતાપ હવે સારી રીતે યાદ છે અને આપની કૃપા ખોઈ બેઠો ન હોત તો આપના મુખમાંથી તે વખતે ચોક્કસ શબ્દો નીકળ્યા હતા અને તે વીશે આપણ વાત કરતા આપ નામદારે અમને વાત કરી હતી તે શબ્દો ખરેખર એક ભવિષ્ય કથન તરીકે ગણાઈને અત્યાર સુધીમાં તો પળાઈ ચુક્યા હોત '

અહા તે ક્યા શબ્દો હતા — જરા લાંબી મસલતથી પુછ્યું — મારી યાદદાસ્તીના દોષ હોવાથી ફરી આપના નાખુશ થવાનું કારણ મળ્યું હોવાથી તેને માટે હું ઘણોજ દીલગીર છું

ઘડી ભર ચિંતાતુર હાસ્યસહ મહારાજશ્રી બોલ્યા — તમે બોલ્યા તે દરેક શું? અમે નારાજ થતા નથી માટે તમે કહો કે તે શું શબ્દો હતા? અથવા તે શબ્દો તમને ચોક્કસ યાદ ન હોયતો તે વખતે મારા મ્હોમાંથી નીકળેલ શબ્દોને અગર જે બાબત કહો

આપ નામદારે ભવિષ્ય કહ્યુ હતું કે પ્રતાપ સોનજી નગરશેઠની પુત્રી કમળા સાથે પરણશે

ખરેખર! હવ મને યાદ આવ્યું — લગભગ સમજીને મહારાજશ્રી બોલ્યા — હું તે ભુલી ગયો હતો મશ્કરીમાંથી વાત વધી પડી હતી અને તેથી તે વાત મારી સ્મરણશક્તિમાં લાંબો વખત ટકી નહી

આપ નામદાર ત્યારપછી કદી ચડવિહાર પધાર્યા નથી? ત્યાં હાલ જે બનાવ બન્યો તે આપ જાણતા નથી?

કદી નહી — તેના બોલવામાં કોઈ ચોક્કસ હેતુ રહેલો હોવો જોઈએ એમ અટકળ કરીને આંખે સ્થિર દ્રષ્ટિથી તાકી રહેતા મહારાજશ્રી બોલ્યા ત્યારપછી તે એ ત્રણ પળ સુધી ઊંડા વિચારમાં પડી ગયા તે દરમીયાન તેમનું માથું ધીમે ધીમે તેમની છાતી તરફ નમ્યું છેવટ એકાએક સાવધ થતા તે બોલ્યા — અહા હવે મને યાદ આવે છે નગરશેઠની પુત્રી કમળાના કંઈ ધારેલ લગ્ન વખતે કાંઈ વીચીત્ર બનાવ બન્યો હતો તે શું હતું?

એમ સાંભળવામાં આવ્યું હતું ખરું કે લગ્ન ક્રિયા શરૂ થયા પછી અટકી પડી પણ સંપુર્ણ વીગત મારે કાને આવી નથી.

પણ લગ્ન થઈ ચુક્યા નથીને? — સ્માની હવે મહારાજશ્રી બોલ્યા

ના નામદાર! મે જે હકીકત સાંભળી છે તે એટલીજ કે એક પૈસાદાર વણીક વેપારી સાથે કમળાના લગ્ન થવાની ક્રિયા શરૂ થઈ ચુકી હતી તેવામાં જેને કમળાએ પોતાના હૃદયમાં તે પળ કરતાં વધારે સ્થાન આપ્યું હતું તેવો તેનો પ્રેમ આશક ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને ગડબડ મચાવી મુકી

અરે આ યુવતી આવનાર આશક કોણ હતો? — મહારાજશ્રીએ કહ્યું

' મારે કાને આવેલ તમામ હકીકત હું આપને કહી ચુક્યો છુ

(ઉતાવળીને લઈ અમે કરમો બાળકે તે આવતા અંકમાં પુરા કરીશું) અપુર્ણ

श्री अंबिका विजय ऑफीसमां मळता फोटोग्राफ (छबीओ)

(ટપાલ પોસ્ટેજ અને વી. પી. ખર્ચ જુદુ સમજવું)

[illegible]—આ છબી લગભગ [illegible] પગ પહોળી શ્રી અંબાજી માતાના [illegible] [illegible] [illegible] તેને સન્મુખ [illegible] આ [illegible] છે [illegible] સાઇઝ [illegible] આઠ આના [illegible]

[illegible]—[illegible] શ્રી અંબાજી [illegible] [illegible] માતાજીની [illegible] [illegible] [illegible] આ [illegible] છે [illegible] સાઇઝ [illegible] આઠ આના [illegible]

શાંત સ્વરૂપ—[illegible] [illegible] છે [illegible] તેનું છે [illegible] સાઇઝ [illegible] આઠ આના [illegible] રૂપીઓ

શ્રી [illegible] માતાજીનો ખાસ ફોટોગ્રાફ—શ્રી [illegible] [illegible] [illegible] છે—[illegible] સાઇઝ [illegible] એક રૂપીઓ [illegible] આઠ આના [illegible] સોનેરી [illegible] રૂપીઆ [illegible] સોનેરી પાંચ રૂપીઆ [illegible] બે રૂપીઆ

[illegible]—શ્રી [illegible] પોતાના [illegible] અને [illegible] અદ્ભુત [illegible] [illegible] છે તે [illegible] આઠ આના [illegible] એક રૂપીઓ

[illegible]—પરમાર [illegible] પોતાના [illegible] [illegible] [illegible] નાગને મારી [illegible] [illegible] શ્રી [illegible] [illegible] છે [illegible] આ [illegible] છે [illegible] સાદી આઠ આના

શ્રી [illegible]—શ્રી [illegible] [illegible] [illegible] તેમને [illegible] પોતાના [illegible] નાગનો [illegible] છે [illegible] આપે છે તે [illegible] આ [illegible] છે [illegible]

[illegible] અને [illegible] પણ [illegible] છે [illegible] સાઇઝના આઠ આના [illegible] [illegible]

[illegible]—શ્રી [illegible] સમાજની ઓફીસ, સુ[illegible]

શક્તિનો અખૂટ ખજાનો

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

શરીર ના તમામ અવયવોને અપૂર્વ તાકાત આપવાનો આ એક જ ... જાહેર ખબર છપાવી ... ઘણા લોકો પોતાની દવા માટે એના ... ગાજી ... છે પણ ... તેનું અનુકરણ કરવા શક્તિમાન થતા નથી

સ્મરણ શક્તિનો ... તથા શરીરના દરેક અવયવોને નવું બળ ... આરોગ્ય ... આપનારી અપૂર્વ ... અને ગયેલ પુરુષત્વને પાછું લાવી આપનાર આ ગોળીઓ અમૃતની ... છે

કિંમત — ગોળી ૩ ની ... ૧ નો ... એક

વૈદ્યશાસ્ત્રી

મણિશંકર ગોવિંદજી

માલેક — આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય

જામનગર — કાઠિયાવાડ

કામ શાસ્ત્ર

શરીર સંરક્ષણની સર્વોત્તમ રચના આપનાર અને નીતિના ... આ ઉપયોગી પુસ્તકની આજ સુધીમાં ... દશ આવૃત્તિમાં ... સાત લાખ નકલ થઈ છે જે કોઈ મંગાવે તેને અમારે ખરચે મોકલી દેવામાં આવે છે

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી

જામનગર — કાઠિયાવાડ

જાહેરખબરના ભાવ

એક પેજ	અરધું પેજ	એક વખત માટે
૧ વર્ષ રૂ ૨૪	૧	રૂ ૧ ની સાઈઝ ચાર
૬ માસ ૧૫	૮	ફરી છપાવવા ભાવ
૩ માસ ૮	૪	

REGISTERED NO B 382

शाक्त प्रकीर्ण १. अक ११ मो

હિંદુસ્થાનમાં બહોળો ફેલાવો પામેલું, શક્તિધર્મ તેમજ
કાવ્ય સાહિત્ય, કળાકૌશલ્ય નીતિ, [illegible] મનો
રંજક અને બોધક લેખો સહિત [illegible]।
— સન્માન પામેલું માસિક પત્ર —

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બહાર પડે છે)

પુસ્તક ૮ મું   જેઠ, પુનમ, ૧૯૬૭   અંક ૧૧ મો

शक्ति भक्तिमयिनूतना कथा
काव्य पुण्य सुंदर विचाराम
वाचकेषू दयता दर्शय
मंबिका विजय नाम मासिकम्

શ્રી અંબિકા વિજય નામનું માસિક પત્ર તેના વાચકોમાં હમેશા શ્રી આદ્યશક્તિની ભક્તિ [illegible] કથાઓ, [illegible] માંહેથી અંબિકાના આનંદદાયક (મહાયશ આદીનું — ઉચ્ચાધીકારનું) શ્રીતાનું આપો (ફેલાવો) તે ધારતું [illegible]

પ્રગટ કરનાર —

श्री शक्ति धर्मोद्धारक समाज तरफथी

આધનવાર ઠાકોરજી રાવળ   સુરત (ગોરીયાગામ)
(ભાગ ૧ થી ૪ [illegible] મે [illegible] ભેટ સાથે [illegible])

વાર્ષિક લવાજમ અગાઉથી રૂ ૧—૮—૦ ભેટના પોસ્ટેજ સાથે
[illegible] રૂ — — [illegible], છુટક નકલના ૦—૩—૦

શ્રી [illegible] પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ સુરત

આથી નર્ક દુર્મ્મદ શત્રુ નધી હિત દુધર નિઝર શક્તિ મતે
ચતુર વીચાર ધુરીણ મહાશિવ દૂતપુત પ્રેમથાધિપતે
દુરીત દુરી દુ ખિય દુર્મતિ દાનવ દૂર કૃતાલ મતે
જય જય — અપૂર્ણ

देवी तत्व दीवाकर

(ગતાંકથી ચાલુ)

તે વખતે અ ત્રી રૂષીએ ઇ ને આકાશ મા ર્ગે ઉતાવળથી નાસતો જોયો આ વખતે ઇંદ્રે અધર્મમા ધર્મની ભ્રાંતિ રાવે એવો પાખંડ વેશ ધારણ કર્યો હતો ઇ ને જતો જોઈ અત્રી એ પૃથુના પુત્રને ઈ ના વધને માટે પ્રેર્યો કે પૃથુનો પુત્ર પાછળ દોડી ઉભો રહે ઉભો રહે એમ બરાડવા લાગ્યો પણ ઇ માથે જટા અને શરીરે ભસ્મ ધારણ કરેલ હોવાથી મુર્તિમાન ધર્મ જેવો ને જણાતા હોવાથી પૃથુપુત્રે તેના ઉપર બાણ પ્રયોગ કર્યો નહી પૃથુનો પુત્ર તેનો વધ કરતા અચકાયો ત્યારે અત્રીએ તેને પુનઃ પ્રેરણા કરી કે હે તાત એને માર એ તારા પિતાના યજ્ઞનો ધ્વંસ કરવાની ધારણાવાળો દેવતાઓમા અધમ ઇંદ્ર છે એ સાંભળી પૃથુપુત્ર મહા વેગથી ઈ પછવાડે દોડ્યો ત્યારે ઇંદ્ર પોતાના એસ્વરૂપનો ત્યાગ કરી ઘોડાને ત્યાં જ પડતો મુકી અદ્રશ્ય થઈ ગયો આ પૃથુનંદન ઘોડાને લઇ યજ્ઞમા આવ્યો મહાત્મા રૂષીઓએ તેનું અદ્‌ભુત ચરીત્ર જોઇ સારી રીતે પરાક્રમ કરી ઘોડો લઇ આવવાથી તેનુ વિજીતાશ્વ એવુ નામ પાડ્યુ ત્યારપછી સમર્થ ઇંદ્રે ગાઢ અંધકાર કરી તેમા ગુપ્તપણે રહી સોનાની સાંકળ સહીત ઘોડાને ખીલેથી છોડી લઇ ગયો આ ભેદ કોઇના જાણવામા ન આવ્યો પણ ઘોડાને દૂર લઇ ગયા પછી આકાશ માર્ગે જતા પૂર્વવત્ અત્રી રૂષીએ તેને આકાશમાર્ગે નાસતો જોઇ પૃથુના પુત્રને તેની પાછળ ચાલી તેની પાછળ મોકલ્યો આ વખતે ઇંદ્રે મનુષ્યના મસ્તકની ખોપરી તથા ખાટલાના ઈસ ઊંધાં ધારણ કર્યા હતા તેથી તે ગાઢ ભેખ છે એમ ધારી વિજીતાશ્વે તેના ઉપર પ્રહાર કર્યો નહી અત્રી રૂષીએ ફરી તેને ઓળખાવ્યો કે તેણે બાણ સાંધ્યુ કે તુરતજ ઇંદ્ર પોતાનુ પાખંડી સ્વરૂપ ત્યાગી ઘોડો મુકી અદ્રશ્ય થઇ ગયો અને વિજીતાશ્વ પુનઃ ઘોડો લઇ પીતાના યજ્ઞમા આવ્યો ઇંદ્રે જે પાખંડ વેશ ધારણ કર્યા હતા તે નિંદ્રિત રૂપો મુરખ — અજ્ઞાની લાગ્યા ધર્મ સમજી સરણે ગયા પા એટલે પાપ અને ખંડ એટલે નીશાની આવો પાખંડ શબ્દનો અર્થ થાય છે પૃથુના યજ્ઞનો વિધ્વંસ કરવાને માટે ઈંદ્રે ઠગવાને માટે જે રૂપ ધારણ કરી ત્યાગી દીધા તે પાખંડોમા લોકોની બુદ્ધિ લાગી રહે છે અને તેઉપરથી તે વખતથી કેટલાક વેદ વિરૂદ્ધ પંથો ઉત્પન્ન થયા કે જે પંથના આચારોનિ ઉપરના દેખાવમ ન ા અને લોકોના મુદ્દા બેસાડવામા કુશળ જોઇને એ લોકોનો ધર્મ ખરો છે એવો સમજીથી ઘણા પગ બહારી બુદ્ધિ તેમા લલચાય છે

ઈંના આ ા ભ મ તેજ ાતે ા દેખા ા ત્યારે પ્રભુએ મહા કોપ કરી ભ

અભીમાની ઈંદ્રને મારવા ધનુષ્ય ઉપર બાણ સંભાળ્યુ તે સમયે એમ જણાતું હતુ કે જાણે પ્ર લયકાળના હમણાંજ ફટકે ફટકા કરી નાખશે દશે દીશાઓ ડોલવા લાગી અને બધળે લાલલાલ દેખાવા લાગ્યુ જેના સંમુખ જવુ તો એક બાજુ રહ્યુ પણ જોવુ અતી કઠીન છે એવા અ સહ્ય વેગવાળા પૃથુને ઈંદ્રના વધ કરવાને ઉદ્યત જાણી યજ્ઞમા યજ્ઞના પશુ સીવાય બીજાનો વધ કરવો અનુચીત છે એવા અભીપ્રાય વડે રૂષીઓએ તેમને તેમ કરતા ના પાડી અને બો લ્યા કે ઈંદ્ર તો આપના યશથી હણાયલજ સરેખ છે છતા તેમે આ વાતનોજ વીચાર હોયતો અમે અમારા પ્રબળ આવાહન મંત્રોથી અભીમાની ઈંદ્રને આણી બોલાવીશુ અને તેને બળા ત્કારે અગ્નીકુંડમા હોમી દઈશુ'

રૂષીઓને તેમ કરવાની પૃથુરાજાની સંમતી મળતાજ રૂષીઓ ક્રોધ કરી હાથમા સરવા લેઈ આહુતી દેવા લાગ્યા એટલામા બ્રહ્માજીએ મુનીઓને વાર્યા અને પૃથુને પણ મોક્ષસુખ આગ ળ ઈંદ્રાસન તુચ્છ છે તેમજ દેવતાઓનો દુરાગ્રહ બધાયો તો એક યજ્ઞ ઓછો રહેશે તોપણ શુ ! તેમ / આ વીગ્રહથી ઈંદ્રની કુનીતાએ અનેક નવનવા પાખંડ ધર્મો વેદધર્મ વીરૂદ્ધ પ્ર ગટશે તેનાથી થતા પાપમા ભાગ માગવા સબબ હોવાથી ક્રોધનો ત્યાગ કરવા સમજાવ્યો અ ને ઈંદ્ર સાથે સંધી કરાવી મીત્રતા કરાવી ત્યારપછી પૃથુરાજા યજ્ઞાંત વખતે દીક્ષાન્ત સ્નાનથી (અવભૃથ) નીવૃત થયા અને તે યજ્ઞમા આવેલ દેવો પણ પૃથુને અનેક પ્રકારના વરદાનો આ પી સ્વસ્થાન ગયા

ત્યારપછી પૃથુરાજા રાજાના સત્ય ધર્મ પ્રમાણે પ્રજાપાલન સાથે રાજ કરવા લાગ્યા અને પ્રજાને ઘણુંજ સુખ આપવા લાગ્યા આ પ્રમાણે ઘણોક કાળ રાજ્યસુખ ભોગવતા વ્યતીત થયો તેવામા એક સમયે સનક સનંદન સનાતન અને સનત્કુમાર તેમની સભામા આવ્યા રાજાએ તેમનુ ઘણું સંમાન કર્યું અને મુનીશ્વરોએ તેના વિનયથી પ્રસન્ન થઈ તેના પ્રશ્નના ઉ ત્તર રૂપે તેને અધ્યાત્મ યોગનો ઉપદેશ આપ્યો અને ત્યારપછી તે બ્રહ્મજ્ઞાની મે આકાશમાર્ગે વીદાય થયા પૃથુરાજા પણ ધર્મપરાયણ રહી સંસારમા વીચરવા લાગ્યો અર્ચિ નામની રાણી થી તેને વીજીતાશ્વ ધુમ્રકેશ હર્યશ્વ દ્રવીણ અને વૃક નામે પાંચ પુત્ર થયા હતા એક સમયે તેમણે પોતાની વૃદ્ધ અવસ્થા જોઈ પોતાના મનથી વૈરાગ્ય લાવી પોતાના શોક કરતી પ્રજાને પોતાના પુત્રોને આધારે મુકી પોતની સાધ્વી સ્ત્રી સાથે વનમા તપ કરવા ચાલી નીકળ્યા ત્યા યથાક્રમ વાનપ્રસ્થાશ્રમ ભોગવતા જ્ઞાનને માટે યોગસાધનામાં તત્પર થયા અને ક્રમે ક્ર મે જ્ઞાનને પામ્યા ત્યારે સમાધીદ્વારા મોક્ષને પામ્યા તે વખતે તેમની પતીવ્રતા સ્ત્રી અર્ચિએ તેના શબને દાહાગ્ની આપી તેની બળતી ચીતા ઉપર ચડી સહગમન કર્યું અને આવીરીતે પવીત્ર યુગલ યથાધર્મ અનેક રાજ્ય વૈભવવાળો સંસાર ભોગવી નીવૃત્તી પરાયણ થઈ જ્ઞાન મેળવી મોક્ષ સાધી ગયા અને પોતાની પાછળ અમર કીર્તિ મુકી ગયાં કે જે હજી પણ પુ રાણોમાં પ્રસિદ્ધ છે

પૃથુની પછી તેનો પુત્ર વીજીતાશ્વ ચક્રવર્તિ થયો તેણે પોતાના ચાર ભાઈઓને પ્રેમથી

ચાર દીશાઓનું રાજ્ય આપ્યુ અને પોતે પણ પોતાના પીતાને પગલે ચાલી પ્રજાપાલનમા પ્રવર્તનશીલ રહેવા લાગ્યો ઈ તેના પીતાના યજ્ઞનો અશ્વ ચોર્યો તે તે પાછો પ ાછી લાવ્યાથી તેનુ વીજીતાશ્વ નામ પડ્યુ હતુ અને ઈંદ્ર સાથે મત્રી થયા પછી તેણે તેને અતર્ધાનવીદ્યા આપી હતી તેથી તેનુ નામ અતધાન પણ કહેવાતુ હતુ તેને શીખડીની નામની સ્ત્રીથી પાવક પવમાન અને શુચી એ નામના ત્રણ પુત્ર થયા આ ત્રણે અગ્ની પુર્વાન્તરમા દક્ષ પ્રજાપતીના પુત્રી સ્વાહાથી અગનીના પુત્ર હતા પણ વસીષ્ટ રૂષીનો શ્રાપ થયાથી વીજીતાશ્વને ત્યા પુત્ર રૂપે ઉત્પન્ન થયા અને ત્યાંહીથી પુન અગ્નીની પદવીને પામ્યા વીજીતાશ્વે પોતાની નભસ્વની નામની બીજી સ્ત્રીમા હવીર્ધાન નામનો પુત્ર ઉત્પન્ન કર્યો વીજીતાશ્વે પણ પોતાના પીતા પૃથુની માફક ઘણા યજ્ઞો કર્યા હતા યથા ધર્મ પ્રજાપાલન કર્યુ હતુ તેમજ લોકો ઉપર રહેમદીલી રાખી ઘણા કર માફ કર્યા હતા

તેમના પછી હવીધાન ગાદી ઉપર આવ્યો તેને હવીર્ધાની સ્ત્રીથી બર્હિસદ ગય શુક્લ કૃષ્ણ સત્ય અને જીતવ્રત નામે છ પુત્ર થયા જ્યેષ્ટ પુત્ર બર્હિષદ કર્મકાડમા અને યોગમા બહુ કુશળ હતો તેણે ગાદી ઉપર આવતા તમામ પૃથ્વીમા કોઈ સ્થળને યજ્ઞ કર્યા વગરનુ રાખ્યુ નહી અને પુર્વ દીશા તરફ અગ્રભાગવાળા દર્ભોથી તમામ વસુધાતળને ઢાકી દીધુ તેથી તે રાજાનુ નામ પ્રાચીન બર્હિ પડ્યુ હવે પીતૃગણના અગ્નીષ્વાત અને બર્હિષદ નામના બે વીભાગ છે તેમાના અગ્ની ત્તાતને દક્ષની પુત્રી સ્વધાથી મેના અને બર્હિષદને પણ સ્વધાથીજ ધરણી એરીતે બે કન્યાઓ થઇ હતી તેમા મેના હીમાલયને પરણાવી અને ધરણી મેરૂને પરણાવી હતી મેરૂને ધરણીથી આયતી નીયતી અને વેલા નામની ત્રણ કન્યાઓ થઈ તેમા આયતી તથા નીયતીને ભૃગુના પુત્ર ધાતા અને વિધાતાને પરણાવી હતી તે આપણે આગળ સ્વાયંભુવ મનુની પુત્રીઓના વંશમા કહી ગયા છીએ બાકી વેલા નામની કન્યા હી તે સમુદ્ર સાથે પરણાવી હતી તેનાથી સવર્ણા (કોઇ ઠેકાણે શતદ્રુતી પણ કહેલ છે) નામની કન્યા ઉત્પન્ન થઇ તેનો વીવાહ પ્રાચીન બર્હિષ રાજા સાથે થયો હતો અને તેનાથી તેને પ્રચેતા નામના દશ પુત્રો ઉત્પન્ન થયા તે દશે એકજ નામવાળા એકજ વૃત્તવાળા અને બધા ધર્મપરાયણ હતા પીતાની આજ્ઞાથી તેઓ તપ કરવા માટે સમુદ્ર ઉપર ગયા રસ્તામા સદાશીવે તેમના ઉપર અનુગ્રહ કરી રૂદ્રગીતોપદેશ આપ્યો હતો તેઓ હજુ તપ કરતા હતા ને દરમીઆન તેમના પીતા પ્રાચીન બર્હિષદ રાજાને નારદજીએ જ્ઞાનોપદેશ આપ્યો હતો અને તેથી વૈરાગ્યને પામી તે રાજા વનમાં ચાલ્યા ગયા હતા દશ હજાર વર્ષ સુધી પ્રચેતાઓએ અતી ભીષમ તપ કર્યુ ત્યારે વીષ્ણુ પ્રસન્ન થયા અને પ્રગટ થઇ બોલ્યા કે હે રાજપુત્રો! હું તમારા તપથી પ્રસન્ન થયેલ છુ તેથી તમારી મનવાછીત સીદ્ધી તમને પ્રાપ્ત થશે હે રાજપુત્રો! એક સમય કડુ રૂષી તપ કરતા હતા અને ઇંદ્રને ભય લાગ્યો કે આનુ તપ સીદ્ધ થઇ જશે તો મારૂ ઈંદ્રાસન લેશે તેથી તેના તપમા વિઘ્ન કરવા માટે પ્રમ્લોચા નામની અપ્સરા મોકલી હતી તેણે કટાક્ષ તથા હાવભાવથી મુનીને મોહીત કરી તેમની સાથે રમણ કરવા લાગી એમ થતા એક કન્યા જન્મી તેને ઝાડોમા દેઇ દઈ અપ્સરા સ્વર્ગમા ચાલી ગઇ ત્યારે વૃક્ષે

એ તે કન્યાને રાખી અને ક્ષુધાથી વ્યાકુળ થઇ તે કન્યા રોવા લાગી ત્યારે વૃક્ષોના રાજા ચંદ્રમાએ દયાળુ સ્વભાવને લઇ પોતાની તર્જનીની આગળી તેના મોઢામાં આપી તે દ્વારા પોતામાં રહેલું અમૃત તેને પાઇ તેનું પોષણ કર્યું તે દીવ્ય કન્યા યોગ્ય વયની થઇ છે તેનું તમે તુરત પાણીગ્રહણ કરો તમે કે જે એકજ ધર્મવાળા અને એકજ સ્વભાવવાળા છો તે સર્વે વચ્ચે આ એકજ સ્ત્રી થશે તે સ્ત્રીનું ચિત્ત સદા તમારામાજ રહેશે અને સ્વભાવ પણ તમારા જેવોજ થશે દેવતાઓના હજારો વર્ષોસુધી તમારૂં સામર્થ અપ્રતિહત રહેશે અને પૃથ્વીના દીવ્ય ભોગ ભોગવ્યાપછી અંતે વૈરાગ્ય દ્વારા ભક્તિ કરી મોક્ષને પામશો.

ઇચ્છીત વર આપીને વીષ્ણુ અંતર્ધાન થયા પછી પ્રચેતાઓ પણ સમુદ્રના જળમાથી બહાર નીકળી ચાલવા લાગ્યા ત્યા રસ્તામા જાણે આકાશને ભેદવા માટેજ ઉંચા વધેલા હોય તેવાં જણાતા વૃક્ષોથી પૃથ્વીને આચ્છાદીત જોઇ અને ચાલવા સરખો પણ માર્ગ ન મળ્યો તેઓ તપને માટે નીકળ્યા પછી તેમનો પીતા બર્હિષદ રાજા પણ વનમા ચાલ્યો ગયો હતો તેથી પૃથ્વીમા કોઇ રાજા ન હોતા ખેતી વીગેરે બંધ થઇ જવાથી આખી પૃથ્વી ઝાડોથી ભરપુર થઇ ગઇ હતી અને ગાઢ જગલ જામી ગયુ હતું એ જોઇ પ્રચેતાઓને ક્રોધ ઉત્પન્ન થયો અને તેમના મુખમાથી પ્રગટ થયેલ અગ્નીજવાળા વાયુથી પ્રસરીને ઝાડોને બાળવાલાગી ઘણા ઝાડો બળી ગયા અને થોડા બાકી રહ્યા ત્યારે વનસ્પતીના સ્વામી ચંદ્રમાએ આવી પ્રચેતાઓને શાંત પાડ્યા અને પોતે પોષણ કરેલી દીવ્ય કન્યા તેમને આપતા બોલ્યા કે "આ મારી કન્યા છે તે હુ તમને આપુ છુ તમારા વાસ્તેજ મે તેને પોષણ કરી મોટી કરી છે આ કન્યાથી દક્ષપ્રજાપતી ઉત્પન્ન થશે તેમા તમારા તેજનો અંશ અને મારા તેજનો અંશ આવશે તેથી બહુતેજમય તે ફરીને પ્રજા ઉત્પન્ન કરશે

પ્રચેતાઓએ તે કન્યાનો સ્વિકાર કર્યો અને તેમા દક્ષ નામે પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. આ દક્ષ પુર્વે બ્રહ્માનો પુત્ર હતો પરંતુ મહાદેવજીનું અપમાન કરવાના પાપથી તેનો બીજો જન્મ ક્ષત્રિય જાતીમા થયો જે દેહ બ્રહ્માનો પુત્ર હતો તે શાપ ગતીથી મૃત્યુ પામી જતાં બીજા જન્મમા પ્રચેતાઓને ત્યા ઉત્પન્ન થયો એ દક્ષે ઇશ્વરી પ્રેરણાથી ચાક્ષુષ મન્વંતરમા જેવી જોઇએ તેવી પ્રજા સરજી તેનું વર્ણન પ્રથમ દક્ષને શ્રાપ થયાનુ વૃતાંત કહી ગયા પછી આપીશુ

અપુર્ણ

વાણી વિલાસ

(ગતાંકથી ચાલુ)

જે લોકોને કાંઇ પણ ફરીઆદ કરવાનુ હોય તે સવારમા તૈયાર થઇને એ રાજ મહેલના ઝરૂખા નીચે આવીને અગાઉથી બેસી રહેતા અને જ્યારે પાદશાહ ત્યા પધારતા ત્યારે નમસ્કાર કરી ફરીઆદ ફરીઆદ એમ પોકારતા કે તુરત પાદશાહ તેમને પોતાની રૂબરૂ બોલાવતો કોઇની પણ તાકાદ નહિ કે એ માર્ગે આવનારને અટકાવી શકે. કેમકે ઝરૂખામ

થી પાદશાહની નજર અધ અધ ગાઉ સુધી બે તરફ પહોચે એવો તે મારગ સીધો હતો. અને પાદશાહની એ બાબત એવી મજ્બુતી હતી કે રૈયતને અટકાવવાના વિચાર કરવાનો પણ કોઇને સુઝે નહિ આવેલા સાહેબોને મોટામાં મોટા અધિકારી ઉપર પણ ફરીઆદ કરવા ને છુટ હતી પોતાથી પણ જાણે અજાણે કાંઇ અન્યાય થઇ ગયો હોય તો તે બાબતની પણ ફરીઆદ ઓર ઘરે ખુશાલી સાથે સાંભળતો ઇનસાફ કરવામાં પોતાના સગા વહાલાની પણ ખાતર રાખતો નહિ બધી હકીકત પોતેજ સમજતો પોતેજ તપાસ કરતો અને પોતેજ એક ઘડીમાં ઇનસાફ આપતો એ વગર કોઇ પણ મહેતા મુત્સદીને પાસે રાખતો નહિ કોઇ પણ કામદાર ઉપર ફરીઆદ આવી કે તેને તુરતજ ત્યાં પકડી મંગાવતો અને ગુનેહગાર જણાયો કે તેને તેને લાયક ઘટતી સજાએ પહોંચાડતો એમ કહીએ તો પણ ચાલે કે અકબર બાદશાહની એ ઉંચામાં ઉંચી એપેલેટ કોર્ટ હતી પણ ફેર એટલો કે ત્યાં અપીલ કરવામાં પાઇનો ખરચ થતો નહી જુલમ કરનાર નીચલા અધિકારીની મા ફતે ફરીઆદ લાવવી પડતી નહી અને ઇનસાફ તાતકાલીક અને અસરકારક મળતો

ખાનખાના પાસેથી રાજ્યની લગામ પોતાના હાથમાં લીધી તેને બીજે દીવસથીજ અકબરે રૈયત ઇનસાફની આવી રીત કાઢી હતી અને ત્યાં એવા નિ પક્ષપાતપણે ન્યાય કરતો કે સુબાના અધિકારીઓ પોતાની દુષ્ટતા ભુલી ગયા હતા કેટલેક વર્ષે અકબરશાહનુ ઝરૂખે બેસવું માત્ર નામનુંજ હતું કારણ એના કામદારો તરફથી ગેરઇનસાફ ભાગ્યેજ થતો કોઇ દરબારમાં ફરીયાદ કરવા આવે કેની? તોપણ આ શાહ એ રીતમાં કાંઇપણ ફેર પડવા દેતો નહી અને કહેતો કે દરરોજ સવારે વાજીંત્રોમાં ઇનસાફની બાંગ પોકારાય છે તે નીમાજની બાંગ કરતાં ખુદાને વધારે પ્યારી છે

આ રીવાજ મુજબ એક દહાડો અકબર બાદશાહ નાહી ધોઇ નિર્મળ પણ સાદાં વસ્ત્રો પહેરી સવારમાં ઝરૂખે બેઠો હતો તેટલામાં ત્યાં એક જોગી આવી પહોંચ્યો તેણે સર્વાંગે ભસ્મ લગાવી છે એક લંગોટી વાળી ખાધે એક ફુટેલું તુંબડું અને સો થીગડાંની એક ગોદડી લટકાવી છે હાથમાં એક ચીપીઓ પકડયો છે કપાળે સિંદુરનું તીલક કર્યું છે અને આંખો ફાટેલી લાલ દરદ હોય એવી છે જેવો તે ઝરૂખાની સામે ઉપાડીને ઓ લે ચડાવીને ઉભો કે ત્યાં જે સીપાઇઓ ઉભા હતા તેમણે કહ્યું કે જો ફરીયાદ હોય તો ફીરીયાદ હે ફીરીયાદ હે એમ પોકાર કરો કે બાદશાહ તરત તમને ઉપર બોલાવશે તે સાંભળી ફકીરરાજે તે નીચે પ્રમાણે લલકારીને બોલ્યો

फिरयादहे, फिरयादहे, फिरयादहे, फिरयादहे,

એના મોમાંથી ફીરીયાદ શબ્દ પુરો નીકળ્યો નહોતો ત્યાં એટલામાં તો અકબરે સાન કરી તેટલે ઉપરથી ચાર હજુરીઆઓ એને ઉપર બોલાવવાને દોડ્યા પણ એટલામાં એ ફકીરની પાદશાહની સામી નજર મળી કે સલામ કરી ચાલવા માંડયું અને ચાલતાં ચાલતાં નીચે પ્રમાણે [પોકારતો ગયો.

यहदादहै, यहदादहै, यहदादहै, यहदादहै,

અકબર બાદશાહને આ વાત ઘણી નવાઈ જેવી લાગી તેથી એને તેડી લાવવાને બીજા ચાર જણને દોડાવ્યા તેઓ એને આદર સત્કાર અને કાંઈક બળાત્કારથી એક ઝાડ્યા ઉપર લઈ આવ્યા એ જોગી રડતો ફફડતો અને આક્રંદ કરતો હજુરમા આવ્યો અને પોકારીને વીનવવા લાગ્યો કે, 'પાદશાહ! ગાર કર અને મને મારે માર્ગે જવા દે હુ ભુલ્યો હવે હુ ફરીથી ફર્યાદ કરવા આવીશ નહી ' પાદશાહે કહ્યુ કે એમ શા માટે? બાગમા શુ દીઠુ કે તુ ફરીયાદ કરવા આવેલો તે પાછો જતો રહે છે' એણે જવાબ આપ્યો કે, મહારાજા શાના રતે ચતુરાઈ કરો છો? હુ તમારી સઘળી મતલબ સમજી ગયો છુ તમે 'फिरियादहै, फिरियादहै' એમ જે બોલાવો છો તેનો અર્થ શુ હુ નથી સમજતો? એનો અર્થ ખુલ્લોજ છે કે મુર્ખા તુ ફરીયાદ કરવા તો બીજાની ઉપર નીકળ્યો છે પણ તારૂ પછીથી શુ થશે તે તને યાદ છે? પાદશાહ આ સાંભળી હસ્યા અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે આ માણસ ઉન્મત્ત કોઈ ગમાર છે કે બહુ ચતુર છે પણ જોઉં કે બીજુ શુ કરે છે પાદશાહે કહ્યુ એતો ઠીક પણ ત્યારે 'यहदादहै, यहदादहै' એમ શા માટે તુ બોલતો ગયો? જો તારી સમજ પ્રમાણે હુ ફરીયાદ સાંભળતો નથી તો તો તારે नाहिंदादहै, नाहदादहै એમ કહેવુ જોઈતું હતુ

'મહારાજા મે વિચાર કર્યો કે બાદશાહ ફરીયાદી પાસે 'फर्यादहै फर्यादहै' એમ શા માટે બોલાવતો હશે? ફર્યાદ તો દુનીયામા હજારો છજ તો પણ જો તે સાંભળી ન્યાય કરવાની તેમની ઈચ્છા હોય તો એણે ફરીયાદી પાસે કાંઈપણ બોલાવવાને બદલે પોતેજ यहदादहै यहदादहै એમ પોકારવુ જોઈએ

આ સાંભળી પાદશાહ પ્રસન્ન થયો અને જાણ્યુ કે આ કોઈ વીલક્ષણ પુરૂષ જણાય છે એ ફકીર કે વૈરાગીનું બોલવુ ન હોય તેથી પુછ્યુ કે તમે જાતે કોણ છો અને તમારા પર શો જુલમ ગુજર્યો કે આ તમારે ફકીરી લેવી પડી'

જવાબમા તેણે નીચેના દુહો કહ્યો

पाया होरा लाखका, आया वेचन काज,
छिना लिया छक्कड लगा, झौरी दगाहिवाज

પાદશાહે ગુસ્સે થઈ કહ્યુ કે 'કોની તાકાદ છે કે મારા રાજ્યમાં આ પ્રમાણે જુલમ કરી શકે તે ઝવેરીનુ નામ દે હમણા હુ તેને સજાએ પહોંચાડુ છુ '

એણે પછી નમ્રતા કરગરીને કહ્યુ કે, "મહારાજા એ વાત જવા દીઓ નામ દીધાથી હુ માર્યો જઈશ તમે ગમે તેટલુ કહો છો પણ નામ સાંભળશો કે તુરત મને શુળીએ ચઢાવશો

ઈ હરી કીર્તન ગાગાવા કે દેવ દર્શન કરવા જનારી જતી ધણા ઘેલાને થાય છે વેશ્યાઓ ના શરીર નાગુ દેખાતારા નાચ નચાવા મુકો દઈ ધર્મના નીતીના બાવણે સાગળના મણ જાયછે આ નાસ્તીક મદીરાપાનમાં મસ્ત બનેલાઓને બ્રહ્મ ગ્યાન ક્યારે ગમ પડેકે ? નદી કીનારે નાતી નગ્ન સ્ત્રીઓના અંગ જોવાની ઊત્કંઠા રાખનારાઓ એક દેવાને પ્રભુદર્શનમા લા ગેલા ક્યારે દેખીએ છીએ માખા ગામની લીલા કરસાન સાગળવાની ઈચ્છા મેળવનારા ને પ્રભુના ગુણગાન ક્યારે સાભળીએ છાએ!

૪૪

આપણી અનુકરણ કરવાની પદ્ધતી કેવીછે શ્રીકૃષ્ણની ગોવલીમાનુ અનુકરણ કેટલાક કરે વાના મોટા ગુરૂઓ કરછે પણ તેના બ્રહ્મચર્ય જોગથી યમુનાના જળ સ્થભીગયાહતા તેનુ અનુકરણ કરવાની શક્તિ ક્યાક જતાઈ ગઈ છે કાનુડે ગોપીઓના વસ્ત્ર હરી લીધા તેનું અનુકરણ કરનારા મનુષ્યો મળી આવશે પણ પ્રભુએ પતીવૃતા દ્રૌપદીના વસ્ત્ર પુર્યા તે કોના કોણ કરી શકે છે? પાચાલીના પાચપતીનો દાખલો લઇ દુષીત ગણેલી સ્ત્રીઓ મળી આવશે પણ એ સતીની ગાઢ ભક્તિ હમેશા આ નીમા મળીમજાના બરા બહુ દુલભછે વીશ્વામીત્રના તપો ભંગનો દાખલો લઇ ભ્રષ્ટ થયેલા બાવાઓ ભટકે છે પણ તેના તપોબળથી ત્રીશંકુ સ્વર્ગ સુધી જઈ શકે તેવુ તપોબળ કેનામા છે!

૪૫

ગમે તેટલો ત્યાગપણુ કર્યા પછી તારા નજીકમા નજીકના સગા તરફથી તારા ઉપર કોઈ જાતનો પ્રહાર આવે ત્યારે સહન કરી લઇ નીમકની હરામી ન તારી મહત્તા છે છતાં એટલું ધ્યાનમા રાખવાનુ છે કે તારા શરીરને ભોગે તારે કાઈ કરવાનુ નથી શરીર નહી માચવવા થી તેં દુનીયાને તારૂ ઊપયોગીપણુ ઓછુ થશે અને તેથી જે શક્તી દુનીયાના ભલાને અર્થ વાપરવાની હતી તે શક્તીનો નીરર્થક નાશ થશે ત્યારે તારે એટલુ યાદ રાખવાનુ છે કે જે જે ત્યાગપણુ કરવા તેમાં કોઇપણ શક્તીનો વ્યર્થ વ્યય ન કરવો

૪૬

જે આદમી એકાતમા અધમ આચરણુ આચરેછે અને દાના મનુષ્યોની દ્રષ્ટી આગળ ઢબી તથા ઢોળાની રમત રમે છે અને ખરૂ જોતા મનુષ્યોને ઠગવા જતા પોતાનેજ ઠગે છે પરંતુ સત્ય શોધક મનુષ્યની તીવ્રદ્રષ્ટી આગળ તેના દ્રષ્ટી ઠગની પથી તેનો ગજ ટકતો નથી તે નો દંભ ચાલતો નથા અને દુર્ગુણો છુપાવવા માટે ધારણ કરેલા સદ્‌ગુરૂનો શણગાર વેશધારી ના ખોટાપણા જેવા જણાઈ આવે છે અધમતામાથી બચવા માટે વીચાર અને આચાર સુધારો દંભની ઊપરછલી ટાપટીપ એ કાઇ સત્ય સુધારો નથી

૪૭

પ્રદેશ પ્રયાણ કરતી વખતે ગાડુ બાધવા જતા આગળથી ભુથાના પસા આપવા પડેછે

આગગાડીમાં જવામાટે ટીકીટના પૈસા આપવા પડે છે સુખથી મુસાફરી કરવા માટે ખમણા નાણા ખરચવા પડે છે, તો પછી સ્વર્ગની મુસાફરી શરૂ કરવા પહેલા યોગ્ય ટીકીટ લેવા માટે હરીજનના આશીર્વાદ રૂપ પૈસા પાસે રાખવા પડશે દુખી મનુષ્યોને દીલાસો દઇ તેમના દીલની ઉચ્ચ શાંતનાઓ ભેગી રાખવી પડશે કે જેથી માર્ગમાં સાધનની ખામીનો અનુભવ ન થાય અને મુસાફરી મનગમતી થાય

૪૮

મનુષ્યોના જીવનમાં આવતી શાંતી કે અશાંતી, પવીત્રતા કે અપવીત્રતા, નીતી કે અનીતી, એને માટે તેઓ પોતેજ જવાબદાર છે એટલુજ નહી પણ તનદુરસ્તી કે વ્યાધી, સુખ કે દુખ, મોટાઇ કે હલકાઇ એ સર્વે સ્થીતી પણ તેના પોતાના રચેલી છે જે સ્થીતી મન પસંદ છે તેના તેમજ અણગમતી સ્થીતીના બીજ તેણે વીચારો રૂપે વાવેલા છે કાળ જતા તેમાથી વૃક્ષો અને ફળો પાકે જેવા વીચારો કરેલા તેવા ફળ ભોગવેછે, જેના વીચાર કરેછે તેવો તે રહે છે અને જેના વીચારો કર્યા કરશે તેવી સ્થીતી ભોગવશે

સંપુર્ણ

कचन – कण

ઇશ્વરી બક્ષીસોમાં પ્રજાકીય સ્વતંત્રતા એ સર્વથી દીવ્ય બક્ષીસ સમજવી

આ લોકની કીર્તિ પામવા કરતા પરલોકની પ્રતીષ્ઠા પામવાને ઉત્સુક રહેનાર મનુષ્ય ઉભય કીર્તિને સંપાદન કરી શકેછે

નીશ્ચીત સ્થીતી ચીતમાં સીદ્ધ થાયછે ત્યારેજ ખરૂં જોતા મનુષ્ય સંસારના કોઇપણ કાર્ય કરવા સમર્થ થાય છે

કોઇપણ બાબતમાં કુદરતી પ્રતીબંધ ઉત્તમ પ્રકારની સજા છે

એકની એક ભુલ જ્યાંસુધી બે વખત કરવામાં આવતી નથી ત્યાં સુધી તે ભુલ ન ગણાય.

કરકસરની હદ વળી જાય ત્યારે એજ કરકસર દુર્ગુણના રૂપમાં બદલાઇ જાયછે

સ્વભાવની કીમત થોડા માણસો જાણેછે

સાધ્વી ભાર્યા એ ખરતુ સુવર્ણ છે

શસ્ત્રીના દાખલાનો પ્રત્યુત્તર [illegible] આને રોગનું મુળ ખાશી અને કજીયાનુ મુળ હાસી

શરીર શુદ્ધી એટલે નીરોગીપણુ [illegible] ગૃહશુદ્ધી એટલે સદ્વર્તન એ બને આત્મોન્નતીના

તે ભાવતા—

ભણતર ભણી બહુ હોંસથી બહુ જ્ઞાનવાન થયા પછી
ચણતર ચણ્યું નીતિતણું થયો સજ્જ નામ્યા પછી
શું એ બધું પરમાત્મના આવેશથી ભુલાય છે?
તે ભાવતા—

મન વાણિ ને તન સર્વને અંકુશમાં લાવ્યા પછી
પ્રભુ ભક્તિમાં મન શુદ્ધ રાખી એક લીન થયા પછી
યા સહજ આવે ઝાપટું ત્યાં આમ કાં અકળાય છે?
તે ભાવતા—

(मनहर)

કહો છો કે ક્રોધને કટાળી કાઢી મુક્યો છે તે
કામને સંહાર્યો તોય કેમ ખડ ખાઓ છો?
મોહ મદ મત્સર ને લોભ ને લાલચ વળી
સાથી તજ્યા છે તોય કેમ ખડ ખાઓ છો?
વિષય વિસાર્યો અને છોડ્યો આધિન કરી
વાસના વિદારી તોય કેમ ખડ ખાઓ છો?
મનને ગમાર ગણી ગુલામ બનાવ્યું તોય
લાલચ લોભાવે ત્યારે કેમ ખડ ખાઓ છો?

અનીતિનો ત્યાગ કરી નીતિસાથે નેહ કર્યો
સતાવે છે સ્વાર્થ ત્યારે કેમ ખડ ખાઓ છો?
વાણી વશ કરી બહુ મૌનવ્રત [illegible] કર્યું
[illegible] જોર કરે ત્યારે કેમ ખડ ખાઓ છો?
વિચાર વિકાર વાળા વિષય વધારનારા
વિસરાય વિવેક ત્યાં શાને ખડ ખાઓ છો?
મન વાણી કર્મ ધર્મ સત્યથી જો શુદ્ધ કર્યાં
અહંતા ભુલાવે ત્યારે શાને ખડ ખાઓ છો?

નનામાં રહી [illegible] નમાલી નકામી વાતો
કરવાની [illegible] શીદ ખડ ખાઓ છો?
પ્રભુપદ [illegible] પ્રેમ પ્રીત જોડી ત્યારે
ભક્તિના [illegible] શીદ ખડ ખાઓ છો?
ઠગ્યા [illegible] ભાન ભુલાવનારી
[illegible] શીદ ખડ ખાઓ છો?
[illegible] માની મનને સુધારવાને

સંપૂર્ણ

साहित्य

(कुडळियो)

राजा रावण मर गये, कट गये कुभकर्न,
इद्रजीत बी उठ गये, हरणाकेश हरन
हरणाकेश हरन, वाण सरसा बोलाया,
एसे कोटि अनत, सबी राक्षस सीधाया,
कहे दीनदरवेश, प्रगट तुम देखो परखा,
मानवि केतिक मान, रहा नहि रावण सरखा

दीनदरवेश

कवित

सुमनते जसु जाइ गरवते लच्छ जाइ,
कुनारीते कुल जाइ जाग जाइ सगते,
भूखते भ्रजाद जाइ लडाएते पूत जाइ,
साचते सरीर जाइ सीलता कुसगते,
कपटते धर्म जाइ लोभते वडाइ जाइ,
मागिवेते मान जाइ पाप जाइ गगते,
निति विन राज जाइ क्रोधसो तपस्या जाइ,
देवीदास रजपुति जाइ मुरे जगते

देवीदास

મહારાણી તે આ ામાં પા િ ાનાના દેખાવ શાન કરવા પરસાળમાં થોડી વાર રોકયા અને પછી હ ને ન આ ડામાં દવશ કરી, મા સી ને બોલાવી લાવવા હુકમ કરે મ નસીમ આવતા મહા ણી કે ે ખુશ મીજાજ મ ાતા હતા તે બોલ્યા કેમ મા સી હ ? ર કાન ચક્રવર્દારના બળીયામાથી હદી ખડા ાં છે તે વીરીના કાંઇ ખબર જેલ સુધી રે કે ટ તરફથી ા ા કે નહી !

હ જી સુધી કાંઇ ખબર આ યા નથી અગરક્ષકોના ઇ સ્પેકટરે જવાબ વાળ્યો

પણ મને હમણા જ ખબર મળ્યા છેકે મારા હાથ નીચેનો જમાદાર હમણાજ ખબર લેવા ાટે ઘોડે સ્વાર થઇ ગયો છે '

ાર મહારાણી બો યા પણ તે કેદી રજુજીતસીંહ સોલકી હોવાના શક છે એ જ મન શા ાટે જાહેર નથીતુ કર્યુ ? તે તમારો સગો છે એટલા માટે—

ના ના મહારાણી સાહેબ ! ' માનસીંહ ર ાથી બોલ્યો મારો ગમેતેવો સગો પણ તેના તરફ આપની અવકૃપા હોય તો તેન માટે હુ કોઇપણ પ્રકારની કોમળ લાગણી ધરાવ્જ નથી વળી આ કેદી રણજીતસીંહ સોલકી હશે એવુ તો મારી કલ્પનામા જ આ વ્યુ નહી અને કાઇક ભુલ થતી હોવા જાઇએ એમ મે ધાર્યુ હતુ અને તેથી ખરા ખબર મળતા સુધી હુએ હકીકત જ જાહેર કરી હતી

ખરા ર મારી આગળ ખરી હકીકતજ જાહેર કરવી એવો મે હુકમ કર્યો છે તે જ આજે તમે તર્યા

માનસીં ેજ ઉતરમા નમન કર્યુ અને બોલ્યો ' આપનો હુકમ મારી યાદદાસ્તમા તાજો જ હતો

લલીતા મારા ઓરડામા જ તેની પાસે જાઓ અને એક ગૃહસ્થને છાજતી રીતે યત્ન ન રાખી તને એકલા કટાળો ન આવે તેને માટે તેની સાથે આડી અવળી વાતો કરજો તે તરૂણી મરી જે ામે આવીએ તે સબધી વાત ન'કરતા કારણ કે તેણે જે મહેરબાનીઓ માગી છે તેના નિર્ણય ઉપર હજી હુ આવી નથી

માનસીંગે ખાસ આજ્ઞાનો સ્વીકારમાં ફરી નમન કર્યુ અને મહારાણીની હજુરમાંથી ની કળી લલીતા જે ઓ ડામા હતી ત્યા જવા લાગ્યો તેવામાં કૃષ્ણા કુમારી, પરસાળમાં સામી મળી

' માન સિંહજી ' તે બોલી ' " મહારાણી સાહેબે આજે હમેશાની સહેલગાહને માટે શુ હુકમ કર્યો છે તે તમે કહી શકશો ? '

હજી કાંઇ હુકમ મળ્યો નથી, માનસીંગે જવાબ આપ્યો ' મને માફ કરોજ હુ ? આપનાથી ચિતાતુર !

' હા એક પળ પણ માતાથી રોકાઇ શકાય તેમ નથી હુ મહારાણી સાહેબના ઓરડા મ જાઉછુ—'

" મહારાણી સાહેબના ઓરડામા ! , કૃષ્ણા બોલી કેમા સા તો એક તરુણી છો મહારાણી લાયી ગયા કે તરતજ તે મુલાકાતે આવનાર છે કે ગઇ તે જોવા મે હમણાંજ ડોકીયુ કરી જોયુ પણ—'

" જે તરુણી ત્યા છે તેજ તે મુલાકાતે આવનારી સ્ત્રી છે ' માનસીંગ વચમા બોલી ઉઠયો, ' મને લાગે છે કે મહારાણીએ પણ મને આ એક વીચીત્ર કામ સોપ્યુ—

શુ ! કૃષ્ણાકુમારીએ ત્વરાથી પુછયુ

' એક ગૃહસ્થને છાજતી વતણુ કે ખુબ મીજાજની વાતચીતથી તેને તે જે કામને માટે આવીછે તેના નીવાહ ઉપર મહારાણી આવે ત્યાં સુધી તેને ઘતા રોકાણને માટે ટાળવા ન દેવી

અહા ! આ લલીતા મારે કબુલ કવુ જોઇએ કે તે અસાધારણ સુંદરતાની મુર્તિ છે "

" આ શુભ સમાચાર માટે તમારો ઉપકાર ! ' માનસીંહે હસતાં કહ્યું ત્યારે તો મારો વખત પણ આનદમા પસાર થશે મને હવે ન રોકો

કૃષ્ણાકુમારીના ચ્હેરા પર ચકને આવેશનો ત્વરીત ઓળો પસાર થઇ ગયો પણ મા નસીંહે તે ન જોતા ત્વરાયા ત્યાથી ચાલી ગયા

કૃષ્ણાકુમારી તે જગ્યાએજ લગભગ એક પળ સુધી ઊભી થઇ રહી તે દરમીઆન પ્રથ મ ધીમેથી — પણ પછી વધારે ત્વરાથી ચેકમ વીચારો તેના મનમા પસાર થઇ ગયા અને તે બોલી અહા ! ચમત્ છે !! હુ તે સમજુ છુ પણ જોઇ લેઇશું ! અને પ છી તે પરશાળમા આગળ ચાલી ગઈ

આ સઘળો વખત દરમીઆન જ ાદાર પોતાને જ કોઇએ સોપેલ કામ બજાવવામા જરા પણ વીલબ કરતો ન હાતો તાજ મહેલને માર્ગે દરવા ની ઘોડેસ્વાર થઇ ને નીકળ્યો ટુકે રસ્તે પર વી થી આગરા લાવી રકાના મ ઉભા થઇ જમનાજીના નદીને એક પુલ ઉપર થઇ પસાર કરી અને જેલ પાસે પહોચી ગયો ત્યા ર કે ર ને ટુકી વાતચીત કરીને પાછો ઘોડે સ્વાર થયો અને આવલે રેમનજ બનતી ત્વરાથી પાછો રાજ્ય મહેલમા આવ્યો ત્યા આ વતાજ મહારાણી તેની રાહ જુએ એમ માન તાજ ગાઘ તેના હજુરમા પહોચ્યો અને નમન કરી ઊભો રહ્યો

"કેમ જમાદાર શુ સમાચાર લાવ્યા"

નામદાર સાહેબા હુ લીખાત રીપાર્ટ લાવ્યો નથી કારણ કે સુપી રે ડેટ પાતાનું સમ્પુ

ના બગીચામાં બે વખત સ્ત્રીની વેશમાં તમે ચુપચુપ શા માટે ગયા હતા તે લલીતાએ ક[illegible] કબુલ કર્યું છે

તે તરૂણીએ આપને જે કાંઇ કહ્યું હોય તેને માટે હું આપની પાસે કાંઇ ઈનકાર કરતો નથી

તમે ઇનકાર કરો તે આવે તેમ નથી તો ! મહારાણીએ તીવ્રતાથી કહ્યું તમે તે ના પર કેવા આશક પડયા છો તે સઘળુ તણે — શું તમે જાણે ઇનકાર કરતા હોય તેમ ચમકો છો ! લલીતાએ કબુલ કર્યુ છે કે જોકે તમારી પીછાણ ઘણી ટુંકી છે તો પણ તમે તેના કાનમાં પ્રેમનું અમૃત રેડવાનું શરૂ કર્યુ હતું !

અહા ! રણજીતસીંહે મનમાં વીચાર્યુ આવી વાત કરવામાં લલીતાનો કોઇ શુભ હેતુ હશે જોઇએ કમળાની દરજ્જેતી ન થવાને માટે પણ કદાચ આમ હોય પણ કાંઇ ફરકત નહીં અને પછી નમન કરતા તે ઉમરાવ બોલ્યો " નામદાર સાહેબા લલીતાએ જે કહ્યું તે સત્ય છે એમ હું કબુલ કરૂં છું "

આપણી વાતચીત હમણાનો આટલે થીજ બંધ રાખીએ નમસ્તે' તે બોલ્યાં તમારા માટેનો મારો ખરાબ મત ફેરવાઇ ગયો છે અને — ખરેખર — સભ્યતાથી છે — તમને અને તમારા બાળકોને હું હમણાજ મારી બક્ષીસ "

દયાળુ મહારાણી શ્રી ! ફરી નમન કરતા સેનાપતી સરદાર બોલ્યો મને અને મારા ભાઈઓને લુચ્ચા માણસોની ની દાએજ આ નુકશાન આપ્યું છે પણ અમે હમ્મેશાં કામમાં ભાગ લેનારા તીન ફાદારી કરી પણ —

" તમારૂં કહેવું હું સત્ય માનું છું મહારાણી વચમાં બોલી ઉઠયા " બીજુ ? કહેવાનુ હશે તે હવેપછી સાંભળીશુ હમણાનો આવજો રહે આ શબ્દો બોલતા અદૃશ્ય થયાં હતા તે પડદો પડી ગયો

[illegible] મુલાકાત માનનીય સભ્યતાભર્યા સોબત વચ્ચે લલીતાને લગભગ અર્ધો કલાક થઈ [illegible] ખુશમીજાજથી આડી અવળી વાતોથી લલીતને રીઝવવા યત્ન કરતા હતા પણ લલીતા શોકાતુર હતી તેના વીચારો બીજી બાબતોમાં ગુંથાયલા હતા અને જોકે તે આ બની વાતચીતમાં પોતાના ભાગ બજવવા યત્ન કરતી છતા તેમાં [illegible] થતી નહોતી [illegible] એકાદ સહચરીને પોતાની પાસે મોકલવાને બદલે એક જુદ [illegible] મહારાણીએ મોકલવાનું કારણ તે વીચારમાં પડી હતી અને ત્રણ કલાક જેવો લાંબો વખત તેને કટાળા ભર્યો લાગ્યો છતા પાતાની વાતચીત ઉપર લક્ષ દેવાતું નથી એવું જાણવા છતા માનસાગરી વાતો કર્યે જતા હતા છેવટે બારણું ઉઘડયું અને એક નોકરે આવી જણાવ્યું કે મહારાણી તરફથી બોલ દીવાનખાનામાં તુમને માટે આ જવા કહ્યું તેના [illegible] ઘણી મોડી રાતે બે નોકરોએ લલીતા આગળ નારનો વાળી સુતો

' તમે ક્યાંથી આવ્યા? ' પોતાના હલ્લુ મા માનસીંગ આવતાં મહારાણીએ પ્રશ્ન કર્યો

' નામદાર ! હુ આપના એકાંત ભુવનમાંથી આવુ છુ. '

' ખરેખર ! ખરેખર ! તમે ત્રણ કલાક થયા લલીતા પાસે હતા તે તરૂણી વીશે તમારો કેવો મત છે ? '

' ખરી રીતે કહુ તો મહારાણીના વતર્ણુકમાં દરદ ગભરાટ જેવું લાગતુ હતું તેને માટે જરા આશ્ચર્ય પામતા માનસીંગે જવાબ આપ્યો, ' તેનો નીર્ણય કરવાની મે તક લીધી નથી

તે શું સુંદર નથી ? " મહારાણીએ પુછ્યુ, " લલીતા સાથે સૌંદર્યમાં હરીફાઈમાં ઉતરી શકે એવી આપણા દરબારમાં કોઈ સ્ત્રી છે ? તેના સુંદર નેત્રો ચકચકીત દંતપંક્તિ, અને સ્યામ કેશ કલાપ, તે સર્વ જોયા ? "

" ખરેખર લલીતા ઘણીજ સુંદર છે " જવાબ મળ્યો

" ત્યારે તે " મહારાણીએ હસવાનો ડોળ કરતા કહ્યુ, " મે તમારા માટે યોગ્ય પત્ની શોધી આપવાનુ હમણાંજ વચન આપ્યું હતુ અને તે સ્વીકારવા તમે બધાયેલા છો તે અન્વયે મે તમારે માટે લલીતાને પસંદ કરી છે "

માનસીંગ તો તદન હેબતાઈ ગયો અને કંઈ પણ બોલ્યા સીવાય મૌન ઉભો રહ્યો

" કેમ માનસીંગજી ! તમારે માટે યોગ્ય પત્ની શોધી કાઢવાની મહેનતને માટે તમારી મહારાણીનો ઉપકાર માનવાના શબ્દો તમારી પાસે નથી ? કેટલાક વર્ષ અગાઉ હુ ચંદ્રપીઠ હાર ગઈ ત્યારે લલીતાને માટે મને વાત્સલ્ય પ્રેમ ઉદ્ભવ્યો હતો અને તેનુ હીત કરવા ની મે પ્રતીજ્ઞા લીધી હતી આજસુધી તે વાત મારી વીસ્મૃતીમાં હતી તે આજે તેને જોતાં યાદ આવી તેની સાથે તમારૂ પણ હીત થાયછે તેના હાથ સાથે એક લાખ રૂપીઆ હુ મારી તરફથી આપુ છુ તેમજ નગરશેઠ તરફથી પણ સારી રકમની આશા રાખી શકાય છે "

" નામદાર ! " ઘણીવાર વીચાર કર્યા પછી માનસીંગે જવાબ આપ્યો " ત્રણ કલાક જેવા ટુંક સમયના અલ્પ પરીચયથી મારા આખા જીવનની સહચારીણી તરીકે તેને સ્વીકારવાનું સાહસ હુ ફક્ત કલ્પના લોભને કરી શકતો નથી વળી મારા ઉમરાવ કુળની આબરૂ—"

" ઉમરાવ કુળની આબરૂ ! " મહારાણી ગુસ્સે થઈ બોલ્યા, " તમે જો આ નગરની પુત્રી પરણવા છો તેજ આબરૂ જોખમમાં છે એમ કહો તો ! "

માનસીંગ ચમક્યો તેના ગાલ પરની લાલી ફીક્કી થઇ ગઇ અને તે બોલ્યો "આર, ત્યારે નથ મોંવાત કરતાં હતા ત્યારે મેં ફક્ત મશ્કરી ધારી હતી અને મારી આબરૂ"

'તમારી નહીં પણ તમારા પીતાની આબરૂ જોખમમાં છે'

"મારા પીતાની? આપની અનુકૃપા તેમણે કેવી રીતે ખોઇ લીધી?"

'મારી અવકૃપા?' મહારાણીએ પ્રતીધ્વની કર્યો "અત્યારે તો મારો વિચાર તમારો પીતા એક ખુની છે અહા! ચમકો છો કેમ? હું તમને સત્ય જ કહું છું જાહેરમાં નહીં તો ગુપ્ત પણે એક ખુનીની પાસેના એક ઓરડામાં તમારો સગો રણજીતસીંહ સોનકી છે તે તમને તમારે ખાતે એક અમુક સીડીમાં કેવી યાત્રીક યોજના છે તે કહી શકશો

"શું આ સંભવીત છે?" તરત રીંકેરો પડી જતાં માનસીંગે ઉદ્ગાર કાઢ્યો 'તે યોજના મેં જોઇ છે—પણ મેં કદી એવું ધાર્યું નહોતું—"

"તમારા પીતાએ તે સીડી ખુની કૃત્યને માટે વાપરી છે ઇશ્વરના શપથ લેઇને હું કહું છું તે સત્ય છે અને રણજીતસીંહ તે પુરવાર કરી આપશે તમારા પીતાને પકડવાનો હુકમ હમણાં જ—"

'તેને બચાવો તેને બચાવો!" પગે પડતા માનસીંગ બોલ્યો

'તે ફક્ત એકજ સરતે બચી શકે—જો તમે—"

"આપ કહો તેમ કરવા તયાર છું પણ તેને બચાવો—'

'ત્યારે આ લલીતાનો હાથ કબુલ રાખો'

"હું તેના હાથ કબુલ રાખવા બંધાઉં છું", અરધી પળ વીચાર કર્યા પછી ધીમા સ્વરે માનસીંગે કહ્યું

'સારૂં ત્યારે તમારી લગ્નક્રીયા આજેજ થઇ જશે" અને પછી તરતજ મહારાણીએ પોતાના કર્મ અકાતભુવન તરફ વાળ્યા

જોકે લલીતા આગળ મુકવામાં આવેલ નાટકી પ્રયોજન ન્યારીટ હતો છતા તેણે પોતે છડી જમગીનીમાં રહીને પુરતો ધનભાર આપ્યો નહી થોડી વારમાં મહારાણી તેની પાસે આવ્યા અને વાતવાતમાં માનસીંગની વાત છેડી તેની સાથે તેના લગ્ન કરવાની વાત જણાવી લલીતા તદ્દન ગભરાઇ ગઇ અને પોતાના માબાપ સંબંધીની ગુપ્ત હકીકતને લઇ તે સમયે આ ગંગાબાઇની સલાહ આવશ્યક હોવાનું જણાવ્યું.

ક્રમશ

રાગી [illegible] ની [illegible] પીશને મત્યુ છે
રોગોથ [illegible] મની સીમા [illegible]

— અંક [illegible] —

આતકાનગ્રહ ગોળીઓ.

થી અશક્તિના તમામ [illegible] ને દૂર કરી રોગોને મટાડે છે તથા [illegible] વિષે તે [illegible] શક્તિ [illegible] છે કિંમત ઘણીજ [illegible] અઠવાડીયા માટે માત્ર [illegible] અને એક ડબાનો [illegible]

[illegible] દીવસો ફક્ત ડબામાં અશક્તિ અને રોગનું [illegible] મા [illegible] મગાવો અને [illegible] બળવાન તથા પુષ્ટ [illegible]

[illegible] જુવાનોની બરબાદ થતી જીંદગીને સુધારી

સુખી કરનાર

काम शास्त्र

[illegible] થતી ભયંકર ભૂલો [illegible] પરીણામનો આબેહુબ ચીતાર આ [illegible] સર્વ બીનાતીનો ખરો [illegible] આ પુસ્તકની જુદી જુદી દશ ભાષા [illegible] મળી આજસુધી [illegible] લાખથી વધારે નકલો વહેચવા [illegible] છે

જો તે તમારા વાચવામા ન આવેલ હોયતો નીચે જણાવેલ સરનામે [illegible] લખો તે મગાવી લ્યો જેમ તેની કીમત લેવામા નથી આવ તી તેમ તેનુ પોસ્ટેજ પણ લેવામા [illegible] આવતું

[illegible]શાસ્ત્રી

આણંદ[illegible] ગોવિંદજી

[illegible] — કાઠીઆવાડ

अगत्यनी सूचनाओ.—

१ જુના ગ્રાહકો પૈકી જુના ગ્રાહકોનું લવાજમ બાકી છે તેમણે હવે કૃપા કરી અને તેમ જલદીથી લવાજમ મોકલી ભેટ મંગાવી લેવી અથવા તો જેમના લવાજમો બાકી છે તેમ જ આ અંક સાથે કાર્ડ બીડવામાં આવ્યા છે તેમાં જેની હકીકત ભરી વી૦ પી૦ કરવાનો ઓર્ડર આપવો આગામી અંક તપાસી આ પત્ર પુરૂં ગણી સુધીમાં શું લેવું રહેશે તે જણાવેલું છે

२ કેટલાક ગ્રાહકોને આ વર્ષના પ્રથમ અંકથી જ માસિક શરૂ કરેલું છે તેમાં જે ગૃહસ્થોનું લવાજમ હજુ આવ્યું નથી તેમને પણ કાર્ડ બીડવામાં આવ્યાં છે તો તેમણે પણ ભેટ વી૦ પી૦ થી મોકલવાનો ઓર્ડર તેમાં આપવો.

३ નવા ગ્રાહકોમાંના કેટલાકને વર્ષ અધવચથી માસિક શરૂ કરેલું છે તેથી જે અંકથી શરૂ કર્યું તે પહેલાંના આ વર્ષના અંકો તેમને મળનાર હોવાથી પુસ્તક તુટક રહેશે તેમ અધવચથી ગ્રાહક થવું ઠીક નથી માટે જે ગૃહસ્થોને આ વર્ષના જે જે અંકો જોઈતા હોય તે જણાવવા અંક સાથે તેમને પણ કાર્ડ બીડવામાં આવ્યાં છે તેમાં જણાવવું અને ભેટ સાથે વી૦ પી૦ થી મોકલવા ઓર્ડર આપવો

४ ઓર્ડર મળ્યા સિવાય કોઈ પણ ગૃહસ્થને વી૦ પી૦ કરવામાં આવશે નહિ તેમજ આ વર્ષનું લવાજમ મળ્યા સિવાય નવા વર્ષમાં માસિક ચાલુ રાખવામાં આવશે નહિ અને તેમાં નવા વર્ષની ચાર અપૂર્વ ભેટો નો લાભ ગુમાવશો માટે આ વર્ષનો હિસાબ ચુકતે કરવાની દરેક ગૃહસ્થને અમારી નમ્ર વિનતિ છે

५ આવતા વર્ષમાં દરેક ગ્રાહકને ચાર ભેટો આપવાની છે તેની વીગત આ અંકમાં આપેલી છે તે જોતાં દરેક સુજ્ઞ ગૃહસ્થ જોઈ શકશે કે આ વર્ષમાં થએલી માસિકની અનિયમિતતા અને કદમાં ઘટાડો છાપખાનાની મુશ્કેલીઓ વગેરેનો પુરતો બદલો વાળી આપેલો છે અને તેથી આ વર્ષના માસિક સંબંધી અમને ક્ષમા આપશો એમ આશા રાખવામાં આવે છે

६ સભાનો વાર્ષિક રીપોર્ટ અને હિસાબ તા. ૧ જુલાઈએ પ્રગટ કરવા ધાર્યા છે તો તે દરમ્યાન જેમનું લવાજમ બાકી છે તે દરેક ગૃહસ્થે વી૦ પી૦ ના ઓર્ડર આપી હિસાબ ચુકતો કરવા પાછળ બીડેલા આ અંક સાથેના કાર્ડ ઉપર તુરત વી૦ પી૦ નો ઓર્ડર આપી દેવો કે જેથી તે વસુલ થએલ નાણાંનો હિસાબ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં આવી શકે

७ ઉપર જણાવેલ વાર્ષિક રીપોર્ટ અને હિસાબ ખાસ એક અંક રૂપે બહાર પાડવામાં આવશે અને તે આપણા તમામ ગ્રાહકો તેમજ બીજા પણ જે જે હેવી ભાઈનો અમારી જાણમાં હશે તેમને મોકલવામાં આવશે

નવું વર્ષ શ્રાવણથી શરૂ થતું હોવા છતાં એક માસની મુદત વધારી ભાદરવા સુદી ... થી શરૂ કરવાનું ઠરાવ કરવામાં આવ્યું છે તે ભેટ ગ્રંથો તૈયાર કરવા આદિ ની સગવડને માટે છે તેમજ અમારે પણ પ્રેસમાં ઘણાજ નવા ટાઈપ ખરીદી નવા ફોન્ટ લાવવા વિગેરે ના બંદોબસ્તમાં રોકાવું પડે તેમ છે

८ માસિકના લાભ મેળવવાનો હેતુ ન રાખતાં ફક્ત ગ્રાહકોને સંતોષ સંપાદન કરવા માટે જ ચાર ભેટો કે જે દરેક કરતાં માતબર છે તે દરેક ગ્રાહકને આપવાનું સાહસ કરીએ છીએ તો દરેક દરેક ગ્રાહક સમાજ તરફના પોતાના પ્રેમ બતાવી આપવા ઉત્તેજન અથવા તો આશ્રય તરીકે પોતપોતાથી બનતા શ્રમે યથાશક્તિ નવા ગ્રાહક વધારી આપવા કૃપા કરશે એમ આશા છે

श्री शक्तिधर्मोद्धारक समाज

आर्भक्त्या शशिखडमडित जटा जूटान्नमुड स्रज
वंधूक प्रसवारुणांवरधरा प्रेतासनाध्यासिनी
त्वां ध्यायंति चतुर्भुजा त्रिनयना मापीनतुंगस्तनी
मध्ये निम्नवलित्रयांकिततनु त्वद्रूप संचितये

શ્રી અંબિકા વિજય

(દરેક પુનમે બ્હાર પડે છે)

પુસ્તક ૮ મું. અષાડ, પુર્ણીમા, ૧૯૬૭ અંક ૧૨ મો.

અયિ શરણાગત વૈરિ વધુવર વીરવરા ભયદાયકરે
ત્રિભુવન મસ્તક શુલવિરોધિ શિરોધિ કૃતા મલ શુલ કરે
દુમિ દુમિ તામર દુંદુભિ નાદ મહો મુખરી કૃત તિગ્મ કરે
જય જય હે મહિષાસુર મર્દિનિ રમ્ય કપર્દિનિ શૈલસુતે

અયિ નિજ હુંકૃતિ માત્ર નિરાકૃત ધુમ્ર વિલોચન ધુમ્રશતે,
સમર વિશોષિત બીજ સમુદ્ભવ શોણિત બીજ લતે
શિવશિવ શુભ નિશુભ મહાહવ તર્પિત ભૂતપિશાચ રતે
જય જય—

ધનુ રનુ સંગ રણક્ષણસંગ પરિસ્ફુર દંગ નટત્કટકે,
કનકપિ શંગ પૃષત્કનિષંગ રસદ્ભટશૃંગ હતા બટુકે
કૃત ચતુરંગ બલ ક્ષિતિરંગ ઘટદ્બહુરંગ રટદ્બટુકે,
જય જય —

જય જય જપ્ય જયે જય શબ્દ પર સ્તુતિ તત્પર વિશ્વનુત
ઝણઝણ ઝિંઝિમિ ઝિંકૃત નૂપુર સિંજિત મોહિત ભૂતપતે
નટિત નટાર્ધનટિ નટ નાયક નાટિત નાટ્ય રતે,
જય જય —

અપૂર્ણ

આથી તક વારવાર મળતી નથી માટે તુરતજ ઓડર આપો વ્હેલો તે પ્હેલો

आ वर्षमा थयेला नवा ग्राहकोने विज्ञप्ति

આ વર્ષમા અધવચથી જે ગૃહસ્થો તરફ અકો મોકલવામાં આવ્યા છે તેમણે તેમને પહેલાના ન મળેલ અકો એટલેકે આ વર્ષમાના છુટક જોકો ક્યા ક્યા અકો નથી મળ્યા તે જણાવી ભેટ શ્રી નવરાત્રની કથા " સાથે મગાવી લેવામાટે વી૦ પી કરવાનો ઓ ર આસાથે અગાઉ રીપ્લાઇ કાર્ડો મોક્લ્યા છે તેમાં અશાડ વદી ૧૧ પહેલા આપી દેવો આ વર્ષનુ લવાજમ ભર્યા શીવાય આવતા વર્ષની ચાર ભેટો મેળવવાનો હક થતો નથી

જે ગૃહસ્થોને આ વર્ષના પ્રથમ અંકથીજ માસીક શરૂ કરેલુ છે તેમણે પણ લવાજમ વસુલ થવા વી પી૦ નો ઓરડર આપી ભેટ મગાવી લેવી અને આવતા વર્ષની ચાર અમુલ્ય ભેટના હકદાર થવુ

मेनेजर, श्रीशक्तिधर्मोद्धारक समाज

देवी तत्व दीवाकर

(ગતાંકથી ચાલુ)

એક વખત દુર્વાસા મુનિ જાંબુના રસની નદી કે જ્યા સુવર્ણ થાયછે ત્યા ગયા હતા એ સ્થાનકમા જાંબુનદેશ્વરી નામના દેવીના દર્શન કરીને તેમણે માયાબીજનો જપ કર્યો તેથી પ્રસન્ન થઇ દેવીએ તમને પ્રસાદ રૂપે પોતાના ગળામા પહેરેલી માળા આપી મકરંદ રૂપી મદથી વ્યાપ્ત અને જેના ઉપર ભમરાઓનો ગુંજારવ થઇ રહ્યા હતો એવી એ માળા દુર્વાસાએ માથે ચડાવી ત્યાથી નીકળી એ તપસ્વી આકાશ માર્ગથી સતી કે જે પોતાના પીયરમા હતા તેમના દર્શનને માટે બ્રહ્માના પુત્ર દક્ષને ઘેર આવ્યા અને ત્યા સતીના ચરણમા નમ્યા એ મુનીને દક્ષે પુછ્યુ કે હે સ્વામી ! પૃથ્વમાં મનુષ્યોને ન મળે એવી આ અલૌકીક માળા કોની છે અને તમને શી રીતે મળી છે ? " એ રીતે દક્ષના વચન સાભળી જેના નેત્રમા આનદનુ ભરાઇ આવ્યા એવા દુર્વાસાએ પ્રેમમય ગદ્ગદ વાણીથી તેને જવાબ આપ્યો કે જગદબાનો આ મોટા પ્રસાદ મને મળ્યો છે મુનીના જવાબ સાંભળી દક્ષે એ માળા માગી અને સઘળા ત્રૈલોક્યમાં શક્તિના ભક્તને ન દેવા જેવી કાઇ વસ્તુ નથી એમ જાણીને દુર્વાસાએ તે માળા દક્ષને આપી દક્ષે એ માળાને માથે ચડાવીને પોતાને સુવાના સ્થળમાં ત માળાને રાખી પછી એ માળાના ગંધથી વધારે કામાતુર થઇને રાત્રે તે સ્થળે પોતાની સ્ત્રીઓનો સગ કર્યો એ પાપને લીધે તેને કુબુદ્ધિ થઇ અને સદાશીવ તથા સતી

ઉપર દ્વેશ ઉત્પન્ન થયો તેનુ 'અનીષ્ટ ફળ' તેને નીચે મુજબ મળ્યુ

પોતાને પીયરથી સતી પોતાને ઘેર સદાશીવ પાસે આવ્યા અને એક વખત દેવ દૈત્યો વીગેરે શંકરના દર્શન વાસ્તે હીમાલયના શીખર ઉપર ગયા હતા તે વખતે દક્ષ પ્રજાપતી પણ કેટલાક દેવતાઓને સાથે લઈ હીમાચળ ઉપર ગયો ત્યાં સદાશીવ તથા સતી મનોહર આસન ઉપર બેઠા હતા તેના દર્શન તમામ દેવગણે કર્યા આ વખતે સતીએ તમામ દેવગણ કરતા પોતાના પીતાનું કાંઇ વધારે સનમાન કર્યુ નહિ તેમજ સદાશીવ પણ દક્ષપ્રજાપતીને આવતા જોઇ કાંઈ સનમાનના શબ્દો બોલ્યા નહ ત્યારે દક્ષપ્રજાપતીએ પોતાને ઉપજેલ કુબુદ્ધિના યોગે અપમાન માની લીધુ અને પોતે સદાશીવનો સસરો તેમજ સતીનો પીતા હોવાથી તમની પ્રભુતા ભુલી જઇ મોહથી પોતાને તેમનો વડીલ માનતો દક્ષ ક્રોધે ભરાઇ કેટલાક દુર્વચન બોલી ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો અને પોતાની પુત્રી તથા જમાઇ સાથે વેરભાવ રાખવા લાગ્યો આ પ્રસંગને લઇ તેણે જ્યારે યજ્ઞનો સમારંભ કર્યો ત્યારે સતી તથા મહાદેવને આમંત્રણ કર્યુ નહીં પણ બીજી પુત્રીઓ તથા જમાત્રોને તેડાવી તેમનો સારીરીતે સત્કાર કર્યો એટલામાં નારદ મુની ફરતા ફરતા શંકર પાસે ગયા અને દક્ષપ્રજાપતીના ઘરની હકીકત જાહેર કરી તે સાંભળીને તેમજ બીજા દેવતાઓની સ્ત્રીઓને પણ નવનવા વિવિધ વસ્ત્રાલંકારો પહેરી યજ્ઞમાં જતી જોઇ સતીએ પીતાને ઘેર જવા પતી પાસે રજા માગી શંકરે આમંત્રણ ન હોવાથી ન જવા માટે ઘણું સમજાવ્યા પણ સતી દુરાગ્રહને લીધે ન સમજ્યા તેથી અનીષ્ટફળનુ ભવીષ્ય જાણતા છતા ત્રીપુરારીએ રજા આપી પીતાને ઘેર જવામાટે નાના પ્રકારના રત્નોથી જડીત દીવ્ય વીમાન મંગાવી મનોહર સખીગણ સહીત સતી તેમા બેઠા તે વીમાનની અંદર મોતીનો ભરેલો ચંદરવો હતો ચારે બાજુ મોતીની માળાઓ લટકતી હતી રત્ન જડીત સોના સ્થંભ ઝળકી રહ્યા હતા, કુસના ગલીચા તળાઇ, બીછાવેલા હતા વીમાનની બારીઓમાંથી હીરાઓનો સુર્ય જેવો પ્રકાશ પડતો હતો, તળીયુ મણીથી બાંધેલુ હતુ બહારના ભાગમા તોરણો લટકાવેલા હતા મણીના સ્થંભની મનોહર અને બગલાના ચીન્હની અંકીત સુંદર પતાકા ઉપરના ભાગમા ફરકતા હતા અને વીમાનના બારણાઓમા કીનખાબના જામા પહેરી હાથમા શસ્ત્ર લઇને મોટામોટા ગણધરો ઉભા રહી ગયા હતા વળી તે વીમાન ફરતા અનેક વાજીત્ર વાગતા હતા અને જુદા જુદા દેશની ભાષા બોલતી અનેક સ્ત્રીઓ કહતાવન્ત્ર(?)તી હતી ઇંદ્રની બે કન્યા ચામર અને વીંજણો લઇ સતીને પવન દે ગતી હતી આ વખતે બે ચામરની મધ્યમા રહેલ સતીનુ મુખારવિંદ હસાઇ કરતા બે હંસ વચ્ચે રહેલા કમળ પેઠે શોભતુ હતુ સુમાલીનીએ દેવી ઉપર છત્ર ધર્યુ હતુ અને તે શ્વેત રંગના છત્રની કીનારીએ મોતીની ઝાલર શોભી રહી હતી આગળ બેઠેલી સુભાવતી નામની સખી સતી સાથે ચોપટ ખેલતી હતી અને સતીને પહેરવાની રત્ન જડીત ચાખડી ખોળામા રાખી સાચવતી હતી કોઇ સ્ત્રીના હાથમાં રત્નનો અરીસો હતો કોઇએ તાડપત્રનો વીંઝણો સાચવ્યો હતો કોઇએ પાનની પેટી હાથમા રાખી હતી કોઇના હાથમાં ચોપટ હતો કોઈના હાથમાં સુગંધી પુષ્પો હતા કોઈના હાથમાં ઘરેણાની પેટી હતી અને કોઈના હાથમા સુગંધી પદાર્થો હતા આવી

રીતે પોતપોતાનો શ્રૃંગાર સાચવી તમામ સ્ત્રીઓ સતીને ચારેબાજુથી વીંટાઇ વળી હતી તેથી ચંદ્રની જ્યોત્સ્ના જેમ તારામંડળમાં શોભે છે તેમ શોભતા હતા પછી શંખનો નાદ થયો. એટલે ચાલવાની તૈયારી થઈ મગ્રાપટહ (ઢોલ) વાગવા લાગ્યો મધુર સ્વરના અનેક વાજીંત્રોના સુસ્વર નીકળવા લાગ્યા અને એક લાખ સાઠ હજાર મહાધરો હાથમાં આયુધ લઈ આગળ ચાલવા લાગ્યા આ સવગણોને મોખરે સોમનંદી નામનો ગણ બળદ ઉપર બેસી આગળ ચાલ્યો અને વીમાન ચાલતાં ઉપરથી પુષ્પ વૃષ્ટિ થઇ થોડા વખતમાં સતી દેવગણ સાથે પીતાને ઘેર પહોંચી ત્યાં દક્ષપ્રજાપતી સતીને જોઇ વધારે રીસે ભરાયો અને બીજી પુત્રીઓનો આદર સત્કાર કરવા લાગ્યો પણ સતી સામેનો વાત્સલ્ય ભાવની નજર સરખી ન કરી તેથી દેવી ગરીબડા બની જઇ સભામાં પોતાની માતા સાથે બેઠેલા પીતા દક્ષને કહેવા લાગ્યા કે, " હે પીતાજી ! બ્રહ્માદી દેવગણ પણ જેની સેવા કરેછે એવા શંકરનો તમે તીરસ્કાર કર્યો એ વાત તો બાજુપર રહી પણ મારો પણ તિરસ્કાર કરી બીજી પુત્રીઓનો આદર સત્કાર કર્યો તે તમને યોગ્ય નથી તમારા જેવા દુષ્ટ પીતાથી બંધાયલ આ દેહના સંગથી મારો આત્મા પણ અપવિત્ર થયો એમ મારી માન્યતા છે "

" હે મુની ! " ક્રોધ કરતા દક્ષ બોલ્યો " તારા કરતા ઉત્તમ ગુણવાળી મારે બીજી પુત્રીઓ છે અને તારા પતી કરતા તમના પતીઓ પણ ગુણવાન અને સારા છે તારો પતી તમોગુણી અને વળી મુર્ખ છે એવા પતીને તું વળગી રહી છે માટે તારો પણ હું તિરસ્કાર કરૂં કારણકે તારા પતિ મારાથી આડો ચાલેછે "

" અરે શીવ અપરાધી ! " સતી બોલ્યા " મારા પતિમાં કાંઇ પણ દુષણ નથી અને સર્વ લોકમાં સાક્ષાત મહેશ્વર કહેવાય છે તેને તું વખોડે છે તો વેદમાં પણ કહ્યું છે કે —

विद्या चौरो गुरुद्रोही देवेश्वर विदूषक.
न एते वहुपाप्मान. सद्यो दण्ड्या इति श्रुति

વિદ્યાનો ચોર ગુરૂ દ્રોહી દેવ અને ઇશ્વરની નિંદા કરનારો એ સઘળા પાપીજ પાપી સમજવા અને તેને તરત દંડ પણ આપવો તારા સરખા કુટિલ દુર્જનના નામથી મને લજ્જા આવેછે મહાત્માનો અપરાધ કરવા માટે જે જન્મ છે તે જન્મને ધિક્કાર છે તારાથી જે આ મારો દેહ ઉત્પન્ન થયો છે તે આ નીચ જન્મવાળા દેહનું મારે કાંઇ કામ નથી ભગવાન વૃષભધ્વજ શિવ કદાચ હસતા બોલશે કે હે દક્ષ સુતા ! એમ કહી તારા સંબંધનું નામ લેશે ત્યારે મને હાસ્ય અને મશ્કરીનો ત્યાગ થઇ મોટા કલેશ થશે માટે તારાથી ઉત્પન્ન થયેલ આ શરીરનો હમણા ત્યાગ કરીશ "

આ પ્રમાણે સતી દક્ષને કહી ચુપ થઇ ગયા અને ઉત્તર દિશામાં મોં રાખી જમીન ઉપર બેસી જઇને આચમન લઈ અખો મીંચી યોગ માર્ગ સાધવા લાગ્યા નિર્દૂષણ સતી આમ

જીતી પ્રાણ તથા અપાન વાયુને સમાન કરી ઉદાન વાયુને નાભી ચક્રથી ઉઠાવી બુદ્ધિને સાથે હૃદયમાં લાવી લાવ્યા ઉપરોક્ત ઉદાનને ધીરે ધીરે કંઠ માર્ગે ભ્રકુટીની મધ્યમાં લાવ્યા આ પ્રમાણે મહાત્મા જનોને પરમ પુજ્ય સદાશીવે જેને આદર સન્માનથી ખોળામાં રાખેલ એવા પોતાના કોમળ શરીરમાં મનસ્વની સતીએ પવન અને અગ્નિને ધારણ કર્યો અને જગત્ ગુરૂ પોતાના પતિ શ્રી મહાદેવના ચરણારવિન્દના મકરંદનું ચિંતવન કરતાં બીજું કાંઇ પણ ન જોતાં સમાધી દ્વારા પોતાના દેહનો ત્યાગ કર્યો. આ આશ્ચર્ય જોવાવાળાઓ હાહાકાર કરવા લાગ્યા અને દક્ષને ધીક્કાર આપવા લાગ્યા એટલામાંતો સતીના પ્રાણ ત્યાગ જોઇને મહાદેવજીના પાર્ષદો આયુધ ઉપાડી દક્ષને મારવા માટે દોડયા પણ ભૃગુઋષીએ યજ્ઞનો નાશ કરવાવાળાઓના નાશ કરવા માટે વેદના મંત્રથી દક્ષિણાગ્નીમાં આહુતી આપી કે તરત જ હજારો ઋભુ નામના દેવતાઓ ઉત્પન્ન થયા અને બ્રહ્મ તેજથી દેદીપ્યમાન ઋભુ દેવતાઓએ બળતા લાકડાથી મારેલા સતિપતિના પાર્ષદો ચારે દીશામાં ભાગી ગયા

ઉપરની હકીકત સાંભળી સદાશિવના કોપાગ્નિની કાંઇ સીમા ન રહી અને તેઓ એકદમ યજ્ઞમાં કે જ્યાં સતીનો દેહ પડવાથી મંત્રમાત્ર અંતર્ધાન થઇગયા હતા અને યજ્ઞનો નાશ થયો હતા તે સ્થળે આવ્યા અને દક્ષ તથા ભૃગ્વાદી મુનીગણ ઉપર ક્રોધ કરી શાપ આપ્યો કે, હે દક્ષ ! તેં દેવીનો તિરસ્કાર કર્યો માટે અત્યારેતો તું અપયશરૂપી શસ્ત્રથી હતપ્રાણ થયેલો છુ તેથી તને ન મારતાં તે પાપના પસ્તાવાથી તારા હૃદયને હમેશને માટે દગ્ધ થવા જીવતો મુકુ છુ પણ બીજે જ મેં તું પ્રાચીન બર્હિષના પુત્ર પ્રચેતાનો પુત્ર થઇ અવતરીશ અને તે વખતે હું તારા ધર્મ અર્થ અને કામના કામમાં વારવાર વીઘ્ન કરીશ આ ભૃગ્વાદી મુની ગણો પણ વૈવસ્વત મન્વતરમાં બ્રાહ્મયજ્ઞમાંથી ઉત્પન્ન થશે

આ પ્રમાણે શ્રાપ થવાથી દક્ષપ્રજાપતિ આગળ ચોથા અધ્યાયમાં કહી ગયા પ્રમાણે ચાક્ષુષ મન્વતરમાં પ્રચેતાને ત્યાં જ ન્મ્યા તેમજ ભૃગ્વાદિ મુનીગણો પણ બ્રાહ્મયજ્ઞમાં વરૂણ પાસેથી શરીર મેળવી ઉત્પન્ન થયા હતા.

ત્યારપછી સદાશીવ તે યજ્ઞ ભુમીકામાંના સતીના મૃત દેહને જોઇ ' હાય સતી હાય સતી ' એમ વારવાર શોકાર્ત સ્વર કાઢતા તે મૃત દેહને પોતાના ખભા ઉપર ચડાવીને ઉન્મત્ત ગતિથી અનેક સ્થળે ભમવા લાગ્યા તે વખતે સર્વે દેવતાઓને ઘણી ચિંતા થઇ અને વીષ્ણુ વીચાર કરવા લાગ્યા કે જો સતીના અવયવોને કાપી નાખી હું નોખનોખા સ્થળે નાખી દઉંતો મોહને લીધે સદાશીવ તે તે ઠેકાણે રહેશે નહીતો બ્રહ્માંડની બહાર જતા રહે " આવો વીચાર કરી વીષ્ણુએ સારંગ હાથમાં લઇ સતીના અવયવો કાપી નાખ્યા તે જુદે જુદે ઠેકાણે પડયા જે જે સ્થાનોમાં સતીના અવયવો પડયા તે તે સ્થાનકો દેવીની સીદ્ધ પીઠો થયા અને સદાશીવ પણ તે તે સ્થળે નોખ નોખા મુર્તિઓથી રહ્યા પછી સદાશીવે દેવતાઓને કહ્યું કે " જે મનુષ્યો આ સ્થાનકોમાં ભક્તિ પુર્વક દેવીનું પુજન કરશે તેઓને કાંઇ પણ દુર્લભ રહેશે નહી દેવી પોતાના અંગોમાં સર્વદા રહેલાં છે માટે આ સ્થા

કોમા જે મનુષ્યો પુ શ્રવણ કરે તેઓનો મન રીદ્ધ થશે તેમા પણ મામાજીના પુરૈશ્વરણનો વીશેષ ચમત્કાર થશે આ નમાણે કઠીન વીહ ઠી આતુર થયેલા શંકર તે સ્થાનકોમા જપ ધ્યાન અને સમાધીથી માલક્ષેપ કરવા લાગ્યા

હવે સ્થેતાને ત્યા ઉત્પન્ન થયેલ દક્ષ પ્રજાપતિના સદિ કાપનું વૃતાંત આગળ ચલાવવા પહેલા સતીના અવતારો પડેલી આ સિદ્ધ પીઠો ક્યા ક્યા છે અને ત્યા ક્યા ક્યા રૂપ દેવી રહેલા છે તે મગળ દાયક વૃતાંત આવતા વખતા યથાક્રમે આવશે

અપુર્ણ

વાણી વિલાસ

(ગતાંકથી ચાલુ)

જરીયાન અને જવાહીર ગમે તે સે પણ તેની ખરેખરી ગ્રાહક સ્ત્રીજ છે પુરૂષ બે છતાપણુ તે સ્ત્રીઓને માટેજ જો જગતમા સ્ત્રીઓજ ન હોય તો જરીઆન અને જવાહીરનો કોઇ ભાવ પણ ન પુછે તેમજ વિદ્યા કળા વીગેરે જે કંઇ ગુણ છે તેના ગ્રાહક રાજા લોક છે કેમકે રાજ્યના રક્ષણાર્થે વિદ્યા કળાની જરૂર છે અને કવીતારૂપી જે અમુલ્ય હીરો તેના ગ્રાહક તો ભોજ રાજાના જેવા રસીક ભુપતીઓજ કોઇ સમય નીકળી આવે છે આપની ખ્યાતી તેવીજ છે અને તેથીજ હું આહી ધાઇને આવ્યો હતો પણ મહારાજ હું ધરાયો અને આપ પણ મારા લવારાથી થાકી ગયા હશો કેમકે મારી હકીકત તો કહેવી હજી બાકીજ રહી અને તે કહેતા મારાથી બીજાલસી રીતનું મીઠું બોલવુ પણ થઇ શકે એમ ભાસતું નથી માટે મારો ગુનોહ માફ કરો અને મારે મારગે ચાલ્યા જવાની રજા આપો તો મોટી મહેરબાની

ઉપલી વાતથી બાદશાહને રસ લાગ્યો હતો અને તેથી તે હવે તેને રજા આપે તેમ ન હોતું આ બધુ તુત ઉભુ કર્યુ છે અને મારી હજુરમાં આવવાની કોઇ કવી તજવીજ કરે છે એમ તો અકબરને ક્યારના સમજ પડી ગઇ હતી પણ જોઇએ કેવી તજવીજથી એના બોધ એ સાચા પાડે છે એમ વીચારી ગુસ્સાનો ડોળ ધારણ કરી એણે કહ્યુ કે જાય ક્યારે ! કહ્યુ છે તે બધુ પુરવાર કરી આપ તો ઉપરથા જવાની જવાબ દેની મરજી એમ કહી બીરબલે પોતાનુ બોલવુ જારી રાખ્યુ કારણકે તે તુરત ચેતી ગયો હતો કે બાદશાહ એના અવરણમાં રીઝ્યો છે

સાહેબ! હુ ગરીબ બ્રાહ્મણ છુ મે મારી ગરીબાઇ ટાળવા એક પ્રીતથી અગીઆર વરસ સુધી સરસ્વતીની સેવા કરી અને આ મુરાદ સાથે હું ત્યારે મને સ્વપ્નમા તેમના દરશણ થયા આટલેથી હુ ન ધરાયો અને કઠીન તપશ્ચર્યા ચાલુજ રાખી છેવટ બાર વરસ પુરા થતા તેણે પ્રસન્ન થઇ મને સાક્ષાત દરશન દીધા અને પોતાના સ્વહસ્તે લખેલું એક ભોજપત્ર

આપી દઉં છું " આ લે અને સુખી થા એમાંના દરેક હીરાની લાખ લાખ રૂપીઆ કીમત છે પણ તું રાજદરબારમાં જવાનો હોય ત્યારેજ એ વાપરજે અને એક દરબારમાં જશે તે કરે તો પણ એક કરતા વધારે હીરો પ્રગટ કરજે નહી " આ આપ્યા હું માથે ચડાવી દરબાર તો દરવાનો રાજપાટાયે રોકયો કેમકે જેના જેવા બજાર હોય ત્યાં તે ચીજ ખપે માલ ડાંગા વેરી રહે હીરા ઘેલી ખપતા નથી કોઇ શાસ્ત્ર 'અનુભવી કવીએ પોતાના બોધરૂપી શી આપેલું દીધો છે કે

हीरा गिराकी गठडी गवारमे मत खोल
झौरी बिन कौरो न मिले कौस्तूभकामी मोल.

હીરા રૂપી ગીગ નામ શબ્દની ગાંઠડી ગામડીઆ લોકમાં તું કદી પણ ખોલતો નહિ, કૌસ્તુભ સરખો અમુલ્ય મણી હોય તો પણ ઝવેરી વીના તેની કીમત એક કોડી પણ મળવું મળતી નથી વળી કોઇએ એમ પણ કહ્યું છે કે

हथ्थी हीरा काव्य हैं? दे जाके दरवार
मा कर मूल अमूलका, मूल नमिले बझार.

પુછે છે કે તારી પાસે શાપાછે ? તારી પાસે હીરા છે ? કાવ્ય છે ? જો એ વસ્તુમાંની કોઇ પણ વસ્તુ હોય તો દરબારમાં જઇને આપી આવ. પેલો પુછે છે કે શુ કીંમત કેરાવ્યા વીના ? આવી અમુલ્ય વસ્તુઓ એમને એમ કેમ આપી અવાય ? પેલો અનુભવી કવી કહે છે કે ભાઇ, જો અમુલ્ય છે તો તેનું મુલ કરવાનો શા માટે વીચાર કરેછે ? એમ કર્યાથી તેનુ માન ઘટેછ માટે એતો દરબારમાં જઇને અણબોલ્યો આપીજા આમ જો અમુલ્ય વસ્તુ ઓ ત્યાંજ શોભે અને તેજ તેની કીંમત જાણે એને તું બજારના દુકાન માંડીને વીગતી વેચવા બેસીશ ? તો કોઈ પણ કીંમત ઉપજનાર નથી એ વાત પણ યાદ રાખજે.

એ પ્રમાણે વીચાર કરી રાજસ્થાન તરફ જવા હુ મારે ગામથી નીકળ્યો, પણ મેં વીચાર્યું કે હાલને સમે અકબરશાહ ચક્રવર્તિ રાજ્ય છે તેથી પ્રથમ ત્યાં જવુંજ લાજમ છે એમ વીચારી હું દીલ્હી તરફ વળ્યો 'અને વાટમાં આપની તારીફ સાંભળી કે હું મારા મનમાં ત્યાંથી જ પોતાને લક્ષાધીપતી થઇ ગયેલો ગણવા લાગ્યો પણ અહીંયાં આવ્યા પછી તે સમજવા લાગ્યો કે દુરથી ડુંગર રળીઆમણા જેવુ થયું આપનો દરવાન દરબારમાં પેસવા દે નહી અને આપને ભંડારમાંથી લાખ રૂપીઆ કાઢવા પડે નહી યુક્તિતો બહુ સારી દુનિયાં સુધી કે રાજસ્તાન સુધી આવી તરફ આવે આપ જેવા ચતુર અને વીચારના પારખુ છો, તથાપી અલ્પ ધર્મી અને અપ આપના આશ્રિત 'તમારાથી તે બે હીરાના લાખ રૂપીઆ આપ્યા નહિ દુનેઅપાય' એતો દાનવીર ક્ષત્રીઓના હાથ તે છાજ આટોપાજ હું સમજીને પાછો

ગયો હોત તો કાંઈ હરકત નહોતી પણ મેં મુર્ખાએ સરસ્વતીની આજ્ઞા ઉલંઘન કરી વગર આઢકે તેમાનો એક દુહો દરવાનને આપ્યો કહ્યું કે જા પાદશાહને આપી આવ પણ આગાળથી ચેતવી મુકેલો આપનો દ્વારપાળ તે કેમ ચુકે ? તેણે ફાડી તેના કડકા કરી નાખ્યા અને હું રડતો રહ્યો. તે દુહો મેં બરાબર ગોખી રાખ્યો હોત તો પણ ઠીક"

અકબર બાદશાહ ક્રોધ કરીને બોલ્યા કે એવા ઠગારાને તો મેં બહુ દીઠા છે એવા ફેલથી હું ઠગાવાનો નથી તારૂં એક કાગળનું ચીથરૂં ફાડી નાખ્યું તેને માટે તું મારી પાસેથી લાખ રૂપીયા કઢાવવાની તજવીજ લાવ્યો છે કે શું? એમાં જે દુહા હતા તે જાણ્યા પછી જો ય હોત તો લાખના બે લાખ આપત બી બલે ધીટપણે ઉત્તર વાળ્યો કે જહાંપનાહ! એ સખુનને સીધું જ હું મા ! નસીબને રોવાનું હતું! જો તે દુહા બધો યાદ હોત તો અહીં યા નહીં તો બીજે કોઈ ઠેકાણે પણ એના દામ ઉપજત પણ આ તો મેં મારો લાખ રૂપીઆનો હીરો ગમાવ્યો ! છક્કડ મારીને છીનવી લીધો ! ઝવેરી ખરેખરો દગાબાજ મળ્યો! હવે જોગ નહીં લઉં તો બીજું શું કરૂં ? માટે મહારાજ રામ રામ ત દી માફ કરજો એમ કહી જવાની તૈયારી કરે છે અને એટલામાં જાણે કાંઈ સાંભરી આવ્યું હોય તેમ બોલી ઉઠ્યો કે તે છતાં મને તેના ત્રણ ચરણ તો યાદ છે ત્યારે તો અકબર બાદશાહે કહ્યું કે એનું ચોથું ચરણ મારા કવી મંડળમાંથી કોઈ પણ પુરૂં કરી આપશે અને પછી અમે તારૂં મનરંજન કરીશું બોલ તે ત્રણ ચરણ તો કહે હસીને બીરબલે કહ્યું કે સરસ્વતીના શ્લોકનું પાદપુરણ કરવાને કોણ સમર્થ છે ? તે છતાં જોઈએ માઈનો પુત એવો કોઈ તમારા દરબારમાં વસે છે? કેમકે ચોથું ચરણ હું ભુલી ગયો છું તે છતાં કોઈ કહેશે ત્યારે તો મને યાદ આવશે ખરૂં. માટે ભલે, તમારા કવીઓની ચતુરાઈ તો જોઉં એના ત્રણ ચરણ આ પ્રમાણે છે

> अहोरात्र जाग्रत खडे, मम रक्षक महा रात्र,
> यौं कह सुखे सॊवे सदा,— "

અકબર બાદશાહનો સ્વભાવ આતુર હતો અને તેથી તે જે કામ કરવું ધારે તે કરવામાં ક્ષણનો પણ વિલંબ કરતો નહીં એણે તુર્ત જાસુસો દોડાવ્યા અને કહાવ્યું કે આજ બપોરે કોઈ પરદેશી કવીની સમસ્યા પુરવાને મોટું દરબાર ભરાનાર છે બપોર થયા નથી એટલામાં પોતે ખાણું ખાઈ તૈયાર થયો અને કચેરીમાં આવી જુએ છે તો લોકોથી તે ખીચોખીચ ભરાઈ ગઈ છે મોટા મોટા મુલ્લાઓ મુનશીઓ પંડીતો અમીરો કારભારીઓ અને જેનાથી આવી શકાય તે સઘળા ત્યાં આવીને બેઠા હતા આ જોઈ પાદશાહ પ્રસન્ન થયા અને બોલ્યા કે થોડા વખતમાં કચેરી સારી ભરાઈ ગઈ એ સાંભળી મુલ્લા મુનશીઓએ સાત સલામ મુજરાઈ અદબવાળી કરીને કહ્યું કે

> चलते चमक शमशेर रात, गळजा जड हो जात,

एसी जिस्की सैन इक, कहा बैनकी वात

ચાર પાચ જે આગેવાન ગણાતા હતા તેઓ માથુ નમાવી બોલી ઉઠયા કે ' खुब कही जहापनाह, सचयातहै ' અને બાકીના બધા એનો અર્થ સમજ્યા કે નહિ તે થયથુ વક કહી શકાતું નથી પણ તેઓએ પણ અમારો એજ મત છે એમ જણાવવા હસતુ મો રાખી ખુબ છટાથી ખુબસ બજાવી બીરબલ મનમા ગભરાયો કે જ્યારે એક મુસલમાન જુવાન આવુ ઊતમ કાવ્ય કરેછે ત્યા બીજા કવીઓ તે કેવા હશે અને મારૂ તે અહીંયા શુ ચાલશે તોપણ દરબારીઓમા અગસ્યનો ગુણ જે ધીટપણુ તે એનામા પુષ્કળ હતું અને તેથી એનો અર્થ સમજાવીને પણ આગળ પડવાના હેતુથી તે અ જની સાથે બોલ્યો કે આ ફ્રિન! ખુબ મઝેની વાત કહી! જેની માત્ર એક નજરથી હજારો તરવારો ચમકીને ચાલવા લાગેછે, અને (જો કૃપાની હોય તો) લક્ષ્મી ત્યાજ સ્થિર થઈને વાસો વસેછ તે પાદશાહ ના મોમાથી એક બોલ નીકળે અને તે પ્રમાણે તેના દરબારીઓ અમલ કરે એમા શુ આશ્ચર્ય?

ફૈઝીની કીર્તિ સાભળી જગનાથ પડીતને હમેશા ક્રોધ ચડતો અને તેથી આ પ્રસગે પણ બોલી ઉઠયા કે રસ ક્યા છે પાદશાહે જાણ્યુ કે રસ ક્યા શબ્દોમા છે એમ પુછે છે તેથી તે શબ્દો બતાવવાનુ ફરમાવ્યુ હવે, ફૈઝી એ ઊત્કૃષ્ટ કવી તથા પડીત હતો ખરો પણ કાવ્યનુ શાસ્ત્ર સારી રીતે જાણતો નહોતો અને તેમા કાઇ નવાઈ નથી કેમકે સસ્કૃત સીવાય કોઇ પણ ભાષામા કાવ્ય શાસ્ત્ર સપુર્ણ નથી એ સસ્કૃત સારૂ ભણ્યો હતો પણ જગનાથ પડીત આગળ ચાલે કે કાવ્યમા ટકાય નહી, તેથી જાણ્યુ કે હવે એ મને ચુપ કરશે અને તે કારણથી કાઇક જવાબ આપવાની તૈયારી કરેછે એટલામા એનો મો ઉપર શીકાશ પથરાઇ ગઈ આ જોઇ બીરબલ તુર્ત એની મદદે તૈયાર થયો કેમકે રાજાના માનીતાનો પક્ષ લેવો અને પોતાની હોશીઆરી બતાવવી એને તો એ રાજ દરબારનું આન્હિકજ સમજતો હતો

બીરબલે કહ્યુ 'રજા હોયતો એનો જવાબ હુજ દઊ આ દુહામા ચમત્કાર તો છે કે આપના હુકમથી લોઢા જેવા જડ અને કઠણ પદાર્થ ચાલેછે અને લક્ષ્મી જેવી ચચળ વસ્તુ સ્થિર થઇ જાયછે એમ કહ્યુ એ ઊપરથી આપનો હુકમ સર્વમાન્ય સ્થાપન કર્યો અને તેની સાથે આપના પ્રતાપ તથા ઔદાર્યનું વર્ણન પણ થયુ આ બચગાથ ચલન અને ઠહર એ બે શબ્દ ઊપરથી સમજાય છે માટે એમા વીશેષ રસ રહેલો છે એમ કહેવાય બાકી એમાના પદેપદ રસમય અને સાભિપ્રાય છે"

અકબરની સભામા સૈયદ જૈનુદ્દીન કરીને એક મોટા ઓહદ્દામા હતા પણ નામ પ્રમાણે એનુ મ્હોડુ એની દાઢીના જેટલુજ લાબુ હતુ જેમ હાલ આપણામા કેટલાકને ફારસી આરબી શબ્દો સાથે વેર છે તેમ એને સસ્કૃત શબ્દો સાથે હતુ અકબરે દરબારી ભાષા ઊર્દુ કરી હતી તેને માટે તે બહુજ નારાજ હતો, અને પોતે તો ફારસીજ ને વખતે આરબી પણ

૫૪

પ્રભુના અનેક ભકતો છે તેનું કારણ શું? તેની મુર્તિઓને અનેક મનુષ્યો પુજેછે તેનુ કાર ણ શું? તેના નામસ્મરણમા મનુષ્યો પોતાના જીવનનો મોટો ભાગ ગાળેછે તેનું કારણ શું? કારણ એટલુંજ કે ઇશ્વરનુ દીલ વિશાળછે તેના દીલમા સવને માટે સ્થાન છે તેના હૃદયમા અભાવ અહંકાર કે ક્રોધ નથી, તેથીજ તેના પ્રેમના વહેતા ઝરણાઓમા ભીંજાયલા ભકતો ના હૃદયો કાયમ તેના રટણમા મગ્ન રહેછે તેને જ પોતાના પ્રાણ સમજે છે।

૫૫

મનુષ્યો કોઇ અયોગ્ય ક્રિયાથી જોડાઇ રહે તેનુ કારણ એ જ છે કે તેમના મનથી તે ક્રિયા અયોગ્ય અથવા અપાવન નથી અને મહાન શાસ્ત્ર સાંભળીને કે લોકો પાસેથી બોધ રૂપે મળેલ જ્ઞાનથી તેમને તે ક્રિયા અયોગ્ય છે એમ જણાય પણ એમના અંતરમા તે ક્રિયા ની અપવિત્રતાની છાપ ચોખી નથી પડી તેઓનેતો તે ક્રિયા તુરતનો આનંદ આપનાર અને સુખદાતા દેખાય છે અને તેથીજ તેમનાથી તે મુકાતી નથી જે ક્રિયા અંતઃકરણ પુર્વક અ ધમ જણાય તેને માણસ વળગી નથી રહેતું પણ જ્યા સુધી તેમ ન બને ત્યા સુધીતો અ ધમતામાં મળતા સહજ આનંદમા જ સુખ મનાય છે

૫૬

અનીતિના આચરણો મનુષ્યોથી બે રીતે થાયછે એકતો અનીતિને અનીતિ છે એમ ન માનતા નીર્દોષપણે થાયછે અને બીજુ અનીતિને અનીતિરૂપે ઓળખવા છતા અંતર થી તે ખોટુ છે એમ નથી મનાતુ તેથી તેજ રસ્તે રહેવાય છે જેઓ જ્ઞાન વીના તે રસ્તે રહેછે તેઓ ઠોકરથી જાગ્રત થાયછે પણ જેઓ લાંબા વખતની ટેવથી તથા તે રસ્તામા નાશ થતા વિષય સુખમા આનંદ લીએછે તેઓ તે છાડી નથી શકતા પણ જ્યારે ખોટા રસ્તા નુ કડવુ ફળ પરાણે ચાખવુ પડેછે ત્યારે તેમની આંતરદ્રષ્ટિ ઉઘડેછે અને પછીજ એ રસ્તો છોડવા નિશ્ચય થાયછે

અપુર્ણ

સ્વિકાર અને અભિપ્રાય —

સત્યવાદી નિરસિંહની ધર્મ ધ્વજા — તેના કર્તા રા બીઠલદાસ ગોકળદાસ મહેતા સુરત એમના તરફથી અભિપ્રાયાર્થ મળ્યુ તેનો ઉપકાર સાથે સ્વિકાર કરતા જણાવવુ જો ઇએ કે કાચી વયના ઉધરતા બાળકોને માટે સત્યના પરીણામીક સુખના તરંગોમા રંગાવા યોગ્ય બોધ યુક્ત બનાવવા કર્તાએ સારો શ્રમ લીધો છે ઉદ્દેશ સ્તુત્ય હોઇ ઉત્તેજન યોગ્ય છે કીંમત રૂ —૧— છે તે વધારે નથી કર્તાના શીરનામે હરીપુરા, ગુજરફળીયા સુરત લખવાથી મળી શકશે.

कचन – कण

હજુ થોડા વખત સુધી તારે માટે પ્રકાશ છે, રખેને તને અંધારૂ ઘેરી લે, તેટલા માટે જ્યા સુધી પ્રકાશ રહે ત્યાં સુધી આગળ ચાલ કારણકે જે અંધારામા ચાલેછે તે પોતે ક્યાં જાયછે તેની તેને સુઝ પડતી નથી

નીરોગી શરીર કરતા કોઈ સમૃદ્ધિ વિશેષ નથી, અને અંતકરણના આનંદથી કોઈ આનંદ વીશેષ નથી

નિંદ્રા એ મત્યુનો બાંધવ છે તેથી નિદ્રારૂપ મૃત્યુમાથી અને મૃત્યુરૂપ નીદ્રામાથી જે તને જાગ્રત કરનાર છે તેની સંભાળ નીચે તારી જાતને સોપી દેવા કાળજી રાખજે

સત્યથી ચલાયમાન મનુષ્ય સાબીત કરી આપે છે કે પેહલે દરજ્જે તે પોતે ઇશ્વરને ધિક્કારે છે અને બીજે દરજ્જે તે મનુષ્યથી બીહેછે

काव्य विनोद

(લખનાર—રાજવૈદ્ય કેશવલાલ પોપટભાઈ સુદા.)

ગતાંકથી ચાલુ

मदाक्राता

જેવા તેવા હર ઘડી મને આર્તતા જે વિચારો,
ત્યાગી તેને વિષયી મનની ભાવના સૌ વિસારો
ધીરે ધીરે ચપળ મનની "ચાલ" સુધારવાથી,
લાગે કાળે પરમ પ્રભુની ઝાખી ઝાખી થવાની
સાચી ખોટી દમ વગરની વાત સરવે તજીને,
સાચે દીલે સરલ જનનો વેષ સાચો સજીને
પોતા જેવાં અવર જનને અંતરે માનવાથી,
લાગે કાળે—
પૃથ્વે પગે સબળ જનને આપણે ચાલવાનું,
સરખા તે એ પગ પણ નહી સેજ વિસારવાનું
એવી જ્યારે શુભ હૃદયમા દ્રઢ ઇચ્છા થવાની
લાગે કાળે—
વહેલું મોડું સકળ જનને એક માગ જવાનું
કાણુ ગોરૂ રસીક તનકું ખાખ પાંગા થવાનું
એવુ તારા હૃદય પટમા જ્ઞાન મોતી જવાથી,
લાગે કાળે—

માડું ઘેલું ચપળ મનડું જાય દૈવેલું તરંગે
ઉર્મીઓથી અભાગ જનના એ રહે છે કુસંગે
ત્યાંથી તેને પકડી જકડી નિરખી શોધવાથી,
લાગે હાલે—
ધીરે ધીરે પ્રબળ મનના વેગને રોકવાથી,
ધીરે ધીરે હૃદય જગને ધર્મમાં જોડવાથી
મીઠા મીઠા અધમ સઘળા તર્કને ત્યાગવાથી
લાગે હાલે—
જાણ્યા ક્યાંથી અવની ઉપરે પ્રભુ એ પૂછવાથી,
જાણું ક્યાં છે શરીર તજતાં પ્રાણ એ જાણવાથી
ગીતાના આ અવર જન આ ભેદ એ પૂછવાથી,
લાગે હાલે—
રહેતું થોડું જગત જનમાં પાપ જો એ ખરી છે,
આપ્યું શું તે ગરીબ જનને નમ્રતા વાપરીને
સેવા પ્રશ્નો [illegible] કરી દુઃખને જાણવાથી
લાગે હાલે—
જાણુ આવ્યા પકડ ભરમાં મોહ ને શોખ છોડી,
જાણુ ચાલ્યા ઘડીક ભરમાં પ્રેમના પાત્ર છોડી
સારાં ગાઢાં કરમ કરતાં સુખ એ જાણવાથી
લાગે હાલે—

❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁

છોડી જ્યારે અવર જનના દોષ જોવું અમારા
છોડી જ્યારે અવર જનના વેષ જોવું અમારા
સારું માઠું અવર જનનું માની લેવું અમારું
જાણ્યું ત્યારે સબળ બનશે હૈયું કાચું અમારું
ઇંદ્રીઓની અધમ રસના સર્વે સાથે તજીને
સાધી લેતાં ચપળ મનને વેગ સાચો સજીને
ધીરે ધીરે હૃદય વસતા બ્રહ્મ જ્યારે દિસાઈ
જાણ્યું ત્યારે—
જોવું જ્યારે પરમ પ્રભુનો વાસ સર્વે જનોમાં
પીવું જ્યારે હૃદય પટના મેલ સાથે મનોના
નિસ્વાર્થે ને જગત્ જનની સત્ય સેવા સિવાઈ
જાણ્યું ત્યારે—

साहित्य

(कवित.)

धोखा की धुजा है और रुजा है महा दोषनकी,
मलकी मजूसी मोह–मायाकी निसानी है,
कहे पदमाकर सु पानी भरी खाल ताके,
खातिर खराब कत होत अभिमानी है,
राखे रघुराजके रहे तो रहे पानी न तो,
जगी जमराजहीके हाथन त्रिकानी है,
जोहीं लगि पानी तौलों देह नी दिवानी फेर,
पानी गये खारिज पखाल ज्यों पुरानी है.

पद्माकर

गुरु जनकी रसना और वासना फूलेलुकी,
बोले विन खोले बिन, कहा कैस जानये,
सोदा तो सोदागरका, मिजलसतो मञ्जु कनकी,
गुनिजन गेवार वाकु बोलते पिछानिये,
मोती सब एक रंग (पण) मोतीमे अमोलनग,
मिलेगा झवेरी जब, किंमत कर जानिये,
कहत कवि बिरबल, सुनो शाह अकब्बर,
आदमीको ताल एक बोलसें पिछानिये

बीरबल

माहाराज्ञीनु भविष्य कथन

(ગતાંકથી ચાલુ)

મહારાણીએ પોતાની હઠ ન છોડી અને રણજીતસીંહને તેની દ્રષ્ટિ સમીપ ફાંસીને લાકડે ચડાવવાની ધમકી આપી રણજીતસીંહ માટે લલીતાને જોકે પ્રેમની લાગણી નહોતી છતાં પોતાને માટે એક મનુષ્યની જીંદગીની દોરી તુટે તે તેને પસંદ નહોતુ તેથી છેવટ રણજીત સીંહ અને તેના બે ભાઇઓને સંપુર્ણ માફી બક્ષવાની સરતે માનસીંગ સાથે લગ્ન કરવાની મહારાણીની ઇચ્છાને શરણ થઇ મહારાણી લગ્નની તયારીઓ કરવાને માટે તે ઓરડો છોડી ગયા પણ તેનું દ્વાર બહારથી બંધ કરી તેની કુંચી પોતાના ખીસામાં સાથે લઇ ગયા લલીતા તે બંધ ઓરડામાં નીરાશ થઇ એક ગાદી ઉપર પડેલી હતી એટલામાં એકાએક દીવાલ માંનુ એક ગુપ્ત દ્વાર ઉઘડયુ કૃષ્ણા કુમારી અંદર આવી માનસીંગ ઉપર તેનું ચીત ચોટેલું હોવાથી આ લગ્ન જેની હકીકત તેણે ગુપ્ત રહી સાંભળી લીધી હતી તેથી તે અટકાવવાના પ્રયત્નમાં તે હતી અને લલીતા ઉપર પણ તે પ્યાર રાખતી હોવાથી તેને તેણે સહાય કરવા ઇચ્છા દર્શાવી મહારાણી હવે ભોજન લઇ લગ્નની તૈયારી માટે યોગ્ય હુકમો આપી વીતાવતી બનાના હોવાનું તે જાણતી હોવાથી તે બે ત્રણ કલાકનો નીષ્કંટક પણે ઉપયોગ થઇ શકે તેમ હતું જમાદારને મહારાણીએ રણજીતસીંહને જેલમાંથી લાવવા વાસ્તે આપેલી અને તે પાછી આપતા મહારાણીએ તેને જતા રહેવાનું ફરમાવ્યાથી તે તેનીજ પાસે રહી હતી તે મહારાણીને પહોંચાડવા માટે તેણે કૃષ્ણાકુમારીને આપેલી હતી તેનો ઉપયોગ કરવાનુ તેણે ધાર્યુ લલીતાને પોતાનું નામ ખુલ્લું ન પાડવાની બાતરી મેળવવી આકસ્મીક રીતે તે રાજમુદ્રા એ મેજ ઉપરથી હાથ આવી હતી એવીવાત પ્રસંગ પડેતો જાહેર કરવાની શરતે કૃષ્ણાએ તે રાજમુદ્રા લલીતાને સોંપી અને તેનો ઉપયોગ પણ સમજાવ્યો લલીતાએ તે લીધી ગુપ્ત દ્વાર દ્વારા કૃષ્ણાની મદદથી બ્હાર નીકળી જે ઓરડામાં રણજીતસીંહ કેદ હતો ત્યાં ગઇ દ્વાર ઉપર બે સીપાઇઓ ખુલ્લી તરવારે પહેરો ભરતા હતા તેમને રાજમુદ્રા બતાવી મહારાણીના નામે કેદીને માફી આપેલી છે તેથી છુટો કરવાનું જણાવ્યું પહેરેગીરોએ તેને માર્ગ આપ્યો તે અંદર ગઇ રણજીતસીંહને ખુલ્લીરીતે મહારાણીએ માફી બક્ષી છે માટે તમો છુટા છો એમ કહ્યુ પણ ઇશારતથી ખરી સ્થીતીનું ભાન કરાવ્યુ બન્ને જણ સાથે બહાર નીકળ્યા સદ્‌ભાગ્યે તેમને કોઇ રસ્તામાં પુછ પરછ કરનાર ન મળ્યુ જે કોઇ મળતા તે રાજમુદ્રા જોઇ નમન કરતા એક બાજુ ખસી તેમને મારગ આપતા હતા નીચે ઉતર્યા પછી રણજીતસીંહને સલામતીને ખાતર બીજે રસ્તે રવાના કર્યો અને લલીતા પોતે પોતાની સાથેના બે સ્વારો સાથે પોતે આવતી વખત ઘોડો લાવેલી તે પર સ્વાર થઇ દરવાજે પહેરો ભરતા જમાદાર અને પોલીસો વચ્ચે થઇને રાજમુદ્રા બતાવતી ચાલી નીકળી ચંદ્રસીહાર જતા પહેલા રણજીતસીંહે પોતાના બે ભાઇઓને શહેર બહાર એક એકાંત ખેતરમાંના ગોખ

સ ઝુંપડે પોતાના સમાચાર આપવા લલીતાને ભલામણ કરેલ તેનો અમલ કરવા લલીતાએ તે રસ્તો પકડયો

* * * * * * * * * * * * *

નીશાની આપેલ ચોક્કસ ઝુંપડે લલીતા ગઈ પણ તેનું દ્વાર બહારથી બંધ કરેલું હતું થોડી વાર ગડ જોઈ પણ કોઈ આવતું જણાયું નહી છેવટ કંટાળી તે ત્યાંથી ચાલી નીકળી ખેતરોની વાડો વચ્ચેનો એક નેળ જેવો રસ્તો વટાવી ચોગાનમાં આવતા ચાર સ્વારો સાથે મહારાણીનો જમાદાર સામો મળ્યો રાજપુત્રની સ્વારી કરવાનો અને શરણ થઈ જવાનો તેણે હુકમ ફરમાવ્યો હવે શું કરવું તેના વીચારમાં લલીતા મુઝાઈ પોતાની શેઠાણીની આનાકાની જોઈ તેની સાથેના બને સ્વારો દરબારી ચાર સ્વારોની સામે થઈ ગયા અને જમાદારે લલીતાના ઘોડાની લગામ પકડી એટલામાં સામેની બાજુથી બે અજાણ્યા સ્વારો ધસી આવ્યા અને કંઈ પણ વીચાર કર્યો શીવાય અબળાનોજ પક્ષ પકડવાના નીશ્ચયથી જમાદાર ઉપર ધસી આવ્યા લલીતાના ઘોડાની લગામ છોડી દેવાની જમાદારને જરૂર પડી તેણે તે નવા આવેલા બે સ્વારોને પોતે મહારાણીના પોલીસો છે અને તેમના કામમાં નડતરરૂપ ન થવા ઘણા સમજાવ્યા પણ તેમણે તેના બોલવાની કાંઈ પરવા ન કરી સામસામી તરવારો ખખણવા લાગી લલીતા ઘોડો દોડાવી જતા રસ્તાને બદલે થોડે દુર ઉભી રહી અને ઝપાઝપી જોવા લાગી

લલીતાના બે સ્વારોમાના એકે પોલીસોના ચાર સ્વારોમાના એકને પહેલેજ ઝટકે ધુળ ચાટતો કર્યો અને બાકીના ત્રણની સામે જે હતા તેમાં નવા આવેલ બે સ્વારોમાંનો એક જોડાયો એટલે બને બાજુ ત્રણ ત્રણ થયા અને લલીતાના ઘોડાની લગામ જમાદારના હાથમાંથી છોડાવનાર સ્વાર જમાદાર સામે ભીડયો ઝપાઝપી લાંબો વખત ચાલી નહીં પરસ્પર ચાલાકીથી ફટકા લગાવતા જમાદારના ઘોડાએ ઠોકર ખાધી અને જમાદાર નીચે ઉથલી પડતા અજાણ્યા સ્વારે તેની તલવાર ખુંચવી લીધી જમાદારે પોતાના સ્વારો તરફ જોયું તો તેમાના બે જમીન ઉપર પડ્યા હતા અને બાકીના બે જોકે લડતા હતા છતા પાછા હઠતા જતા હતા જમાદારે તેમને લડવું બંધ રાખવા હુકમ આપ્યો અને અજાણ્યા સ્વાર સાથે ફરી હુમલો નહી કરવાની સરતે પોતાની તરવાર પાછી મેળવી પોતાના ઘાયલ થયેલ બે સ્વારોની સારવાર કરવામાં રોકાયા ત્યારે વિજયવંત ટોળી આગળ ચાલી ગઈ રસ્તામાં વાતચીત ઉપરથી અજાણ્યા બે સ્વારો રણજીતસિંહ મોલકીના ભાઈઓ હોવાનું જણાયું લલીતાએ તેમનો ઉપકાર માન્યો અને તેમને રણજીતસિંહ સંબંધીના અત્યાર સુધીના સમાચાર કહ્યા લલીતાએ પોતાની વીતક વાર્તા પણ જણાવી અને તે સાથે વાતવાતમાં પ્રતાપ પકડાયાની વાત તેઓએ જાણી ત્યારે તેના બચાવમાં રાજમુદ્રાની હાથ આવેલી તક ન જવા દેવાનો તેમણે પોતાનો નીશ્ચય જણાવ્યો લલીતાએ રાજી ખુશીથી તેમને રાજમુદ્રા સોંપી અને ચ વિહાર નજીક આવતા લલીતા તે તરફ અને રણજીતસિંહના બે ભાઈઓ દરવાઈ છાવણી

દીવામા મારતે ઘેડે આવી નીકળ્યા

प्रकरण २० मु

छेवट

ગ ા ગોવલ ભી હજુ એક વરસ ચાલે તેટલું લાબુ છ જ્યા માસિક બે વષ બધ ર (તે તારે ત્યારી શરૂ કરેલ હતું વળી માસિ ૪ગી શરૂ થતા નવા ગ્રાહકોને તુરત થવા ાી બીની એ તે ા વાગરાળ પુનગ રતન કરી માસિકમા જુના ગ્રાહકોને માટે નમાલી આ રેકર્ડી ર ડી આ ા રમા ફલસાઈઝના ત્રણ ફોરમ ઊનગ્ગ એક નોવેલ એવી રીત ચાર ભેટો હોવાથી નવા ગ્રાહકો વધારે સખ્યામા વધવા સભવ હોવાથી તેમને માટે, આ નાવલ અધ્યાયની અભાવવુ રમતલ નન વાના અભાવ ુના વાચકોની જીજ્ઞાસા તૃપ્તાથ નાવલનો સા આ છે વટના પ્ર રનુમા રજુકરી આ નોવલ પુરૂ કરીએ છીએ અને હવેથા આવતા વષ માટે સીક પણ ટુકા ટુકા નોવલ પસદ કરી તેમનેજ સ્થાન આપવામા આવશે કે જ્યા કરી વરસ પુરૂ થતા સાથે નોવલ અધુરૂ ન રહે અને વાચક વૃદનો અખડ રસ જળવાઇ રહે

આ ાપ્રિ આગળ જણાવી ગયા છીએ કે ચાચીયા પહાડજીનુ બચાવખત હાથ કરી તે દ્વારા જીતસિહને બચાવવા જતા કમળા પહાડજીના હાથપીજ પા ાછ સફરી હાથમા કેદી થઈ પડી અને પ્રતાપને માટે રાજદ્રોહી તરીકે પકડ્યા પછી ૨૪ કલાકમા ફાસીને સા કડે ચડી જવા જોખમે એવો ધારો હતો છતા ગુલાબસિહ સોલકીએ ઉપરના દેખાવમા મ હારાણી તરફ દુત મોકલી ત્યાથી હુકમ આવતા સુધી દરવાઇ જીલ્લાના સુબેદારને વિનતી કરી પ્રતાપને ફાસીએ ચડાવવો મુલતવી રા યો હતો તથા મહારાણી પાસેથી દુત પાછો ફરે ત્યા સુધીને માટે પ્રતાપની જીદગીને જોખમ ન હતું

સફરી વ્હાણ હ ડુતો કોકણ પરીને કીનારે કીનારે સમુદ્રમા ચાલ્યુ જતું હતું તેવામા એકાએક તોફાન ચડી આવ્યુ અને સફરી વ્હાણ તેના સપાટામાં આવી ગયુ દરવાઇ જીલ્લા ના એક બદરે વ્હાણ ઘસડાઇ ગયુ અને વ્હાણ પરના માણસોને બચાવવા માટેના લોકોના અને સુબેદારના સઘળા પ્રયત્નમા ફક્ત બેશુદ્ધ કમળા અને પહાડજીજ બચી ગયા પ્રથમ બન્નેને ચાલ્યામા લઇ જવામા આ યા બેશુદ્ધ કમળા પોતાની બીકે એમ પહાડજીએ જણા વ્યુ પણ કમળા સાવધ થતા તેણે તેનો ઇ ાર કર્યો અને પહાડજીની લુચ્ચાઇ જાહેર કરી તેને કેદ પકડાવી કમળા સુબેદારને ત્યા રહી

ગુલાબસીહે મહારાણી તરફ મોકલેલ દુત હુકમ લઇ પાછો આવતા પ્રતાપને ફાસી દેવા તૈયારી થઇ કમળાએ પહાડજીનુ બચાવખત પ્રતાપનુ છે એ રીત રજુ કરી પહાડજીની તપા સ ચાલતી હતી તેથી તે કોટમા હતો તેણે તે બચાવખત પોતાનુ હોવાનું જણાવ્યુ પ ા

તેનું કહેવુ ન મનાયુ પ્રતાપને વીરો ગુલાબસીંહ અને સુબેદારની બાજમાં ચાલતી હતી તે વામા રણજીતસિંહ સૈન્યમીના બે ભાઇઓ રાજ્યમુદ્રા લઇ આવી પહોચ્યા અને મહારાણીએ પ્રતાપને સંપૂર્ણ માફી બક્ષી છે તેના ચીન્હ તરીકે રાજ્યમુદ્રા આપેલી જણાવતા પ્રતાપને છોડી મુકવામા આવ્યો

સુબેદારને ત્યાં સઘળા એક દીવસ રહ્યા અને રાજમુદ્રા માટે પાછળ બહાર આવી પહોચે ને પહેલા સઘ બાબી નીકળી ગયા રાજમુદ્રા લઇજનાર લલીતાને પકડવા માટે એક પોલીસ ટુકડી ચક્રવિહાર ગઇ પણ તે ગુપ્ત ઓરડી કે જેને માટે આપણ આગળ કહી ગયા છીએ તેમાં પેસી જવાથી ઘણા મહેનતી કરતી લેના છતા તેનો પતો ન લાગ્યો

હરવાઇ છળામાંથી નીકળતા રસ્તામાં પ્રતાપ અને કમળાને કેટલીક વિટંબણાઓ નેઠવી પડી છેવટ મહારાણીના દીવાન સાથે પ્રતાપ પરીચયમાં આવ્યો વધારે સમાગમ આવતા અને સ્નેહબદ્ધ થયા તેના ગુપ્તભેદો અને યુક્તિઓ જાણતાઇ મહારાણીની સુવાવસ્થાના ગુપ્ત વિલાસથી ઉત્પન્ન થયેલ અને જન્મે ત્યાંમાં પહેરાવેલા એક લોકીટ સાથે બીજાના હાથમાં સોંપાયલી પુત્રી લલીતા હતી તે શોધી કાઢવામાં આવ્યું મહારાણીની આજ્ઞાથી પકડેલા રાજ્યોના કારાગૃહમાં પુરાયેલા તે બાબતના જાણીતા બે ત્રણ કેદીઓને યુક્તિ પ્રયુક્તિથી છોડાવી લાવવામા આવ્યા મહારાણી સંપુર્ણ લગ્ન બાબતે રજુ કરવામાં આવી ભાવિના પ્રાપ્તિ નહી એ સુત્રાનુસાર હવે મહારાણીએ પોતાની જીદ છોડી પ્રતાપ રણજીતસિંહ તેના ભાઇઓને માફી બક્ષનામાં આવી પ્રતાપ અને કમળાના લગ્ન થયા અને એ સુખી દંપતિ સંસાર સુખમાં મ્હાલતા રહેવા દઇ આપણે આ વાર્તા પુરી કરીશુ

સંપુર્ણ

બરફનો મેહેલ.

ઘાસના નાના ઝુંપડાથી માંડીને પાદશાહોના સુશોભિત મેહેલ તરફ નજર કરતા માલુમ જાતે પોતાના રહેવાના મકાનોમા આશ્ચર્ય જેવો સુધારો કરેલો માલમ પડેછે ઘાસના ઝુંપ ડાંઠીને લોકો માટીના ઘર કરવા લાગ્યા, અને કાચી માટીની ભીંતો વરસાદના પાણીથી પી ગળીને જલદીથી નાશ પામતી એથી માટીના પકવેલી ઇંટોનો ઉપયોગ તેઓ મકાનો બાંધવામાં કરવા મંડ્યા એથી પણ વધારે મજબુતાઇ તથા શોભાને માટે તેમણે કાળે કરીને ઇંટોને ઠેકાણે પથરનો ઉપયોગ કર્યો હશે એમ જેમ કળા કૌશલ્ય વધતા ગયા તેમ તેમ પાદશાહો અને ધનાઢ્ય લોકો દેશની કારીગરી અને પોતાની કીર્તિ ઘણા કાળસુધી પાછળ મુકી જવા સારૂ પોતાના ધર્મને અનુસરીને કે પોતાની મોજ મજાહ પુરી પાડવાને અર્થે મકાનો બાંધવામા કોઇ નવીન અદ્ભુતતા દેખાડવાની ઇચ્છા તેમના મનમાં ઉપની હશે એ કાંઇ ખુશ

ર કેટલાક મોટા ડુંગરોને કોતરી તે રીતે તેની અંદર ખૂબ મંદિરો બંધાવ્યા અને કેટલાક રાક્ષસી કદની પથ્થરની ચમત્કારી ઈમારતો ઉભી, એવા વિશાળ ને કારીગરી તથા ચતુરાઈથી ભરેલા મકાનો જે સંબંધે યંત્રકળા નામક નહોતી તે કાળે લોકોએ શી રીતે બનાવ્યા હશે એ જોઇને દુનિયાના વિદ્વાનો તાજ્જુબ થાય છે. કોઈ કોઈ ઠેકાણે કોતર કામ એવું બારીક જોવામાં આવે છે કે તે સૂક્ષ્મ દર્શક યંત્ર વગર ખુલ્લી આંખે બરાબર દેખી પણ શકાતું નથી. તે ઉપરથી જોનારને સમજણ નથી પડતી કે એવા કોતર કામને માટે એવા પણ બારીક ઓજાર કારીગરોએ શી રીતે બનાવ્યા હશે! ઈલોરા નજીકના ડુંગરમાંથી કોતરી કાઢેલા મકાનો એટલા મોટા ને ભવ્ય છે કે તેવા મકાનો બાંધવામાં હાલના સુધરેલા નાગોની ઊંચી જાતની કળાઓ પણ ભાગ્યેજ ફતેહ પામે. કહે છે કે એક લાખ માણસ લાગલગટ સો વરસ સુધી કામે લાગે તો એ મકાન તૈયાર થાય!

અમનની કળાથી હાલના સુધરેલા જમાનાને ઝાંખ ન લાગે એ માટે હાલ કોઈ નવીન પ્રકારના ચમત્કાર મકાનો બાંધી ગમ્મત લોકો બતાવે છે. આપણી મહારાણીના મરનાર ખાવીંદ પ્રિન્સ આલબર્ટના આશરે ૯૦ ૪૫ લાખ રૂપીયાને ખર્ચે એક મહેલ નમૂનેદાર બંધાવવામાં આવ્યો હતો. જોકે મોટાઈમાં કે કારીગરીમાં તે અસલના રાક્ષસી કદના મકાનોની બરાબરી કરી શકે નહી, જોકે મહાન પીરામીડો ક ગુફાઓના ખર્ચ આગળ એવું ખર્ચ કાંઈ વિસાતમાં નથી, તો પણ તેની બનાવટ ખરેખર અલૌકિક અને તેની શોભા અતી વીચીત્ર કહી શકાય. સન ૧૭૪૧ માં રશીઆની આન નામની મહારાણીના મનમાં એવો તુરંગ ઉઠયો કે જેનો સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ ન આવે. જે આજ સુધીમાં મકાનો બાંધવામાં વાપરી શકાય ન હોય અને જેનું મકાન બંધાવવુંજ અશક્ય લાગે તેવી કાંઈ ચીજનો એક મહેલ બંધાવવો. એ કારણસર તેણે બરફ પસંદ કર્યો. નાના છોકરાને કહેવાની બકરીની કે બેટગડી બાઈની વાતમાં જેમ ગોળકેરી ભીંતડી ને શેરડી કેરા ટોપરડે ઘર છાયા બના બારણાં ઉઘાડો. એવી અશક્ય બાબત અદ્ભુતતા દેખાડવા માટે આવેલી છે તેમ આન રાણીનો બરફથી મહેલ બાંધવાનો વિચાર વાચનારને અશક્ય કે ગાંડાઈ ભરેલો લાગશે, પણ દેશની અજાયબ જેવી ટાઢને લીધે તથા પોતાના આગ્રહે કરીને અંતે તે પોતાના વીચારમાં ફતેહ પામી અને જે કાંઈ અશક્ય દીસતું હતું તે તેણે શક્ય કર્યું.

મહારાણી આને પોતાના શોખની ખાતર જે બરફનો મહેલ બંધાવ્યો તેનો નકશો તથા અડમેરો કદના અમેલીસ ડીઝાઈન હતો. એ મહેલ સેંટપીટર્સબર્ગમાં નીવા નદીને કીનારે પ્રથમ બાંધવો શરૂ કીધો પણ તેનો કેટલોક ભાગ ચણાયા પછી બરફ ઓગળી જવા લાગ્યો તે કારણ સર ગણીના મહેલ અને દર્યાઈ લશ્કરના કીલ્લા વચ્ચેની જગાપર તે બાંધવો શરૂ કર્યો. બાંધવાની રીત સાદી હતી. નીવા નદીમાંથી પારદર્શક બરફના છીપા કાપી કાપી તેમને આંકણી તથા કંપાસને આધારે ચોરસ બનાવ્યા અને તેમના પર કોતર કામ વગેરે સઘળી જાતની નીયમીત ગોઠવણ કરવામાં આવી. ચાકોર ભુજને આધારે એ તૈયાર થયેલા

બેસાં ઉંચે ચઢાવ્યા અને ત્યા તેમને મુકવામા ત્યા પાણી રેડી તે ઉપર બેસતા કર્યા પાણી જલદીથી ઠરી ગયુ એટલે બેના પથરની માફક એક ઊપર એક ચોટતા ચાલ્યા કોલ ની ગરજ પાણીએ સારી આ પ્રમાણે તૈયાર કરેલો મેહેલ આરસથી પણ વધારે દીપવા લાગ્યો કેમકે એના પારદરકપણાથી અને રંગની ખુબી વડે તેનો દેખાવ મણીમય લાગ્યો એની રચના દેખાવમા માની હતી એ મેહેલમા જુદા જુદા ખંડ હતા દરેક ખંડમા એક બારી મુકી હતી અને નીલા આ સનની નકલ કરવાને માટે એ બારીનુ બારસાખ રંગવામા આવ્યું હતું બરફ પર રંગ પણ સંપુર્ણ રીતે ચડી શકયો બારીના બારણા મઢવા કર્યા ને બદલે તે પણ બરફનાજ કર્યા હતા અને રાતે ત્યા આગળ રોશની કરવામાં આવતી તેથી તે બહુ શોભા દેતી, એટલુજ નહીં પણ સઘ પારદરક ભીંતોમા થઈને રોશનીનો પ્રકાસ બધે પ્રસરતો તેથી આખુ મકાન રૂપેરી રોશનીથી ઝગ ઝગતું હતું મેહેલ આગળ હરવા ફરવાની જગા બાંધી હતી તેમા બરફના કોતરી કાઢેલા નારંગીના ઝાડ મુકયા હતા તે ઊપર પાદ ફુલ અને ડાળીઓ ઊપર બેઠેલા પક્ષી સુધા ઘડયા હતા.

એ જગાની નજીક છ તોપ ગાડીઓ પર ચઢાવેલી રાખી હતી તે પણ બરફનીજ એ તો પો ખરેખરી તોપયોમા પણ લાવી શકાતી એટલે તેમની અંદર લોઢાના ગોળા ભરીને તે છોડી શકાતી તેથી તોપો ફાટતી નહોતી એટલુજ નહીં પણ સાઠ કદમ દુર રાખેલા મ જબુત પાટીઆમા એમાથી છુટતા ગોળાવડે બે ઈંચના ભોંક પડી શકતા એ શીવાય બે જ જાતો ચયના ધુમથી તોપો હતી તેમા એસી રતલની દારૂ ભરેલી તોપની થેલીઓ રહી શ કતી ને તે ગોળાબારૂત વડે છોડી શકાતી

બીજી શોભાની પણ ઘણી ચીજો કરવામા આવી હતી ઉપર ઘુમટ સાથે બે પોની પી રામીડ (દીપમાળ) બરફની કરી હતી તેમા પેસવાને આગળ બારણું રાખ્યુ હતું મોટુ અટ બાજુનુ કાગળનું ફાનસ તેમા રાખવામા આવ્યુ હતું અને તે કાગળપર જુદા જુદા ચિત્ર પાડયા હતા એ ફાનસ સળગાવવામા આવતું અને માહે રાખેલો માણસ તેને ફેરવતો જતો તેથી બહારથી જોનાર લોકોના દીઠામા જુદા જુદા ચિત્રો અવાર નવાર આવતા

મેહેલની ડાબી બાજુએ બરફના બનાવેલો એક હાથી હતો અને તે ઊપર એક ઈરાની હથીઆર બંધ માણસ બેસાડેલુ હતું તે ઈરાનીની સામે બે મોગરો ભાલા સહીત રાખ્યા હ તા હાથી પોલો હતો અને તેની સુંઢમાથી વીસ ફુટ પાણી ઉંચુ ઉછળતુ હતું દર્યાઈ ગ મા થી નળી દ્વારે એ પાણી લાવવાની યુક્તિ કરી હતી રાતને વખતે પાણી બંધ કરવામા આવતુ ને નળીઓ દ્વારે નેપથા (સળગી ઊઠે એવો પદાર્થ) નળીઓને માગ ચાલુ કરવામા આવ તો તેથી હાથી રાક્ષ કે જવાળામુખી જેવો લાગતો કેમકેપતેની સુંઢમાથી અગ્નિના ભ ભુકા ઉઠતા આ ક્રિયાને વધારે ભયંકર કરવાને માટે હાથીની માંહે છાનુ એક માણસ રાખ્યુ હતુ તે વખતે વખત હાથીની પડે તરેહ તરેહવાર ગર્જના કરી ઊઠતુ આ શીવાય બરફનું

એક હમામ ખાનુ પણ બના રૂ હતુ અને તેને કોઇ ગોઇ વાર ગરમ કરવામા ને વાપરવામા પણ આવતુ

મેહેલમા જે સુવાનો ઓરડો હતો તેની અંદર આરના ચુપી તથા આઇના ડામડા ભીંત ગીરુ ઘડીઆળ, મીણબતીઓ સમેદાનીઓ એ સરવે બરફનાંજ બનાવેલા હતા પલંગ ઓછાડ, ઓસીકા એ સર્વે પણ બરફનુંજ સુવાને સુખડીઓ પણ બરફની અને બ્રગતરૂને ઠેકાણે નેપથાના ઉપયોગ કરી તે સળગાવવામા પણ આવતા, એક ઓરડો જમવાનો હતો ત્યા બ ગફન ઘડીઆળ હતુ તેના ચકર પણ બરફના અને તે બરફના પારદર્શક પ (ચોખુ) ી આરપાર સ્પષ્ટ દેખાતા દરેક બાજુએ કાચ રાખેલા હતા ખુણે મોટા ગાવા ઉભા ક યા હતા અને બીજો પણ કેટલાક સામાન હતો તે સર્વે બરફનુ બનાવેલુ હતુ આ મકાન છપન ફીટ લાબુ અરાઢ પોહળુ ને એકવીસ ફીટ ઉંચુ હતુ ખરેખરા મીમરાના દેખાવની લબાઇ ૧૧૪ ફીટ હતી

કેટલાક વષ પછી રાણી કેથીઆએથે એવીજ જાતનો એક મહેલ સેંટ પીટર્સબર્ગમા બંધા વ્યો હતો. તેણીના મકારાના લગ્ન ઉપર એ બાઇએ પોતાના જુદા જુદા પ્રાંતોમાથી જુદી જુદી જાતના બબે લોકો ત્યા બોલાવી તે વીચીત્ર લોકોનો એક વરઘોડો કાઢ્યો તે વરઘો સાથે નવા પરણેલા દંપતી ને એ બરફના બાંધેલા મહેલમા લઇ જવામા આવ્યા હતા. એ મેહેલમાંનો સઘળો સરસામાન પણ બરફના બનાવેલો હતો અને ઝુમર તથા હાંડીઓ પણ તેનીજ સલામતીને માટે ઉંડવા સારૂ તાખા પણ અગાઉની પઠે બરફની બનાવી હતી આવા મેહલો કાંઇ ઉપયોગમા આવી શકતા નથી કેમકે જેમ ગરમ ઋતુ આવતી જાય તેમ પીગ ળીને ધરસાઇ પડેછે પાદશાહો અજાયબીને માટે કે પોતાના મોજશોખ માટે ગરીબ રૈયતને ખરચે આવા ચમત્કારી પણ નિરૂપયોગી મકાનો બંધાવે તેમાં શો લાભ હશે ?

वृष्टि चिन्ह

વરસાદ આવવાના કેટલાક ચિહ્નો કેટલાક પ્રાણીની હીલચાલ ઉપરથી અને નિર્જીવ પદાર્થોના ફેરફારથી મળી શકાય છે તે નીચે પ્રમાણે

જમીન ઉપરના પક્ષી ઘોંઘાટ કરી મુકે અને પોતના માળા તરફ જતા રહે કાગડા એ ક્રમ મલોપ થઇ જાય ચકલીઓ નાચે નીચે ઉડે બે વખત મરઘો બોલે તથા પાંખ ફફડાવ કેટલાક નાના પક્ષી ઓ નાદ કરે ઉંદર ઘણુ ચંચળ દેખાય બીલાડી અમસ્તા કુતરા જ મીન ખોતરે, મધમાખ બણબણાટ કરતા સુધે પાળેલા જનાવર ચંચળ થાય અને દરમાંથી ફૂદ ડે બા તથા ઉંદર બારે ત્વરાથી દોડે કરોળીઆ તેમના જાળામાથી લટકી પડે જમીનમાથી ખીડા બહાર નીકળે કીડીઓ પુડા તરફ દોડે કીડી દરમા ભરાઇ જાય માખી મંદ દેખાય અને દેડકા તથી પ્રાણ કે બા ઘર તરફ દોડે આ બધા વરસાદ આવવાના ચિન્હો છે

નિર્જીવ પદાર્થો ઉપરથી— તાર અથવા સારંગીનો તાર તુટે કતાન ઢીલુ પડી જાય લાકડુ ફુલ ઝરામાના પાણી મેલા થાય અને ઘંટનો અવાજ ઘણે દૂર સુધી સંભળાય તો વરસાદ આવવાના સંભવ છે

(લિ ગિ)

રોગીપણું એ રીબાવનારૂં હમેશનું મરણ છે
રોગોથી દૂર રહેવું એ સુખની સીમા છે.

— અમૃતતુલ્ય —

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

શરીર માંથી અશક્તિના તમામ કારણોને દૂર કરી રોગોને મટાડે છે તથા તંદુરસ્તીને ટકાવે છે તે અમુલ્ય અખંડ શક્તિનો ભંડાર છે. કિંમત બત્રીસ ગોળી એટલે ચાર અઠવાડીયા માટે માત્ર બેજ ડબી અને એક ડબીનો માત્ર એકજ રૂપીયો

ખાસ કરી દીવસો ટુંકાવવાથી શક્તિ અને રોગનું બળ વધે છે માટે આજેજ એ ગોળીઓ મગાવો અને તુરત બળવાન તથા પુષ્ટ બનો.

લાખો જુવાનોની બરબાદ થતી જીંદગીને સુધારી

[illegible] કરનાર

काम शास्त्र

જુવાનીમાં થતી ભયંકર ભૂલોના માઠા પરીણામનો આબેહુબ ચીતાર આપી આરોગ્ય અને જીંદગીનો ખરો રસ્તો બતાવનાર આ પુસ્તકની જુદી જુદી દશ ભાષાઓમાં મળી આજસુધી સાત લાખથી વધારે નકલો વહેંચવામાં આવી છે

જો તે તમારા વાંચવામાં ન આવેલ હોય તો નીચે જણાવેલ સરનામે આજેજ પત્ર લખી તે મંગાવી લ્યો. જેમ તેની કીમત લેવામાં નથી આવતી તેમ તેનું પોસ્ટેજ પણ લેવામાં નથી આવતું

વૈદ્યશાસ્ત્રી

મણિશંકર ગોવિંદજી

જામનગર — કાઠિયાવાડ.